BIBL. NAZ
Vitt. Emanuele III
165
B
1
NAPOLI

Digitized by Google

Digitized by Google

112
B
13

Digitized by Google

CHRISTOPH. MATTHÆI PFAFFII,

S. S. THEOL. DOCT. ET PROF. PRIMARII, S. CÆSAREI PALATII COMITIS, ACAD. TUBING. CANCELLARII, ECCLESIÆ PRÆPOSITI ET ABBATIS LAURIACENSIS

ORIGINES JURIS ECCLESIASTICI,

UNA CUM

DISSERTATIONIBUS RARIORIBUS

JUS ECCLESIASTICUM ILLUSTRANTIBUS,

QUÆ

EMENDATIORI HUIC EDITIONI ACCESSERUNT,

REVISÆ, AUCTÆ, SUPPLETÆ.

TUBINGÆ,
TYPIS ET SUMTIBUS SCHRAMMIANIS,
1756.

Digitized by Google

Digitized by Google

PRÆFATIO NOVA.

Petiit à me Typographus, ut permitterem ipſi impreſſionem diſſertationum Juris eccleſiaſtici, quas ſcripſi, maximè Originum Juris ec-

Digitized by Google

cleſiaſtici, quas ante aliquot luſtra luci dedi, quòd rariores eſſent & valdè deſiderarentur. Nolui deeſſe ipſius deſiderio, revidi, ſupplevi, auxi olim ſcripta. Faxit Deus, ut in egregium publicum, ut in ædificationem lectorum, ut in propagationem veritatis hæc opera mea evaleſcat!

DABAM TUBINGÆ
II. NON. FEBR.
MDCCLVI.

CHRISTOPH. MATTH. PFAFF,
CANCELL. TUBING.

Digitized by Google

TYPOGRAPHUS

LECTORI BENEVOLO

S. P. D.

Quid in Volumine præſenti, quod Lectoribus offero, contineatur, liceat paucis in ipſo libri veſtibulo indicare. Primum locum occupat MAGNIFICI DN. PFAFFII *Liber de Originibus Juris Eccleſiaſtici veraque ejusdem indole*, Anno MDCCXIX. primum editus, & magno eruditorum plauſu exceptus, atque iis etiam probatus, a quibus diſſenſum ſuum, modeſtiſſime quidem, AUCTOR ILLUSTRIS erat profeſſus. Danda fuit non ita multo poſt nova Editio, Anno MDCCXX. cuſa, & *Diſſertatione de Succeſſione Epiſcopali* aucta, quæ tamen editio & ipſa

dudum divendita fruſtra in tabernis librariis quæſita eſt. Non dubito igitur, gratum fore omnibus, qui hanc partem eruditionis amant, quod denuo editur laudatiſſimus liber, in quo argumentum noſtris temporibus oppido neceſſarium ſolidiſſime tractatur & inde a primis, h. e. genuinis, fontibus omnia repetuntur. Qui ſi primum editus eruditis magnopere placuit, multo magis nunc erit in pretio, cum a MAGNIFICO DN. AUCTORE *novis Obſervationibus* paſſim adſperſis locupletatus in lucem prodeat.

Accedunt undecim aliæ Diſſertationes ad idem fere argumentum illuſtrandum pertinentes. I ma
pag. 231. quidem *de ſucceſſione epiſcopali*, in libri hujus editione ſecunda jam fuit recuſa. Ei adjecta eſt pere-
pag. 265. rudita *Diſſertatio de ſucceſſionis epiſcopalis apud Proteſtantes pretio, maxime de ſucceſſione epiſcopali in Eccleſiis, anglicana, ſeptentrionalibus & Fratrum Bohemorum, ejusdemque in Eccleſias Proteſtantes reducibilitate;* cui ſupplementa duo addita ſunt a primo Editore, Viro
pag. 304. eruditiſſimo, *I. de ſucceſſione epiſcopali anglicana* cum addi-

additamento ſpectante ad Controverſiam Couraye- pag. 306.
rianam *de validitate ordinationum anglicanarum. II. de ordine & ſucceſſione epiſcopali in unitate Fratrum Bohemo-* pag. 309.
rum conſervato ad Guil. Wake, Archiepiſcopum Cantuarienſem.

Sequitur IIItio loco Diſſertatio *de Jure ſacrorum ab-* pag. 328.
ſoluto & collegiali, illo in ſuperioritate territoriali, hoc in Eccleſia, tanquam collegio, quærendo; AUCTORE quidem ANONYMO edita, quem tamen eruditum dicendi genus latere non patitur. IVta eſt Diſſertatio *de vera Eccleſiæ notione* variisque pag. 353.
illius ſpeciebus; Vta *de eo, quod juſtum eſt circa refor-* pag. 370.
mationem ſacrorum, maxime in Germania; VIta *de annexis* pag. 376.
exercitii religionis Evangelicæ; VIIma *de eccleſia ſanguinem* pag. 386.
non ſitiente; VIIIva *de nundinationibus officiorum eccleſiaſti-* pag. 421.
corum. IXna *Diſſertatio eſt in verba Chriſti: regnum meum* pag. 448.
non eſt de Mundo. Xma eſt *de regibus tempore Meſſiæ ad* pag. 473.
Zionem congregandis vi oraculi Jeſa. 49, 23. XIma *de cri-* pag. 477.
teriis vocationis Divinæ ad miniſterium eccleſiaſticum, quæ ejus generis meditatio eſt, qua nemo ſacris operantium carere debeat.

Ipſi

Ipſi tituli harum Diſſertationum nonniſi ſelectiora indicant argumenta; in quorum tractatione, quicquid lectio ampliſſima omnis generis auctorum, & meditatio, & longus rerum uſus, & compertus eccleſiæ reique chriſtianæ noſtro ſeculo ſtatus utile explicatu & neceſſarium monitu ſuggeſſerunt, id VIRUM SUMMUM nervoſa quidem, ut ſolet, brevitate, ſed luculenta tamen ſufficientique rerum declaratione in unum hic contuliſſe, facile quilibet rerum gnarus poterit exiſtimare, atque etiam multo magis ipſa lectione deprehendet. Supereſt ut DEUM rogem, velit meo rei litterariæ atque chriſtianæ inſerviendi ſtudio ita favere, ut in eccleſiam Domini nova ex nova hac editione Libri inſignis commoda redundent. Vale.

PRÆFA-

PRÆFATIO PRIMÆ EDITIONIS.

Ea jam eſt temporum, quæ vivimus, præcipua quædam felicitas atque præſtantia, ut deturbatis de ſolio præconceptis, quæ ex autoritatis humanæ nimia veneratione proficiſcuntur, opinionibus novo artes bonæ atque ſcientiæ literæque elegantiores pallio, Viris præſtantiſſimis, quibus veritas cordi eſt, qui & ingenii perſpicaciâ & eruditione ampliſſima fulgent, obſtetricantibus induantur. Atque heic dum Philoſophia fere omnis, dum & ſuperiores, quas vocant, facultates, dum ars, quam appellant, critica, dum diſciplina morum, dum hiſto-

Digitized by Google

ria omnis, maximè & literaria, dum literæ in univerſum omnes veſte vetere abjectâ amictu ſplendidiore & præſtantiore ornatæ in ſcenam hodie prodeunt, contingere & jam non ſine communi eruditorum tripudio videmus, Juriſprudentiam quoque Eccleſiaſticam, quæ hactenus & ipſa tenebris ſuis involuta circumſcriptaque & cum ſpectris quamplurimis luctata fuerat, caput ſuum efferre novâque luce ac vitâ donatam noviſque etiam ſubſidiis inſtructam plurimam eſfloreſcere. Quæ enim ex Chriſti Apoſtolorumque ad ritus ſeſe Judaicos ſubinde accommodantium inſtituto origines ſuas easque ſanctiores hauſit fauſtoque omine in publicam ſic lucem prodiit, atque dein ex confœderatione Chriſtianorum mutuâ, rebus eorundem, quæ indies adaugebantur, peculiares coitiones jam poſtulantibus, acceſſiones haud contemnendas ſibi affundi paſſa eſt, ſuâ profectò virtute, ſuâ pulchritudine plurimum orbata fuit, ubi creſcente Epiſcoporum autoritate, in tyrannidis ſacræ exercendæ artem ſenſim ſenſimque invita degeneravit. Jam quippe & imperio civili plurimum ſic detractum & à ſimplicitate chriſtiana vetere multis modis deviatum Eccleſiaque innumeris ritibus & conſtitutionibus, hierarchiâ etiam eccleſiaſticâ eâque diffuſiore onerata & libertas Chriſtiana ſenſim ſenſimque jugulata mentesque Chriſtianorum, ſecus ac par erat, Epiſcoporum imperio tùm quoad fidem tum quoad cultum ſubjectæ & quod peſſimum eſt, Chriſtianiſmus omnis meras

Digitized by Google

meras in cærimonias fuſus ſic verſusque fuit. Nec profectò ſufficiens rebus medela acceſſit, ubi ante duo hæc ſecula Eccleſia novam formam induit & res ſuas in melius vertere divino munere occepit. Et ſi enim inſignem prorſus mutationem Jurisprudentia eccleſiaſtica & eo quidem majorem hîc ſubierit, quod ex eccleſiis, quæ jugum Pontificis Romani excuſſere, quævis peculiarem ſibi faciem ipſa pinxit; nondum tamen, licet dudum magna hanc in rem & repetita lis animos eruditorum agitaverit, origines ſuas rerumque ſuarum pleniorem hiſtoriam enarrare eadem dignitatemque & rationes conſtitutionum ſuarum pandere ſatis, tenebris utpote ſcholaſticis preſſa hactenus peploque præjudiciorum academicorum involuta potuit, atque eò felicioribus jam aſtris gaudet, quod noſtro vel tandem hoc ævo, iis, ad quos negotium hoc vel maximè pertinere viſum fuerat, heic vel calamum ſeponentibus vel recepto παιδείας τρόπῳ jugiter indulgentibus, Virorum præſtantiſſimorum, qui argumentum hoc certatim excolunt, operâ è ſqualore & ſitu ſenſim ſenſimque læta emergit ſuoque ita nitori reſtituitur. Id quod non poteſt non fieri, ubi, inſuper habito ſectæ ſententiarumque avitarum ſine diſcrimine defendendarum ſtudio, ſolidioris judicii atque eruditionis lucerna inſpiciendis rebus admovetur atque recluſis antiquitatum Judaicarum, recluſis item hiſtoriæ eccleſiaſticæ, quæ diſciplinam veterem canonumque veterum co-

dices nobis exhibet, recluſis & Jurisprudentiæ univerſalis politicæque fontibus, ampliſſimis eruditiſſimisque obſervationibus diſciplinæ nobiliſſimæ latifundia inebriantur, denique & per ſeculorum ordines Eccleſiarumque diverſarum & veterum & modernarum ſyſtemata eundo, quæ ubique egregia conſpiciuntur, in unam maſſam funduntur & genuinus venuſtusque ordo, ſine quo omnia ſurſum deorſum ut ruant & quadrata rotundis ut miſceantur, neceſſum eſt, tractationi adſpergitur. Quod ipſum ubi quis agendum ſibi exiſtimaverit, haud profectò male & idem fecerit, ſi in juribus eccleſiaſticis per capita diſtribuendis SUUM CUIQUE TRIBUAT, nec vel odio quodam præconcepto in doctores Eccleſiarum feratur, vel nimio eorundem autoritatem evehendi ſtudio laboret, ſed ad ea, quæ in literis ſanctioribus heic vel lege quâdam diſponuntur vel exemplo commendantur, quæ etiam ad verum Chriſtianiſmum, non præcipue illum, qui facultatem, quam vocant, locomotivam dirigit, ſed illum, qui animum mutat pietateque & virtute haud fucatâ implet, mentibus infundendum faciunt, irretortis oculis gnaviter jugiterque reſpiciat, eoque vel maximè animum ingeniique vires omnes intendat, ut tyrannide eccleſiaſticâ omni ſub pedem miſſa ritibus externis ſanctitatis nulla, nulla & neceſſitatis opinio affundatur, & quicquid hîc conſtituitur, ad veræ pietatis culturam eò faciliorem reddendam dirigatur. Accedit & hoc, quod in diſcernendis variis Eccleſiarum formis confœderationis

tionis mutuæ, quæ originem huic diverſitati dedit, ratio ſemper habenda modeſtiaque hîc rebus adferenda eſt. Scilicet, uti in dijudicandis Rerumpublicarum formis perperam fecerit, qui vel monarchiam vel aliam quamvis formam alteri ita prætulerit, ut hanc ſolam ſaluti publicæ promovendæ aptam eſſe exiſtimet, ita idem ferè de variis Eccleſiarum formis affirmaverimus, ubi ſua quamvis laus, ſua & imperfectio manet atque confuſio & tyrannis ubique dominabitur, ubi, qui Eccleſiam dirigunt, ſanctiore ſpiritu haud animantur. Nolimus itaque, ut, qui de cœtibus eccleſiaſticis, quibuscum nulla nobis communio eſt, ſententiam dicere voluerit, judicio duriore adhibito ſcabiem ipſis affundat vel ſarcaſmis in hoc campo indulgeat, quibus vel maxime Eccleſiæ Romanæ hierarchiam Pontificemque Romanum canonicumque, quod vocant, jus cum Monachis Cleroque Romanenſi, cujus & artes atque arcana, utique ſatis palpabilia, nimis ſubinde, adhibitâ inſtituto huic haud mediocri affectatione, cumulantur, impeti videmus. Nolimus porro, ut, quod noſtro palato minus arridet, Pontificio ſtatim fermento tinctum eſſe, re haud ſatis ponderata aſſeratur & ſpectro hoc in ſcenam producto lectoribus terror injiciatur eaque, quæ innocua planè ſunt atque ad diſciplinam ſacram conſervandam ornandamque plurimùm faciunt, ſuſpecta nullo merito ſuo reddantur. Denique, ubi de jure ſacrorum, quod Principibus Prote-

 ſtantium,

ſtantium, quas vocant, Eccleſiarum competit, quæſtio eſt, id maximè deſideramus, ut varia ejus capita è genuinis fontibus, qui varii utique ſunt, vitatâ omni, quæ ex eo oritur, quod uno eodemque ex principio omnia deduci videas, confuſione ſolicitè riteque deriventur. Id quod ſi à nobis præſtetur, ſpes utique nos aliqua erigit, fore, ut, quæ hoc argumentum circumfundunt, lites valde minuantur, rigidioresque, qui hîc diſſentiunt, niſi quidem pugnandi clamandique libidini iisque jurgiis, ubi de verbis ſaltem diſputatur, operam dare velint, in mutuos amplexus ruant. Jam verò nos ii non ſumus, qui exiſtimemus, nos palmam, quam profectò non affectamus, hic Viris clariſſimis prærepturos & præcipuâ quâdam luce, quam nemo hactenus argumento huic adſperſerit, tractationem hanc noſtram perfuſuros tenebrasque omnes, quæ hîc conſpiciuntur, penitus diſpulſuros eſſe. Faciemus tamen, quod poſſumus, rebusque jam, ut videtur, plurimùm illuſtratis evolutisque & noſtrum quoque obolum jam addemus, ita tamen, ut nec litigandi anſam cuiquam præbeamus, & qui ſiliquis profectò contenti haud ſumus ſed ſolidiora, uti par eſt, ſectamur, haud vanam rebus ædificationem obſervationesque ad emendandos animos & corrigenda ſacra ſpectantes ubique adſpergamus. Quod dum facere conamur, DEUM precamur, cœptis ut hiſce noſtris benignus adſpiret, ſuumque nobis ſcribentibus ſpiritum benedictionemque luculentam ex alto affundat.

CAPUT

CAPUT I.

DE
JURE ECCLESIASTICO A CHRISTO CONDITO ECCLESIÆQUE TRADITO.

ARTICULUS PRIMUS.

Jurisprudentia Eccleſiaſtica, cujus origines hîc pandere brevique admodum penicillo adumbrare nobiscum conſtituimus, ea eſt ſcientiæ ſanctioris pars, quæ circa eccleſiaſticorum cœtuum conſervationem directionemque, diſciplinam porrò eorundem & ritus ordinandos conſiderandosque occupatur. Jurisprudentiam ſenſu analogico, quo nulla ſine jure ſocietas eſt, non eo dicimus, quo hoc, quicquid eſt vocabuli, juri civili communiter applicatur, niſi quod & Jurisprudentia eccleſiaſtica ea Magiſtratus politici jura civilia nobis ſiſtit, quibus circa ſacra religionemque is ut diſponat, convenit. (*a*) Nec ſanè malè hoc fit, quod ad ſcientiam ſanctiorem iſta referimus. Etſi enim eapropter hoc à nobis haud fiat, quod credamus, nemini niſi Theologo permiſſum eſſe, ut huic prudentiæ inhiet, cum eam ipſam ob cauſam, quoniam ad ſcientiam ſanctiorem iſtam pertinere exiſtimamus, arbitremur, cuivis liberrimum ad hæc penetralia acceſſum permittendum eſſe, utpote ad quæ adeunda peculiari privilegio opus haud ſit, (*b*) etſi etiam, cum juris ſacrorum magna pars

Digitized by Google

pars ex imperio civili fluat, hujus rei cognitio Theologis ob hanc quoque rationem propria eſſe haud poſſit, facile tamen patet, eapropter Jurisprudentiam eccleſiaſticam ad diſciplinam ſanctiorem pertinere, quoniam id, circa quod illa occupatur, eccleſia ſive ſanctior ille cœtus eſt, ubi non ad ſalutem civilem curandam ſed Deum verâ religione colendum adorandumque gratiamque ipſius vitæque futuræ præmia comparanda homines in unum coeunt. Et verò cum Eccleſia, cum cœtus ejusmodi non ſocietas quædam vel ſtatus civilis ſed collegium ſit, cujus conſtitutio & directio & diſciplina ex mutuâ eorum, ex quibus illud componitur, confœderatione vel maximè fluit, id quod Viri præſtantiſſimi egregie demonſtravere, nemo, uti arbitror, fuerit, qui iis, qui in hoc collegio Doctorum munere funguntur, hæc ſacra ut inſpiciant, haud licere exiſtimaverit.

(*a*) Mirum, fuiſſe unquam, qui negârit, etiam ſocietati eccleſiaſticæ ſua jura competere, exiſtimâritque, jurisprudentiam eccleſiaſticam vanum eſſe nomen, cùm nulla Eccleſiæ jura competant. Fuit tamen quidam, hæc qui exiſtimaret, qui ſub nomine Eccleſiophili apparuit in der Hamburgiſchen vermiſchten Bibliotheck faſc. III. P. 6. n. 5. p. 855. ſqq. ubi paragraphos quosdam diſſertationis meæ de eo, quod juſtum eſt, circa reformationem ſacrorum in Germaniâ, adortus eſt. Non vacat argumenta illius, queis utpote nullum pondus ineſt, refutâre heic. Vide diſſertationis meæ de pœnis divinis ob aliena peccata inflictis additamentum I.

(*b*) Neque enim ii nos ſumus, qui exiſtimemus, ad notitiam rerum theologicarum eos ſolum admittendos eſſe, qui ordini Theologorum ſeſe addixerint. Non peculiaris quædam Theologorum tribus vel curia eſt, cujus receſſus nemini adeundi veniant, niſi qui veſte ſacra indutus ſit. Veros Theologos à grege Chriſtianorum reliquo nonniſi chariſmata ſanctiora divinusque, quo animus ipſorum perfunditur, ardor diſtinguit. Et quam vellem ego, *omnis ut populus ſpiritu Dei imbutus vaticinaretur*, id quod olim MOSIS votum exſtitit Num. 11, 29. quam vellem, omnes ut eſſent θεοδίδακτοι! Joh. 6, 45. Quæ tamen cum dicimus, nolimus, quisquam ut ſomniet, nos exiſtimare, diſtinctionem inter doctores & auditores divini juris haud eſſe. Quod qui affirmaverit, vel hoc ipſo prodet, ſe in literis ſanctioribus hoſpitem

hoſpitem eſſe atque haud omnino capere, quid confuſionem in Eccleſia maximam parere atque confibulationem ejus uno ictu diſrumpere poſſit.

ARTICULUS SECUNDUS.

Jam igitur, ſi origines juris hujus eccleſiaſtici vetuſtiſſimas noſſe voluerimus, Evangelia nobis adeunda atque ex puris hiſce fontibus heic nobis ſapiendum erit. At verò ex his conſpicere eſt, I. Chriſtum, Eccleſiæ ſuæ plantatorem Autoremque ſacris Judaicis & ipſum adhuc cum ſuis indulſiſſe nec peculiarem ſibi hactenus cœtum formâſſe, cui cum Judaico nullum amplius ſacrorum commercium eſſet. Hinc & ipſe in templo & in Synagogis docuit (*a*) admonuitque ſuos, ritus ut Judaicos obſervarent, (*b*) quibus ipſemet quoque manum affudit. (*c*) II. Eundem XII. Apoſtolos & LXX. diſcipulos ſibi aſſociaſſe, eosque facultate divinâ atque extraordinariâ ad patranda miracula verbumque Evangelii cum παῤῥησίᾳ prædicandum inſtruxiſſe, Eccleſiam ut ſibi colligeret, atque ad eandem ſervandam, doctorum epiſcoporumque, quorum doctrinâ & directione fides, pietas & diſciplina efflorеſceret, ordo in illâ ut perpetuus ſit ſemperque ſervetur, voluiſſe. (*d*) III. Ea, quæ, ut apud ſuos obſervarentur, conſtituerit, externam nempe cœtuum diſciplinam ſpectantia, huc maximè redire, א quod eos, qui doctrinæ ſuæ acceſſuri eſſent, per baptiſmum initiandos voluerit atque hoc ut inſtitutum Proſelytos ad Chriſtianiſmum baptizandi continuaretur, paulo ante aſcenſionem in cœlos juſſerit. (*e*) ב quòd, ut memoriam mortis ſuæ diſcipuli conſervarent, ipſis panis poculique euchariſtici adminiſtrationem communionemque, ritibus è cœna Paſchali tùm translatis, commendaverit. (*f*) ג quòd cœtui cuidam toti ſive τῇ ἐκκλησίᾳ arbitrium dederit vel hactenus reliquerit de injuriis, queis unus alterum impetiiſſet, judicandi litemque, quæ tanta nondum ſupponitur, ut magiſtratui veniat decidenda, dirimendi, ita, ut, ſi quis cœtûs arbitrio hîc ſubjicere ſeſe noluerit, pro ejusmodi homine habendus veniat, qui vel ad cœtum planè haud pertineat vel crimine haud levi jugiter onuſtus eaque propter omnibus exoſus incedat. (*g*) ד quòd Apoſtolis contulerit

tulerit poteſtatem docendi, quæ eſt clavium poteſtas, queis utique regnum cœlorum aperitur, ligandi & ſolvendi, hoc eſt, decidendi determinandique, quidnam licitum eſſet, quid ſecus, atque etiam, ſi peccato quiſpiam mortali ſeſe obſtrinxiſſet, quo in miſeriæ calamitatisque ſpiritualis ſtatu is verſaretur, ipſi declarandi, atque ubi reſipuiſſet, veniam illi annunciandi (*h*), denique & totam diſciplinam eccleſiaſticam confœderandi & diſponendi, ex quo ſuâ ſponte fluit ea poteſtas remittendi & retinendi peccata, quam Chriſtus Apoſtolis (*i*) dedit. (*k*) Ulterius jus eccleſiaſticum à Chriſto inſtitutum, quantum quidem id in ſcriptis Evangelicis elatum exſtat, non vergit. Patet verò ex his, quæ dicimus Chriſtum de excommunicatione vel ejectione è cœtu & excluſione à ſacra cœna, ubi ſolis primum Apoſtolis eam ſaltem adminiſtravit, vel pœnitentiâ publicâ, quâ, qui è cœtu ob peccata enormia excluſus fuerat, in eundem reciperetur, ſtatuere nihil hactenus expreſſis verbis potuiſſe, quoniam ipſe à ſacris Judaicis ſe haud ſeparaverat, nec in peculiarem cœtum cum ſuis hactenus abiverat, aut Eccleſiam externam ſingularem fundaverat vel confœderaverat.

(*a*) Vide Matth. 9, 35. 12, 9. 21, 12.23. 26, 55. Marc. 1, 21. 3, 1. 6, 2. 11, 11. 15. 27. 13, 1. Luc. 2, 46. 4, 16. 6, 6. 19, 45. 20, 1. Joh. 6, 59. 7, 14. 8, 20. 10, 22.23. At verò & in ædibus privatis & in campeſtribus locis & in navi docuit Chriſtus, ut ex hiſtoriâ Evangelica conſtat.

(*b*) Hùc vel maximè pertinet Matth. 23, 3. adde Matth. 17, 24. ſeqq. 8, 4. Luc. 24, 53. Joh. 7, 8. Nec tamen hoc eousque extendendum, ac ſi Chriſtus ſuos ad omnes ſuperſtitioſas traditiones Judaicas obſervandas adſtrinxiſſet. Matth. 12, 1. ſqq. 15, 1. ſqq.

(*c*) Circumcidi etenim ſe & baptizari, qui ritus Proſelytos inaugurandi probabiliter jam eo tempore à Judæis receptus erat, paſſus eſt diesque feſtos Judaicos, maximè verò Paſcha celebravit.

(*d*) Vide Matth. 10, 1. ſqq. Luc. 10, 1. ſqq. maximè verò Matth. 28, 19. & Joh. 20., 21. 22. 23. ex quibus locis uti & ex 1. Cor. 12, 28. 29. Eph. 4, 11. utique clariſſimè patet, miniſterium eccleſiaſticum ſive Doctores Evangelii, qui verbum divinum & ſacramenta diſpenſent Eccleſiamque dirigant, quò & diſciplina eccleſiaſtica, quæ in abſolutionis adminiſtratione quoque conſiſtit, pertinet, diſtinctionemque inter Docto-

Digitized by Google

Doctores & auditores divinitus conſtitutam eſſe. Scilicet, ſi ita rem extuleris, melius feceris quam ſi diſtinctionem inter *clericos & laicos*, quæ pontificium fermentum olet, de quo in jure eccleſiaſtico Proteſtantium Germanico p. 169. &c. 197. ſqq. diximus, itemque diſtinctionem inter ſtatum politicum, eccleſiaſticum & œconomicum, ex quibus ceu partibus, quas vocant, integrantibus Eccleſia conſiſtat, hìc urgeas. Etſi enim per clericos nihil aliud quam Eccleſiæ doctores, per laicos nihil aliud quam auditores ii intelligant, qui ſapiunt, etſi etiam ſtatus politicus & œconomicus ſub unâ auditorum claſſe contineantur, qui deinde, ſi, uti ſtatum civilem conficiunt, ſpectentur, vel imperantes ſunt vel parentes, ad quos etiam Doctores Eccleſiæ ut referantur, par eſt; etſi inquam, hæc omnia ita ſeſe habeant, non tamen video, cur de τρόπῳ παιδείας & de vocibus tantopere decertandum ſit, ubi de re ſatis conſtat. Neque enim unquam quisquam dixerit, doctores Eccleſiæ hâc diſtinctione poſitâ abſolutam quandam poteſtatem ſibi arrogare, quæ ipſos à civili ſubjectione eximat, nec erit quoque, qui exiſtimaverit, ſtatus politici & œconomici configurationem ex collegii illius, quod Eccleſia eſt, formâ fluere. Jam, ſi ipſam miniſterii Eccleſiaſtici inſtitutionem conſideres, emphaticis illa verbis planeque eximiis à Chriſto Salvatore peragitur: QUEMADMODUM PATER ME MISIT, ITA ETIAM MITTO VOS. Joh. 20, 21. 17, 18. Nec eſt, quod ajas, ſolis hæc Apoſtolis dicta eſſe, quibus & munia & χαρίσματα extraordinaria concredita fuerint Eccleſiam univerſalem plantandi & confœderandi, Evangelium in toto mundo prædicandi, miraculisque illud confirmandi, improbisque morbos, imo mortem ipſam immittendi, eosque rurſus, ſi vellent, liberandi, ut infallibilitatis, ut prophetiæ præcipuum chariſma jam taceamus. Etſi enim hoc ipſum negari nequeat, quod Apoſtoli multa habuerint præcipua, quæ evolverunt poſt alios Viri eruditiſſimi, BURMANNUS, SPANHEMIUS, WITSIUS, DODWELLUS, CAVEUS, alii, nec tamen & hoc inficiari quis auſit, illas quoque vocationes, quæ mediantibus iis, quos Chriſtus miſerat, factæ fuerint, in cœlis ratas divinasque fuiſſe ordinemque doctorum & auditorum in Eccleſiâ ex inſtituto Chriſti perpetuum eſſe debere, ſi vel ipſa externa ſucceſſio, quod dudum contigit, deficeret. Neque enim & viſibilis Eccleſia deficere penitus poteſt Matth. 16, 18. quod verò fieret, ſi deeſſent, qui docendi munere fungerentur, Deusque ipſe *POSUIT in Eccleſiâ primum Apoſtolos, poſtea Prophetas, tertiò doctores, poſtea poteſtates*

ſtates i. e. miraculorum patratores, dein *chariſmata ſanationum*, *ſubſidia* (quo nomine eos indigitari arbitramur, qui vel Apoſtolorum erant συνεργοὶ vel diaconi, pauperum ægrotorumque curæ atque Eccleſiæ miniſterio addicti,) *gubernationes*, quâ voce directores cœtuum eccleſiaſticorum, Epiſcopos nempe Presbyteroſve deſignari puto, *genera linguarum*, ſeu eos, qui variis iisque ignotis linguis in gratiam peregrinorum, divino id in ipſis agente Spiritu, myſteria divina olim extulere 1. Cor. 12, 28. ſqq. Si verò jam noſſe velis, quî cognoſci poſſit, num hos illosve Deus miſerit, reſpondebit Paulus, ex chariſmate ſuo quemvis dignoſcendum eſſe, utpote qui in hoc capite vel maximè de chariſmatum divinorum variâ diſpenſatione egit. Locus Eph. 4, 11. paulò brevior eſt, ubi dicitur, Chriſtum *dediſſe hos Apoſtolos*, *illos Prophetas*, *alios Evangeliſtas*, qui erant συνεργοὶ Apoſtolorum Act. 6, 5. 21, 8. *alios paſtores & doctores*, ſcilicet perpetuos unius cœtûs miniſtros, aliâs Epiſcopos & Presbyteros. Act. 20, 17. 28. Itaque, ubi jam Apoſtolorum, ubi Prophetarum, ubi Evangeliſtarum chariſmata & munera ferè deſiere, ut poſtremum, ſine quo Eccleſia omninò ſubſiſtere nequit, maneat, omninò requiritur. Mittunturque adeò & hodiè à Chriſto, qui doctorum in Eccleſiâ munere funguntur, miſſione generali, quæ per collationem chariſmatum divinorum, quæ per benedictionem divinam in miniſterio eorum eluceſcentem ſe prodit, & ad hunc vel illum cœtum ab iis, qui Eccleſiam dirigunt, determinatur.

(*e*) Joh. 3, 22. 4, 1. 2. Matth. 28, 19.

(*f*) Matth. 26, 26. ſqq. Marc. 14, 22. ſqq. Luc. 22, 19. ſqq. 1. Cor. 11, 23. ſqq. Adde diſſertationem noſtram de oblatione veterum Euchariſticâ, quam fragmentis anecdotis Irenæi adjunximus, §. 2. ſqq. Nolim verò, ut ſacramentis hiſce N. T. quæ vocantur, jam vel oleum illud miraculoſum, quod ad ſanandos ægrotos à diſcipulis Chriſti olim adhibebatur & ex quo Romanenſes extremam unctionem hodiè conficiunt, Marc. 6, 13. Jac. 5, 14. adſpergas vel pedilavium Joh. 13, 14. 15. quod certè à diſcipulis Chriſti, qui mentem Domini optimè hic noverant, ut ritus quidam eccleſiaſticus à Chriſto præceptus haud continuatum fuiſſe legitur, vel impoſitionem manuum, quâ adhibitâ infantibus Chriſtus benedixit Marc. 10, 16. & quæ cærimonia Judaica exſtitit, adjicias.

(*g*) Vide Matth. 18, 15. ſqq. Quisnam horum verborum ſenſus ſit, inter ſe diſputant interpretes. THOMAS ERASTUS, Medicus olim & Con-

Digitized by Google

Conſiliarius eccleſiaſticus Heidelbergenſis, excommunicationis eccleſiaſticæ, de qua locum hunc agere communis ſententia eſt, oppugnator præcipuus, in theſibus de excommunicatione §. 41. ita habet: *Genuinus hujus loci & capitis ſenſus talis eſt. Cùm frater, hoc eſt Judæus injuriam tibi facit, ſolus eum tibi reconciliare ſtudeto. Si ſolus nihil profeceris, duobus aut tribus aſſumtis idem tentato. Si nec ſic quidem te liberare ab injuriâ poteris, ſynedrio, id eſt, tui populi aut tuæ religionis magiſtratui indicato. Quod ſi hunc etiam audire nolit, ſic adverſus eum citra cujusquam offenſionem agere poteris, quomodo adverſus publicanum aut gentilem injuriam tibi inferentem (qui ad aliud quam Romanorum tribunal ſe pertrahi non patiuntur) ageres.* Quæ ſi ita ſe habent, idem hîc ferè à Chriſto injungitur, quod Paulus monet 1. Cor. 6, 6. Jo. Seldenus de Synedriis veterum Ebræorum L. 1. C. 9. itidem de excommunicatione hîc agi haud putat, ſed exiſtimat, per ἐκκλησίαν hic רבים *multos* ſignificari, quibus præſentibus adeoque publice frater corripiendus ſit, deinceps verò hos ſi non audierit, à familiari converſatione arcendus, quaſi quippe Judæi ethnicos & publicanos haud dignabantur, ubi & id Vir acutus addit, vel eapropter de excommunicatione ſermonem hîc eſſe haud poſſe, quoniam ethnicus, utpote ſacris Judaicis nunquam addictus, excommunicari haud potuerit, publicanus verò, qui Judæus fuerit, ob officium hoc, quod geſſerit, excommunicationem certè haud ſubierit. Luc. 18, 10. Jo. Lightfootus in horis hebraicis ad h. l. per ἐκκλησίαν ſynagogam intelligit, in quâ corripiendus ſit ejusmodi peccator & ſi hanc audire nolit, deinde non ab Eccleſiâ, ſed ab eo, cui injuriam fecerit, ethnici & publicani, qui membra cœtûs Judaici haud exſtiterint, inſtar habendus, unde addit, ſcriptum haberi ἔστω σοι, non eſto τῇ ἐκκλησίᾳ. Christ. Thomasius in vindiciis juris majeſtatici circa ſacra §. 22. in Eraſti ſententiam pedibus it atque etiam in dem Bedencken über die Frage: *Wie weit ein Prediger gegen ſeinen Landes Herrn, welcher zugleich ſummus Epiſcopus mit iſt, ſich des Binde-Schlüſſels bedienen könne?* p. 165. Seldeni ſententiam haud obſcurè approbat. Eandem ſibi mentem induit Vir celeberrimus & quem juri Eccleſiaſtico inſignem ſubinde lucem adſpergere novimus, Justus Henningus Boehmerus in Juris Eccleſiaſtici antiqui diſſ. III. de confœderatâ Chriſtianorum diſciplinâ art. II. §. 6. p. 79. ſqq. utpote qui Seldeni itidem & Lightfooti ſententiam adoptat & per ἐκκλησίαν cœtum qualemcunque & collectionem promiſcuam populumque indigitat, ita, ut

λαὸς & ἐκκλησία hic idem ſignificent, id quod egregiè hic Grotium obſervare ait. Atque hi omnes de excommunicatione ſive ejectione è cœtu Eccleſiaſtico in hoc loco agi haud exiſtimant. Inter eos, qui communem ſententiam defendunt, ſolus jam prodeat & pro omnibus ſententiam dicat Campegius Vitringa, Theologus olim Franequeranus. Hic, poſtquam adductis Judæorum teſtimoniis oſtendit, quænam correptionis fraternæ fuerit olim apud Judæos diſciplina, quâ privatim primùm, dein publicè in ſynagogâ mediante הכרזה *proclamatione* peccator reprehenſus fuerit, tandem ſtatuit, Chriſtum hoc ipſum præceptum hic repetere, ἐκκλησίαν non eſſe עדה ſive Synedrium politicum, uti Erastus putet, ſed עדה ſive צבור h. e. cœtuum plurium, coram quo ejusmodi facta fuerit reprehenſio & pudefactio, quam deinde inſecuta fuerit excommunicatio, unde Chriſtum non potuiſſe ritum adeò affinem excommunicationi memorare & commendare, niſi ſimul ad excommunicationem ipſam reſpexiſſet eamque ſi non apertè, ſaltem tacite probaviſſet. Addit alibi idem Vitringa hoc Chriſti effatum de excommunicatione privatâ, quâ unus ab alterius familiari conſortio abſtrahere ſeſe apud Judæos potuerit, intelligendum eſſe. L. III. de Synagogâ vetere P. I. C. 9. p. 730. ſqq. & C. 10. p. 753. 754. Jam verò opus non eſt, ut interpretum, qui communem ſententiam tenent atque excommunicationem eccleſiaſticam ex hoc loco eruunt, explicationes atque interpretamenta pluribus adducamus. Paucis notamus, per ἐκκλησίαν nec ſynedrium Judaicum, utpote quod ſine coercitione reum haud dimiſſurum fuerat, nec presbyterium vel ſenatum eccleſiaſticum Chriſtianum, qui eo tempore nondum conſtitutus fuerat, aut Doctores antiſtitesque cœtûs Chriſtiani, qui ἐκκλησία non ſunt, intelligi. Saltem dubium hactenus eſt, num Chriſtus Synagogam vel alium quendam cœtum ex pluribus forte fortuna in unum coeuntibus congregatum intellexerit, quorum prius ex eo quidem probabile videtur, quoniam proclamatio ejusmodi peccatoris ante excommunicationem ſolennem ejusdem in Synagoga facienda erat, poſterius verò vel eapropter ſtatuendum eſt, quod, ſi quæ excommunicatio hîc intelligitur, privata ſaltem & minus ſolennis, non publica heic reo impingenda dicitur. En verò, quî effatum hoc Chriſti, quod explicamus, verſum fuerit in מבחר הפנינים libro, quem ex veterum Philoſophorum, Græcorum & Arabum ſententiis Judæus quidam ſec. XI. vel XII. conflavit, & ubi etiam ex Evangelio Matthæi hoc ſubinfluit: אמר החכם אם יהמוס לך חברך תפוס עליו בינו

בינו לבינך בלבד אם ישמע לך כבר רוחת ואם לא ישמע לך אמר לו בפני אחד או בפני שנים שישמעו החברים ואם לא חשוב אותו חבר פחות : *Dicit ſapiens, ſi injuriam tibi fecerit ſocius tuus, corripe ipſum inter te & ipſum ſolum. Quodſi audiverit te, jam lucratus es. Si vero non audierit te, dicas ei coram uno aut duobus, ut id audiant ſocii. Si verò ne* ſic quidem audiverit, *reputa eum VILEM SOCIUM.* Vide Buxtorffii florilegium Hebr. pag. 297. & Cartwrighti mellificium Hebr. annot. ad h. l. L. 2. C. 3. Queis omnibus præmiſſis facile jam patet, de excommunicatione hîc Chriſtum directè haud agere, etſi prima ejusdem ſtamina hoc effato haud obſcurè ponat. Si enim privatus conſortium ejus vitare debet, qui injuriam ipſi illatam agnoſcere nullâ ratione vult, quidni totus quidam cœtus ex mandato Chriſti ab ejusmodi homine ſe ſepararet, qui criminibus publicis & gravioribus ſe polluit? Nec eſt, quod ajas, ethnicum excommunicari non poſſe, ut qui membrum cœtus nunquam exſtiterit. Sufficit, quòd extra cœtum is agat. Jam enim, ſi ex iis, qui eadem nobiſcum ſacra frequentant, pro Judæo vel ethnico vel Mahumedano in poſterum nobis quis habendus veniat, facile patet, ipſum à cœtu ſeparandum eſſe, utpote ad quem homines ejusmodi haud pertinent. Dein &, quod de publicanis affirmat SELDENUS, eos à ſacrorum communione haud depulſos fuiſſe, id cum micâ ſalis accipiendum eſt. Ita enim habetur in Talm. Hieroſ. Demai f. 23. 1. חבר שנעשה גבאי דוחין אותו מחבורתו *Socius, qui evadit publicanus, è ſocietate ſuâ expellitur.* Hinc & publicanus Luc. 18, 13. dicitur μακρόθεν ἑστὼς, id quod etſi LIGHTFOOTUS non de neceſſitate explicet ſed de humilitate, COCCEJUS tamen in theſibus de ſynedrio n. 27. Opp. anecd. T. 2. f. 515. de neceſſitate agere ita oſtendit: *quomodo is, qui non permittebatur intra quatuor cubitos accedere, admiſſus eſſet in atrium Iſraëlis inter confertam hominum multitudinem?* Aſt non opus eſt, ut Autores hîc ſecum invicem committamus, cum ſinguli ex vero aliquid ponant & in noſtrâ explicatione, quæcunque à diverſis rectè elata ſunt, in unam maſſam fuſa coeant. Adde tamen loca παράλληλα 2. Cor. 2, 6. 2. Theſſ. 3, 14. 1. Tim. 5, 20. & vel maximè H. GROTIUM, quo nemo melius mentem optimi Salvatoris hîc aſſecutus eſt, ad h. l. itemque diſſert. noſtram ad verba Chriſti: Dic Eccleſiæ.

(*b*) Vide Matth. 16, 19. 18, 18. ubi hæc exſtant: *quæcunque ligaveritis in terrâ, ligata ſunto in cœlo, & quæcunque ſolveritis in terrâ, ſoluta ſunto in cœlo.* Atque hæc omnibus dicuntur diſcipulis. Ad Petrum verò ante iſta verba hæc addit Chriſtus: *& dabo tibi claves regni cœlorum.* Unde

dein

dein contigit, ut quoniam hæc cum poteſtate ligandi & ſolvendi conjunguntur, *clavis ligans* & *ſolvens* mira nomenclatione emergeret. Conſulamus jam, quoniam locutiones peregrinas nobis Salvatoris effatum iſtud fundit, interpretes. Nemo eſt, qui majore cum eruditionis adparatu rem heic egerit, quam Jo. Seldenus, de ſynedriis veterum Ebræorum L. 1. C. 9. Hìc verò cùm oſtendiſſet, clavium nomine poteſtatem quandam peramplam deſignari, Jeſ. 22, 22. Apoc. 1, 18. 3, 7. 9, 1. quâ ratione Talmudiſtæ Deo ſoli adſcribant claves pluviæ, vitæ, ſepulchri & ſterilitatis, cùm & addidiſſet, clavibus regni cœlorum apertiſſimè hic indicari poteſtatem aperiendi per doctrinam Luc. 11, 52. & ſacramenta adeoque in Eccleſiam ejusque miniſteria ſingularia admittendi nondum admiſſos claudendique ſive præcludendi eis, ut nondum idoneis atque ut τοῖς ἔξω, *qui extra ſunt*, aditum, & admiſſos ſeu τοὺς ἔσω, *qui intra ſunt*, retinendi, tandem in hanc ſententiam deſcendit, ut ajat; heic de excommunicatione ſive ejectione ex Eccleſiâ nullum ſermonem eſſe poſſe, quoniam clavibus nemo expellatur, quæ tam non extrapellendi, abigendi & extratrudendi, quæ Seldenianæ voces ſunt, inſtrumentum ſint, quam incongruum foret, furcam aut flagellum, quo abigimus, pro ultro admittendi inſtrumento venditare. Ait dein, apud Græcos δεῖν ſubinde idem eſſe ac *præcipere* & apud Ebræos אסור *ligatum* idem eſſe ac *prohibitum*, מותר *ſolutum* idem ac *permiſſum*, unde hic *doctrinam & interpretationem magiſtralem* ſignificari, ſecundum quam *caſus conſcientiæ*, qui ſubinde ſe offerant, *ſolvantur ac determinantur*. Quin & ſolicitè obſervat, non de ligatione & ſolutione *perſonarum* ſed *rerum* hìc quæſtionem eſſe, quia dicatur ὃ & ὅσα non ὃν & ὅσους, etſi & neutro perſonæ contineri poſſint, id quod tamen huc quadrare non poſſit, quia, ut ex epiſtola Clementis ad Jacobum de geſtis Petri pateat, Petrus Clementi poteſtatem ſolvendi & ligandi itidem in neutro dederit. Cæterùm ſi vel tandem de perſonis quoque earundemque excommunicatione & abſolutione iſta accipienda ſint, tamen & rerum ligationem atque ſolutionem ſimul & præcipuè indigitari & pro ejectione è cœtu ſacro vel excluſione à ſacramentis nihilominus nihil effici idem putat, quoniam hæc cum excommunicatione Judaicâ nunquam connexa fuerint. Addi poteſt L. II. de Synedriis C. 7. §. 2. Jo. Lightfootus in horis Hebraicis ad Matth. 16, 19. hæc habet: καὶ δώσω σοι τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν id eſt, *tu primus aperies oſtium fidei gentibus. Dixerat* Chriſtus, *ædificaturum ſe Eccleſiam in æternum duraturam,*

raturam, in quam portæ inferorum, quæ prævaluerant in Judaicam, nunquam prævaliture ſint, tibique, inquit, O Petre, dabo claves regni cælorum, ut oſtium aperias introductioni Evangelii ad iſtam Eccleſiam. Quod à Petro præſtitum eſt in memorabili illâ hiſtoriâ de Cornelio. Act 10. *Atque ad hæc verba Chriſti reſpexiſſe verba iſta Petri minimè dubito Act.* 15. 7. Addit mox hæc LIGHTFOOTUS: *I. Claves Petro ſoli commiſſas credimus, at poteſtatem ligandi & ſolvendi reliquis etiam Apoſtolis. Matth.* 18, 18. *II. Chriſtum cum vulgo hìc loqui neceſſe eſt ut arbitremur, aut non intelligi poſſe abſque particulari commentario, qui nullibi adeſt. III. Jam verò ligare & ſolvere phraſiologia in ſcholis Judaicis uſitatiſſima de rebus enuntiabatur, non de perſonis, quod & hìc etiam obſervandum in articulis ὃ & ὅσα Matth.* 18. 18. Quam in rem teſtimoniorum plauſtra idem adducit, queis hoc ipſum probet, nempe אסר *ligare* eſſe *prohibere*, התיר *ſolvere* verò *licitum declarare.* Denique ad rem præſentem hæc omnia ita adplicat: *Cum jam adeſſet tempus, quo lex Moſaica ſecundum aliquam ſui partem enervanda eſſet & in deſuetudinem evaſura, ſecundum aliam verò in perpetuum continuanda & duratura, Petro hìc reliquisque Apoſtolis Chriſtus poteſtatem concedit, ut enervarent aut confirmarent, quæ ſibi viſa forent & prout ſibi viſum foret, Spiritu ſancto edoctis ad hoc & manuductis, quaſi dicat: in lege Moſaicâ, quodcunque vos ligaveritis id eſt prohibueritis, prohibitum erit ſanciente autoritate divinâ, & quodcunque ſolveritis, id eſt, permiſeritis vel permiſſum & licitum docueritis, erit licitum & permiſſum. Hinc ligârunt, id eſt prohibuerunt circumciſionem credentibus, comeſtionem idolothytorum, ſuffocatorum & ſanguinis pro tempore gentilibus; & quod ligârunt in terrâ, ſancitum eſt in cælo. Solverunt, id eſt, permiſerunt purificationem Paulo quatuorque aliis fratribus in fugam ſcandali Act.* 21, 24. *Et, ut verbo omnia dicamus, his Chriſti verbis iis commiſſum eſt, dirigente Spiritu ſancto, ut de religione decernerent quoad uſum aut rejectionem rituum & judiciorum Moſaicorum idque vel in tempus vel in perpetuum. Applicentur verba paraphraſticè ad rem præſentem cum Petro tranſactam. Ædificaturus ſum, inquit Chriſtus, Eccleſiam gentilitiam, tibique, O Petre, do claves regni cælorum, ut tu primus oſtium fidei iis aperias. Si autem quæras, quânam normâ regulanda ſit iſta Eccleſia, cum norma Moſaica iſti videri poſſit admodum aliena, tu ita â ſpiritu ſancto duceris, ut quodcunque legis Moſaicæ illis prohibueris, ſit prohibitum & quodcunque conceſſeris, ſit conceſſum, idque ſub ſanctione in cælo. Hinc in illo inſtante, cum clavibus ſuis uſurus eſſet, id*

eſt, cum jam aperturus januam Evangelii gentilibus Act. 10. edocetur cœlitus, ſolutam jam eſſe conſociationem Judæi cum gentili, quæ antea fuerat ligata, & ſolutam jam etiam eſſe, quæ antea fuerat ligata, comeſtionem animalis cujusvis eſui convenientis, atque is pariter hæc duo ſolvit. Hactenus Lightfootus, cujus obſervationes eapropter tam plenas dedimus, ut tota ipſius mens, quæ manca vulgo ponitur, lectoribus pateret, ubi hoc unicum addendum eſt, Lightfootum haud exiſtimare, locum Joh. 20, 23. huic noſtro, quem explicamus, παράλληλον eſſe, cum in noſtro de doctrina ſolùm & de rebus licitis aut non licitis in religione determinandis ab Apoſtolis, in illo verò de perſonis obſtinatis aut non obſtinatis, per eos puniendis aut non puniendis juxta ipſum agatur. Poſt Seldenum & Lightfootum, à quibus hic totus abit ſtrenuus olim apud Anglos excommunicationis eccleſiaſticæ defenſor Henr. Hammondus, in partes vocare convenit Jo. Morinum, Congregationis Oratorii J. C. Presbyterum olim Pariſienſem, qui in Commentario Hiſtorico de diſciplinâ in adminiſtratione ſacramenti pœnitentiæ olim obſervatâ L. I. C. 8. & L. 4. C. 23. ſqq. hoc argumentum eruditè admodum evolvit, ubi oſtendit אסר & התיר *ligare* & *ſolvere* ſignificare *permittere* & *prohibere*, *ligari* item & *ſolvi* idem eſſe ac *teneri & liberum eſſe*, aliquando & ſignificare *excommunicationem* & *abſolutionem*, quæ omnia idem Vir doctiſſimus magnâ exemplorum farragine probat. Inſpice, ſi placet, editionem libri poſtremam, quæ Venetiis A. 1702. apud Nicolaum Pezanna prodiit, fol. 12. ſqq. 157. ſqq. Adjici poſſunt Jo. Camero in myrothecio Evangelico ad h. l. p. 34. 35. Jo. Dallæus, in diſp. de ſacramentali ſive auriculari Latinorum confeſſione L. 1. C. 5. p. 24. 25. Franciscus Burmannus in Exerc. acad. P. 2. diſſ. 4. de miniſtris extraordinariis Novi Teſtamenti ſive 3. de Apoſtolis §. 30. p. 126. 127. & Campegius Vitringa de Synagogâ vetere L. III. P. 1. C. 10. p. 754. 755. ubi hæc exſtant: *Notum hæc verba jam ab antiquiſſimis retro temporibus Eccleſiæ ſic accepta eſſe, ac ſi comprehenderent confirmationem eorum, quæ Chriſtus in antecedentibus dixerat, hoc eſt, ac ſi Chriſtus iis adhuc planiùs Eccleſiæ concederet poteſtatem* excommunicandi, *quod ſecundum ipſos eſt* ligandi, & ſolvendi, *hoc eſt*, excommunicatum *rurſus admittendi ad communionem Eccleſiæ poſt præſtitam ſatisfactionem. Quæ quidem expoſitio non ideo ſanè reprobari meretur, ac ſi abluderet ab Hebræorum modis loquendi, quia illi quoque excommunicationem nomine* איסור *LIGATIONIS aliquando (etſi rarius) exprimunt &*

excom-

Digitized by Google

excommunicati reſtitutionem communiter vocare ſolent התרה ſolutionem; *ſed hoc obſtat, quod Chriſtus non dicat* ὅσους quoſcunque *ſed* ὅσα quæcunque, *unde patet, ipſum de* rebus *loqui, non de* perſonis. *Præterquam quod phraſis* אסר & שרה ligare & ſolvere *in ſcriptis Hebræorum receptiſſima ſit pro* doctrina liciti & illiciti. *Ergo concedit Chriſtus Apoſtolis ſuis his verbis poteſtatem, varias* leges *de* licito & vetito *cujuſcunque tandem indolis condendi in uſum & commodum Eccleſiæ, ac ſi dixiſſet: quæcunque vos licita aut illicita pronunciaveritis, quæ vos præceperitis vel prohibueritis, ea ratihabenda ſunt in curia cæleſti. Nexum autem inter hanc partem orationis Chriſti & præcedentem talem concipio. Suggeſſerat Dominus diſcipulis ſuis* hoc remedium contra ſcandala, *ſi qua à fratre data eſſent, ut poſt admonitionem privatam publicamque ejus commercium evitarent. Jam ſubjicit:* quæcunque ligaveritis in terrâ, &c. *ac ſi illos Dominus in hunc modum compellâſſet: ſi hoc remedio, quod nunc præſcripſi, vobis non ſatis cautum videatur contra ſcandala in Eccleſiâ ſuboritura, veſtrum erit, alia remedia, prout occaſio tulerit, excogitare & adhibere. Concedo enim vobis poteſtatem (quam & Petro jam conceſſi) poſt meum à vobis diſceſſum talem conſtituendi diſciplinam, quam rerum temporumque conditionem efflagitare cenſebitis.* Hæc Vitringa. Eandem tibiam inflant Autor harmoniæ Evangeliſtarum, quæ è Bibliotheca Jac. Usserii prodiit, p. 357. 388. editionis Germanicæ Halenſis, item Salomon van Til, Theologus olim Lugdunenſis-Belga in commentario in Matthæum, qui & Belgice & Germanicè prodiit, ad h. l. ubi & ad Jo. Buxtorfii Lexicon Talmudicum & Rabbinicum, voces אסר & שרה provocatur, denique & Jac. Basnage, Theologus Hagienſis Gallus in Hiſtoire des Juifs T. 6. C. 5. §. 15. ubi ita paucis Vir doctus animi ſententiam effatur: *En remontant plus haut que le Talmud on trouve non ſeulement l'impoſition des mains conferée aux Docteurs mais on remettoit entre les mains du Docteur les cinq livres de Moiſe avec une clef pour apprendre qu'il avoit la liberté d'ouvrir les myſtéres de la loy & on y ajoutoit, qu'il avoit* le pouvoir de lier & de delier; *c'eſt à dire de decider ce qui étoit* permis ou defendu. p. 101. Quæ ipſa in editione Pariſienſi à Lud. Ellies du Pin, Doctore Sorbonico curata, quod ad palatum Romanenſem non ſunt, omiſſa fuere. Adde T. 3. L. 3. C. 30. §. 14. p. 776. ubi ita idem infit: *Les Rabbins ont le pouvoir* de lier & de delier. *Les Controverſiſtes ont fait de gros volumes* (hæc ὑπερβολικῶς dicuntur) *à l'occaſion de ce terme, mais s'ils avoient remarqué le veritable ſens qu'il a chez les Juifs, de qui Jeſus Chriſt l'a emprunté, la diſpute*

ſeroit

ſeroit finie ou plutôt elle ne ſeroit point née, car ils entendent par là, que le Rabbin a le pouvoir de declarer ce qui eſt permis ou defendu. Scilicet & Presbyteris ſequioris autoritatis & qui ad Synedria hactenus non admittebantur, poteſtas dabatur docendi & explicandi Juris Hebraici nodos & dubia per reſponſa, quoties conſulerentur, ſeu caſus conſcientiæ extricandi, id quod Judaico verbo dicitur רשות להורות באיסור והיתר *poteſtas* ſeu *facultas decernendi circa ligatum & ſolutum* ſeu vetitum & licitum, id eſt, *facultas ſolvendi & ligandi.* Vide Jo Seldeni L. 2. de ſynedris C. 7. §. 2. Daniel Whitby, Theologus Salisburienſis Anglus verba, quæ explicamus, ita παραφράζει. *Verily i ſay unto you, whatſœver* (things) *ye ſhall* (thus) *bind on earth*, (declaring them actions unworthy of your farther mercy) *ſhall be bound in heaven* (*i. e.* ſhall not find mercy there,) *and whatſœver ye ſhall looſe on earth* (or by this means ſhall exempt from guilt) *ſhall be looſed in heaven.* Autor anonymus (Tyndalli nomen Viro) libelli Anglici: a defence of the rights of the Chriſtian Church contra Guil. Wottonum ita verba hæc explicat, ut ajat, locum hunc eſſe παράλληλον locis Marc. 16, 16. & Joh. 20, 23. nihilque ſignificare aliud quam Apoſtolos poteſtatem à Chriſto nactos, prædicatione Evangelii viam ad regnum cœlorum hominibus aperiendi, iisque, qui crediderint, ſalutem, iis, qui non crediderint, damnationem annunciandi, cujus poteſtatis exercitium & in cœlis ratum futurum ſit, quæ profectò & Jo. Brentii ad hunc locum mens eſt, quam Theologus idem alibi aliter utique exprimit. Nec tamen ſolos eſſe Apoſtolos, idem ait anonymus, quibus illa competat, etſi ea ipſis in gradu eminentiſſimo competat, cum quivis Chriſtianus iſtam exercere poſſit. Itaque de excommunicatione & excluſione à ſacramentis tanquam à ſolis Clericis faciendâ planè hîc ſermonem eſſe non poſſe, maximè cum Eccleſia Chriſtiana eo tempore nondum in ſyſtema quoddam cœtumque fuſa fuerit. p. 43. ſqq. Atque hæc eadem ferè ſunt, quæ habet Philippus Limburgius, Theologiæ quondam inter Remonſtrantes Amſtelodamenſes Profeſſor, Theol. Chriſt. L. 7. C. 18. §. 26. cui adjici poſſunt Rich. Simon. & Jo. Clericus, uterque in notis ad N. T. Gallicis, ubi locum hunc explicant. Clericus tamen, Vir doctiſſimus, ubi Matth. 16, 19. tùm de declaratione liciti & illiciti, tùm de inflictione morborum miraculoſâ, qua punire Apoſtoli delinquentes eosque itidem liberare poſſint, explicavit, ad Matth. 18. 18. ait, hæc omnibus Chriſtianis eo ſenſu dici, quod, ſi fratri, qui ipſos afflixerit, vel remiſerint injuriam reſipiſcenti

ſipiſcenti

Digitized by Google

ſipiſcenti vel convicerint ipſum, quòd quia mentem malam nondum mutaverit, violati erga proximum officii adhùc reus exiſtat, judicium idem ratum in cœlis futurum ſit. Jam, ſi Thelogos noſtros audiamus, communi ore omnes profitentur, hæc de peccatorum remiſſione ſive retentione à Miniſtris Eccleſiæ faciendâ, per conſequens de excommunicatione intelligenda eſſe. Hinc etiam LIGHTFOOTI ſententia dudum ab ipſis exploſa eſt. SEBAST: SCHMIDT, Theologus quondam Argentoratenſis longè eruditiſſimus in faſciculo diſputationum theologico-philologicarum Diſp. 12. p. 711. ſeqq. primus fuit, qui contra LIGHTFOOTUM in arenam proceſſit, atque ad oculum demonſtravit, voces אסר *ligavit* ac שרא & התיר *ſolvit* non ſolùm de rebus, ſed & de perſonis accipi. Hinc manare illam abſolutionis Judaicæ formulam שרי לך *ſolutum tibi eſto*, id quod idem ſit ac מחול לך *condonatum* ſeu *remiſſum tibi eſto.* אסור verò ſignificare *excommunicatum.* Addit SCHMIDTIUS, neutrum tantopere urgeri haud debere, quoniam Hebræorum mos ſit, neutro res & perſonas ſimul includere, cujus rei & exemplum quoddam adducit. Denique ait, objectum ſolutionis & ligationis eſſe perſonale & reale atque utrumque hîc intelligi. Quam in rem notanda veniunt verba, quæ p. 716. 717. habentur: *Cæterum ſi maximè verba illa non niſi de rebus uſurparentur, falſum tamen foret, quòd prohibere & permittere tantum, excludendo abſolutionis & excommunicationis negotia, ſignificent. Nam in abſolutione & excommunicatione non tantum perſonarum ſed & rerum ſolutio atque ligatio invenitur, quæ etiam aliqua ſimul permiſſionis & prohibitionis ſpecies ſunt.* Hinc, qui LIGHTFOOTI inter noſtros aſſumeret ſententiam, non extitit, donec Jo. BENEDICTUS CARPZOVIUS, Theologus Lipſienſis, receptæ orthodoxiæ aliâs defenſor acerrimus Lipſiæ A. 1675. eandem pro roſtris eccleſiaſticis aliquando defenderet. Quod cum ad aures Jo. ADAMI SCHERZERI, ejusdem Academiæ tùm temporis Theologi veniſſet, hic in collegio theologico privato, quod dein Syſtema Theologiæ ab ipſo editum peperit, LIGHTFOOTUM refutavit & pro inſigni facilitate ſuâ nugarum ſub titulum ipſius interpretationem revocavit. Veſtigia rei habes in laudato Syſtemate loco 25. de Eccleſia p. 695. 696. ubi tamen ad hoc extremum, quo opus ſanè haud habebat, refugit Vir eruditiſſimus judicioſiſſimusque, ut diceret, *Rabbinos Novi Teſtamenti & verborum Chriſti interpretes eſſe non poſſe.* Non hoc eſt, mi SCHERZERE, quod quæritur, ſed hæc eſt quæſtio, quid juxta linguam Judaicam, quâ Chriſtus verba hæc pronunciavit, *ligare* & *ſolvere* ſignificet, ubi

ſanè ad ſcripta Talmudica & Rabbinica recurrendum oſtendendumque eſt, juxta dialectum tempore Chriſti uſitatam & de rebus & de perſonis verba iſta efferri potuiſſe. Non ergo ſiluit CARPZOVIUS, ſed & in præfatione ad LIGHTFOOTI horas hebraicas & in alio quodam ſermone eccleſiaſtico SCHERZERUM tanquam magnum in Iſraële magiſtrum, hoc ſcilicet qui neſciret, depexum dedit. Acta litis hujus enarrant PHIL. JAC. SPENERUS in dem anhang an die aufrichtige übereinſtimmung mit der Augſpurgiſchen Confeſſion §. 11. p. 8. 9. ubi & notatur, ABR. CALOVIUM in Syſt. loc. Theol. T. 10. Art. 4. de pœnitentiâ C. 2. Qu. 4. p. 453. ſqq. LIGHTFOOTUM eam ipſam ob cauſam, quod ipſius ſententia heic à CARPZOVIO adoptata fuiſſet, refutâſſe, eandemque Apologiæ Aug. Confeſſ. art. 6. de confeſſ. p. 199. aliisque locis librorum ſymbolicorum contrariam eſſe, itemque CHRIST. THOMASIUS in dem bedencken, quod ſupra p. 11. citavimus. p. 168. 169. ubi jurgium hoc theologicum non ſine injuriis ultrocitroque vibratis recenſitum videas. At verò & idem hic illuſtris vir in SELDENI, LIGHTFOOTI ac CARPZOVII ſententiam l.c. pedibus it & JO. BARTHOLDUM NIEMEJERUM, Theologum Helmſtadenſ. qui communem explicationem in diſſ. I. de diſciplinâ eccleſiaſticâ (prodiit liber. Helmſtadii A. 1702.) defenderat, itidem depectit. p. 165. ſeqq. Addi poſſunt ejusdem notæ in. I. P. LANCELOTTI inſtitutiones Juris canonici p. 717. ſqq. 2147. Magiſtrum hunc pone ſequitur præſtantiſſimus BOEHMERUS, cujus diſſertatio de confœderatâ Chriſtianorum diſciplina inter diſſertationes juris Eccleſiaſtici antiqui numero III. §. 7. p. 82. ſqq. hîc inſpici poteſt. Nemo tamen eſt, qui majore cum animi ardore LIGHTFOOTI ſententiam hactenus defenderit, ac id ante aliquot annos fecit Theologus Halenſis doctiſſ. JOACH. LANGIUS, qui in ſyſtemate dogmatum Evangelicorum, quod *antibarbarum orthodoxiæ* nuncupat, P. 1. T. 2. Sect. 2. C. 2. ubi contra JO. DEUTSCHMANNUM, Theologum quondam Vitembergenſem inſurgit, p. 612. ſqq. itemque in comment. de vitâ & epiſtolis Apoſtoli Pauli p. 28. ſeqq. explicationem LIGHTFOOTIANAM pluribus ſuam fecit. Jam verò non eſt ex noſtris recentior, quem eandem ſibi mentem induiſſe meminerim. Ad ea, quæ THOMASIUS pro ſententia LIGHTFOOTI dixit, reſpondit SEB. EDZARDI in der Vertheydigung der Chriſtlichen Lehre vom Binde-Schlüſſel p. 117. ſqq. Luculentiorem rerum deductionem nobis dedit JO. FECHTIUS, Theologus nuper Roſtochienſis in diſſ.

Digitized by Google

diſſ. de clave ligante & ſolvente, quæ tractatui de excummunicatione ecclaſiaſticâ adjecta eſt, ubi p. 354. Jo. Henr. Heideggerum, Theologum quondam Tigurinum eandem cum Lightfooto ſententiam tenere aſſerit, qui tamen hanc ſaltem cum communi in Comm. in Matthæum ad Matth. 16, 19. qui laboribus ejus exegeticis Tiguri A. 1700. impreſſis inſertus eſt, combinat, itemque Theologum quendam noſtratem Regiomontanum (Pesarovii nomen illi fuit) in diſput. ſuper verba Chriſti Matth. 16, 19. Regiomonti A. 1695. habitâ p. 20. ſqq. eandem explicationem contra Seb. Schmidium defenſitâſſe, & Mich. Mullerum, Academiæ hujus Theologum quondam celeberrimum Cancellariumque in triade diſputationum theologicarum (quæ teſſaradecadi evolutionum ſacrarum adjecta eſt) diſput. 1. de clavibus regni cœlorum §. 3. p. 6. 7. Lightfootum quoque adortum eſſe probè monet.. Magiſtro ad latus ponendus eſt Albertus Joachimus Krakewizius, Theologus item Roſtochienſis, qui in diſſ. de excommunicatione eccleſiaſticâ Roſtochii A. 1709. habitâ ſententiam Lightfootianam eruditè impugnavit. Addendus denique eſt, qui hanc interpretationem in Hallenſibus denique & Brendelio ſuo reprehendit, Theologus Vitembergenſis profundiſſimus, Gottlieb Wernsdorfius in diſſertatione A. 1716. defenſâ quâ aſſertum ivit, abſolutionem Miniſtri Eccleſiæ non eſſe mere declarativam §. 28. 29. p. 28. 29. Quin adjiceremus & Gottfridum Olearium, Theologum nuper Lipſienſem, qui Obſ. 55. in Matthæum §. 6. ſqq. Lightfooti ſententiam utique refutavit, ſed & novam excogitavit, dum ex Luc. 13, 16. arguit, δεῖν notare idem ac morbum infligere, λύειν ab eodem liberare. En ipſius verba: *Quidni igitur dicemus, Salvatorem hic Petro atque Apoſtolis promittere. poteſtatem morbos immittendi atque fugandi extraordinariam, qua in Ananiam & Sapphiram Petrum uſum eſſe, in Elymam Magum Paulum, ut alia exempla nunc taceam, affatim conſtat.* §. 5. p. 456.. Et verò patet, Olearium hæc à Clerico, cujus hanc explicationem ſupra retulimus & qui exemplum Pauli, inceſtuoſum Corinthiacum Satanæ tradentis adeoque ligantis hîc addit, didiciſſe, niſi & ex Henrici Dodwelli parænesi ad exteros de nupero ſchiſmate Anglicano idem ſapuerit, ubi §. 29. p. 128. ſqq. exſtat: *Idem valet ligare ac Satanæ tradere.* Unde & ait Dodwellus, *excommunicatos in poteſtatem ſpirituum malignorum ab Epiſcopis tradi, uti in tutelam bonorum ſpirituum ab iis recipiantur communicantes*, & hæc omnia fieri vi pacti mutui inter Deum & Apoſtolos & per conſequens Epiſcopos.

Epiſcopos omnes initi, his verbis concepti: *Quodcunque ligaveritis ſuper terram, ligatum & erit in cœlo &c.* Quod reſtat, Autores, communem opinionem qui defendunt & in omnium manibus jacent, deliberato animo tacemus; niſi quod adjungere iis conveniat Theologum Jenenſem præſtantiſſimum Jo. Franc. Buddeum in Theol. mor. P. 3. C. 3. §. 63. ſqq. At quo delabimur, qui, ubi ſententiam ſaltem noſtram dicere in animum induxeramus, cohortem Autorum, qui ſuam dicant ſententiam, in ſcenam producimus? Adjungamus itaque vel tandem brevem ἐπίκρισιν, quæ hæc eſt. Quid ſi omnes hoſce doctiſſimos Viros, qui in diverſas heic vias abire videntur, in mutua jam ruere oſcula jubeamus ajamusque, claves regni cœlorum eſſe poteſtatem docendi Evangelium hominesque de verâ ſalutis viâ inſtituendi, quâ regnum cœlorum credentibus adaperiatur, incredulis occludatur, *ligare* dein & *ſolvere* ſignificare non ſolùm pronunciare, quid licitum & quid illicitum ſit, conſtitutionesque eccleſiaſticas hanc in rem condere, ſed etiam declarare, quid peccatum ſit reatumque ſecum ferat, quid ſecus, peccata remittere & retinere, eos, qui perverſæ converſationi pravisque moribus indulgent, corripere primum & niſi reſipiſcant, ut cœtu noſtro, utpote quem turbent ſaltem & cui ſcandalo ſint, excedant, monere, denique & pœnam extraordinariam divinitùs iis infligere, vel ſi eâdem jam affecti fuerint, eosdem ab eâ liberare. Neſcio verò, num hæc omnia ita ſint comparata, ut ſimul, certè quod Apoſtolos ſpectat, conſiſtere nequeant, etſi exiſtimem, explicationem Lightfooti, quoniam non ὅσους ſed ὅσα in neutro dicitur, primo loco ponendam eſſe, cæteras ſequi debere. Præterquam enim, quod ex Sal. Glassii Philol. ſacrâ L. 3. Tr. 1. Can. 21. luculenter conſtat, *neutrum genus quandoque pro maſculino uſurpari*, nota eſt abſolutionis apud Judæos formula, quâ dicitur excommunicato, qui ſolvitur שרוי לך ומחול לך *Solutum & condonatum eſt tibi*, notum etiam eſt, התרה *abſolutionem* excommunicati ſubinde ſignificare, quæ utique oſtendunt ſatis, ſi & Joh. 20, 23. conferas, Chriſtum ad excommunicationem quandam hic quoque reſpexiſſe. Id quod & Seldenus fatetur, nec negare quisquam poteſt, cui ſaltem dialecti Judaicæ levis fuerit notitia. Jam verò melius utique res ſe haberet, ſi nomenclatio clavis ligantis & ſolventis nunquam introducta fuiſſet. Certè apud Judæos, à quibus Φράσις iſta mutuo ſumta fuit, hæc diſtinctio non obtinet. Scilicet mos apud ipſos olim fuit, eum, cui poteſtas dabatur, legem & Prophetas interpretandi,

Digitized by Google

terpretandi, clave datâ quaſi in poſſeſſionem muneris mittere. Inſigne Doctoratûs iis erat clavis cum pugillaribus. Itaque de R. Samuele dicunt: *Poſt mortem ejus poſuerunt clavem & pugillares ejus in loculo ejus, eò quòd non meruerat habere filium*; cui ſcilicet Doctoratus inſignia relinqueret. Κλεὶς Rabbinis dicitur מפתחא à verbo פתח *aperuit*, quod de quovis docente adhibent. Dicunt, רב פתח *Rabbi* talis vel talis *aperuit* textum nempe Scripturæ. Confer. Luc. 24, 32. Et Midraſch threnorum vocant מפתחא דחכימי *apertionem ſapientum.* Quæ ipſa Virorum præſtantiſſimorum, Grotii, Cameronis & Lightfooti ad Luc. 11, 52. verba ſunt. Adde Altingii hiſt. prom. Acad. Hebr. Opp. T. V. f. 254. Maneat itaque hoc, claves regni cœlorum ſignificare facultatem poteſtatemque interpretandi ſcripturam ſanctiorem viamque ad ſalutem hominibus monſtrandi. Id quod utique & ligando & ſolvendo fit, etſi incongruum eſſe videatur, per claves ligationem iſtam ſolutionemque peragi. Itaque ubi de re jam conſtat, non eſt, quòd de verbo litigemus. Id unicum difficile eſt, ut determines, num ſolis Apoſtolis diſcipulisque ſuis, num verò omnibus ipſorum ſucceſſoribus aut fidelibus omnibus hanc facultatem ligandi ſolvendique Chriſtus conceſſerit? Sententiam Eccleſiæ noſtræ hanc in rem curatè & perſpicuè effert Fechtius in diſſ. cit. Sect. 1. §. 14. p. 365. ubi ita ſcribit: *Claves regni cælorum in genere deſignant omnem ſacri officii poteſtatem* ſc. prædicandi Evangelii, remittendi & retinendi peccata & adminiſtrandi ſacramenta, uti exſtat in Aug. Conf. artic. 7. abuſ. p. 37. ſq. *Hæc poteſtas licet RADICALITER penes totam Eccleſiam reſideat, patet tamen, Salvatorem certas quasdam è promiſcuo Eccleſiæ cætu perſonas ordinâſſe, quæ poteſtatem hanc adminiſtrarent. . . . . Erant igitur inter ejusmodi Chriſti ſervos primi quidem & principes Apoſtoli, quibus claves cæli datæ fuere, non PRIVATIVE, ut loqui amant Doctores, excluſis aliis conſervis aut ſucceſſoribus, ſed CUMULATIVE, ita ut præter duodecim Chriſti diſcipulos Paulus quoque & Apollo & Timotheus & Soſthenes & alii plures mediatè vel immediatè vocati miniſtri hâc facultate fuerint inſtructi.* Scilicet in eminentiſſimo quodam gradu claves regni cœlorum Apoſtolis concreditæ à Domino fuere, Eccleſiam utpote primum plantaturis & diſciplinam, ad quam vel maximè poteſtas ligandi ſolvendique ſpectat, quam &, quòd divino Spiritu agebantur, eo facilius curatiusque exercere poterant, confœderaturis. Nec tamen, excluſis penitus eorum ſucceſſoribus, ſolis ipſis hoc, quicquid eſt Juris, adſcripſerim,

rim, quod Jo. Lud. Wolzogenium, Baronem Auſtriacum, Socinianum & Lightfootum, qui tamen ſenſu eminentiore ſaltem Apoſtolis in chronicâ temporum N. T. ſect. 52. Opp. T. 2. f. 33. privilegium hoc attribuit, facere ait Mullerus noſtras l. c. §. 9. p. 13. ſqq. atque ita ſentientes refutat. Profectò enim facultas docendi & quid licitum, quid illicitum ſit, quid peccatum ſit, quid ſecus, quiſnam in ſtatu gratiæ ſit, quis ſecus, divino verbo, quod utique ſemper efficaciam ſuam ſive ad vitam ſive ad mortem exerit, annunciandi & declarandi (in quibus poſterioribus utique remiſſio & retentio peccatorum conſiſtit) itidemque diſciplinam confœderandi conſervandique, id quod ſine excluſione improborum à myſteriis divinis cœtuque eccleſiaſtico fieri non poteſt, facultas inquam hæc in Eccleſiâ perpetuò vigere debet, niſi quadrata rotundis atque ima ſummis miſcenda eſſe omniaque ut ſurſum deorſum vertantur permittendum eſſe velis. At verò omnia decenter & ex ordine fieri debent 1. Cor. 14, 40. ut Eccleſiæ καταρτισμὸς conſervetur Eph. 4, 12. Quod ſi autem in Eccleſiâ poteſtas clavium perpetua datur eaque in effato Chriſti, quod explicamus, Apoſtolis confertur, patet, eandem, quia ab omnibus Eccleſiæ membris (membra enim ſunt, quorum quodvis peculiare officium munusque habet) exerceri haud poteſt, id quod immanem confuſionem, quâ Eccleſia deſtrueretur, pariturum eſſet, doctoribus publicis à Chriſto collatam eſſe, qui heic diſcipulos ſuos, futurorum Eccleſiæ miniſtrorum anteceſſores alloquitur. Quod licet ita ſe habeat, probè tamen ſimul tenendum eſt, Eccleſiæ miniſtris tantam hîc poteſtatem haud dari ac Apoſtolis, utpote tantâ chariſmatum divinorum luce haud ornatis, multò minus abſolutam, ſed ad verbi ſanctioris leges planè reſtrictam talemque, quæ in libertatem Chriſtianam haud graſſetur, & quæ cum conſenſu & approbatione cœtus, ſi opus id ſit, omnia agere amet. Si enim unquam abuſus eâ fuerit cœtûs ſanctioris miniſter, (quod incommodum & apud quemvis, cui poteſtatem hanc quis adſcripſerit, enaſci poteſt,) voluntatem utique Salvatoris plurimum is violat, dignus ipſemet, qui communi Eccleſiæ (cujus unumquodque membrum tantam in excommunicatione facultatem, quantam in docendo habet,) conſenſu ligetur & coërceatur.

(*i*) Hi enim erant, quos in unum tunc congregatos Chriſtus affatus eſt. Vide Marc. 16, 14. Luc. 24, 36. Joh. 20, 19. 1. Cor. 15, 5.

(*k*)

(*k*) Vide Joh. 20, 22. 23. ubi hæc habentur: *Dixit ipſis Chriſtus: quemadmodum Pater me miſit, & ego mitto vos. Et hoc dicens inſufflavit & dicit eis: accipite Spiritum ſanctum. Si peccata quorundam remittatis, remittuntur eis, ſi reteneatis, retenta ſunt.* Jam, qui, quæcunque circa ordinationem & miſſionem Apoſtolorum hìc acta fuere, attentiùs paulò conſideraverit, mirabitur, quì factum fuerit, ut pro communi conſuetudine Judaicâ Chriſtus manus Apoſtolis haud impoſuerit, cum tamen hodie neceſſariam planè hanc cærimoniam eſſe ſint, qui aſſerant. Eſt, qui poſt alios hoc obſervat, celeberrimus Theologus Hagienſis, JACOBUS BASNAGE in Hiſtoire de l'Egliſe L. 25. C. 2. §. 3. f. 1475. 1476. Aſt nec apud ipſosmet Judæos impoſitio manuum ad ordinationem ſimpliciter fuit neceſſaria. Audiamus Moſen Maimonidem in Miſchnam Sanhedr. C. 1. n. 3. qui ita habet: אין אנו צריכין סמיכה בידים אבל האיש אשר ראוי למנותו יאמר לו הבית דין הממנים אותו אתה רבי פלוני סמוך אתה ורשאי אתה שתדין דיני קנסות ובזה יהיה האיש ההוא סמוך והוא נקרא אלהים ודין כל הדינים: *non ſumus adſtricti ad ordinationem, quæ fit per impoſitionem. Sed domus judicii, cum inſtituit & creat aliquem Rabbinum, qui hâc præfecturâ dignus eſt, dicet ei: tu N. Rabbinus es, ordinatus es & poteſtatem habes judicandi cauſas criminales. Per hæc verba vir ille ordinatus erit vocabiturque Deus & omnes occurrentes lites dirimet.* Ita & R. Abraham Zacut in libro Juchaſin, in R. Juda Filio Babæ: הסמיכה לא דוקא ביד כמו שעשה משה ליהושע אלא אפילו בדבור בלבד די שיאמר אני סומך תהיה סמוך: *Impoſitio manus non fit tantùm manu, ut Moſes fecit Joſuæ, verùm etiam nudo ſermone. Sufficit, ut dicatur: Ego ordino, ſis ordinatus.* Nec eſt, quod exiſtimes, ordinem ſucceſſionis ita diſrumpi, ſi impoſitio manuum deſit. Quando enim Moſes Tranenſis in קרית ספר Sanhedr. C. 4. ſucceſſionem ordinationis deſcribit, de eâ quoque intellectum hoc vult, quæ ſine χειροθεσία fit. En verba: כל בית דין צריך שיהיה אחד מהם סמוך מפי הסמוך שהרי משה רבינו סמך את יהושע כדכתיב ויסמוך את ידיו עליו וכן סמך את הזקנים ושרתה עליהם שכינה והם סמכו לאחרים ואחרים לאחרים ונמצאו הסמוכים איש מפי איש עד מרעה ואחד הנסמך מפי משה או מפי הסמוכים והסמיכה היא לקרותו רבי ולא ביני לאנוחי ידיה על רישיה דסבא: *Neceſſe eſt, omni Synedrio aſſidere Judicem unum, qui ordinatus fuerit ab uno ante ipſum ordinato. Nam Moſes Magiſter noſter manus impoſuit ſuper Joſuam, ſicut ſcriptum eſt:* & impones manum tuam ſuper eum. *Eodem modo ordinavit ſeniores & ſuper eos habitavit divinitas. Ipſi verò alios ordinarunt & alii alios. Ita deprehenduntur ordinati unus ab alio ad Moſen uſque Magiſtrum noſtrum,*

unus ſcilicet à Moſe aut ab jam ordinatis. Et ordinatio illa eſt ut vocetur Rabbi, non autem requiritur, ut imponatur manus ſuper caput ſenioris. Id quod & confirmat idem, quem ſupra citavimus jam, Maimonides in יד חזקה P. 4. tr. Sanhedr. C. 4. ubi ita infit: כיצד היא הסמיכה לדורות לא שסמכו על ראש הזקן אלא שקורין לו רבי ואומרים לו הרי אתה סמוך ויש לך רשות לדון אפילו דיני קנסות׃ *Quomodo ſe habuit promotio, quæ per ſecula & generationes facta eſt? Non ita facta fuit, ut manus ſuper ſenioris caput imponerent, ſed ut eum Rabbi vocarent eique dicerent: Ecce tu ordinatus es & eſt tibi poteſtas judicandi etiam criminalia.* Additur poſt pauca: ויש להם למנות כל מי שירצו לדברים יחידים *Eſt etiam iis poteſtas ordinandi, quemcunque voluerint, ſolis verbis.* Qui pleniores crateras voluerit, adeat Jo. BUXTORFIUM in Lexico Rabb. & Talm. voce סמיכה Jo. MORINUM in commentario de ſacris Eccleſiæ ordinationibus P. 3. Ex. 7. C. 7. §. 3. ſqq. f. 112. ſqq. Jo. SELDENUM de Synedriis veterum Ebræorum L. 2. C. 7. §. 1. Jo. LIGHTFOOTUM ad Act. 13, 3. J. A. SCHERZERUM in oratione de Ebræorum & Lipſienſium Magiſtris, quæ collectioni programmatum & orationum ab ipſo habitarum Lipſiæ A. 1679. editæ inſerta conſpicitur, p. 423. ſqq. & CAMP. VITRINGAM de Synagogâ vetere L. 3. P. 1. C. 15. p. 836. ſqq. Non itaque & à ritu Judaico deviavit Salvator optimus, ubi in miſſione Apoſtolorum & primâ & ſequiore ab impoſitione manuum abſtinuit, oſtenditque inſimul autoritatis hujus, quam ipſis modò daret, divinique miniſterii eſſentiam à cæremoniâ hâc externâ haud pendulam eſſe. Alium eapropter novumque ritum is adhibuit atque ἐνεφύσησε, INSUFFLAVIT ipſis dicens: ACCIPITE SPIRITUM SANCTUM. Scilicet ubi anhelitum in Apoſtolos geſtu oris immiſit, externo hoc ſymbolo ſignificatum dedit, ſe revera facere, quod diceret, h. e. Spiritum S. interius ipſis infundere, atque, uti olim ſufflando ſpiritus vitæ homini adſperſus fuerit, ita & hîc ſufflando ſpiritum gratiæ eumque extraordinarium iisdem ſe indere, ut tàm certi de Spiritûs ſanctioris communicatione exiſterent, quam de ipſo hoc afflatu, quem jam ſentirent, certi eſſent Act. 2, 2. 4. Nec curioſus quæſiveris, quî contingat hoc, ut, cùm Chriſtus Spiritum S. Apoſtolis promiſerit, tanquam poſt abitum demum ſuum in ipſos effundendum Joh. 16, 7. is jam hîc detur? Facilis enim eſt reſponſio, dona Spiritus S. varia eſſe 1. Cor. 12, 4. dari hîc Spiritum, quo opus habituri ſint ad exercendam peccata remittendi & retinendi poteſtatem, utpote quam (id quod velim probè notes lector) nemo ſecundùm Cyprianum

Digitized by Google

prianum Ep. 69. ordinis Felliani exercuerit, niſi qui Spiritum S. acceperit, datum verò fuiſſe ſpiritum miraculorum in die Pentecoſtes, uti ex Act. 2. conſtet. Jam ipſa poteſtas hìc collata in quâ re conſiſtat, quæritur. Scilicet IN REMISSIONE & RETENTIONE PECCATORUM. Heic id primùm notamus, aliter remiſſionem peccatorum à DEO, aliter ab hominibus fieri. Deus enim αὐτοκρατορικῶς ſeſe hìc atque ut Judex habet atque ita ſolus peccata remittit, Pſ. 32, 5. 51, 6. Jeſai 43, 25. Matth. 9, 6. Marc. 2, 7. 10. Luc. 5, 21. ſqq. Rom. 8, 33. Jac. 4, 12. Apoc. 3, 7. homines verò miniſterium hìc ſaltem ſuum adhibent eamque divinam deciſionem, quâ Deus circa peccata hominum verſatur, voce ſuâ, quæ mentem Domini heic declarat ſed efficaciter declarat, tanquàm legati Dei, Deo PER IPSOS monente 2. Cor. 5, 20. 1. Theſſ. 2, 13. & Διὰ τὸ ὄνομα Χριστοῦ animis manifeſtam reddunt, 1. Joh. 2, 12. Act. 13, 38. Luc. 24, 47. Nec eſt, quod multum hic ceſpites, lector, anxiusque quærites, num nuda hæc declaratio ſit, quæ à Miniſtro verbi fiat, vel num idem quoque ipſemet efficaciter ad actum abſolutionis vel retentionis concurrat. Profectò enim, niſi perperam hìc miniſterium ſuum is applicet, verbum, quod iſte pronunciabit, ſemper & quidem actu etiam ſecundo, quod ajunt, erit efficax, futurum nempe vel ODOR VITÆ AD VITAM vel ODOR MORTIS AD MORTEM juxta 2. Cor. 2, 16. Id quod nemo negaverit, qui contingere ſubinde conſpexerit, ut, miniſtro Evangelii verba ſacra faciente, animi hominum menteſque cœleſti eâque longè potentiſſimâ diviniſſimâque virtute perfundantur, quod ipſum Dei utique munere, ſed hominis miniſterio fit. Nihil quippe aliud, ut clarè mentem ſolidèque efferamus, remiſſio peccatorum eſt, quàm ſpiritualis, ſolida efficaciſſimaque demonſtratio, quâ homini, qui per veræ reſipiſcentiæ viam doloreſque illos ſpirituales, qui viam nobis ad converſionem parant, ivit atque ſpirituali vitâ imbutus eſt ad oculum oſtenditur, ipſum eſſe filium Dei, in quo nulla amplius ſit condemnatio, ipſum eſſe Spiritûs ſancti domicilium futuræque gloriæ hæredem, cui ad omnem gratiam divinam ſalutemque æternam luculenta admodum porta pateat pleniſſimumque jus competat. Quæ demonſtratio utique ſine efficaciſſimo ſolatio nemini, qui rerum harum ſibi conſcius eſt, infunditur adeoque non declarativa ſolùm ſed & operativa utique ſic eſt. Jam & retentio peccatorum nihil aliud eſt quàm illa divina ἀπόδειξις, qua, dum in mentes hominum deſcendimus & re-

ceſſus eorundem interiores eviſceramus atque internum peccantium eumque ſpiritualem ſtatum evolvimus, ipſis oſtendimus, eos adhuc ſub reatu & dominio peccati & ſub voluntate divinâ judiciariâ hoc eſt ſub irâ Dei vivere, imo jam judicatos eſſe, tempus igitur eſſe, ut ad frugem redeant, ut abnegeatâ mundi voluptate ad Dominum, cui utique expanſa ad ipſos recipiendos brachia ſint & qui largiſſimum ipſis ſpiritum ſuum, ad mutationem hanc qui neceſſarius eſt, offerat, convertantur aliamque ſibi mentem induant, ſi quidem ſalvari, ſi futuris à pœnis liberari velint. Atque hæc jam omnia, quæ præſtari profectò à nemine poſſunt, niſi ab eo, qui, UTI TEXTUS NOSTER PONIT, *Spiritum ſanctum accepit*, & mentem cœlitus tactam divinoque ubique lumine divinâque prudentiâ, quâ ſpiritus idem diſcernere nôrit, circumfuſam atque amore Jeſu & miſeratione, quâ peccantes complectantur, intimâ jugiter imbutam habeat, hæc omnia inquam ut miniſtri Eccleſiæ cum convictione animorum agant, officii ipſorum præcipuam partem eſſe nemo eſt eorum, qui vel tantiſper ſapiunt, qui vocare in dubium poſſit. Hinc communis ea ſemper fuit in vetere modernâque Eccleſiâ opinio, quæ Apoſtolis hîc dicta fuerint, omnibus eorum ſucceſſoribus, omnibus Eccleſiæ miniſtris dicta eſſe, id quod vel maximè CYPRIANUS epiſt. 73. & 75. ita effert. Nec tamen negandum eſt, in eminentiore hæc omnia gradu Apoſtolis competere. Quod ipſum vel maximè ſentiunt, qui extraordinariam ſingularemve hîc Apoſtolis conceſſam poteſtatem eſſe exiſtimant. Ita HUGO GROTIUS arbitratur, Apoſtolos peccata remiſiſſe, quoties aut profitentes fidem per baptiſma in Eccleſiam receperint Act. 2, 38. 41. aut quoties lapſos poſt ſeriæ pœnitentiæ teſtimonium ad communionem rurſus admiſerint 2. Cor. 2, 10. Idem verò & putat, retinere peccata idem eſſe ac baptiſmum non impertire incredulis & communione arcere contumaces 1. Cor. 5. quam diſciplinam ipſe Deus ſubinde immiſſis plagis, queis improbi vexentur, approbet. Eandem ferè in ſententiam deſcendit Jo. LIGHTFOOTUS, qui ait, Apoſtolis hîc concedi I. poteſtatem feriendi rebelles morte aut plagâ aliquâ corporali Act. 5, 5. 10. 13, 11. II. poteſtatem tradendi Satanæ 1. Cor. 5, 3. ſeqq. 16, 22. 2. Cor. 13, 10. 1. Tim. 1, 20. III. poteſtatem Spiritum S. aliis donandi. Verba enim *accipite Spiritum S.* ita eſſe ſupplenda, *accipite*, *ut detis.* Vide Act. 2, 38. 8, 17. 10, 44. 19, 6. Jam verò & vel maximè STEPH. CURCELLÆUS in Inſtit. Relig. Chriſt.

L. 5.

Digitized by Google

L. 5. C. 14. §. 10. L. 7. C. 14. PHIL. A LIMBORCH in Theol. Chriſt. L. 5. C. 77. §. 13. & JO. CLERICUS in notis Gallicis ad h. l. remiſſionem peccatorum cum chariſmate extraordinario diſcretionis ſpirituum (quod profectò hic utramque paginam ut faciat, neceſſum eſt,) conjungunt & per liberationem à morbis juxta Matth. 9, 6. Marc. 2, 5. Luc. 5, 20. ſubinde explicant. Denique & hùc referendus videtur Vir eruditiſſimus itemque Academiæ Hallenſis Profeſſor hodie celeberrimus JUSTUS HENNINGUS BOEHMERUS, qui nonniſi extraordinariam quandam facultatem ſolis Apoſtolis conceſſam hìc indigitari putat in diſſ. III. Juris eccleſiaſtici antiqui, quæ de confœderatâ Chriſtianorum diſciplinâ agit, §. 8. p. 84. ſqq. At enim facilior Viri præſtantiſſimi foret ſententia, ſi affirmaret, hanc poteſtatem in EMINENTIORE SALTEM GRADU Apoſtolis conceſſam fuiſſe. Uti enim Spiritus S. non ſolis Apoſtolis ſed & ſucceſſoribus eorum, imò & quibusvis fidelibus licet impari menſurâ datus fuit, ita non dubitandum eſt, poteſtatem peccata remittendi & retinendi ea ratione, ut eandem explicavimus, & pro omni ambitu ſuo & extenſione ſingulare quoddam Apoſtolorum privilegium haud fuiſſe, id quod & res ipſa dictitat & diſciplina pœnitentialis, diſciplina itidem arcani & excommunicatio quoque, quæ inde à primis Eccleſiæ originibus in cœtibus ſacris, uti poſtea demonſtrabimus, obtinuit, ſuadet. Neſcio verò, quî fiat, ut Viri ſummi excommunicationem tantoperè horreant & tanquam Eccleſiæ peſtem ſummam abominentur, qui facilè capiunt, eam cæteris paribus & ſi rectè adminiſtretur, civilis nempe pœnæ involucris privatam & ſanctiore è principio propullulantem cœtum eccleſiaſticum nitori ſuo plurimùm reſtituere poſſe. Sed de his quidem mox mentem noſtram luculentius efferemus.

ARTICULUS TERTIUS.

Supereſt, ut num hierarchiam eccleſiaſticam Chriſtus inſtituerit, paucis inquiramus. Scilicet jam diximus, CHRISTUM XII. Apoſtolos & LXX. diſcipulos ſibi aſſociâſſe, quorum miniſterio in plantandâ eccleſiâ uteretur. Jam quæritur: Num ordinem quendam inter hos Salvator ſtabiliverit, quo unus alteri vel cæteris omnibus præfectus præcipuaque ipſi & ſumma autoritas, quâ re-

reliquis ſupereminerer, conceſſa fuerit; Atque hæc quæſtio ipſos profectò Apoſtolos anxios tenuit eo ipſo ferè tempore, quo Chriſtus ultimum vale ipſis dixit. Orta enim inter eos, narrante Lucâ, fuit diſceptatio, QUIS INTER IPSOS MAJOR ESSET. Sed reſpondit Chriſtus & eâ quidem dictionis claritate, quæ nullas omninò tenebras admittit: REGES GENTIUM DOMINIUM GERUNT ET QUI POTESTATE ISTA SUMMA FULGENT, BENEFICORUM TITULO ORNANTUR. ABSIT VERO, HÆC UT VOS AFFECTETIS; SED QUI MAJOR INTER VOS EST, SIT SICUT JUNIOR ET QUI RES DIRIGIT, MINISTRUM SE ESSE COGITET. (a) Ex quibus patet I. Chriſtum nullam hierarchiam eccleſiaſticam propriè ſic dictam inſtituiſſe ſed potius damnâſſe. II. Eccleſiam, quam Chriſtus formavit, nullâ civili, nullâ politicâ poteſtate indutam ab ipſo fuiſſe. Exulat igitur hic OMNIS SUPERIORITAS, omnis coactio, pœna omnis & quicquid dominium olet. III. Eſſe in Eccleſiâ Chriſtianâ quoque ἡγουμένους, DUCES & ANTISTITES, quibus res cœtuum dirigenda utique veniat, ab ἡγουμένοις tamen civilibus in eo maximè diſtinguendos, quod hi vi externâ, illi vi Spiritus, quæ animos tangit, & chariſmatum divinorum, queis fulgent, beneficio ſolo ſua exſequantur. Magnæ hæ ſunt illuſtriſſimæque veritates, quæ ſi in Eccleſiâ Chriſtianâ utramque hodie ubique paginam facerent, res omnis Chriſtiana utique melius ſe haberet fideſque latius ſpargeretur omneque ſchiſma, id quod nonniſi ex ambitione eccleſiaſticâ profluxit, unico difflatum halitu in aërem abiret. Aſt ais, hæc omnia contraria eſſe privilegio illi, quod Chriſtus Petro dederit, ubi ipſi dixerit: TU ES PETRUS ET SUPRA HANC PETRAM ÆDIFICABO ECCLESIAM MEAM, QUAM NE INFERORUM QUIDEM PORTÆ SIC SUPERARE POSSINT. QUAM IN REM TIBI CONFERAM REGNI COELORUM CLAVES. QUODCUNQUE LIGAVERIS IN TERRA, IN COELIS QUOQUE LIGATUM ESTO, QUODCUNQUE SOLVERIS

Digitized by Google

RIS IN TERRA, IN COELIS QUOQUE SOLUTUM ESTO. (*b*) Nec eſt, quod quis ad communem noſtratium explicationem ſtatim dilabatur ajatque, per PETRAM non PETRUM ſed CHRISTUM vel FIDEM IN CHRISTUM intelligendam eſſe. Etſi enim Paulus diſertis verbis ajat, *aliud fundamentum neminem ponere poſſe quam quod poſitum ſit, quod ſit Jeſus Chriſtus*, (*c*) itemque *petram eſſe Chriſtum* (*d*) clariſſimâ dictione adfirmet, eundemque hunc *lapidem angularem*, cui Eccleſia ſit ſuperſtructa, appellitet, (*e*) id quod & Petrus adſtruit, qui Chriſtum nobis tanquam lapidem vivum ſiſtit, (*f*) cui per fidem inædificemur, etſi etiam alibi pœnitentia & fides aliique Chriſtianæ doctrinæ articuli *fundamentum* vocitentur (*g*), petraque illa, cui impoſita domus exortâ tempeſtate, Chriſto dicente, haud cadit, non ſanè Petrus ſed ſermo Chriſti fideique obſequium ſit, (*h*) etſi denique magna ſit veterum Eccleſiæ Patrum cohors, qui hanc rerum explicationem, quâ à Romanenſibus diſſentimus, ori noſtro calamoque infundant, (*i*) nullâ tamen neceſſitate adſtrictos nos eſſe videmus, ut relictis propugnaculis omnibus in fortalitium, quod in monte poſitum eſt, ſtatim abeamus atque ultimum aſylum petamus. Sufficiat nobis hoc, א omnes Apoſtolos ÆQUALES eſſe, id quod tùm ex hiſtoria à Lucâ memorata (*k*) tum ex Pauli teſtimoniis (*l*) liquet, ב præcipuas partes, ſi quæ ſint, queis præ reliquis Apoſtolis unus emineat, vix dari Petro poſſe, utpote quem Chriſtus, prolatis illis verbis mox *Satanam* appellitavit, (*m*) qui non fuit diſcipulus iſte ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Ἰησοῦ, ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς, cui ſanè, ut proditorem ex Chriſto expiſcaretur, oculis ſignum Petrus dedit, qui bene noverat, tanto ſe favore apud Salvatorem haud florere, (*n*) qui porrò Chriſtum ter negavit, (*o*) qui malè tulit, quòd Chriſtus Johannem magis amaret (*p*), qui in concilio Hieroſolimitano haud decidit, id quod demum JACOBUS fecit, ita tamen, ut ſuam ſaltem ſententiam diceret, quæ deinde & ab Apoſtolis totoqne cœtu approbata eſt, (*q*) quem Paulus Jacobo poſtponit, (*r*) qui à Paulo propter hypocriſin reprehenſus fuit, (*s*) qui denique ſemet

ipſum ſaltem συμπρεσβύτερον vocat. (*t*) ב Petrum petram Eccleſiæ non aliâ ratione dici potuiſſe à Chriſto, quàm quâ & cæteri Apoſtoli petra Eccleſiæ ſunt, ubi ſolus Chriſtus, qui lapis angularis eſt, præcipuum quid habet. Scilicet æquali modo omnes fundamenta ſunt, queis Hieroſolymæ cœleſtis mœnia innituntur, uti Apocalypſis Johannæa (*u*) habet, & quidem fundamenta haud perſonalia (neque enim à peccato immunes ii fuere, nec hominibus Eccleſia Dei ſuperſtructa eſt) ſed doctrinalia ſive ex doctrina fidei, quam firmavere & extulere, ita dicta. ד Petro claves regni cœlorum poteſtatemque hoc aperiendi datam eſſe, non ita, ut abſoluto ipſius arbitrio id fuerit relictum, quemnam intromittere hic vellet, quem ſecus, id quod nemo ſapiens dixerit, ſed reſtrictam, & quidem ad certum ſalutis conferendæ ordinem reſtrictam, quem Chriſtus Eccleſiæ Caput Rectorque ſupremus (*x*) inſtituit, quæ limitata poteſtas itidem & ſucceſſoribus Petri competit. Claves enim in doctrinæ divinioris, quæ ad ſalutem viam adaperit, & illâ, quâ & portæ cœlorum reſerantur, verbi divini, quo de ſtatu ſuo ſpirituali quivis intus edocetur, diſpenſatione, omnibus Eccleſiæ Doctoribus competente, conſiſtere, quivis videt. ה Hinc, quod de ligandi & ſolvendi poteſtate additur, in alio loco & reliquis Apoſtolis applicatur. (*y*) Nec eſt, quod pro primatu Petri urgeas, quòd ter ipſi Chriſtus dixerit: PASCE AGNOS, PASCE OVES MEAS. Quem enim tertiâ vice Petrus abnegaverat, ab eo tertiùm quoque repetitâ voce ad miniſterium Apoſtolicum idem ut revocaretur, congruum erat. (*z*) At verò omnibus ex æquo idem munus erat collatum, uti dicta, quæ infra ponimus, demonſtrant. (*aa*) Ex quo conſpicitur, quid cauſæ ſit, cur Romanæ Eccleſiæ aſſeclis, qui primatum quendam & hierarchiam Petro hîc conceſſam fingunt, (*bb*) accedere jam haud valeamus.

(*a*) Luc. 22, 24. 25.
(*b*) Matth. 16, 18. 19.
(*c*) 1. Cor. 3, 11.
(*d*) 1. Cor. 10, 4.

(*e*) Eph.

Digitized by Google

(e) Eph. 2, 20.
(f) 1. Petr. 2, 4. 6. 7.
(g) Hebr. 6, 1.
(h) Matth. 7, 24. 25.
(i) Vide poſt infinitos alios ex Romanenſibus NAT. ALEX. Hiſt. Eccl. T. III. Sec. I. diſſ. 4. §. 3. f. 98. ſqq. ex Proteſtantibus verò JO. FORBESIUM inſtruct. Hiſt. Theol. L. XV. C. 4. ſqq. f. 739. ſqq. & vel maximè JO. GERHARDUM noſtratem in confeſſione catholicâ L. 1. P. 2. C. 2. f. 106. ſqq. L. 2. art. 3. C. 2. ſqq.
(k) Luc. 22, 24. 25.
(l) 2. Cor. 11, 5. 12, 11. Gal. 2, 6. 9.
(m) Matth. 16, 23.
(n) Joh. 13, 24.
(o) Matth. 26, 69. ſqq.
(p) Joh. 21, 21. 22.
(q) Act. 15, 19.
(r) Gal. 2, 9. At verò voce Κηφᾶς non Petrum hìc ſed unum ex LXX. diſcipulis indigitari poſt veteres quosdam ſtatuit JO. HARDUINUS in diſſ. pec. quæ operum ſelectorum, quæ Amſtelodami A. 1708. prodiere, f. 490. ſqq. exſtat, ſequente Abbate quodam anonymo dans les memoires de Trevoux 1732. p. 1621. ſqq. ſomnium hoc refutavere JAC. BOILEAU pec. diſſertatione uti videre eſt in Journal literaire T. I. p. 476. 477. SAL. DEYLINGIUS in obſervat. ſacris P. 2. Obſ. 45. p. 397. ſqq. & WEISMANNUS noſtrâs in diſſ. de uſu & abuſu cenſuræ Petri Paulinæ p. 5. ſqq. Iſta verò traditio planè inepta eſt, quâ veteres quidam Cepham iſtum à Paulo reprehenſum Martialem fuiſſe exiſtimârunt. Vide TH. ITTIGII diſſ. de Patr. Apoſtol. §. 28. p. 74. Adde SAM. BASNAGII Annales Politico-Eccleſiaſticos T. 1. ad. A. C. 50. §. 9. f. 594. 595.
(s) Gal. 2, 11. ſqq. Notandum tamen, diſſenſiſſe hìc inter ſe HIERONYMUM & AUGUSTINUM, quorum Paulum ille ſimulatione ſaltem rebus adhibitâ, hìc reverâ reprehendiſſe putavit. Retractavit verò ſententiam L. 1. dial. adv. Pelagianos. C. 8. HIERONYMUS. Vide NATAL. ALEX. Hiſt. Eccl. T. III. Sec. I. Diſſ. 11. f. 134. ſqq. & SAM. BASNAGII Annales Polit. Eccl. ad A. C. 50. §. 14. 15. f. 596. 597. ubi & PETRUM DE MARCA hic refutat, & ITTIGII hiſt. eccl. ſec. I. p. 230. 231. Adde omnino Act. 11, 2. 3.

Digitized by Google

(*t*) 1. Petr. 5, 1. Aſt ex modeſtiâ συμπρεσβύτερον ſe Petrus appellavit, ut patet. Vide tamen H. Dodwelli parænesin ad exteros de nupero ſchiſmate Anglicano §. 7. p. 19.

(*u*) Apoc. 21, 14. Eph. 2, 20.

(*x*) Eph. 1, 22. 4, 15. 5, 23. Coloſſ. 1, 18.

(*y*) Matth. 18, 18.

(*z*) Joh. 21, 15. 16. 17. Adde Sam. Basnagii annales Polit. Eccl. T. 1. ad A. C. 33. §. 157. f. 415. 416. ubi veterum Patrum teſtimonia, è quibus obſervationem iſtam deſumſimus, congeruntur.

(*aa*) Matth. 4, 19. 10, 1. ſqq. 28, 19. Joh. 20, 21. ſqq. Act. 9, 15. 15, 7. ſqq.

(*bb*) Et hic quidem jam luculenta nobis porta pateret ad argumentum de primatu Petri Pontificisque Romani enarrandum. Aſt id quidem, jam hic ſeponimus, cùm, in campum tàm prolixum ut abeamus, inſtituti noſtri brevitas haud permittat. Sufficiat nobis, ex ſacris literis poſitiones heic deduxiſſe, omni exceptione majores. Jam verò inde ab antiquiſſimis temporibus inter Eccleſiam Græcam & latinam de primatu Pontificis Romani diſceptatum fuit. Eminent hic inter Græcos Nilus & Barlaamus, inter latinos Jo. Matthæus Caryophilus. Et inter Gallos priore ſeculo de primatu Petri & Pauli diſceptatum fuit, in quâ pugnâ vel maximè Ant. Arnaldus innotuit. Taceo Bibliothecam Pontificiam maximam tomis XXI. conſtantem & quæ nonniſi ejusmodi Autores, qui pro Pontificis Romani primatu & auctoritate ſcripſere, complectitur, à Jo. Thoma Rocaberti, Archiepiſcopo Valentino Hiſpano Romæ editam, taceo Autores Romanenſes, qui ſtrenuos hic ſe Athletas præbuere nec inter ſemet ipſos ſatis conſentiunt Jac. Latomum, Regin. Polum, Onufrium Panvinium, Cardinales Bellarminum, Sfondratum, qui ſub nomine Eugenii Lombardi latuit, & de Aguirre, Dion. Petavium, Antonios Capellum & Vayram, Paul. Sarpium, Is. Habertum, Christ. Lupum, Franc. d'Enghien, Launojum, Sirmondum, de Marca, Puteanum, Richerium, Valesium, Maimburgium, Thomassinum, Bacchinium, Du Pin eosque omnes, qui de Eccleſiis ſuburbicariis Romano Pontifici ſubjectis deque ſenſu Can. VI. Nicæni itemque de libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ ſcripſere, taceo denique Scriptores Proteſtantes, hoc argumentum qui excuſſerunt, Sim. Schardium & Melch. Goldastum, Haimensfeldium, qui

Digitized by Google

qui ambo Scriptorum, qui pro Imperio contra ſacerdotium ſcripſere, collectiones ampliſſimas dederunt, ex Gallis SALMASIUM, BLONDELLUM, ALIXIUM, LARROQUANUM, BASNAGIUM, SPANHEMIUM, & inter Anglos, JACOBUM, Magnæ Britanniæ Regem, USSERIUM, BARNESIUM, BREREWOODUM, STILLINGFLEETUM & BULLUM, queis & M. A. DE DOMINIS addimus, denique ex noſtris FLACIUM, GERHARDUM, MEISNERUM, CALIXTUM, PUFENDORFIUM aliosque ferè innumeros. Aſt quid Autores hanc in rem colligimus, quorum indicem dudum dedere CASP. SAGITTARIUS in Introduct. ad Hiſt. Eccl. C. 27. p. 713. ſqq. & Jo. ANDR. SCHMIDIUS Theologus Helmſtadienſis celeberrimus in ſuppl. p. 634. ſqq. Id tamen ὡς ἐν παρόδῳ monemus, Petro, quem Apoſtolorum principem veteres ſubindè nominare videmus, primatum ordinis, non jurisdictionis à Proteſtantibus, facile concedi, cum inter duodecim Apoſtolos unus tandem primus eſſe debeat omnesque primi eſſe haud poſſint, etſi haud ſine ratione hic diſſideat HENR. DODWELLUS, qui in parænesi ad exteros de nupero ſchiſmate Anglicano in Apoſtolorum Collegio primum locum Domini Cognatos habuiſſe aſſeruit Eccleſiæque Hieroſolymitanæ primatum vindicavit §. 7. ſqq. p. 15. ſqq. ubi tamen velim conferas ea, quæ celeberr. BUDDEUS in exercitatione de origine & poteſtate Epiſcoporum §. 17. ſqq. adverſus DODWELLUM poſuit.

CAPUT II.

DE JURE ECCLESIASTICO AB APOSTOLIS SIVE CONDITO SIVE OBSERVATO.

ARTICULUS PRIMUS.

Qui ad Jus eccleſiaſticum, quod ab Apoſtolis poſt aſcenſionem Chriſti conditum obſervatumque fuit, è ſcriptis Novi Teſtamenti canonicis (a) ennarrandum jam progredimur, paucis memoramus, Apoſtolos, etſi ſæpius in unum cum ſuis

convenirent, (*b*) id quod & Chriſtus ipſe factitaverat, ab initio tamen ſeſe à ſacris Judaicis haud ſtatim ſeparaſſe ſed potius iisdem plurimùm adhùc ſe accommodaſſe, (*c*) utpote quibus non tam propoſitum erat, peculiarem ſibi ſectam formare quam fidem in Chriſtum hominibus ingerere. Itaque & in templo (*d*) & in ſynagogis (*e*) frequentes ſeſe ſiſtebant, donec vel totæ ad ipſos Synagogæ tranſirent, (*f*) vel è Synagogis ipſi expellerentur, (*g*) vel tandem Reſpublica Judaica evaneſceret, atque ex frequentioribus conventibus privatis denique peculiares atque ordinarii cœtus formarentur. (*h*)

(*a*) Hæc non ſine ratione addimus. Scilicet haud negaverit quisquam, multa ab Apoſtolis ordinata & conſtituta fuiſſe, quæ in libris Novi Teſtamenti haud inveniuntur. Aſt cum hi ſoli puras nobis heic aquas puros fontes præbeant canonesque illi Apoſtolici, qui vocantur, & conſtitutiones Apoſtolicæ Apoſtolos Autores haud habeant, etſi ſubinde ea contineant, quæ è diſciplinâ Apoſtolicâ deduci poſſunt, atque ob antiquitatem ſuam haudquaquam temni debeant, denique &, cum apocryphorum & pſeudepigraphorum ſcriptorum ſpectra in lucem hanc noſtram producere haud aveamus ex ſolis illis novi fœderis libris bonâ cum lectoris pace jam ſapiemus.

(*b*) Vide Act. 1, 14. 2, 1. 4, 24. 15, 25. & alia paſſim loca.

(*c*) Id quod vel ex Act. 3, 1. & ex praxi maximè Paulinâ patet Act. 16, 3. 18, 18. 21. 21, 20. ſqq. 22, 17. quæ & Eccleſiæ Hieroſolymitanæ primæ illius, hanc in rem ſtatuta nobis ſiſtit.

(*d*) Vide Act. 2, 46. 3, 1. ſqq. Quin & docebant Apoſtoli Petrus & Johannes in porticu Salomonis Act. 3, 11. ſqq. 5, 12. Adde Act. 4, 1. 5, 20. 21. 25. 42. 21, 26. ſqq. ubi & memoratur, Paulum è templo ejectum fuiſſe, quod ſanè & Petro atque Johanni contigerat Act. 4, 3.

(*e*) Vide Act. 9, 22. 13, 5. 14, 42. 43. 14, 1. 17, 1. 2. 10. 17. 18, 1. 7. 19. 26. 19, 8. 22, 19. 24, 12. 26, 11. Addi poteſt Act. 16, 13. 16. coll. Luc. 6, 12. ubi nota, vocem προσευχὴ Oratorium ſive Synagogam indigitare, quæ ſanè *proſeucha* Juvenali, Philoni, Joſepho, Hebræis בית תפלה *domus orationis*, id quod idem eſt, ac בית הכנסת *domus congregationis* vel *ſynagoga*, uti videre eſt apud VITRINGAM in Archiſynagogo ſive obſervat. ſacris C. 13. p. 250. ſqq.

&

& de ſyn. vetere L. 1. P. 1. C. 4. p. 111. ſqq. ut Autores alios, qui de proſeuchis egere & à celeberr. Fabricio in Bibliogr. antiq. C. 9. §. 11. p. 288. 289. nominantur, taceamus. Nec fieri ſanè poterat aliter, cùm hæc commodiſſima ad plantandam Eccleſiam via Apoſtolis pateret, introire Synagogas ibique Evangelium de Jeſu Chriſto hominibus annunciare.

(*f*) Illuſtre heic nobis exemplum præbent Synagoga Criſpi alteraque Soſthenis, duorum Archiſynagogorum ad Chriſtum converſorum Act. 18, 8. 17. Quin & ſuâ ſponte Apoſtoli Synagogas deſerebant, ubi patulæ ipſis aures haud præbebantur, ſecedebantque ſubinde in *ſcholas* ſive בתי מדרשות, uti videre eſt ex Act. 19, 9. Inſpice Vitringam de ſynagoga vetere L. 1. P. 1. C. 6. p. 156.

(*g*) Ita enim in notâ (*d*) oſtendimus, Apoſtolos templo exactos fuiſſe. Quidni & ſynagogis? Ita certè prædixit Chriſtus Joh. 16, 2. Quod ipſum ſi aliter quoque haberet, tamen contigiſſe id vel ex eo quoque probabile foret, quod maximis perſecutionibus à Judæis iidem fuere impetiti quæ in actis Apoſtolorum paſſim memorantur. Præcipua fuit illa Saulina qua Eccleſia Hieroſolymitana plurimùm diſperſa fuit. Act. 8, 1.

(*h*) Jam pertinent hùc ea, quæ notâ (*b*) dicere cœpimus. Scilicet, quamvis templum adhùc, quamvis Synagogas frequentarent Apoſtoli omnesque ii, qui Chriſto ſeſe ex ipſorum doctrinâ addixerant, quamvis & ii in templo & ſynagogis docerent, tamen peculiares etiam conventus agebant. Erant enim jugiter ἐπὶ τὸ αὐτὸ *frangebantque* privatim *panem* Act. 2, 42. 1. Cor. 10, 16. 11, 2. Ejusmodi verò cœtus peculiares agitatos à Chriſtianis ſub initium ſtatim fuiſſe & ipſa res clamat poſtulatque ut credamus & exempla luculenta oſtendunt, paſſim in libris Novi Teſtamenti occurrentia, ubi cœtus iſti ἐκκλησίαι & συναγωγαὶ Jac. 2, 2. & ἐπισυναγωγαὶ Ebr. 10, 25. nuncupantur. Jam enim ſenſim ſenſimque à Judæis ſic ſeceſſio facta fuit.

ARTICULUS SECUNDUS.

In cœtibus jam illis (*a*), quos ex iis, qui fidei Chriſtianæ accedebant, conflarunt Apoſtoli, quis rerum ordo obtinuerit, haud difficile eſt, ediſſerere. Scilicet doctorum hic munere Apoſtoli fungebantur (*b*) verbumque annunciabant, baptiſmoque adhibito cre-

credentes cœtui adjiciebant, (*c*) additâ quoque manuum impoſitione, (*d*) quos ritus externos à Chriſto haud ex æquo præceptos (*e*) miraculoſorum χαρισμάτων in credentes ſequebatur effuſio. Cùm tamen ii ſoli plantationi Eccleſiæ haud ſufficerent, ſocios ſibi adjunxere, qui itidem annunciationi verbi & miniſterio prædicationis vacarent, qui & ſub συνεργῶν (*f*) & εὐαγγελιστῶν (*g*) & διακόνων (*h*) nomine in libris Novi Teſtamenti veniunt. Peculiare verò quid in Eccleſiâ Hieroſolymitana hoc exſtitit, quod, introductâ bonorum communione, ſeptem œconomi ab Apoſtolis & toto cœtu electi manibus impoſitis ad munus hoc admiſſi fuere. (*i*) Poſtea verò contigit, ut Apoſtolorum miniſterio Presbyteri ſingulis Eccleſiis præficerentur (*k*), qui & dicuntur ἡγούμενοι *antiſtites* (*l*) & ἐπίσκοποι, *inſpectores* (*m*) & ἄγγελοι (*n*), qui cœtui præerant & docendo & dirigendo. (*o*) In omni enim ſocietate directio quædam & ordo ut obtineat, rei ipſius requirit neceſſitas. Ordo verò hic & hæc directio in Eccleſia iſtâ primitivâ ſine ullâ dirigentium ſupereminentiâ magiſtrali, ſine ullo dominio, (*p*) ſine etiam pœnis (ſpirituales illas miraculoſaſque, quas Apoſtoli extraordinariâ facultate prædìti malis infligebant, excipimus (*q*), omnique tyrannide procul habitâ exercita fuit. Cultus, cui vacabatur, in annunciatione verbi divini, ſimplice illâ, qualis in ſermonibus Apoſtolicis conſpicitur, atque in nullam artis formam fuſâ, in precibus, (*r*) in inſtitutione (*s*), in admonitionibus (*t*), in reprehenſionibus, (*u*) in lectionibus, (*x*) in cantionibus, (*y*) in cœna ſanctiore (*z*) & agapis (*aa*) quæ omnia oſculo ſancto, communionis indice claudebantur (*bb*) conſtitit, ita tamen, ut in coitionibus illis non ſoli loquerentur Apoſtoli vel Presbyteri aut Hegumeni ſed omnes, pro ſuo quisque chariſmate, in egregium publicum ſua proferrent, id quod ut ordine contingeret, Apoſtoli datis conſtitutionibus caverunt. (*cc*) Quanta hinc in Eccleſiam manaverit ædificatio, facile conſtare poteſt, ædificatione ſingulorum in ædificationem univerſorum ſic tranſeunte (*dd*) Jam & iſta chariſmata, de quibus verba facimus, vel extraordinaria vel ordinaria fuere. Extraordinaria ſunt vel maximè donum prophetiæ,

(*ee*)

Digitized by Google

(*ee*) donum miraculorum (*ff*), donum linguarum (*gg*). Ordinaria vel ad doctrinæ miniſterium vel ad diſciplinæ vigorem conſervandum (*hh*) ſpectavere. Ad illud pertinet cognitio (*ii*) & παῤῥησία ſive eloquentia ſpiritualis. (*kk*) Ad hoc dijudicatio ſpirituum (*ll*) prudentiaque, quâ ut inſpector Eccleſiæ heic fulgeat, convenit. (*mm*) Diſciplina eccleſiaſtica vi verbi maximè adminiſtrata fuit, utpote quo tanquam excellentiſſimo præſtantiſſimoque medio animos peccantium, quicunque ſpiritu ſanctiore agimur, vertimus. At verò diverſimodè illa & ab Apoſtolis & ab antiſtitibus Eccleſiarum & à fidelibus quibuscunque exercita & obſervata fuit. Apoſtoli quippe pœnis miraculoſis, (*nn*) poteſtate hâc à Domino inſtructi, peccatores affligebant dirisque ipſos & Satanæ, anathemate ſubinde adjecto, devovebant. (*oo*) Antiſtites, ſeparatione ab iis, qui criminibus ſuis cœtum ſacrum vaſtaverant, factâ (*pp*), quam tamen reprehenſio publica antecedere debuit, (*qq*) communionis ſuæ beneficio, nullâ pœnâ adjectâ, eosdem privabant. Denique reliqui fideles ab omni hominum ejusmodi converſatione pede retracto diſſenſum ſuum quo ab iis commiſſa peccata abominarentur, teſtari, ex Apoſtolico mandato neceſſum habebant. (*rr*) In electione, conſtitutione & ordinatione Presbyterorum mox à ſolis Apoſtolis aut eorum συνεργοῖς (*ss*), mox cum conſenſu totius cœtûs (*tt*) res acta fuit, manibus impoſitis, quam impoſitionem ab Apoſtolis vel συνεργοῖς atque πρεσβυτέροις factam prima ſub tempora miraculoſa Spiritus ſancti χαρίσματα inſecuta fuere. (*uu*) Scilicet Apoſtoli Eccleſias hìc præcipuâ quâdam autoritate dirigebant utpote excellentiſſimis fulgentes χαρίσμασι (hæcce enim vel maximè hìc in cenſum veniunt) & pimâ heic à Chriſto poteſtate donati, (*xx*) nec minus in reliquis Eccleſiis dirigendis præcipuum quid Hiereſolymitana illa prima habuit, utpote ex quâ proceſſere illi, qui cæteras omnes plantavere. (*yy*) In rebus dubiis Apoſtoli totum cœtum in partes vocaviſſe nihilque ex abſoluta quadam poteſtate egiſſe. conſpiciuntur, (*zz*) quorum exemplum ſanè & Presbyteros ſecutos fuiſſe nullum dubium eſt. Confœderatio Eccleſiæ, cui totus re-

rum ordo innititur, quæ & ſecundum generaliſſima illa Chriſti mandata fieri debuit, ſtatim cum formatione ejus incepit, cùm una ſine altera conſiſtere nequeat. Dierum diſtinctio feſtorumque obſervatio etſi abolita, Eccleſiis conſtitutis, eſſet, hactenus tamen, ut Judæi attraherentur, cum ritibus variis Judaicis & cum eſcarum diſtinctione tantiſper ſed ex libertate Chriſtianâ obſervata fuit. (*aaa*) In ſabbato primâque feriâ conveniſſe Chriſtianos primis illis temporibus, etiam ex fontibus ſacris eluceſcit. (*bbb*) Apoſtolos circa ordinem in Eccleſia ſervandum, (*ccc*) adiaphora, (*ddd*) Eccleſiæ miniſtrorum miniſtrarumque conſtitutionem, (*eee*) matrimonialia (*fff*) aliaque Eccleſiam propius ſpectantia leges condidiſſe voluiſſeque, ut tribunalia Gentilium ſui evitarent atque lites ſuas inter ſe invicem ex pacto deciderent, (*ggg*) conſtat. Gentiles ſenſim ſenſimque ad Eccleſiam admiſſos fuiſſe revelatione divinâ Petro factâ, in Actis Apoſtolicis refertur, quæ & hiſtoriam plantatarum ab Apoſtolis & Viris Apoſtolicis Eccleſiarum nobis pandunt, quarum indicem infra paucis damus. (*hhh*) De ſtipendio Apoſtolis miniſtriſque Eccleſiæ dato, (*iii*) de eleemoſynis in pauperes erogatis, (*kkk*) de Eccleſiarum communione mutuâ (*lll*), de unctione per Presbyteros ægrotis adminiſtratâ (*mmm*), de baptiſmo pro mortuis, (*nnn*) de pædobaptiſmo (*ooo*) non eſt, multa quòd adjiciamus.

(*a*) Scilicet Eccleſiæ illæ, quas ad nutum Chriſti formabant Apoſtoli, erant cœtus ſive ſocietates, in quas coibant, qui fide in Chriſtum Meſſiam erant imbuti, communis ædificationis promovendæ, communium precum fundendarum Dominique, quem colebant, laudandi colendique ergò. Ex quo jam patet, Eccleſiam civilem ſtatum haud eſſe, in quo conſpiciuntur IMPERANTES & PARENTES, qui in Eccleſiâ UT TALES exulant, ubi nonniſi DOCTORES & AUDITORES ſubſellia cnmplent, qui, ſi præcipuum id, cujus ob rationem in cœtum coeunt, converſionem nempe ſuam, ſanctificationem & ſalvationem ſpectent, occultâ vi divinâ reguntur & UNI CHRISTO DOMINO ſubjiciuntur, externam verò Eccleſiæ diſciplinam, externum ordinem, inſtitutâ confœderatione, ex quâ dein conſtitutiones eccleſiaſticæ manant, PER MODUM PACTI & CON-

CONVENTIONIS, ſociatâ in unum operâ, componunt. Nulla hîc, ſi origines juris eccleſiaſtici veteris evolvas, ſuperioritas civilis manum rebus affundit, qualis nec eo tempore, ſuperſtitione ubique graſſante poterat, nec tamen & ab Apoſtolis primisque Chriſtianis, etſi ſoli hanc ſocietatem ſuam confœderâſſent, violabatur.

(*b*) Apoſtolorum prærogativas non eſt, quòd multis enarremus. Adeat, qui voluerit, FRANC. BURMANNUM in Exercit. Acad. P. 2. p. 104. ſqq. FRID. SPANHEMIUM Opp. T. 2. L. 3. Diſſ. 1. 1. f. 289. ſqq. HERM. WITSIUM miſcell. ſacr. T. 1. L. 1. C. 22. de Apoſtolorum in docendo infallibilitate p. 324. ſqq. HENR. DODWELLUM in diſſert. I. in Irenæum & GUIL. CAVEUM in introductione ad vitas Apoſtolorum, quæ & Germanicè verſæ prodiere, ut taceam WALONEM MESSALINUM ſive CL. SALMASIUM in diſſ. I. contra D. Petavium Lojolitam de epiſcopis & Presbyteris C. 4. p. 198. ſqq. eundemque PETAVIUM de Hierarch. Eccl. L. 1. C. 5. ſqq. Opp. T. 4. f. 15. ſqq. ubi verò non ſaltem SALMASIUM ſed & MARCUM ANT. DE DOMINIS & IS. CASAUBONUM iſte refutat, EMAN. A SCHELSTRATE in antiqu. Eccleſiæ illuſtr. T. 2. & denique TH. ITTIGIUM in ſelect. cap. Hiſt. Eccl. Sec. I. C. 7. S. 1. p. 432. ſqq. Scilicet, ut paucis nos explicemus, Apoſtoli erant miſſi à Chriſto ad Eccleſiam Chriſtianam mediante prædicatione, mediante & baptiſmo, plantandam atque erigendam atque hanc in rem χαρίσμασι planè extraordinariis, παῤῥησίᾳ ſpirituali præſtantiſſimâ, dono linguarum miraculorumque & infallibilitate in docendo, à Domino ad gerendam Eccleſiæ univerſalis curam adminiſtrationemque probè inſtructi. Quisnam Apoſtolos baptizaverit, quærentem ad Act. 9, 12. LIGHTFOOTUM videmus. Reſpondemus, num baptizati fuerint & à quonam baptizati fuerint, NON LIQUERE. Neque enim curamus valde EVODII fragmentum illud, quod NICEPHORUS CALLISTUS, homo fabulis deditus Hiſt. Eccl. L. 2. C. 3. protulit, ubi exſtat, Petrum à Chriſto baptizatum fuiſſe & à Petro dein baptizatum Andream filiosque Zebedæi & ita baptiſmum ad omnes manâſſe. Extracta hæc ſunt ex EVODII illius epiſtolâ quâdam, quæ φῶς Nicephoro dicitur, ipſi BARONIO in app. ad Annales n. 47. & ad A. 71. n. 1. ſuſpecta. Habetur quoque ejusmodi fragmentum ſub Theodoriti nomine περὶ τοῦ βαπτίσματος τῶν ἁγίων Ἀποστόλων καὶ τῆς Θεοτόκου in appendice Chronici Paſchalis à CAROLO DU FRESNE, Domino DU CANGE editi f. 438. Idem ſub titulo Sophronii Hieroſolymitani ex codice XXXIV.

F 2 Biblioth.

Biblioth. Vindobonenſis PETRUS LAMBECIUS Comment. L. III. f. 52. ſqq. Græcè & Latinè edidit reduxitque in ſcenam JO. BAPT. COTELERIUS ad Paſtorem Hermæ L. III. §. 44. quem in Patribus Apoſtolicis à JO. CLERICO denuò editis Vol. 1. f. 117. omninò conſuli hic velim. Quin & cod. CXXVIII. ejusdem Biblioth. Vindob. n. 3. idem fragmentum exſtare CAVEUS monet in diſſ. 1. ad Hiſt. lit. ſcriptorum Eccl. titulo *Symeon* n. 2. f. m. 177. 178. Aſt datâ operâ de baptiſmo Apoſtolorum agit Tertullianus de baptiſmo C. 12. ubi itidem NON LIQUERE id, quod in quæſtione eſt, affirmat. Auguſtinus verò epiſt. 108. baptizatos eſſe Apoſtolos non ambigendum eſſe ait, traditione nixus, etſi ne verbum quidem de hoc Scriptura habeat, obſervante FEUARDENTIO apud MASSUETUM in Irenæum, annot. f. 113. b. Num inter Apoſtolos conjugati quoque fuerint, diſquirunt PH. JAC. HARTMANNUS de rebus geſtis Chriſtian. ſub Apoſtolis C. 13. p. 335. ſqq. JO. ANDR. SCHMIDT in diſſ. de Apoſtolis uxoratis, JO. FR. MAYERUS in diſſ. de Petri Apoſtoli conjugio & CHR. GOTTLIEB KOCHIUS in ſchediaſmate de conjugio Pauli aliique ſanè permulti, qui vitas Apoſtolorum dedere. Cæterum & hoc addendum eſt, Apoſtolos quoque vocari Barnabam Act. 14, 14. & Andronicum & Juniam Rom. 16, 7. ſenſu, ut patet, ſequiore. Ita enim & ἀπόστολοι ἐκκλησιῶν שליחי צבורים dantur 2. Cor. 8, 23. uti Epaphroditus Philippenſium erat Apoſtolus. Phil. 2, 25. Vide infra notam (*n*)

(*c*) Id certè mandari à Chriſto, Magiſtro ſuo acceperant, PROSELYTOS AD FIDEM CHRISTIANAM ut BAPTIZARENT. Matth. 28, 19. Atque id ipſum & executi ſunt. Vide Act. 2, 38. 41. 8, 12. 16. 36. ſqq. ubi notandum, eos, qui ab Apoſtolis baptizati erant, accepiſſe Spiritum ſanctum, id quod tamen de baptizatis à Philippo Evangeliſtâ negatur. Fuit autem collatus baptiſmus *in nomine Jeſu Chriſti ad remiſſionem peccatorum*, præeunte confeſſione fidei in Chriſtum. Act. 8, 36. ſqq. Adde Act. 9, 18. 10, 47. 48. 16, 15. 33. 18, 8. 19, 5. 1. Cor. 1, 15. ſqq. Explicatio baptiſmi myſteriique ſub eo latentis datur Rom. 6, 3. 4. 1. Cor. 12, 13. Gal. 3, 27. Eph. 4, 5. Col. 2, 12. Tit. 3, 5. 6. 1. Pet. 3, 21.

(*d*) Impoſitio manuum facta fuit vel in ordinatione, ut Act. 6, 6. 9, 17. 13, 3. 1. Tim. 4, 14. 5, 22. vel in confirmatione baptizatorum, ubi ſubinde inſecutus hanc ἐπίθεσιν eſt illapſus Spiritus S. qualis in baptiſmo haud apparuerat Act. 8, 17. 19, 6. Hebr. 6, 2. vel in ſanationibus Act. 9, 12. 17. 28, 8. juxta promiſſionem Chriſti Marc. 16, 18.

18. Imponebant autem manus tùm Apoſtoli & συνεργοὶ, tùm Presbyteri, imò & diſcipuli, & in ordinatione ad miniſterium. Vide Act. 9, 10. 17. ubi Ananias, diſcipulus, Damaſcenus Saulo manus impoſuiſſe legitur, non ſaltem, ut viſum ipſi reſtitueret, ſed ut Spiritum S. ad miniſterium Apoſtolicum ipſi conferret & impoſuiſſe quidem ipſi manus legitur, antequam iſte baptizaretur. comm. 19. Act. 13, 3 à Prophetis & διδασκάλοις, Simeone Nigro, Lucio Cyrenæo & Manahen Barnabæ & Saulo manus ad alia loca miniſterio apoſtolico curanda impoſitæ itidem dicuntur. 1. Tim. 4, 14. expreſſe ἐπίθεσις χειρῶν τοῦ πρεσβυτερίου memoratur & 1. Tim. 5, 22. ea à Timotheo συνεργῷ fieri ſupponitur. Jam & ex Conſtitut. Apoſtol. L. 8. C. 16. conſtat, Presbyterium cum Epiſcopo hîc concurriſſe, conferendumque hîc venit Concil. Carthag. 4. A. 398. habitum C. 3. quæ loca primus hanc in rem GROTIUS ad 1. Tim. 4, 14. indicavit, qui & ad Matth. 4, 18. conferri meretur addique præſtantiſſimus BOEHMERUS in jure Eccl. antiquo p. 420. & in jure Eccleſiaſtico Proteſtantium P. 1. p. 468. ut taceamus, rem eſſe ἰξαγώνιον, quòd apud Judæos Presbyter Presbyterum ordinaverit. Vide SELDEN. de ſynedr. vet. Ebr. L. 1. C. 14. p. 395-396. L. 2. C. 7. p. 681. ſqq. MORIN. de Sacr. Ordin. Ex. 7. C. 4. §. 6. ſeqq. f. 113. ſqq. & VITRINGAM. in Archiſyn. p. 426. Quis verò non videt, inficetum admodum eſſe præjudicium illud, quo creditur, per ordinationem ſanctitatem quandam phyſicam & characterem quendam indelebilem ordinando adſpergi, id quod, uti ex eodem illo MORINO Ex. 3. C. 1. 2. f. 25. ſqq. patet, ipſi ſcholaſtici homines rident. Scilicet à Romanenſibus ſtatuitur, in tribus iſtis ſacramentis, quæ ſtatuunt, baptiſmo, confirmatione & ordine (non ſanè & in matrimonio, quod Viri quidam JCtiſſimi neſcio cur ſupponant, niſi quia arcana Papatûs præter neceſſitatem cumulant) characterem indelebilem imprimi. Spectrum eſt hoc prætereaque nihil. Nihil hanc in rem ſacræ literæ habent, nihil vetus Eccleſia, & ſana ratio recalcitrat. Vide definitionem hujus characteris, lector & ridebis. Character indelebilis eſt qualitas abſoluta, diſpoſitiva, configurativa (ſc. cum Chriſto, non tamen unitiva cum eo nec externe nec internè) diſtinctiva, ſubjectatâ in ſolâ animâ & indelebilis, utpote quæ etiam in damnatis in inferno maneat. Addunt Romanenſes in Chriſto nullum ejusmodi characterem fuiſſe. Et qui fuerit, cum juxta DURANDUM is ens rationis ſit? nec eſt, quod ajas, impoſitione manuum factâ & Spiritum S. olim hominibus illapſum eſſe & ſana-

tiones contigiſſe, cùm quivis videat χαρίσματα hæc fuiſſe Apoſtolis Viriſque Apoſtolicis ad Eccleſiam plantandam ſingulariter collata Marc. 16, 18. non ſanè eo fine, in characterem indelebilem imprimerent, ab hodiernis etiam manuum impoſitoribus planè aliena. Quod reſtat, ritus impoſitionis manuum à Moſe repetendus venit. Vide Num. 27, 18. 20. ubi exſtat: *Et dixit Dominus ad Moſen: Sume Joſuam, filium Nun, virum, in quo eſt ſpiritus, & impone ipſi manum tuam* ונתתה בהודך עליו *& da de Majeſtate tuâ ſuper illum.* Adde Deut. 34, 9. Quì deinde סמיכת ידים ſive *impoſitio manuum* apud Judæos invaluerit, ex Autoribus ſupra citatis liquere poteſt. A Chriſto in ordinatione Apoſtolorum non adhibitam eam eſſe ibidem obſervavimus addidimusque, nec apud Judæos illam abſolutè neceſſariam habitam & olim fuiſſe, ita ut mirandum ſit, quì contigerit, neceſſitatis ut notio illi à Chriſtianis adſpergeretur, ceſſantibus maximè donis illis miraculoſis, quæ cum ἐπιθέσει χειρῶν olim conjuncta erant. Sed ritum quidem externum, niſi ſuperſtitio illi affundatur ſanctitatiſque opinio, ſervari poſſe & rectè ſervari, nemo eſt, qui dubitet. Neceſſarius verò ille vel eapropter haud fuerit, quoniam nec INSUFFLATIO, quâ Chriſtus Apoſtolos ordinavit, neceſſaria eſſe cenſetur. Quin ſi tanta ipſius neceſſitas, tanta efficacia, quanta à Romanenſibus, quanta à Græcis, quanta & ab Anglicanis Theologis, Epiſcopalibus illis, quos vocant, ipſi adſpergitur, foret, haberemus, & ſine dubio hanc in rem Chriſti mandatum quoddam, quod nullum datur, haberemus ACTA ORDINATIONUM VETUSTISSIMARUM & legeremus e. g. manus Matthiæ Apoſtolo Act. 1, 26. & συνεργοῖς Apoſtolorum omnibus impoſitas, quod tamen aliter ſe habet, cùm manus ſaltem curatoribus bonorum Act. 6, 6. Paulo Apoſtolo, cui alterâ vice manus impoſitæ leguntur Act. 9, 17. 13, 3. ubi & Barnabas hoc ritu ornatus fertur, & Timotheo 1. Tim. 4, 1. impoſitæ legantur, etſi ordinariè deìn ritus hic adminiſtraretur, uti ex 1. Tim. 5, 22. conjicere eſt. Si denique quæras, num & Presbyter validè ordinare poſſit, velim rurſus ut inſpicias MORINUM Ex. 4. C. 3. f. 48. ſqq. Cæterùm ex JCtis, qui Romanenſibus ſententiam illam de charactere indelebili, per matrimonium qui imprimatur, gratis adfingunt, notari velim utrumque STRYKIUM, SAMUELEM de diſſenſu ſponſalitio Sect. 3. §. 18. p. 106. & JO. SAMUELEM de reliquiis ſacramenti in matrimonialibus C. 2. §. 37. p. 73. At verò BELLARMINUS L. 2. de ſacramentis C. 19. hæc habet: ***Tria ſolùm ſacramenta imprimunt chara-***

charaſterem, *baptiſmus*, *confirmatio*, *ordo*. Ratio præcipua eſt initerabilitas. Solus CARPZOVIUS JCtus de charactere ſpirituali heic ſomniare quid deprehenditur, quem verò ſatis Viri clariſſimi depectunt. Aſt hæc ὡς ἐν παρόδῳ ſaltem adſpergimus.

(e) Ita certè impoſito manuum à Chriſto in ordinationibus & confirmationibus haud legitur præcepta. Ex libero inſtituto receptum morem Apoſtolos heic ſecutos eſſe patet.

(f) Συνεργοὶ Apoſtolorum, ad quos ſanè & LXX. diſcipulos retulerimus, in Novi Teſtamenti diptychis hi referuntur. Aquila & Priſcilla, Urbanus, Timotheus, Titus, Epaphroditus, Clemens, Jeſus Juſtus, Ariſtarchus, Joannes, Marcus, Philemon, Demas, Lucas, Epaphras. Adjici poſſunt Barnabas, Joſephus Juſtus, Judas Barſabas, Apollo, Silas ſive Sylvanus, Tychicus, Oneſimus, Artemas, Creſcens, Eraſtus, alii. Autores de LXX. diſcipulis qui congeſtos in unum videre voluerit, adeat celeb. J. A. FABRICII Bibliograph. antiqu. C. 13. §. 11. Unicum hoc addimus, quemvis pro ratione chariſmatis ſui Apoſtolis Eccleſiam plantaturis olim ſuam in annunciatione verbi operam affundere potuiſſe. Profectò enim illi, qui ob perſecutionem Saulinam Hieroſolymis excesſerant, promiſcuè Evangelium prædicabant. Act. 8, 4. 11, 19. 18, 24. ſqq.

(g) Ita Philippus, qui & unus erat è ſeptem œconomis Eccleſiæ Hieroſolymitanæ Act. 6,.5. dicitur Evangeliſta Act. 21, 8. Scilicet & curatores illi poterant συνεργοὶ Apoſtolorum eſſe & miniſterio quoque verbi, ſi eo chariſmate fulgerent, ſi & officii rationes id permitterent, linguam affundere, uti id de Stephano notum, qui ſanè & miraculis patrandis operam dabat & maximâ cum ſapientiâ ſpirituque loquebatur Act. 6, 8. ſqq. Jam. & Eph. 4., 11. per Evangeliſtas συνεργοὶ Apoſtolorum indigitantur, ut puto, cum 2. Tim. 4, 5. hoc, quicquid eſt tituli, Timotheo συνεργῷ detur. Adde & hîc FABICIUM loco citato.

(h) Conſtat, ipſoſmet Apoſtolos διακόνων titulum ſibimet attribuere, vide loca Rom. 11, 13. 15, 25. 31. 1. Cor. 3, 5. 2. Cor. 3, 6. 4, 1. 6, 4. Eph. 3, 7. Col. 1, 23. 25. 1. Tim. 1, 12. etſi 2. Cor. 11, 23. Paulus ajat, ſibi Diaconatu præſtantius miniſterium concreditum eſſe, Eph. 6, 21. & Col. 4, 7. Tychicus Pauli diaconus hoc eſt συνεργὸς vocatur. Col. 1, 7. Epaphræ nomen διακόνου datur, qui & Philem. 23. 24. συνεργοῖς adſpergitur 1. Theſſ. 3, 2. Timotheus συνεργὸς &

διάκονος

διάκονος dicitur, quo poſteriore titulo & idem ornatur Act 19, 22. 1. Tim. 4, 6. Idem de Marco notamus. 2. Tim, 4, 11. Videri itaque poterat, ac ſi διάκονος generale ſaltem nomen foret, quod & Apoſtolis & συνεργοῖς ipſorum datum olim fuiſſet. Aſt ſpeciale & id ſubinde eſt. Jam enim Phil. 1, 1. epiſcopi à diaconis diſtinguuntur, quod & vel maximè fit 1. Tim. 3, 8. 12. ubi velim conferas Rom. 12, 7. quo in loco διακονία à διδασκαλία diſtinguitur. Quin 1. Cor. 12, 5. διαιρέσεις διακονιῶν memorantur. 1. Cor. 16, 15. Stephanas cum ſuis ſeſe ordinaſſe dicitur ad διακονίαν ſanctis præſtandam. 2. Cor. 8, 4. per κοινωνίαν τῆς διακονίας intelligitur ſtips collatitia vel beneficentia illa, quâ ditiores ex fidelibus cæterorum paupertatem vel indigentiam ſublevabant 2. Cor. 9, 1. 12. 13. Oneſiphori diaconia 2. Tim. 1, 16. ſeqq. laudatur, ubi ſanè per διακονίαν non munus quoddam ſingulare ſed charitatis Chriſtianæ officium deſignatur, uti & Ebr. 6, 10. 1. Petr. 4, 10. 11. Archippi διακονία Col. 4, 17. quodnam officium denotet, haud admodùm conſtat, etſi miniſterium verbi in genere hîc intelligi videatur. Philem. 2. Diaconiſſa quædam Cenchreenſis Phœbe memoratur Rom. 16, 1. Jam enim tum Diaconiſſatum munus erat inſtitutum 1. Tim. 5, 9. ſqq. qualis & erat Stephana Corinthia, quam jam laudavimus. Hæc itaque, ſi ſecum invicem jam combinemus, patebit, diaconis veteribus ſequius Eccleſiæ miniſterium fuiſſe concreditum, quod in rebus cœtûs externis curandis, in curandis ægrotis pauperibusque, ut alia taceamus, conſtitit. Neſcio verò, num ad διακόνους quoque referri queant Johannes ὑπηρέτης Act. 13, 5. & Oneſimus οἰκέτης. V. Subſcriptio ep. ad Philem. & Philem 13. Jam enim notandum eſt, non tam ſuperbos olim fuiſſe Apoſtolos eorumque συνεργοὺς, ut à miniſterio ſequiore manus ſibi propter dignitatem, quâ fulgerent, abſtrahendas eſſe putaverint. Vide Matth, 23, 11. Joh. 13, 14. ſqq. Cæterum autores de Diaconis agentes recenſuit idem clariſſ. FABRICIUS l. c. §. 14. Nos VITRINGÆ Archiſynagogum variis in locis, quæ index præbet, itemque RHENFERDII ſcripta contra VITRINGAM edita hic quoque ſconuli velimus.

(i) Vide Act. 6, 1. ſqq. Res ita ſe habet. Petrus ſermone ſuo in die Pentecoſtes habito, cum Spiritus ſanctus modo planè luculentiſſimo ipſum & reliquos Apoſtolos afflaviſſet, tria hominum millia converterat tantoque charitatis mutuæ ſpiritualisque ardore pectora ipſorum perfuderat, ut omnia venderent atque in unum theſaurum publicum coagularent, eo fine, ut pro neceſſitate uniuscujusque ea deinceps diſpen-

diſpenſarentur. Prout autem ejusmodi in inſtitutis ſubinde fieri ſolet, ut, initio fervente, tepor quidam progreſſu temporis accedat, ita & hîc contigit. Jam enim & ab Anania & Sapphirâ dolus commiſſus fuit, qui pretium ex vendito agro totum Apoſtolis haud apportaverant, unde & mors θανατος ad verbum Apoſtolorum ipſos corripuit. Succeſſit dein murmur Helleniſtarum ſive Judæorum peregrinorum contra Hebræos, cum illi quidem crederent, viduas ſuas in quotidianâ neceſſariorum diſtributione pauliſper defraudari. Quo adacti Apoſtoli, cùm ipſi miniſterio diſtributionis hujus vacare haud poſſent, queis verbum erat annunciandum, convocatâ diſcipulorum multitudine dixere: *Non convenit, ut neglecto Dei verbo menſis ſerviamus*, ubi vox διακονεῖν uſurpatur. *Diſpicite igitur, fratres, de ſeptem Viris, quorum fides publico teſtimonio cognita eſt & nota devotio, ſpiritus Dei & ſapientiæ plenis, quos hoc ad miniſterium conſtituamus. Nos verò precibus & miniſterio verbi* (τῇ διακονίᾳ τοῦ λόγου) *ſemper operam dabimus.* Placuit hæc propoſitio toti cœtui & elegerunt Stephanum, Virum fidei plenum & Spiritûs ſancti, & Philippum & Prochorum & Nicanorem & Timonem & Parmenam & Nicolaum, Proſelytum Antiochenum, eosque coram Apoſtolis ſtiterunt, qui, fuſis precibus, manus ipſis impoſuerunt. Atque hæc omnia tàm fuſè eapropter enarramus, tùm, ut conſtet, quæ fuerit in Eccleſiâ primâ Hieroſolymitanâ miniſtros Eccleſiæ eligendi, conſtituendi & ordinandi ratio, tùm ut diſpaleſcat, officium horum ſeptem virorum (quibus tamen planè prohibitum haud erat, verbum prædicare cœtumque cum aliis dirigere, uti id de Stephano, uti id de Philippo conſtat,) id nempe, quod heic loci ipſis collatum fuit, nonniſi adminiſtrationem & diſpenſationem bonorum Eccleſiæ Hieroſolymitanæ in unam eamque communem maſſam fuſorum ſpectâſſe. Scilicet patet, id, utpote peculiarem ob cauſam excogitatum, haud perpetuum nec commune cum aliis Eccleſiis, ubi communio bonorum haud obtinuit, fuiſſe. Ex quo conſtat, eos quidem cum גבאי תמחוי, collectoribus catini vel ciborum Judaicis eleemoſynariiſque rectè hactenus à JAC. RHENFERDIO in diſſ. 2. de decem otioſis Synagogæ comparari, niſi hoc muneris iſte perpetuum faceret p. 146. ſqq. maleque GROTIUM ad Act. 6, 3. (qui tamen ab A. RIVETO in Grot. diſcuſſ. διαλ. ſect. 14. §. 1. Opp. T. 3. f. 1200. eapropter notatur,) & HAMMONDUM, quem idem RHENFERDIUS depexuit, ipſe tamen ob œconomos hoſce cum diaconis Paulinis con-

 fuſos

fuſos notandus, cum Azanitis Judaicis eosdem conferre. Jam, ſi διακονίαν illis adſcripſeris, eodem jure id facies, quo Apoſtolatum διακονίαν appellitare poteris. Alii verò planè ſunt διάκονοι illi Phil. 1, 1. & 1. Tim. 3, 8. ſqq. id quod contra JAC. RHENFERDIUM, qui & diaconos Paulinos Eleemoſynarios fuiſſe putat, notari velim. Vide CASP. ZIEGLERUM de diaconis & diaconiſſis C. III. §. 16. & CAMP. VITRINGAM Virum planè eruditum de Synagogâ vetere L. 3. P. 2. C. 5. p. 920. ſqq. Quod reſtat, conjecturam ſummi Viri, J. H. BOEHMERI, qui exiſtimat, ſeptemviros hoſce primos Eccleſiæ Hieroſolymitanæ Presbyteros fuiſſe, noſtram nondum facimus, eapropter, quod MAGIS LIQUET, officium hoc fuiſſe extraordinarium quàm ordinarium, quod Septemviri hi geſſere, ut taceamus, Presbyterorum præcipuum fuiſſe, τῇ διακονίᾳ τοῦ λόγου linguam affundere 1. Tim. 5, 17. ubi tamen rurſus Virum clariſſimum diſſentientem videmus. Nec tamen negamus, ſeptemviros hoſce, ubi presbyteratus ab Apoſtolis in Hieroſolymitanâ Eccleſiâ fuit conſtitutus, ad hoc officium evehi potuiſſe, maximè cùm & presbyteri curam pauperum olim geſſerint. Act. 11, 29. 30. Sed confer ipſum Virum doctiſſimum in Jure eccleſiaſtico antiquo diſſ. VI. de differentiâ inter ordinem eccleſiaſticum & plebem ſeu inter clericos & laicos §. 20. ſqq. p. 349. ſqq. ſententiam ſuam latius enarrantem.

(*k*) Certè in Hieroſolymitanâ Eccleſiâ fuere Presbyteri. Prima eorum mentio occurrit Act. 11, 30. Adde Act. 15, 2. 4. 6. 22. 23. 16, 4. 21, 18. ubi ſanè Apoſtoli & Presbyteri tanquam antiſtites Eccleſiæ hujus referuntur. Quin & aliis Eccleſiis Presbyteros Apoſtoli eorumque συνεργοὶ præpoſuere. Paulum certè & Barnabam in Eccleſia Derbenſi, Lyſtrenſi, Iconienſi & Antiochenâ id feciſſe conſtat. Vide Act. 14, 23. Ita & Presbyteri Epheſini memorantur Act. 20, 17. Denique presbyteri ubique jam inſtituti ſupponuntur 1. Tim. 5, 17. Jac. 5, 14. 1. Petr. 5, 1. tanquam ii, quorum munus Eccleſiis valdè ſit neceſſarium Tit. 1, 5. Presbyteris tùm verbi annunciationem & miniſterium ad hunc cœtum ſingularem maximè relatum, tùm Eccleſiæ directionem competiiſſe ex variis documentis conſtat. Et prius quidem. Neque enim profectò Presbyteri illi Act. 14, 23. conſtituti nudæ directioni Eccleſiarum, nullis doctoribus fulgentium, præpoſiti fuere, quos ſanè & doctores & antiſtites ſimul fuiſſe, non eſt, quòd dubites. Presbyteros verò Epheſinos verbi quoque miniſterio vacâſſe ex eo patet, quòd doctores iis Paulus ad latus non ponit

nit ſed & epiſcopos eos vocat, qui debent eſſe διδακτοὶ, atque etiam ipſis commendat, ut lupos à grege abigant, id quod ſine διδασκαλίᾳ fieri nequit. Act. 20, 17. 28. ſqq. 1. Tim. 3, 2. Tit. 1, 9. Taceo locum clariſſimum 1. Tim. 5, 17. taceo Jac. 5, 14. ubi presbyteros orationis miniſterio ſolenniori vacare videmus, quod cum miniſterio verbi aliâs conjungitur Act. 6, 4. taceo denique, Presbyterum & epiſcopum ſtylo apoſtolico unum idemque eſſe. At verò Epiſcopo miniſterium verbi competere quis negaverit? Vide 1. Tim. 3, 2. Tit. 1, 5. 7. 9. Directionem verò Eccleſiarum (quò & cura pauperum pertinet) Presbyteris adſcribendam eſſe nemo negat, cùm ex omnibus ferè dictis, quæ heic citamus, illa pateat. Hinc dicuntur paſcere Eccleſiam Dei Act. 20, 28. 1. Petr. 5, 2. & præeſſe 1. Tim. 5, 17. Hinc & Apoſtoli ipſi ſemet presbyteros vocant 1. Petr. 5, 1. 2. Joh. comm. 1. Quâ verò ratione Presbyteri in munus ſuum immiſſi fuerint, nullibi diſertè admodum exprimitur. Arbitror, factum id fuiſſe, uti in ſeptemvirorum Hieroſolymitanorum conſtitutione, ubi ELEGIT COETUS, MANUS IMPOSUERE APOSTOLI. Act. 6, 3. 5. 6. Noc ſanè abludit ferè Presbyterorum illorum Derbenſium, Lyſtrenſium, Iconienſium & Antiochenorum conſtitutio Act. 14, 23. En locum: χειροτονήσαντες δὲ αὐτοῖς πρεσβυτέρους κατ' ἐκκλησίαν, προσευξάμενοι μετὰ νηστειῶν, παρέθεντο αὐτοὺς τῷ κυρίῳ, εἰς ὃν πεπιστεύκεισαν. Vide heic I. conſtitutionem Presbyterorum, II. & quidem CUM PRECIBUS factam, III. & affuſo jejunio, additâque IV. PRÆSENTATIONE, quâ non ſaltem cœtui ſed DEO, benedictionis omnis arbitro communibus votis præſentati ii, conſecrati & oblati fuere, divino ut ipſos lumine & virtute luculenter imbueret. De conſtitutione hoc velim notes, lector, eâ heic electionem à plebe factam, ac ſi Apoſtoli Presbyterorum eligendorum nomina cuique Eccleſiæ propoſuiſſent & Eccleſiæ per manus porrectas, veluti ſuffragiorum ſuorum ſigna, de nominibus propoſitis Presbyteros ſuos ipſæ elegiſſent, quâ ratione Titus fuit ab Eccleſiis conſtitutus 2. Cor. 8, 19. non indigitari, quoniam χειροτονία hæc non plebi ſed Paulo & Barnabæ adſcribitur, quos verò manus ordinandis impoſuiſſe nec ſaltem eaſdem extendiſſe probabile eſt. Vide Jo. SELDENUM de ſynedriis Ebræorum L. I. C. 14. L. 2. C. 7. & CAMP. VITRINGAM de Syn. vet. L. 3. P. 1. C. 14. p. 820. 821. Jam enim ordinatio Presbyterorum per impoſitionem manuum facta eſſe cognoſcitur. 1. Tim. 5, 22. etſi omninò arbitremur, Presbyteros olim & ſine impoſitione manuum conſtitutos

ali-

aliquando fuiſſe, uti & Epiſcopos, quemadmodum de Apoſtolis res clara eſt. Vide Ph. Jac. Hartmannum de rebus geſtis Chriſtianorum ſub Apoſtolis C. 8. p. 124. ſqq. Quod reſtat, paucis reperimus, & Presbyteros facultatem habuiſſe Presbyteros ordinandi Act. 9, 10. 17. 13, 3. 1. Tim. 4, 14. ubi probè hoc obſervandum, Timotheum, συνεργὸν Apoſtolorum à Presbyteris ordinatum heic dici & affuſo quidem chariſmate miraculoſo ordinatum. Neque enim verba μετὰ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ πρεσβυτερίου verterim, *cum manuum impoſitione, quâ factus es Presbyter*, uti Seldenum de ſyn. L. 1. C. 14. p. 395. editionis Francofurtanæ factitare video, neque etiam defenderim JCtiſſimi Boehmeri ſententiam, qui in jure eccleſiaſtico antiquo diſſ. 7. de conſeſſu ordinis eccleſiaſtici §. 9. p. 403. ita tantiſper vertit: *Noli negligere donum, quod in te, & tibi datum eſt per ſapientiam divinam & ſeſe exerit in imponendis Presbyteris manibus*, utpote quæ verſio à dictione Græca ſituque verborum, qui hâc ratione planè contortus foret, plurimùm abhorret. Non igitur errare eos puto, Campegio Vitringæ, elegantiſſimi judicii Viro qui adhinniunt, qui de Syn. vet. L. 2. C. 12. p. 597. ita habet: *Verba Apoſtoli ſic expono*, quòd Timotheo manus impoſitæ ſint à cœtu Presbyterorum, *quomodo Theodoretus, Chryſoſtomus & Theophylactus, ut meum nunc judicium eſt, illa rectè acceperunt. Per quem* Presbyterorum cœtum *tùm intelligo* Paulum Apoſtolum *conjunctum cum aliis Doctoribus & Rectoribus Eccleſiæ Chriſtianæ, qui Timotheo in publica Presbyterorum & forte totius Eccleſiæ coronâ* manus impoſuit *atque hoc modo illum ad dignitatem & opus miniſterii ordinavit; quomodo certè non pugnabit ſed cum hoc loco amiciſſimè conciliari poterit, quod Paulus alibi prædicat, ſe Timotheo manus impoſuiſſe. 2. Tim.* 1, 6. Ἀναμιμνήσκω, ait, σε ἀναζωπυρεῖν τὸ χάρισμα τοῦ Θεοῦ, ὅ ἐστιν ἐν σοὶ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν μου. *Utique enim* pronomen perſonale ἐγὼ *hîc in eâdem conſtructione vocum cauſam notat agentem ac proin* τὸ πρεσβυτέριον *ſimiliter conſtructum ad eundem quoque modum exponendum erit.* Hactenus & ex vero quidem celeberrimus Vitringa, qui & contra Calvinum alioſque ipſius ſequaces egregiè oſtendit, Presbyteros laicos, quales in Reformatorum cœtibus conſpiciuntur, à Presbyteris Apoſtolicis dirigentibus plurimùm differre l. c. C. 2. p. 492. ſqq. & C. 3. per totum, id quod ante ipſum plurimi jam præſtitere, inter quos evolvas velim Th. Bilsonum, Epiſcopum Wintonienſem in tractatu de perpetuâ Eccleſiæ Chriſti gubernatione C. 10. & Jo.

Light-

Digitized by Google

Lightfootum in vitâ * * *. Adde præſtantiſſ. Boehmeri Jus eccleſ. ant. diſſ. 6. §. 41. 42. p. 371. ſqq.

(*l*) Vide Act. 15, 22. Hebr. 13, 7. 17. 24. R. Elias in Tisbi: *Nos vocamus:* מגמונים Hegmonim *ſummos ſacerdotes, quibus nulli ſunt majores, niſi Cardinales & Papa.* Addatur Abarbenel in Jeſ. 34. f. 54. c. 4.

(*m*) Inſpice Act. 20. ubi, qui comm. 17. Presbyteri dicuntur, comm. 28. dicuntur Epiſcopi, Phil. 1, 1. ubi nomine epiſcoporum eos deſignari videas, qui aliàs Presbyteri adpellantur, id quod & de 1. Tim. 3, 2. & Tit. 1, 5. 7. obſervandum eſt, vel maximè in epiſtolâ Titi, ubi Presbyterorum nomen mox in illud epiſcopi mutatur. Taceo, Paulum in deſcriptione chariſmatum & officiorum eccleſiaſticorum 1. Cor. 12, 28. 29. 30. & Eph. 4, 11. non omiſſurum fuiſſe diſtinctionem inter Epiſcopos & Presbyteros ponere, ſi talis quædam exſtitiſſet. At verò ſub uno nomine paſtorum & doctorum utrosque comprehendit. Nec eſt, quod ajas, ſolis Epiſcopis ordinationem competere, non Presbyteris, cùm contrarium jam ſatis demonſtraverimus. Itaque certum jam ſit, Presbyteros & Epiſcopos primitùs UNUM IDEMQUE fuiſſe. Certè in libris Novi Teſtamenti nullum veſtigium, nulla vola eſt, quâ ii à ſe invicem diſtinguantur. Nata tamen paulò poſt fuit hæc diſtinctio, vel ipſis Apoſtolis vel viris ſaltem Apoſtolicis eandem ſtabilientibus. Facile quippe contingere poterat, ut Apoſtoli, ubi virum quendam præcipuo quodam chariſmate ornatum Eccleſiæ præpoſuere, cæteris doctoribus, qui ad illum ſanctitatis & experientiæ atque παῤῥησίας ſpiritualis gradum nondum pervenerant, præponerent nomenque ἐπισκόπου κατ' ἐξοχὴν ipſi tribuerent, quam conjecturam dudum poſuimus in libello Gallico, qui nuper ſub titulo: *la verité de la religion Proteſtante* prodiit p. 201. notâ (*a*) Sed quæ hanc in rem dicenda ſunt, infra occurrunt. Mirandum itaque eſt, eſſe viros graviſſimos, qui diſtinctionem Epiſcoporum & Presbyterorum divini juris eſſe affirment. Romanenſes omnes atque Eccleſiæ Anglicanæ Theologos rigidiores hanc in ſententiam deſcendere conſtat. Et heic quidem adiri velim ante omnes alios Dionysium Petavium, qui theologicorum dogmatum de eccleſiaſticâ hierarchiâ libros quinque ſcripſit, in quibus potiſſimum de Epiſcopis ac Presbyteris deque eorum differentiâ diſputatur, diſſertationumque eccleſiaſticarum libros duos addidit, ubi hoc argumentum tractat, quæ ipſius opuſcula in T. IV. operis de Theologicis dogmatibus editionis Antuerpianæ ſive Amſtelodamenſis A. 1700. impreſſæ exſtant

Digitized by Google

ſtant. Jam autem doctiſſimus hic Societatis Jeſu Theologus, qui Pariſiis olim floruit, duas dictorum, quæ è libris Novi Teſtamenti Proteſtantes Romanenſibus hic opponunt, enodationes excogitavit. Una eſt hujusmodi, *videri Apoſtolos in Eccleſiis à ſe conſtitutis Clerum ſic inſtituiſſe, ut majores & ad regendam Eccleſiam gubernandamque præpoſitos complures ordinarent Presbyteros eosdem & Epiſcopos, hoc eſt Epiſcopali charactere ac Poteſtate præditos: ut eſſet parata copia Præſidum & Epiſcoporum, quos ad alias, quas deinceps fundarent, Eccleſias adminiſtrandas deſtinare poſſent. Hinc veriſimiliter accidiſſe, ut, ad quas Eccleſias ita ſcripſerit Apoſtolus, duos tantum modò commemorârit ordines, quorum primus ex Epiſcopis conſtiterit, quos promiſcuè Presbyteros & Epiſcopos vocaverit.* Altera enodatio priori adverſa ita habet: *Apoſtolos plerisque in Eccleſiis recens excitatis nondum Epiſcopos, hoc eſt, ordinis primi gubernatores & Paſtores inſtituiſſe ſed ſecundi duntaxat, hoc eſt, Presbyteros ſimplices, qui curationem illam Eccleſiarum capeſſerent & utroque nomine cenſerentur. Hujusmodi ergo in adminiſtrandâ Eccleſiâ communia ſibi cum ſuperiore ordine munia præſtitiſſe, quæ quidem præſenti neceſſitate magis urſerint nec differri longiùs potuerint, cætera, quæ majoris fuiſſent poteſtatis, in Apoſtolorum aut ab iis miſſorum Epiſcoporum adventum interim reſervâſſe. Quod inſtitutum,* addit PETAVIUS, *in longinquis Eccleſiis mediâ in barbarie conſtitutis* à Romanenſibus *etiamnum ſervari, ut apud Sinenſes & Canadenſes aliosque barbaros, in quos Chriſtianæ fidei lux illata parem haud modicis condendis Eccleſiis numerum aggregaverit, quæ omnes à ſimplicibus Presbyteris ſine ullo interim Epiſcopo gubernentur. Talia ſine dubio, prædicantibus Apoſtolis, eſſe potuiſſe rudimenta Chriſtianiſmi. Neque tamen ubique & in omnibus civitatibus Eccleſiarum illum ſtatum conſtitutum fuiſſe, nec ibi, ubi primum adhibitus fuerit, diuturnum nedum perpetuum exſtitiſſe, cùm in alterutrâ inſtituendâ retinendave formâ pro rerum opportunitate proque Chriſtianorum numeroſitate vel paucitate conſilia ſua Apoſtoli moderati fuerint. Nec abſurdam aut incredibilem hanc eſſe conjecturam illud perſuadere, quod in actis Apoſtolorum capite 8. legamus, Samariæ primùm operâ & prædicatione Philippi Diaconi conditam Eccleſiam fuiſſe, cumque nullus ibi adhuc creatus eſſet Epiſcopus, qui baptiſmo initiatos Spiritu S. confirmaret ac manus imponeret, Hieroſolymis ad eos miſſos fuiſſe primarios Epiſcopos, hoc eſt, Apoſtolos, per quos ea, quæ ſunt Epiſcoporum propria, interim adminiſtrarentur, dum proprius illis Paſtor & Epiſcopus ordinatus eſſet. Sic ergo Corinthi, Epheſi & in aliis quibusdam civitatibus, ubi nuper ab Apoſtolo Paulo, vel ab Apollo aliisque diſcipulis*

Digitized by Google

diſcipulis & Apoſtolis greges acquiſiti Chriſto fuerant, veriſimile eſſe, nullos tantiſper primi ordinis Sacerdotes, hoc eſt, veros, uti nunc cenſentur, Epiſcopos attributos eſſe, ſed ex ſecundo ordine, qui nunc Presbyterorum ſimplicium dicatur, ac tertio, qui miniſtros habet, Clerum conſtitiſſe, donec ſummus omnibus præfectus fuerit Eccleſiæ rector & Epiſcopus, cum id tempeſtivum viſum fuiſſet. Vide L. IV. de Hier. Eccl. C. 1. §. 4. ſqq. f. 126. Aſt pulverem heic oculis injici PETAVIOque in excogitandis effugiis ſudorem ad talos defluere facile is perſpexerit, qui conſideraverit, eundem, dum duas haſce enodationes fingit, gryphes equis jungere, cùm ſimul iſta omnia ſtare nequeant, qui etiam animadverterit, quæcunque hîc à Viro doctiſſimo dicuntur, gratis & ſine ullo literarum ſanctiorum teſtimonio nudam per conjecturam atque ita dici, ut manibus comprehendas, hæc ſaltem ad hypotheſin ſalvandam conficta fuiſſe, qui porrò ſecum recogitaverit, eos, qui ab Apoſtolis diſtinguuntur, imò & Presbyteros olim ordinaſſe manusque impoſuiſſe, id quod jam probatum dedimus, qui denique ſeriò perpenderit, Apoſtolos epiſcoporum nomen nunquam ſumere ſed Presbyteros eodem conſtanter donare. Nec quod de Philippo dicitur, qui confirmare baptizatos nequiverit, ſtringit, cùm manifeſtum ſit, de chariſmate miraculoſo Spiritûs ſancti infuſionem ſecum vehente, quod baptiſmum à Philippo adminiſtratum ſecutum haud eſt nec ſanè & hodiè confirmationem, quæ ab Epiſcopis fit, ſequitur, aſt verò impoſitionem manuum ab Apoſtolis factam, qualis in hodierna confirmatione nulla eſt, inſecutum fuit, hîc quæſtionem eſſe. Neque etiam Angeli ſeptem Eccleſiarum Aſiaticarum, qui Apoc. 2. 3. memorantur, in ſcenam hic produci poſſunt, cum non appareat, qui probari poſſit, eos, qui ſanè epiſcopi fuerunt, à Presbyteris disjunctos fuiſſe. Jam unicum hoc addimus, PETAVIUM libellos illos & CLAUDIO SALMASIO & DAVIDI BLONDELLO oppoſuiſſe. Poſt PETAVIUM nomen ſuum hic profiteatur Jo. MORINUS de ſacris Eccleſiæ ordinationibus (qui liber poſtremum Amſtelodami A. 1695. prodiit) in Exercit. III. ubi de epiſcopatûs à Presbyteratu diſtinctione agitur. Jucundum eſt perlegere, quæ præſtantiſſimus hic Oratorii Presbyter ex ampliſſimæ eruditionis ſuæ penu in egregium Publicum effundit. C. I. varias ſcholaſticorum hominum hanc in rem ſententias refert, qui vel maximè characterem ordinis indelebilem aduncis naſis ſuſpendunt. C. II. Patrum effata producit, Epiſcopi & Presbyteri nullam differentiam agnoſcentium. C. III. etſi communi Romanenſium opi-

opinioni videatur accedere & Hieronymum maximè torqueat, ait tamen & quidem contra Concilii Tridentini ſeſſ. 23. can. 4. definitionem expreſſam id ait, nondum ut *de fide* ab eccleſiâ eſſe definitum, Epiſcopos Jure divino eſſe Presbyteris ſuperiores. Denique & votum ſuum heic ut adjiciat EUSEBIUS RENAUDOTIUS, Vir præſtantiſſimus & ex hodiernis, qui Lutetiæ florent, eruditis præcipuus, utique par eſt. Notum eſt, Hieronymum, Epiſcopum olim Stridonenſem, ut probaret, Epiſcopum & Presbyterum jure divino unum eundemque eſſe, inter alia quoque Eccleſiæ Alexandrinæ veteris exemplum allegâſſe, ubi *à Marco Evangeliſtâ uſque ad Heraclam & Dionyſium Epiſcopos Presbyteri ſemper unum ex ſe electum in excelſiore gradu collocatum Epiſcopum nominaverint.* Vide epiſtolam Hieronymi ad Evangelum (non *Evagrium*, ut vulgo perperam ponitur) Presbyterum, epiſtolarum claſſe VII. ep. 101. olim 85. T. IV. Opp. P. 2. f. 803 editionis, quam Jo. MARTIANÆUS, Monachus Benedictinus è congregatione S. Mauri Lutetiæ A. 1706. edidit, quæ verba & allegat PHIL MELANCHTHON in Articulorum Smalcaldicorum appendice de poteſtate & primatu Papæ p. 352. Eadem, quæ hîc habet Hieronymus, refert Eutychius, Ægyptius, Patriarcha Orthodoxorum Alexandrinus, in Eccleſiæ ſuæ originibus, quarum ἀποσπασμάτιον Arabice & latinè edidit primùm ac verſione & commentario auxit JO. SELDENUS Londini A. 1642 integros verò annales in dias luminis auras cum additamentis Seldenianis prodire juſſit Oxonii A. 1658. EDUARDUS POCOCKIUS. Jam verò cùm præcipuum hinc argumentum contra differentiam Epiſcoporum & Presbyterorum deſumi poſſit, Eutychius à Romanenſibus cum Seldeno plurimùm depexus fuit. Conferri poſſunt ABRAHAMI ECCHELLENSIS *Eutychius vindicatus* Romæ A. 1661. editus & Jo. MORINUS in libro citato Ex. VII. C. 7. maximè verò is, quem modò laudavimus, præſtantiſſimus RENAUDOTIUS. Is enim in Hiſtoriâ Patriarcharum Alexandrinorum tùm in præfatione, tùm in Marco p. 7. ſqq. in Eutychium & quem is heic ſequacem habet, Georgium Elmacinum, cujus Hiſtoriam Saracenicam latinè pariter ac Arabicè Lugduni Batavorum A. 1625. edidit TH. ERPENIUS, SELDENUMque itidem & POCOCKIUM graviter invehitur atque, & Eutychium nullius fidei hominem eſſe, nec ejusmodi farinæ Scriptorem totius Eccleſiæ Orientalis traditioni conſtantiſſimæ opponi poſſe, SELDENUN itidem malè verba Eutychii vertiſſe verſionemque hanc à POCOCKIO, ut famæ ſaltem Seldenianæ conſuleret, malè ſervatam fuiſſe,

Digitized by Google

fuiſſe, cùm in origine Arabicâ non de ordinatione ſed de electione ſermo ſit, Eutychio & Elmacino alios Scriptores haud adhinnire, Severum aliosque veteres & vel maximè Epiſcoporum Alexandrinorum catalogum veterem, qui exſtet, iisdem contradicere manuum denique impoſitionem, quam Eutichius narret, non χειροθεσίαν ſed χειροτονίαν eſſe, ut alia taceamus, quæ & ipſa gratis à Viro ſummo dici videas. Aſt ipſemet jugulum ſuum petit, ubi p. 19. in Juliano Patriarchâ XI. quem ſequitur Demetrius, refert, Severum, quem aliâs Eutichio opponit, ſcribere, *quod nullus ab eo tempore Epiſcopus Alexandriæ manſerit*, ubi & p. 54. in Petro Martyre Patriarcha XVII. ait. Severum ſcribere, poſt obitum Theonæ *congregatos fuiſſe Alexandriæ Sacerdotes & plebem manusque impoſuiſſe ſuper Petrum, filium ejus ſpiritualem & diſcipulum Sacerdotem eumque collocaſſe in ſolio Patriarchali Alexandrino juxta Theonæ mandatum, anno decimo Diolcletiani Imperatoris.* Scilicet rejicit hîc RENAUDOTIUS diſtinctionem illam inter χειροθεσίαν & χειροτονίαν verbumque Arabicum priorem illam ſignificare contra ABRAH. ECCHELLENSEM ait, reſpondetque, locum hunc, pro ut jaceat, ſumi non poſſe, cùm aliâs & probaturus ſit, laicos Epiſcopum ordinâſſe, Arabesque ſæpius imperſonalia verba per pluralem tertiam exprimere. Itaque *impoſuerunt illi homini manus* idem eſſe ac *impoſitæ ſunt illi manus* p. 55. Quin & in Damiano Patriarchâ XXXV. p. 145. hæc ex Severo ponit: *Anno octavo Patriarchatus Damiani Acephali, cùm apud illos quatuor tantùm Sacerdotes ſupereſſent, habitis inter ſe conſiliis ſeniorem inter ſe epiſcopum nomine Ariſtocham ordinarunt tres reliqui.* Aſt de Scriptoribus Romanenſibus, qui hoc argumentum excoluere, & quorum anteſignanus quoque poni debuerat ROB. BELLARMINUS, hanc in rem utique & ipſe conſulendus, ſatis jam dictum eſto. Demus & jam è Theologis Anglicanis tres. Chorum ducat HENRICUS HAMMONDUS, qui diſſertationibus quatuor Epiſcopatûs jura ex S. Scripturis & primævâ antiquitate contra BLONDELLI, SALMASII, aliorumque ſententiam Londini A. 1651. adſtructum ivit, ſententiamque hanc ſuam, quâ utique Epiſcopos Presbyteris & ordine & dignitate ſuperiores jure divino eſſe credidit, contra Miniſtros Londinenſes & maximè Jo. OWENUM T. 2. operum ibidem A. 1684. editorum latius defendit. Reſpondet hic ad Act. 20, 28. Epiſcopos non ſolius Eccleſiæ Epheſinæ ſed Eccleſiarum proximarum Aſiaticarum heic innui. Ad Phil. 1, 1. idem regerit, Epiſcopos non ſolius Eccleſiæ Philippenſis ſed & adjacentium,

jacentium, in quibus omnibus nulli adhucdum Preſbyteri exſtiterint, intelligit. Ad 1. Tim. 3, 2. reponit, non mirum eſſe, quod Paulus, qui de epiſcopis & diaconis hîc agat, Preſbyterorum mentionem haud injiciat, utpote quorum munus ubivis nondum introductum fuerit. Ubi verò Tit. 1, 5. 7. explicat, ait, Epiſcopos, cùm peculiares Preſbyteri nondum fuerint conditi, & Preſbyterorum nomine innotuiſſe. Taceo cætera, & ipſa dicis ſaltem gratiâ adjecta. HAMMONDUM pone ſequatur Jo. PEARSONIUS, Epiſcopus quondam Ceſtrienſis, qui vindicias epiſtolarum S. Ignatii contra Jo. DALLÆUM ſcripſit, Patribus Apoſtolicis à Jo. CLERICO editis etiam adjectas, ubi P. 1. C. 11. & cum HAMMONDO BLONDELLI objectionem ex Eutychio petitam cæteraſque infringere conatur, atque P. I. C. 1. idem de Epiſcopis argumentum reaſſumit, maximè verò C. 13. rem totam curatè diſcutit. Nec ſanè & malè fecerit, qui ejuſdem Opera poſthuma Londini cum adjectâ Dodwelianâ diſſertatione A. 1688. impreſſa hîc quoque conſulerit, ubi idem argumentum inſperſum ſubinde videas. Tertius calculum adjiciat GUIL. BEVEREGIUS, Epiſcopus poſtremùm Aſaphenſis in codice canonum Eccleſiæ primitivæ illuſtrato, eidem patrum Apoſtolicorum collectioni affuſo C. XI. Minorum gentium Deos ex Anglis haud moramur, ſed potius ad eos ex Proteſtantibus pergimus, qui negavere, jure divino ſtabilitum eſſe inter Epiſcopos Preſbyteroſque diſcrimen. Agedum, tres ex Reformatis, tres & è noſtris demus. Ex Reformatis nominare convenit Viros ſummos, CLAUD. SALMASIUM in libro de primatu Papæ & de fœnore Trapezitico alioque de Epiſcopis & Preſbyteris, quem ſub nomine WALONIS MESSALINI ſcripſit, dein DAV. BLONDELLUM in apologiâ pro ſententiâ Hieronymi de epiſcopis & Preſbyteris, denique Jo. DALLÆUM C. 13. de epiſtolis Ignatio adſcriptis, cui adjungas velim MATTHÆUM LARROQUANUM in obſervationibus ad vindicias Pearſonianas p. 298. ſqq. & Jo. VORSTIUM, qui de ſedibus epiſcopalibus primariis in vetere Eccleſiâ exercitationem dedit à TH. CRENIO denuò editam, ut MARCUM ANTONIUM DE DOMINIS, ut Jo. FORBESIUM, qui argumentum idem cum aliis infinitis tractavere, taceamus. Ex noſtris denique poſt GERHARDUM & DREIERUM in partes vocandi erunt Jo. HÜLSEMANNUS in tractatu de miniſtro conſecrationis & ordinationis Sacerdotalis Lipſiæ 1658. impreſſo, GOTH. VOIGTIUS in exercitatione de Preſbytero, legitimo ordinationis miniſtro Roſtochii A. 1680. edita & celeberrimus Vir

J. F.

Digitized by Google

J. F. BUDDEUS in Exercitatione de origine & poteſtate Epiſcoporum, ubi HENR. DODWELLI ſententiam ſingularem expendendam ſibi ſumſit, Jenæ A. 1705. cuſâ, ut infinitos itidem alios è noſtris Autores jam ſilentio prætereamus. Sufficiat nobis fontes rerum indicâſſe, ex quibus lector præſtantiſſima quæque haurire poſſit. Adde tamen & laudatiſſimi BOEHMERI Jus eccleſ. ant. diſſ. 7. p. 397. ſqq.

(*n*) Angelorum Eccleſiæ nulla ferè niſi in Apocalypſi mentio, ubi C. II. & III. ſeptem Eccleſiarum Aſiaticarum, Epheſinæ, Smyrnenſis, Pergamenſis, Thyatirenſis, Sardenſis, Philadelphenſis & Laodicenæ memorari videas, quos Epiſcopos fuiſſe nullum eſt dubium. Probabile autem admodum eſt, in Eccleſiis illis eo tempore, quo Johannes hæc ſcripſit, jam receptam fuiſſe Epiſcoporum ſupra Presbyteros ſupereminentiam, id quod tamen haud determinamus, qui facile videmus, REM PENITVS HAUD LIQVERE. Vide nihilominus JAC. USSERIUM de Epiſcoporum & Metropolitanorum origine p. 6. 7. eosque omnes, qui hierarchiam epiſcopalem defendunt. Quid 1. Cor. 11, 10. per ἀγγέλους indigitetur & num Epiſcopi vel Presbyteri hoc titulo deſignentur, ITIDEM NON LIQUET. Notandum autem, Epiſcopos illos Aſiaticos ἀγγέλους τῶν ἐκκλησιῶν dici ab Ebraicâ φράσει, ubi שליח צבור is olim dictus à Judæis fuiſſe videtur, qui Synagogæ erat præpoſitus resque illius agendas curabat precibusque & lectioni atque inſtitutioni etiam publicæ operam dabat, ſecus ac hodie fit, ubi Judæorum ש״ץ *ſcbaz* ſive שליח צבור *Miniſter cœtus* idem eſt cum חזן prælectore vel præcentore *dem Vorſinger*, nec ſanè a שמש æditnuo, *dem Meſsner*, ſemper, in ſynagogis quippe minoribus, ubi omnia officia in unum confluunt, diſtinctus. Prob[illegible] ſcilicet cavendum hic eſt, ne vel præcentor aut prælector vel etiam æditnuus cum Epiſcopo confundatur. Atque ex his, quæ dicimus, de eo, quod LIGHTFOOTUS ad Matth. 4, 23. Opp. T. 2. f. 279. & VITRINGA de ſyn. vet. L. 3. P. 2. C. 3. p. 910. ſqq. habent, ubi hic ἀγγέλους hosce Aſiaticos cum ἀποστόλοις ἐκκλησιῶν 2. Cor. 8, 23. & Epaphrodito ἀποστόλῳ Philippenſium Phil. 2, 25. egregiè confert, judicari velim. Addendus eſt Jo. BUXTORFIUS in Lexico Rabbinico & Talmudico vocibus חזן, שליח צבור atque שמש, itemque VITRINGÆ Archiſynagogus C. 4. p. 4. ubi ita Vir præſtantiſſimus ſcribit: *Unde omninò judico*, τὸ שליח צבור *ſignificare ſacri cœtûs nuncium* een Kercke Bode *vel* een Kerke dienaer, *quales cuſtodes Eccleſiæ* (een Koſter van de Kerck) *eſſe ſolent in*

 conven-

conventibus ſacris. Jam verò ſententiam hanc doctiſſimus idem Vir de ſyn. vet. l. c. C. 2. p. 903. ſqq. gratis recantavit novamque illam poſuit, quam & celeberr. BASNAGIUS in Hiſtoire de Juifs T. 6. L. 6. C. IV. §. 10. p. 78. ſuam fecit. Mirum eſt, quam viam hic ineat Vir doctiſſimus JAC. RHENFERDIUS, qui in diſſ. philol. I. de decem otioſis Synagogæ §. 67. Chaſſanem à Scheliach Zibbur diſtinguit atque: *uti in noſtris Eccleſiis, ſaltem mediocribus, æditui & prælectores diſtincti ſunt, quorum ille ædem ipſam curat, hic caput Biblicum populo prælegit & cantum moderatur, ita & olim antiquis temporibus* Chaſſan *æditum agebat, at* Angelus Synagogæ *populo preces præibat.* p. 81. 287. Quæ utique vellem, adductis in medium exemplis Vir doctus ut probaviſſet, etſi nullus dubitem, ita rem ſe prorſus habere. Dolendum autem omninò eſt, veteris Synagogæ, qualis tempore Chriſti Apoſtolorumque exſtitit, diſpoſitionem & ordinem verum nos latere. Certè circa argumentum hoc tenebras quaſſiſſe BUXTORFIUM, GROTIUM, CAPELLUM, LIGHTFOOTUM, PETITUM, BURMANNUM, VITRINGAM, RHENFERDIUM, BASNAGIUM, patet. In plurimis enim, quæ hic ventilantur, quæſtionibus ad illud NON LIQUET ſubinde ut recurramus, documentorum penuria jubet. Ex modernâ verò ſynagogarum conſtitutione veterem arguere foret imperitum. Hodie רב Doctor, פרנס Præfectus, *der Vogt oder Schultheiſs*, חזן ſive שץ, præcentor & lector, & שמש æditus miniſterium totum abſolvunt, quod ipſum neſcio cur in Synagogâ Judaicâ dicere BUXTORFIUS & in Hiſtoriâ Judæorum BASNAGIUS neglexerint. Aſt pergamus.

(o) Vide 1. Theſſ. 5, 12. 1. Tim. 5, 17. Jam ut, quæ hactenus dicta fuere, ſuppleamus, duo adhuc loca nobis producenda ſunt, quæ doctorum antiſtitumque primæ Eccleſiæ Chriſtianæ differentias ob oculos nobis ſiſtere videntur. Et verò eadem jam ſupra p. 9. 10. produximus. Addamus, ſi placet, hæc pauca. 1. Cor. 12, 28. ſqq. deſcribuntur magis à Paulo diverſa χαρίσματα quam officia & munera. Etenim in toto hoc capite uti & Rom. 14, 3. ſqq. de priore iſto argumento Apoſtolum agere, viſibile eſt. Quin in primitivâ, purâ illâ, ſola chariſmata viam ad miniſterium verbi atque ἐπισκοπὴν paravere, quam &, qui iſtis fulgebat, appetere poterat 1. Tim. 3, 1. Scilicet quicunque inter auditores olim chariſmate docendi præcipuo pollebat, ad docendum ſtatim, cæteris paribus, & ita, ut turbæ omnes procul haberentur, provolare poterat. Fideles enim promiſcuè

miſcuè docuiſſe ex Act. 8, 4. 11, 19. ſqq. 13, 1. 1. Cor. 14, 31. ſqq patet. Vide omninò celeb. BOEHMERI, cui magna omninò lux heic affulſit, Jus eccleſ. ant. diſſ. 6. §. 29. 30. p. 366. ſqq. Sed age explicémus textum, quem præ manibus habemus. Agitur hîc, uti videtur, tùm de officiis, tùm de χαρίσμασι. Officia, quæ Deus in Eccleſiâ conſtituiſſe dicitur, hæc ſunt. I. Apoſtolatus. II. Prophetiæ. III. Inſtitutionis atque doctrinæ. Chariſmata itidem varia recenſentur, in genere χαρίσμα illud patrandi miracula, in ſpecie, ſanationes perficiendi, quale quid & Jac. 5, 14. exſtat, χάρισμα διακονίας & miniſterii, quod voce ἀντίληψις deſignari videas χάρισμα κυβερνήσεως, quo ad dirigendas res aptus quis reddi poſſit, chariſma linguarum variarum, tùm quoad locutionem, tùm quoad interpretationem. Atque hæc jam faciliora & clariora iis ſunt, quæ ſupra poſuimus. Confer tamen hanc in rem dicta à SALMASIO de fœnore trapezitico p. 409. à PETAVIO in diſſ. eccleſ. de Epiſc. dignit. & Jurisd. L. 1. C. 5. §. 3. 4. Opp. T. 4. f. 176. LIGHTFOOTO in horis Hebr. & Talm. in h. l. ubi adde & ipſius vitam * . * . Et VITRINGA de ſynagogâ vetere L. 2. C. 3. p. 505. ſqq. De loco Eph. 4, 11. non habemus, quod amplius moneamus, niſi hoc unicum, ποιμένας idem nobis videre eſſe cum פרנסים, qui ſynagogæ præſunt eamque dirigunt, (& verò פַּרְנָס ποιμένα dicit ἀπὸ τῦ פַּרְנֵס, quod *paſcere* notat,) & διδασκάλυς cum רבנים & מורים ſive Rabbinis Synagogarum coincidere. Si ita rem computemus, omnia plana ſunt. Habemus Presbyteros dirigentes, habemus docentes, utroſque ab auditorum grege ſeparatos. Adi VITRINGAM in Archiſyn. C. 1. & de Syn. vet. L. 3. §. 1. C. 2. p. 621. ſqq. Neque enim cum LIGHTFOOTO hîc facimus, qui פרנסים cum גבאים Eleemoſynariis confundit, nec cum RHENFERDIO, qui eos ſaltem rei cibariæ præfectos voluit. Totius cœtûs adeoque harum rerum directio ad eos pertinuit.

(p) Hinc ſupra jam oſtendimus, Apoſtolos ſe διακόνυς nuncupare h. e. miniſtros. Adde 1. Cor. 4, 1. Verba Pauli ſunt clara: ARMA MILITIÆ NOSTRÆ NON SUNT CARNALIA SED POTENTIA DEO. 2. Cor. 10, 4. Apoſtoli mens eſt, arma, quibus fulgeat, non eſſe infirma, qualia ſunt arma hominum, quorum vis repelli & ſufflaminari acieſque obtundi poſſit, ſed eſſe arma potentiſſima, ſpiritualia ſcilicet, ubi divino ardore res agatur, ubi deſtruantur ὀχυρώματα Satanæ, quæ in animis hominum iſte fabricaverit, ubi deſtruantur ratiocinia illa fidei adverſantia omniſque altitudo, quæ

Digitized by Google

contra cognitionem Chriſti ſeſe efferat, id quod per confictionem divinam lumenque illud ſanctius fit, quod prædicationis miniſterio animis infunditur ſuavique admodum & potentiore quâdam vi, captivato quovis ratiocinio pravo, cujus in locum obſequium, quod Chriſto præſtatur, ſuccedit, mentibus heic ſeſe inſinuat. At verò, ſi poteſtas quædam civilis & coactiva in Eccleſiâ fuiſſet à Chriſto erecta vel ſtabilita, ARMA HÆC FUISSENT CARNALIA, quod Paulus negat. Scilicet veriſſimum eſt. quod Leo Juda in נצח ישראל ponit: כל ענין המשיח אלהי ולא גשמי׃ *Omne opus Meſſiæ divinum eſt, non corporale.* Regnum Chriſti de hoc mundo non eſſe, ex ipſiusmet Salvatoris ſanctiſſimo veriſſimoque ore novimus. Joh. 18, 36. Nec eſt, quod ajas, in laudato loco Paulum verſu 6. 8. addere, ſe vindictam ab iis, qui haud obſequantur, ſumturum eſſe, juxta eam poteſtatem, quam Dominus ipſi dederit ad ædificationem, non ad deſtructionem. Quæ enim Apoſtolis & PAULO data olim fuit poteſtas extraordinaria, quam experti fuere Ananias & Sapphira, quam ſenſit Elymas, quam inceſtuoſus Corinthius, quam Hymenæus & Philetus, ea, cùm miraculoſa exſtiterit, hodiè evanuit. Quin num dominium quoddam cogendi præditum facultate in Eccleſiâ ab Apoſtolis erectum fuerit, facilè judicare eſt ex loco illo claſſico, qui in 1. Petr. 5, 2.3.4. exſtat. Verba ita habent, ad Presbyteros Eccleſiarum directa: *Paſcite, qui in vobis eſt, Domini gregem inſpectionem habentes, non neceſſitatis quâdam lege adacti, ſed ſpontaneo motu veſtro, non ex lucri cupidine ſed lubenti animo, NON UT DOMINANTES CLERIS, ſed ita ut typi gregis evadatis, atque ubi manifeſtatus fuerit primarius paſtor, immarceſcibilem gloriæ coronam acquiratis.* Certum itaque jam ſit, DIRECTORIBUS COETUUM NULLVM DOMINIUM competere. Videndum tamen pauliſper eſt, quid ſit illud τῶν κλήρων, κλῆρος in libris N. T. vel ſortem vel hæreditatem, vel partem quandam quam quis in miniſterio vel beneficio quodam habet, deſignat. Nulla ſignificatio huc quadrat. Per κλήρους hic ſignificatur ipſum ποίμνιον. Ratio ab interpretibus adfertur duplex. I: quia populus Iſraeliticus olim dicebatur κλῆρος ſive *patrimonium* aut *hæreditas Dei* Deut. 4, 20. 9, 29. in cujus locum utique nunc Chriſtiana plebs ſucceſſit. II. quia portiones illæ gregum Epiſcopis veluti ſortitò obtigerunt, ut partes terræ, quæ ſingulis obvenerunt in poſſeſſionem & *ſortes* olim vocabantur Judic. 1, 3. III. quia mox per ποίμνιον κλῆροι explicantur. Addimus IV. quia expreſſè ii, qui ad gregem

gregem acceſſere olim, dicuntur προσεκληρώθησαν tanquam per ſortem adjecti eſſe. Act. 17, 4. ex quo & patet, clericos hîc cum grege haud intelligendos, quæ mens eſt PETRI DE MARCA, Archiep. olim Pariſ. in diſſ. de diſcrimine clericorum & laicorum §. 8. f. 289. editionis Bœhmerianæ. Aliam mentem ſibi induit HENRICUS DODWELLUS, cujus inter diſſertationes Cyprianicas exſtat de voce Cleri ſacri ordinis propriâ diſſertatio perquam erudita. Dicit autem ille primò §. 5. NIC. RIGALTII ſententiam, qui nomine κλήρων plebem duntaxat hîc intelligi velit adeò à vero abludere, ut, ſi de perſonis hoc in loco egiſſet Apoſtolus, ſacrum potius ordinem eo nomine denotâſſe eum probabile ſit quam vulgus Chriſtianorum. Probè enim notandum eſſe, quod hæc Petri epiſtola ſit encyclica & ſcripta non ad Presbyteros vulgares ſed qui fuerint Apoſtolorum συνεργοὶ & συμπρεσβύτεροι, cæteris Presbyteris & clericis præpoſiti. Obſervat porrò idem, id, quod prohibeatur ab Apoſtolo, non eſſe κυριεύειν DOMINARI, ſed κατακυριεύειν JUSTO DOMINO ABUTI. *Erant enim*, inquit DODWELLUS, *de jure* κλήρων κύριοι, clerorum Domini. Aliâs, ſi omnis ſuperioritas Presbyteris hiſce neganda veniat, negandam & eam Apoſtolis eſſe. *At poteſtatis*, inquit idem, *coercitioniſque nullibi manifeſtiora quam illorum temporum veſtigia eſſe nec ab ullis frequentius exercitæ quam ab ipſis Apoſtolis.* §. 7. 8. Tandem verò addit Vir acutus: *Ut autem verum fatear*, κλήρων *nomine ego non perſonas ſed hæreditates potius Eccleſiæ dicatas intelligo. Quod illæ quoque non ſacris modò Scriptoribus ſed optimis etiam caſtiſſimisque Græcæ linguæ ſcriptoribus* κλῆροι *appellentur, fruſtra foret, ſi exempla congregem. Primos autem Chriſtianiſmi proſelytos ſua vendere ſolitas atque in communes uſus diſtribuiſſe, ex Actorum ipſa conſtat hiſtoria. Nec id minus manifeſtum eſt, Apoſtolorum fuiſſe primum, deinceps Epiſcoporum illud diſtribuendorum Eccleſiæ theſaurum officium. Hæc igitur erat* ποιμάνατε τὸ ποίμνιον *v. 2. dare operam, ne quid illis deeſſet, qui Eccleſiæ eleemoſynis alerentur. Ita enim ſequitur;* ἐπισκοποῦντες κτλ. Hactenus DODWELLUS, qui, cur ad eleemoſynas dictum Petrinum reſtrictum verbumque ποιμαίνειν de ſolâ bonorum eccleſiaſticorum adminiſtratione intellectum velit, cur & putet, communionem bonorum & aliis quoque Eccleſiis præter Hieroſolymitanam primam olim obtinuiſſe, non capimus. Nec κλήρων vox iſta, uti jam diximus, explicetur. Coacta hæc omnia ſunt nullâque veritatis ſpecie fulgent. Scilicet dignitatis epiſcopalis ſupereminentia mentem DODWELLI, viri optimi & pientiſſimi doctiſſimique itidem ſed memoriâ magis & inge-

nio

nio planè vaſtiſſimo quam judicio valentis, cujus & favore, cùm A. 1709. in pago quodam *Scottsbruck* dicto, ubi habitavit, haud procul Windeſoriâ ad ipſum inviſeremus, luculento gaviſi fuimus, hîc plurimùm vaſtavit. Vide & diſſ. noſtram de articulis fidei fundamentalibus p. 35. Aſt tùm anguis in herbâ latet, ubi DODWELLUS ſomniat, κατακυριεύειν heic de *abuſu* ſaltem *domini* intelligendum eſſe. Ita enim & illud VOS AUTEM NON SIC ſaltem *abuſui dominationis & ſuperioritatis* à Chriſto oppoſitum dici deberet, cum & in illo loco Matth. 20, 25. Marc. 10, 42. vox κατακυριεύειν exſtet. Sed benè res habet. Quod in locis illis eſt κατακυριεύειν, Luc. 22, 25. eſt κυριεύειν. Scilicet juxta mandatum Chriſti tam non dominari debeant Apoſtoli, ut potius in miniſtrorum & διακόνων cenſum relati fuerint. Hinc Paulus omne à ſe dominium alienum eſſe ait 2. Cor. 1, 24. οὐχ κυριεύομεν ὑμῶν τῆς πίστεως *non quod dominemur fidei veſtræ*. Neque & à Petro quicnam ferè relinquitur τοῖς ἐπισκοποῦσι, quam ut typi gregum evadant. *Blandiſſimè* quippe *exemplo jubetur*, ubi, *viſio vatato*, *veteris ſpecimen* ſumus, quæ Ciceroniana Φράσις eſt. Nec eſt, quod ajas, dati tamen in Eccleſiis Apoſtolicis προεστῶτας vel προϊσταμένους Rom. 12, 8. 1. Theſſ. 5, 12. 1. Tim. 3, 24. 5, 17. Nudam enim directionem id, nullam coactionem infert. Id quod & per ſe patet, cum ſub magiſtratu incredulo Eccleſiæ iſtæ exſtiterint, coactionem magiſtralem iſtam haud toleraturo. Hinc & nulla in Eccleſiis illis ſupereminentia fuit, quæ externam quandam & civilem dignitatem conjunctam haberet. Ne Rabbinorum quidem dignitas, ſumi ab Apoſtolis poterat. Matth. 23, 8. Scilicet ſupereminentia ἐξοχὴ omnis, quæ ſingi hic poteſt, chariſmatum fuit, & ex confœderatione, ex pacto, ex conventione fluxit, & affectato dominio, quod cæteri ferre recuſaverint, illicò expirabat & in aerem difflabatur. Exemplum rei habemus in DIOTREPHE, cujus ſupereminendi, dominandi & excommunicandi pruritus à Johanne atro lapillo notatur & graviter reprehenditur 3. Joh. 9. ubi & Johannes epiſtolam à ſe hanc in rem ſcriptam eſſe memorat, quam temporum injuriâ periiſſe dolemus. Nec porrò quoque eſt, quod objicias; ἡγουμένοις eccleſiæ tamen dominium quoddam competere, exſtare enim Hebr. 13, 17. hunc locum: Πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν καὶ ὑπείκετε *Parete ducibus veſtris & ſubjacete*. Πείθεσθαι profectò enim nullam coactionem, dominium nullum infert. Vide Act. 5, 36. 37. 40. aliaque loca, quæ paſſim ſe offerunt. Nec τὸ ὑπείκειν in ſenſu tam craſſo & pengui ſumendum venit ſed pro re

ſubſtratâ

Digitized by Google

ſubſtratâ explicandum eſt. Scilicet reſtrictum eſt τὸ ὑπείκειν & limitatum. Non aliter ἡγουμένοις ὑπείκειν debemus, quam uti conſiliariis bonis ὑπείκομεν, qui nempe conſiliis è prudentia haud vulgari, quâ pollent, manantibus nos juvant. Neque enim credas velim, in Eccleſiâ IMPERANTIUM & PARENTIUM ordinem eſſe. Nonniſi DOCENTIUM & AUDIENTIUM diſcrimen hic conſpicitur. Eccleſia (ſi ſolidè rem enarrare velimus) eſt ſocietas hominum, qui eapropter in unum coeunt, ut juxta præſcriptum Chriſti Deum laudent, colant, adorent viamque ad futura gaudia comparanda mutuis admonitionibus pietatiſque ſtudiis ſibi parent. Ne ſacerdotum quidem & laicorum hic ordo obtinet, uti in Eccleſiâ Judaicâ olim is obtinuit, ubi peculiaris quædam & politica ſanctitas Sacerdotibus adſperſa erat, utpote queis propiorem ad ſe admiſſionem Deus pro iſtorum temporum œconomiâ docendique officium ita conceſſerat concredideratque, *ut labia Sacerdotis doctrinam cuſtodirent.* Mal. 2, 7. In novo verò fœdere, ubi ſepes illa rupta eſt velumque iſtud intergerrimum ceſſat, omnes ſumus Sacerdotes, hoc eſt, omnes æqualem ad Deum admiſſionem per Chriſtum habemus. Aſt ſpiritualis hæc eſt in totum ἱερωσύνη, ἱεράτευμα hoc ἅγιον eſt, quale omnes æquali jure ſumus, qui nempe in ſtatu converſionis verſamur 1. Petr. 2, 9. utpote quos *Chriſtus reges & ſacerdotes Deo Patri ſuo fecit* Apoc. 1, 6. 5, 10. 20, 6. ut *corpora noſtra*, ut animos, offeramus Deo & *ſiſtamus* tanquam *ſacrificium vivum*, *ſanctum*, quod & *placere* ipſi poſſit, ita ut *cultus noſter*, qui cæremoniis ſanè externis, mutato animo, mutatâ mente noſtrâ, ſic non amplius abſolvitur, ſit *rationalis.* Rom. 12, 1. Nec magis ad Sacerdotium hoc doctores Eccleſiæ quam auditores pertinent. Sola diſtinctio eſt, uti jam diximus, diſtinctio chariſmatum graduumque, queis quis in vitâ ſpirituali gaudet, ubi profectò, ſi auditor doctorem virtutibus & converſatione ſanctiore ſuperáverit, majore & heic coram Deo dignitate, penitiore apud ipſum admiſſione, & per conſequens ampliore & præſtantiore Sacerdotii ratione floret. Nec dixeris hîc, ita diſcrimen inter doctores & auditores, quod divini juris ſit 1. Cor. 3, 5. 14, 28. Hebr. 13, 17. 24. 1. Theſſ. 5, 12. Act. 20, 28. 1. Petr. 5, 2. Phil. 1, 1. 1. Tim. 3, 5. 15. Eph. 4, 11. ut alia jam loca taceamus, tolli. Etſi enim ea ſit fœderis novi ratio, UT FRATER FRATREM hic NON DOCEAT, Domino legem animis per Spiritum ſanctiorem inſcribente Jerem. 31, 33. 34. Jeſ. 54, 13, Joh. 6,

45. Hebr. 8, 10. 11. 10, 16. 1. Joh. 2, 27. quâ inſcriptione poſitâ ſcilicet nullâ amplius legali increpatione repetitisque ad nauſeam monitis opus eſt, ut virtutem ſectemur, quippe ad quam ipſimet ſponte per ſpiritum ferimur, qui in nobis floret, qui venas noſtras pervadit, qui animum agitat, qui mentem perflat, qui omnes cogitationes ſanctitate præſtantiſſimâ jugiter perfundit, qui ſuavitate & jucundiâ cœleſti, quâ cum Domino unimur, capita noſtra perpetim demulcet, qui nube teſtium, qui idem fidei certamen decertârunt, nos obvolvit, qui denique ſine intermiſſione ſcopum iſtum, qui eſt brabeum ſupernæ vocationis Dei in Chriſto Jeſu Phil. 3, 14. ob oculos nobis ponit, etſi, inquam, ea ſit novi fœderis ratio, ut legalibus hîc monitis & diſciplina non opus ſit, certe egregii nil efficiatur, ita tamen rei ipſius neceſſitas hominumque infirmitas requirit, ut externâ quoque inſtitutione ii imbuantur & ad internam diviniorem que ab iis, qui largiore hanc in rem chariſmate pollent, ita manu quaſi ducantur. Itaque doctores hîc ab auditoribus nonniſi χαρίσματι & miniſterii obeundi ratione, non ſanè dominii cujusdam aut ſuperioritatis aut ſacerdotii charactere vel facultate diſtinguuntur. Sed mimium, uti apparet, huic notæ dedimus.

(q) Vide Act. 5, 5. 10. 13, 11. 1. Cor. 5, 3. ſqq. 1. Tim. 1, 20. nec velim, ajas, hinc pateſcere & eluceſcere, Apoſtolos autoritate civili quâdam à Chriſto ad regendam Eccleſiam donatos fuiſſe, à minori enim ad majus valere conſequentiam. Jam enim ab extraordinariis χαρίσματι & punitionibus miraculoſis & θανάτοις ad ordinanariam facultatem, quæ & iis adſcribitur, qui miracula patrare haud valent, conſequentia non valet. Et pace meâ, ejusmodi pœnas infligere licuerit omnibus illis, qui pœnas, mediante miraculo, infligere valent.

(r) Vide Act. 1, 14. 2, 42. 4, 24. ſqq. 6, 4. 6. 12, 5. 1. Cor 14, 13. ſqq. 1. Tim. 2, 1. Jam verò & jejunia cum precibus ſubinde conjungebantur, recepto iſto Judaico more. Act. 13, 2. 3. 14, 23. 1. Cor. 7, 5. 2. Cor. 6, 5. 11, 27. De formulis precum ne vola quidem in libris Novi Teſtamenti exſtat, ſi magnum *Hallel* Matth. 26, 30. ſi *Amen* 1. Cor. 14, 16. ſi orationem dominicam excipias, cujus & in ſcriptis veterum Judæorum luculenta ſunt veſtigia, ita, ut probabile ſit, Chriſtum, quæ in precibus Judaicis egregia invenit, in unam heic orationem conflâſſe & ad infirmitatem hominum

Digitized by Google

num iſtis precibus adſuetorum juvandam condeſcendiſſe. Vide, quæ ad orationem hanc Jo. LIGHTFOOTUS & HERM. WITSIUS, Viri doctiſſimi adnotavere. De precibus verò, quì in Eccleſiis antiquiſſimis fuerint actæ, velim inſpici PHIL. JAC. HARTMANNUM, cujus de rebus geſtis Chriſtianorum ſub Apoſtolis liber Berolini A. 1669. prodiit, novoque indutus pallio ſub titulo : *Hiſtoria antiquitatum Eccleſiæ Chriſtianæ, à Chriſto & Apoſtolorum temporibus concinnata, accurante Philippo Jacobo Sklerandro, Dant. Bor. Prof. Publ. Hiſtoriar. Ordin. in Academ. Baſileortana, Lipſiæ & Francofurti A.* 1710. in ſcenam rediit. Hunc C. 17, p. 405. ſqq. de religione ratione agendorum confer & eruditam rerum tractationem videbis. Pleniores fontes qui haurire anhelat, adeat clariſſ. FABRICIUM in Bibliograph. antiqu. Cap. XI. §. 10. p. 360. 361. ubi ſcrinia hiſtoriæ literariæ hìc adaperit. Idem & Autores de jejunio agentes l. c. §. 31. p. 409. 410. recenſuit. Nos in campum hunc jam excurrere non poſſumus, qui nimis jam in notis hiſce luxuriavimus. Pauciſſimis ad ea, quæ FABRICIUS poſuit, addimus, CLARKSONII libellum, cui cum COMBERO de precum formulis lis fuit, ante aliquod tempus Gallicè verſum Roterodami prodiiſſe, & ad Autores de jejuniis veterum Chriſtianorum adjici poſſe & Jo. NICOLAI, Theologum Sorbonicum ex ordine Prædicatorum, qui de jejunii Chriſtiani & Chriſtianæ abſtinentiæ vero ac legitimo ritu juxta veterem Eccleſiæ univerſalis uſum Pariſiis A. 1675. librum edidit & cum Jo. LAUNOJO controverſiæ ſerram hanc in rem reciprocavit, uti ex L. ELLIES DU PIN. Nouv. Bibl. des Auteurs Eccl. T. 18. p. 109. 110. videre eſt, POMPEJUM itidem SARNELLIUM, Epiſcopum Italum, cujus lettere Eccleſiaſtiche novem tomis abſolutæ Venetiis A. 1716. prodiere, hanc in rem egregia efferre, denique G. HOOPERUM, Epiſcopum Anglum Bathonienſem & Wellenſem, Londini A. 1696. eruditum libellum, quo de jejunio agit idque à Judæis derivat, hoc commate inſcriptum : *a diſcourſe concerning lent*, in lucem protruſiſſe.

(s) Hoc ſuâ luce radiat. Inde neceſſarium erat, Epiſcopus ut eſſet διδακτικὸς 1. Tim. 3, 2. Tim. 2, 24. Add. Rom. 12, 7. 1. Tim. 4, 6. 13. 16. 5, 17. Tit. 2, 7.

(t) Act. 20, 31. Rom. 15, 14. 1. Cor. 4, 14. Col. 1, 28. 3, 16. 1. Theſſ. 5, 12. 14. 2. Theſſ. 3, 15. & alia loca paſſim.

(u) Vide 1. Tim. 5, 20. 2. Tim. 4, 2. 2. Theſſ. 3, 14. 15.

(x) Act. 13, 15. 27. 2. Cor. 1, 13. 1. Tim. 4, 13.

Digitized by Google

(y) 1. Cor. 14, 26. Eph. 5, 19. Col. 3, 16. Jac. 5, 13. Confer, ſi placet & hic HARTMANNUM l. c. p. 408. Autoresque à FABRICIO citatos C. XI. p. 368. ſqq. queis & adde, quæ in nuperâ de Liturgiis veterum diſſertatione hanc in rem poſuimus, ubi omiſimus memorare GUIL. CAVE in Primitivo Chriſtianiſmo P. 1. C. 9. & GOTHOFR. ARNOLDUM in der abbildung der erſten Chriſten L. 2. C. 2. quod agit *von dem ſingen der erſten Chriſten.*

(z) Matth. 26, 26. ſqq. Marc. 14, 22. ſqq. Luc. 22, 19. ſqq. 24, 35. 1. Cor. 11, 23. Ritum hunc ſacrum Salvator tradidit Apoſtolis. Apoſtoli fidelibus Act. 2, 42. 46. 20, 7. 11. 1. Cor. 10, 16. 11, 23. ſqq. Tanta verò ipſi neceſſitas ac baptiſmo affuſa à Chriſto non eſt, ſed dicitur notanter *ὁσάκις*, *quotiescunque* 1. Corinth. 11, 25. 26.

(aa) Agapæ primæ, quæ memorantur. 1. Cor. 11, 20. ſqq. exſtant. Sunt & qui de agapis agere putent locum 2. Petr. 2, 13. ſed ita, ut *ἀγάπαις* non *ἀπάταις* legant. Ita profectò HUGO GROTIUS, HENR. HAMMONDUS & THOMAS SMITH cum aliis ad h. l. Atque ita habet poſt vulgatum, qui convivia vertit Codex Alexandrinus atque Scholiaſtes anonymus in catenâ Collegii Novi Oxonienſis. Probabilem hanc lectionem efficit vox *συνευωχούμενοι*, quæ & Judæ 12. exſtat, ubi expreſſe dicitur *ἐν ταῖς ἀγάπαις.* Scilicet, quemadmodum Chriſtus, ubi Euchariſtiam inſtituit, poſtcœnii loco eam habuit, ita & primi Chriſtiani, ut tanquam poſtcœnium eam inter ſe celebrarent, Agapas ſive convivia communia charitatis communionisque conglutinandæ ergo præmiſere. Non tamen perpetuus hic veteri Eccleſiæ ritus ſed ob perſecutiones, ubi in cœtibus antelucanis cibus ſacer erat capiendus ſubſequente & Chriſtianorum multiplicatione, ſubſequentibus & plurimis abuſibus ſenſim ſenſimque immutatus tandemque abrogatus fuit. Conferri poſſunt præter Autores à CAROLO DU FRESNE D. DU CANGE in gloſſario & à FABRICIO l. c. p. 396. citatos (jam enim Virorum ſummorum theſauros aliquando ex paupertatis noſtræ penu ſupplemus.) CONR. SAM. SCHURZFLEISCHIUS in diſſ. de vetere Agaparum ritu, PHIL. JO. TILEMANNUS dictus SCHENCK, Theologus Marburgenſis, qui appendicem de agapis commentario in epiſtolam Judæ adjunxit, Marburgi 1693. ANTONIUS van DALE in Hiſtoriâ baptiſmorum p. 447. 449. 451. ſqq. CASP. ZIEGLERUS ad Lancelottum in edit. Thomaſ. p. 1037. maximè verò celeberrimus J. A. SCHMIDIUS in lexico eccleſiaſtico minore p. 25.

Digitized by Google

25. 26. qui adcuratè hiſtoriam Agaparum ediſſerit. Poſſemus & alios adhùc Scriptores adjicere, ſi tanti res eſſet.

(*bb*) Vide Rom. 16, 16. 1. Cor. 16, 20. 2. Cor. 13, 12. 1. Theſſ. 5, 26. 1. Petr. 5, 14. Confer. heic. Tobiæ Pfanneri obſerv. eccleſ. L. 2. Obſ. 2. & Goth. Arnoldi abbildung der erſten Chriſten L. 3. C. 2. §. 8. ſqq. f. 351. ſqq. hiſtoriamque cognationis ſpiritualis inter Chriſtianos receptæ C. 4. §. 3. p. 57. C. 21. §. 3. p. 356. & laudatum Schmidium l. c. p. 170. 171. itemque Fabricium in Bibl. antiqu. C. 22. p. 654.

(*cc*) Vide omninò 1. Cor. 14. Scilicet ex chariſmatum diverſitate manavit dein & munerum diſtinctio 1. Cor. 12. 4. ſqq.

(*dd*) Jam & hâc ratione, quo quisque ſpirituali chariſmate fulgeret, rectius perſpici poterat, eòque errari minus, ubi miniſterio Eccleſiæ ordinatio præficiendus quis fuerat.

(*ee*) Prophetarum in primâ eâque Apoſtolicâ Eccleſiâ non ſaltem chariſma ſed & ordinarium quoddam munus fuiſſe videri poterat ex 1. Cor. 12, 28. ſqq. 14, 29. ſqq. Eph. 4, 11. Ita Judas & Silas in numerum Prophetarum referuntur Act. 15, 32. Agabus Propheta memoratur Act. 11, 28. 21, 10. ubi & comm. 9. referuntur Philippi Evangeliſtæ quatuor filiæ προφητεύουσαι. Alii Prophetæ referuntur Act. 19, 6. 21, 4. Ordinatio Timothei διὰ προφητείας facta habetur 1. Tim. 4, 14. Quid προφητεία Rom. 12, 7. ſignificet, num vaticinandi χάρισμα, aut explicationem oraculorum Propheticorum & ſacræ ſcripturæ, in diſſ. de articulis fidei fundamentalibus p. 36. determinandum aliis reliquimus. Vaticinandi χάρισμα deſignari puto 1. Cor. 12, 10. 13, 2. 8 1. Theſſ. 5, 20. 1. Tim. 1, 18. At aliis in locis παῤῥησία iſta ſpiritualis, quâ divino ardore imbuti de rebus Chriſtianis ad convictionem proximi loquimur, hac voce intelligitur. Vide Act. 13, 1. 15, 32. 19, 6. 1. Cor. 11, 4. 5. 13, 9. 14, 1. 3. 4. 5 6. 24. 31. 39. Apoc. 19, 10. Hinc probè velim capi diſcrimen iſtud, quod inter Prophetam & διδάσκαλον eſt 1. Cor. 12, 28. Eph. 4. 11. Διδάσκαλος eſt, qui doctrinæ Chriſtianæ articulos ſic ſat bene auditoribus enarrat & explicat. Propheta eſt, qui ardorem rebus affundit, qui fortiore quodam ſpiritu animatus loquitur, qui in animos impetum ſpiritualem facit, qui in mentes intrat & cor tangit novâque quâdam & cœleſti virtute id imbuit. Atque hinc conſpicere eſt, quodnam χάρισμα præſtantius altero ſit, προφήτου an διδασκάλου. Quæſtionem decidit Apoſtolus, ubi ait: ζηλοῦτε τὰ πνευματικά, μᾶλλον δὲ ἵνα προφητεύητε. 1. Cor. 14, 1. 5. 39. Senſus eſt, ope-

ram nobis dandam eſſe, ut non ſimus nudi διδάσκαλοι & oraculorum divinorum expoſitores, ut ita dicam, literales, ſed ut divinâ quâdam vi moti omni frigore, quod facilè alias rebus obrepit, procul habito, cum ſpirituali quâdam ἐμφάσει noſtra eloquamur. Hoc enim eſt, quod ædificat. 1. Cor. 14, 4. De Prophetis verò Nov. Teſt. conferri velim Fr. Burmannum in exercit. acad. P. 2. Diſp. 12. p. 187. ſqq. Herm. Witsium in Miſc. ſacr. T. 1. L. C. 21. de Prophetis in Evangelio laudatis & Ant. van Dale de verâ & falſâ Prophetiâ p. 200. ſqq.

(ff) Vide Matth. 10, 1. Luc. 10, 17. 19. 20. Marc. 16, 17. 18. 20. Jam verò ut miracula Chriſti, ut miracula Apoſtolorum enarremus, non eſt neceſſarium. De chariſmate miracula patrandi agitur 1. Cor. 12, 28. Addi poteſt. 1. Cor. 2, 4. ubi ἀπόδειξις δυνάμεως eſt obſignatio doctrinæ per miracula. Autores hùc pertinentes congeſſit Fabricius l. c. C. 12. p. 432. 433.

(gg) Vide Act. 2, 3. 4. 11. 10, 46. 19, 6. 1. Cor. 12, 10. 28. 30. 14, 2. ſqq.

(hh) Pertinent hùc κυβερνήσεις 1. Cor. 12, 28. Adde 1. Tim. 5. Ebr. 13, 17.

(ii) Vide Rom. 15, 14. 1. Cor. 12, 8. 13, 2. 8. 14, 6. 2. Cor. 6, 6. 8, 7. 11, 6. ubi tamen per γνῶσιν ſubinde peculiare aliud χάρισμα intelligitur, quod, quî ab aliis diſtinguatur, haud ſatis interpretes capiunt. Cæterum res ipſa docet, γνῶσιν primum illud eſſe, cui rerum divinarum interpres inhiare debeat. Sed opera danda eſt, ne γνῶσις illa ſit ψευδώνυμος. 1. Tim. 6, 20. Qualem autem veram eſſe credamus, alibi ſatis expoſuimus.

(kk) Talem volumus, quæ non ſolùm in facultate conſiſtat, animi ſui ſenſus ſine magnâ rerum difficultate promptè & ſolidè & perſpicuè edendi, ſed & chariſma illud ſpirituale junctum habeat, ubi ex plenitudine cordis, experientiâ ſpirituali & ardore divino macti noſtra eloquimur.

(ll) Vide 1. Cor. 12, 10. 14, 29. 1. Joh. 4, 1. 1. Theſſ. 5, 21. Apoc. 2, 2. Nota benè, hoc χάρισμα unum ex neceſſariis eſſe, & ſine quo in Eccleſiâ proſpere nîl agi poſſit.

(mm) Vide Act. 6, 3. 10. 1. Cor. 12, 8. Eph. 1, 8. 17. 3, 10. Col. 1, 9. 28. Jac. 1, 5. 3, 17. 2. Petr. 3, 15. & alia loca paſſim. Scilicet prudentia, quæ viſâ animorum diſpoſitione, ita, uti par eſt, ſua inflectit, atque ubique rebus ſal & condimentum, quo vis

Digitized by Google

vis & ſuavitas dictioni affunditur, adhibet, mirificam poſt ſe benedictionem trahit. At ſi deſit ea, optima quævis deſtrui, confuſionem oriri, in extrema rui omniaque vel tandem in languorem & fumos abire videas.

(*nn*) Vide ſupra notam (*q*)

(*oo*) Vide Act. 8, 20. 1. Cor. 5, 4. 5. 16, 22. 2. Cor. 10, 6. 12, 21. 13, 10. 1. Tim. 1, 20. Diximus nuper hanc in rem quædam in diſſ. de articulis fidei fundamentalibus p. 30. 31. Horrendæ ſunt diræ, quas Judæi excommunicatis imprecantur. Aſt in eo differt hæc excommunicatio Paulina à Judaicâ, quod pœna θανάτου illam inſecuta fuit.

(*pp*) Ita enim habetur 1. Cor. 5, 13. *tollite improbum ex vobismet ipſis.* Nihil poterat clarius ab Apoſtolo dici, ut innueret, è cœtu ſacro ejusmodi hominem eſſe exigendum. Sed vide, quid hîc ajat SELDENUS, juratus excommunicationis hoſtis: *Hoc ad excommunicandum illum inceſtuoſum* (neque enim ei, qui Satanæ traditus fuit, חרם ſive excommunicatio inflicta fuiſſe SELDENO miro inſtituto videtur) *ſpectare quidem poteſt; SI ITA INTERIM LEGENDUM.* (Mallet quippe SELDENUS πρὸς τὸ τῇ ὑποθέσει δουλεύειν, aliter ut legeretur.) *Nam codices priſci optimique habent τὸ πονηρὸν ſeu neutrum, quod perſonam non denotat, quemadmodum & à Patribus vetuſtis obiterque ab aliis obſervatum. Et verba ipſa quaſi formula ſolennis ſunt in Pentateucho ſæpius iterata, ſed ita, ut interdum maſculinum interdum neutrum Græce in ea adhibeatur pro eo, quod eſt* ובערת הרע מקרבך & eliminabis *aut* elimina malum è medio veſtri, *quod in codicibus Græcis etiam nunc pluraliter, nunc ſingulariter prolatum à capitalibus judiciis in pœnam excommunicationis, quæ ita ex humano invento in eorum locum ſucceſſit, transferri potuit.* De ſynedr. vet. Ebr. L. 1. C. 8. p. 149. Hæc SELDENO utique indigna ſunt. Quod enim præeuntibus Chryſoſtomo, Theodoreto & Theophylacto ad codices iſte prouocat, id nullum eſt. Vel enim è Jo. MILLII variantibus lectionibus jam diſcimus, codices hodiernos omnes in lectione communi τὸν πονηρὸν conſentire. Moroſus profectò fuerit, qui nodum in ſcirpo hîc quæſiverit. Loca verò Deut. 13, 5. 17, 7. 19, 19. 22, 21. 22. 24. 24, 7. ubi abſque dubio de perſonâ τοῦ πονηροῦ agitur, SELDENI cauſam penitus produnt. Et res ſanè longe eſt clariſſima, maximè ſi conferamus comma 2. ubi exſtat: ἵνα ἐξαρθῇ ἐκ μέσου ὑμῶν ὁ τὸ ἔργον τοῦτο ποιήσας, *ut tollatur è medio veſtri, qui hoc opus fecit.* Quid igitur reſtat, quam ut dicamus, EXCOMMUNICATIONEM

TIONEM APOSTOLICO eoque planè clariſſimo atque divino MANDATO NITI. Hinc rectè omninò celeberrimus BOEHMERUS inceſtuoſi excommunicationem Corinthiis à Paulo demandatam eſſe aſſerit in Jur Eccl. antiquo diſſ. 3. de confœderatâ Chriſtianorum diſciplinâ §. 37. p. 144. etſi ajat, eam ſaltem Judaicam eſſe, id quod, niſi mica ſalis adſpergatur, admitti nequit, cum, ſi pœnam civilem, qualis excommunicatio Judaica eſt, Paulus hìc inflixiſſet, in Jura magiſtratus involâſſet, quod dici nequit. Sufficiat nobis hoc, abſtentionem hanc & excommunicationem autoritate divinâ atque Apoſtolicâ in inceſtuoſum exercitam fuiſſe. Aſt tùm mentem JCti præſtantiſſimi nondum capimus, ubi adjicit, *traditionem Satanæ* ad excommunicationem Judaicam non ſpectare, id quod jam §. 8. p. 86. dixerat. Scilicet didicit hoc à SAMUELE BASNAGIO, qui in diſſ. I. ad Annal. Polit. Eccleſ. T. 2. de traditione flagitioſi Diabolo §. 2. f. 475. hæc verba ſecurius ſcripſit: *Ab inſtitutis Pauli Judæorum ſermonem lubenter imitantis valdè alienum eſt, eam phraſin adhibere, quâ Judaica excommunicatio NUNQUAM ſignificata fuit neque loquentem Corinthii cepiſſent. Evolvantur verò Judæorum monumenta, nuſquam* tradere dæmoni *uſurpant, ut flagitioſum à religione Moſaica exterminatum deſignent. Præterea excommunicationis & finis & effectum toto cœlo à* traditione Satanæ *diſcrepant.* Mirum verò eſt, quod hæc ipſi BASNAGIO excidere potuerint, qui §. 1. SELDENUM de jure naturali & gentium juxta diſciplinam Ebræorum allegaverat. Hic enim L. 4. C. 7. p. 524. ſqq. formulam excommunicationis Judaicæ dictæ חרם in medium profert, ubi poſt horrendas alias diras & hanc poni videas: מלאכי חבלה יפגעו בו *Angeli perditionis in eum incurrant*, adduntur que ejusmodi expreſſiones aliæ, quæ non poſſunt non traditionem iſtam ſupponere. Accedit, in Eruſin f. 18. 2. memorari, quòd כ״ל אותן השנים שהי׳ אדם הראשון בנידוי הוליד רוחין ושידין ולילין *Adamus primus in omnibus illis annis, ubi in excommunicatione fuerit, genuerit ſpiritus & diabolos & lemures*, id quod alii Scriptores Judæi paſſim confirmant, quorum verba dat EISENMENGERUS im entdeckten Judenthum P. 2. C. 8. p. 412. 413. Ut taceam exſtare in Succa f. 53. 1. quod Salomo Cuſchitas tradiderit לשעיר *diabolo*, aut, uti gloſſa explicat, לשדים *diabolis*, id quod LIGHTFOOTUS alicubi obſervat, qui tamen aliâs excommunicationem à traditione Satanæ plurimùm diſtinguit. Nec ſanè eſt, quòd ſi ſemel cum celeb. BOEHMERO contra SELDENUM & LIGHTFOOTUM ſtatuas, de excommunicatione hic agi,

agi, excommunicationem à traditione Satanæ diſtinguas. Vide & VITRINGAM de ſynagogâ vetere L. 3. P. 1. C. 10. p. 757. Aſt dixerit quis, excommunicationem Judaicam ſeparationem à ſacris & cœtu ſecum haud ferre. Atque hoc profectò SELDENUS de ſynedr. vet. Ebr. L. 1. C. 7. & BASNAGIUS l. c. diſſ. 2. de excommunicatione Judaicâ ſtatuunt. Aſt præterquam, quòd contrarium facilè probari poſſit & à doctiſſimis Viris dudum fuerit probatum, quibus & mox propius accedemus, ipſe SELDENUS de jure nat. & gent. L. 4. C. 7. p. 23. allegat Eſdr. 10, 8. ubi verba : יחרם כל רכושו והוא יבדל מקהל הגולה *anathematizabitur univerſa ſubſtantia ejus & iſte diſterminabitur ab Eccleſiâ transmigrationis* habentur, quæ de ſeparatione ab Eccleſiâ idem C. 8. p. 535. explicat. Neque enim unquam in LIGHTFOOTI ſententiam quis iverit, qui miro inſtituto verba iſta comm. 13. καὶ ἐξαρεῖτε κτλ. de pœnis θανάτου explicat, ita παραφράζων. *Pari modo & vos, quod in vobis eſt, facientes, poteſtis per manum iſtam Dei tollere hunc aliosque iſtiusmodi nefarios.* Sed nec id admiſerim, τὸ αἴρειν ἐκ μέσου nil aliud hîc eſſe, quam agapis interdicere, quod doctiſſimus BOEHMERUS arbitratur. l. c. §. 38. p. 144. 145. Jam enim phraſes iſtæ ἐξαρθῇ ἐκ μέσου ὑμῶν v. 2. 13. & μὴ συναναμίγνυσθαι, quod latius eſt τῷ μηδὲ συνεσθίειν v. 11. id quod ſtante hâc hypotheſi dici non poſſet; nimis generales ſunt, quam ut ad excluſionem ab agapis & commercio familiari reſtringi poſſint. Certè à minore ad majus, ab agapis ad cultum ſacrum cœnamque ſanctiorem haud ineptè heic quis concluſerit, maximè cùm in eâdem illâ Eccleſiâ Corinthiacâ uno eodemque actu & Euchariſtia & agapæ fuerint celebratæ, 1. Cor. 11, 23. ſqq. quod & ipſe Vir doctiſſimus ſtatuit diſſ. 4. de coitionibus Chriſtianorum ad capiendum cibum §. 14. p. 249. ſqq. Jam alium locum ex Gal. 5, 12. producamus, ubi exſtat : ὄφελον καὶ ἀποκόψονται οἱ ἀναστατοῦντες ὑμᾶς. *Utinam abſcindantur, qui vos turbant.* Jejuna eſt & inſipida atque Apoſtolicâ gravitate minus digna illa ſententia, quâ affirmatur; heic de abſciſſione genitalium ſermonem Apoſtolo eſſe. Ita ſanè Ambroſius, Hieronymus, Auguſtinus, Chryſoſtomus aliique ex veteribus, ex recentioribus verò maximè HUGO GROTIUS & Jo. SELDENUS. En quid ad h. l. GROTIUS afferat, qui verba ita παραφράζει. *Quandoquidem illi in pellicula abſciſſa ita gloriantur*, utinam illis abſcindatur *inſuper totum ſeminale membrum, quò magis triumphent.* כרות שפכה *Græcè* ἀποκεκομμένος *Deut.* 23. 1, *eſt* is, cui, *ut cum Horatio loquar*, cauda ſalax demeſſa eſt. *Id* ἀποκόψαι τὰ αἰδοῖα *etiam Stephano, ubi de*

K *Gallis*

Gallis matris Deûm, quales & Peſſimunte erant, urbe tunc Galatiæ, cùm hæc epiſtola ſcriberetur. Dion de Heliogabalo : τὸ αἰδοῖον περιέτεμε, καὶ χοιρείων κρεῶν ὡς καὶ καθαρώτερον ἐκ τούτων θεραπεύων ἀπείχετο. ἐβουλεύσατο μὲν παντάπασιν αὐτὸ κατακόψαι. *Hic* κατακόψαι *idem eſt quod* ἀποκόψαι *apud LXX. & Paulum. Et ſic hunc locum accepiſſe Chryſoſtomum apparet.* Εἰ βούλονται, μὴ περιτεμνέσθωσαν μόνον ἀλλὰ καὶ περικοπτέσθωσαν. ποῦ τοίνυν εἰσὶν οἱ τολμῶντες ἀποκόπτειν ἑαυτοὺς καὶ τὴν ἀρὰν ἐπισπώμενοι καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ δημιουργίαν διαβάλλοντες. *Nec aliter Hieronymus :* Si putant ſibi hoc prodeſſe , non ſolùm circumcidantur ſed etiam abſcindantur.. Si enim exſpolitatio membri proficit , multò magis abolitio. *Videtur ad hunc locum reſpicere lex Wiſigotica XII. 3. 4.* Illi verò, qui carnis circumciſiones in Judæis vel Chriſtianis exercere præſumſerint , quisquis hæc aut intulit alteri aut fieri ab altero permiſerit ſibi, veretri ex toto amputatione plectetur. „ Hactenus Grotius. Jam & Seldenus in eandem ſententiam propero pede deſcendit ambabuſque ulnis explicationem aſſumit, quæ hypotheſi favet. de Syn. vet. Ebr. L. 1. C. 8. p. m. 148. Aſt inſulſa hæc ſunt, uti diximus , & indigna Apoſtolo , quod rectè Eraſmus monet. Quin , ſi hæc Apoſtolo mens fuiſſet, non ſanè is dixiſſet , ὄφελον καὶ ἀποκόψονται , ſed utinam καὶ ἀποτέμνονται, ut conſtaret παρονομασία περιτομῆς καὶ ἀποτομῆς *circumciſionis* & *abſciſſionis* , uti acutè Paræus ad h. l. monet. Quæ cum ita ſint, ii certè rectiorem hîc viam ineunt , qui de ſeparatione à cœtu hoc explicant , quæ excommunicatio eſt , quam vel eapropter hîc urget Paulus, quoniam, ſi ἀποστατοῦντες iſti in cœtu permanerent, modicum fermentum totam maſſam corrupturum eſſe videbatur comm. 9. Quin & ſic egregiè παρονομασίαν ſervari patet. Jam autem, cùm hoc votum Apoſtoli ſaltem ſit, non præceptum, haud malè dixeris, nolle Apoſtolum, in quenquam excommunicationem , quâ etiam is dignus ſit, ſtringi , niſi CÆTERIS PARIBUS , & ſi res Eccleſiæ ita ſiverint , niſi peccatum commune ſit reorumque magna pars. Nec eſt, quòd ajas , hîc potius de כָּרֵת ſive exciſione divinâ judicioque θεηλάτῳ ſermonem eſſe , eodem ſenſu , quo vox כרת in Vet. Teſt. plurimùm occurrat. Quamvis enim ſecundum Judæos variæ ſint τοῦ כָּרֵת ſpecies, quas ex BECHAI Biur hattorah affert Seldenus de J. N. & G. juxta diſc. Ebr. L. 7. C. 9. p. 872. ſqq. quamvis & ſegregationem à Republicâ Judaicâ pœnamque capitalem, in plurimis veteris Teſtamenti locis vox ea ſignificare videatur , non tamen ſeparationem

Digitized by Google

rationem à ſacris per כָּרֵת intelligunt Judæi, ſed pœnam, quæ infligitur כרי שמים *per Deum.* Adde eundem SELDENUM de Synedr. L. 1. C. 6. Talem autem pœnam Paulum hîc intellexiſſe haud mihi perſuadeo, cui magis curæ fuiſſe arbitror, ut errantes converterentur. Scilicet nîl aliud Vir ſanctus zeloque Domini indutus optat, quàm ut à communione Galatarum ſacrâ abeſſent homines iſti, falſa doctrinâ qui eam tunc turbabant, utque, quibus ſanior adhuc mens erat, corundem conſortium vitarent. Quapropter & reprehendit Epiſcopum Pergamenſem Spiritus ſanctus, quòd toleret eos, qui teneant principia Bileamitica, qualia ſint, licitam eſſe idolothytorum comeſtionem & fornicationem, qui teneant etiam doctrinam Nicolaitarum Apoc. 2, 14. 15. laudatque Epiſcopum Epheſinum, quòd non poſſit βαςάσαι κακοὺς Apoc. 2, 2. Atque ex his jam ſatis clarum eſt, ſeparationem malorum à cœtu ſacro Apoſtolici, hoc eſt, divini juris eſſe. Atqui verò ſeparatio à communione cœtus eſt excommunicatio. Aſt, ais, ſi aliquis à cœtu ſeparatus nolit eo excedere, quid tum? Quis coget nolentem? Reſpondetur. Eodem modo hic ſe res habet, uti in Synagogâ Judaicâ. Qui excommunicatus eſt, ſynagogâ exigitur. Si ſacris abeſſe nolit, ne ſacra quidem peragunt ſed vitant hominem conſortiumque ipſius fugiunt, ut pudefiat. Et ſanè, cùm magiſtratus civilis omnium ſocietatum & cœtuum ſit protector, nullum eſt dubium, quin, ſi ex communi cœtus arbitrio quis fuerit ex eodem excommunicatus, officium magiſtratûs ſit, facere, ut collegium hoc ſuo jure fruatur. Si dein turbator ejuſmodi ne tunc quidem manus dare velit, ubi à Magiſtratu id injungitur, & civiliter heic cogi poteſt, cùm peccatum ejus jam hâc ratione in crimen civile migret. Aſt pœna, quæ deinde imponitur, non ex jure quodam collegii ſed ex majeſtate fluit. Quæ verò Jo. LIGHTFOOTUS in vitâ ſuâ *.*.*. opponit, infra diluemus.

(qq) Scilicet ad excommunicationem provolare non licet, niſi admonitio & increpatio præceſſerit. Loca hùc pertinentia ſunt 2. Cor. 2, 6. 1. Tim. 5, 20. Tit. 3, 10. Jam verò hoc ex diſciplinâ Synagogæ Judaicæ originem trahit. Ita enim habetur in Jore dea hilcot niddui vacherem C. 334. §. 22. נהגו שלא לברוג נידוי בעובר על גזירת הקהל בחרם ונדוי עד שיכריזו עליו: *Non ſolent eum, qui definitiones eccleſiaſticas de excommunicatione & anathemate transgreſſus eſt excommunicare, donec ſuper ipſo proclamaverint.* Quomodo autem peracta fuerit

rit הכרזה ſive proclamatio illa, ex eodem illo libro, loco citato §. 14. videre eſt, ubi hæc habentur: נזיפה היא שאדם גדו׳ גוער בו לומר כמה פלוני חצוף וכיוצה בו וזה משפטו שיהא׳ מתחבא ויושב בביתו ויהא נכלם ולא יראה פנים למי שהכלימו וממעט בשחוק ובדבור ובעסקיו ויצער עצמו לעיני רואיו אב׳ אין צריך להתרחק מבני אדם לא באכילה ושתי׳ה ולא בשאלת שלום וגו׳ *Correptio illa in eo conſiſtit, quod homo magnus increpet* ſc. delinquentem, *dicendoq; quam impudens eſt N.? & quæ ſimilia ſunt. Qua re fieri ſolet, ut*, qui ſc. ita reprehenſus eſt, *ſe occultet & domi ſuæ conſideat pudore ſuffuſus neque videat faciem illius, qui ipſum pudefecit, rarus autem ſit riſu & locutione & negotiis, humilem quoque ſe gerat* (*ſich ſchmiege* diceremus noſtrâ dialecto) *coram oculis illorum, qui eum vident. Nec tamen neceſſe eſt, ut ſe removeat à conſortio hominum vel in edendo vel in bibendo vel in ſalutando &c.* Notandum autem, hanc increpationem fieri ברבים coram multis, id eſt, in Synagoga. Qui plura voluerit, adeat Camp. Vitringam de ſyn. vet. L. 3. P. I. C. 9. p. 730. ſqq. & p. 756.

(rr) Vide Rom. 16, 17. 1. Cor. 5, 11. Gal. 6, 1. 2. Theſſ. 3, 6. 14. 15. 1. Tim. 6, 5. 2. Tim. 2, 25. 26. 3, 5. Tit. 3, 10. 2. Joh 10. Ubi tamen probè obſervandum, ob injuſtam cauſam atque ex zelo inordinato non ſecedendum à cœtu eſſe. Vide Judæ 19. Privatorum igitur eſt, monere, &, ubi peccator, qui ſcandala præbet, peccare haud deſierit & corrigi ſit neſcius, deinde ipſius conſortium penitus vitare. Id quod cum de commercio privato primùm intelligendum veniat, ſunt, qui à minore ad majus, à converſatione privatâ ad communionem ſacrorum publicam arguant. Nec malè ii quidem, ſi noſtræ Eccleſiæ ita comparatæ eſſent ac Apoſtolicæ illæ, quæ ſanctitatis gloriâ ſummâ fulſere, quæ & totam Rempublicam omniaque ejusdem membra non juncta heic habuere, uti in hodiernis Eccleſiis conſpicere eſt, ubi locus diſciplinæ iſti ſeveriori dari nequit, cùm continuis ſeceſſionibus turbisque immanibus ita aperietur porta. Itaque præceptum hoc Apoſtolicum tùm demùm exſecutioni mandandum eſt, UBI CÆTERA SUNT PARIA. Id quod probè notandum, ne in extremum quis hîc, re nondum ſatis examinatâ, abeat. Patientia ſanctorum potius hic imitanda venit, maximè, cùm iſtis ſeparationibus regnum Dei adeò ampliari haud videamus, ut potius diminui id hac ratione nobis dolendum ſit. Cæterùm, quod Apoſtoli ajunt, ne quidem cum ejusmodi homine cibum ſumendum aut AVE ipſi dicendum eſſe, id ab excommunicatione Judaicâ tranſſumtum eſſe patet. Ita Gem. Hieroſol. ad Moëd katon.

Digitized by Google

katon. f 81: col. 4. בני אדם מרחיקין אותו כדי לביישו: *homines arcent à ſe* excommunicatum, *ut pudore eum ſuffundant.* Et Schylchan aruch in Jore dea C. 334. §. 2. & 7. אם ראו בית דין לנדותו שלא יזמן בשלשה ולא יתפלל בעשרה ולא יקברו לו מתו ולא ימולו לו בן: *Si ita viſum eſſet judicio, licuit interdici ei, ne convivio trium intereſſet, ne cum decem oraret, ne mortuus ipſi ſepeliretur aut filius ipſi circumcideretur.*

(ſſ) De ſolis Apoſtolis confer. Act. 6, 6. 8, 14 ſqq 14, 23. De συνεργοῖς Act. 13, 3. 1. Tim. 4, 14. 5, 22. Tit. 1, 5. Scilicet præcipuam quandam Apoſtolorum autoritatem in dirigendis curandiſque rebus eccleſiaſticis effulſiſſe nemo rerum gnarus negaverit. Vide Act. 8, 14. 15. per totum, 1. Cor. 7, 17. 11, 34. 14. per totum, 2. Cor. 13, 1. ſqq. ut taceam confœderationem Apoſtolorum hanc in rem factam Gal. 2, 9. & viſitationem Eccleſiarum ab Apoſtolis ſuſceptam Act. 15, 36. Unum eſt, quod addimus, haberi & in ſacris diptychis electionem per ſortem factam Act. 1, 26. Heic præter Autores à Fabricio in Bibliogr. Antiqu. C. 12. §. 2. p. 428. citatos conferas velim Jo. Seldenum de ſynedr. vet. Ebr. L. 2. C. 4. §. 6. p. 592. & C. Vitringam de ſyn. vet. L. 3. P. 1. C. 15. p. 833. 834. itemque Nat. Alex. in Hiſt. Eccl. N. T. Sec. I. f. 8. quorum illi ex antiquitatibus Talmudicis, hic ex Chriſtianis hoc argumentum evolvit. Adſpergi & poteſt hic peculiaris J. H. Heideggeri hoc de argumento diſſertatio p. 78.

(tt) Vide Act. 1, 23. 24. 6, 2. ſqq. 15, 4. ſqq. Addi poſſet Act. 14. 23. 2. Cor. 8, 19. ſi quidem priore loco χειροτονεῖν ſignificaret, per extenſionem manuum deſignare, quem elegeris. Id quod diſplicet Seldeno de Synedr. vet. Ebr. L. 1. C. 14. p. 396. ſqq. & L. 2. C. 7. p. 718. & Vitringæ de ſyn. vet. L. 3. P. 1. C. 14. p. 820. 821. 827. 828. itemque Morino de ſacris ordinat. P. 3. Ex. I. C. 2. §. 3. f. 11. Quod reſtat, paucis ſaltem monendum hic eſt, plebis ſeu populi autoritatem & vota apud Judæos quoque hanc in rem & olim valuiſſe. Ita profectò Lampridius in Alexandro Severo C. 46. ſcribit., *& Chriſtianos & Judæos in prædicandis Sacerdotibus, qui ordinandi ſunt, hortari populum, ut ſi quis* eorum, qui huic muneri deſtinantur, *quid haberet criminis*, id manifeſtaretur. Aſt, quod diſciplinam Judaicam attinet, elegantiſſimus hanc in rem habetur locus in codice Berachot f. 55. 1. אמר ר יצחק אין מעמידין פרנס על הצבור אלא אם כן נמלכין בצבור שנאמר ראו קרא ה בשם בצלאל. אמר לו הקבה למשה משה הגון עליך בצלאל אמר לו רבונו של עולם אם לפניך הגון לפני לא כל שכן אמר לו אף על פי כן לך אמור להם הלך ואמר להם לישראל הגון עליכם בצלאל אמרו לו אם לפני הקבה ולפניך הוא הגון לפנינו לא

כו׳ שכן : *R. Iſaac ait: non conſtituunt Paſtorem ſuper cœtu, niſi prius cœtum conſulant, pouti dicitur*: videte, vocavit Dominus Bezaleelem nomine. *Deus ſanctus & benedictus dixit Moſi*: Moſe, an Bezaleel tibi ſat videtur idoneus? *Reſpondit Moſes*: Domine mundi, ſi tibi videatur idoneus, nonne multò magis mihi? *Dixit Deus, tu nihilominus abi ad populum eademque illis repete verba. Abiit ad Iſraelem dixitque*: Num ſat idoneus vobis videtur Bezaleel? *Reſponderunt ipſi*: ſi Deo ſancto & benedicto tibique talis eſſe videatur, annon multò magis nobis?„ Ita & Gamaliel, nepos, à dignitate præſidii per populum dejectus fuiſſe refertur in Berachot f. 27. 2. Quin conſtat hodiernas electiones ſynagogicas à ſuffragiis populi & ſubinde dependere. En textum ex Orach chajim C. 53. §. 19. אפילו יחיד יכו׳ לעכב ולומר איני רוצה שפלוני יהיה חזן : *Unus etiam morari poteſt* electionem officialis & *dicere: Nolo ut N. ſit Chaſſan.* Plura loca qui deſiderat, conſulat VITRINGAM de ſyn. vet L. 3. P. 1. C 14. 15. & RHENFERDIUM in inveſtigatione Præfectorum Synagogæ p 86. ſqq 98. ſqq. 116. ſqq. 132. ſqq. Quæ ipſa neſcio, num ſitim illuſtris BOEHMERI explere poſſint, qui in Jure eccl. ant. p. 392 tam vehementer optat, *ut in omni antiquitate eccleſiaſtica & Judaica verſatiſſimus VITRINGA in opere ſuo egregio* de Synagogâ vetere *quædam etiam adduxiſſet* de Jure plebis Judaicæ, *ut inde appareret, an & quatenus ſtatus rei Chriſtianæ cum regimine Judaico comparari poſſet, quod tamen factum eſſe* ait, *ſe non meminiſſe. Forſan Vir clariſſimus ab hac tractatione* (ita addit laudatiſſimus BOEHMERUS) *abſtinuit, quia animadvertit, nulla fuiſſe apud Judæos vel admodum rara plebi jura, quæ tamen, quantacunque demum ſint, colligere & illuſtrare omninò conduceret.* Hactenus celeberr. BOEHMERUS.

(*uu*) Vide Act 8, 17. 9, 12. 17. 28, 8. 1. Tim. 4, 14.

(*xx*) Matth. 10, 1. 18, 18. 28, 19. Marc. 16, 15. ſqq.

(*yy*) Scilicet prima omnium Eccleſia fuit Hieroſolymitana, cæterarum mater, quæ diſcipulis ob perſecutionem Hieroſolymis abeuntibus diſperſisque cæteras genuit. Inde nata Eccleſia Samaritana, Damaſcena pluresque Judaicæ & Galilææ Eccleſiæ, de quibus velim inſpicias Act. 8, 1. 5. ſqq. 9, 2. 31. 32. 36. &c. Et his ſanè Hieroſolymitana præerat Act. 8, 14. 11, 22. 15, 2. ſqq. Hiſtoriam verò & prærogativas Eccleſiæ Hieroſ. nemo plenius elegantiusque enarravit HARTMANNO de rebus geſtis Chriſtianorum ſub Apoſtolis C 4. ſqq. Specimen capi poteſt ex iis, quæ p. 73. 74. exſtant, ubi: *Eccleſia Hieroſolymitana ex 120 perſonis compoſita mox tribus millibus aucta deinceps*

ad

Digitized by Google

ad quinque millia virorum acceſſit &c. Addi vel maximè poteſt C. 10. de ſocietatum Chriſtianarum ſub Apoſtolis confœderatione, ubi Hieroſolymitanæ primùm Eccleſiæ, poſtea Antiochenæ, dein Corinthiacæ eminentia celebratur cæterarumque æqualitas aſſeritur. Quæ etſi haud inconcinna ſint, tamen ſuavibus ſubinde ſomniis, ut fieri ſolet, permiſcentur.

(zz) Vide Act. 6, 2. ſeqq. 15, 2. ſqq. 21, 22. ſqq.

(aaa) Vide Rom. 14, 3. 5. 6. Gal. 3, 10. Col. 2, 16. 21.

(bbb) Ita habetur Act. 20, 7. diſcipulos conveniſſe ad κλάσαι ἄρτον ſive ad celebrationem Euchariſtiæ, ἐν τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων. Et 1. Cor. 16, 2. ſtips dicitur colligenda κατὰ μίαν σαββάτων. Hæc verò μία σαββάτων eſt dies ſolis, prima hebdomadis dies, dies dominicus. Dicitur aliâs & πρώτη σαββάτου. Vide Marc. 16, 2. 9. Luc. 24, 1. Joh. 20, 1. 19. maximè verò Apoc. 1, 10. Nolim tamen credas, Apoſtolos ſabbato non amplius conveniſſe ſed diem dominicam in locum ſabbati ſurrogaſſe. Conveniebant enim, prout ferebat occaſio, etiam extra ſabbatum Act. 13, 42. 44. maximè verò ſabbato, id quod neceſſum erat, ad Judæos convertendos, eo die qui congregabantur. Act. 13, 14. 15; 21. 16, 13. 18, 4.

(ccc) 1. Cor. 11, 34. & 14. per totum. Unicum ſaltem hîc addimus, quod comma 34. ſpectat, ubi Apoſtolus hanc legem eccleſiaſticam fert: *mulieres veſtræ in Eccleſiis taceant.* Id quod & 1. Tim. 2, 12. repetitur. Ita ſanè & Valerius Maximus L. III. C. 8. *Quid fœminæ cum concione? Si patrius mos ſervatur, nihil.* Ita quoque in Megilla C. 3. אמרו חכמים אשה לא תקרא בתורה מפני כבוד הציבור: *Dixere ſapientes: Mulier non legat in lege coram gloria congregationis.* Ita & in colbo ſive pandectis judaicis C. 17. col. 6. Ita denique in Conſtit. Apoſtol. L. III. C. 6. habetur peculiaris titulus: ὅτι οὐ χρὴ γυναῖκας διδάσκειν, *quod non oporteat mulieres docere.* Adde Tertullianum de virginibus velandis C. 9. de bapt. C. 1. & 17. & de præſcript. C. 41. Quemadmodum tamen nulla regula ſine exceptione eſt, ita nec hæc. Excipi enim caſum prophetiæ, liquet. Vide 1. Cor. 11, 5. Adde Luc. 2, 36. Act. 18, 18. 26. 21, 9. Rom. 16, 3. 1. Cor. 16, 19. 2. Tim. 1, 5. 3, 15. ubi comparent Anna, Priſcilla & quatuor Philippi filiæ vaticinantes, ut Stephanam, ut Phœben, ut Triphænam, ut Tryphoſam, ut Perſidem, ut Loida, ut Eunicen taceamus. Scilicet & hîc extraordinarium quoddam chariſma exceptionem à regulâ facere poterat. Quin & à mulieribus ætate provectis poſcit Paulus,

Digitized by Google

Paulus, ut ſint καλοδιδάσκαλοι Tit. 2, 3. Quod reſtat, is Priſcillianiſtarum pruritus planè haud approbatur, quo acti mulieribus ſuis docendi munus conceſſere, uti eſt apud Auguſtinum de hær. C. 70. & Leonem M. Epiſt. 93. n. 2. itemque Baronium ad A. C. 381. n. 109. Addas tamen licet GOTH. ARNOLDI dritten Anhang zu der geiſtlichen geſtalt eines Evangeliſchen Lehrers nach dem ſinn und exempel der alten, von der frage: *ob die Weiber auch öffentlich lehren dürffen?* itemque JO. ANDR. SCHMIDII diſſ. de muliere in Eccleſiâ, ubi ſententias veterum hanc in rem congeſtas videas.

(*ddd*) Vide Act. 15, 20.29. Rom. 14. per totum, 1. Cor. 8. per totum, 10, 19. ſqq. 11, 3. ſqq.

(*eee*) Vide 1. Tim. 3, 1. ſqq. Tit. 1, 6. ſqq.

(*fff*) Confer Matth. 19, 3. ſqq. 1. Cor. 7. per totum.

(*ggg*) Inſpice 1. Cor. 6, 1. ſqq. Adde 2. Cor. 13, 1. 1. Tim. 5, 19. Patet hinc nobis jam tacentibus, unde audientia Epiſcopalis originem ſuam TRAHAT. Vide omninò Conſtit. Apoſtol. L. 2. C. 45. 46. & Conc. Chalcedon. can. 9. Scilicet transactionem amicabilem coram ejusdem fidei conſortibus ſuadet commendatque hîc Apoſtolus, quam ſanè magiſtratûs politici juribus contrariam eſſe nemo facilè dixerit. Cæterum & hæc ipſa ex diſciplinâ Judaicâ deſumta ſunt. Neque enim licet Judæis relicto ſuo foro ad aliud abire, à religione ſuâ alienum. Vide luculentos textus apud JO. ANDR. EISENMENGERUM im entdeckten Judenthum P. 2. C. 9. p. 472. ſqq. in unum jactos.

(*) Vide Act. 8, 26. ſqq. 10. 11. 15. 21, 20 ſqq.

(*hhh*) Demus itaque jam, ſi placet, indicem Eccleſiarum omnium, Apoſtolorum Virorumque Apoſtolicorum operâ plantatarum & inſtitutarum, quarum nempe in libris canonicis mentio fit. Memorantur autem hîc Eccleſiæ ejusmodi plurimæ, & quidem eæ vel indeterminatæ, uti illæ ſunt, ad quas epiſtolæ catholicæ datæ fuere, vel â certis prouinciis denominatæ, uti ſunt Eccleſiæ Aſiæ, Ponti, Galatiæ, Cappadociæ, Bithyniæ, Ciliciæ, Syriæ, Phœniciæ, Judææ, Samariæ, Troadis, Phrygiæ &, ut arbitror, Arabiæ Act. 2, 11. Gal. 1, 17. in Europa Macedoniæ, Achajæ, Dalmatiæ & Illyrici, vel ab urbibus nomina ſortitæ, ut in Aſia, primò ſeptem illæ Apocalypticæ, Epheſina, Smyrnenſis, Pergamena, Thyatirenſis, Sardenſis, Philadelphica & Laodicena, quas illuſtrarunt TH. SMITH, HERM. WITSIUS & CHRIST. CELLARIUS, præter has Tarſenſis in Cilicia, Pergenſis

Digitized by Google

genſis in Pamphilia, Antiochena & Attalica in Piſidiâ, Iconienſis, Derbenſis & Lyſtrenſis in Lycaoniâ, Aſſenſis & Troia in Phrygiâ minore, Coloſſenſis in Phrygiâ majore, Mileſia in Cariâ, Patarenſis in Liciâ, Hierapolitana in Syriâ, in Cœleſyriâ Damaſcena, Cyrenaica & Antiochena, in Paleſtinâ Samaritana, Azotenſis, Lyddana, Saronenſis, Jopponenſis, Cæſareenſis & Ptolemaica, in Europâ Macedoniæ Neapolitana, Philippenſis, Amphipolitana, Apollonica, Theſſalonicenſis, Berrhoënſis & Achajæ Athenienſis, Corinthiaca & Cenchreenſis Italiæ verò Romana & Puteolana, ut Babylonicam Parthicam 1. Petr. 5, 13. jam taceamus. Adſpergendæ heic & ſunt Eccleſiæ inſulanæ vel ad mare ſitæ illæ Cypri, Salaminia & Paphica, poſt has Tyri, Cretæ, Samothraciæ, Lesbi, Chii, Sami, Trogyllii, Coi, Rhodi, Pathmi & Melitæ, quanquam cavendum hîc ſit, ne Eccleſias minis cumulemus, dum quibuscunque locis, ad quæ Paulus appulit vel per quæ iter fecit, Eccleſias adſcribimus. Denique & memorandæ ſunt Eccleſiæ domeſticæ, quæ in ſcripturâ ſacrâ memorantur. Vide Act. 5, 42. 12, 12. 16, 15. 40. 20, 20. Rom. 16, 3. 5. 1. Cor. 16, 19. Col. 4, 15. Philem. 2. Quod reſtat, egregiè argumentum hoc executus eſt HARTMANNUS in libro ſupra laudato C. 7. quòd agit de ſocietatibus Chriſtianis extra Hieroſolymas p. 107. ſqq. Qui verò loca Scripturæ ſanctioris evoluta hîc videre anhelaverit, concordantias, quas vocant, adeat.

(iii) Paucis hic monemus, ordinaria ſalaria doctoribus Eccleſiarum Apoſtolicarum haud fuiſſe conſtituta eoſque nonniſi in caſu neceſſitatis ab Eccleſiis ſtipendia ſumſiſſe. Id patet ex locis Act. 20, 33. 1. Cor. 9, 7. ſqq. 2. Cor. 11, 7. ſqq. 2. Cor. 12, 13. Scilicet *hæ ipſæ manus meæ*, inquit Paulus, *inſerviere mihi & iis, qui mecum fuere, ad vitam ſuſtentandam.* Act. 20, 34. Erat enim tentoriorum confector Apoſtolus & operabatur. Act. 18, 3. Id quod hodiè Mennonitarum admonitores, quos vocant, imitari adhuc video, ubi opifices verba ad populum cum παῤῥησίᾳ ſæpius facere videas. Vide, quid dicat R. Gamaliel in Pirke abhot C. 2 ſect. 2. יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ שיגיעת שניהם משכחת עון וכל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטלה וגוררת עון: *Pulchra eſt doctrina legis cum opificio aliquo adjuncto, nam labor utriusque oblviſci facit peccati. Omne quoque ſtudium, cui non eſt adjunctum aliquod exercitium, tandem diſſipatur & trahit ſecum iniquitatem.* Hinc familiare Rabbinis olim erat, opificio cuidam vacare. Ita R. Joſe erat coriraius, R. Juda Piſtor, R. Johannes calceariusſive ſutor,

R. Nimus textor, R. Meir ſcriba, ut alios taceamus. Vide Jo. Drusium ad Act. 18, 3. Adde & G. Arnoldi abbildung der erſten Chriſten L. 2 C. 8. §. 6. ſqq. f 226. ſqq.

(*kkk*) Etenim cùm pauperes multi Eccleſiis adjungerentur, ditiores munificentiâ ſuâ cæteros ſublevare conveniebat. Hinc collectæ ſtipes. Act. 11, 29. 30. Rom. 15, 26. 1. Cor. 16, 1. 2. Cor. 8, 1. 9, 2 Gal 2, 10. Phil. 4, 18. Quin erat hoc mandatum Apoſtolicum, *dare* Rom. 12, 13. imò Domini, quod tamen in Evangeliis non exſtat. Act. 20, 35.

(*lll*) Ita inter Eccleſiam Hieroſolymitanam cæteraſque filias ejusdem erat communio ſatis arcta, ut jam oſtendimus. Ita etiam Eccleſiarum aliarum mutua erat communio, id quod vel ex eo concludi poteſt, quod ad plures una ſæpius data fuerit epiſtola, injungiturque ſubinde, ut una eademque epiſtola in pluribus Eccleſiis legatur. Col. 4, 16. 1. Theſſ. 5, 17.

(*mmm*) Habetur hanc in rem diſpoſitio Jacobi Minoris, Apoſtoli Jac. 5, 14. 15. ubi ægrotis injungitur, ut ad ſe vocent Eccleſiarum Presbyteros, qui precibus factis eosdem oleo in nomine Domini ungant. Sic enim futurum eſſe, ait Apoſtolus, ut oratio fidei ægrotum ſanatura ſit, Deusque eum erecturus, & ſi peccata commiſerit, ut illi remittantur. Hæc ſi quis ſecum reputaverit, facilè perſpiciet, unctionem Romanenſium extremam hîc adeo non ſtabiliri, ut ſubvertatur potius. Jam enim ea ipſis non eſt intentio, ut per unctionem extremam quis ſanetur, cùm iis ſaltem illam adminiſtrent, quos morituros credunt. Nec unctionis operi operato quicquam hic ſed ORATIONI FIDEI omnis ſanationis effectus adſcribitur. Nec denique ab unctione miraculoſâ Marc. 6, 13. ad ordinarium N. T. ſacramentum valet conſequentia. Autores, de unctione extrema qui ſcripſere & qui huc pertinent, diligenti operâ collegit Fabricius *ὁ πάνυ* in Bibliogr. antiqu. C. XI. §. 28. p. 406. quibus adde & Jo. Ern. Franzenium de funeribus vet. Chriſt. L. 1. C. 9. Jo. Mabillon. Act. Ord. S. Bened. in præfat. ſec I. f. 47. ſqq. & Jac. de Sainte Beuve, Doctorem olim Sorbonicum & in Acad. Pariſ. Regium Theol. Profeſſorem, qui tractatum de ſacramentis confirmationis & unctionis extremæ Lutetiæ Pariſ. A. 1686. contra Dallæum edidit.

(*nnn*) Vide 1. Cor. 15, 29. Non patitur autem inſtituti noſtri ratio, ut hunc locum adductis hanc in rem variis Autorum veterum recentiorumque

riorumque interpretamentis, jam enucleemus. Conferri poſſunt, qui egregiè totam rem ediſſeruere, H. Grotius, Henr. Müllerus, Seb. Schmidt, Phil. Jac. Hartmannus, Abr. Calovius, Gotfr. Olearius, Salomo Deylingius, Jo. Cloppenburgius, Frid. Spanhemius, Jo. Marckius, Sam. Strimesius, Jo. Harduinus, Ant. van Dale, Henr. Hammondus, Jo. Clericus. Nos iis accedimus, qui putant, baptiſmum vicarium hìc innui, quem tamen hiſtoricè ſaltem Paulus recenſeat, non approbet, ſed in rem ſaltem ſuam contra negantes reſurrectionem adducat. Ita enim textus haud torquetur. Nec eſt, quòd ajas, ex vetere hiſtoriâ aliud quoddam pro baptiſmi hujus vicarii uſu, qui eo tempore invaluerit, teſtimonium afferri non poſſe. Quid tùm? A paupertate enim monumentorum & ſilentio hinc manante ad negationem rei ipſius non valet conſequentia.

(*ooo*) De Pædobaptiſmo ubi dicere quædam in animo jam habemus, nemo, credo, vitio nobis vertet, ſi illuſtris Viri, Christiani Thomasii, JCti Halenſis præſtantiſſimi ſcrinia jam expilemus. Quidni enim, ubi JCti egregia quædam in unum congeſta habent, legere eorundem veſtigia Theologis licuerit? Ita verò ille in notis ad Jo. Pauli Lancelotti inſtitutiones Juris canonici p. 634. ſqq. rationes ſuas componit, ut ajat, primum de Pædobaptiſmi inſtitutione Apoſtolicâ dubium Anabaptiſtis & Socinianis infudiſſe Tertullianum, qui orthodoxus adhuc de baptiſmo C. 18 contra pædobaptiſmum ſcripſerit, dein & Auguſtinum, qui in ep. 23. rationes Bonifacii contra pædobaptiſmum ſatis frigidè diluat. Allegat dein Antonii van Dale, Medici inter Mennonitas Harlemenſis hiſtoriam baptiſmorum cum Hebraicorum tùm Chriſtianorum, optatque, ut hoc, quicquid eſt, libri à Theologo quodam Proteſtante ſolidè & cum ratione refutetur, quoniam tùm è ſacra ſcriptura tùm ex antiquitate Chriſtianâ tela ſua is depromat. Porrò addit, ſententias de pædobaptiſmo tres potiſſimùm eſſe, quæ non confundi debeant. Primam eſſe Anabaptiſtarum, qui arbitrentur, baptiſmum neque à Chriſto nec ab Apoſtolis inſtitutum ſed ſeculo demùm tertio contra principia Chriſtianiſmi & ſanam rationem introductum fuiſſe. Secundam eſſe communem illam, ubi in contraria omnia abeatur. Tertiam inter hæc duo extrema mediam vadere, pædobaptiſmum non quidem à Chriſto & Apoſtolis præceptum eſſe ſed tamen ad exemplum circumciſionis & baptiſmi apud Hebraicum populum uſitati non ſolùm licitè ſed & lauda-

Digitized by Google

laudabiliter fuiſſe introductum, ſive jam ratione facti id ſtatim primo ſeculo Chriſtiano factum fuerit ſive etiam ſecundo vel tertio. Atque in hunc cenſum refert Vir eruditus Jo. Ludov. Vivem, Claud. Salmasium, Frid. Ulricum Calixtum, (cujus verò verba allegata id indigitare haud videntur) Jac. Basnage & Camp. Vitringam, qui profectò in ſacr. Obſervat. L. 2. C. 6. p. m. 302. ſqq. hoc argumentum egregiè exſecutus eſt. Neque hanc quoque ſibi ſententiam diſplicere idem tantiſper præ ſe fert. Agedum, majoris lucis adſpergendæ & divitiarum Viri illuſtris paupertatis noſtræ obolo quodam ſupplendarum ergò pauca quædam jam addamus. Antonio van Dale obſervationes theologicas de pædobaptiſmo easque egregias atque eruditas oppoſuit Philippus Gottfried Harder, Auguſtanus, easque A. 1707. Jenæ ſub præſidio celeberrimi D. Buddei defendit. Jam, ubi autores, de pædobaptiſmo qui egere, nominandi nobis veniunt, non quidem ea, quæ diligentiſſimus Fabricius in Bibliogr. antiqu. C. XI. §. 25. p. 388. dicit, hîc adferemus, egregia planè, ſed ea, quæ memoriæ noſtræ jam occurrunt, ab ipſo minus obſervata vel ſaltem luculenter haud obſervata heic adſpergimus, ita tamen, ut aliis & hic ſpicilegium relinquamus, nec ſcriptores iſtos, qui in genere contra Anabaptiſtas, Quakeros & Socinianos egere, adducamus. Notamus autem id præcipuè, in Eccleſiâ Anglicanâ circa hunc articulum dudùm acriter decertatum fuiſſe. Qui curioſitatem ſuam exercere heic voluerit inque ſolidam rerum diſcuſſionem deſcendere, is inſpicere debet librum Anglicanum Guil. Wallii, Londini A. 1708. editum duasque in partes diviſum ſub hoc commate: *The hiſtory of infant-baptiſm, being an impartial collection of all ſuch paſſages in the vvritres of the four firſt centuries as do make for or againſt it.* id eſt, *hiſtoria baptiſmi infantum ſive collectio abſque partium ſtudio facta omnium illorum teſtimoniorum, quæ apud ſcriptores quatuor primorum ſeculorum hanc in rem inveniuntur & vel pro vel contra pædobaptiſmum militant.* Non laudari ſatis diligentia Autoris poteſt, qui plenis manibus omnia, quæ undique conquirere potuit, ubivis affundit, licet pari id judicio ſemper haud factitet atque ſubinde & ea cumulet, quæ magnam probationis lucem ſecum haud ferunt. Antequam verò ad pædobaptiſmum Chriſtianum procedit, de pædobaptiſmo Judaico agit inque rem hîc ſuam vertit, quæ de eo, & apud Judæos & apud Chriſtianos ſcriptores leguntur. Allegari hîc videas Talm. Bab. Jebamot. f. 47. Talm. Hieroſ. Jeſamot.

f. 46.

f. 46. Maimon. Iſure biah C. 13. & 14. & Leonem de Modena in Hiſt. Jud. P. 5. C. 2. porrò AINSWORTHUM in Gen. 17. HAMMONDUM in Matth. 3. 19. 23. Joh. 3. item *in ſix queries & defence of infant-baptiſm*, SELDENUM de J. N. & G. juxta diſc. Ebr. itemque de ſynedriis & de ſucceſſionibus, LIGHTFOOTUM in hor. hebr. & Talm. in Matth. 3. & Joh. 3. itemque in Harmoniâ N. T. ad Luc. 3. ALTINGIUM in prælect. 7. de proſelytis & HOOPERUM in diſcourſe of lent P. 2. C. 2. p. 153. ſqq. Notandum verò probè eſt, Judæos nonniſi eos infantes baptizâſſe, qui parentibus adhùc ethnicis nati erant. Id quod cum negaret HAMMONDUS in *defence of infant-baptiſm*, SELDENUS demonſtravit addiditque, Judæos omnes infantes expoſitos vel in bello captos baptizâſſe. Jam non curioſa tantùm ſed & utilia ſcitu hæc eſſe vel ex hoc ſolo patet. Quæſtio eſt, num in ſacris literis pædobaptiſmi præceptum quoddam inveniatur. Reſpondetur communiter, QUOD SIC, & allegatur locus Matth 28, 19. Aſt, ut arbitror, nervus probandi ſatis haud oſtenditur, qui hic ferè eſt, ſuppoſitâ apud Judæos infantes baptizandi conſuetudine, ſuppoſitâ & baptiſmi Chriſtiani, materialiter non formaliter ſic ſpectati, origine Judaicâ, quam poſt BARONIUM, BUXTORFIUM, GOODWINUM, BURMANNUM, BRAUNIUM, LEUSDENIUM, CARPZOVIUM, SPENERUM, WITSIUM, HOLZFUSIUM aliosque plurimos Vir clariſſimus PETRUS ZORNIUS & poſt eum Theologus Jenenſis celeberrimus Jo. ANDREAS DANZIUS, contradicentibus tamen WERNSDORFIO, ZELTNERO aliisque, queis & die unſchuld. Nachrichten 1703. p. 676. ſqq. adjungimus, in ſcenam produxere, Apoſtolos mandatum Chriſti de baptizandis omnibus populis aliter exponere haud potuiſſe quàm hâc ratione, ut infantes etiam includerent, utpote, qui & à Judæis communiter baptizarentur, quemadmodum, ſi in terras à barbaris, quæ coluntur, mittatur ex noſtris Doctor ipſique injungatur: abi & converte hos populos eoſque in doctrinâ Chriſtianâ inſtitue & baptiza, is aliter hoc mandatum explicare haud poſſit, quam ita, ut, quamvis infantes hic haud nominentur, eos tamen, pro more recepto, ſine ullo dubio à ſe etiam baptizandos eſſe exiſtimet. Nec eſt, qui nos heic moretur, NORTONUS KNATCHBULLUS in 1. Petr. 3, 21. cui STENNETUS, alius quidam Anglus in *anſwer to Ruſſen* C. 4. ſuppetias fert, qui negant, Judæis conſuetudinem proſelytos baptizandi ſemper fuiſſe. Longa verò lis fuit, quam de pædobaptiſmo in Angliâ olim JEREMIAS TAYLORIUS, Vir planè doctiſſimus & acutiſſimus

cum HENR. HAMMONDO reciprocavit. Edidit iſte librum quendam ſub titulo *the liberty of propheſying*, ubi, licet fateretur, errare eos, qui pædobaptiſmum rejicerent tamen tot pro iis argumenta attulit, ut proteſtatio hæc facto contraria videretur quamplurimis. Hinc HAMMONDUS, qui & TOMBIUM hic in pædobaptiſmo defenſo depexit, uti ex operibus ejus Londini A. 1684. editis T. 2. videre eſt, in *ſix queries* ipſum refutare aggreſſus eſt. Quo facto TAYLORIUS, ne à ſententiâ Eccleſiæ ſuæ recedere videretur, edidit *the conſideration of the Church in baptizing the children of believers*, atque in alio libello: *Great exemplar* nuncupato & in *doctore dubitantium* aſſirmavit, pædobaptiſmum, cùm ab Eccleſiâ univerſali receptus ſit, eſſe neceſſarium, etſi rurſus in *the diſſwaſive from Popery* in omnia alia abeat. Fuit autem TAYLORII ſeria mens, pædobaptiſmi univerſalem uſum demum A. 416. in Concilio Milevitano ſeu potius Carthaginenſi Canone II. inſtitutum eſſe. Jam enim ſunt, qui vel ſtatuant, aliquando in Eccleſiâ nullum fuiſſe pædobaptiſmum, quæ TOMBII, CURCELLÆI, RIGALTII aliorumque mens eſt, vel putent, pædobaptiſmum quidem ſemper fuiſſe in uſu licet non univerſaliter, quod HUGO GROTIUS aſſertum ivit, eadem ferè veſtigia calcantibus HERB. THORNDYCKIO, JO. DALLÆO, RICH. BAXTERO, JO. GARNERIO, aliis, ut Autores plurimos, qui contra pædobaptiſmum apud Anglos ſcripſere, inter quos eminet DANVERSIUS, contra quem maximè WILLIUS ſcripſit, ſicco pede jam prætereamus. Primus verò, qui pædobaptiſmum memoraſſe videtur, eſt IRENÆUS adv. hær. L. 2. C. 39. §. 2. ubi *infantes renaſci in Deum* dicitur. Tertullianum jam nominavimus, qui & infra recurret. Origenes haud ſemel baptiſmum parvulorum à traditione Apoſtolica ubivis recepta repetit. Expreſſius adhuc Cyprianus in epiſtola ad Fidum & in libro de lapſis circa medium pædobaptiſmum effert. Gregorius Nazianzenus Orat. 40. de bapt. ait, infantes tertio ætatis anno eſſe baptizandos, excepto neceſſitatis caſu, ubi ſtatim baptizari poſſint. Eundem non baptizatum fuiſſe in infantia licet à Chriſtianis Parentibus genitum conſtat. Jam Auguſtinus præcipuus ille fuit, qui maximè contra Pelagianos pædobaptiſmi neceſſitatem urſit. Scilicet, ut vel tandem, quod res eſt, dicamus, pædobaptiſmus Sec. II. & III. h. e. tempore Tertulliani nondum ubique ne in Eccleſia quidem Africana receptus fuerat, etſi haud multò poſt univerſalis ejus conſuetudo in Eccleſiam Africanam & Romanam tranſiret, in quâ adoptandâ Eccleſia Orientalis tardior fuit, quæ & eandem

Digitized by Google

eandem tandem ſuam quoque fecit, ita tamen, ut ritum magis laudabilem quam medium ſalutis neceſſarium pædobaptiſmum eſſe exiſtimârit. Cæterùm Waldenſes in ſeculo XII. primi fuere, qui pædobaptiſmo ſeſe oppoſuere ſequaces habituri Anabaptiſtas, Quackeros & Socinianos. Jam adſpergendi adhùc ex Anglis ſunt Dorringtonius & Garnerius, ex noſtris Justus Menius, qui Th. Münzerum hîc refutavit, ut alios antiquiores jam mittamus, recentiores verò Spenerus, Wincklerus, Langius & venerandus Hofmannus noſtrâs, quorum cum ſcriptis & ea, quæ Arnoldus hîc, quæ Dippelius, quæ Appelius, quæ Volckmeyerus, quæ Bruskius, quæ Seebachius ſcripſere, componere rerum curioſi ſolent. Quod reſtat, argumenta pro pædobaptiſmo ſcripturaria in unam maſſam hoc eſt in unum ſyllogiſmum fundamus, ut nervus probationis lectoribus heic totus pateat. Argumentamur autem ita: Quoscunque ad Chriſtum admittere par eſt, quorumcunque & regnum cœlorum eſt, quicunque & in Chriſtum credunt, qui & ſub univerſalitate baptizandorum comprehenduntur, quos dein & baptizatos fuiſſe legimus, ubi totas familias baptizatas eſſe legimus, quicunque denique, ſi typum baptiſmi reſpicias, qui in V. T. extitit, hoc eſt baptiſmum Iſraelitarum in deſerto 1. Cor. 10, 2. qui omnibus ſine diſcrimine ætatis competiit, per mare rubrum qui tranſiere, ab univerſalitate baptizandorum haud excludi poſſunt, illos, accedente maximè jam & Eccleſiæ univerſalis, imò & Eccleſiæ Judaicæ, unde baptiſmus materialiter ſpectatus in Chriſtianiſmum manavit, conſuetudine, baptizare *convenit*. Atqui parvuli. Ergò. Major ſuâ luce radiat. Minorem probamus ex Marc. 10, 14. 16. Matth. 18, 6. 10. 28, 19. 1. Cor. 1, 16. Act. 16, 15. 33. Sed manum vel tandem de hoc argumento tollimus.

ARTICULUS TERTIUS.

Ex iis, quæ hactenus poſuimus, facilè jam pateſcit, num Eccleſia Chriſtiana ad formam Reipublicæ (*a*) aut templi Hieroſolymitani (*b*) aut Synedrii (*c*), aut Synagogæ (*d*) aut ſcholæ Judaicæ (*e*) efformata ab Apoſtolis atque effecta fuerit. Certè ad Rerumpublicarum formas non exactas fuiſſe Eccleſiæ rationes, omninò patet. Unde & quæſtio iſta valdè inſipida eſt, cum diſputatur,

num

num Eccleſiæ forma ſit monarchica, (*f*) vel potius ariſtocratica (*g*) aut democratica (*h*). Etſi enim analogias quasdam hic invenire detur, cùm omnis directio, quæ ſanè & in Eccleſia locum habet, ſuperioritatem quandam ſupponere videatur modosque & limites varios admittat, ſatius tamen eſt, ab omnibus ejusmodi comparationibus manum abſtrahere, quam civili negotio res Eccleſiæ, quæ altioris longè indaginis ſunt, adaptare. (*i*) Jam & ita ſe res habet cum alterâ comparatione, juxta quam Eccleſia ad formam templi ſacerdotiique Judaici efficta dicitur, quæ tamen utpote novi fœderis bonis inebriata cultu iſtiusmodi Judaico & ſacerdotali planè non eget. Niſi quod ſubinde ipſæ diviniores literæ etiam tale quid inſinuant. (*k*) Nolim & cum Synedrio Judaico, quod eſt civile quoddam judicium, ſacra eccleſiaſtica anxiè componi, eam ipſam ob cauſam, quod omnis poteſtas civilis hic planè exulat. (*l*) Reſtat itaque, ut ad formam ſynagogicam & ſcholaſticam Eccleſias Chriſtianas inflexas eſſe arbitremur. Quod ipſum tamen & cum grano ſalis in ejusmodi comparationibus ſemper adſpergendo facimus. Qui enim ſynagogarum Judaicarum veterum conſtitutionem ab earum, quæ hodiè apud recutitos florent, rationibus ſubinde abludentem haud certè penitus aſſequimur (*m*) digladiantesque hic in tenebris Viros ſummos nullumque pugnæ exitum videmus ſed potius epinicium in utrorumque caſtris cantari perſpicimus, (*n*) facile quidem capimus, Apoſtolos, qui ritibus Judaicis aſſueti erant atque in ſynagogis docebant, tantiſper & ritibus ſynagogicis in Eccleſiam inducendis operam dediſſe, etſi tota Eccleſiæ forma haud ſynagogica ſit ſed peculiaria multa habeat. (*o*)

(*a*) Hæc Romanenſium mens eſt, quam perpetuò ab iis defenſitari conſpicimus. Hi enim ad imperii politici formam Eccleſiæ ſacra efficta eſſe arbitrantur, ubi caput agit Romanus Pontifex, clerici miniſtri ſunt, quorum opera in dominio ſuo exercendo & autoritate amplificandâ is utitur, laici denique ſubditorum loco habentur, utpote quibus nonniſi obſequii gloria relicta ſit. Quin & formam regiminis eccleſiaſtici à civitatum Romanarum forma deſumſiſſe ſub-

ſubinde Tertullianum, Origenem & Cyprianum obſervat Dodwellus in diſſ. de jure laicorum ſacerdotali C. 2. §. 8. p. 67. ſqq. qui & ipſe varia hanc in rem habet, quæ confuſionem principiorum arguunt.

(*b*) Hanc ſententiam tenuit vel maximè Jac. Usserius in opuſculo de Epiſcoporum & Metropolitanorum origine ſub initium, cui Polydorum Virgilium, Carolum Sigonium, Josephum de Voysin, Casp. Zieglerum aliosque addit Campegius Vitringa de ſynagogâ vetere in Prolegom. C. 2. p. 6. ſqq. Scilicet & Romanenſes, è quibus hic Rob. Bellarminus & Rich. Simon, qui ſub nomine Simonvillii ſuppl. ad Leonem de Modena de ceremoniis Judæorum ſcripſit, C. 5. eminent, & Theologi quidam Angli, inter quos jam maximè Henr. Dodwellum & Georg. Hickesium nominamus, ut ſacerdotium quoddam Novi Teſtamenti propriè ſic dictum ſtatuere eò facilius poſſint, comparationem Eccleſiæ cum templo Judaico plurimum urgent. Nec diffiteri poſſumus, vetuſtiſſimos quoque Patrum hanc in ſententiam pedibus iviſſe. Ita memorari ab iis in Eccleſiâ videas Sacerdotes, ſummum & gregarios, Levitas, oblationes, ſacrificia, altare, quæ voces dein & in conſtitutiones eccleſiaſticas ſive canones veteres translatæ fuere. Qui omnia hæc in unum collata conſpicere voluerit, laudatum Vitringam adeat l. c. C. 2. 4. 5. 6. qui concedit quidem hactenus, Eccleſiam quoque cum templo Judaico comparari poſſe, quatenus nempe templum cum Synagogâ quoque comparari in plurimis poſſit, ſed tamen & ad cultum ſynagogicum caproptcr eandem propius accedere obſervat, quoniam ad ſynagogam accedat in iis, ubi ſynagoga à templo diſcrepet. Digna hæc ſunt & curioſa evolutu ſed quæ tangere non poſſumus, ne in nimiam prolixitatem diffundamur. Unicum id addimus, G. Hooperum in *a diſcourſe concerning lent* P. 2. Rep. 1. C. 4. p. 175. ſqq. Eccleſiam Chriſtianam quoque cum Judaicâ contuliſſe, itemque & de ſynagogæ officiis egiſſe neminemque eſſe, qui tanto cum ſtudio & ardore Sacerdotium Judaicum cum Chriſtiano, contulerit, ac Henr. Dodwellus id egit in libro Anglico: *a diſcourſe concerning the one altar and the one prieſthood*, London. 1683. 8. ut alios ejuſdem libros, ubi eandem hypotheſin fovet & inter quos diſſertatio Cyprianica X. §. 7. ſqq. eminet, vel paucis ſaltem hiſce tangamus.

(*c*) Ita ſcilicet rem Chriſtianam cum ſynedrio comparare Ignatium ad Trallianos & Syneſium ep. 57. ait Jo Seldenus de ſynedriis vet. Ebr.

L. 1. C. 14. p. m. 390. 391. ubi & Presbyteros, Aſſeſſores Synedrii cum Presbyteris Chriſtianis rectè componit. Nam זקנים ſive Presbyteri ad ſynedrium potius quam ſynagogam pertinent. Aſt nec hæc comparatio accurata eſt, cum ſynedria poteſtatem civilem olim exercuerint. Magis itaque cum ſynedriis ſcholaſticis quam forenſibus Eccleſiam compoſueris, quod tamen ipſum & oppidò inadæquatum eſt. Quod reſtat, inter recentiores vel maximè cum politiâ Judaicâ Eccleſiam contulit & hanc ipſam ad illius analogiam inſtitutam fuiſſe aſſeruit BENEDICT. BACCHINIUS, quem in præf. ad anecdota Irenæi dudum laudavimus, in diſſ. de eccleſiaſticæ hierarchiæ originibus, Mutinæ A. 1703. editâ, ubi vide vel maximè P. 1. C. 3. p. 187. 188. Hìc enim Vir doctus *ſententiæ ſuæ ſummam*, quam vocat, ita exprimit: *Petrum in primis aliosque etiam Apoſtolos in fundandis principibus Eccleſiis minime ad formam Romani Imperii reſpexiſſe ſed potius Judæorum politiæ ſe accommodâſſe* Mirum verò eſt, Autorem, qui ex Scriptoribus Proteſtantibus paſſim ſapit, in Italiâ tolerari. Vide & celeb. BUDDEUM de orig. & poteſt. Epiſc. §. 3.

(*d*) Hæc comparatio præcipua eſt, & attentionem quandam meretur. Inter Patres eandem ſubinde HILARIUM ad 1. Tim. 5. adhibere conſtat. Nota porrò eſt HUG. GROTII vox: TOTUM REGIMEN ECCLESIARUM CHRISTI CONFORMATUM FUIT AD SYNAGOGARUM EXEMPLAR. ad Act. 11, 30. GROTIO adjungit VITRINGA SELDENUM, MORINUM, THORNDICIUM, SALMASIUM, VALESIUM, DODWELLUM*, inter quos tamen ſunt, qui generalia ſaltem verba proferunt & Synedrium potius templumque quam ſynagogam cum Eccleſiâ conferri volunt, maximè verò Jo. LIGHTFOOTUM & Jo. SPENCERUM, queis & addi HAMMONDUS poteſt itemque ZIEGLERUS, imò & SIXTUS V. Pontifex Romanus, qui in conſtitutione de ſeptuaginta Cardinalium præciſo numero perpetim ſervando anno 1586. factâ & apud CHERUBINUM in Bullario T. 2. in Sixto quinto conſt. 50. exſtante ita infit: *Ut veteris ſynagogæ figura ſanctæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ veritati reſpondeat* & quæ ſequuntur, ubi verò Pontifex Synedrium cum ſynagogâ apertè confundit. Nemo tamen eſt, qui hìc ſuperaverit induſtriam Viri ejusdem doctiſſimi, CAMPEGII VITRINGÆ, Theologi Franequerani præſtantiſſimi, qui de Synagogâ vetere libros tres Frane-

* De DODWELLO nota, quod ſtatuat, in utraque jura & templi & ſynagogarum ſucceſſiſſe Eccleſias. Vide diſſ. de jure laic. ſacerd. C. 3. §. 20. p. 238 ſqq.

Francqueræ A. 1696. edidit, quibus tùm de nominibus, ſtructura, origine, præfectis, Miniſtris & ſacris Synagogarum egit, tùm præcipuè formam regiminis & miniſterii earum in Eccleſiam Chriſtianam translatam eſſe demonſtravit, cum prolegomenis. En verba quædam ipſius in prolegomenis C. 1. p. 4. *Qui Scripturam Novi Teſtamenti conſideratè legit, eum, opinor, non fugit, nomina* ſynagogæ, Paſtorum, Doctorum, ſapientum, præpoſitorum, ductorum, Presbyterorum, Angeli Eccleſiæ, Diaconorum, *voces item & phraſes, quibus functiones eorum exprimuntur*, λειτουργίας & λατρείας *miniſterii*, ἔργου, operis benedicere, precari, canere, puras in omni loco manus tollere, paſcere, legere, docere, interpretari, amen reſpondere, *quæque præter has multæ ſunt aliæ, in eâ frequenter occurrere. Atqui verò hæc omnia, hæ voces dictionesque eædem illæ ſunt, quæ in* veteri & hodiernâ Synagogâ *admodum ſunt uſitatæ Habes in eâ voces & nomina* כנסת & בית הכנסת Synagogæ, צבור τοῦ πλήθους τῶν πιστευσάντων, קהילה קדושה Eccleſiæ ſanctæ, רבנים doctorum, חכמים ſapientum, פרנסים paſtorum, זקנים presbyterorum, ממונים præpoſitorum, מנהיגים ductorum, שליחי צבור angelorum Eccleſiæ, חזנים diaconorum. *Frequentatæ ſunt in eâ actiones* precandi, legendi, interpretandi, paſcendi, docendi, excommunicandi. . . . . *Sed, quod magis etiam admirandum eſſe videtur, quæ* Magiſtri *Judæorum præſcribunt* præcepta *de virtutibus & requiſitis* præfectorum miniſtrorumque Synagogæ, *ea vix differunt ab iis, quæ in ſimili omninò caſu* Paulus *tradidit Apoſtolus.* Hactenus VITRINGA, cui ad latus ponimus RICH. SIMONEM, qui & ſub nomine HIERONYMI ACOSTÆ ſub initium tractatus *des revenus Eccleſiaſtiques* & ſub nomine Domini DE SIMONVILLE in tractatu, qui titulum fert: *Cérémonies & coutûmes qui s' obſervent aujourdhuy parmi les Juifs, traduites de l'Italien de* Leo de Modena, *Rabbin de Veniſe avec un ſupplement*, & ſæpius prodiit, atque etiam latinè per *Joh. Val. Grosgebauerum* verſus ſub titulo *exercitationis de ceremoniis Judaicis cum diſciplina eccleſiaſtica collatis* Francof. A. 1693. lucem vidit, argumentum hoc exſecutus eſt. Nec tacendi ſunt STEPH. LE MOYNE, Theologus Leydenſis in notis in varia ſacra p. 22. ſqq. 954. 955. JOBUS LUDOLFUS in comment. ad Hiſt. Æthiop. f. 365. ſqq. J. F. BUDDEUS in præf. ad parerga theologica p. 26. ſqq. inque duabus exercitationibus de ritibus Eccleſiæ latinæ Judaicis, quæ in parergis iſtis p. 61. ſqq. exſtant, GEORG. HOOPERUS, Epiſcopus Anglus Bathonienſis & Wellenſis in libro iſto, quem jam citavimus, ubi vel maximè P. 2. rep. 1. p. 149.

 ſqq.

ſqq. demonſtratur, *that moſt of the ancient Chriſti an ordinances were deriv'd from the Jews*, quod maxima pars conſtitutionum Chriſtianarum à Judæis derivata fuerit, & denique ANTONIUS VAN DALE in diſſ. de verâ & falſâ prophetia, quæ Amſtelodami eodem ipſo anno prodiit, C. 3. p. 210. ſqq. Quod reſtat, id ſaltem cavendum hîc eſt, ne è ſilice aquam ſubinde poſtulemus & ſynagogam in omnibus cum Eccleſiâ componamus, id quod qui facit, non poteſt non frigida & jejuna tractationi aliâs haud ineleganti affundere.

(*e*) Scilicet aliud eſt ſynagoga בית הכנסת, aliud ſchola בית המדרש vel ישיבה ſive academia, etſi hæc omnia aliquando confundi videas. *Nimirum celebrioribus Synagogis junctum erat* בית מדרש *ſive* Gymnaſium, *in quod Viri docti ad docendum aut diſputandum conveniebant, quæ ſcholæ ut ſynagogarum appendices hoc ipſo nomine ſynagogæ aliquando ſignatæ ſunt.* Ita VITRINGA de Syn. vet. L. 1. P. 1. C. 4. p. 134. Confer Luc. 4, 16. Act. 17, 17. 19, 8. Rector Academiæ vocatur ראש הישיבה *Caput Academiæ* aut ראש סדרא *Caput ordinis.* De ſcholis & oratoriis domeſticis, cui uſui ὑπερῷα inſervicre, multa dare nolumus. Scilicet in ejusmodi עליות ſive ὑπερῷοις atque cœnaculis & Apoſtoli conveniebant, Act. 1, 13. uti in die Pentecoſtes factitatum, ubi Act. 2, 3. *viſæ ſunt ipſis* Διαμεριζόμεναι γλῶσσαι ὡσεὶ πυρὸς, *diviſæ linguæ, quaſi ignis* h. e. ignis flammæ per cœnaculum, in quo commorabantur, diſperſæ, quale quid profectò & memoratur in Schalſchelet hakkabala p. 27. & Juchaſin p. 23. repetitum à LIGHTFOOTO, WAGENSEILIO & VITRINGA. Age, demus & nos locum. אחר שאכלו עלו רבו ותלמידיו וכל החכמים לעלייה ודרשו עד שהיה האש לוהט סביב הבית כנתינתא התורה על הר סני: *Poſtquam ederunt, aſcenderunt R. Johannes filius Zachæi & diſcipuli ipſius & omnes ſapientes in aulam ſuperiorem & diſputârunt, donec ignis domum ambiret, uti data fuit lex ſuper montem Sinai.* Sed confer de his omnibus VITRINGAM l. c. C. 4. ſqq. & SCHERZERUM in oratione de Ebræorum & Lipſienſium Magiſtris programm. & orat. p. 409. ſqq. ut Autores, quos celeberr. FABRICIUS in Bibliogr. antiqu. C. 9. §. 9. p. 288. 299. C. 21. §. 1. pag. 616. 617. hîc allegat, taceamus.

(*f*) Ita ſanè ſtatuunt Romanenſes, qui rigidiores ſunt. Exempli loco ſit ROB. BELLARMINUS in de ſummo Pontifice.

(*g*) Ita arbitrantur cum Romanenſibus illis, qui Concilium ſupra Papam eſſe aſſerunt atque libertates Eccleſiarum defendunt, Proteſtantes ferè communiter. Vide inſtar omnium HARTMANNUM de rebus geſtis Chriſtianorum ſub Apoſtolis C. 4. 8.

(*h*) Ita

Digitized by Google

(*h*) Ita exiſtimant ferè ii, qui plebis Chriſtianæ jura valde extollunt. Hùc DAV. BLONDELLI liber de jure plebis in regimine eccleſiaſtico, hùc diſciplina Independentium in Angliâ, Mennonitarum & Quackerorum pertinet. Sed enim Status democraticus parùm ferè à naturali abeſt.

(*i*) Hinc rectè omninò SAM. A PUFENDORF in aureo libello de habitu religionis Chriſtianæ ad vitam civilem §. 32. p. 139. 140. *In Eccleſiis formandis non opus eſt decreto ſuper certâ regiminis formâ introducendâ abſurdæque adeo ſunt quæſtiones, monarchica, ariſtocratica, an democratica forma competat Eccleſiæ. Hæ quippe formæ cadunt in ſtatum aliquem ſeu civitatem: Eccleſia autem ſtatus non eſt.* Hactenus PUFENDORFIUS.

(*k*) Vide VITRINGAM de ſyn. vet. in Proleg. C. 4. 6. noſtramque diſſertationem de oblatione veterum Euchariſticâ, quæ exſtat in anecdotis Irenæi p. 161. ſqq. ubi ſanè ex CUDWORTHO, cui nunc H. GROTIUM in diſſ. *an ſemper communicandum ſit per ſymbola* cum diſſentiente heic, qui ipſum refutare aggreſſus eſt, CLOPPENBURGIO & G. HOOPERUM in diſcurſu Anglico de jejunio P. 2. Rep. 1. C. 3. p. 167. ſqq. meritò adſpergimus, oſtendimus, S. Euchariſtiam ad formulam epuli ſacrificialis paſchalisque inſtitutam fuiſſe nec oblationes veterum in nudis precibus ſed & in oblatis donis pane & vino conſtitiſſe. Id quod Romanenſibus negari haud debet, qui in eo ſaltem peccant, quod oblationem panis & vini, quæ innocua eſt, cum oblatione corporis & ſanguinis Chriſti miris modis confundant. Illam ſtatuere veteres, hanc ſecus. Non itaque negaverim, & ex diſciplinâ templi aliqua in Eccleſiam Chriſtianam transfuſa fuiſſe.

(*l*) Ex Synedrio זקנים ſive Presbyteri in Eccleſiam fluxere. Jam & ſynedrii ſcholaſtici forma 1. Cor. 6, 1. ſqq. 1. Tim. 5, 19. exſtat. Taceo excommunicationem, à ſynedrio quæ & infligebatur, cum ejectione ex templo & ſynagogâ conjuncta. Conſule omninò Reverendiſſimum HOOPERUM l. c. P. 2. C. 5. §. 3. p. 219. ſqq. ubi SELDENUM is refutat & cum judicio refutat.

(*m*) Nihil hanc in rem certius novimus, quam quòd ex literis ſanctioribus depromitur. Hic enim luculenta συναγωγῶν mentio fit. In iis præter Moſis & Prophetarum lectionem docebatur, diſputabatur, preces fundebantur, eleemoſyna erogabatur, rei flagellis cædebantur & ſynagogâ exigebantur Luc. 4, 28. 29. Promiſcua verò libertas cuivis competebat, in egregium publicum quædam proferendi, ſi eâ fa-

cultate polleret. Heic ſedebant Doctores juxta ordinem. Conventus inſtituebatur die ſabbati. Archiſynagogi unus vel plures ſynagogis præerant. Aderat & ὑπηρέτης. Plura hanc in rem ex libris N. T. nemo hauſerit. Aſt nondum hæc ſufficiunt, ad veteris Synagogæ formam penitius capiendam. Hinc ad Talmudem utique recurrendum eſt, ubi de Synagogarum conſtitutione variâ diſſeri nominaque eorum, qui eis præſunt vel ſerviunt, poni videas, ita tamen, ut docti de nominum iſtorum officiorumque, quæ ibi recenſentur, ſignificatione & indole plurimùm inter ſe litigent neſciantque ferè, quì omnia iſta cum Eccleſiâ componere debeant. Jam verò de Synagogâ hodiernâ nobis quæſtio planè non eſt, quam רב Rabbi, פרנס præfectus, גבאי eleemoſynarius, חזן ſive שץ *Schaz* prælector & שמש ædituus conficiunt, quam & cum Eccleſia Hug. Grotium in commentariis ſuis conferre videmus. Hanc enim collationem hiulcam ſubinde eſſe, etſi in quibusdam utique haud aberret, rectè putat Vitringa L. 2. C. 4. Ea etiam ſynagogæ fabrica, quam ex corpore Juris civilis Sam. Petitus in var. lect. L. II. C. 1. 2. exſtruit, ubi nomina *Archiſynagogorum*, *Patrum Synagogarum*, *Patriarcharum*, *Archiereorum*, *Archipherecitarum*, *Hiereorum*, *Presbyterorum*, *majorum*, *ſeniorum*, *didaſcalorum*, *Azanitarum* &c. videas, confuſa eſt & ſubobſcura, uti idem Vitringa probavit l. c. C. 5. etſi Rhenferdius aliam hic tibiam inflet. Nec Jo. Lightfooti mens hìc adoptari poteſt, cui, cum in Talmude עשרה בטלנים של בית הכנסת *decem otioſos Synagogæ* legeret, quorum, ut Synagogæ rebus vacarent, officium fuiſſe perhibetur, viſum fuit, Synagogæ munia inter Decemviros hoſce minimè, uti Vir acutiſſimus putat, otioſos, ita diſtribuere, ut tres ex iis faceret Archiſynagogos, vulgò, ut ipſe quidem exiſtimat, בר של שלשה *conceſſum triumviralem*, unum Synagogæ miniſtrum, notum nomine שליח צבור ſive τοῦ *Schaz* aut חזן ἐπισκόπου, tres diaconos, quibus cura pauperum fuerit demandata, פרנסים nuncupatos, octavum legis divinæ in ſynagogâ interpretem. *Nonum*, addit, *& decimum quem nominemus*, *non eſt in promptu. Scholarcham theologicum ejusque interpretem eos eſſe ſupponamus*, *de quibus alibi copioſior erit anſa diſquirendi.* Vide horas Talm. & Rabb. ad Matth. 4, 23. Eandem ferè ſententiam defenderunt Jac. Capellus in obſerv. ad N. T. p. 26. Matth. 18, 15. Jo. Saubertus in palæſtrâ theol. philol. diſſ. 17. p. 378. ſqq. Jo. Henric. Otto in lexico adv. Synagogæ & Fr. Burmannus in exercitationum academicarum, quæ Roterodami A. 1688. prodiere, P. 2. diſp. 2. p. 21. ſqq.

Digitized by Google

ſqq. ubi inter decem otioſos ſynagogæ officia ita vir doctus diſtribuit, ut ajat, Archiſynagogos fuiſſe tres eosdemque Judices & פרנסים, ex quibus tamen eminuerit ראש הכנסת ſive ממונה, ſequi Sacerdotes & presbyteros, poſtea diaconos ſive חזנים aut שליחי צבור vel שמשים ſuccedere, quos & cum ἐπισκόποις Vir inſignis confert, addendos quoque eſſe Eleemoſynarios, qui itidem פנסים nuncupentur, & denique interpretem. Accedit his omnibus CAMP. VITRINGA L. 2. C. 7. ſqq. qui tamen diſtributionem illam officiorum inter Decemviros otioſos haud approbat penitus, cum nec Triumviros Judices eosdem cum Archiſynagogis, nec חזן ἐπίσκοπον eſſe nec גבאי צדקה *collectores eleemoſynarum* ad ſynagogam olim pertinuiſſe, nec התורגמן ſive *interpretem* diverſum à חזן habendum putet, ipſe verò mox tres Archiſynagogos & ſeptem lectores numerum otioſorum Synagogæ confeciſſe exiſtimet, mox diſtributionem officiorum iſtam determinare nolit, ſed in genere ſaltem ponat, Synagogas veteres celebriorum urbium ab integro Senatu doctorum Virorum, alias ſynagogas minores ab unico רב ſive ſacrorum magiſtro gubernatas fuiſſe. Addit dein, regimen Eccleſiæ Chriſtianæ non eſſe formatum juxta ejusmodi typum ſynagogæ, cui præſit רב Magiſter ſive didaſcalus, qui ſacra negotia curet, accedentibus pluribus paſtoribus ſive פרנסים, qui civilia tractent, ſed eſſe potius effictum ad illud regiminis exemplar, quo plures Viri docti unum aliquod conſiſtorium ſive ſynedrium ſacrum conſtituentes communi conſilio res ſynagogæ moderentur, ſub uno tamen præſide ſive ראש ישיבה qui verò ordinis ſaltem non jurisdictionis primatum habeat. Porrò & nomina eorum, ad Synagogam qui pertinent, explicat aitque זקנים fuiſſe illos, qui Synagogam olim rexerint, conſiſtorii eccleſiaſtici aſſeſſores, פרנסים fuiſſe itidem præfectos ſynagogæ, non eleemoſynarios, uti LIGHTFOOTUS putet, eosdem quoque cum זקנים & פרנסים eſſe ממונים של הצבור, qui omnes in Eccleſiâ veteri πρεσβύτεροι, ἐπίσκοποι, προεστῶτες & ἡγέμενοι vocitati fuerint, præfectos quoque hos & ipſos in Synagogâ concionatos olim fuiſſe & aliis quoque doctoribus hanc facultatem permiſiſſe regimenque eorum in moderamine actuum Synagogæ, coercitione inobedientium, quæ per excommunicationem & flagellationem maximè ſe exeruerit, & curâ eleemoſynarum conſtitiſſe. Quin & ad miniſtros ſynagogæ tranſit aſſeritque, שליחי צבור *legatos congregationis* olim eos dictos fuiſſe qui ad preces pro cœtu fundendas ſive ordinariè ſive extra ordinem fuerint deputati, nec malè cum ἐπισκόποις conferri, חזנים verò

verò ſive *miniſtros* illos exſtitiſſe, qui viliora Synagogæ miniſteria obiverint atque eapropter cum diaconis Eccleſiæ componi debeant, ὑπηρέται utpote, ex quo & patet, Διακόνους ipſum cum גבאים haud confuſos velle. Adjicit porrò, lectionem legis cæteraque ritualia ab Archiſynagogis olim cuivis probato literatoque viro commiſſa fuiſſe, nunc verò ſynagogæ miniſtris, qui & jam שליחי צבור dicantur, concedi. Denique ait VITRINGA, hæc, omnia tantis *obſita tenebris* eſſe, ut *haud dubie absque temeritate nihil in multis audacter definiri poſſit* p. 533. VITRINGÆ adjungimus adverſarium Jo. RHENFERDIUM, qui in diſſert. Philol. de decem otioſis Synagogæ, lectis BUXTORFII veſtigiis, judices in ſynagogis non ſediſſe atque adeo decem otioſis planè haud adnumerandos putat, qui omnes ejusdem ordinis & poſthabitis omnibus negotiis aliis ſynagogæ penitus addicti fuerint, utpote in quâ ſeſe quotidiè manè & veſperi tempore precum præſentes ſiſtere ad numerum denarium, qui legitimum demum cœtum conſtituat, conficiendum debuerint. Addit idem, eos fuiſſe ſynagogæ ſtipendiarios, probos atque pios & urbibus magnis ſaltem proprios. Chaſſanem neque eſſe epiſcopum neque diaconum Synagogæ ſed cuſtodem porrò is putat. Parnaſſim exiſtimat mox ſynagogæ præfectos & ſeniores, mox collectores ciborum eſſe. תורגמן ſive ſtatum interpretem in ſynagogâ nullum admittit. Otioſos non neceſſariò debuiſſe eſſe literatos affirmat. Archiſynagogum ſaltem unum olim, ſeniores ſeptem, duos diaconos, Angelum cœtus ſive prælectorem aut præcentorem & Chaſſanem ſive æditum ſynagogæ officia & miniſteria olim expleviſſe autumat. Rectorem academiæ denique & collectores eleemoſynarum, quos ſcilicet cum diaconis confert, ex ſynagogâ haud excludendos eſſe arbitratur. Addi poteſt JAC. BASNAGE in Hiſt. des Juifs T. 3. C. 31. ubi diverſas iſtas ſententias, in quibus multa obſcuritas eſt, recenſeri videas. Ex BUXTORFIORUM Synagogâ Judaicâ, quæ recentiorem ſaltem ſynagogam nobis adumbratam ſiſtit, atque ex LAUR. ODHELII, Sueci ſynagogâ bifronte, quæ longè alia nobis argumenta exhibet quam quæ ex titulo forſan conjeceris, aliisque Autoribus non eſt, quod hîc ſapiamus, niſi quòd ab iis, qui omnia hanc in rem ſcripta legere voluerint, evolvendi quoque ſint, quos celeb. FABRICIUS in Bibliogr. antiqu. C. 9. §. 9. p. 288. 289. & C. 21. §. 1. p. 616. 617. citat. Patet autem jam, quam incerta & lubrica ſit tota de ſynagogâ vetere tractatio iſta quantæque campum hunc tenebræ occupent, ex quibus vix quisquam facilè ſe extricaverit. Unde & ad

ad commune illud NON LIQUET cùm toties hîc recurrendum ſit, non exiſtimo, ex inveſtigatione veteris Synagogæ ad origines Juris eccleſiaſtici dandas ſufficientes fontes peti poſſe. Nec tamen & penitùs negligenda hæc venit diſquiſitio, cùm, ut jam oſtendimus, aliqua ſaltem, quæ ad Jus eccleſiaſticum primitivæ Eccleſiæ evolvendum ſpectant, hinc explicari poſſint. Referri huc poteſt & quæſtio illa, quam haud ſine ratione quis moverit: Num excommunicatio Judaica ſeparationem à cœtu ſacro ſecum tulerit? Scilicet cùm excommunicationem Judaicam in Eccleſiam è Synagogâ ab Apoſtolis transfuſam exiſtiment Viri præſtantiſſimi eandemque ſeparationem à cœtu & ſacris ſecum haud vehere arbitrentur, nulli hanc Apoſtolico mandato ſed confœderationi ſaltem eccleſiaſticæ inniti cauſantur. Præterquam autem, quod ipſa collegiorum conſtitutio eſſentialem hanc facultatem ſibi junctam habet, ut collegio hoc exigi queat is, qui illud turbat, nec ſine hâc facultate ordo ullus aut diſciplina ſervari poteſt, id quidem primum mirum cuidam vidéri poſſit, quod affirmetur, excommunicationem Judaicam in Eccleſiam quoque translatam eſſe, cùm excommunicatio Judaica pœna civilis, fatentibus omnibus, ſit, qualis profectò naturæ collegii indolique Eccleſiæ, ubi nullus imperans datur, repugnat. Si verò dixeris, excommunicationem hanc Judaicam, demto illo, quod in eâ civilem quandam jurisdictionem olet, in Apoſtolicâ Eccleſiâ ſaltem adoptatam fuiſſe, id profectò remanet, ſeparationem à cœtu & ſacris ab ipſiſmet Apoſtolis in Eccleſiam fuiſſe inductam. Ejusmodi quippe excommunicatio refertur Eſdræ C. X. comm. 8. Quin ſanè hoc ſecum illa phraſis fert, qua ἀποσυνάγωγος quis fieri dicitur. Joh. 9, 22. 12, 42. 16, 2. Ita ſcilicet & Chriſtus ſynagogâ & urbe Nazaretanâ ſimul ejectus legitur Luc. 4, 29. Quale quid & cæco à Chriſto curato accidit Joh. 9, 34. 35. Adde Luc. 6, 22. Nec eſt, quòd ajas, ἀποσυνάγωγον γίνεσθαι nil aliud eſſe quàm à conſortio hominum civili atque familiari, non à ſacris vel templo excludi. Quid enim per συναγωγὴν in libris Novi Teſtamenti intelligatur, conſtat. Noſtrum ſanè non eſt, acceptiones vocum fingere pro lubitu, ἵνα ὑποθέσει δυλεύωμεν. Mirum verò eſt, Jac. Capellum in annot. ad h. l. Jo. Seldenum de jure naturali & gentium juxta diſc. Ebr. L. 4. C. 9. p. 540. ſqq. & de ſynedriis vet. Ebr. L. 1. C. 7. p. 78. 101. 125. 126. & Jo. Lightfootum ad Joh. 9, 22. 16, 2. hanc ſibi mentem induere, quam & ſuam feciſſe alios eosque præſtantiſſimos Viros video. Jam enim ajunt Viri ſummi, excom-

 municatum

municatum apud Judæos templo & ſynagogis olim haud exactum fuiſſe. Vide Jo. Seldenum de ſynedr. vet. Ebr. L. 1. C. 7. p. 128. ſqq. 137. 138. Jo. Lightfootum ad 1. Cor. 5, 5. Opp. T. 2. f. 891. & Sam. Basnagium in annal. Polit. Eccleſ. T. 2. Diſſ. 2. f. 478. ſqq. quos alios ex recentioribus ſequi videas. Ut & argumenta pro aſſertione hâc militantia afferantur, in ſcenam primò producitur locus Miſchnicus Middot C. 2. hal. 2. qui verò nihil aliud probat, quam hoc, excommunicatos in הר הבית ſive *atrium gentium* admiſſos fuiſſe, ut ipſemet ſic verba exponit Lightfootus in centuriâ chorographicâ Matthæo præmiſſa C. 28. Jam verò ab admiſſione in *atrium gentium* ad admiſſionem in *atrium Iſraëlitarum* nulla valet conſequentia. Porrò & dicitur, vel ex eo patere, quod excommunicatio Judaica à templo & ſynagogis neminem exegerit, quia Chriſtus & diſcipuli ejus, quos excommunicatos fuiſſe nemo negare poſſit, templum tamen & ſynagogas liberè intraverint. Ego verò penitus nego, Chriſtum aut diſcipulos ejus fuiſſe excommunicatos, ſi unicum iſtum locum Luc. 4, 29. exceperis. Si enim diſcipuli jam excommunicatione ligati fuiſſent, in futuro Chriſtus dicere potuiſſet, *apoſynagogos vos facient* Joh. 16, 2. Non audebant eousque temeritatis adverſarii Chriſti procedere, qui ipſum apud populum videbant magni prophetæ famâ florere. Confer omninò Seldenum de J. N. & G. L. 4. C. 9. p. 543. 544. Vitringam de ſyn. vet. L. 3. P. 1. C. 11. p. 779. 780. & Jac. Basnage in Hiſtoire des Juifs L. 6. C. 21. §. 9. p. 448. ſqq. Quod enim Judæi fingunt, Chriſtum trecentis buccinis excommunicatum fuiſſe, nos non moratur. Vide Eisenmengeri entdecktes Judenthum P. 1. C. 2. p. 108. 116. Nec eſt, quod minus probabile tibi hoc videatur, Chriſtum non fuiſſe excommunicatum & tamen τοὺς ἄρχοντας, qui Chriſto adhæſerint, diſſimulâſſe, ſe doctrinæ Chriſti adhinnire, ne excommunicarentur. Joh. 12, 42. Hi enim ἄρχοντες peculiari quadam ratione ad Judaicas traditiones ſervandas obſtricti erant, ita ut nullo modo in ipſis ejusmodi innovatio tolerari potuerit, quemadmodum in Chriſto, qui cum diſcipulis ſuis Judæam obambulabat nec fixam Hieroſolymis ſedem habebat. Notumque utique eſt illud: *duo cum faciunt idem, non eſt idem.* Quod in uno toleratur, in altero punitur. Quæ ipſa contra Sam. Basnagium l. c. §. 3. f. 469. notanda ſunt. At ſunt alii Viri præſtantiſſimi qui ajant, excommunicatis quidem templum ingredi licuiſſe, non verò ſynagogas. Vide C. Vitringam l. c. C. 9. p. 741. ſqq. & Jac. Basnage Hiſt. des Juifs L. 6. C. 21. §. 21. p. 463. 464. qui ſanè

ſanè nonniſi loco illo ex Middot deſumto deluſi fuiſſe videntur. Denique nihil nos cogere video, ut ſtatuamus, excommunicatos ad agnum paſchalem comedendum admiſſos fuiſſe, cum is, qui quatuor cubitorum ſpatio ſecedere ab aliis debuit, qui & convivio trium intereſſe non potuit, cujus quoque filius ad circumciſionem haud fuit admiſſus, certè convivio paſchali intereſſe haud potuerit. Et ſit ita, id expreſſè nullibi memorari. Id quod nec neceſſarium eſt, cùm, ut ita dicam, *per ſe* id pateat. Quod reſtat, velim omninò hic inſpici Jo. Cocceji, Theologi Reformati ejusdemque longè doctiſſimi theſes de ſynedrio & judiciis, exterminio, anathemate & ſeparatione à Synagogâ ſive Eccleſiâ, quæ operum ejus ἀνεκδότων tomo II. f. 513. ſqq. inſertæ conſpiciuntur. Scilicet & heic Vir doctiſſimus eandem ferè Seldeno reſponſionem dat, quam nos jam adhibuimus, locum iſtum ex Middot ſaltem de ingreſſu להר הבית *in montem templi* agere. Hinc & publicanum illum μακρόθεν ἑστῶτα Luc. 18, 13. credo tanquam in monte templi ſtantem & hactenus ab atrio Iſraëlitarum abſtentum repræſentari. Nec ſanè comprehendi ullâ ratione poteſt, quî illi ſacrorum communio permiſſa fuerit, cum quo cibum capere nefas erat. Maneat itaque hoc, excommunicationem Judaicam præter civilem iſtam notam, quam excommunicato inuſſit, & juxta quam in commercio civili mortuus is habebatur, etiam à ſacris eundem ſeparâſſe, & per conſequens, excommunicatione hâc, uti Viri doctiſſimi credunt, in Eccleſiam Chriſtianam traductâ, ſeparationem à ſacris utique Apoſtolici juris eſſe. Id quod erat demonſtrandum. Eandem verò hîc nobiſcum mentem tenent Jo. Buxtorfius in Lex. Talmudico & Rabbinico, vocibus חרם, נדוי & שמת & G. Hooperus in diſcourſe concerning lent P. 2. Rep. 1. C. 5. p. 209. ſqq. C. 9. p. 318. ſqq. Et ſanè Seldeni omnia ſibi hîc haud arridere monet Jo. Clericus, Vir celeberrimus, in Hiſt. Eccl. Sec. 2. ad A. 196. p. 803. Cæterum merentur omnino hic conferri egregiæ obſervationes illæ ſelectæ ad hiſtoriam cenſuræ eccleſiaſticæ, quarum diſſertationem 1. huc ſpectantem præſide celeberrimo Jano anno 1718. ad d. 26. Octobr. Vitembergiæ defendit M. Theodorus Cruger, Sedinenſis, ubi & hæc ipſa erudite excuſſa conſpiciuntur.

(x) Litem hanc agedum, inter Viros doctiſſimos agitatam pauliſper recenſeamus. Scripſerat Londino die 22. Aug. A. 1682. ad Frid. Spanhemium, Theologum Lugdunenſem Belgam Henr. Compton, Epiſcopus Londinenſis, quæſiveratque ab ipſo, ut cum Collegis ſententiam

 tentiam

tentiam ſuper hâc quæſtione diceret: *ſacræne cum Anglicanâ Eccleſiâ, an Epiſcopis ſubeſt, communioni renunciandum iis ſit, qui Presbyteriali diſciplinæ addicti eſſent?* Reſpondit SPANHEMIUS, ordinis ſacri formam certam ab Apoſtolis non eſſe traditam, ſe itaque non videre, qui Presbyterianis Epiſcopalis diſciplina tantopere rejicienda veniat, ſi modo nulla neceſſitatis aut juris divini opinio illi affundatur. Hoc audito Jo. VANDER WAEYEN, Theologus Franequeranus claſſicum ſtatim cecinit & SPANHEMIO confeſſionis Belgicæ, quæ æqualitatem Miniſtrorum eccleſiæ contra Hierarchicos ex iure divino talem Art. 30. & 31. ſupponit, læſæ crimen imputavit, quæ res multis iisque acerbiſſimis inter SPANHEMIUM & WAEYENUM ſcriptis libellis anſam dedit. Partem eorum, eos ſcilicet, qui nempe à SPANHEMIO ſcripti fuere, videre eſt in hujus operibus Tomo II. L. 8. f. 942. ſqq. Adde HENR. LUDOLFI BENTHEMII, Viri clariſſimi Holländiſchen Kirch-und Schulen-Staat P. 2. C. 2. §. 28. ſqq. p. 82 ſqq. Jam cum palpabile admodum ſit, Apoſtolos, qui Eccleſias plantabant, ad formam ſynagogarum eas tantiſper compoſuiſſe, hujusque evolutio inſigne quoddam ad decidendam litem hanc momentum adferre viſa eſſet, CAMPEGIO VITRINGÆ, Philologo tùm Franequerano, mox Theologo placuit, in formam ſynagogicam curatius inquirere, quod & fecit, edito libro, cui titulus: *Archiſynagogus obſervationibus novis illuſtratus, quibus veteris Synagogæ conſtitutio tota traditur, inde deductâ Epiſcoporum Presbyterorumque primæ Eccleſiæ origine.* Franequeræ A. 1685. Heic verò etſi eruditiſſimis obſervationibus tractationem hanc Vir celeberrimus perfudiſſet, cum tamen ſtatuiſſet, decem otioſos, quos in vetere Synagogâ fuiſſe conſtat, munera & officia Synagogæ expleviſſe, quæ LIGHTFOOTI mens erat, BUXTORFIANÆ adverſa, contradicendum hic eſſe ratus JACOBUS RHENFERDIUS, Vir itidem clariſſimus & linguæ ſanctæ in eâdem Univerſitate Profeſſor, edidit *diſſertationes philologicas* easque duas *de decem otioſis Synagogæ, in quibus* Jo. LIGHTFOOTI aliorumque *ſententiæ* de otioſis examinantur: *varia de* Synagogis *earumque* jure, Præfectis, miniſtris &c. *adſperguntur.* Franekeræ 1686. Hoc ferre haud valens celeberr. VITRINGA repoſuit *de decem Viris otioſis ad ſacra neceſſaria veteris Synagogæ curanda deputatis librum ſingularem, in quo ſententiæ* LIGHTFOOTI *de hoc argumento non ita pridem à ſe acceptæ ratio redditur, quæque illi nuper objectæ ſunt, difficultates è medio removentur; illuſtratis, ubi occaſio eſt, cum locis S. Sciptura tùm antiquis civitatis Hebræorum conſuetudinibus.*

Frane-

Franequeræ A. 1687. Nec ſiluit ſane RHENFERDIUS ſed reſumto calamo illicò repoſuit *Archiſynagogum otioſum* αὐτοκατάκριτον Franequeræ A. 1687. ſequente anno additurus *ſpecimen animadverſionum in V. Cl. decem viros otioſos, in quo frequens decem virorum cum Archiſynagogo & ſe ipſis pugna oſtenditur ejusdemque Viri Cl. querelæ & criminationes refelluntur, gaudia & triumphi conturbantur* &c. Franequeræ 1688. Atque ita ferè ſopita lis in fumos abiit, ut, quis viciſſet, in dubio ferè relinqueretur, niſi quòd clarè ſatis perſpiciebatur, RHENFERDIUM demonſtrâſſe, ſynagogæ Præfectos miniſtroſque ex decem otioſorum numero haud fuiſſe. Nec tamen arenâ penitus ceſſit VITRINGA ſed rediit in campum & reſumtis quidem cum fœnore viribus, ubi A. 1696. eodem illo loco egregium amplumque librum *de ſynagogâ vetere* edidit, in quo eruditiſſima quævis in unum collecta exhibuit ſententiamque ſuam de decem-viris otioſis ex Præfectis miniſtriſque Synagogæ conſtantibus ſaltem probabilem eſſe aſſeruit. Clauſit denique pugnam RHENFERDIUS ediditque Franequeræ A. 1701. *inveſtigationem præfectorum Synagogæ, ubi de Archiſynagogo docente & Presbyteris regentibus* curatè egit. Qui fontibus hiſce caruerit, inſpiciat tantiſper Jo. CLERICI Bibl. Univerſ. T. 10. Art. 4. p. 101. ſqq. & JAC. BASNAGII Hiſt. des Juifs L. 3. C. 31. §. 5. ſqq. p. 792 ſqq. ubi agitur des *dix oiſeux* de la Synagogue & des diſputes ſur cette matiére, itemque H. L. BENTHEMIUM l. c. §. 43. 44 p. 100. ſqq.

(*o*) Res luce clarius patet. Ut enim taceamus, in capite iſto præcipuo, ubi quæritur, num Synagoga unicum ſaltem Archiſynagogum, an plures habuerit, reſpondendum eſſe, diſciplinam ſynagogicam heic variâſſe, licet, ubi Archiſynagogi plures fuere, unum eminuiſſe omninò credibile ſit, conſtat, in Eccleſiâ Chriſtianâ Presbyteros Azanitarum officium in precibus publicis fundendis præſtare & adminiſtrando cultui publico vacare Decem-viroſque otioſos nullos, nullam & flagellationem, nullam civilis pœnæ irrogationem conſpici, id quod utique in ſynagogâ vetere aliter ſe habuit, quemadmodum de flagellatione id ipſæmet ſanctiores literæ oſtendunt. Matth. 10, 17. 23, 34. Act. 5, 40. Vide VITRINGAM de ſyn. vet. L. 3. P. 1. C. 11. p. 768. ſqq. Unde, etſi elegans, etſi erudita hæc diſquiſitio ſit, ea tamen planè non eſt, quæ omnem, quæ præcipuam huic de originibus juris eccleſiaſtici argumento lucem affundere poſſit. Id quod & vel maximè eam ob rem dicendum nobis venit, quoniam ob monumentorum veterum penuriam nobis genuina ſynagogæ veteris, qualis

tempore Chriſti floruit, facies, quî & ea poſt excidium Hieroſolymitanum ſenſim ſenſimque immutata atque inflexa fuerit, haud ſanè ex toto conſtat.

CAPUT III.

DE
JURE ECCLESIASTICO, QUOD SECULIS SECUNDO ET TERTIO OBTINUIT.

ARTICULUS PRIMUS.

QUi ea jam, quæ præcipua ſunt, origines nempe Juris eccleſiaſtici è divinis fontibus, limpidis iis nulloque confœderationis traditionisve humanæ ſequioris luto inquinatis hauſtas dedimus, jam ad evolvendas ejusdem, quæ ſeculo ſecundo & tertio obtinuere, rationes progredimur eodemque filo telam ſic ſat benè cœptam bonis avibus perſequimur. Heic verò id jam ante omnia monendum venit, tantam eſſe in hoc campo monumentorum eccleſiaſticorum penuriam (*a*), ut exaſciati & perfecti quid vix dari etiam ab eruditiſſimis, ad quorum tamen lucem nos aſſurgere haud valemus, poſſit. Tota quippe diſciplinæ eccleſiaſticæ ratio, quæ in ſecundo & tertio poſt Chriſtum natum ſeculo floruit, miraque ejus in omnibus Eccleſiis diverſitas in ſcriptis iis *σωζομένοις* Virorum, qui eo tempore inter Chriſtianos vixere, præſtantiſſimorum, quæ etiamnum exſtant, elata haud conſpicitur. (*b*) Unde & patet, quænam vis ARGUMENTO NEGATIVO (*c*) in hâc hiſtoriæ Eccleſiaſticæ parte inſideat & quanta determinandis rebus hîc adferenda modeſtia, quanta diffidentia multâ cum *ἐποχῇ* permiſta iis adſpergenda ſit, quî &, quod commune noſtrorum hominum vitium eſt, ad diſciplinam ſacram ex unius Scriptoris coætanei libello hauſtam, quæ utique particularis ſaltem exiſtere potuit, Eccleſiæ

Eccleſiæ univerſalis diſciplina haud exigenda (*d*) nec ad ſeculorum ſequiorum decempedam enarrandæ Eccleſiæ primitivæ rationes veniant, id quod iis familiare eſt, qui Autores primorum & ſequiorum ſeculorum nullâ rebus diſtinctione adhibitâ, miſcent. (*e*) Taceo DISCIPLINAM ARCANI, (*f*) quæ, cùm jam hiſce temporibus invaluerit, in eccleſiaſtici juris vetuſtiſſimi latifundia inſpicientibus nobis neſcio quas tenebras hic offundit.

(*a*) Scilicet fontium omnium, qui memorari hic poſſunt, brevis admodum conſpectus datur. Si enim hic Clementem, ſi Hermam, ſi Ignatium, ſi Polycarpum, ſi Juſtinum M., ſi Irenæum, ſi Clementem Alex. ſi Tertullianum, ſi Plinium II. ſi Lucianum, ſi Cyprianum, ſi Minucium Felicem, ſi Hippolytum, ſi Origenem, ſi Gregorium Thaumaturgum nominaveris, omnes ferè, qui in partes hìc vocandi veniunt, nominaveris. Jam verô ad Canones Apoſtolicos conſtitutionesque illas, eodem quæ titulo ornantur, haud quaquam provocaverim. Etſi enim mea, quam de iisdem foveo, ſententia compilationibus illis magis faveat, quam communis illa & recepta, ubi luxuria frondium cum radice arboris exſcinditur, exiſtimemque, plurima omninò heic inveniri, quæ ad ſecula iſta priora pertineant, nolim tamen, quicquam ex iisdem hìc ut producatur, cùm difficilè oppidò ſit, genuina ab iis, quæ mediante interpolatione in libellos iſtos immiſſa fuere, ad convictionem lectoris ſecernere. Qui verò, quæ hanc in rem jam olim diximus, legere anhelaverit, is ea, quæ ad Irenæi anecdota dedimus ſub prælum proximè reditura, is &, quæ in primitiis Tubingenſibus contra illuſtrem Virum, SCIPIONEM MAFFEJUM hanc in rem ſcripſimus, inſpiciat neceſſe eſt.

(*b*) Accedit & hoc, quòd præſtantiſſimi iſti Viri perrarò in ſcriptis ſuis datâ operâ Eccleſiæ diſciplinam evolvunt calamumque rebus explicandis admovent, ſed ὡς ἐν παρόδῳ ſaltem, quæ hùc pertinent, tractationi ſuæ adſpergunt, atque obſcurâ ſæpius & tenebricoſâ dictione animi ſui cogitata hìc exprimunt, cujusmodi loca vel maximè in Tertulliano invenias.

(*c*) Argumentum negativum hoc eſt, quod ex ſilentio ſcriptorum coætaneorum facti nullitatem arguit. Jam quæritur: num argumentum hoc ſemper valeat, vel num poſitio hæc ſemper ſit ἰξαγώνιοι: Id, quod Scriptores coætanæi haud enarrant, ad ætatem iſtam haud aſſurgit. Ubi noſtra hæc eſt mens, theſin hanc non ſemper procedere,

re, maximè ſi ad ea tempora adplicetur, ubi magna ſcriptorum eſt penuria. Nec tamen exiſtimaverimus, promiſcuè illa tanquam vera admittenda eſſe, quæ à ſcriptoribus ætatum ſequiorum tanquam olim facta memorantur. Jam enim in diſcernendis rebus judicium criticum hîc adhibendum venit fierique ſubinde ſolet, ut, ubi certi quid determinare non poſſumus, in βάθει ἐποχῆς nos præcipites demus, qui ſapimus. Aſt de argumenti negativi momento jam ſufficienter egimus in primitiis Tubingenſibus P. 2. p. 156. 186. 193. ubi & autores hanc in rem conſulendos adjunximus, queis velim addas jam & Jo. Pearsonium, Epiſcopum olim in Angliâ Ceſtrienſem in vindiciis Epiſtolarum S. Ignatii P. I. C. 11. f. 317. ſqq.

(*d*) Ita ſcilicet, ubi ex Juſtino M. ubi ex Irenæo, ubi ex Tertulliano, ubi ex Cypriano quid adfertur, ſtatim id pro diſciplinâ eccleſiaſticâ ſeculi ſecundi vel tertii venditatur. Nolim hoc ut fiat, mi lector. Rem ut manibus comprehendas, do inſtantiam. In Eccleſiis, quæ Auguſtanæ Confeſſioni adhærent, plurimæ habentur ordinationes Eccleſiaſticæ, quarum una ab alterâ multis modis differre ſubinde conſpicitur. Jam pone, ex his ordinationibus unam vel alteram ſaltem tibi, diſciplinam Eccleſiæ Evangelicæ communem enarraturo cognitam eſſe. Nonne magnus hic ſolœciſmus foret, ſi, quæ ex illa particularis Eccleſiæ cujusdam conſtitutione decepſiſti, effata loco generalis cujusdam regulæ tibi eſſe paterere, ad cujus decempedam Eccleſiæ omnis Evangelicæ placita ſtatutaque exigeres? Quod verò hic incongruum eſt, id & quoad ſtatuta canonesque veteres eam ipſam ob rationem haud valet. Jam autem error hic communiter erratur præjudiciumque iſtud omnibus ferè, re haud ſatis penſitatâ ad determinationem iſtam provolantibus obrepit.

(*e*) Hanc ἀβλεψίαν ferè Scriptores omnes committere conſpicimus, qui eam, quâ par erat, diſtinctionem heic rebus non adhibent. Exempli loco eſſe poſſunt Caveus & Arnoldus.

(*f*) Non curioſum ſaltem & elegans eſt iſtud de diſciplinâ arcani argumentum, ſed & utile, ſed & ad accuratam veteris Eccleſiæ inveſtigationem neceſſarium. Scilicet, qui diſciplinam arcani ignoraverit, ex quâ diſcrimen illud inter fideles, catechumenos & pœnitentes oritur, is veteris Eccleſiæ conſtitutionem penitus ignoret, neceſſum eſt. Dedimus rerum levem quandam adumbrationem in primitiis Tubingenſibus P. 2. p. 148. ſqq. ubi & p. 158. nominavimus Autores heic inſpiciendos, quibus jam velim affundas Ph. Jac. Hartmannum de rebus

rebus geſtis Chriſtianorum ſub Apoſtolis C. 12. p. 279. ſqq. FR. SPANHEMIUM Opp. T. I. f. 722. 723. & celeberr. BOEHMERUM in Jure Eccleſ. ant. p. 229. 230. ubi monet Vir præſtantiſſimus, diſciplinam arcani jam Tertulliani tempore receptam fuiſſe. Non verò dici ſatis poteſt, quàm neceſſaria hæc diſciplina ad Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ veteris, ſuis ſanè tenebris ſubinde involutæ, myſteria penetranda ſit. Jam enim in Eccleſiâ veteri & Doctores & auditores in diſtinctas claſſes fuſi erant, id quod poſtremum utique poſt diſciplinam arcani abrogatam non amplius hodiè conſpicitur.

ARTICULUS SECUNDUS.

At verò, ubi jam Oceanum dicendorum quendam ingredimur, ea, quæ heic tangenda nobis veniunt, (neque enim prolixam in rerum deductionem (*a*) abibimus,) ſuas in claſſes diſpeſcimus. De doctoribus Eccleſiæ varioque eorum ordine, qui ſeculo ſecundo & tertio obtinuit, primùm enarranda mens noſtra eſt. Poſtea & variæ auditorum claſſes & ſacramentorum rituumque eccleſiaſticorum, pœnitentiæ itidem varia diſciplina eviſceranda atque inſpicienda eſt. Age, cùm naturalis hæc methodus ſit, de doctoribus primùm diſpiciamus. Nemo neſcit, quanta lis eruditorum hic mentes agitet, qui, prout huic vel illi ſectæ hîc adhærent, diverſa quoque heic principia fovent. Quæritur nempe, num jam hiſce temporibus ſupereminentia illa epiſcopalis obtinuerit? Id quod omnes illi adfirmant, qui divinum illi jus affundunt, ii verò, qui Epiſcopos cum Presbyteris eosdem faciunt, hactenus pernegant, ſed ita, ut ajant, diſciplinam hanc epiſcopalem ſeculo ſecundo ex inſtituto quodam humano cœpiſſe. At enim, qui extra partium ſtudium heic poſitus fuerit, exiſtimabit, fuiſſe forſitan Eccleſias ab Apoſtolis plantatas, ubi unicus ſaltem Epiſcopus, plures doctores & presbyteri exſtiterint, queis ille ex Apoſtolorum autoritate præfuerit & præcipua munia, quibus hi manum adfundere nequiverint, exercuerit, (*b*) fuiſſe & alias Eccleſias rurſus Apoſtolorum operâ collectas, ubi omnes doctores æquali dignitate, æquali & epiſcoporum presbyterorumque nomine fulſerint, (*c*) etſi & in has tandem ſupereminentia epi-

 ſcopalis

ſcopalis & in primis quoque iſtis temporibus inducta fuerit. Scilicet chariſmatum, experientiæ ſpiritualis & αὐτοψίας Dominicæ ætatisque Apoſtolicæ rationem hic ab Apoſtolis & Eccleſiis habitam fuiſſe tam clarum eſt quàm quod clariſſimum. Itaque, ſi quidem ſapere velint, qui in mutua heic viſcera ſæviunt, facilè hìc amico quodam connubio jungi poſſunt. Sit ita, uti Viri inſignes volunt, ut ſupereminentia Epiſcopalis divini juris eſſe exiſtimari poſſit, ſi modò adjiciatur, Epiſcoporum & Presbyterorum æqualitatem itidem divini Juris eſſe. Quod ipſum ſi ita ſe habet, patet, relictum hoc eſſe Eccleſiarum libertati & confœderationi, quamnam regiminis eccleſiaſtici formam eligere & conſtituere velint. Quin & porrò hinc manat, inficetum hoc eſſe atque valde inconcinnum, ſi Eccleſiæ, quæ diverſas hìc vias ſibi fecere, ubi una Epiſcopalis, altera presbyteriana, tertia mixti generis eſt, naſis aduncis heic ſeſe invicem ſuſpendere & brutis fulminibus impetere velint. Quidquid tamen hujus ſit, Epiſcoporum, Presbyterorum & Diaconorum ordo jam communior hoc ſeculo exſtitit, quibus in Eccleſiâ maximè Africanâ acceſſere lectores, (*d*) ſubdiaconi, Acoluthi & Exorciſtæ. (*e*) De doctrinâ de ſacerdotio N. T. & de diſtinctione inter Clericos & laicos (*f*) itemque de jurisdictione eccleſiaſtica, (*g*) quæ in conſtitutione Epiſcoporum rerumque eccleſiaſticarum diſpoſitione conſiſtit, non eſt, quod multa hìc dicamus, cum plenis velis ſuperſtitio nondum hoc tempore graſſata fuerit resque ſat benè tunc temporis adhùc ſe habuerit. Et hæc de Doctoribus ſufficiant. Jam & de Eccleſiarum inter ſe communione & dignitate pauciſſima ſaltem infra damus. (*h*)

(*a*) Neque etiam à manibus noſtris hoc jam quis popoſcerit, qui viderit, nos libellum ſaltem academicum hìc conſcribere. Quin nec neceſſarium quoque hoc eſt, ſi, quæ prolixius dici poterant, in nervum conſtrinxeris & ſumma rerum momenta cum curâ tetigeris.

(*b*) Retulerit hùc quis Angelos illos ſive Epiſcopos Eccleſiarum Aſiaticarum, qui in Apoc. 2. 3. memorantur. Cùm enim presbyterorum nulla in epiſtolis illis Apocalypticis mentio occurrat, quorum tamen mentio vix negligi hìc potuiſſet, ſi Eccleſiæ Aſiaticæ illo tempore

Pres-

Preſbyteros habuiſſent, prona videtur hinc colligi poſſe conſequentia, ſolos hîc Epiſcopos utramque ubique paginam feciſſe. Nec tamen ſic Epiſcopalibus frigida ſuffunditur, cùm hi Epiſcopos ſtatuant rei Eccleſiaſticæ dominos, ubi presbyteri adſunt. Inſequitur alia quædam, quæ Epiſcopos evehat, ratio. Extant nempe catalogi atque indices vetuſtiſſimorum in Eccleſiis Epiſcoporum, quos exempli gratia nobis dant Irenæus & Euſebius, & ad quos tantâ cum ſolicitudine Tertullianus provocat, qui & paſſim conſpiciuntur, ubi ſeries Epiſcoporum elata habetur. Habemus ita Epiſcopos Romanos, Hieroſolymitanos, Alexandrinos, Antiochenos, alios. Maximum verò rebus pondus addit Ignatius, Epiſcopus ipſe Antiochenus, qui ſeculo ſecundo ineunte floruit. Hic enim paſſim in epiſtolis ſuis, quæ ex eruditorum ſententiâ minus interpolatæ creduntur, Epiſcoporum ſupereminentiam præ Presbyteris miris modis extollit. Vide ep. ad Epheſ. §. 4. 5. 6. ubi & §. 1. laudatur Oneſimus, Epheſiorum epiſcopus, itidem epiſt. ad Magneſianos, quorum epiſcopus Damas ab Ignatio celebratur & à Presbyteris Baſſo & Apollonio diſtinguitur §. 2. Addi poſſunt ſequentia §. 3. 4. 6. 7. 13. ubi §. 6. dicitur, *epiſcopum præſidere loco DEI, Presbyteros loco Synedrii Apoſtolici eſſe, & Diaconos concreditum ſibi habere miniſterium JEſu Chriſti.* In epiſtola ad Trallianos §. 1. memoratur Epiſcopus Tralleſium Polybius idemque Eccleſiaſtici conſeſſus ordo recenſetur §. 2. & §. 7. Epiſcopi Presbyteri & diaconi vocantur *altare, intra quod qui ſit, mundus ſit.* Adjici & poteſt epiſtola ad Romanos §. 3. 4. 7. 8. 9. ubi ſanè Epiſcopus cum ſummo Sacerdote, Presbyteri cum ſacerdotibus V. T. conferuntur, & §. 13. itemque epiſtola ad Philadelphienſes §. 10. In epiſtolâ denique ad Smyrnæos §. 8. hæc habentur: *Omnes Epiſcopum ſequimini, ut JEſus Chriſtus Patrem, & Presbyterum ut Apoſtolos, Diaconos autem reveremini ut DEI mandatum. Sine Epiſcopo nemo quicquam faciat eorum, quæ ad Eccleſiam ſpectant. Rata Eucbariſtia babeatur illa, quæ ſub Epiſcopo fuerit vel cui ipſe conceſſerit. Ubi comparuerit Epiſcopus, ibi & multitudo ſit, quemadmodum, ubi fuerit Chriſtus JEſus, ibi Catbolica eſt Eccleſia. Non licet ſine Epiſcopo neque baptizare neque agapen celebrare, ſed quodcunque ille probaverit, hoc & DEO eſt beneplacitum, ut tutum ratumque ſit, quo lcumque agitur.* Eſt tamen locus, qui argumenta omnia, quæ ex Ignatio pro ſupereminentiâ epiſcopali petuntur, ſubruat. Præterquam enim, quod nullibi ajat Ignatius, Epiſcopos jure divino Presbyteris præſtare, ſolique Epiſcopo eodem jure ordinationem competere, in

 epiſtolâ

epiſtolâ ad Magneſianos §. 3. hæc verba habentur, quæ Græca adponemus: καὶ ὑμῖν δὲ πρέπει μὴ συγχρᾶσθαι τῇ ἡλικίᾳ τοῦ ἐπισκόπου, ἀλλὰ κατὰ δύναμιν Θεοῦ πατρὸς πᾶσαν ἐντροπὴν αὐτῷ ἀπονέμειν, καθὼς ἔγνων καὶ τοὺς ἁγίους πρεσβυτέρους, οὐ προσειληφότας τὴν φαινομένην νεωτερικὴν τάξιν ἀλλ᾽ ὡς φρονίμους ἐν Θεῷ συγχωροῦντας αὐτῷ, quæ latinè ita ſeſe habent: *ſed & vos decet non familiariùs ac ſuperbè uti ætate Epiſcopi ſed ſecundum virtutem DEI Patris omnem impertiri illi reverentiam, non reſpicientes ad apparentem* juvenilem ordinationem *ſed ut prudentes in DEO cedentes ipſi.* Scilicet ſi per νεωτερικὴν τάξιν non juvenilem ſed novam conſtitutionem, quâ demum Epiſcopatûs ſupereminentia fuerit introducta, intellexeris, epocham natæ dignitatis & hierarchiæ Epiſcopalis jam habebimus. Et ita quidem Ignatiana hæc nos olim interpretati fuimus in libello Gallico: *la verité de la religion Proteſtante* p. 200. 201. Primus, qui hoc argumentum contra Epiſcopales adhibuit, fuit Ludovicus Capellus in Salmurienſibus de Epiſcopi & Presbyteri diſcrimine theſibus. Sed reſpondit Jo. Pearsonius in præfatione vindiciarum S. Ignatii, qui & telum hoc à Jo. Dallæo neglectum eſſe obſervat & Salmasium, qui idem vibrare nullus dubitavit, depectit, atque omninò oſtendit, vocem νεωτερικὴ *juvenilem* ætatem epiſcopi denotare, uti 2. Tim. 2, 22. νεωτερικαὶ ἐπιθυμίαι *juveniles voluptates* ſunt, quas tamen per *novarum rerum cupiditates* ſed obtorto collo verbis raptis Salmasius vertere mallet. Scilicet idem illud hîc Ignatius dictum vult, quod 1. Tim. 4, 12. exſtat: μηδείς σου τῆς νεότητος καταφρονείτω, uti rectè ad h. l. Pearsonius idem in editione epiſtolarum Ignatii Smithianâ p. 42. notat. Hinc rectè Th. Smith in ſcholio ad hæc verba p. 78. *Senſus hic mihi quidem verus eſſe videtur, quem attigit interpolator οὐ πρὸς τὴν φαινομένην ἀφορῶντες νεότητα. Ad ætatem enim Damæ, cum planè juvenis eſſet, quod ex vultu ipſius cuivis manifeſtè* apparebat, *verba iſta* φαινομένην νεωτερικὴν *referri debent. Non tamen prorſus abnuerim, tempus* nuperæ recentiſque ordinationis *hîc quoque poſſe intelligi. Ordinem verò apud veterem interpretem pro* ordinationem *poni tralatitium eſt.* Hactenus Smithus. Poſt Ignatium memorare & Tertullianum convenit, qui non ſolùm ſucceſſionem Epiſcoporum urget, ſed etiam Epiſcopos, Presbyteros & Diaconos à ſe invicem diſtinguit. Vide librum de præſcriptionibus adv. hæreticos C. 41. & de baptiſmo C. 17. Eadem diſtinctio & apud Cyprianum occurrit atque apud alios ferè omnes Eccleſiæ Patres, qui ſequuntur. In Cypriano hoc vel maximè notandum, quod legem ordinationis in Epiſcopi conſtitutione urgeat, de unitate Eccleſiæ f. 111.

(c) Scili-

(*c*) Scilicet & ex ſeculo ſecundo effata adferri pro æqualitate Epiſcoporum & Presbyterorum poſſunt. *Seniores* ſive *Presbyteri* apud Hermam in Paſtore L. 1. Viſ. 3. ſub finem *Eccleſiæ præſunt* memoranturque ita, ut nulla *Epiſcopi* mentio injiciatur. Idem Hermas L. 3. Sim. 9. §. 27. Epiſcopos præſides Eccleſiarum nuncupat. Ex quo conſpicere eſt, apud ipſum Epiſcopos & Presbyteros unum idemque fuiſſe. Clemens 1. Cor. §. 1. & 21. ἡγυμένυς à Presbyteris videtur diſtinguere. Idem l. c. §. 42. de Apoſtolis: κατὰ χώρας ὖν καὶ πόλεις κηρύσσοντες καθίςανον τὰς ἀπαρχὰς αὐτῶν δοκιμάσαντες τῷ πνέυματι εἰς ἐπισκόπυς καὶ διακόνυς τῶν μελλόντων πιςέυειν. *Prædicantes igitur per regiones & urbes primitias earum ſpiritu cùm probâſſent, in Epiſcopos & diaconos eorum, qui credituri erant, conſtituerunt.* Ex quo pateſcere videtur, Epiſcopos & Presbyteros apud Clementem eosdem eſſe. Id quod & ex §. 44. liquere videtur, ubi Epiſcopi & Presbyteri voces ſecum invicem commutantur. Nec §. 54. peculiaris quidam Epiſcopus memoratur, ubi *ovile cum conſtitutis Presbyteris* nominatur. Denique §. 57. unicum id commendatur, *Presbyteris ut ſubditi ſint* Corinthii. Atque ita profectò & Polycarpus in epiſtolâ ad Philippenſes §. 5. ait: oportet ſubjici *Presbyteris & diaconis tanquàm Deo & Chriſto*, non nominato Epiſcopo. Juſtinus M. ſub finem Apol. 2. lectorem à præpoſito diſtinguit & dein diaconorum ſaltem mentionem injicit. Irenæus, etſi Epiſcoporum ordinem in Eccleſiâ Romanâ recenſeat, tamen ab Epiſcopis Presbyteros haud diſtinguit. Jam enim L. 1. contra hær. C. 10. §. 2. memorat τὺς πρεσβυτέρυς ἐν ταῖς ἐκκλησίαις. Idem L. 4. C 26 §. 2. ſqq. & L. 5. C. 20. §. 1. 2. itidemque in fragmentis apud Euſebium Hiſt. Eccl L. 5. C. 20. & 24. & Niceph. Hiſt Eccl. L. 4. C. 30. & 39. quæ in editione RENATI MASSUETI f. 339. ſqq. habentur, Epiſcopos presbyterosque ita miſcet, ut nullum planè hìc diſcrimen, quod mireris, appareat. Tertullianus etſi epiſcopum ſubinde, Presbyteros, Diaconos & lectores nominet ſucceſſionemque Epiſcopalem de præſcript hær. C. 32. plurimùm urgeat, tamen Apolog. C. 39. ait: *præſident probati quique ſeniores.* Addi poteſt Origines contra Celſ. L. 3. p. 129. ubi οἱ βυλευταὶ καὶ οἱ ἄρχοντες ἐκκλησίας Θεῦ memorantur. Tacemus alia.

(*d*) Juſtinus M. ſub finem Apol. 2. memorat τὸν ἀναγινώσκοντα, & Cyprianus *lectorem* Optatum nominat, qui & ſimul *doctor audientium* fuit. Epiſt. 29. ordinis Felliani, 24. Pameliani. Quinam audientes fuerint, poſtea dicetur.

(*e*) Hy-

(e) Hypodiaconum idem eundem Optatum dicit, qui & lectorem Saturum ſe feciſſe memorat. l. c. Adde ep. 8. & 9. Sic & Presbyteros doctores, de quibus diſſ. X. Cyprianicam Dodwellus ſcripſit, hâc ipſâ epiſtolâ Cyprianus refert. Aſt forſan hæc Eccleſiæ Africanæ ſaltem adſcribenda quis dixerit, niſi Cornelius Epiſc. Rom. in epiſt. ad Fabium, Epiſcopum Antiochenum jam memoraret Presbyteros, Diaconos, ſubdiaconos, acoluthos, exorciſtas, lectores & oſtiarios. Vide Euſebii Hiſt. Eccl. L. 6. C. 43. f. 244. Sed locum in mendo cubare animadvertit J. G. Dorscheus, Theologus eruditiſſimus, quod refert G. Arnoldus in der abbildung der erſten Chriſten L. 2. C. 11. Acoluthos tamen & memorat Cyprianus, uti eſt apud S. Basnagium ann. pol. Eccl. ad A. 233. §. 6. 7. imo & exorciſtas, uti habet Frid. Spanhem. opp. T. 1. f. 741. Vide loca Cypriani ep. 7. Felli, Pamelii 36. itemque ep. 75.

(f) Ut taceamus dicta V. T. ubi miniſtri Eccleſiæ N. T. ſubinde cum Sacerdotibus & Levitis componuntur Jeſ. 66, 21. Malach. 3, 4. Pſalm. 132, 16. notum eſt, in libris N. T. omnes fideles cum veteris Teſtamenti Sacerdotibus & templo conferri 1. Cor. 3, 16. 6, 19. 2. Cor. 6, 16. Eph. 2, 21. 3, 17. 1 Pet. 2, 5. 9. Ebr. 3, 6. Apoc. 1, 6. 5, 10. Adde Rom. 12, 1. Peculiari tamen ratione & ſacerdotium ſibi Paulus arrogat, quòd nempe Gentiles Deo per Evangelium offerat, id quod per converſionem eorundem contigit. Rom. 15, 16. Unde & loquendi ſaltem modus quidam hic eſt, quo hîc Apoſtolus utitur. Idem ſed exſtantiore quâdam ratione dein adhibitus legitur à Clemente Romano in 1. Cor. §. 40. Verba ſunt; *Cuncta ordine debemus facere, quæ nos Dominus juſſit peragere. Statutis temporibus oblationes & officia perfici neque temerè vel inordinatè fieri præcepit ſed præfinitis temporibus & horis. Ubi etiam & à quibus celebrari vult, ipſe excelſiſſimâ ſuâ voluntate definivit: ut pure & ſanctè omnia facta in beneplacito accepta eſſent voluntati ejus. Qui ergô aſſignatis temporibus oblationes ſuas faciunt, accepti & beati ſunt: nam, qui ſequuntur leges Domini, non aberrant. Summo quippe Sacerdoti ſua munia tributa ſunt & ſacerdotibus locus proprius aſſignatus eſt & Levitis ſua miniſteria incumbunt. Homo laicus præceptis laicis conſtringitur.* Mira certè ſunt, quæ hîc Clemens Romanus ponit, à Clemente Alex. & in conſtitutionibus Apoſtolicis repetita. In unum confluunt multa, quæ concoqui ſatis haud poſſunt. 1. *Dominum juſſiſſe oblationes perficere.* 2. *determinaſſe & eundem oblationum tempus.* 3. itidemque *perſonas offerentes* & 4. *locum oblationum peragendarum.* Denique 5. diſtin-

5. diſtinctio additur inter ſummum ſacerdotem, ſacerdotes & Levitas, à quibus omnibus laici ſecernuntur. Nec dicis gratiâ hæc omnia ponuntur ſed ad Novum Teſtamentum applicantur, ita ut videatur crediſſe & perperam quidem crediſſe Clemens vel quisquis hæc ſcripſit, (inter tot enim veterum pias fraudes, ſuppoſitiones & corruptiones facillimè ad ἐποχὴν hiſtoricam hîc quis provolaverit,) diſciplinæ Leviticæ rationes in novo fœdere haud abrogatas ſed mutandis ſaltem mutatis retentas ſervatasque fuiſſe. Quæ omnia ſi rhetorico & oratorio dicendi genere quis ita ſaltem inflectere vellet, tantiſper tolerari poſſent. Jam verò ex confuſione iſta oblatio veterum euchariſtica tùm laica tùm ſacerdotalis, utraque, ſi limites rebus ponas, innocens hactenus manavit, quæ tamen ſequioribus dein temporibus infauſto errore ſacrificium miſſaticum peperit. Scilicet ex fontibus ſacris conſtat, 1. ſolum Chriſtum in N. T. ſummum Sacerdotem eſſe, id quod epiſtola ad Hebræos ſatis docet, 2. in N. T. dierum & horarum diſtinctionem ſublatam eſſe, 3. nullas heic oblationes externas à Chriſto aſſignatas eſſe. 4. diſcrimen inter Clericos & laicos, quod in V. T. obtinuit, in N. T. exſpirâſſe, ubi omnibus omninò fidelibus ſacerdotium competit. Nec tamen eam nos in ſententiam delabimur, ac ſi Eccleſiæ N. T. diſciplina cum templi Judaici diſciplinâ planè comparari haud poſſet. Eadem quippe ratione hoc fieri poteſt, quâ Judæi diſciplinam Synagogicam cum diſciplinâ templi comparant. Vide CAMP. VITRINGAM de ſyn. vet. in proleg C. 4. p. 27. ſqq. De oblationibus illis externis, quas Clemens memorat & §. 44. repetit, monendum hoc eſt, eas nec eſſe ſolas illas ſpirituales oblationes, quas communiter jactitant, precesque, nec ſacrificium corporis Chriſti repetitum, quod in Miſſa ſeſe peragere Romanenſes arbitrantur, ſed ESSE OBLATIONES illas PANIS ET VINI PRIMITIARUMQUE, quæ in Eccleſiâ vetere à fidelibus oblatæ (en oblationem laicam, quæ vocatur!) dein ab epiſcopo vel Presbyteris (en ſacerdotalem!) precibus fuſis ſive ad Euchariſtiæ uſum ſive in genere benedictæ fuere. Totam rem enucleavimus tùm in notis ad Irenæi fragmentum ſecundum adjectiſque de oblatione & conſecratione veterum Euchariſticâ diſſertationibus, Hagæ Comitis A. 1715. impreſſis, tùm in diſſertatione apologeticâ contra SCIPIONEM MAFFEJUM, Virum illuſtrem, quam deinde parti ſecundæ primitiarum Tubingenſium inſeruimus. Ignatius in epiſt. interpol. ad Smyrnæos §. 8. *Non licet ſine epiſcopo neque baptizare*

zare neque offerre, *neque ſacrificium immolare*, *neque convivium* ſc. dominicum *celebrare.* At in epiſtolâ, quæ pro genuinâ venditur, ſaltem hæc habentur: οὐκ ἐξὸν ἐςι χωρὶς τοῦ ἐπισκόπου οὔτε βαπτίζειν οὔτε ἀγάπην ποιεῖν. *Non licet ſine epiſcopo vel baptizare vel agapen facere.* Quæ utique melius ſe habent, eapropter ſcilicet conſtituta, quod ſapiente nullo res dirigente confuſio ſine dubio in Eccleſiâ Smyrnenſi ſuborta fuerat. Juſtinus M. oblationes repetit ſed omnibus eas fidelibus applicat, prout & fidelium omnium generale quoddam ſacerdotium eſſe idem ait in dialogo cum Tryphone Judæo f. 344 ubi: ἀρχιερατικὸν τὸ ἀληθινὸν γένος ἐσμὲν τοῦ Θεοῦ. Adderem heic Irenæum adv. hær. L. 4. C. 8. §. 3. ubi in verſione vetere: *Omnes enim juſti ſacerdotalem habent ordinem*, niſi verba Græca apud Jo. Damaſcenum & Ant. Meliſſam ita haberent: πᾶς βασιλεὺς δίκαιος ἱερατικὴν ἔχει τάξιν, etſi & ſic ſacerdotium Clericatu latius reddatur, nèc nos morentur ea, quæ REN. MASSUETUS, Monachus Benedictinus Pariſienſis è Congr. S Mauri, nobis, dum viveret, amiciſſimus in diſſ. 3. in Irenæum f. 151. 152. contra Jo. Ern. Grabium hîc poſuit. Jam & diſtinctionem inter Clericos & laicos Tertulliani tempore obtinuiſſe ex ejusdem libro de præſcript. hæret. C. 41. patet. Adde de baptiſmo C. 17. ubi & *Epiſcopus ſummus Sacerdos* dicitur, & exhortationem ad caſtitatem C. 7. ubi habetur diſtinctio inter *Sacerdotes* & *laicos*, quam tamen ita inflectit Tertullianus, ut ajat, *ubi eccleſiaſtici ordinis non ſit conſeſſus*, *ſacerdotis jus & diſciplinam quemvis habere.* Cyprianus jura Sacerdotum V. T. in miniſtros Eccleſiæ N. T. quos eodem nomine donat, paſſim transfert, bonâ quidem intentione, quis enim pietatem Viri ex ſcriptis ipſius plurimùm effulgentem haud exoſculetur? ſed perverſâ rerum applicatione, quæ dein in maximum directionis eccleſiaſticæ abuſum ceſſit. Idem & altare & oblationes, vicarias etiam illas, in epiſtolis ſuis haud uno loco memorat. Clericos autem & laicos datâ operâ is ipſe etiam diſtinguit, obtinuitque dein iſta diſtinctio ab illius temporibus uſque ad noſtrum hoc ævum. Repetamus hanc in rem noſtram mentem, quam jam effati ſumus. Si per clericos doctores Eccleſiæ & per laicos auditores ſaltem intelligantur, tranſeat hoc tantiſper. In terminis ſimus faciles. At ſi res ita computetur, ut credatur clericis certus quidam ſanctitatis character adſperſus, qui in ſubjecto clericali tanquam dignitas quædam atque ἐξοχὴ ſacra effulgeat atque dein laicos, qui nominantur, ad ignobiliorem in eccleſiâ gradum detrudat ipſisque ſolam obſequii & ſubmiſ-

ſubmiſſionis gloriam relinquat, primus egomet, Theologus licet, fuerim, qui ſublato lapide, hoc quicquid eſt monſtri contundam, donec è terrâ viventium deleatur. Spectrum ejusmodi in ſcholis ſacris haud tolerandum ſed adhibito eo, quo par eſt, exorciſmo auditoriis Eccleſiisque noſtris exigendum eſt. Nobilitatem dignitatemque ſacram nonniſi chariſmata ſanctiora majorque rerum divinarum cognitio & experientia, denique major in ſanctitate Chriſtianâ vitaque ſpirituali gradus adaugent. His ſi careat Clericus, ſi careat Eccleſiæ Doctor, laico ſanctiore infinities eſt ignobilior. Hìc enim pretium affectionis humanæ haud valet, ſed pretium internum, quod DEus rebus ponit. Egregius hanc in rem habetur locus apud Clem. Al. L. 6. Strom. f. 667. cui omninò calculum adjicimus. *Licet ergò nunc eis quoque, qui ſe in dominicis exercuere mandatis & perfectè vixere convenienter Evangelio, perfectè & gnoſticè ubi vixerint, in ſelectum numerum Apoſtolorum adſcribi. Hic reverà eſt Presbyter Eccleſiæ & Diaconus verus voluntatis divinæ, ſi facit & docet ea, quæ ſunt Domini, non qui ab hominibus per impoſitionem manuum ordinatus aut qui propterea, quia Presbyter, juſtus æſtimatus eſt, ſed qui propterea, quia juſtus eſt, ad Presbyterium electus eſt. Atque licet hìc in terris non honoratus fuerit primâ ſede, ſedebit in viginti quatuor thronis populum judicans, ut dicit Johannes in Apocalypſi.* Nec eſt, quod negligamus hic hiſtoriam illam converſæ per Frumentum Indiæ, mercatoribus Romanis Chriſtianis iisque nullâ manuum impoſitione vel clericali charactere hactenus ornatis ſacra facientibus. Vide Ruffinum Hiſt. Eccl. L. 1. C. 9. Theodoretum Hiſt. Eccleſ. L. 1. C. 23. & Socrat. Hiſt. Eccl. L. 1. C. 19. Etſi enim diluere illa conatus fuerit & PETAVIUS in diatribâ de poteſtate conſecrandi & ſacrificandi Sacerdotibus à DEO conceſſâ deque communione uſurpandâ C. 3. itemque HENR. DODWELLUS in diſſ. de jure laicorum ſacerdotali ex ſententia Tertulliani aliorumque veterum adv. anonymum diſſertatorem de cœnæ adminiſtratione, ubi paſtores non ſunt C. 4. p. 272. ſqq. facilis tamen ubique eſt reſponſio. Vide poſt alios P. J. SKLERANDRI hiſtoriam antiquitatum Eccleſ. p. 125. ſqq. Quæ dum ponimus, non poſſumus non, ubi calamus jam in hoc argumento enarrando currit, benevolum lectorem paucis monere, magnam olim litem de jure laicorum ſacerdotali ex occaſione verborum Tertulliani de exhortatione caſtitatis C. 7. inter Viros ſummos, RIGALTIUM & ALBASPINÆUM itemque GROTIUM, PETAVIUM SALMASIUMque, qui larvam WALONIS MESSALINI ſumſit, agitatam fuiſſe, jurgio huic dein ſeſe admiſcentibus

 AN-

Andrea Riveto, Jo. Cloppenburgio, Georgio Ambiano & denique Henrico Dodwello, qui rerum hic geſtarum recenſionem ſatis luculentam nobis dedit in præfatione collectionis diſſertationum Grotii, Petavii & Cloppenburgii hanc in rem dudum editarum, queis & ipſe amplam ſatis diſſertationem de jure laicorum ſacerdotali jam à nobis citatam Londini A. 1685. adfudit. Prima pugna exarſit inter Nic. Rigaltium, Romanenſem quidem illum ſed Reformatis principiis ſubinde inhiantem, qui A. 1628. Tertullianum è codice MS. Agobardi emendaverat & obſerv. 19. jus laicorum ſacerdotale abſentibus prorſus paſtoribus ex Tertulliano plurimùm evexerat, & Gabrielem Albaspinæum, Epiſcopum Aurelianenſem, qui in libro Gallico de Euchariſtiâ Rigaltium depexum dedit, unde lis poſtmodum ad Pontificem delata mox morte Albaspinæi, quæ A. 1630. contigit, finita fuit. Rigaltii ſententiam in diſſ. de cœnæ adminiſtratione, ubi Paſtores non ſunt, & an ſemper communicandum ſit per ſymbola, A. 1638. * defendit Hugo Grotius, cui ſequente anno reſpondit Dionysius Petavius è Soc. JEſu, qui vocem *offerre*, quæ apud Tertullianum exſtat & laicis in caſu neceſſitatis adſignatur, miro ſenſu ſaltem pro *diſtribuere* ſumendam baptiſmique adminiſtrationem laicis in eodem neceſſitatis caſu permiſſam eſſe dictitavit in citatâ diatribâ, quæ & ſeparatim primùm & dein in collectione Dodwelliana cuſa & poſtremum operi de theologicis dogmatibus T. 4. edit. Amſtelod. f. 203. ſqq. affuſa conſpicitur. At Rigaltianam Grotianamque ſententiam denuò in ſcenam reduxiſſe Walonem Messalinum ſive Claudium Salmasium in diſſ. 1. de epiſcopis & Presbyteris autor eſt Dodwellus, qui etſi in eo non erret, quod putat, Salmasium Grotii ſententiam tenuiſſe, tunc tamen lectorem fallit, quòd Salmasium tanquam Scriptorem, qui datâ operâ Grotii ſententiam in ſcenam heic reduxerit, allegat. Quæ enim apud Messalinum C. 5. p. 384. ſqq. habentur, inſperſa ſaltem ſunt. Grotio verò ſeſe oppoſuere, uti ex Romanenſibus G. Ambianus in ſuis ad Tertullianum adnotationibus, quem plurimi ſecuti ſunt, ita ex Reformatis Rivetus in apol. n. 45.

* Habentur & diſſertationes hæ in H. GROTII operibus theologicis Amſtel. A. 1679. editis n. 14. 15. f. 507. ſqq. Verſio vero earundem Anglica extat in a defence of the rights of the Chriſtian Church London 1709. P. 2. ubi p. 177. ſqq. videre eſt two tracts of H. Grotius on thoſe queſtions: 1. *Whether the ſacrament of the Lord's ſupper may be adminiſtred, where there are no Paſtors?* 2. *whether it be neceſſary at all times to communicate with the ſymbols?*

n. 45. & Cloppenburgius in diſſ. ſel. IV. quæ tùm à Dodwello in collectione iſtâ edita, tùm operum Cloppenburgianorum T. 1. p. 592. ſqq. inſerta eſt, ubi vero ſaltem poſterior diſſertationis Grotianæ pars: *num ſemper communicandum ſit per ſymbola?* diluitur. Dodwelli, qui omnia ferè iſta in unum faſciculum flavit, diſſertationem jam nominavimus. At verò mirum eſt, tantopere eum verba Tertulliani hìc torſiſſe, ut diceret, iis ſolùm laicis poteſtatem tingendi & offerendi conceſſiſſe Tertullianum, qui Prophetæ exſtiterint. Vide C. 3. §. 21. ſqq. p. 243. ſqq. Jam totam hanc controverſiam varii ſunt Autores, qui poſt Dodwellum recenſeant. Rich. Simon in lettres choiſies, quæ Amſtel. A. 1700. 12. prodiere, lettre 3. p. 11. 12. hæc nobis ſingularia dat: *un de mes amis, qui ſait le fin de cette diſpute, prétend, que l'Evêque* (de l'Aubeſpine) *ne fit tout ce grand bruit* (contre Rigaut) *que dans la vüe d'être nommé au Cardinalat.* Addit poſtea de Grotio: *Pour ce qui eſt de* Grotius, *il a outré ſon ſujet. Il avoit d'étranges opinions la deſſus: on m'a aſſuré, qu'il béniſſoit tous les jours le pain à table & qu'il prétendoit donner l'Euchariſtie à ceux qui étoient avec luy. C'étoit, diſoit il, communier à l'Apoſtolique, comme ſi les Apôtres avoient ſuivi en cela l'uſage des Juifs, parmi leſquels le Pére de famille ou le plus ancien de l'aſſemblée faiſoit la benediction. Vous voyés que c'eſt encherir de beaucoup ſur* Tertullien *de la maniere qu'il eſt explique par* Rigaut. „ Et certum eſt, Grotium, ubi legatum olim Pariſiis egit, nec Romanenſium nec Reformatorum communioni ſeſe addixiſſe, utpote qui tunc religionibus conciliandis curas ſuas conſecravit. Vide Dodwellum in præf. collectionis citatæ §. 6. Simonem ſequatur Ludovicus Ellies du Pin, Theologus Sorbonicus in Nouvelle Bibliotheque des Auteurs Eccleſiaſtiques T. 17. articulis *L'Aubeſpine* p. 143. *Petau* p. 214. ſqq. & *Rigault* p. 227. Dupinio adjungendi veniunt Th. Ittigius in ſel. cap. Hiſt. Eccl. Sec. 2. C. 4. §. 12. ſqq. p. 251. ſqq. & celeberrimus Boehmerus in jure eccleſ. ant. diſſ. 4. de coitionibus Chriſtianorum ad capiendum cibum §. 24. p. 274. qui & deinde Dodwelli explicationem §. 25. p. 277. 278. refutat. Tacemus ea, quæ nos in diſſ. de conſecr. vet. Euch. §. 23. p. 490. ſqq. poſuimus, niſi quod, quæ dicere ibidem neglexímus, tantiſper hìc ſupplenda nobis videantur. Pertinet nempe & hùc diſquiſitio illa: num diaconis liceat Euchariſtiam conſecrare vel adminiſtrare. Quod poſterius attinet, nullum dubium eſt, quod nos hìc angat. In Conſt. Apoſt. L. 8. C. 12. Diaconi dicuntur ὑπηρετεῖσθαι τῷ τοῦ κυρίου σώματι & τῇ προσφορᾷ τῆς εὐχαριστίας

 χολά-

χολάζεσθαι Cyprianus in libro de lapſis: *Calicem Diaconus offerre præſentibus cœpit.* Ambroſius de officiis L. 1. C. 41. ita loquentem refert Laurentium diaconum, cum Sixtus Papa ad Martyrium duceretur: *Quò progrederis ſine filio Pater, quò, Sacerdos ſancte, ſine diacono properas. Nunquam ſacrificium ſine miniſtro conferre conſueveras. Quid ergo in me diſplicuit Pater? numquid degenerem probaſti? Experire certe, utrum idoneum miniſtrum elegeris, CUI COMMISISTI DOMINICI SANGUINIS CONSECRATIONEM, cui conſummandorum conſortium ſacramentorum, huic tui ſanguinis conſortium negas*, Ait THEODORICUS RUINARTUS in actis Martyrum ſinceris f. 196. hunc locum, qui ita in Benedictinorum editione obſtetricantibus JACOBO DU FRISCH & NIC. NOURRIO datâ legitur, à ſuis beneficio codicum MSS. reſtitutum eſſe, obſervatque etiam, conſecrationem & diſpenſationem hic unum idemque eſſe, id quod vel ex Auguſtino pateat, qui ſerm. 304. ſcribat, Laurentium *ſacrum Chriſti ſanguinem miniſtrâſſe*, quod & in Miſſali Moſarabico exſtet. Adde edit. Ambroſii Benedict. T. 2. f. 55. ubi editio Romana contra Hoſpinianum tantiſper defenditur aliaque egregia adſperguntur. Diſtributionem quoque diaconis adſcribit Juſtinus M. Apol. 2. f. 9. Imo & Innocentius III. lib. 1. Myſt. Miſſæ C. 5. de *Diaconis* ait, eos *Euchariſtiam offerre* ſive diſpenſare. Alibi in contraria omnia itur. Vide Concil. Nic. C. 18. Conc. Laod. C. 25. Hieron. adv. Lucifer. Epiph. hær. 79. Fulbert. Carnot. hær 36. & Cæſarium Heiſterbac. L. 5. de mirac. C. 19. ut alios plurimos autores ex veteribus taceamus. Quæ ſi quis noſſe avet, adeat præter notam illam eruditam Benedictinorum ad Ambroſium Jo. HARDUINUM in embolo 1. de poteſtate conſecrandi; quod & in operibus ſelectis invenitur, ubi probare Vir inſignis annititur, Diaconos nunquam poteſtatem conſecrandi habuiſſe & Tertullianum laicis nonniſi ſpirituale ſacerdotium adjudicâſſe, quod & obſervat L. E. DU PIN in libro citato T. 19. p. 108. Aſt quam quæſo in prolixitatem, dum enthuſiaſmo ſcribendi calamum commodamus, heic præter intentionem noſtram excurrimus? Quod reſtat, Autores de diſcrimine clericorum & laicorum congeſſit doctiſſimus FABRICIUS in Bibliogr. ant. C. 13. §. 1. p. 442. 443. ubi & obſervatur, celeberr. BOEHMERUM ob rejectam hanc diſtinctionem à Jeſuitis Pariſienſibus refutatum fuiſſe. Nos ad omnes iſtos Autores præter DODWELLUM ſupra notatum addimus Reverendiſſ. HOOPERUM in diſcurſu Anglico de jejunio P. 2. Rep. 1. C. 8. p. 291. ſqq. qui omninò conferendus iis eſt, qui

qui ex aſſe hoc argumentum noſſe anhelant & G. Arnoldum in der abbildung der erſten Chriſten L. 2. C. 5. ſ. 195. ſqq.

(g) Directio cœtuum, uti vidimus, à veteribus mox epiſcopis, mox ſenioribus adſcribitur. Clemens Rom. 1. Cor. §. 57. jubet, Presbyteris ut ſubditi ſimus, etſi §. 44. ajat, Apoſtolos nonniſi conſentiente Eccleſiâ epiſcopos olim conſtituiſſe. Ignatius ita ad Magneſianos §. 6. *Hortor, ut hoc ſit veſtrum ſtudium, in Dei concordia omnia agere Epiſcopo præſidente Dei loco & Presbyteris loco ſenatûs Apoſtolici & Diaconis, quibus commiſſum eſt, miniſterium Jeſu Chriſti.* Alibi, uti vidimus, poteſtatem Epiſcopalem idem & valdè evehit. Vide eandem epiſt. ad Magnes. §. 13. In epiſtolâ ad Trallianos §. 2. 7. 13. is ipſe plebem & Epiſcopo & Presbyteris ſubjicit. Adde ep. ad Philad. §. 7. & ad Smyrnæos §. 8. ubi hæc verba inveniuntur: *Omnes Epiſcopum ſequimini, ut Jeſus Chriſtus Patrem, & Presbyterium, ut Apoſtolos, Diaconos autem reveremini ut Dei mandatum Sine Epiſcopo nemo quidquam faciat eorum, quæ ad Eccleſiam ſpectant. Rata Eucbariſtia babeatur illa, quæ ſub Epiſcopo fuerit, vel cui ipſe conceſſerit. Ubi comparuerit Epiſcopus, ibi & multitudo ſit: quemadmodum, ubi fuerit Chriſtus Jeſus, ibi Catholica eſt Eccleſia. Non licet ſine Epiſcopo neque baptizare, neque Agapen celebrare, ſed quodcunque ille probaverit, hoc Deo eſt beneplacitum, ut tutum ratumque ſit, quodcunque agitur.* Nec tamen ita hæc omnia ſunt capienda, ac ſi Ignatius omnia plebis jura deſtructum iviſſet. Electionis enim jus plebi is vendicat in epiſtolâ ad Philadelphienſes §. 10. Adde ejusdem ep. ad Polyc. §. 7. Tertullianus in libro de fugâ in perſecutione C. 13. *Epiſcopi univerſi plebi mandare jejunia ſolent.* Idem de baptiſmo C. 17. *Dandi quidem jus babet ſummus Sacerdos, qui eſt Epiſcopus. Debinc Presbyteri & Diaconi, non tamen ſine Epiſcopi autoritate propter Eccleſiæ honorem, quo ſalvo, ſalva pax eſt. Alioquin etiam laicis jus eſt*, & quæ ſequuntur. Pertinet hùc quoque locus ille in exhortatione ad caſtitatem C. 7. *Differentiam inter ordinem & plebem conſtituit Eccleſiæ autoritas & bonor per ordinis conſeſſum ſanctificatus, adeò, ubi eccleſiaſtici ordinis non eſt conſeſſus, & offers & tingis Sacerdos, qui es tibi ſolus.* In Cypriano denique & egregia planè aureaque hanc in rem & talia quoque, quæ ποιμεῦ κόμματος eſſe videntur, inveneris. Ecce illa, à Cypriano in Concilio Carthaginenſi A. 256. de baptizandis hæreticis dicta: *Audiſtis, Collegæ dilectiſſimi, quid mibi Jubajanus, Coepiſcopus noſter ſcripſerit, conſulens mediocritatem noſtram de illicito & profano bæreticorum baptiſmo*

& quidego ei reſcripſerim, cenſens ſcilicet, quòd ſemel atque iterum & ſæpe cenſuimus, hæreticos ad Eccleſiam venientes Eccleſiæ baptiſmo baptizari & ſanctificari oportere. Item lectæ ſunt vobis & aliæ Jubajani literæ, quibus pro ſuâ ſincerâ & religioſâ devotione ad epiſtolam noſtram reſcribens non tantùm conſenſit ſed etiam inſtructum ſe eſſe gratias egit. Supereſt, ut de hâc ipſâ re ſinguli, quid ſentiamus, proferamus, NEMINEM JUDICANTES AUT A JURE COMMUNIONIS ALIQUEM, SI DIVERSUM SENSERIT, AMOVENTES. Aurea verba, quæ quis eſt qui haud exoſculetur? Sed pergit Vir eximius: *NEQUE ENIM QUISQUAM NOSTRUM EPISCOPUM SE EPISCOPORUM* (quem titulum jam ſibi arrogare eo tempore incipiebant Romani Pontifices, uti videre eſt apud Tertullianum de pudicitiâ C. 1,) *CONSTITUIT, aut tyrannico errore ad obſequendi neceſſitatem Collegas ſuos adigit, quando habeat omnis Epiſcopus pro licentiâ libertatis & poteſtatis ſuæ arbitrium proprium, tamque judicari ab alio non poſſit, quam nec ipſe poteſt judicare. Sed exſpectemus univerſi judicium Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui unus & ſolus habet poteſtatem & præponendi nos in Eccleſiæ ſuæ GUBERNATIONE & de actu noſtro judicandi.* Adde lib. de Unitate Eccleſiæ f. 108. editionis Bremenſis. Quàm verò vellem jam ego, ut omnes illi διοτρεφίζοντες. omnes illi hæretifices, qui in Eccleſiarum gremiis ſunt, irretortis oculis hoc Cypriani effatum jugiter adſpicerent ſtyloque adamantino ſuis id mentibus penitus inſcribi imprimique paterentur. Aſt aliam tibiam Cyprianus inflare videtur, ubi epiſt 4. f. 9. ita infit: *Nec putent ſibi vitæ aut ſalutis conſtare rationem, ſi Epiſcopis & Sacerdotibus obtemperare noluerint, cum Deuteronomio* (C 17. comm. 12.) *Dominus Deus dicat:* Et homo, quicunque fecerit in ſuperbiâ, ut non exaudiat Sacerdotem aut judicem, quicunque fuerit in diebus illis, morietur homo ille, & omnis populus cùm audierit, timebit, & non agent impiè etiam nunc. *Interfici Deus juſſit Sacerdotibus ſuis non obtemperantes, judicibus à ſe ad tempus conſtitutis non obedientes, ſed tunc quidem gladio occidebantur, quando adhuc & circumciſio carnalis manebat, nunc autem, quia circumciſio ſpiritalis eſſe apud fideles ſervos Dei cœpit, SPIRITALI GLADIO ſuperbi & contumaces necantur, DUM DE ECCLESIA EJICIUNTUR. Neque enim vivere foris poſſunt, cum domus Dei una ſit & nemini ſalus eſſe niſi in Eccleſiâ poſſit.* In meliorem tamen partem in ſequentibus ea Cyprianus noſter explicat, ubi ad Pomponium ita ſcribit: *Ergò ne indiſciplinati conſumantur & pereant, da operam,* frater chariſſime, *ut*

quantum

quantum potes, *CONSILIIS ſalutaribus fraternitatem regas & ſingulis ad ſalutem ſuam conſulas. Arcta & anguſta eſt via, per quam gradimur ad vitam, ſed ſummus & magnus eſt fructus, cum pervenimus ad gloriam.* Scilicet ſola illa ejectio, quæ per modum CONSILII & per modum SECESSIONIS, quâ à ſcandaloſis hominibus Eccleſiam noſque abſtrahimus, fit, ſpiritualem genium refert. Nec alia tunc quoque in Eccleſiâ in uſu eſſe poterat, quæ ſub magiſtratu ethnico adhùc premebatur. Aſt, qui & alios Cypriani textus evolverit, haud inficiatus fuerit, ſi modò partium ſtudium ſepoſuerit, Cyprianum, optimum Virum, dum epiſcopatum cum ſacerdotio veteris Teſtamenti ſecurè nimis compoſuit, extra oleas pauliſper vagatum eſſe. Ita enim ille in epiſtolâ ad Cornelium, quæ eſt apud Fellum 59. apud Pamelium 55. poſt alia, quibus *Epiſcopatus vigor & Eccleſiæ gubernandæ ſublimis ac divina poteſtas* commendantur, f. 128. 129. *Quomodo poſſunt cenſuram Domini ultoris evadere, qui talia ingerunt non ſolum fratribus ſed & ſacerdotibus, quibus honor tantus de DEI dignatione conceditur, ut, quisquis Sacerdoti ejus & ad tempus hic judicanti non obtemperaret, ſtatim necaretur? ...... Cùm hæc tanta ac talia & multa alia exempla præcedant, quibus SACERDOTALIS AUCTORITAS & POTESTAS de divinâ dignatione firmatur; quales putas eſſe eos, qui Sacerdotum hoſtes & contra Eccleſiam Catholicam rebelles nec præmonentis Domini comminatione nec futuri judicii ultione terrentur? Neque enim aliunde hæreſes abortæ ſunt aut natæ ſunt ſchiſmata, quam inde, quod Sacerdoti Dei non obtemperatur nec unus in Eccleſiâ ad tempus Sacerdos & ad tempus Judex vice Chriſti cogitatur. Cui ſi ſecundum magiſteria divina obtemperaret fraternitas univerſa, nemo adverſum Sacerdotum collegium quicquam moveret, nemo poſt divinum judicium, poſt populi ſuffragium, poſt coepiſcoporum conſenſum judicem ſe jam non Epiſcopi ſed Dei faceret: nemo diſſidio unitatis Chriſti Eccleſiam ſcinderet, nemo ſibi placens ac tumens ſeorſim foris hæreſin novam conderet, niſi ita eſt aliquis ſacrilegæ temeritatis ac perditæ mentis, ut putet, ſine Dei judicio fieri Sacerdotem.* Eosdem floſculos alibi quoque in Cyprianeis invenire eſt. Inſpice, ſi placet, lector, epiſtolam 3. ad Rogatianum f. 5. 6. & videbis ſemina dominii eccleſiaſtici eo tempore jam improvidè jacta, ubi nempe poteſtas ſacerdotalis veteris Teſtamenti ad miniſtros novi fœderis tracta fuit. Nec ſolum hoc argumentum eſt, quod pro jurisdictione & poteſtate eccleſiaſticâ Epiſcoporum adfert Cyprianus è ſacerdotali V. T. dignitate deſumtum, ſed & jus clavium & ſucceſſio

Apoſto-

Apoſtolica, ubi utique à Tertulliano Montaniſtâ is plurimùm abit, qui in libro de pudicitia C. 21. poteſtatem ſolvendi & alligandi perſonaliter Petro non Eccleſiæ collatam & à Petro imbutam clavem eſſe ait. Nolumus adferre, quæ præſtantiſſimus BOEHMERUS in jure eccleſ. ant Diſſ. 3. p. 210. ſqq. plenis manibus lectori hìc enucleanda atque deguſtanda præbet, ubi ſane & ambitionem Epiſcoporum ſenſim ſenſimque ingruentem cauſam jurisdictionis arrogatæ & hanc ipſam decretis ſynodalibus jam illis ipſis temporibus exercitam fuiſſe oſtendit. Nihilominus haud diſſimulandum hic venit, jurisdictionem ſacram non Epiſcopis ſolis, plebe inconſultâ, competiiſſe. Id quod ſæpius Cyprianus teſtatum facit. Ita ſcilict is epiſt. 4. ad Pomponium, f. 7. 8. *Primo igitur loco, frater cariſſime, & præpoſitis & plebi nihil aliud elaborandum eſt, quam ut, qui Deum timemus, cum omni obſervatione diſciplinæ divina præcepta teneamus nec patiamur errare fratres noſtros & pro arbitrio & ructu ſuo vivere ſed ad vitam ſingulis fideliter conſulamus.* Explicatius idem epiſt. 30. f. 58. 59. Verba hæc ſunt: *Nondum eſt Epiſcopus propter rerum & temporum difficultates conſtitutus, qui iſta omnia moderetur, & eorum, qui lapſi ſunt, poſſit cum auctoritate & conſilio habere rationem. Quanquam nobis in tam ingenti negotio quod & tu ipſe tractâſti prius, Eccleſiæ pacem ſuſtinendam, deinde, ſic collatione conſiliorum cum Epiſcopis, Presbyteris, Diaconis, confeſſoribus, PARITER & STANTIBUS LAICIS* (hæc verba velim probè ut conſiderent, Clero qui omnia adjudicant) *factâ lapſorum tractare rationem*, & quæ ſequuntur. Nec abludunt Moyſes & Maximus Presbyteri & Nicoſtratus itemque Rufinus, Diaconi & cæteri Confeſſores in literis ad Cyprianum datis, quæ in Cyprianeis Fellianis num. 31. conſpiciuntur, ubi hæc legas: *Animadvertimus enim, te congruente cenſurâ & eos dignè objurgaſſe, qui immemores delictorum ſuorum pacem à Presbyteris per abſentiam tuam feſtinata & præcipiti cupiditate extorſiſſent, & illos, qui ſine reſpectu Evangelii ſanctum Domini canibus & margaritas porcis profana facilitate donaſſent: cum grande delictum & per totum penè orbem incredibili vaſtatione graſſatum non oporteat niſi, ut ipſe ſcribis, cautè moderatèque tractari, conſultis omnibus Epiſcopis, Presbyteris, Diaconibus,* (hæc verò alapa Priſciano ſemper in operibus Cypriani infligitur,) *Confeſſoribus & ipſis ſtantibus Laicis, ut in tuis literis & ipſe teſtaris, ne dum volumus importune ruinis ſubvenire, alias majores ruinas videamur parare.* Addi debet epiſt. 49. f. 93. Quin ait Cyprianus ep. 14. f. 33. *ſe à primordio Epiſcopatùs ſui ſtatuiſſe, NIHIL SINE*

SINE CONSILIO Presbyterorum & Diaconorum, *& SINE CONSENSU PLEBIS ſuâ privatim ſententiâ gerere.* Adjice ep. 15. f. 35. Quid quòd tanta eo tempore fuere plebis jura, ut ad conſtitutionem epiſcopi ſuffragia ejus requirerentur, Vide Cypriani epiſt. 55. f. 104. ubi: *Factus eſt autem Cornelius Epiſcopus de DEI & Chriſti ejus judicio & de clericorum penè omnium teſtimonio, de plebis, quæ tunc affuit, ſuffragio & de ſacerdotum antiquorum & bonorum Virorum collegio, cum nemo ante ſe factus eſſet, cum Fabiani locus, id eſt, cùm locus Petri & gradus cathedræ Sacerdotalis vacaret.* Nec negligendus hîc venit locus, qui ep. 19. f. 42. exſtat. *Hoc enim & verecundiæ & diſciplinæ & vitæ ipſi omnium noſtrûm convenit, ut præpoſiti cum clero convenientes, præſente & ſtantium plebe, quibus & ipſis pro fide & timore ſuo bonos habendus eſt, diſponere omnia conſilii communis religione poſſimus.* Denique & adferenda hîc Eccleſiæ illa definitio, egregia planè, quam Cyprianus ponit, Epiſt. 33. apud Pamel. 27. Initium ejus ita habet: Cyprianus lapſis: *Dominus noſter, cujus præcepta metuere & obſervare debemus, Epiſcopi bonorem & Eccleſiæ ſuæ rationem diſponens in Evangelio loquitur & dicit Petro:* Ego tibi dico, quia tu es Petrus.... ſoluta in cœlis. „*Inde per temporum & ſucceſſionum vices Epiſcoporum ordinatio & eccleſiæ ratio decurrit, ut Eccleſia ſuper Epiſcopos conſtituatur: & omnis actus Eccleſiæ per eosdem præpoſitos gubernetur. Cùm hoc itaque DIVINA LEGE fundatum ſit, miror, quosdam audaci temeritate ſic mibi ſcribere voluiſſe, ut Eccleſiæ nomine literas facerent, quando Eccleſia in Epiſcopo & Clero ET IN OMNIBUS STANTIBUS ſit conſtituta.* Quem locum eapropter totum poſuimus, ut tota mens Cypriani nobis conſtet, qui quidem ſacerdotii vigorem & poteſtatem plurimùm & terminis, qui hùc haud pertinent, adhibitis evehit, nec tamen PLEBIS CHRISTIANÆ JURA ullâ ratione jugulat. Nec valent profectò hîc Henr. Dodwelli ſomnia, quæ egregiè difflavit ſolidèque diluit nobiliſſimus, quem ſæpius citamus atque noſtras ſubinde in partes vocare amamus, Boehmerus in jure eccleſ. ant. diſſ. 3. §. 64. p. 200. ſqq. qui & egregium iſtum locum in epiſt. 67. ordinis Felliani 68. f. 171. edit. Brem. exſtantem in medium profert, ubi ita Cyprianus cum ſuis ad Legionenſes, Aſturicenſes & Emeritanos Chriſtianos ſcribit: *Propter quod plebs obſequens præceptis dominicis & DEum metuens à peccatore præpoſito ſeparare ſe debet nec ſe ad ſacrilegi ſacerdotis ſacrificia miſcere; quando ipſa maximè habeat poteſtatem vel eligendi dignos Sacerdotes vel indignos recuſandi.* Addit idem Vir clariſſimus epiſt. 68. f. 177.

Q ubi

ubi Cyprianus Stephano fratri ita ſcribit: *Dirigantur in provinciam & ad plebem Arelate conſiſtentem à te literæ, quibus abſtento Marciano alius in locum ejus ſubſtituatur & grex Chriſti, qui in hodiernum ab illo diſſipatus & vulneratus contemnitur, colligatur.* Quæ etſi ita ponantur, Cyprianus tamen in rebus ejusmodi ordinandis præcipuam Epiſcopo poteſtatem ſemper reſervat. *Cui rei*, inquit ibidem, *noſtrum eſt conſulere & ſubvenire, frater cariſſime, qui divinam clementiam cogitantes & gubernandæ Eccleſiæ libram tenentes ſic cenſuram vigoris peccatoribus exhibemus, ut tamen lapſis erigendis & curandis vulneratis bonitatis & miſericordiæ medicinam non denegemus.* & quæ ſequuntur. Claudamus rivos effato Cyprianeo, quod exſtat epiſt. 67. Fellianâ, Pamelianâ 68. f. 172. *Coram omni Synagoga jubet Deus conſtitui Sacerdotem, id eſt, inſtruit & oſtendit, ordinationes ſacerdotales, non niſi ſub populi aſſiſtentis conſcientia fieri oportere, ut plebe præſente vel detegantur malorum crimina, vel bonorum merita prædicentur & ſit ordinatio juſta & legitima: quæ omnium ſuffragio & judicio fuerit examinata. Quod poſtea ſecundum divina magiſteria obſervatur in Actis Apoſtolorum, quando de ordinando in locum Judæ Apoſtolo Petrus ad plebem loquitur.* Surrexit, *inquit*, Petrus in medio diſcentium, fuit autem turba in uno. *Nec hoc in Epiſcoporum tantùm & Sacerdotum ſed & in Diaconorum ordinationibus obſervaſſe Apoſtolos animadvertimus, de quo & ipſo in actis eorum ſcriptum eſt.* Et convocaverunt, *inquit*, illi duodecim totam plebem diſcipulorum & dixerunt eis. *Quod utique idcircò tam diligenter & cautè convocata plebe tota gerebatur, ne quis ad altaris miniſterium vel ad ſacerdotalem locum indignus obreperet. Ordinari enim nonnunquam indignos non ſecundum Dei voluntatem ſed ſecundum humanam præſumptionem & hæc Deo diſplicere, quæ non veniant ex legitima & juſta ordinatione, Deus ipſe manifeſtat per Oſee Prophetam, dicens:* ſibimet ipſis conſtituerunt Regem & non per me. *Propter quod diligenter de traditione divina & Apoſtolica obſervatione ſervandum eſt & tenendum, quod apud nos quoque & ferè per provincias univerſas tenetur, ut ad ordinationes ritè celebrandas, ad eam plebem, cui præpoſitus ordinatur, Epiſcopi ejusdem provinciæ proximi quique conveniant, & Epiſcopus deligatur plebe præſente, quæ ſingulorum vitam pleniſſime novit & uniuscujusque actum de ejus converſatione perſpexit. Quod & apud vos factum videmus in Sabini Collegæ noſtri ordinatione, ut de univerſæ fraternitatis ſuffragio & de Epiſcoporum, qui in præſentia convenerant, quique de eo ad vos literas fecerant, judicio Epiſcopatus ei deferretur & manus ei in locum Baſilidis imponerentur. Nec reſcindere ordinationem*

Digitized by Google

tionem jure perfectam poteſt, quod Baſilides poſt crimina ſua detecta & conſcientiam etiam propria confeſſione nudatam Romam pergens Stephanum Collegam noſtrum longè poſitum & geſtæ rei ac tacitæ veritatis ignarum fefellit, ut exambiret reponi ſe injuſtè in Epiſcopatum, de quo fuerat juſtè depoſitus. Hactenus Cyprianus, cujus hæc verba & rationem conſtituendi ordinandique epiſcopos, apud veteres quæ olim obtinuit, egregiè heic declarant, digniſſima ſanè, quæ tota nullaque ſui parte mutilata hùc poſuerimus.

(b) Et verò ſupra jam DODWELLI ſententiam retulimus, quâ Vir præſtantiſſimus Eccleſiæ Hieroſolymitanæ, poſt Epheſinæ primatum vendicavit, non inepto adeò inſtituto. Vide & ipſius diſſ. de jure laicorum ſacerdot. C. 3. §. 13. p. 210. Irenæus tamen Romanæ Eccleſiæ potiores heic partes adſcribere videtur L. 3. adv. hær. C. 3. §. 2. ubi hæc habentur: *Quoniam valdè longum eſt, in hoc tali volumine omnium Eccleſiarum enumerare ſucceſſiones, maximæ & antiquiſſimæ & omnibus cognitæ à glorioſiſſimis Petro & Paulo Romæ fundatæ & conſtitutæ Eccleſiæ, eam, quam habet ab Apoſtolis, traditionem & annunciatam hominibus fidem per ſucceſſiones Epiſcoporum pervenientem usque ad nos indicantes confundimus omnes eos, qui quoquo modo vel per ſibi placentia vel vanam gloriam vel per cæcitatem & malam ſententiam, præter quam oportet, colligunt. Ad hanc enim Eccleſiam PROPTER POTIOREM PRINCIPALITATEM neceſſe eſt omnem convenire Eccleſiam, hoc eſt eos, qui ſunt undique fideles, in quâ ſemper ab his, qui ſunt undique, conſervata eſt ea, quæ eſt ab Apoſtolis, traditio.* Haud dici poteſt, quantopere dicto huic Irenæi innitantur Romanenſes quicunque. Et conferri ſanè hìc velim RENATUM MASSUETUM in diſſ. III. præviâ in Irenæum Art. 4. §. 30. ſqq. f. CXX. ſqq. ubi GRABIUM maximè is depectit. Aſt ſalva res eſt. Sive enim potior principalitas hìc civitati ſive Eccleſiæ Romanæ adſcribatur, quod poſterius facilè egomet conceſſerim, luce clarius patet, de nullâ juriſdictionis & poteſtatis ſed ſaltem ordinis ſed ſaltem magnitudinis ſed ſaltem teſtimonii ſed ſaltem externæ cujusdam dignitatis (quæ à fundatorum æſtimio atque gloriâ martyrii, quo coronati illi ibidem fuere heic quaſi reſidente manavit,) hìc quæſtionem eſſe. Si juriſdictionis principalitas hìc intelligeretur, perperam egiſſet Irenæus ubi in cauſâ Paſchali Victori reſtitit. Nec eſt, quod objectionem hanc MASSUETUS inter res fidei & diſciplinæ diſtinguendo exſibilet. Hoc enim cauſam ipſius penitus deſtruit. Præterquam enim, quod nulla hìc reſtrictio in textu Irenæi

 addi-

additur, ſed ex cerebro demum Monachi doctiſſimi manat, ſuæ ſcilicet ut cauſæ ſerviat, quam ſalvare aliâ ratione haud poteſt, argumentamur κατὰ βίαιον. *Si in rebus fidei Romana Eccleſia determinare potuit, quid ſit traditionis Apoſtolicæ, quidni multò magis in rebus diſciplinæ, quæ tanti non ſunt?* Certè qui in majoribus jus habet, & quoad minora idem habere eſt cenſendus. Et ſanè num ea jurisdictionis principalitas Romanæ Eccleſiæ olim tributa fuerit aut tribuenda hodie ſit, quam ipſi adſcribit MASSUETUS, vel ex eo ſolo patet, quod Tertullianus etiam ratione teſtimonii, quod de traditione ferendum eſt, alias Romanæ Eccleſias de præſcript. hæret. C. 32. 36. ad latus ponit, quod &, qui tamen & ipſe *cathedram Petri Eccleſiam principalem, unde unitas ſacerdotalis exorta ſit*, epiſt. 59. ad Cornelium f. 136. nominat, Cyprianus Stephano, Romano Pontifici hæreticos haud rebaptizandos eſſe contendenti adhinnire noluit atque heic & contra Stephanum Firmilianus ad Cyprianum ſcribit epiſt. 75. f. 220. quòd denique Canon Nicænus VI. atque etiam Chalced. Canon. 28. τὰ ἴσα πρεσβεῖα Romanæ reliquisque Patriarchalibus Eccleſiis adſcribit, eidemque ſaltem ordinis primatum relinquit & quod hodiè Eccleſiæ Gallicanæ potentior pars à Pontifice Eccleſiâque Romanâ & à Conſtitutione *Unigenitus* ad Concilium univerſale & liberum provocat. Jam autem, ubi Eccleſia Romana moderna non ſaltem à fontibus traditionis omnis ſanctioris, qui ſunt Scripturæ ſacræ oracula, & à veteris Eccleſiæ omnis, imò & Romanæ antiquioris fide deviat, aquam cribro is hauſerit, qui hoc Irenæi teſtimonium contra Proteſtantes urſerit. A vetere enim Eccleſiâ Romanâ ejusque juribus ad Eccleſiam Romanam recentiorem non valet conſequentia. Quod reſtat, conteſſeratio & confœderatio Eccleſiarum veterum ex Tertulliano de præſc. C. 20. & Irenæo adv. hær. L. 1. C. 3. ex transmiſſione euchariſtiæ communionis, oſtendendæ cauſâ apud Euſeb. Hiſt. Eccl. L. 5. C. 24. ex literis mutuis, queis una alteram conſuluit, ex earundem denique in concilia coitione patet. Adde Anonymum Anglum de antiquitatibus primitivæ Eccleſiæ à JENKINO THOMASIO latinè editum in diſſ. varii argumenti p. 333. ſqq. & P. J. SKLERANDRUM in hiſtoriâ antiquitatum Eccleſiæ Chriſtianæ C. IX. ſqq.

ARTICULUS TERTIUS.

Quod auditorum diſciplinam, quæ ſeculo ſecundo & tertio viguit, attinet, probè tenendum, eo jam tempore diſtinctionem inter

inter fideles, catechumenos & pœnitentes obtinuiſſe atque adeo auditores in diverſas claſſes diſpoſitos fuiſſe. (*a*) Pœnitentium in ordinem is redigebatur, qui lapſus (*b*) fuerat eaque propter ab Eccleſiæ communione, communi conſiſtentium (*c*) voto, abſtentus (*d*) & excommunicatus, ita ut inter fideles conſiſtere atque ſacramentis Eccleſiæ frui haud poſſet. (*e*) Ad quæ ſi redire is vellet, exomologeſi ſive pœnitentiâ publicâ (*f*) & ſatisfactione & DEO & Eccleſiæ dandâ opus erat. (*g*) A catechumenatu (*h*) ad ſtatum fidelium mediante baptiſmo (*i*) tranſitus fiebat. Baptiſmum ſequebatur unctio in Africanâ maximè Eccleſiâ, & confirmatio. (*k*) Pædobaptiſmus in eâdem Eccleſiâ eo tempore, non tamen ſine contradictione obtinuit. (*l*) Cultûs publici rationem infra ex Plinio (*m*) Juſtino Martyre (*n*) Tertulliano (*o*) & Origene (*p*) damus. Ad cultum publicum obeundum locus omnis his temporibus erat indifferens, in ædibus tamen privatis communiter is exercebatur, ſuccedentibus dein ſenſim ſenſimque domibus conventuum ſingularibus. Dies feſti fuere præter dominicam Paſcha & Pentecoſte. (*q*) Jejunia non ubivis eadem fuiſſe conſtat. Ante Paſcha jejunium fuiſſe ſed à variis variè celebratum liquet. Quin & quadrageſimam eo tempore jam ſunt, qui celebrârint. Xerophagiæ liberæ exſtitere. Feriâ quartâ & ſextâ itidem jejunatum eſſe eo tempore, conſtat. (*r*) De precum ſtationibus (*s*) pauca dicenda veniunt. De pedilavio (*t*), de oſculo ſancto (*u*), de hymnis (*x*) & de re veterum matrimoniali (*y*) multa hic addere haud libet. De euchariſtiæ celebratione id maximè notandum, oblationes & deprecationes pro mortuis (*z*) hoc jam tempore frequentatas fuiſſe, morem aquam loco vini heic adhibendi à Cypriano (*aa*) reprobatum, euchariſtiam etiam aſſervatam aliisque tranſmiſſam fuiſſe. (*bb*) De juribus plebis eccleſiaſticis, quæ hoc tempore plurimùm floruere, ſupra jam abundè ſatis diximus. (*cc*) Et hæc ſunt, quæ ſeculi ſecundi & tertii jus eccleſiaſticum nobis ſiſtunt. Jam ſi ordo rerum nobis ſequendus eſſet, ſi & in prolixiorem exire campum prò inſtituti noſtri ratione nobis liceret, eâdem methodo per ſecula ſequentia iremus,

mus, atque, qui ſub Conſtantino M. ubi Magiſtratus politicus Eccleſiæ ſeſe admiſcuit, jura eccleſiaſtica mutata (*dd*), Epiſcopalis dignitas aucta, jurisdictio eccleſiaſtica efformata atque hâc ratione duæ poteſtates independentes, civilis & eccleſiaſtica (*ee*) in civitate dein exortæ, quænam & bella jurgiaque inter ſacerdotium & imperium agitata fuerint, & quî imperium ſub jugo ſacerdotii tandem gemuerit & per multa ſecula ululatus luculentiſſimos fuderit (*ff*), quî & Hierarchia eccleſiaſtica rebus ſic ſtantibus in immenſum excreverit, fontibus hiſtoriæ eccleſiaſticæ adapertis, enarrandum nobis canonumque veterum codices (*gg*) hanc in rem evolvendi eſſent. Sed præterquàm quod hoc vel eapropter quoque haud neceſſarium eſſe videtur, quòd origines ſaltem juris eccleſiaſtici (*hh*) tradere nobis hic conſtitutum eſt, à quâ tractatione alienum utique foret, de incrementis & decrementis ejusdem multa congerere, nolumus, quæ ubivis ferè jam occurrunt atque à Viris doctis dudùm occupata ſunt, noſtris obſervationibus vel adaugere vel corrigere vel repetere, ſed potius, dum ad caput rei nunc pergimus, quod tamen & ipſum, inito viæ compendio, brevibus ſaltem enarrabimus, magno impetu facto unoque curſu ſumto ſecula iſta omnia tranſilimus & ſicco pede pontem brevitatis vel ſilentii potius ſuperantes hiatus iſtos, ampliſſimo rerum dicendarum campo, à dextrâ & ſiniſtrâ manu quæ oculis noſtris viſendæ ſeſe offerunt, jam relicto promti alacresque ſcandimus. Et ecce nos jamjam in ſeculo reformationis poſitos, ubi novo quodam atque inopinato ſpectaculo Principes (*ii*) faſces eccleſiaſticos in manibus tenentes & epiſcopali petalo (*kk*) ornatos non ſine admiratione quâdam noſtrâ offendimus.

(*a*) Diximus jam hanc in rem quædam partim in obſervatione ad liturgiam Grabianam, quæ in anecd. Iren. p. 527. 528. exſtat, partim verò in diſſertatione nuperâ, quam edidimus, de vitiis eorum, qui ſacris operantur & medelâ rebus hîc adhibendâ ſect. 2. §. 4. p. 40. 41. Pertinet hùc quippe diſciplina arcani, cujus fontes jam articulo primo hujus capitis adaperuimus; ubi primitias noſtras Tubingenſes P. 2. p. 149. ſqq. argumentum hoc exhibentes maximè allegavimus, &

& diſciplina pœnitentialis, cujus primas lineas in ipſis notis hiſce ducemus. En verò verba in diſſ. de vitiis eorum, qui ſacris operantur, nuper hanc in rem à nobis ſect. 2. §. 4. p. 40. elata: *Dividebatur in vetere Eccleſiâ cœtus eccleſiaſticus in tres ferè claſſes, FIDELIUM, CATECHUMENORUM & POENITENTIUM. Hi utpote ob commiſſa mortalia peccata* eaque ſcandaloſa *è claſſe fidelium extruſi ad epulum ſacrum* fraternitatemque fidelium *haud admittebantur, etſi jam reſipiſcerent, donec reſipiſcentiam hanc eſſe ſinceram, eſſe conſtantem, exacto temporis benè longi decurſu oſtendiſſent. Catechumeni è gentilibus* Judæisve *aſſumti tùm à baptiſmo tùm à communione Euchariſtica abigebantur hactenus, donec & ipſi conſtantiam reſipiſcentiæ ſuæ per temporis quandam moram demonſtrarent atque de rebus divinis plenius inſtituerentur. Solis fidelibus tantarum rerum communio myſteriique hujus ſacrarium ineundum permittebatur. Hinc, & egregiè quidem, JUSTINUS MARTYR in Apologiâ II. ſcribit*, nemini olim permiſſum fuiſſe ſacræ menſæ accumbere, quam credenti, vera eſſe, quæ à Chriſtianis doceantur, qui & baptizatus remiſſionemque peccatorum nactus & regenitus fuerit atque ITA VIXERIT, UTI CHRISTUS TRADIDERIT. *Hinc & illa in Eccleſiâ vetere inter Miſſam Catechumenorum & Miſſam fidelium diſtinctio, cui tota arcani diſciplina magnaque diſciplinæ veteris pars innititur, ubi finita Catechumenorum miſſa, cùm ad adminiſtrationem Euchariſticam eſſet accedendum, Diaconus ita exclamare cœpit: EXITE CATECHUMENI IN PACE, FORAS CATECHUMENI, SI QUIS EST CATECHUMENORUM, RECEDAT FORAS, NE QUIS CATECHUMENUS SUPERSIT, EXITE, QUI IN POENITENTIA ESTIS, SI QUIS NON COMMUNICAT, DET LOCUM, EXITE ENERGUMENI & quæ alia formulæ antiquæ ſunt, in liturgiis veterum quæ inveniuntur. Quo facto dein Sacerdos* τὸ ΑΝΩ ΤΟΝ ΝΟΥΝ *SURSUM CORDA intonuit, reſpondente populo:* ΕΧΟΜΕΝ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΚΥΡΙΟΝ, *HABEMUS AD DOMINUM, inſecutæque ſunt egregiæ iſtæ acclamationes:* τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις, ſancta ſanctis *&*: ne quis contra alterum, ne quis in hypocriſi! *accedente tandem ipſa Euchariſtiæ diſtributione, quæ quoties diſpenſabatur, ab omnibus præſentibus, nullo temporis diſcrimine habito accipiebatur, nec ſine maximo ſcandalo negligi poterat.* Loca verò Patrum ſeculi ſecundi & tertii hùc pertinentia in primitiis Tubingenſibus cum cura congeſſimus, quas velim benevolus lector hic ut inſpiciat. P. 2. p. 155. ſqq.

(b) Lapſi

(*b*) Lapſi dicti fuere illi, qui aliquod delictum commiſere, ob quod pœnitentiæ publicæ ſubjacere debebant. Ita rectè eos definit CAROLUS DU FRESNE, Dominus DU CANGE in gloſſario ad hanc vocem. Qui pleniores crateras haurire anhelaverit, Cyprianum *de lapſis adeat*, ubi ad titulum hunc hæc videmus annotare JO. FELLUM; Epiſcopum olim Oxonienſem præſtantiſſimum. *In uſu eccleſiaſtico illi ferè intelliguntur lapſi, qui perſecutionis tempore minis aut tormentis ceſſere, quique* dejecti, proſtrati & jacentes *à Cypriano aliâs dicuntur. Quemadmodum illi, qui in fide permanſere*, ſtantes *appellati, quos Zacharias Propheta videtur adumbrâſſe C.* 3. *comm.* 7. ubi ambulanti in viis Domini & cuſtodiam ejus cuſtodienti *promittitur ſors* בין העומדים inter ſtantes. *Lapſorum variæ fuerunt claſſes I. eorum, qui libellis* (ſcilicet, quos magiſtratus ethnici dabant Chriſtianis fidem ſuam profitentibus ſed pretio neceſſitatem ſacrificandi idolis redimentibus, vel quibus datis aut acceptis hi teſtabantur, ſe cultui Deorum addictos eſſe, neque enim à libellis martyrum ad pacem ab Eccleſiâ pœnitentibus impetrandam datis libellatici nuncupati fuere, uti videre eſt ex Cypriani epiſt. 20. 30. 55. 61. f. 43. 57. 107. 170. edit. Brem. & ex iis, quæ idem inſignis Epiſcopus ad libellum de lapſis f. 133. adnotavit) *ſecuritatem paciſcebantur &* libellatici *dicti*, 2. *qui thus adolebant aut de victimis epulabantur, qui* thurificati *&* ſacrificati *audiebant*, 3. *qui blaſphemiis nefas cumulantes Chriſtianum nomen ejurârunt &* Apoſtatæ *appellati*. Et hoc poſtremo ſenſu, quo *negatores* vocantur lapſi, in Conciliorum ſtatutis paſſim hæc vox adhibetur. Confer omninò TOB. PFANNERI obſerv. eccl. P. 1. obſ. 2. & 3. p. 147. ſqq. ubi de ſacrificatis, libellaticis &c. & traditoribus ſive iis, qui codices ſacros tyrannis comburendos tradidere, agitur.

(*c*) Ita nuncupati ſubinde fuere ſtantes, qui lapſis contradiſtinguebantur. Vide epiſt. 1. Cyprianæam, inſcriptam *Presbyteris & Diaconibus & plebi Furnis conſiſtentibus*. Adde ep. 9. f. 18. ep. 17. f. 39. ep. 29. f. 55. ep. 65. f. 162. Miror, DU FRESNIUM in gloſſario eos intelligere, qui cum pœnitentibus conſiſtebant. Cæterum & Epiſcopi, uti ex Cypr. ep. 3. f. 6. & ep. 59. f. 131. patet, & presbyteri, uti ex ejusdem ep. 42. f. 81. liquet, abſtinere poterant. At verò & plebs, uti ex locis ſupra citatis ſequitur.

(*d*) Hic terminus paſſim apud Cyprianum exſtat.

(*e*) Illuſtria in vetere hiſtoriâ excommunicatorum exempla habemus. Irenæus: *Sunt, qui audierunt* Polycarpum *dicentem, quoniam Joannes Domini*

Domini diſcipulus in Epheſo iens lavari, *cùm vidiſſet intus Cerinthum*, *exſilierit de balneo non lotus dicens*, *quod timeat*, *ne balneum concidat*, *cum intus eſſet Cerinthus*, *inimicus veritatis*. *Et ipſe autem Polycarpus Marcioni aliquando occurrenti ſibi & dicenti*: Cognoſcis nos? *reſpondit*: Cognoſco te primogenitum Satanæ. *Tantum Apoſtoli & horum diſcipuli habuerunt timorem*, *ut ne verbo tenus communicarent alicui eorum*, *qui adulteraverant veritatem.* Idem C. 4. adv. hær. L. 3. C. 3. de Cerdone: *abſtentus eſt à religioſorum hominum conventu.* Adde Tertullianum de præſcript. C. 30. qui indicem abſtentorum ibi dat atque Valentinum maximè & Marcionem ibi memorat. Quî Victor, Epiſcopus Romanus Eccleſias Aſiaticas, quæ eodem die cum ipſo Paſcha haud celebrabant, ἀκοινωνήτες pronuntiaverit, vide Euſebii Hiſt. Eccl. L. 5. C. 24. f. 192. De Paulo Samoſateno, qui in Concilio Antiocheno III. A. 270. congregato, ubi & ὁμοούσιον ab orthodoxis damnatum deprehenditur, ab Eccleſiâ catholicâ eliminatus fuit, id omninò memorandum venit, quòd, cùm ſucceſſori ſuo Domno Eccleſiam Antiochenam, cujus directione & communione vi decreti Synodalis privatus fuerat, tradere nollet, autoritate Imperatoris Aureliani, ethnici illius, cujus opem heic Concilium imploraverat, abactus fuerit, quam in rem hæc ſunt Theodoreti verba hæret. fabul. 8. apud Baron in Annal. Eccleſ. T. 2. A. C. 272. §. 18. ἔπεισαν ἐξελάσαι τῆς ἐκκλησίας. Καὶ γὰρ τῇ τῶν εἰδώλων θεραπείᾳ δεδουλωμένος ὑπέλαβε δίκαιον τὸν τῇ ὁμοπίστων ἀντιλέγοντα ψήφῳ τῶν ἐκείνων ἀποτμηθῆναι συμμορίας. *Perſuaſerunt* Imperatori, *ut ex Eccleſiâ illum expelleret*. *Idolorum enim etiam cultui deditus æquum exiſtimavit*, *eum*, *qui fidei ſuæ hominum ſententiæ non acquieſceret*, *ab eorum conſortio reſecari.* Addi & poteſt exemplum Luciani, qui Pauli Samoſateni errorem ſecutus fuerat apud Seldenum de Synedr. vet. Ebr. L. 1. C. 13. p. 349. 350. ut de abſtentis, quos Cyprianus memorat, taceamus. Jam verò iis, qui abſtenti fuere, ad ſacramenti Euchariſtici participationem provolare haud licuit. Vide Cypriani tractatum de lapſis, ubi memorabilia quædam hanc in rem exſtant, ejusdemque literas ad Antonianum fratrem num. 55. f. 101. ſqq. aliasque epiſtolas plures. Cæterum in his ad Antonianum literis Cyprianus oſtendit, quî & lapſis, ubi pœnitentiam egerint, pax danda h. e. quî ad communionem Eccleſiæ ii rurſus admittendi ſint, idque ex communi Epiſcoporum, Presbyterorum, Diaconorum, Confeſſorum pariter & ſtantium laicorum conſilio. Verba inter alia hæc ſunt: *Scripturis diu ex utraque parte prolatis*

latis temperamentum ſalubri moderatione libravimus, *ut nec in totum ſpes communicationis lapſis denegaretur*, (id quod à Novatianis factum) *ne plus deſperatione deficerent & eò*, *quòd ſibi Eccleſia clauderetur*, *ſecuti ſeculum gentiliter viverent nec tamen rurſus cenſura Evangelica ſolveretur*, *ut ad communicationem temere proſilirent*, *ſed traheretur diu pœnitentia* & quæ ſequuntur. De excommunicatione evolvenda ſunt Tertulliani loca de Idolol. C. 11. L. 2. ad uxorem C. 3. & omnino de pudicitiâ C. 4. 5. 12. ubi maximè mœchos & homicidas excommunicatos vult, additque: *reliquas libidinum furias non modò limine verum omni Eccleſiæ tecto ſubmoverunt*, *quia non ſunt delicta ſed monſtra.* Adde Apologet. C. 39. ubi verba: *nam & judicatur* &c. extant, quæ infra nota (*o*) ponuntur.

(*f*) Vide hìc Tertullianum de pœnitentiâ, quem librum is, orthodoxus adhùc, ſcripſit, itemque de pudicitiâ & Cyprianum de lapſis. Eſt autem ἐξομολόγησις *confeſſio* peccatorum, per quam eamque *publicam* lapſi olim in Eccleſiam rurſus immittebantur. Formam ἐξομολογήσεως hujus quis petierit ex Cypriani ep. 19. f. 41. ubi hæc habentur: *Quoniam ſignificaſtis*, *quosdam immoderatos eſſe & excommunicationem accipiendam feſtinanter urgere & deſideràſtis in hâc re formam à me vobis dari ſatis plene ſcripſiſſe me ad hanc rem proximis literis ad vos factis credo*, *ut*, *qui libellum à Martyribus acceperunt & auxilio eorum adjuvari apud Dominum in delictis ſuis poſſunt*, *ſi premi infirmitate aliquâ & periculo cœperint*, *exomologeſi factâ & manu eis à vobis in pœnitentiâ impoſitâ cum pace à Martyribus ſibi promiſſâ ad Dominum remittantur*, *Cæteri vero*, *qui nullo libello à martyribus accepto invidiam faciunt*, *quoniam non paucorum nec Eccleſiæ unius aut unius provinciæ ſed totius orbis hæc cauſa eſt*, *expectent de Domini protectione Eccleſiæ ipſius publicam pacem.* Idem ep. 22. f. 48. *factâ exomologeſi habeant pacem.* & ep. 15. f. 35. graviter eos reprehendit, qui *contra Evangelii legem ante actam pœnitentiam*, *ante exomologeſin graviſſimi atque extremi delicti factam ante manum ab Epiſcopo & Clero in pœnitentia impoſitam offerre pro illis & Euchariſtiam dare id eſt ſanctum Domini corpus profanare audeant*, *cum ſcriptum ſit:* Qui ederit panem aut biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis & ſanguinis Domini. *Et lapſis quidem poteſt in hoc venia concedi. Quis enim non mortuus vivificari properet? Quis non ad ſalutem ſuam venire feſtinet? Sed præpoſitorum eſt*, *præceptum tenere & vel properantes vel ignorantes inſtruere*, *ne*, *qui ovium paſtores eſſe debent*, *LANII fiant. Ea enim concedere*, *quæ in perniciem vertant*, *decipere eſt. Nec erigitur ſic lapſus*

ſed

ſed per Dei offenſam magis impellitur ad ruinam. Addenda & eſt epiſtola 16. f. 37. ubi hæc habentur: *Cùm in minoribus peccatis agant peccatores pœnitentiam juſto tempore & ſecundum diſciplinæ ordinem ad exomologeſin veniant & per manus impoſitionem Epiſcopi & Cleri jus excommunicationis accipiant: nunc crudo tempore, perſecutione adhuc perſeverante, nondum reſtitutâ Eccleſiæ ipſius pace ad communicationem admittuntur & offertur nomen eorum, & nondum pœnitentia actâ, nondum exomologeſi factâ, nondum manu eis ab Epiſcopo & Clero impoſitâ Euchariſtia illis datur, cum ſcriptum ſit*: qui ederit panem & biberit calicem Chriſti indignè, reus erit corporis & ſanguinis Domini. Jam & adſpergenda hìc veniunt, quæ exſtant ep. 17. f. 38. 39. ubi ita Cyprianus ad fratres in plebe conſiſtentes: *Compatior ego & condoleo de fratribus noſtris, qui lapſi & perſecutionis infeſtatione proſtrati partem noſtrorum viſcerum ſecum trahentes parem dolorem nobis ſuis vulneribus intulerunt. Quibus potens eſt divina miſericordia medelam dare, properandum tamen non puto nec incaute aliquid & feſtinanter gerendum, ne, dum temerè pax uſurpatur, divinæ indignationis offenſa gravis provocetur. Fecerunt ad nos de quibusdam beati Martyres literas, petentes examinari deſideria ſua. Cum pace nobis omnibus à Domino prius datâ ad Eccleſiam regredi cœperimus, examinabuntur ſingula, PRÆSENTIBUS & JUDICANTIBUS vobis. Audio tamen, quosdam de Presbyteris nec Evangelii memores, nec, quid ad nos Martyres ſcripſerint, cogitantes, nec Epiſcopo honorem ſacerdotii ſui & cathedræ reſervantes jam cum lapſis communicare cœpiſſe & offerre pro illis & Euchariſtiam dare, quando oporteat, ad hæc per ordinem perveniri. Nam cùm in minoribus delictis, quæ non in Dominum committuntur, pœnitentia agatur juſto tempore & exomologeſis fiat, inſpectâ vitâ ejus, qui agit pœnitentiam, nec ad communicationem venire quis poſſit, niſi prius illi ab Epiſcopo & Clero manus fuerit impoſita, quanto magis in his graviſſimis & extremis delictis cautè omnia & moderatè ſecundum diſciplinam Domini obſervari oportet?* Et hæc omnia utique Cypriani mentem de exomologeſi ſatis nobis ſiſtunt, niſi quod ex ep. 18. f. 40. 41. obſervandum veniat, lapſos, *qui libellos à Martyribus acceperant, ſi in commodo aliquo & infirmitatis periculo occupati fuerint, non expectatâ* Epiſcopi *præſentiâ apud Presbyterum quemcunque præſentem vel ſi Presbyter repertus non fuerit & urgere exitus cœperit, apud Diaconum quoque exomologeſin facere delicti ſui & manu eis in pœnitentiâ impoſita venire ad Dominum cum pace, quam dari Martyres literis ad* Epiſcopos *factis deſideraverint, potuiſſe.* Id unicum reſtat quærendum, num omnis exomo-

 logeſis

logeſis publica fuerit & quæ diſciplina in catechumenos lapſos fuerit exercita. Quod prius attinet, non exiſtimem, omnem exomologeſin privatam, quæ in primis hiſce temporibus obtinuerit, negari poſſe. En, quid ajat Cyprianus de lapſis f. 134. *Confiteantur ſinguli, quæſo vos, fratres dilectiſſimi, delictum ſuum, dum adhuc, qui deliquit, in ſeculo eſt, dum admitti confeſſio ejus poteſt, dum ſatisfactio & remiſſio facta per ſacerdotes apud Dominum grata eſt. Convertamur ad Dominum mente tota & pœnitentiam criminis veris doloribus exprimentes DEI miſericordiam deprecemur. Illi ſe anima proſternat, illi mæſtitia ſatisfaciat, illi ſpes omnis incumbat.* Et paulò ante idem: *Denique quanto & fide majores & timore meliores ſunt, qui, quamvis nullo ſacrificii aut libelli facinore conſtricti, quoniam tamen de hoc vel cogitaverunt, hoc ipſum apud Sacerdotes DEI dolenter & ſimpliciter confitentes exomologeſin conſcientiæ faciunt, animi ſui pondus exponunt, ſalutarem medelam parvis licet & modicis vulneribus exquirunt, ſcientes ſcriptum eſſe:* DEus non deridetur. *Derideri & circumveniri DEus non poteſt nec aſtutiâ aliqua fallente deludi. Plus imò delinquit, qui ſecundum hominem DEum cogitans evadere ſe pœnam criminis credit, ſi non palam crimen admiſit. Chriſtus in præceptis ſuis dicit:* Qui confuſus me fuerit, confundetur eum filius hominis. Ubi verò rectiſſimè BALUZIUS legit: *qui confeſſus me fuerit, confitebitur eum filius hominis.* vide editionem BALUZIANAM f. 188. Queis pro exomologeſi & confeſſione privatâ, quæ non in toto cœtu ſed coram Sacerdotibus ſaltem peragitur, quid clarius dici poſſit, ferè non patet. Addi poteſt Tertullianus de pœnitentiâ C. 4. ubi: *Omnibus ergo delictis ſeu carne ſeu ſpiritu ſeu facto ſeu voluntate commiſſis, qui pœnam per judicium deſtinavit, idem & veniam per pœnitentiam ſpoſpondit.* Quæ tamen cautela in exomologeſi privatâ iſtâ adhibenda ſit, exponit Origenes in Pſalm. 37. hom. 2. lat. edit. Baſil. T. 1. ubi: *Hi, qui peccaverunt, ſi quidem occultant & retinent intra ſe peccatum, intrinſecus urgentur & prope modum ſuffocantur à phlegmate vel humore peccati. Si autem ipſe ſui accuſator fiat, dum accuſat ſemet ipſum ac confitetur, ſimul evomit & delictum atque omnem morbi digerit cauſam. Tantummodo CIRCUMSPICE DILIGENTIUS, CUI DEBEAS CONFITERI PECCATUM TUUM. Proba prius Medicum, cui debeas cauſam languoris exponere, qui ſciat infirmari cum infirmante, flere cum flente, condolendi & compatiendi noverit diſciplinam, ut ita demum, ſi quid ille dixerit, qui ſe prius & eruditum Medicum oſtenderit & miſericordem, ſi quid conſilii dederit, facias & ſequaris, ſi intellexerit & præ-*

Digitized by Google

præviderit, talem eſſe languorem tuum, qui in conventu totius Eccleſiæ exponi debeat & curari, ex quo fortaſſis & cæteri ædificari poterunt & tu ipſe facilè ſanari, multa hoc deliberatione & ſatis perito Medici illius conſilio procurandum eſt. Pleniores qui fontes anhelaverit, adeat Autorem Anglum anonymum, qui Londini A. 1714. libellum edidit hoc commate inſignitum: *The penitential diſcipline of the primitive Church for the firſt* 400. *years after Chriſt: together vvith its declenſion from te fifth century dovvnvvards to its preſent ſtate impartially repreſented by a Presbyter of the Church of England.* Ibi enim C. 2. P. 1. Sect. 1. cùm dixiſſet, diſciplinam veterum pœnitentialem tribus partibus abſolvi: *confeſſione, ſegregatione, abſolutione*, de confeſſione p. 44. ita infit: *This vvas either* publick *or* private. *The* publick (*as* Tertullian *ſpeacks of it*) *vvas a diſcipline* &c. Verba Tertulliani, quæ Vir eruditus allegat, ex libro de pœnitentiâ C. 9. deſumta ſunt atque ita habent: *Exomologeſis proſternendi & humilificandi hominis diſciplina eſt, converſationem injungens miſericordiæ illicem. De ipſo quoque habitu atque victu mandat, ſacco & cineri incubare, corpus ſordibus obſcurare, animam mœroribus dejicere, illa, quæ peccavit, triſti tractatione mutare, cæterum paſtum & potum pura noſſe, non ventris ſcilicet ſed animæ cauſa, plerumque verò jejuniis preces alere, ingemiſcere, lacrimari & mugire dies noctesque ad Dominum, Deum tuum, Presbyteris advolvi, caris Dei adgeniculari, omnibus fratribus legationes deprecationis ſuæ injungere, Novv, beſides this, there vvas a very early practice of* voluntary *confeſſion, vvas ſometimes* publick *and ſometimes* private *only, of both vvhich vve meet vvith teſtimonies approaching ſo near the fountain, that they almoſt mix vvith it.* Atque hæc teſtimonia, quæ & jam dedimus, deinde Vir doctus in medium profert. Nec eſt, quod ajas, ita ferè in Romanenſium ſententiam deſcendi, qui confeſſionem ſuam auricularem inde à primis temporibus repetant. Sed ſalva res eſt. Alia eſt confeſſio *privata*, quam & primis illis temporibus ſubinde à fidelibus ſed pro libertate ſua frequentatam fuiſſe ipſe quoque DALLÆUS haud inficiatur, alia *auricularis*, quæ Innocentio III. & Concilio Lateranenſi Anno. 1215. C. 21. 22. originem debet. Hæc neceſſaria eſt & abſolutè neceſſaria, ita ut ab eâ remiſſio peccati ſuſpendatur, illa libertati Chriſtianæ ſubjacet & profectò nullo veteris illius Eccleſiæ, cujus ſtatuta hanc in rem nulla habentur, canone ſed obſervantiâ ſaltem quâdam nititur. Hæc in anxiâ omnium peccatorum enumeratione conſiſtit, ita ut, ſi quid omiſeris atque celaveris, illud dein haud remitti à Sacerdote poſſit,

illa verò potius Miniſtro Dei ſtatum tuum ſpiritualem adaperit, quàm hæc vel illa peccata abs te commiſſa manifeſtat, ut ipſo ſpiritualia conſilia ſubminiſtrante noſſe dein poſſis, quì mens tua dirigenda & quæ via in poſterum tibi ingredienda veniat. Neſcio verò, num ad privatam hanc pœnitentiam ſtabiliendam adferri quoque poſſit illud Hermæ in Paſtore L. 3. Sim. 9. §. 23. ubi hæc exſtant: *Ego autem moneo vos, nuncius & præpoſitus pænitentiæ, ut, quicunque propoſitum talę habetis, deponatis illud & ad pænitentiam recurratis & Dominus medebitur prioribus delictis veſtris, ſi ab hoc dæmonio vos purificaveritis, ſin minus, ad mortem trademini illi.* Ille verò Presbyter pœnitentiarius, qui ex occaſione lapſorum, in Decianâ perſecutione qui defecerant, in Eccleſiis conſtitutus fuerat & à Nectario Epiſcopo Conſtantinopolitano rurſus abolitus, uti Socrates & Sozomenus referunt, nondum hùc pertinet, noſtris quippe, in quibus hactenus ſubſiſtimus, temporibus ſequior. Cæterum, ſi quis illud de confeſſione argumentum, ea maximè, quæ de confeſſione auriculari ſcriptata inter Romanenſes & Proteſtantes fuere, penitius noſſe voluerit, is præter ſcripta iſta polemica, quæ in vulgus nota ſunt, adeat Autores à doctiſſimo FABRICIO in Bibliogr. antiqu. C. 11. §. 27. p. 402. ſqq. ubi & ipſe rebus explicandis manum quandam affundit, & §. 23. p. 413. 414. citatos, quos jam hìc repetere nolumus. Præcipui ſunt SIRMONDUS, PETAVIUS, qui ANTONIUM ARNALDUM de frequente communione hìc refutavit, & DALLÆUS, quem adgreſſi dein ſunt NATALIS ALEXANDER, JAC. BOILEAU & DIONYSIUS SAMMARTHANUS. Agmen claudat velim hodiernus in Angliâ Epiſcopus Briſtolenſis SMALDRIDGIUS, qui ſcripſit *a diſcourſe concerning auricular Confeſſion, as it is preſcribed and practiſed by the Church of Rome* London 1684. 4. ubi ſub finem Jac. Τὸρωπότης, Gallus ille, quia adhùc in labris noſtris hæret, refutatur. Notumque eſt, (jam enim Fabricianam collectionem ſupplemus,) quòd de confeſſione auriculari cum MARTINO LUTHERO, cujus miniſterio ad mutandas reformandasque Eccleſiæ res Deo uti placuit, decertaverint JO. FISCHERUS, Epiſcopus Roffenſis Anglus, & JO. ECKIUS. Et illius quidem libellus Herbipoli ſub ipſa reformationis initia, hujus ſermones hanc in rem recitati Pariſiis A. 1561. prodiere. Habetur & PAULI MANUTII hiſtoria de ſacramento confeſſionis ſeu pœnitentiæ ex editione MARIANI VICTORII Romæ. A. 1562. edita. Et conferri etiam hic poteſt EMANUEL SCHELSTRATIUS in diſſ. ad

Can. II.

Can. II. Concilii Antioch. C. 9. itemque Jo. Mabillonius in Præf. ad Acta Bened. Sec. III. P. 1. Obſ. 15. §. 80. ſqq. f. 60. ſqq. ut taceam Caroli Witasse, Theologi nuper Sorbonici præſtantiſſimi tractatum de ſacramento pœnitentiæ Pariſiis A. 1717. editum, ut ſicco pede prætercam Jo. Frid. Knorrii diſcurſum Juris canonici de pœnitentiâ eccleſiaſticâ *von der Kirchen Buſſe* Jenæ A. 1712. impreſſum, ut denique haud memorem vel illuſtrem Thomasium ad Lancelottum p. 685. ſqq. vel celeberr. Boehmerum in Jure eccleſ. ant. ubi velim indicem in vocibus *confeſſio* & *exomologeſis* evolvas. De alterâ quæſtione, quæ de catechumenis lapſis agit, paucis hæc habe, catechumenos, qui peculiarem in Eccleſiâ claſſem à fidelibus & ſtantibus diſtinctam confecere & eodem ferè cum pœnitentibus loco fuere, cùm ad ſacramentorum fraternitatisque communionem hactenùs admiſſi haud fuerint, neque etiam pœnitentiæ publicæ ſubjectos fuiſſe, ſed, ubi in competentium h. e. eorum, qui baptiſmum petere poterant, ordine fuere, in audientium, qui eodem ferè loco cum gentilibus fuerunt & ad audiendum ſaltem verbum admittebantur, claſſem detruſos fuiſſe. Vide præſtantiſſimum Boehmerum l. c. diſſ. 3. §. 31. ſqq. p. 129. ſqq. Addendi veniunt Jo. Morinus in operibus poſthumis, ubi de catechumenorum expiatione agit C. 15. p. 115. & Guil. Beveregius in annot. ad συνοδικὸν ſive pandectas canonum ab Eccleſiâ Græcâ receptorum f. 80. 81. 181. quarum magnificam planè editionem Oxonii è theatro Sheldoniano A. 1672. datam & duobus tomis in forma majore ſuperbientem, variantibus itidem lectionibus è codicibus Bodlejanis hauſtis & Guilielmi Lloyd, Epiſcopi nuper Vigornienſis manu adpictis ornatam poſſidemus.

(g) De ſatisfactione pœnitentiali poſt plurimos alios Scriptores polemicos conferri meretur Jo. Dallæus, Eccleſiæ Reformatæ Carentonienſis Gallicanæ Theologus olim celeberrimus eruditiſſimusque qui *de pœnis & ſatisfactionibus humanis libros VII.* Amſtelodami A. 1649. edidit & Claudio Sarravio, Parlamenti Pariſienſis Senatori dedicavit. Heic verò maximè L. 7. C. 4. p. 644. ſqq. evolvendum venit, ubi Dallæus monſtrat, *ſatisfactionis* vocabulum planè aliud olim apud Patres ſignificâſſe, quam id, quod nunc apud Romanenſes ſignificat. Scilicet apud hos *ſatisfacere* eſt, juſtitiæ divinæ pœnas temporales peccatorum poſcenti ſatis, quod eſt facere, vel &, ſi antiquiorum ſententiam dare velimus, pœnas peccatorum temporales, in quas æterna commutata fuerit, luere, apud illos, pœnas eccleſiaſti-

cas

Digitized by Google

cas ab Eccleſiâ præſcriptas luere. Adde H. Grotium in conſult. Caſſ. ad art. 11. 12. ubi tamen vide, quæ A. Rivetus, qui & in Catholico orthodoxo tr. 3. qu. 12. conferendus eſt, ad Grotiana iſta annotet, qui & heic ex Apologiâ Aug. Conf. locum adducit, qui in articulo 6. de confeſſione & ſatisfactione p. 186. exſtat: *DEus perdat iſtos impios ſophiſtas tàm ſceleſte detorquentes verbum DEI ad ſua ſomnia vaniſſima. Quis bonus vir non commoveatur indignitate tantâ? Chriſtus inquit*: agite pœnitentiam. *Apoſtoli prædicant pœnitentiam. Igitur pœnæ æternæ compenſantur pœnis purgatorii. Quis docuit iſtos aſinos hanc dialecticam? Sed hæc neque dialectica neque ſophiſtica eſt ſed ſycophantica.* Manifeſtus eſt error, quem perſtringit Melanchthon. At ne hoc quidem egomet negaverim, Patres in hâc voce uſurpandâ nimis, ſubinde liberales fuiſſe. Vide omninò Jo. Morinum de adminiſtr. ſacr. pœnit. L. 3. C. 12. qui poſt Johannem Lensæum, Theologum Lovanienſem, libri luculenti *de eccleſiaſtica ſatisfactione pœnitentis* auctorem & Gabr. Albaspinæum Epiſc. Aurelian. in obſerv. ſacris omninò hic conſuli debet. Jam enim & apud Tertullianum & Cyprianum paſſim adfirmari videas, quod ſatisfactiones iſtæ canonicæ non ſaltem Eccleſiæ ſed & DEO fiant, id quod nec Dallæus diffitetur. Conferri denuò poteſt Boehmerus in Jure eccleſ. ant. diſſ. 3. §. 57. p. 183. ſqq. Jam & adſpergendi hîc ſunt quatuor iſti pœnitentiæ gradus, qui μέθεξιν τῶν ἁγιασμάτων participationem ſacramentorum abſolutionemque & receptionem in claſſem fidelium ex veteris Eccleſiæ diſciplinâ præcedere debebant, & quos jam ex primis fontibus ſuis dabimus. Ita verò habet epiſtola canonica Gregorii, Archiepiſcopi Neocæſarienſis, Thaumaturgi canone XI. ſive ultimo, ſi quidem canon hic ex ſequiorum temporum diſciplina haud fuerit additus, quæ ferè Morini, Dupinii & Spanhemii conjectura eſt. ἡ πρόσκλαυσις ἔξω τῆς πύλης τοῦ εὐκτηρίου ἐστὶν, ἔνθα ἑστῶτα τὸν ἁμαρτάνοντα χρὴ τῶν εἰσιόντων δεῖσθαι πιστῶν ὑπὲρ αὐτοῦ εὔχεσθαι ἡ ἀκρόασις ἔνδοθι τῆς πύλης ἐν τῷ νάρθηκι, ἔνθα ἑστάναι χρὴ τὸν ἡμαρτηκότα ἕως τῶν κατηχουμένων καὶ ἐντεῦθεν ἐξέρχεσθαι· ἡ δὲ ὑπόπτωσις, ἵνα ἔσωθεν τῆς πύλης τοῦ ναοῦ ἱστάμενος μετὰ τῶν κατηχουμένων ἐξέρχηται· ἡ σύστασις, ἵνα συνίσταται τοῖς πιστοῖς καὶ μὴ ἐξέρχηται μετὰ τῶν κατηχουμένων. Τελευταῖον δὲ ἡ μέθεξις τῶν ἁγιασμάτων. Fletus *ſeu luctus eſt extra portam oratorii, ubi peccatorem ſtantem oportet fideles ingredientes orare, ut pro ſe precentur.* Auditio *eſt intra portam in porticu, ubi oportet eum,*

qui

qui peccavit, ſtare usque ad Catechumenos & illinc egredi. Subjectio *autem ſeu* ſubſtratio *eſt*, *ut intra templi portam ſtans cum catechumenis egrediatur.* Congregatio *ſeu* conſiſtentia eſt, *ut cum fidelibus conſiſtat & cum catechumenis non egrediatur. Poſtremò eſt* participatio ſacramentorum.„ Scilicet quæcunque de his pœnitentiæ gradibus apud veteres recentioresque habentur, ex hoc fonte promanavere. Satius autem eſt, bibere ex fontibus quam rivis, quod vel maximè in hiſtoriâ Eccleſiaſticâ obſervandum venit. Vide Conciliorum collectionem regiam maximam Jo. HARDUINI T. I. f. 194. Nec tamen credas velim, hanc diſciplinam in Eccleſiâ univerſa ita receptam fuiſſe, id quod nemo ſine ſolœciſmo hiſtorico ſtatuere poteſt. Convenit &, paucis hîc quærere, quænam ob peccata pœnitentia iſta ſeverior impoſita fuerit. Reſpondetur, ob idololatriam præcipuè, adulterium, homicidium & hæreſin, non excluſis tamen aliis enormibus delictis. Vide celeb. BOEHMERI Jus eccl. ant. diſſ. 3. §. 33. p. 138. & SAM. BASNAGII annales pol. eccl. ad A. 206. §. 13. T. 2. f. 244. 245. qui ad annos 205. 206. egregiè articulum de pœnitentiâ veterum evolvit. Nec tamen eadem veterum hanc in rem fuit opinio. Fuerunt enim Montaniſtæ, fuerunt & dein Novatiani, qui nullam lapſis pacem dandam eſſe perperam aſſeruere. De Hermâ conſtat, quod unam ſaltem pœnitentiam ſtatuerit L. 2. mand. 4. f. 89. Ignatius *pœnitentes redire ad unionem Eccleſiæ* dicit, epiſt. ad Philad. §. 3. At verò iſta peccata, tria ſcilicet priora irremiſſibilia cenſuere & orthodoxi veteres, ex quibus primus Zephyrinus Pontifex Romanus mœchis pœnitentibus pacem dedit. Unde Tertull. de pudic. C. 5. *Quid agis, molliſſima & humaniſſima diſciplina? Aut omnibus eis hoc eſſe debebis, beati enim pacifici, aut ſi non omnibus, noſtra eſſe. Idololatram quidem & homicidam ſemel damnas, mœchum verò de medio excipis.* Poſtea tamen & abſolutio cæteris data fuit nec in fine vitæ & pœnitentibus, etſi tempus pœnitentiæ nondum abſolviſſent, negata, licet eidem homini ſuper peccato repetito pœnitentia publica haud bis concederetur. Quod reſtat, neminem id terreat, quando dicitur, remiſſionem peccatorum & abſolutionem *vice Dei* fieri, ſi modò ſano id ſenſu dicatur. Sanus autem ſenſus hic eſt, quem ad nauſeam usque inculcant orthodoxi. Deus uti Dominus & judex αὐτοκρατορικῶς peccata remittit, miniſtri eccleſiæ verò ſaltem miniſterialiter, licet ἐνεργητικῶς (verbum enim, quod prædicant, certam ἐνέργειαν ſive ad vitam ſive ad mortem habet) abſolutionem diſpenſant. Hinc & in vetere Eccleſiâ, ubi pœnitenti poſt

exomologeſin pax data, non ſaltem ſcandalùm & injuria, per quam eccleſia læſa fuerat, remiſſa ſed & publicum Eccleſiæ teſtimonium ipſi exhibitum fuit, quo is certior fuit factus, Eccleſiam exiſtimare, quòd & cum Deo is in pacem redierit. At verò abſolutio *loco Dei* nihil aliud quam id, quod hîc dicimus, infert, quod probè obſervandum eſt, ob Viros doctiſſimos, qui φράσιν hanc nimis premunt putantque, per abſolutionem miniſterialem juſtificationem peccatoris coram Deo intelligi.

(*h*) Catechumeni erant illi, qui è Judaiſmo & gentiliſmo ad Eccleſiam tranſibant nomenque illi ſuum dabant, novitii hactenus in fide, ſed poſt probationis ſuæ tempus, mediante baptiſmo, in cœtum fidelium immittendi. Autores, qui de iis egere variasque eorum ſpecies & diſciplinam recenſuere, hîc jam non repetendos citavimus in primitiis Tubingenſibus P. 2. p. 154. ſqq. queis velim addas jam CAROLUM DU FRESNE, D. DU CANGE in gloſſario, Jo. ANDR. SCHMIDIUM lexico eccleſ. minore ad hanc vocem aliosque à MARTINO LIPENIO in Bibl. Theolog. & à celeberr. FABRICIO in Bibliogr. antiqu. C. 11. p. 386. 389. citatos. Jam verò eapropter tam ſoliciti in annotandis Scriptoribus ſumus, quod experientiâ magiſtrâ novimus, quantum hiſtoria literaria lucem rebus affundat. Cæterùm catechumenos memorat Tertullianus ſæpius, qui eos & audientes vocat, & Cyprianus.

(*i*) Agedum, de Miniſtro baptiſmi primùm disquiramus. Ignatius in epiſt. ad Smyrnæos §. 8. ita habet: οὐκ ἐξὸν ἐστιν χωρὶς τοῦ ἐπισκόπου βαπτίζειν, *Non licet ſine Epiſcopo baptizare.* Id quod tamen haud ita capi velim, ac ſi ſolus Epiſcopus baptizandi facultate olim gaviſus fuerit. Saltem ſine ipſo ad baptiſmum admittendum eſſe neminem vult Ignatius. Quæ in conſtitutionibus apoſtolicis hic diſpoſita ſunt, invenire eſt libro earundem III. C. 9. ubi velim conferas luculentam Jo. BAPT. COTELERII notam, & L. 8. C. 28. At verò notus eſt hanc in rem Tertulliani locus, qui in caſu neceſſitatis & laicos ad baptiſmi adminiſtrationem admittit. Ita ſcilicet ille in libro de baptiſmo C. 17. ubi: *Supereſt ad concludendam materiolam de obſervatione quoque dandi & accipiendi baptiſmum commonefacere. Dandi quidem habet jus ſummus Sacerdos, qui eſt Epiſcopus. Dehinc Presbyteri & diaconi, non tamen ſine Epiſcopi autoritate propter Eccleſiæ honorem, quo ſalvo, ſalva pax eſt. Alioquin etiam laicis jus eſt.* Vide & reliqua. Ita & vel maximè in exhortatione ad caſtitatem C. 7. ubi itidem: *Nonne & laici ſacerdotes ſumus?*

ſumus? . . . . adeò, ubi eccleſiaſtici ordinis non eſt conſeſſus, & offers & tingis Sacerdos, qui es tibi ſolus. A laicis verò collatum in temporibus Apoſtolicis baptiſmum eſſe haud infirmis ſanè rationibus probat autor anonymus, (TYNDALLI nomen ipſi eſſe ſupra affirmavimus) libri: *the rights of the Chriſtian Church*, cujus editionem quartam Londini A. 1709. editam ad manum habemus, C. IV. n. 20. p. 153. ſqq. Jam verò notum eſt, quænam lis Eccleſiam Anglicanam hanc in rem ante aliquod tempus vexaverit. Etenim A. 1709. Epiſcopalium quidam (inter quos ſunt rigidiores, qui baptiſmum à Miniſtro, quem Epiſcopus, ritè & ipſe ordinatus, non ordinavit, collatum irritum eſſe putant,) non neminem à Presbyterianis ad ſe tranſeuntem rebaptizarunt. Quo facto graviter ii reprehenſi fuere, in libro, qui titulum fert: *a caveat againſt the new Anabaptiſts lately ſprung up at Exon*, oſtenſumque, quod ſecundum hanc Epiſcopalium rigidiorum ſententiam Reges Angliæ ab Epiſcopalibus non baptizati invalide baptizati fuerint. Oppoſuit ſcripto huic *a reply againſt the caveat* rebaptizatus ille, in quo factum omni ſtudio defendere annititur. Vide Acta erud. Lipſ. 1714. p. 246. 247. Scripſiſſe & contra baptiſmum laicorum LAURENTIUM quendam, Presbyterum Anglicanum, additâ GEORGII HICKESII epiſtolâ, in Mem. de Trev. 1715. p. 731. memoratur. Et ecce, quid hanc in rem in iisdem relationibus Trivultinis 1716. p. 179. exſtet: *Voici un nouveau rebaptizant.* The invalidity of lay-baptiſm of diſſenting Miniſtres &c. *L'Auteur, qui ſe nomme* Cantrell, *pretend prouver, que le baptême conferé par des Miniſtres* non conformiſtes *eſt invalide & nul & que les Miniſtres de l'Egliſe Anglicane ne doivent pas dire les priéres ordinaires à l'enterrement des perſonnes ainſi baptiſées. Ce livre fait beaucoup de bruit. On avoit crû que* Mr. Shaw, *Miniſtre Presbyterien y repondroit. Mais c'eſt* Mr. Bingham, *qui fit imprimer il y a quelque tems* l'hiſtoire du baptême laic, *qui s'eſt chargé de refuter le nouveau dogmatiſte.* Adde Unſchuld. Nachr. 1713. p. 692. 1715. p. 369. 370. Prodiit latina verſio à Griſchovio curata Halæ Magd. A. 1738. 4. LAURENTIUS ille datâ operâ hìc à BINGHAMO refutatur, qui verò, quod miror, de anonymo illo & de CANTRELLO prorſus ſilet, uti & de WHISTONO, de quo vide die Acad. Reden über die Theologiam dogmat. p. 404. Mutâſſe tamen ſententiam WHISTONUM patet ex libello, quem Londini A. 1714. edidit & cui hunc titulum præfixit: *An argument to prove, that either all perſons ſolemnly, tho' irregularly ſet apart for the miniſtry, are real*

Clergy-men and all their miniſterial acts are valid; or elſe there are now no real Clergy-men or Chriſtians in the world. Scilicet ſcripſit hæc Whistonus, ut oſtenderet, vel omnes illos, qui ad miniſterium ſacrum obeundum ſolenniter, licet irregulariter & contra canones veteres conſtituti ſunt, eſſe Clericos eosque re verâ tales, ipſorumque actus miniſteriales eſſe validos vel nullos amplius Clericos aut Chriſtianos in mundo dari. Ex quo & patet, ipſum baptiſmum ab iis, qui canonicè ordinati haud ſunt, collatum tamen validum reputare. Si quid unquam, quod judicium Mathematicum profundamque rerum inſpectionem ſapit, ſcripſit Whistonus, Vir clariſſimus, hoc ſanè illud eſt, ubi haud obſcurè SAPIENTISSIMUM ILLUD PRINCIPIUM in ſcenam producit, SUCCESSIONEM MINISTERII ECCLESIASTICI EXTERNAM CANONICAMQUE IN TOTO MUNDO DEFECISSE, quo principio vel maximè Donatiſmus Romanenſium, Græcorum & Theologorum Anglicanorum rigidiorum jugulatur, qui omnes ab ordinatione canonicâ ſacramentorum ſive omnium ſive quorundam validitatem ſuſpendunt. Jam verò non eſt, quod & Dodwelli ſententiam hîc adferamus, qui ex ordinatione canonicâ baptizantis baptiſmi validitatem & animæ, quod mireris, immortalitatem deducit. Sed quò delabimur? Redeundum eſt ad diſciplinam baptiſmi, quæ ſeculo II. & III. obtinuit. Eam verò ex verbis Juſtini M. ita habe: *Quomodo DEO nos dicaverimus per Chriſtum renovati, jam exponemus. .... Quicunque perſuaſi fuerint & crediderint, vera eſſe, quæ à nobis traduntur & dicuntur, ac vivere ſe ita poſſe receperint, orare jejunantes & petere à DEO priorum peccatorum remiſſionem docentur, nobis cum illis unà & orantibus & jejunantibus. Deinde eò adducuntur à nobis, ubi aqua eſt, atque eo regenerationis modo, quo ipſi regenerati ſumus, regenerantur. Nam in nomine rerum cunctarum parentis & Domini DEI & Servatoris noſtri JEſu Chriſti & Spiritus S. in aquâ tum lavantur. . . . Vocatur verò lavacrum hoc* φωτισμὸς, *illuminatio.* Vide Apol. II. f. 93. 94. Nec eſt, quod mireris, Juſtinum M. de catechumenatu hic nihil adferre, cùm is vel tempore ipſius nondum inſtitutus fuerit, vel certè ubique non inſtitutus fuerit. Tertullianus de baptiſmo librum adverſus Quintillam datâ operâ ſcripſit. Heic C. 2. dicitur *homo in aquam demiſſus & inter pauca verba tinctus.* C. 7. *Exinde egreſſi de lavacro perungimur benedictâ unctione de priſtina diſciplina*, quæ ſc. in veteri teſtamento obtinuit, ad quod diſciplinam Eccleſiæ Chriſtianæ deinde vete-

veteres formavere. C. 8. *Dehinc manus imponitur.* C. 10. Johannis baptiſmum in futuram ſaltem peccatorum remiſſionem datum fuiſſe Tertullianus aſſeverat. C. 15. baptiſmum non iterandum eſſe idem adſtruit. C. 17. jus baptizandi Epiſcopis, presbyteris & diaconis tribuit, laicis etiam in neceſſitatis caſu. C. 18. pœdobaptiſmum memorato ſponſorum periculo diſſuadet. C. 19. diebus Paſchatis & Pentecoſtes baptiſmum olim peractum fuiſſe memorat. Denique C. 20. ita infit: *Ingreſſuros baptiſmum orationibus crebris, jejuniis & geniculationibus & pervigiliis orare oportet & cum confeſſione omnium retro delictorum* & quæ ſequuntur. In libro adv. Praxeam C. 26. ſub finem: *Nec ſemel ſed ter ad ſingula nomina in perſonas ſingulas tingimur.* Et de coronâ militis C. 3. *Aquam aditur i in Eccleſiâ ſub antiſtitis manu conteſtamur, nos renunciare diabolo & pompæ & angelis ejus. Dehinc ter mergitamur: amplius aliquid reſpondentes, quam Dominus in Evangelio determinavit. Inde ſuſcepti lactis & mellis concordiam prægustamus exque ea die lavacro quotidiano per totam hebdomadam abſtinemus.* Jam & de pœnitentiâ C. 6. ubi evolvimus, hæc nobis verba occurrunt. *Nemo ſibi aduletur, quia inter auditorum tyrocinia deputatur, quaſi etiam nunc ſibi delinquere liceat. . . . . An alius eſt intinctis Chriſtus, alius audientibus. . . . . Non ideo abluimur, ut delinquere deſinamus, ſed quia deſiimus.* & quæ reſtant. Denique & memorandus eſt locus de reſurrectione carnis C. 8. *Caro abluitur, ut anima emaculetur. Caro ungitur, ut anima conſecretur. Caro ſignatur, ut & anima muniatur. Caro manus impoſitione adumbratur, ut & anima ſpiritu illuminetur. Caro corpore & ſanguine Chriſti veſcitur, ut & anima de DEO ſaginetur. Non poſſunt ergo ſeparari in mercede, quas opera conjungit. Nam & ſacrificia DEO grata, conflictationes dico animæ & ſeras & aridas eſcas & appendices hujus officii ſortes caro de proprio ſuo incommodo inſtaurat.* Hactenus Tertullianus. Magiſtro addemus diſcipulum Cyprianum, Epiſcopum Carthaginenſem. Nota eſt ejus ſententia, hæreticos rebaptizandos eſſe, quam in Concilio Carthag. A. 256. habito maximè propugnavit, & quidem contra Stephanum, Epiſcopum Romanum, qui à quacunque hæreſi venientes admiſit. Nec novi quid heic ab Africanis Patribus ſtatutum, qui decretis olim ſub Agrippino nec non in Oriente non uno loco conciliariter ſancitis adhærebant. Tandem lis in Concilio Nicæno finita fuit, quod Paulianiſtas ſaltem anabaptiſmo ſubjecit. Adde Cypriani ep. 70. f. 189. ſqq. Idem Cyprianus baptiſmum infantibus non poſt octavam demùm

dicm ſed ſtatim conferendum eſſe in epiſt. 64. Fellianâ, Pamelianâ 59. ad Fidum ſtatuit, ubi ſanè miramur, eſſe Scriptorem Anglum DANVERSIUM, qui in tract. Anglicano de baptiſmo P. 2. C. 3. ajat, locum hunc Cypriani eſſe ſuppoſitium, cum & apud Auguſtinum ep. 28. ad Hieronymum, L. 4. contra duas epiſt. Pelag. C. 8. L. 3. de peccatorum meritis & remiſſione C. 5. ſerm. 4. de verbis Apoſt. & apud Hieron. L. 3. dial. adv. Pelag. inveniatur. De miniſtro baptiſmi hæc exſtant de exhort. martyrii ſub finem: *Nos Domino permittente primum baptiſma credentibus dedimus.* Accedat epiſt. 70. f. 190. 191. *Sed & ipſa interrogatio, quæ fit in baptiſmo, teſtis eſt veritatis. Nam cum dicimus*: credis in vitam æternam &c. *Ungi quoque neceſſe eſt eum, qui baptizatus ſit, ut accepto chriſmate id eſt unctione eſſe unctus DEI & habere in ſe gratiam Chriſti poſſit.* Denique & adſpergendus eſt locus epiſt. 73. f. 202. *Qui in Eccleſia baptizantur, præpoſitis Eccleſiæ offeruntur & per noſtram orationem ac manus impoſitionem Spiritum ſanctum conſequuntur & ſignaculo Dominico conſummantur*, ubi ſanè & Cyprianus ad Act. 8. 14. provocat. Addi de manus impoſitione debet ep. 74. f. 213. Sed hæc quidem diſciplinam veterum circa baptiſmum ſatis oſtendunt. Qui plura noſſe voluerit, adeat autores, quos citat celeb. FABRICIUS in Bibliogr. antiqu. C. 11. §. 25. p. 385. ſqq. queis velim BARNABAM BRISSONIUM de vetuſtis baptiſmi ritibus adjicias.

(*k*) Loca in præcedente notâ produximus, ubi de baptiſmo egimus. Addendus eſt locus ex Theophili L. 1. ad Autholycum, ubi: τοιγαρῦν ἡμεῖς τȣ́τȣ ἕνεκεν καλέμεθα χριςιανοὶ, ὅτι χριόμεθα ἔλαιον Θεȣ̃. Jam & notandum eſt, unctionem quandam confirmatoriam à Gnoſticis ſub *redemtionis* nomine, quam JO. CROJUS, JAC. RHENFERDIUS & JO. E. GRABIUS illuſtravere, adhibitam fuiſſe, uti apud Irenæum L. 1. adv. hæreſes C. 28. §. 4. 5. eſt, id quod & à Valentinianis factum referunt Theodotiana apud Clem. Alex. f. 800. b. Marcionem etiam *oleo ſuos unxiſſe* Tertullianus L. 1. adv. Marc. C. 14. memorat. Novatianos ritum hunc omiſiſſe Theodoretus hæret. fab. L. 3. c. 5. f. 229. 230. & Cornelius in ep. ad Fabium apud Euſeb. Hiſt. Eccl. L. 6. C. 43. ferunt. Autorum, de hoc ritu qui egere, ordinem longum ponit celeberr. FABRICIUS in Bibliogr. antiqu. C. 11. §. 25. p. 393. ſqq. ubi tamen, quod miror, JO. DALLÆI liber de confirmatione, quem cum illo de extremâ unctione (at verò hunc alibi FABRICIUS nominat, qui & adverſarium DALLÆI JACOBUM de SAINTE-BEUVE,

BEUVE, Theologum olim Sorbonicum poſuit,) edidit, PETRUS itidem ARCUDIUS de concordiâ occid. & orient. Eccleſiæ in 7. ſacramentorum adminiſtratione, GEBHARDUS THEODORUS MEJERUS de tribus novellorum naſcentis Eccleſiæ initiamentis, baptiſmo, catecheſi & manuum impoſitione & PHILIPPUS JACOBUS HARTMANNUS de rebus geſtis Chriſtianorum ſub Apoſtolis C. 17. p. 436. ſqq. non conſpicitur. Sed ais, mi lector, qui itaque fiat, quod in Romanenſibus ritus tàm antiquos reprehendamus? Reſpondeo. In Eccleſiâ Africanâ, ubi primum viguit hic ritus (neque enim in ſeculis illis prioribus magis univerſalem eum fuiſſe conſtat,) uti cærimonia quædam eccleſiaſtica adhibitus is fuit, non uti ſacramentum, quemadmodum hodie apud Romanenſes ille obtinet, qui neceſſitatis notionem, qui ſpiritualem effectum, qui characterem indelebilem ipſi adſpergunt, nec tamen χειροθεσίαν hic, quod in Eccleſiâ Africanâ factitatum, ſed χειροτονίαν atque, quod unctionem concernit, δακτυλοθεσίαν ſaltem adhibent. Nec eſt, quòd urgeantur loca Act. 8, 7. 19, 6. Ebr. 6, 2. Et his enim de χειροθεσίᾳ ſermo eſt, de unctione verò ne verbulum quidem extat. Quin fatentur Viri optimi, ſe per confirmationem ſuam dona Spiritûs S. extraordinaria conferre non poſſe, quod olim factitârunt Apoſtoli, quorum tamen veſtigiis inſiſtere ſe putant. Quod reſtat, confirmationem baptizatorum per χειροθεσίαν nemo Proteſtantium facile rejecerit, ſi nulla neceſſitatis, nulla ſuperſtitionis notio ritui à Chriſto Apoſtolisque nullibi præcepto adſpergatur. At verò Chriſtiana prudentia requirit, ritus ut minuamus potius quam augeamus, cærimoniarum adauctione cultum internum, qui medulla Chriſtianiſmi eſt, ſubinde decreſcere conſtet. Si verò unctio & confirmatio eapropter & hodie eſt neceſſaria, quoniam in vetere Eccleſiâ in uſu fuit, ſanè & talis erit prægustatio lactis & mellis. Video tamen, duo adhùc monenda hìc eſſe, antequam ad alia dilabamur. Primum eſt, in Eccleſiâ Romanâ ſecus ac in Africanâ olim factitatum fuit, bis inungi baptizatos, ſemel à Presbytero poſt baptiſmum in capite, ſecundò ab Epiſcopo & in confirmatione in fronte, quibus unctionibus deinde vel tandem & extrema accedit. Alterum eſt, olim in Eccleſiâ Africanâ ſignum crucis frontibus baptizatorum quoque impreſſum fuiſſe. Locum ex Tertulliano de reſurr. carnis C. 8. ſupra jam adduximus. Idem L. 2. ad uxorem, ubi tamen hunc ritum baptiſmo haud affundit: *Latebisne tu, cum lectulum, cum corpuſculum tuum ſignas?* & de coronâ militis

militis C. 3. *Ad omnem progreſſum atque promotum, ad omnem aditum & exitum, ad veſtitum & calceatum, ad lavacra, ad menſas, ad lumina, ad cubilia, ad ſedilia, quacunque nos converſatio exercet*, *FRONTEM CRUCIS SIGNACULO TERIMUS.* Hinc & Jo. Dallæus in diſp. adverſus Latinorum de cultus religioſi objecto traditionem ait jam ſecundo ſeculo receptam fuiſſe, cruce ut ſe Chriſtiani ſignarent & manûs motu figuram ejus in aëre ut effingerent L. 1. C. 9. p. 90. C. 10. p. 111. ubi & Tertulliani locum ſcorpiaci C. 1. exſtantem adducit, qui ita habet: *nobis fides præſidium* (adverſus ſcorpios ſcilicet) *ſi non & ipſa percutitur diffidentia, ſignandi ſtatim & adjurandi & urgendi beſtiæ calcem. Hoc denique modo etiam Ethnicis ſæpe ſubvenimus, donati à DEO ea poteſtate, quam Apoſtolus dedicavit, cum morſum viperæ ſprevit.* Aſt in baptiſmo crucis ſignum adhibitum fuiſſe primis temporibus idem negat L. 5. C. 1. p. 782. ſqq. quod malè fert Guil. Beveregius in codice canonum Eccleſ. primitivæ vindicato ſub finem proœmii, qui *luculentiſſima antiquitatis teſtimonia* quidem heic jactat ſed nulla producit, quæ & producere ſanè haud valet, cum ſolus Tertulliani locus de reſurrectione carnis C. 8. hùc ſpectare videatur, niſi quod & Cypriani illud ad Demetrianum f. 194. hùc forſan pertineat, ubi dicitur: *evadere eos ſolos poſſe, qui renati & ſigno Chriſti ſignati fuerint*, quæ & paulò poſt repetuntur & illud quoque in ep. 58. ad Tibaritanos f. 125. ubi: *muniatur frons, ut ſignum DEI incolume ſervetur.* Adde & Tertull. L. 3. adv. Marc. C. 18. & Cyprian. de lapſis f. 122. Quod reſtat, inter Proteſtantes Eccleſias ſignum crucis retinuere & Anglicana & noſtra ſubinde, quæ Aug. Confeſſ. profitetur, ubi videas ſanè cœtus, in quibus Miniſtri Eccleſiæ ſignum crucis in cultu publico efformant. Quin & in catechiſmo Lutheri noſtri minore p. 383. legimus: *manè cùm ſurgis è lecto, ſignabis te ſigno crucis.... ſimiliter veſperi, cùm confers te cubitum, ſignabis te ſigno ſanctæ crucis.* Et quis ritui iſti quæſo infenſus fuerit, ſi absque ſuperſtitione & opinione influxus ſanctitatis phyſici in rem ſignatam is uſurpetur? Autores, qui de ſigno crucis egere, recenſuit doctiſſimus Wolfius in Caſaubonianis p. 306. Addi poteſt Carolus du Fresne, D. du Cange in gloſſario ad *ſignum Chriſti*, Nic. Nourry in diſſ. ad Lucium Cecilium de mortibus perſecutorum Art. 3. p. 184. ſqq. atque in tomo 2. apparatûs ad Biblioth. max. vet. Patrum, ubi indicem in voce *crux* evolvas velim. Nec minus hìc conferendi ſunt commentatores in Lucium Cecilium iique, qui de cruce à Conſtantino M. viſâ ſcripſere, Tollius, Fabricius,

Wol-

Wolfius idemque Nourrius. De exorciſmo baptiſmali Scriptores congeſſit Fabricius in Bibl. antiq. C. XI. p. 389. C. XIII. p. 468. Adde Goth. Arnoldi Abbildung der erſten Chriſten L. 7. C. 4. f. 148. ſqq.

(*l*) Quæ hùc pertinent, jam ſupra dedimus, atqus eâ cum copiæ affuſione dedimus, ut jam manus heic in ſinu complicare atque alto indormire otio nobis liceat.

(*m*) Plinius Epiſt. L. 10. ep. 97. ad Trajanum Imperatorem ita de Chriſtianis habet: *Affirmabant autem, banc fuiſſe ſummam vel culpæ ſuæ vel erroris, quod eſſent ſoliti ſtato die ante lucem convenire carmenque Chriſto quaſi DEO dicere ſecum invicem ſeque ſacramento non in ſcelus aliquod obſtringere, ſed ne furta, ne latrocinia, ne adulteria committerent, ne fidem fallerent, ne depoſitum appellati abnegarent: quibus peractis morem ſibi diſcedendi fuiſſe rurſusque coëundi ad capiendum cibum promiſcuum tamen & innoxium, quod ipſum facere deſiſſe poſt edictum, quo ſecundum mandata tua bæterias eſſe vetueram.* Epiſtolam hanc poſt celeberrimos JCtos Franc. Balduinum, & Conradium Rittershusium, poſt Ger. quoque Jo. Vossium egregiis quinque diſſertationibus illuſtravit JCtus Halenſis planè eximius, Justus Henningus Boehmerus in Jure Eccl. antiquo, quod Lipſiæ A. 1711. edidit & Viro illuſtri Christiano Thomasio dedicatum ivit. In diſſ. I. agit de ſtato Chriſtianorum die, in diſſ. II. de antelucanis Chriſtianorum cœtibus, in diſſ. III. de confœderatâ Chriſtianorum diſciplinâ, in diſſ. IV. de coitionibus Chriſtianorum ad capiendum cibum, in diſſ. V. de Chriſtianorum cœtibus in vicis & agris.

(*n*) Hic verò in Apolog. 2. f. 97. ſqq. ita infit: *Nos autem ſecundùm hujuſcemodi lavationem credentem jam & nobis adſcitum ad fratres, qui dicuntur, eo adducimus, ubi illi congregati ſunt, ad communes preces & ſupplicationes cùm pro ſe ipſis tùm pro illuminato & aliis ubique gentium omnibus animo intento peragendas: ut digni idoneique ſimus, qui veritate agnitâ per opera etiam ipſa boni atque officioſi rerum adminiſtratores & datorum nobis mandatorum cuſtodes inveniamur atque ut ſalute ſalvemur ſempiternâ. A precibus finitis mutuis nos invicem oſculis ſalutamus. Deinde ei, qui fratribus præeſt, offertur panis & poculum aquæ & vini. Quibus ille acceptis laudem & gloriam rerum univerſarum Patri per nomen Filii & Spiritus S. offert & eucbariſtiam ſeu gratiarum actionem pro eo, quòd nos donis ſuis biſce dignatus ſit, prolixè exſequitur. Atque, ubi ille preces & gratiarum actiones abſolvit, populus, qui adeſt, omnis*

 fauſtâ

fauſtâ approbatione acclamat dicens: Amen. *Amen autem voce Hebræâ* fiat *ſignificat. Præſidens verò, poſtquam gratiarum actionem perfecit, & populus univerſus apprecatione læta eam comprobavit, qui apud nos vocantur* diaconi *atque* miniſtri, *diſtribuunt unicuique præſentium, ut participet eum, in quo actæ ſunt gratiæ, panem, vinum & aquam, & ad abſentes perferunt. Porrò alimentum hoc apud nos adpellatur* Euchariſtia, *quod nulli alii participare licitum eſt, quam veram eſſe doctrinam noſtram credenti & lavacro propter remiſſionem peccatorum & regnerationem abluto, & ita, ut Chriſtus tradidit, viventi. Non enim ut communem panem neque communem potum ita ſumimus ſed quemadmodum per verbum DEI caro factus Jeſus Chriſtus Servator noſter & carnem & ſanguinem ſalutis noſtræ cauſa habuit, ad eundem etiam modum, in qua per preces verbi ejus ab ipſo profecti gratiæ ſunt actæ, alimoniam, unde ſanguis & caro noſtra per mutationem aluntur, incarnati illius Jeſu carnem & ſanguinem eſſe docti ſumus.* Et poſt alia: *Et qui habent, indigentes omnes adjuvant & aſſidui aliis ſumus. Atque in omnibus, quas offerimus, oblationibus benedicendo laudamus factorem omnium per Filium Jeſum Chriſtum & Spiritum ſanctum. Et ſolis, qui dicitur, die omnium, qui vel in oppidis vel ruri degunt, in eundem locum conventus fit, & commentaria Apoſtolorum aut ſcripta Prophetarum, quoad tempus fert, leguntur. Deinde lectore quieſcente præſidens orationem, quâ populum inſtruit & ad imitationem tàm pulchrarum rerum cohortatur, habet. Poſt hæc conſurgimus communiter omnes & precationes profundimus, & ſicuti retulimus, precibus peractis panis offertur & vinum & aqua, & Præpoſitus itidem, quantum pro virili ſuâ poteſt, preces & gratiarum actiones fundit & populus fauſtè acclamat dicens*: Amen. *Et diſtributio communicatioque fit eorum, in quibus gratiæ ſunt actæ cuique præſenti, abſentibus autem per Diaconos mittitur. Cæterum qui copioſiores ſunt & volunt, pro arbitrio quisque ſuo, ut viſum eſt, contribuunt, & quod ita colligitur, apud Præſidem deponitur, atque ille inde opitulatur pupillis & viduis & his, qui propter morbum aut aliquam aliam cauſam egent quique in vinculis ſunt, & peregrè advenientibus hoſpitibus, &, ut ſimpliciter dicam, indigentium is omnium curator eſt. Solis autem die communiter omnes conventum agimus, quandoquidem is primus dies eſt, quo DEUS tenebris & materia, quam prius creaverat, verſa mundum effecit & Jeſus Chriſtus Servator noſter eo ipſo die à mortuis reſurrexit. Pridie enim Saturni die ille in crucem actus eſt & poſtridie ejusdem, qui ſcilicet ſolis eſt dies, Apoſtolis & diſcipulis ſuis apparuit atque ea docuit, quæ etiam apud vos ut inſpiceretis, retulimus.*

Digitized by Google

mus. Hactenus Justinus Martyr, cujus totum verborum textum retulimus, ut plena hanc in rem pocula lectori præberemus ipſiusque oculis totam diſciplinam veterem ſiſteremus. Alia ejusdem Patris loca addere poſſemus, niſi prata hæc ſatis jam bibiſſent.

(*o*) Tertulliani præcipua in apologetico adverſus gentes pro Chriſtianis habentur. Ibi verò C. 2. *Plinius ſecundus cum provinciam regeret, damnatis quibusdam Chriſtianis, quibusdam gradu pulſis, ipſâ tamen multitudine perturbatus, quid de cætero ageret, conſuluit tunc Trajanum Imperatorem, allegans præter obſtinationem non ſacrificandi nihil aliud ſe de ſacris eorum comperiſſe quam cœtus antelucanos ad canendum Chriſto & DEO & ad confœderandam diſciplinam, homicidium, adulterium, fraudem, perfidiam & cætera ſcelera prohibentes.* At verò addenda omnino ſunt, quæ C. 39. habentur: *Edam jam nunc ergò ipſe negotia Chriſtianæ factionis. . . . Corpus ſumus de conſcientiâ religionis & diſciplinæ unitate & ſpei fœdere. Coimus in cœtum & congregationem, ut ad DEum quaſi manu factâ precationibus ambiamus orantes. Hæc vis DEO grata eſt. Oramus etiam pro Imperatoribus, pro miniſtris eorum & poteſtatibus, pro ſtatu ſeculi, pro rerum quiete, pro morâ finis. Cogimur ad divinarum literarum commemorationem, ſi quid præſentium temporum qualitas aut præmonere cogit, aut recognoſcere. Certè fidem ſanctitatis vocibus paſcimus, ſpem erigimus, fiduciam figimus, diſciplinam præceptorum nihilominus inculcationibus denſamus. Ibidem etiam exhortationes, & cenſura divina. Num & judicatur magno cum pondere, ut apud certos de DEI conſpectu, ſummumque futuri judicii præjudicium eſt, ſi quis ita deliquerit, ut à communicatione orationis & conventûs & omnis ſancti commercii relegetur. Præſident probati quique ſeniores, honorem iſtum non pretio ſed teſtimonio adepti. Neque enim pretio ulla res DEI conſtat. Etiam ſi quod arcæ genus eſt, non de honorariâ ſummâ quaſi redemtæ religionis congregatur. Modicam unusquisque ſtipem menſtruâ die vel quum velit vel ſi modo velit & ſi modo poſſit, apponit. Nam nemo compellitur ſed ſponte confert. Hæc quaſi depoſita pietatis ſunt. Nam inde non epulis nec potaculis nec ingratis voratrinis diſpenſantur ſed egenis alendis humandisque & pueris ac puellis re ac parentibus deſtitutis, jamque domeſticis ſenibus, item naufragis & ſi qui in metallis & ſi qui in inſulis vel cuſtodiis, dumtaxat ex cauſa DEI ſectæ, alumni confeſſionis ſuæ fiunt. . . . Cœna noſtra de nomine rationem ſui oſtendit. Vocatur enim ἀγάπη, id quod* dilectio *penes Græcos eſt. Quantiscunque ſumtibus conſtet, lucrum eſt pietatis nomine facere ſumtum, ſiquidem inopes quoque refrigerio iſto. . . .*

T 2 *Non*

Non prius diſcumbitur quam oratio ad DEum prægustetur. Editur, quantum eſurientes capiunt, bibitur, quantum pudicis eſt utile. Ita ſaturantur, ut qui meminerint, etiam per noctem adorandum DEum ſibi eſſe, ita fabulantur, ut qui ſciant Dominum audire. Poſt aquam manualem & lumina, ut quisque de ſcripturis ſanctis vel de proprio ingenio poteſt, provocatur in medium DEO canere. Hinc probatur, quomodo biberit. Æque oratio convivium dirimit. Inde diſceditur, non in catervas cæſionum neque in claſſes diſcurſationum nec in eruptiones laſciviarum ſed ad eandem curam modeſtiæ & pudicitiæ, ut qui non tàm cœnam cœnaverint quam diſciplinam. Aſt non eſt, quod totum Tertullianum jam expilemus. Præcipua ſaltem hìc damus & fontes damus, quos qui lucentiores anhelat, opera ejus adeat neceſſe eſt. Jam & paucis monendum eſt, celeb. Boehmerum & ad Tertullianum diſſertationes in Jure eccleſiaſtico antiquo, quod edidit, dediſſe. Tituli ſunt de differentiâ inter ordinem eccleſiaſticum & plebem ſeu inter clericos & laicos, de conſeſſu ordinis eccleſiaſtici & de veteri Eccleſiæ ſtatu, de jure laicorum ſacerdotali & de jure dandi baptiſmum.

(p) Vide L. 3. contra Celſum p. 142. 143. *editionis* Spencerianæ. Hic ita: *Chriſtiani, quantum poſſunt, præexaminant animos audire ſe cupientium ac primò privatim incantatos, priusquam in cœtum recipiantur, ubi videntur eò profeciſſe, ut honeſtæ vitæ ſint cupidi, tùm demum introducunt diſtinctis ordinibus, altero recens admiſſorum nec dum aſſecutorum luſtrationis ſymbolum, altero eorum, qui quantum in ſe eſt, demonſtrant, ſibi propoſitum eſſe nîl aliud niſi cum Chriſtianis velle & ſentire, inter quos nonnulli præpoſiti ſunt, qui in vitam & mores eorum, qui admittuntur, inquirant, ut non conceſſa facientes candidatos religionis* arceant *à ſuis conventibus, cæteros horum diſſimiles excipiant ex animo & quotidianis acceſſibus meliores faciant. Jam erga peccantes quam ſevera eſt diſciplina, præcipuè contaminatos libidine, quos è ſua communione rejiciunt noſtri, quantumvis Celſus eos nugacibus circulatoribus ſimiles faciat? Et Pythagoreorum quidem veneranda ſchola ponebat cenotaphia diſciplinæ ſuæ deſertoribus, nimirùm quòd haberet eos pro mortuis: hi verò ut perditos Deoque mortuos lugent eos, qui libidine aliove ſimili malo victi fuerint: ac rurſum reſipiſcentes haud ſecus quam redivivos recipiunt tandem poſt longiorem melioris mentis approbationem quàm cùm primùm religionem diſcendam admitterentur, eâ tamen conditione, ut, quoniam lapſi ſunt, excludantur in poſterum ab omnibus dignitatibus & magiſtratibus eccleſiaſticis.* Et poſt alia: *Nos, quantum poſſumus, operam damus modis omnibus, ut conventus noſter con-*

ſtet

Digitized by Google

ſtet ex hominibus prudentibus & quicquid habemus egregium atque divinum, tum demum in popularibus ſermonibus ponimus in medium, cùm præſtò eſt auditorum cordatorum copia. Alioquin profundiores ſenſus celamus & ſilentio præterimus in cœtu eorum, qui opus habent lacte, ut vocamus per tropologiam. Hæc Origenes, cujus poſtrema iſta diſciplinam arcani ſapiunt, adjicienda eapropter ad ea, quæ hîc in primitiis Tubing. P. 2. p. 156. notâ (*t*) diximus.

(*q*) Heic jam egregia multa dari à nobis poſſent. Sed ne in prolixitatem quandam abeamus, calamum totum abſtrahimus. Confer omninò autores luculentos, hanc in rem à FABRICIO in Bibliogr. antiqu. C. 9. §. 24. ſqq. p. 209. ſqq. citatos, ubi verò miror, haud citatum reperiri Jos. MEDUM, qui in operibus ſuis Anglicanis Londini A. 1648. 4. & Cantabrigiæ A. 1672. in folio impreſſis plurima hanc in rem habet & vel maximè Londini A. 1638. edidit libellum ſub commate: *Churches, that is, appropriate places for Chriſtian worship, both in and ever ſince the Apoſtles times*, quem libellum BENTHEMIUS Germanicè verſum dedit. Adde GOTH. ARNOLDI abbildung der erſten Chriſten L. 2. C. 3. f. 169. ſqq. & BOEHMERUM in Jure eccl. ant. diſſ. 2. de antelucanis Chriſt. cœtibus.

(*r*) De Dominicâ ἐξαγώνιον eſt, quod dicimus. En teſtimonium Barnabæ in epiſt. §. 15. *Diem octavum in lætitiâ agimus, in quo & JEſus reſurrexit à mortuis.* Ignatius in epiſt. ad Magnes. §. 9. μηκέτι σαββατίζοντες ἀλλὰ κατὰ τὴν κυριακὴν ζῶντες, quæ verba Clem. Alex. Strom. L. 7. f. 744. explicat atque interpolator, ut ſolet, diducit. Juſtinus M. in quæſt. & reſp. ad orthodoxos qu. 115. adduci hîc poſſet, niſi ex allegatis, quæ inibi conſpiciuntur, appareret, librum Juſtini non eſſe. Heic quæritur: *ſi genuum inclinatio in precationibus magis precatores DEO commendat quam ſi ſtantes orent, magisque ea res divinam permovet commiſerationem: cur quæſo diebus dominicis & a Paſchæ feriis ad Pentecoſten usque precantes genua non flectunt? unde autem talis in Eccleſias venit conſuetudo?* Et reſpondetur, genuflexionem eſſe ſignum lapſus noſtri, quod in die Domonico non adhibeatur ob gaudia, quibus nos memoria vitæ è reſurrectione Chriſti manantis demulceat, teſtari porrò in libro de Paſchate, (qui periit,) Irenæum, à temporibus Apoſtolorum eſſe morem iſtum, & eandem eſſe cum Paſchate & Pentecoſte rationem. Vide Opp. Juſtini M. f. 468. Supra autem vidimus, eundem Juſtinum M. expreſſis verbis teſtatum facere, conventum Chriſtianorum die ſolis agi. Apol. 2. ſub finem.

 Sabba-

Sabbatum verò apud Chriſtianos abrogatum fuiſſe, idem ſupponit in dialogo cúm Tryphone Judæo f. 227. 235. Eandem tenet mentem Tertullianus adv. Judæos C. 2. 4. & in Apologet. C. 15. Jam verò antiqua illa de Paſchate lis ſatis oſtendit, Paſcha à primis Chriſtianis fuiſſe celebratum. Idem tamen Tertullianus de fugâ in perſecutione C. 15. ſabbata & dominicas memorat, qui & in libro de baptiſmo C. 19. Paſcha & Pentecoſten & hanc quidem *propriè diem feſtum* nominat. Adde lib. de Idol. C. 14. itemque L. 2. ad uxorem C. 4. Probe autem notandum, Paſcha Tertulliano hîc eſſe non reſurrectionis, quæ communis & apud veteres eſt acceptio, ſed paſſionis Chriſti diem, in quo & jejunium ſit agendum, omiſſo oſculo, uti videre eſt ex libro de pœnitentiâ ſub finem. Verba ejus, quæ ex Conſtit. Apoſt. L. 5. C. 18. latius explicari poſſunt, ita habent: *Sic & die Paſchæ, quo communis & quaſi publica jejunii religio eſt, meritò deponimus oſculum, nihil curantes de oſculando, quod cum omnibus faciamus.* Aſt *à die Paſchæ in Pentecoſten uſque gaudebant* veteres juxta Tertull. de cor. mil. C. 3. Unde & Cyprianus *lætitiam Paſchæ* epiſt. 21. f. 45. memorat. Statum diem apud Plinium eſſe dominicam rectè exiſtimat doctiſſ. Boehmerus in Jure Eccl. ant. diſſ. 1. de ſtato Chriſtianorum die. Dominica ſolennia & diem ſolis, in quo lætitiæ indulgeatur, Tertullianus de fugâ in perſecutione in apol. C. 16. & in lib. 1. ad nationes C. 13. memorat. Idem de coronâ militis C. 3. *Die dominico jejunium nefas ducimus vel de geniculis adorare. Eâdem immunitate à die Paſchæ in Pentecoſten usque gaudemus.* Notus eſt & locus Pſeudo-Ignatii in epiſt. ad Philippenſes. §. 13. εἴτις κυριακὴν ἢ σάββατον νηστεύει, πλὴν ἑνὸς σαββάτου τοῦ πάσχα, οὗτος χριστοκτόνος ἐστίν. Id quod in canone Apoſt. 66. repetitur & conſtit Apoſt. L. 5. Cap. ult. & L. 7. C. 24. Origenes contra Celſum L. 8. p. 392. 393 dominicas, paraſcevas, Paſcha & Pentecoſten ſuo tempore celebrata memorat. Taceo memorias martyrum olim agitatas. Vide Euſeb. Hiſt. Eccleſ. L. 4. C. 15. Tertull. de cor. mil. C. 3. de exhort. caſt. C. 11. & de monogam. C. 10. Cyprian. epiſt. 34. 37. & Origen. expoſit. in Joh. f. 39. T. 2.

(ſ) De jejuniis hos juxta temporum ordinem textus habe. Hermas in Paſtore L. 3. §. 1. 2. 3. Similit. 5. de vero jejunio, quod & ſtationem vocat, agit oſtenditque, illud mentem puram eſſe. Irenæus ita in epiſtola ad victorem, Epiſc. Rom. apud Euſeb. Hiſt. Eccl. C. 39. *Neque enim de die ſolùm controverſia eſt, ſed etiam de formâ ipſâ jejunii. Qui-*

Quidam enim exiſtimant, unico die ſibi eſſe jejunandum, alii duobus, alii pluribus, alii verò quadraginta. Diurnis pariter ac nocturnis horis computatis diem ſuum commetiuntur. Atque hæc quidem inter eos, qui jejunia obſervant, varietas non noſtrâ primùm ætate nata eſt ſed longè antea apud majores noſtros ortum cepit: qui non accuratè, ut veriſimile eſt, retinentes jejunii formam, eam, quæ ex ſimplicitate & imperitiâ ortum habuit, conſuetudinem in poſterum induxerunt. Atque nihilominus tamen & omnes iſti pacem inter ſe retinuerunt & nos invicem retinemus. Ita jejuniorum diverſitas conſenſionem fidei commendat & quæ ſequuntur. Tam clara hæc verba ſunt, ut mirari haud ſatis queam, quî factum, ut Viri præſtantiſſimi hìc nodos quærerent. Factum id ex eo, quod noluere, ut jejunium quadrageſimale hìc jam ab Irenæo nominaretur. Aſt perperam hoc ab ipſis factum. Neque enim tenebræ verbis Irenæi inducendæ erant. Quid tùm, ſi fuerint tempore Irenæi, qui jejunium quadrageſimale in memoriam jejunii à Chriſto in deſerto peracti ante Paſcha celebraverint? Jejunium hoc ſpectrum fuerit, quod nos haud terreat. Malè itaque VALESIUS & GRABIUS & alii plures textum interpungunt, quem Græcum jam pauliſper, ut mens noſtra capiatur, dare debemus. οὐ γὰρ μόνον περὶ τῆς ἡμέρας (quâ ſcilicet finiendum ſit jejunium & dies reſurrectionis agendus) ἐστὶν ἡ ἀμφισβήτησις ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ εἴδους τῆς νηστείας. οἱ μὲν γὰρ οἴονται μίαν ἡμέραν δεῖν αὐτοὺς νηστεύειν, οἱ δὲ δύο, οἱ δὲ καὶ πλείονας, οἱ δὲ τεσσαράκοντα. ὥρας ἡμερινάς τε καὶ νυκτερινὰς συμμετροῦσι τὴν ἡμέραν αὐτῶν. Hìc VALESIUS, hìc GRABIUS, hìc alii delent interpunctionem, quæ eſt inter τεσσαράκοντα & ὥρας vertuntque: *hi verò quadraginta horis diurnis & nocturnis computatis diem ſuum commetiuntur.* In eo tamen in diverſa abeunt, quod VALESIUS quidem & vocem ἡμέραν, quæ poſtremum ponitur, nullo codice manuſcripto hìc adhinniente expungit, & pro eâ νηστείαν gratis ponit, GRABIUS verò ait, ἡμέραν hìc non diem ſed *tempus* jejunii ſignificare, quod ſanè & ipſum contortum planè eſt. Hinc rectè MASSUETUS, magni judicii homo, nobis, dum viveret, amiciſſimus, poſt CHRISTOPHORSONUM & SAVILIUM, poſitâ interpunctione inter τεσσαράκοντα & horas nodum hactenus ſolvit, etſi verba περὶ τοῦ εἴδους τῆς νηστείας nimis premat puterque, de eo ſaltem quæſtionem eo tempore fuiſſe agitatam, num jejunium iſtud antepaſchale, quod, ſi non quadraginta præciſè, certè plurimis diebus conſtitiſſe eo tempore jam ſupponit, ita poſſit celebrari, ut in poſtremis ſex diebus xerophagiâ abſtineatur, uti in prioribus omnibus. Scilicet ex Dionyſii

nyſii Alex. epiſtolâ ad Baſilidem docet, ſex poſtremos jejunii antepaſchalis dies, quamvis non eodem modo ab omnibus tranſigerentur, à plurimis tamen tùm ſic transmiſſos fuiſſe, ut alii totos ſex impaſti ducerent, alii quatuor, alii tres, alii duos. Quæ ipſa ex Epiphanii exp. fid. §. 22. ita explanat, ut ajat, ſex paſchatis diebus xerophagias actas fuiſſe h. e. panem dumtaxat cum ſale & aquâ ad ſedandam famem adhibitum, addito jejunio ὑπερθέσεως, ubi per biduum vel triduum vel quatriduum planè cibus haud ſumtus fuerit. Quin & addit Conſtit. Apoſtol. L. 5. C. 18. ubi hæc exſtant: *In diebus igitur Paſchæ jejunate, incipientes à feriâ ſecundâ usque ad Paraſceven & ſabbatum, per ſex dies ſolo utentes pane & ſale & oleribus & aquæ potu. Abſtinete autem vino & carne iſtis diebus. Dies enim ſunt luctûs & non feſti.* His præmiſſis (pauciſſimis obſervamus, MASSUETUM hîc plagium committere, jam enim iſta ferè omnia ex BEVEREGII, quem haud nominat, codice canonum vindicato L. 3. C. 6. §. 2. exſcripſit, id quod & monentem videmus celeb. CLERICUM in Hiſt. Eccl. Sec. II. ad A. 196. p. 806. 807. in notâ) ita infit Vir doctus: *Hæc igitur accurata fuit prioribus ſæculis apud maximam Eccleſiarum partem jejunii forma; ut prima quadrageſimæ pars jejunio quidem ſed paulò remiſſiori, poſterior longè aſperiori conſecraretur. Si quæ proinde Irenæi ætate de jejunii formâ controverſia fuit, ſi quæ inter Eccleſias diſcrepantia, in eo fuiſſe videtur, quòd quædam poſtremos ſex quadrageſimæ dies mollius quàm par eſſet ac ferret communior Eccleſiarum conſuetudo, jejunarent nec xerophagiis veſcerentur. Et id ipſum eſt, quod hîc repræſentat Irenæus.* Quidam enim, *inquit*, unico die ſibi jejuniam eſſe *videlicet ſecundùm accuratam jejunii formam*, exiſtimat: alii duobus, alii inſuper pluribus: alii verò, *quorum pietas major, longius progreſſi totos* quadraginta dies *in xerophagiis agunt. Omnibus autem hoc commune fuit*, ut horis diurnis pariter ac nocturnis computatis, diem ſuum metirentur: *id eſt, dies illi, quos jejunio deputabant, non artificiales erant, ſed naturales ſive civiles, quibus nocturnæ pariter ac diurnæ continentur horæ. Quod quidem non fruſtra ſed prudenter omninò addidit Irenæus; ne quis ſibi fingeret, jejunantes illos, dum quidem ſol luceret, tenui cibo uſos fuiſſe, noctu verò lautioribus epulis, more Judæorum, indulſiſſe.* Quæ omnia denique ex Conc. Laodic. C. 50. ubi: δεῖν πᾶσαν τὴν τεσσαρακοστὴν νηστεύειν ξηροφαγοῦντας & Socratis Hiſt. Eccl. L. 5. C. 22. illuſtrat MASSUETUS. Vide Diſſ. 2. in Iren. Art. 1. §. 23. f. LXXXVI. ſqq. Aſt ſi propius rem inſpiciamus, patebit, de eo quæſtionem tempore Irenæi agitatam fuiſſe,

fuiſſe, primo, quonam die paſcha ſit celebrandum, ſecundò, quot diebus jejunium antepaſchale conſtare debeat, num uno ſaltem, aut duobus, aut pluribus aut quadraginta. Quod cum ponit Irenæus, tacitè ſubinnuit, fuiſſe ſuo tempore, qui uno vel duobus vel pluribus vel quadraginta diebus ante Paſcha jejunaverint, ipſe verò exiſtimat, hâc de re non diſputandum ſed hæc omnia libertati eccleſiarum relinquenda eſſe, id quod ſanè & in fragmento tertio, quod nos edidimus, in editione anecdotorum Irenæi p. 147. ſqq. ſubinnuit. Pertinetque ſanè & εἶδος νηστείας ad dierum, quibus jejunium ſit protrahendum, numerum, utpote juxta quem biduanum vel triduanum vel quadrageſimale nuncupari id poteſt. Adde ſi placet, Guil. Beveregii cod. can. vind. L. 3. C. 7. Sed ſatis de Irenæo. Jam ex Tertulliano faſcis obſervationum dari poteſt. Hic verò in apolog. adv. gentes C. 40. *Nos jejuniis aridi & omni continentiâ expreſſi ab omni vitæ fruge dilati in ſacco & cinere volutantes inediâ* (*) *cælum tundimus*,

(*) In textu Tertullianeo ponimus *inediâ*. At vero ubique ponitur *invidiâ*. Atque ita ſanè & nos primum ex editione Tertulliani Venetâ, quæ A. 1701. typis Aloyſii Pavini juxta correctionem Pamelii, de la Cerda. Ambianenſis, Rigalii, Priorii, Albaſpinæi aliorumque & cum ſcholiis ex Salmaſio, Rhenano, Heraldo, Mercerio, Lupo aliisque deſumtis in formâ majore prodiit, poſueramus, ubi f. 29. ita habetur. Cum vero editio hæc mendis typographicis ſcateat, chartas ex officinâ typographicâ, ut incudem correctionis ſubirent, delatas mutavimus atque pro *invidiâ*, quæ lectio nullum ſenſum fundit, *inediâ* correctione certâ & facili poſuimus. Quod ubi facimus, ecce eodem ferè momento nobis adfertur ex nundinis Francofurtenſibus Tertulliani Apologeticus, unde textus ille deſumtus eſt, cum perpetuo commentario SIGEBERTI HAVERCAMPI, Lugduni Batavorum A. 1718. in lucem protruſus, quem avide inſpicimus & haud ſine indignatione videmus, lectionem falſam hanc textum adhuc occupare, nec adferri in notis aliquid, quod lucem affundat. Itaque monemus jam, bonam Tertulliani editionem eſſe in republicâ literariâ adhuc deſideratum quid. Inſudaverat inſtituto huic Monachus quidam Benedictinus MALLINGANUS, qui vero A. 1715. menſe Octobri Pariſiis operi immortuus eſt. Vide Hiſt. crit. de la Rep. des lettres T. 6. p. 363. Et ecce etiam, quid de Italo quodam heic habeant Mem. de Trev. 1714. p. 1658. in nouvelles literaires. De Reggio. *Un docte Italien prepare une nouvelle edition de Tertullien, il pretend d'avoir corrigé deux mille fautes dans le texte de ce Pére. Il a recouvert un exemplaire revû par le fameux* Gaſpar Scioppius *ſur d'anciens manuſcrits & un commentaire de* Pancirolle *ſur tous les Ouvrages de Tertullien, auquel ce ſavant homme avoit mis la*

der-

tundimus, *DEum tangimus.* Idem de oratione C. 14. *Alia jam conſuetudo invaluit, jejunantes habitâ oratione cum fratribus ſubtrahunt oſculum pacis, quod eſt ſignaculum orationis. . . . De abſtinentia oſculi agnoſcimur jejunantes. Die Paſchæ, quo communis & quaſi publica jejunii religio eſt, meritò deponimus oſculum.* & de baptiſmo C. 20. *Ergò & nos, dicet aliquis, à lavacro potius jejunare oportet & quis enim prohibet niſi neceſſitas gaudii & gratulatio ſalutis.* Idem & de patientiâ C. 13.

derniére main & que ſa mort a empêché de paroître. Quin & Tertulliani de oratione librum integrum in Tomo III. Anecd. lat. dudum daturus erat LUD. ANTONIUS MURATORIUS. uti ex ejus anecdotis Græcis p. 220. videre eſt. Quæ dum ponimus, paucis memoramus, de Tertulliano ejusque ſcriptis conferendos eſſe poſt CAVEUM & DUPINIUM, PETRUM ALLIXIUM qui peculiarem de vitâ & ſcriptis Tertulliani diſſertationem Pariſiis A. 1679. 8. edidit, TH. ITTIGIUM in præfatione libri de Bibl. & Cat. PP. p. XXV. ſqq. & NIC. LE NOURRY. Monachum Benedictinum in apparatu ad Bibl. max. veterum Patrum, T. 2. ſ. 1173. ſqq. ubi diſſertatio quarta in Tertullianum compoſita adparet. Addi poteſt JO. MABILLONIUS de ſtudiis monaſticis p. 371. 372. ubi librum de pœnitentiâ Tertulliano vendicat Ad librum de præſcriptionibus conferri merentur V. C. CHRIST. AUG. HEUMANNI emendationes, quæ in actis eruditorum Lipſienſibus A. 1715. p. 299 ſqq. exſtant, ubi & obſervari velim JOSEPHI TOURNEMINII, Jeſuitæ Pariſienſis diſſertationem Gallicam. quâ contra ALLIXIUM & DUPINIUM & TILLEMONTIUM. qui & omnino hic in memoires pour ſervir à l'hiſtoire eccleſiaſtique des ſix premiers ſiecles T. 3. P. 1. conferendus eſt, probare contendit, catalogum hæreſium, qui ad calcem libri de præſcriptionibus eſt. omnino Tertulliani eſſe. Exſtat hæc diſſertatiuncula in Mem. de Trev. 1702. Aouſt. Art. 22. p 311. ſqq. Nihilominus REN. MASSUETUM in diſſ. 1. in Irenæum n. IV. § 9. ſ XVI. ita ſcribentem offendimus: *Poſteriora novem capita libri de præſcriptionibus adſcititia eſſe autorisque Tertulliano junioris, conſtat.* Opera Tertulliani deperdita ſuo ſtylo conſcripta editurus eſt P. LA NOUE, ex ordine Minimorum, qui vero morte præventus præſtare deſtinata haud potuit. Vide Mem. de Trev 1710. Maj. p. 897. Nec Reſpublica literaria dolet admodum, fœtum hunc, quo illa opus non habet, lucem haud vidiſſe. Apologeticum Tertulliani Gallicè & quidem cum diſſertatione in opera Tertulliani, ubi ALLIXIUM refutari videas, dedit GIRIUS. Inſpice Mem. de Tr. 1702. Nov. Dec. p. 28. ſqq. Libellum etiam ad martyres Gallicè abs ſe verſum Rupellæ A. 1673. PAULUS COLOMESIUS publicum fecit, ut ex Journ. des ſav. 1710. Sept. p. 260. vidimus. Libellus denique de Trinitate, qui rectè jam Novatiano adſcribitur, male Tertulliano à nonnullis tributus fuit. Quod reſtat. avide exſpectamus novam operum Tertulliani editionem, quam daturus eſt celeb. Theologus Halenſis BAUMGARTENIUS.

13. jejunia à ſuæ ætatis Chriſtianis *ſimplici pabulo puroque aquæ potu* peracta eſſe memorat, quod & de jejunio C. 13. repetit. De coronâ militis C. 3. hoc ponit jam ſupra à nobis datum: *Die dominico jejunium nefas ducimus, vel de geniculis adorare. Eâdem immunitate à die Paſchæ in Pentecoſten uſque gaudemus.* Et pertinet hùc vel maximè *de jejuniis adverſus Pſychicos* (ita verò orthodoxos Tertullianus vocat) *liber*, ubi ſtatim C. 1. ſententiam Catholicorum ita refert: *Arguunt nos, quod jejunia propria cuſtodiamus, quod ſtationes plerumque in veſperam producamus, quod etiam xerophagias obſervemus, ſiccantes cibum ab omni carne & omni jurulentia & uvidioribus quibusque pomis, ne quid vinoſitatis vel edamus vel potemus, lavacri quoque abſtinentiam congruentem arido victui.* C. 2. hæc verba habet: *Certè in Evangelio illos dies jejuniis determinatos putant, in quibus ablatus eſt ſponſus,* Marc. 2, 18. ſqq. Luc. 5, 33. ſqq. *& hos eſſe jam ſolos legitimos jejuniorum Chriſtianorum dies abolitis legalibus & propheticis vetuſtatibus. . . . Itaque de cætero indifferenter jejunandum ex arbitrio, non ex imperio novæ diſciplinæ pro temporibus & cauſis uniuscujusque. Sic & Apoſtolos obſervâſſe, nullum aliud imponentes jugum certorum & in commune omnibus obeundorum jejuniorum: proinde nec ſtationum, quæ & ipſæ ſuos quidem dies habeant quartæ feriæ & ſextæ, paſſivè tamen currant, neque ſub lege præcepti neque ultra ſupremam diei, quando & orationes ferè hora nona concludat de Petri exemplo, quod in actis refertur. Xerophagias verò novum affectati officii nomen* eſſe. Et C. 13. *Ecce enim convenio vos & præter Paſcha jejunantes citra illos dies, quibus ablatus eſt ſponſus & ſtationum ſemijejunia interponentes, & vos interdum pane & aquâ victitantes, ut cuique viſum eſt. Denique reſpondetis, hæc ex arbitrio agenda, non ex imperio.* & poſt pauca: *Benè autem, quòd & epiſcopi univerſæ plebi mandare jejunia aſſolent, non dico de induſtriâ ſtipium conferendarum ut veſtræ capturæ eſt, ſed interdum & ex aliqua ſolicitudinis eccleſiaſticæ cauſa. Itaque ſi ex hominis edicto & in unum omnes humilitatem agitatis, quomodo in nobis ipſam quoque unitatem jejunationum & xerophagiarum & ſtationum denotatis?* Addi poteſt C. 14. ubi: *Si omnem in totum devotionem temporum & dierum & menſium & annorum eraſit Apoſtolus, cur Paſcha celebramus annuo circulo in menſe primo? cur quinquaginta exinde diebus in omni exultatione decurrimus? Cur ſtationibus quartam & ſextam ſabbati dicamus & jejunii paraſceven? quanquam vos etiam ſabbatum, ſi quando continuatis, nunquam niſi in Paſcha jejunandum ſecundùm rationem alibi redditam, nobis certè omnis dies etiam vulgatâ conſecratione celebratur.* & C.

15. *Quantula enim apud nos interdictio ciborum? duas in anno hebdomadas xerophagiarum nec totas exceptis ſcilicet ſabbatis & dominicis offerimus DEO, abſtinentes ab eis, quæ non rejicimus ſed differimus.... Si claves macelli tibi tradidit, permittens eſui omnia ad conſtituendam idolothytorum exceptionem, non tamen in macello regnum DEI incluſit.* & reliqua. Denique C. 17. *vera ſi velimus dicere, tu, qui tantum gulæ indulges & meritò te priorem jactitas, ſemper agnoſco ſapere Eſau venatorem ferarum. Ita paſſim indagandis turdis ſtudes, ita de campo laxiſſimæ diſciplinæ tuæ venis, ita Spiritu deficis. Si tibi lenticulam de fruto inrufatam obtulero, ſtatim totos primatus tuos vendes. Apud te agape in cacabis fervet, fides in culinis calet, ſpes in ferculis jacet.* Et verò eleganti eâdem dictione fervent cætera omnia, quæ ſequuntur, Montaniſticum tamen ſpiritum prorſus ſapientia. Jam & Dionyſii Alex. in epiſt. ad Baſilidem verba adſpergimus, qui ita de jejunio antepaſchali: *nec ſex jejuniorum dies æqualiter nec ſimiliter omnes exſpectant, ſed alii quidem etiam omnes tranſmittunt jejuni permanentes, alii duos, alii tres, alii quatuor, alii nullum.* Denique Origenes in Levit. hom. 10. *Habemus enim quadrageſimæ dies jejuniis conſecratos. Habemus quartam & ſextam ſeptimanæ dies, quibus ſolenniter jejunamus.* Quin & Clemens Alex. Strom. L. 7. f. 474. hæc de Gnoſtico ſuo habet: Οἶδεν αὐτὸς καὶ τῆς νηστείας τὰ αἰνίγματα τῶν ἡμερῶν τούτων, τῆς τετράδος καὶ τῆς παρασκευῆς λέγω. ἐπιφημίζονται γὰρ ἡ μὲν Ἑρμοῦ, ἡ δὲ Ἀφροδίτης. Αὐτίκα νηστεύει κατὰ τὸν βίον φιλαργυρίας τε ὁμοῦ καὶ φιληδονίας. *Novit ipſe jejunii quoque ænigmata horum dierum, quarti inquam & ſexti. Dicitur autem ille quidem Mercurii, hic Veneris. Jejunat itaque per vitam ab avaritiâ & libidine.* Quod reſtat, nemo eſt, qui hanc de jejunio veterum doctrinam tradiderit melius Guil. Beveregio in cod. can. vindic. L. 3. qui & C. 10. eruditè de *ſtationibus* agit locaque iſta omnia, quæ hanc in rem in Tertulliano exſtant, conglomerat atque ita vel tandem §. 8. ſuam ſententiam effert, cui & nos ſubſcribimus: *Duplex jejunium in Eccleſiâ primitiva fuit obſervatum. Unum longius usque ad veſperam productam, alterum brevius & hora nona ab exortu ſolis hoc eſt tertia pomeridiana ſolutum. Hoc poſterius* ſtationis *etiam nomine indigitatum fuit, eò quòd per totum iſtud tempus ab exortu ſcilicet ſolis usque ad horam nonam in ſacris obeundis perſiſtere ſeque jejunos exercere conſueti eſſent. Quale ferè exercitium Judæi etiam* מעמד *ſtationem appellarunt. Ac propterea vox iſta è Synagoga Judaica in Eccleſiam Chriſtianam translata videtur. Hoc verò jejunii genus apud primitivos Chriſtianos quartæ ſextæque feriæ peculiare fuit. Quadrageſimale*

nale enim aliaque Eccleſiaſtica autoritate indicta jejunia, usque ad veſperam producta ſunt. Hæc autem quartæ ſextæque per ſingulas ſeptimanas redeuntia jejunia hora nona ſolvere ſolenne fuit. Et poſt alia: *Ratio conſtat, quare Tertullianus* ſtationes & jejunia *alias diſtinguat, alias autem eadem faciat. Eadem nimirum facit, quoniam in utrisque jejunatum eſt. Diſtinguit autem, quod alia jejunia nonniſi veſpere,* ſtationes *verò hora nona ſolverentur. Unde &* ſtationum ſemijejunia *ab eodem appellantur, de jej. C. 3. Hinc etiam conſtat, quare idem in verbis primo citatis dicat,* quartam ſextamque ſabbati ſtationibus dicatam eſſe, paraſceven autem jejuniis. *Eo ſcilicet, quòd quarta ſextaque feria ad horam duntaxat nonam, Paraſceve autem, hoc eſt, Tertulliani notione ſexta feſtum paſchale antecedente usque ad veſperam jejunatum eſt. Hinc denique conſtat, Eccleſiam primitivam quarta ſextaque hebdomadis cujusque feria per totum annum, excepta Pentecoſte, religioſe jejunaſſe, ſi vel Origeni vel Clementi Alex. vel Tertulliano ulla habeatur fides, hoc eſt, ſi quid in omni antiquitate Eccleſiaſtica pro certo habeatur.* Hactenus BEVEREGIUS, Vir ſummus. Jam patet ex his omnibus, quî fiat, quòd Theologi quidam Anglicani in obſervandis jejuniis, maximè quadrageſimali, (quod tamen non Romanenſi more ſed antiquo ξηροφαγῦντες tantiſper obſervant) tàm accurati ſint, ſcilicet, ut veteri, quam exoſculantur plurimùm, Eccleſiæ ſe conformes hìc reddant. Vidimus & nos tale quid, cùm in Angliâ verſaremur, in HENRICO DODWELLO, Viro pientiſſimo, quem A. 1709. poſtquam ad CAVEUM Windeſoriæ inviſeramus, menſe Martio ipſo quadrageſimalis jejunii tempore cum amicis noſtris quibusdam in pago illo, quem nominavimus jam & cui nomen *Shottesbrooke* eſt prope *Maidenhead*, viſitavimus. Jam enim, cum ipſum adiviſſemus, Vir optimus, qui jejunio tùm corpus macerabat, hoſpites nos & peregrè advenientes nonniſi *chocolatæ*, quod præbebat, pulmento & erudito pioque colloquio, quod utrumque valdè nobis arridebat, primùm refocillavit atque dein cibandos nos nobili cuidam Jacobitæ & non jurantium, quos vocant, uni dedit, cujus beneficio Vir egregius cum familiâ, quam in ſenio ſuo, uxore demum ductâ, ipſe verò pauperculus admodum ſibi amplam ſatis auctamque quotannis adſperſerat, tunc ibidem degebat. Eundem jejunium quadrageſimale ſervandi ardorem in JO. ERN. GRABIO quoque obſervavimus, qui tamen poſt illuſtratum Irenæum, (ibi enim poſt τεσσαράκοντα, ut vidi-

vidimus, interpunctionem exſtinxit (*), quâ deletâ jejunium quadrageſimale exſpirat & evaneſcit,) demum gulam auſteritati illi ſubjecit, etſi xerophagiam, quod ſciam, nunquam tenuerit. Quod reſtat, tria adhuc monemus. I. de jejunio baptizandorum eſſe conſulendos Juſtinum M. in Apol. II. f. 5. & Tertullianum de baptiſmo C. 14. de jejunio pœnitentium item Tertull. de pœnit. C. 18. II. Præcipuos de jejuniis veterum Chriſtianorum autores indicâſſe præſtantiſſimum Virum J. A. FABRICIUM in Bibl. ant. C. 11. §. 31. p. 410. ubi vel maximè Jo. DALLÆI de jejuniis & quadrageſimâ librum Daventriæ typis Johannis Columbii A. 1654. 8. editum memorat, quem Romanenſes certatim adgreſſi ſunt, inter Anglos verò, quod tacet FABRICIUS, refutavit vel maximè in codice canonum vet. vindicato laudatiſſimus BEVEREGIUS. Addi poteſt & heic Jo. NICOLAI, Monachus olim Dominicanus, qui de jejunii Chriſtiani & Chriſtianæ abſtinentiæ vero & legitimo ritu juxta veterem Eccleſiæ univerſalis uſum librum Pariſiis A. 1675. edidit LAUNOJO controverſiæ ſerram hanc in rem reciprocavit. Enata quippe inter eos lis fuerat de modo jejunii quadrageſimalis occaſione obſidionis Pariſienſis, quæ A. 1649. contigit. Vide LUDOVICUM ELLIES (**) DUPIN in Bibl. des Auteurs Eccl. T. 18. p. 41. 42. 109. 110. & Journal des ſavans 1675. p. 170. ſqq. Nec minus conſuli hîc meretur POMPEJUS SARNELLI in lettere eccleſiaſtiche, quæ Neapoli A. 1686. 4. prodiere, epiſtolâ 32. ubi de jejuniis, quadrageſimali, ſabbatico & quatuor temporum jejunio haud temnenda affert. De jejunio Sabbati velim inſpiciatur PASCH. QUESNELLUS in diſſ. VI. ad Leonem M. f. 283. ſqq. operum Leonis M. T. 2. edit. Lugd. quæ A. 1700. prodiit. Jejune vero de jejuniis veterum egit, quicunque egit, in den Unſchuld. Nachr. 1702. p. 146. ſqq. Aſt egregie egit & luculenter egit, quem vel maximè hîc lectori commendamus, Vir Reverendiſſimus, GEORGIUS HOOPERUS, Decanus olim in Angliâ Cantuarienſis, jam verò Epiſcopus Bathon. & Well. in libro Anglicano, quem Londini A. 1696. edidit ſub titulo: *a diſcourſe concerning lent, in two parts. The firſt, an* hiſtorical *account of its* obſervation*: the ſecond an* eſſay *concerning its* original: *this ſub divided into two* repartitions: *whereof the* firſt

(*) Vide Irenæi editionem Oxonienſem A. 1702. datam f. 465.

(**) *Ellies* ponimus, non *Eliam*, uti perperam nomen hoc efferunt Viri præſtantiſſimi. Hoc enim apud Gallos *Elie* eſt, non *Ellies*, quod, uti ex ore celeberrimi DUPINII intelleximus, nomen illius gentilitium eſt, uti alterum DUPIN à prædio quodam ita nuncupato ipſi adhæret.

firſt *is preparathory and* ſhews, *that moſt of our* Chriſtian ordinances *are* deriv'd *from the* Jews, *and the* ſecond conjectures, *that* lent *is of the ſame* original. Recenſitum videas opuſculum in Actis erud. 1696. p. 414. ſqq. Apparet verò & in eo HOOPERI judicium, quò in loco Irenæi controverſo poſt τεσσαράκοντα interpungit. Vide P. 1. C. 3. §. 3. p. 40. ſqq. III. Denique & paucis objectionem, quæ, dum iſta omnia ſcripſimus, nobis ſuborta eſt, adponimus. Si jejunium iſtud antepaſchale, ſi ſtatio quartæ & ſextæ feriæ olim in primis Ecclesiis fuit celebrata, quid igitur nos, qui Proteſtantes appellamur, contra ritùm tàm antiquum inſurgimus atque adverſum quadrageſimam illam, quæ Irenæi jam tempore celebrari cœpit, arma vertimus? Et hìc quidem fateor, vetuſtatem rebus hiſce pondus quoddam conciliare. Sed ſalva res eſt. Jam enim *nihil hanc in rem præceptum eſt.* Itaque, ſi ſub ratione præcepti hæc impoſueris, jam libertas Chriſtiana, quæ primis in temporibus ſemper ſervata fuit & nullibi infracta, jugulatur, jam ſuperſtitio rebus optimis adſpergitur. Id quod ubi fit, ſatius eſt, nullum ſeruare jejunium, quam ſuperſtitione rebus inductâ id ſervare & libertatis Chriſtianæ, quæ longè præſtantiſſimum eſt, quod nobis competit, privilegium, naufragium facere. Aſt nec ipſi Romanenſes jejunia iſta & ſtationes ſervant, uti in primis ſeculis factitatum fuit. Nulla apud eos totalis à cibo abſtinentia, quæ proprium jejunium eſt, nulla & eodem ſoluto xerophagia. Ubi ſanè nolim credas, id eſſe jejunare, ubi à certis ſaltem cibis abſtinetur. Spectrum hoc jejunii eſt, non jejunium. Ut taceam, abſtinentiam iſtam partialem inter opera in ſe & ſua naturâ ſancta itemque meritoria ſibi locum apud Romanenſes vendicare. Id quod primis veri Chriſtianiſmi principiis contrarium eſt, ubi mutatio animi & internarum ejusdem habitudinum per Spiritum S. facta potius quam externi ritus in Evangelio haud præcepti, ſi modo per determinationem Eccleſiæ ii ſanciantur, meritique omnis, cujus præſumtio peccatum mortale eſt, ſequeſtratio Luc. 17, 10. ad veram ſanctimoniam requiruntur. Sed hæc polemica ſunt. Id verò haud ſine ratione mireris, fieri ſubinde apud nos, ut diebus Dominicis jejunia inſtituantur. Vix ſanè adprobaverit hoc, qui noverit, Eccleſiam veterem ab hujusmodi jejuniis abhorruiſſe. Sed & hoc vel tandem indifferens eſſe, quis eſt, qui non perſpiciat? Si placet, conferre hìc poteris, lector, diſſertationem noſtram de filiis thalami, ſponſo præſente, non jejunantibus, ablato jejunaturis, quam A. 1740. edidimus.

(*t*) Conf.

(*t*) Conf. hîc vel maximè Tertullianum in Apologetico C. 30. ubi: *In cœlum ſuſpicientes Chriſtiani manibus expanſis, quia innocuis, capite nudo, quia non erubeſcimus, denique ſine monitore, quia de pectore oramus, precantes ſumus ſemper pro omnibus Imperatoribus, vitam illis prolixam, imperium ſecurum, domum tutam, exercitus fortes, Senatum fidelem, populum probum, orbem quietum & quæcunque hominis & Cæſaris vota ſunt.* & C. 39. *Coimus in cœtum & congregationem, ut ad DEum quaſi manu factâ precationibus ambiamus orantes. Hæc vis DEO grata eſt. Oramus etiam pro imperatoribus, pro miniſtris eorum & poteſtatibus, pro ſtatu ſeculi pro mora finis* (*) de quibus poſtremis precibus vide H. DODWELLUM diſſert. Cypr. XII. de martyrum fortitudine §. 25. f. 97. 98. & NIC. LE NOURRY in Appar. ad Bibl. Max. Patr. T. 2. f. 1408. Addi debet Tertulliani de oratione liber, ubi oratio dominica explicatur & C. 12. & 14. ii reprehenduntur, qui in orationibus aſſident & oſculum ſubtrahunt. Cypriani de oratione dominica libellus itidem hîc conferendus venit. Horâ tertiâ, ſextâ & nonâ orâſſe veteres Chriſtianos ex Tertull. de jejun. C. 10. & Cypr. de orat. dom. f. 154. itemque Clem. Alex. Strom. L. 7. f. 722. patet. Per noctem tamen & exſurgebant oratum. Vide eundem f. 155. & Tertull. ad ux. L. 2. atque Apolog. C. 39. Preces ab iis flexo quoque poplite & verſus Orientem factas eſſe conſtat. Hinc φράσις illa Tertullianea, *de geniculis adorare.* de cor. milit. C. 3. Id quod tamen in Dominicâ & inde à Paſchate usque ad Pentecoſten facere nefas habebatur, etſi id Paulus feciſſet Act. 20, 36. Adde Autores à FABRICIO citatos Bibl. antiqu. C. XI. §. 10. ſqq. p. 360. ſqq.

(*u*) Vide iterum hîc Autores ab eodem doctiſſimo FABRICIO citatos C. XI. §. 25. p. 396. Inſpicienda maximè Joh. 13, 14. 1. Tim. 5, 10. Tertull. L. 2. ad ux. C. 4. Orig. in Joh. 13, p. 374. Jam & quædam hanc

(*) *De precibus pro morâ finis* id nota, mirum eſſe, quod HAVERCAMPIUS ad easdem dilucidandas nihil ponat. Scilicet putaverant primi Chriſtiani, ultimum diem inſtare precabanturque DEum, ut moram rebus imponeret, quæ tempus reſipiſcendi mundo daret & aliquos ſaltem ex magna iſtâ errantium copiâ ſalvatura eſſet. Aſt cogitare quis poſſit, hæc precibus illis, quas Salvator docuit, contraria eſſe, ubi oramus, regnum DEI ut adveniat, hæc itidem contraria eſſe precibus Johannæis: VENI DOMINE JESU Apoc. 22, 20. contraria denique hæc eſſe deſiderio omnium ſanctorum, qui tardantem hactenus Judicem exporrectis capitibus & elatis in cœlum manibus anhelant, liberationem ſuam exſpectantes.

hanc in rem notavit GOTH. ARNOLDUS in der Abbildung der erſten Chriſten L. 3. C. 12. §. 17. ſqq. f. 151. ſqq. 372. ſqq. & TOB. PFANNERUS obſ. eccl. T. 1. Obſ. 6. p. 373. ſqq.

(*x*) De oſculis primorum Chriſtianorum luculenter egit TOBIAS PFANNERUS obſerv. Eccleſ. P. 2. Obſ. p. 131. ſqq. ubi plura hanc in rem Juſtini M. Irenæi, Tertulliani & Cypriani loca adducit, obſervatque, omiſſum olim fuiſſe oſculum tempore jejunii, oſcula inter Viros fœminasque haud frequentata, facta eadem poſt preces & in acceſſu ad S. cœnam quoque facta, oſculum baptizatis fixum, id quod contra DALLÆUM de cult. latin. relig. L. 1. C. 2. in fine idem probat, vincula quoque martyrum oſculis fidelium uſurpata fuiſſe, ut oſcula pedum & januarum templi, de quibus itidem is agit, taceamus.

(*y*) De hymnis veterum Chriſtianorum vide loca Matth. 26, 30. Act. 16, 25. 1. Cor. 14, 26. Col. 3, 16. Eph. 5, 19. Jac. 5, 13. item Juſtinum M. in dial. cum Tryph. p. 260. Plin. ep. L. 10. ep. 97. Tertull. Apol. C. 2. 39. & ad uxorem L. 2. C. 9. Hippolytum de conſummatione mundi & in laterculo, Cyprianum in libro ad Donatum in fine, & Clem. Al. Pædag. L. 2. C. 4. f. 165. C. 9. f. 185. Aſt cùm hæc diducere inſtituti ratio haud patiatur, rogamus lectorem, ut autores à FABRICIO in Bibl. antiqu. C. XI. §. 13. p. 366. ſqq. citatos, noſtramque de liturgiis veterum diſſert. p. 17. adeat.

(*z*) Demus heic, quæ jam nobis ſeſe ſponte offerunt. De benedictione ſacerdotali exſtat locus in epiſtolâ genuinâ, niſi communem Criticorum præſtantiſſimorum ſententiam naſo adunco ſuſpendere jam velis, Ignatii ad Polycarpum §. 5. ubi: *Decet vero, ut ſponſi & ſponſæ de ſententiâ Epiſcopi conjugium faciant, quò nuptiæ ſint ſecundùm Dominum & non ſecundùm cupiditatem.* Neque enim γνώμη hæc epiſcopalis ſine benedictione data eſſe credi poteſt, etſi benedictio publica in Eccleſiâ nondum hinc liqueat, ſed privata ſaltem Epiſcopi mens ejusdemque conſenſus ad matrimonium confibulandum olim à Chriſtianis fuerit adhibitus. Accedit jam Tertullianus, qui in libro II. ad uxorem ita habet: *Unde ſufficiam ad enarrandam felicitatem ejus matrimonii, quod Eccleſia conciliat & confirmat oblatio & obſignatum Angeli renunciant & pater ratò habet. Nam nec in terris filii ſine conſenſu patrum ritè & jure nubunt.* Et in libro de pudicitiâ C. 4. *Ideò penes nos occultæ quoque conjunctiones, id eſt, non prius apud Eccleſiam profeſſæ juxta mœchiam & fornicationem judicari periclitantur, ne inde conſertæ obten-*

tu matrimonii crimen eludant. Adde de monogamiâ C. 11. Nec eſt ex tribus prioribus ſeculis qui hùc quadret, genuinus locus alius, niſi Clementem Alex. hùc trahas, qui in pædag. L. 3. C. 1. ſcribit: *Cui enim manum imponit Presbyter, cui autem benedicet? Non mulieri, quæ eſt ornata &c.* Sed hæc nimis generalia ſunt. Ex ſeculo verò quarto pro benedictione ſacerdotali exſtantiora proferri teſtimonia poſſe is haud negaverit, qui legerit Tob. Pfanneri obſerv. eccl. L. 2. C. 7. §. p. 533. Adſpergendus jam de divortio eſt ampliſſimus Hermæ locus in Paſtore L. 2. Mand. 41. ubi hæc verba habentur: *Si ſcierit vir, uxorem ſuam deliquiſſe & non egerit pœnitentiam mulier & permanet in fornicatione ſua & convivit cum illa vir, reus erit peccati ejus & particeps mœchationis ejus. Et dixi illi: Quid ergò, ſi permanſerit in vitio ſuo mulier? Et dixit: Dimittat illam vir & vir per ſe maneat. Quod ſi dimiſerit mulierem ſuam & aliam duxerit, & ipſe mœchatur. Et dixi illi: Quid ſi mulier pœnitentiam egerit & voluerit ad virum ſuum reverti, nonne recipietur à viro ſuo? Imò ſi non receperit eam vir ſuus, peccat & magnum peccatum ſibi admittit, ſed debet recipere peccatricem, quæ pœnitentiam egit, ſed non ſæpè. Servis enim DEI pœnitentia una eſt. Propter pœnitentiam ergo non debet, dimiſſâ conjuge ſuâ, vir aliam ducere.* Habetur divortii ejuſmodi exemplum apud Juſtinum M. Apol. 2. ut exemplum S. Theclæ apud Baſilium Seleuc. de vitâ Theclæ L. 1. taceamus. Pergit autem Hermas & §. 4. de ſecundis nuptiis hæc effert: *Si vir vel mulier alicujus deceſſerit & nupſerit aliquis illorum, peccat? Qui nubit, non peccat, inquit: ſed ſi per ſe manſerit, magnum ſibi conquirit honorem apud Dominum,* quod ipſum in Conſt. Apoſtolicis L. 3. C. 2. ita diducitur: *Id quoque ſcire debetis, primas quidem & unicas nuptias, quando ſecundùm legem ac jus fiunt, juſtas eſſe utpote juxta voluntatem DEI celebratas, ſecundas verò poſt profeſſionem nuptias eſſe illicitas, non propter conjugium ſed propter mendacium, tertias nuptias intemperantiam demonſtrare, at quodlibet poſt tertias nuptias matrimonium manifeſtum eſſe fornicationem & indubitabilem petulantiam. DEus quippe unam uxorem uni viro tradidit in mundi primordio: Erunt enim duo in carne unâ. Adoleſcentioribus vero viduis poſt primi mariti obitum ſecundus concedatur.* In iisdem Conſt. Apoſt. L. VIII. C. 32. exſtat: *Concubina (παλλακή) cujuſpiam infidelis mancipium, illi ſoli dedita admittatur* ſc. ad baptiſmum, *ſi autem etiam cum aliis petulanter agat, rejiciatur. Fidelis, qui habet concubinam, ſi ſervam, deſinat, & legitimè ducat uxorem, ſi liberam, eam in uxorem, legitimam accipiat, ſi nolit,*

Digitized by Google

nolit, *rejiciatur.* Athenagoras in legatione pro Chriſtianis ante finem: ὁ δεύτερος γάμος εὐπρεπής ἐστι μοιχεία. *Secundæ nuptiæ decorum ſunt adulterium.* Theophilactus Antioch. libro 3. ad Autolycum ante medium: *Apud Chriſtianos temperantia adeſt*, *continentia exercetur*, *monogamia ſervatur*, *cuſtoditur caſtitas.* Ita & Irenæus adv. hær. L. 3. C. 19. *Samaritanæ illi prævaricatrici*, *quæ in uno viro non manſit ſed fornicata eſt in multis nuptiis.* Aſt in ſcenam vel maximè hìc producendus eſt Tertullianus, in libris ad uxorem, de monogamiâ, de exhortat. caſt. & de pudicitia, imò & Apol. C. 46. aliiſque in locis. Nec minus in partes vocandus Clemens Alex. Strom. L. 2. f. 421. ubi: *matrimonium eſt prima viri & mulieris conjunctio ſecundum legem facta*, ut alia ejusdem loca taceamus. Minutius Felix in Octavio poſt medium: *unius matrimonii vinculo libenter inhæremus*, *cupiditatem procreandi aut unam ſcimus aut nullam.* Origenes hom. 17. in Lucam alibique item monogamiam ſervandam docet. Vide J. B. Cotelerium in Patribus Apoſt. J. Clerici Vol. I. f. 91. a. Notandum & illud ex Tertulliano eſt, ipſum eos, qui gentilibus matrimonia ineunt, ſtupri reos facere, L. 2. ad uxorem. Adde eundem de corona militis C. 3. & Cyprianum de lapſis f. 122. Quod reſtat, in tribus prioribus ſeculis clericis omninò conjugium permiſſum fuiſſe, probavit Beveregius ad can. Apoſt. 5. Patr. Ap. Vol. I. f. 458. Adde Fabricii Bibl. antiqu. C. 20. §. 10. p. 603. 604. qui & in hoc capite autores citat, qui de conjugio veterum in univerſum egere.

(*aa*) Hoc de argumento abundè ſatis egimus veterumque teſtimonia omnia produximus in diſſ. de oblat. vet. Euchar. §. 34. p. 296. ſqq. Convivium dominicum quî deſcribat Juſtinus M. ſupra vidimus. Tertullianus ita de coronâ militis C. 3. *Euchariſtiæ ſacramentum & in tempore victûs & omnibus mandatum à Domino etiam antelucanis cœtibus nec de aliorum manu quam præſidentium ſumimus. Oblationes pro defunctis*, *pro naturalitiis annuâ die facimus . . . . Calicis aut panis etiam noſtri aliquid decuti in terram anxiè patimur.* Cyprianus Epiſt. 63. ad Cæcilium: *Niſi in ſacrificiis matutinis hoc quis veretur*, *ne per ſaporem vini redoleat ſanguinem Chriſti.* Et poſt alia: *Quomodo autem poſſumus propter Chriſtum ſanguinem fundere*, *qui ſanguinem Chriſti erubeſcimus bibere? An illa ſibi aliquis contemplatione blanditur*, *quòd*, *etſi mane aqua ſola offerri videtur*, *tamen*, *cùm ad cœnandum venimus*, *mixtum calicem offerimus*, *ſed cùm cœnamus*, *ad convivium noſtrum plebem convocare non poſſumus*, *ut ſacramenti veritatem fraternitate omni præſente celebremus.*

X 2 Et

Digitized by Google

Et rurſus: *quia paſſionis ejus mentionem in ſacrificiis omnibus facimus (paſſio eſt enim Domini ſacrificium, quod offerimus) nihil aliud quàm quod ille fecit facere debemus.* Idem ep. 12. f. 28. *celebrentur hîc à nobis oblationes & ſacrificia ob commemorationes* martyrum & ep. 1. f. 3. *Si quis hoc feciſſet, non offerretur pro eo nec ſacrificium pro dormitione ejus celebraretur. Neque enim apud altare meretur nominari in ſacerdotum prece, qui ab altari ſacerdotes & miniſtros voluit avocare. . . . . Non eſt, quòd pro dormitione ejus apud vos fiat oblatio aut deprecatio aliqua nomine ejus in Eccleſiâ frequentetur.* Quin & Euchariſtia infantibus tùm dari jam cœpit, uti ex Cypriani libello de lapſis & epiſt. 59. ad Fidum perſpicere eſt.

(*bb*) In epiſt. ad Cæcilium num. 63. apud Fellum & Pamelium. De temperamento tamen calicis vide, quæ nos annotavimus in diſſ. de oblat. Euch. §. 4. p. 173. ſqq.

(*cc*) Vide Juſtin. M. Apol. II. f. 98. *Et diſtributio communicatioque fit eorum, in quibus gratiæ ſunt actæ, cuique præſenti. Abſentibus autem per diaconos mittitur.* Irenæus in literis ad Victorem Romanum ſupra jam citatis: *Verùm illi ipſi, qui te præceſſerunt, Presbyteri, quamvis id minimè obſervarent, Eccleſiarum Presbyteris, qui id obſervabant, Euchariſtiam tranſmiſerunt.* Tertullianus de oratione C. 14. *Similiter de ſtationum diebus non putant plerique ſacrificiorum orationibus interveniendum, quod ſtatio ſolvenda ſit accepto corpore Domini. . . . . Accepto corpore Domini & reſervato utrumque ſalvum eſt & participatio ſacrificii & executio officii.* & L. 2. ad uxorem: *Neſcit maritus, quid ſecreto ante omnem cibum guſtes.* Adde Cyprianum de lapſis f. 133. & de bono patientiæ f. 216. Ita profectò jam tùm temporis ab inſtitutione Chriſti deviatum fuit.

(*dd*) Vide ſupra Art. 2. not. (*g*) & hunc artic. not. (*c*)

(*ee*) Hæc mutatio, ut paucis ſaltem mentem noſtram exprimamus, in eo conſtitit, quod Epiſcopi dominium quoddam hierarchicum in cœtum Eccleſiaſticum ſibi vendicavere, quo hactenus frui haud poterant, queis utpote favens & propius brachium ſeculare defuit, id quod jam in Imperatoribus Chriſtianis nacti fuere, etſi & hi ſubinde pro re natâ autoritatis ſuæ principalis radios in Eccleſiæ atria ſpargerent. Sed non patitur jam inſtituti ratio, ut, qui præter intentionem in prolixitatem quandam hîc lapſi ſumus & diſſertationem academicam exaraturi librum ſenſim ſenſimque conficimus, hæc vel tantiſper ſaltem diducamus.

(*ff*) Nota,

(*ff*) Nota, quod, ubi de poteſtate hîc ſermo eſt, de poteſtate coactivâ id explicari debeat. Jam verò in unâ eademque civitate independentes ejusmodi duæ poteſtates monſtrum quoddam efficiunt, ad quod, ſaniori politicæ qui nomen dedit, à frontis corrugatione atque conſulcatione ſibi temperare non poſſit.

(*gg*) Poſſet hanc in rem ampliſſimus liber *de diſcordiâ ſacerdotii & imperii* conſcribi, ubi ſanè in ampliſſimos hiſtoriarum campos Autori evolare daretur. Nemo enim hactenus, quæcunque hûc pertinent, in unam maſſam conglomeravit. Magnam ædificationem ejusmodi ſecum veheret opus. Conſentientem hîc habemus illuſtrem THOMASIUM in dem Bedencken über die Frage: *Wie weit ein Prediger gegen ſeinem Landes-Herrn, welcher zugleich* ſummus Epiſcopus *mit iſt, ſich des Binde-Schlüſſels bedienen könne?* p. 147.

(*hh*) Scilicet, qui veteris juris Eccleſiaſtici, quod in medio ævo floruit, rationes & ſtatuta evolvere voluerit, is codicibus canonum veteribus inhiare omnemque illis inſpiciendis inque ſuccum & ſanguinem vertendis operam conſecrare debet. Eſt enim Jus eccleſiaſticum triplex. Primum illud eſt, quod ad tria priora ſecula pertinet, cujus prima lineamenta nos in opuſculo hoc jam pinximus, ex monumentis illis primorum temporum, quæ pauciſſima habemus & ſubinde valde jejuna, depromendum. Secundum eſt jus eccleſiaſticum medii ævi, quod à ſeculo IV. usque ad ſeculum XVI. pertingit & pro Eccleſiarum ſeculorumque diverſitate & varietate itidem varium eſt atque diverſum, prout codices canonum, quos noſtra dialecto conſtitutiones eccleſiaſticas appellitaremus, diverſi generis ſunt. Tertium jus eccleſiaſticum eſt modernum illud, quod in Eccleſiis variat, ex conſtitutionibus eccleſiaſticis ubique deducendum. De codicibus canonum veteribus paucis hæc notari velim, eos ex conſtitutionibus Conciliorum & Epiſcoporum conſarcinatos eſſe, atque paſſim ab Autoribus, qui uti grus gruem hîc ſe invicem conſequuntur & expilant, recenſeri. Videbis eorum catalogum in GERHARDI VAN MASTRICHT, JCti, Anteceſſoris & Hiſt. Prof. Ord. Duisburgenſis, poſtea Syndici Bremenſis ſenioris, Viri planè eruditiſſimi, cujus favore plurimo atque inſtructiſſimæ Bibliothecæ aſpectu A. 1708. Bremæ gaviſos nos eſſe meminimus, hiſtoriâ Juris eccleſiaſtici & Pontificii, quæ primum Amſtelodami apud Ysbrandum Haring A. 1686. poſtea cum præfatione Thomaſianâ Halæ Magdeb. bis prodiit. Addi poſſunt PETRUS DE MARCA de concordiâ ſacerdotii & imperii

L. 3. C. 2. ſqq. & in diſſertatione de veteribus collectionibus canonum, quam celeberr. BOEHMERUS laudato operi Francofurti ſeu potius Lipſiæ A. 1708. adjecit, f. 344. ſqq. Jo. MABILLONIUS des études Monaſtiques T. 1. P. 2. C. 5. editionis latinæ Venetæ à JOSEPHO PORTA editæ p. 234. ſqq. itemque Bibliotheca eccleſiaſtica Mabillonica n. 17 p. 599. ſqq. ST. BALUZIUS in præf. ad Antonium Auguſtinum de emend. Grat. CLAUDIUS FLEURY, hodierno Galliarum Regi olim à Confeſſionibus, dans ſon inſtitution au droit Eccleſiaſtique ſtatim ſub initium, GUILIELM. CAVE in hiſtoriâ literariâ ſcriptorum Eccleſiaſticorum paſſim, maximè verò in deſcriptione Concilii Chalcedonenſis f. 314. 315. Jo. STRAUCHIUS in diſſertationibus canonicis de origine, libris nec non autoritate Juris canonici, CASP. ZIEGLERUS in diſſ. de origine & incrementis Juris canonici, quam nuper ill. THOMASIUS ad LANCELOTTUM recuſam dedit, GEBHARDUS THEODORUS MEJERUS in hiſtoricâ relatione de canonum collectionibus codici canonum Eccleſiæ univerſæ Helmſt. A. 1663. præmiſſâ, THOMAS ITTIGIUS in opuſculis variis à V C. CHRISTIANO LUDOVICI editis: p. 425. ſqq. Jo ALBERTUS FABRICIUS in Biblioth. lat. L. 4. C. 12. & Bibl. Gr. L. VI. T. XI. ubi de codice Theodoſiano, Juſtinianeo, codice legum antiquarum à LINDENBROGIO, BIGNONIO & BALUZIO edito, codicibus denique canonum Eccleſiæ Romanæ eruditè agit, CHRISTIANUS THOMASIUS in cautelis circa præcognita Jurisprudentiæ Eccleſiaſticæ C. 18. ſqq. & vel maximè JUSTUS HENNINGUS BOEHMERUS, Vir planè eruditiſſimus in Jure eccleſiaſtico Proteſtantium L. 1. tit. 2. de conſtitutionibus, Theologus item venerandus Jo. ANDR. SCHMIDIUS in ſuppl. Sagittar. Sect. 2. C. 2. p. 728. ſqq. qui luculenter omnino & per multiplicationem in hoc inſtituto procedit, denique Vir planè inſignis BURCARDUS GOTTHELFF STRUVE in Bibliotheca Juris ſelectâ C. 13. & in hiſtoriâ Juris C. 7. Jam verò, ſi autores hoſce præſtantiſſimos vel ſupplere vel corrigere &, quæ ubique nobis obviarent, heic lectori plenis manibus dare volupe nobis eſſet, ampliſſimum in rerum campum deſcenderemus, quem tamen jam ſaltem è longinquo adſpicimus. Id mireris, Viros inſignes nimia codicum diſcrimina effingere & ſuavibus hîc ſomniis ſubinde indulgere. Si enim tot codices diverſi excogitandi fuerint, quot in Bibliothecis inveniuntur alio canonum ordine diſpo-

diſpoſiti & vel prolixiores vel breviores, codicum, qui canones exhibent, index in infinitum eſſet extendendus. Unde perperam fit, quòd codex Eccleſiæ univerſæ & codex Eccleſiæ Orientalis, quem nitidum utique & magnificum planè nobis Guil. Beveregium in Synodico ſeu Pandectis canonum Eccleſiæ Græcæ A. 1672. Oxonii è Theatro Sheldoniano dediſſe ſupra memoravimus, à ſe invicem diſtinguantur. Unus idemque codex eſt, hâc ſaltem cum diſtinctione, quod una collectio alterâ eſt luculentior, id quod à libertate librarii ejuſdemque arbitrio profectum fuit. Nec ſuum codicem totum Justellus edidit, utpote qui, antequam ad Romanenſes tranſiret, ex codice Bodlejano canones Sardicenſes excidit aliaque, quæ in eodem inveniuntur, dare neglexit, unde & Cardinali Perronio itemque Stephano Baluzio in præfatione ad opuſcula Petri de Marca, id quod & Th. Ittigius noſter de catenis & Bibliothecis Patrum obſervavit p. 763. ſqq 767. 768. rectè (jam verò à Caveo, qui plurimùm hic hallucinatur, toti abimus,) vapulat. Scilicet codex iſte ex codice quodam canonum Græcorum à latino homine efformatus & ad placita Eccleſiæ latinæ inflexus fuit atque ita ſubinde interpolatus, ut ne dignus quidem, qui ederetur, eſſe videatur. Ea, quæ haud dedit Justellus & datâ operâ omiſit, curatè deſcripta penes ſe habet Jo. Guilielmus Janus, qui cùm A. 1715. Oxonii verſaretur, hoc ſibi operæ ſumſit atque pugillaribus ſuis iſta indidit ſed, quantum novi, non edidit. Etenim ſi quis codicem canonum Eccleſiæ univerſæ componere vellet, conciliorum veterum ubivis terrarum receptorum canones in unum conflare deberet, ut ita collectio, quam in unum conjiceret, ſuo quodam jure hoc titulo digna eſſet. Tale quid autem eſt βίβλος κανόνων, ſive codex canonum, cujus hiſtoriam dilucido ſermone Caveus ad Concilium Chalcedonenſe & in diſſ. de libris & officiis eccleſiaſticis Græcorum, titulo βίβλος κανόνων, compoſuit, in eo ſolo, ut jam diximus, errans, quod codicem canonum à codice orientali diſtinguat, quod qui fecerit, unico hoc intuitu facere id poteſt, quòd deinde Græci codici ſuo canonum adſperſerint ſucceſſu temporis ejuſmodi quoque Conciliorum canones, quæ ab Eccleſiâ Romanâ haud recepta fuere. Jam verò, cum quævis Eccleſia ſua peculiaria concilia congregaverit, contigit, ut & omnis ea peculiarem dein canonum codicem ſibi formaret, cujus tamen prima & præcipua ferè pars codicem canonum univerſalem ſemper exhibet. Ita ſanè Eccleſia Romana

Romana peculiarem canonum codicem inde jam ab antiquiſſimis temporibus & ante Dionyſium Exiguum habuit. Duplicem eum exſtitiſſe fingit PETRUS DE MARCA de concordiâ ſac. & imp. L. 3. C. 3. priorem ante Concilium Chalced. qui ſit idem cum codice canonum Eccleſiæ univerſæ Juſtelliano, poſteriorem, qui poſt illam Synodum autoritate Leonis M. Pont. Rom. fuerit confectus & quem ex Bibliotheca Monaſterii Rivipullenſis in lucem olim editurus erat Vir ſummus STEPH. BALUZIUS. Sed hanc de veteri Eccleſiæ Romanæ canonum codice ſententiam dudum exſibilavere Jo. DAVID in libro de Epiſcopis canonicè judicandis C. 3. art. 3. & PASCHASIUS QUESNELLUS in diſſ de codice canonum Eccleſiæ Romanæ, omnium, qui hucusque prodierunt, antiquiſſimo, nunc primum in lucem edito, quæ eſt numero XII. diſſertationum Leoninarum, C. 1. Opp. T. 2. f. 334. 335. Nec tamen, uti arbitror, ipſemet rem acu tetigit QUESNELLUS, qui in tomo illo altero operum Leonis M. quem citamus, codicem canonum eccleſiæ Romanæ veterem, qui & ante Dionyſium Exiguum obtinuerit, ex codicibus MSS. Oxonienſi uno, altero Thuanæo ſibi edidiſſe viſus eſt, nec obſervavit adeò mancum eſſe codicem hunc & plurimos Conciliorum canones ab Eccleſiâ tamen Romanâ jam olim receptos haud habere, ut pro codice vetere canonico Romano venditari prorſus haud poſſit, ſed privatam potius hominis induſtrii & ſibi ſapientis collectionem redoleat. Inſecutus dein eſt codex Dionyſianus, cum quo paucis omninò mutatis conſpirat codex canonum vetus Eccleſiæ Romanæ à FRANCISCO PITHOEO notis illuſtratus, qui ex Bibliothecâ D. CLAUDII DE PELETIER, Regni Gallicani adminiſtri Pariſiis ex typographiâ regiâ A. 1687. in formâ majore prodiit. Codex verò Dionyſianus & ſolitarius & in Conſiliorum collectionibus à JUSTELLO editus conſpicitur. Quæ de ſequioribus canonum Eccleſiæ Romanæ collectionibus dicenda ſunt, Viri docti ſatis explanavere, nec tanti ſunt. At verò optandum eſſet, ut, qui Juri eccleſiaſtico veteri plurimum omninò lucem affundunt, antiquioribus etiam iſtis codicibus, de quibus ferè ſilent, evolvendis operam ſuam conſecrarent, adeoque varias Juris canonici veteris epochas hîc eò curatius diſtinguerent. Uti verò Eccleſiæ Græcæ, uti Romanæ ſuus utrique codex adſcribitur, ita & Africanæ & Hiſpanicæ & Anglicanæ & cui non? ita ſanè & Germanicæ Eccleſiæ noſtræ, in quam codex Romanus ſine ullo dubio primùm invectus fuit, ſuum dari eumque ex documentis hùc per-

pertinentibus juxta ſeculorum ordinem conſarcinari poſſe quis dubitet? Qui autem omnes iſtos canonum codices curatiùs noſſe voluerit, is ſaltem conciliorum omnium tam generalium quam particularium Eccleſiarumque & Epiſcoporum conſtitutiones & ſtatuta per ſeculorum & per Eccleſiarum diverſarum ordinem eundo inſpicere debet, utpote qui tutiorem certioremque viam inire heic non poſſit. Addi hic poſſunt, quæ de codicibus Canonum in hiſt. Theol. lit. P. 3. & quæ de codice Can. Afr. in den Tübingiſchen Berichten von gelehrten Sachen 1753. p. 18. &c. diximus, quæ & in præfatione ad epiſtolas Romanorum Pontificum dedit PET. CONSTANS, Benedictinus Pariſienſis.

(*ii*) Hæc ipſa dum ſcribimus, inſpiciendæ nobis præbentur origines præcipuarum materiarum Juris eccleſiaſtici ex ultimâ antiquitate evolutæ & ad ſtudium Juris canonici accommodatæ, quas illuſtris BOEHMERUS Schiltero ſuo illuſtrato ſeu emendationibus & additamentis ad Jo. SCHILTERI inſtitutiones Juris canonici Halæ Magdeburgicæ Anno. 1712. affixit.

(*kk*) Cauſa, cur hâc jam admiratione mens noſtra perfundatur, hæceſt, quoniam hactenùs quidem, qui nonniſi Eccleſiæ primitivæ diſciplinam inſpeximus, nullos alios cœtuum directores quam Doctores eccleſiarum Presbyterosque in iis conſtitutos vidimus cum conſenſu tamen plebis eccleſiaſticæ omnia agentes. Jam ſcena rerum mutatur novusque ſe actus ſiſtit, ubi aliæ perſonæ aliâque & ſupremâ illæ autoritate pollentes faſcesque eccleſiaſticos in manibus tenentes viſentibus ſeſe præſentes reddunt. Nec tamen velim, ita comparata eſſe Magiſtratûs jura, ut jura eccleſiaſtica, quæ collegialia ſunt, iis adſpergi nequeant. Præterquam enim, quod & Principes Chriſtiani ipſimet jus ſacerdotii univerſalis cum aliis quibuscunque Chriſtianis commune habent atque eo ipſo ad directionem cœtûs quoque habiles ſunt, præterquam &, quòd præcipua & plurima ſacrorum jura, uti poſtea dicemus, ex ſuperioritate territoriali fluunt, quis neſcit, externæ directionis jura ab Eccleſiâ in principem transfundi poſſe, qui & ipſe, beneficiis in Eccleſiam collatis, certa quædam jure ſibi vendicare poteſt. Imo in V. T. regnum & ſacerdotium aliquando conjunctum fuiſſe legitur. Melchiſedech enim fuit Rex & Sacerdos. Quin & Reges Judæorum ampliſſima circa ſacra jura exercuiſſe conſtat. Vide omninò poſt infinitos Autores Jo. GEORGII REINHARDI meditationes de jure Principum Germaniæ, cumprimis

 Saxo-

Saxoniæ, circa ſacra ante tempora reformationis exercito C. 1. §. 13. ſqq. p. 28. ſqq. & vel maximè veteris Teſtamenti tabulas libroſque illius hiſtoricos, ex quibus plurimos hanc in rem floſculos colligere eſt. Jam velim hîc & ſolicitè conferri Jo. Seldenum de ſucceſſione in Pontificatum Ebræorum L. 1. C. 12. p. 180. ſqq. edit. Francof. ubi exhibentur ea, quæ apud veteres de perpetuâ regni & Pontificatus apud Ebræos conjunctione occurrunt. Nomen etiam כהן, quod & rectorem præpoſitumque ſignificat, optimatibus & Sacerdotibus eſt commune. Vide H. Grotium de poteſtate ſummarum poteſtatum circa ſacra C. 9. & ad Ex. 3, 2. 2. Sam. 8, 18. Apud Gentiles imperium & Sacerdotium ſæpiſſimè juncta fuiſſe conſtat. Vide Autores ampliſſimos, quos celeberr. Fabricius in Bibliogr. ant. C. 13. §. 2. p. 444. hic citat, qui tamen neſcio, cur nòn memoret Virgilianum illud Æn. L. 3. v. 80.

Rex Anius, Rex idem hominum Phœbique ſacerdos,

cur non & memoret Triſmegiſtum, qui audit aliâs Philoſophus Maximus, Sacerdos maximus & Rex maximus, cum Moſe, cui hæc tria ferè competunt, eapropter conferendus. Veteres autem Romanorum Imperatores ſimul Pontifices fuiſſe Chriſtianoſque etiam Cæſares per longum tempus hoc dignitatis nomen gerere haud recuſaſſe, ibidem egregiè Fabricius noſter monet, qui & hanc in rem in partes vocat Jo. Andream Bosium, qui diſſertationes de Pontificatu maximo Imperatorum Chriſtianorum Jenæ A. 1656. ediderit, à Grævio dein tomo 5. antiquitatum Romanarum inſertas, ubi contra Jo. Placidium ſeu potius Jac. Gothofredum, cujus & errorem poſtea Pagius & Tillemontius, addimus nos Spanhemium, Theologum, defenderint, demonſtraverit, etiam Chriſtianos Imperatores titulum Pontificis Maximi, quamvis ethnica ſacra abominarentur, geſſiſſe falſumque eſſe, quod à nonnullis tradatur, in Epiſcopi Romani gratiam hoc nomine Gratianum abſtinuiſſe. Quin & amandat hîc lectores idem præſtantiſſimus Vir ad Ezech. Spanhemii præclarum opus de uſu numiſmatum f. 691. & Antonii van Dale diſſ. 2. ad antiquitates ex marmoribus illuſtrandas, queis denique & Tillemontium adſpergit, nos verò clariſſ. Struvii diſſ. de Conſtantino M. ex rationibus politicis Chriſtiano §. 69. p. 72. & celeb. Cypriani diſſ. hiſtorico-theologicam de Cæſ. Maximiliano I. Pontificatum maximum affectante Coburgi A. 1710. habitam & Jenæ A. 1718. recuſam C. 1. §. 1. ſqq. adjungimus, utpote qui præter alia & egregiè il-

lud

lud hìc obſervat, à Pontificatu iſto ethnico profectum & hoc fuiſſe, quod auſpicales Imperatorum veſtes, quas Norimbergenſes hactenùs ſervent, clericales ſint, maximumque hìc errorem BARONIUM errare, qui exiſtimet, Epiſcopos Romanos jam ſeculo II. Pontificum Romanorum titulum geſſiſſe, utpote quem haud ſeriâ mente Zephyrino Tertullianus dederit, quod & BALUZIUS in notis ad Agobardum p. 85. exiſtimet. Adde & JANUM VINCENTIUM GRAVINAM L. 1. de origine juris civilis C. 106. & de Imp. Rom. C. 7. Nec omnia Epiſcopatus jura à ſe aliena eſſe voluit Conſtantinus M. uti conſtat ex dicto iſto decantato & πολυθρυλλήτῳ apud Euſebium in ejus vitâ L. IV. C. 24. ubi: ἀλλ' ὑμεῖς μὲν τῶν εἴσω τῆς ἐκκλησίας, ἐγὼ δὲ τῶν ἐκτὸς ὑπὸ Θεοῦ καθεσάμενος ἐπίσκοπος ἂν εἴην: *At enim vos eorum, quæ intra Eccleſiam, ego autem* eorum, quæ *extra* ſunt, *à DEO conſtitutus epiſcopus fuerim.* Notum eſt, quàm variè verba hæc Viri præſtantiſſimi capiant. Plurimi diſtinctionem illam famoſam inter poteſtatem eccleſiaſticam circa *interna*, quam Miniſtris Eccleſiæ, & *externa*, quam Principibus adſpergunt, deducunt, alii de rebus merè civilibus, alii de gentilibus extra Eccleſiam conſtitutis id explicant, alii ἐπέχουσι, quam litem noſtram jam non facimus. Vide Autores, MORINUM, VEDELIUM, REVIUM, GERHARDUM, ALLATIUM & DE MARCA, quos citat diligentiſſimus FABRICIUS, queis verò nos ULRICUM HUBERUM de jure civit. L. 1. ſ. 5. C. 1. de jure ſummæ poteſtatis circa ſacra §. 21. ſqq. hìc affundimus, ſingularem hìc ſententiam tenentem, quam rectè ill. THOMASIUS in notis p. 174. 175. refutavit. Jam & conſtat, Leonem I. Imperatori ſacerdotalem affectum variis in locis attribuere. Ita ſanè is ep. 84. c. 3. ad Marcianum: *qui vobis præter regiam coronam etiam ſacerdotalem conferat palmam.* ep. 88. c. 2. ad Julianum: *ut omnibus excellentiam ipſorum non ſolùm regii culminis ſed etiam ſacerdotalis eſſe appareat ſanctitatis.* ep. 89. ad Marcianum c. 1. *& regia potentia & ſacerdotalis vigeret induſtria.* ep. 90. ad Pulcheriam c. 1. *Principibus temporis noſtri non ſolùm potentiam regiam ſed etiam ſacerdotalem cognoſcimus ineſſe doctrinam.* ep. 105. ad Marcianum c. 1. *in Chriſtianiſſimo Principe ſacerdotalem experimur effectum.* ep. 112. c. 1. ad eundem: *Sacerdotali me ſolicitudine pietas veſtra commonuit.* ep. 124. ad Anatolium Epiſc. Conſt. c. 2. *Quantum itaque opportunitas invitat officii, religioſiſſimum Principem dilectio tua ſtudeat frequentare & non ſolùm regiam ſed & ſacerdotalem ipſius mentem precibus meis obſecrare* & denique ep. 125. c. 6. ad Leonem Auguſtum: *Sacerdotalem namque & Apoſtolicum tuæ*

pietatis animum. Conglomerat hæc Paſch. Quesnellus in notis ad Leonem T. 2. f. 496. 497. qui & iſta addit: *Præiverant Leoni Chalcedonenſes Patres, qui Act. VI. Concilii acclamarunt Marciano:* Sacerdoti Imperatori, τῷ ἱερεῖ τῷ βασιλεῖ multos annos. *Imò & Epiſcopi Conſtantinopolitanæ Synodi ſub Flaviano Theodoſium pari encomio decorarunt acclamantes:* Τῷ ἀρχιερεῖ τῷ βασιλεῖ, Pontifici Imperatori. *Ad eundem ſenſum Fortunatus L. 2. Carm. 11. Childebertum, Francorum Regem ſic laudat:*

Melchiſedech noſter meritò Rex atque Sacerdos
Complevit laicus religionis opus.

Cujus elogii ratio cæteris prætermiſſis apud Juſtinianum Nov. 7. C. 2. legi poteſt, ubi ait: Cùm nec multum differant ab alterutro ſacerdotium & imperium & res ſacræ à communibus & publicis. *Qua de cauſa diu ante hos omnes Euſebius in vita Conſtantini M. C. 44. hunc Imperatorem laudat,* quod Eccleſiæ DEI præcipuè curam gerens, cum per diverſas provincias quidam inter ſe diſſentirent, ipſe velut communis omnium Epiſcopus à DEO conſtitutus miniſtrorum DEI ſynodos congregaverit.„. Addi debet codex canonum Eccleſiæ Romanæ Queſnellianus capitulo 47. c. 8. f. 89. Cæterum, ſi jam quis vellet jura ſacrorum ab Imperatoribus Romanis & Græcis, à Regibus & Principibus paſſim & ante reformationis tempora exercita uno in volumine enarrare, in prolixiſſimum is ſcriptionis campum dilaberetur. Conferri tamen poteſt, qui ſitim tantiſper reſtinguat, Reinhardus ille, Vir doctiſſimus, qui plurima in unum conflavit & cujus liber Halæ Magdeburgicæ A. 1717. lucem vidit. Inter Imperatores Romano-Germanicos Maximilianum I. & Carolum V. Pontificatum Romanum affectâſſe conſtat. De Maximiliano I. vide diſſertationem jam citatam præſtantiſſimi illius Theologi Gothani, Ern. Sal. Cypriani. De Carolo V. inſpicias velim Petri Bælii Diction. Hiſt. & Crit. T. I. f. 897. notâ (*F*). Adjice, ſi placet, Guil. Christ. Kriegsmanni diſſ. de attrito per Papas imperio & Pontificatu per Cæſares capeſſendo & Sam. Strykii diſſ. quod quilibet Princeps in territorio ſuo ſit Papa. Rariora exempla ſunt, quod Vladislaus Poloniæ Rex Doctoris ſimul & Paſtoris munere functus & Georgius, Princeps Anhaltinus idem ordinatus Paſtor & editis quoque homiliis clarus fuerit, Princepsque alius, convocatâ in Eccleſiam plebe, ſermonem eccleſiaſticum clericali indutus habitu in ſuggeſtu non ita pridem pronunciaverit. Quæ ferè omnia Fabricius idem l. c. p. 445. 446.

446. memorat, qui & plurimos Autores adjicit, qui de juribus Magiſtratus politici circa ſacra ſcripſere, quos exſcribere chartæque huic adſpergere haud vacat. Id verò eſt, quod tacere haud poſſumus, fuiſſe jam Imperatores veteres, qui jura ſacrorum in manus Epiſcopales reſignaverint atque jure ſacrorum peſſimo exemplo privati fuerint. Ita, quid Hoſius Epiſcopus Cordubenſis, Conſtantino M. cùm eccleſiaſticis negotiis ſeſe immiſceret, dixerit, conſtat. *Tibi DEus imperium commiſit, nobis, quæ ſunt Eccleſiæ, concredidit. Et quemadmodum, qui tuum imperium malignis oculis carpit, contradicit ordinationi divinæ, ita & tu cave, ne, quæ ſunt Eccleſiæ, ad te trahens, magno crimini obnoxius fias.* Date, *ſcriptum eſt*, quæ ſunt Cæſaris, Cæſari, quæ ſunt DEI, DEO. *Neque igitur fas eſt nobis, in terris imperium tenere, nec tu thymiamatum & ſacrorum poteſtatem habes, Imperator.* Atquæ hæc ſatis pro Imperio Hoſius, prout Athanaſius in epiſt. ad vitam ſolit. agentes habet. Apud Suidam Leontius, Tripolis Lybiæ Epiſcopus ad Conſtant. inter Epiſcopos præſidentem & Eccleſiis præſcribere ſua volentem ait: *Miror, Imperator, qui fiat*, ἕτερα διέπειν ταχθεὶς ἕτερον ἐπιχειρεῖς, *ut aliis curandis deſtinatus alia tractes, qui, cùm rei militari & reipublicæ præſis, Epiſcopis ea præſcribis, quæ ad ſolos Epiſcopos pertinent.* Quæ ipſa itidem ab Ambroſio in epiſt. 33. ad Marcellinam ſororem dici videas, ubi hæc leguntur: *Allegatur, Imperatori licere omnia, ipſius eſſe univerſa. Reſpondeo. Noli te gravare, Imperator, ut putes te in ea, quæ divina ſunt, imperiale aliquod jus habere, noli te extollere, ſed ſi vis diutius imperare, eſto DEO ſubditus. Scriptum eſt*: quæ DEI, DEO, quæ Cæſaris, Cæſari. *Ad Imperatorem palatia pertinent, ad Sacerdotem Eccleſiæ. Publicorum tibi mœnium jus commiſſum eſt, non ſacrorum.* Idem ad Theodoſ. Imp. apud Theodor. L. 5. C. 17. *Purpura Imperatores, non Sacerdotes efficit.* Jam verò Valentinianus Imperator in Auxentii Epiſcopi Mediolanenſis defuncti locum alium eligere noluit ſed ita Epiſcopos allocutus eſt: *Talem in Pontificali conſtituite ſede, cui & nos, qui gubernamus imperium, ſincerè noſtra capita ſubmittamus & ejus monita, dum tanquam homines deliquerimus, neceſſariò veluti curantis medicamenta ſuſcipiamus.* Vide Theodoreti Hiſt. Eccl. L. 4. C. 6. 7. Idem &, cùm Epiſcopi homoouſiani ab ipſo peterent, ut ad corrigendam fidei doctrinam ipſis in unum convenire permitteret, hæc reſpondit: *mihi quidem in laicorum ordine conſtituto fas non eſt hujusmodi negotia curioſiùs ſcrutari. Sacerdotes verò, quibus id curæ eſt, ſeorſim, ubicunque voluerint, conveniant.* Vide Sozomenii

zomeni Hiſt. Eccleſ. L. 6. C. 7. qui & C. 21. Imperatorem hunc hanc ob modeſtiam plurimùm evehit, cùm ſcribit, *erga divinum Numen* eum *adeò piè* fuiſſe *affectum, ut neque imperaret quidquam Sacerdotibus neque omninò novare aliquid in eccleſiaſticis ſuſtinuerit, ſi quid ſibi deterius aut rectius viſum fuiſſet. Has enim res examine ac judicio ſuo præſtantiores eſſe* ipſum *exiſtimâſſe, quamvis eximius fuerit Imperator & ad res gerendas aptiſſimus.* At enim hâc Principum modeſtiâ abuſum deinceps fuiſſe Clerum, nemo diffiteri poterit, qui vel ſolum illud Gelaſii, Pontificis Romani effatum legerit, qui ſub finem ſeculi quinti ita ad Imperat. Conſt. ſcripſit: *Duo ſunt quippe*, Imperator auguſte, *quibus principaliter hic mundus regitur, auctoritas ſacra Pontificum & regalis poteſtas.* Addi poteſt Jo. Damaſcenus orat. 2. de imaginibus §. 12. ubi: οὐ βασιλέων ἐστὶ, νομοθετῆσαι τῇ ἐκκλησίᾳ. *Non eſt Regum, leges Eccleſiæ ferre. . . . . Ad Imperatores ſpectat rei publicæ adminiſtratio, Eccleſiæ regimen ad Paſtores & doctores. Ejusmodi invaſio latrocinium eſt, fratres. Cùm Samuelis pallium ſcidiſſet Saul, quid ei contigit? Regnum ipſius abſcidit DEus & hominum manſuetiſſimo Davidi tradidit. Eliam Jeſabel inſectata eſt ſanguinemque ipſius linxerunt canes & ſues, quin & meretrices lotæ ſunt in eo. Johannem Herodes interfecit & à vermibus conſumtus periit.* Ubi ὡς ἐν παρόδῳ ſaltem notamus, duplicem hîc in Damaſceno, qui Jezabelem pro Achabo & Herodem Antipam Johannis interfectorem pro Herode Aſcalonita vel Agrippâ ponit, memoriæ lapſum Mich. Lequienium obſervare, uti T. I Opp. Dameſc. f. 336. videre eſt. Sed pergit idem: *Quando ad Dominum acceſſerunt Scribæ & Phariſæi, ut illum tentarent, atque ab eo quæſierunt,* liceretne cenſum dare Cæſari, annon? *dixit*, oſtendite mihi numiſma cenſus. *Quod cùm illi oſtendiſſent: ait*: cujus habet imaginem? *Reſpondentibus illis*: Cæſaris, *ſubdidit:* Reddite ergò, quæ ſunt, Cæſaris Cæſari & quæ ſunt DEI, DEO. *Tibi parebimus, O Imperator, in his, quæ ad hujus ſeculi negotia pertinent, in tributis ſolvendis ac vectigalibus, MUNERAQUE TUA ACCIPIENDO ET IN QUIBUS RERUM NOSTRARUM ADMINISTRATIO TIBI CREDITA EST. Verùm ad res Eccleſiæ ſtatuendas Paſtores habemus, qui nobis verbum loquuntur atque eccleſiaſtica inſtituta tradiderunt.* Hactenùs Damaſcenus. Nemo tamen eſt, inſolentiorem rudioremque qui hîc tibiam inflaverit Bonifacio VIII. Pontifice Romano, qui poſt anteceſſores, homines craſſiſſimos, Gregorium VII. Hadr. VI. Alex. III. Cœleſtinum III. Innocent III. Greg. IX. Innoc. IV. & Clem.

Clem. IV. poteſtatem in Imperatores & Reges abſolutam ſibi vendicavit, ubi in Jubilæi à ſe inſtituti *primo quidem die in pontificalibus apparens populo, benedictionem illi impertitus eſt, poſterâ autem die imperiali habitu & infulâ Cæſareâ inſignis gladium ante ſe nudatum deferri juſſit: & ſedens altâ voce* exclamavit: Ecce duo gladii hîc, *atque iterum*: Ego ſum Cæſar & Pontifex„ Quæ ipſa etſi negent Romanenſes, ſuo tamen teſtimonio firmat Albertus Cranzius Saxon. L. 8. C. 36. Nec ſanè de hoc Bonifacii facto dubitaverit, quicunque ejusdem conſtitutionem inter extravagantes communes exſtantem L. 1. tit. 8. de majoritate & obedientiâ cap. 1. *unam ſanctam Eccleſiam* evolverit, ubi hæc habentur: *Eccleſiæ unius & unicæ unum corpus, unum caput, non duo capita, quaſi monſtrum Chriſtus videlicet & Chriſti vicarius Petrus Petrique ſucceſſor.* Additur in hujus *poteſtate duos eſſe gladios, ſpiritalem videlicet & temporalem.* Adjicitur mox: *Qui in poteſtate Petri temporalem gladium eſſe negat, malè verbum attendit Domini proferentis:* Converte gladium tuum in vaginam„ Quin & hoc adſpergitur, *gladium materialem manu Regum exerceri ſed ad nutum & patientiam Sacerdotis, temporalem autoritatem ſpirituali ſubjici, dicere Apoſtolum:* non eſt poteſtas, niſi à DEO, *quæ autem à DEO ſint, ordinata eſſe, non autem ordinata fore, niſi gladius eſſet ſub gladio & tanquam inferior reduceretur per alium in ſuprema,* quaſi, ubi *ordo eſt*, ibi ſit *dependentia* unius ab alio, poteſtatem *ſpiritalem quamlibet præcellere poteſtatem, de eccleſiaſticâ poteſtate verificari vaticinium Hieremiæ*: Ecce conſtitui te ſuper gentes & regna ad extirpandum &c. Et poſt alia id genus denique aſſeritur, *ſubeſſe Romano Pontifici omnem humanam creaturam idque omninò eſſe de neceſſitate ſalutis.* Ita Bonifacius, homo horrendus, quis enim ſine ſtomacho ejusmodi dicteria ferat? quem verò, cùm hanc poteſtatem in Philippum Pulchrum, Galliæ Regem exercere conaretur atque ita ad ipſum ſcriberet: *Scire te volumus, quod in ſpiritualibus & temporalibus nobis ſubes. Beneficiorum & præbendarum ad te collatio nulla ſpectat, &, ſi quæ contuliſti, collationem hujusmodi irritam decrevimus & quatenus de facto proceſſerit, revocamus*, quem inquam, cum hæc in extrema laberetur, ita depexum dedit Rex literis ad ipſum ſcriptis, quas & nuper ad corpus doctrinæ Sorbonenſe p. 59. produximus: *Philippus, DEI gratiâ Francorum Rex Bonifacio ſe gerenti pro ſummo Pontifice ſalutem modicam ſive nullam. Sciat tua maxima fatuitas in temporalibus* (at verò in ſpiritualibus eò durius jugum eſt, quò pretioſior à Chriſto Redemptore hîc libertas parta eſt 1. Cor. 7, 23.) *nos*

alicui

alicui non ſubeſſe, Eccleſiarum & præbendarum collationem ad nos jure regni pertinere, ſecus autem credentes fatuos & dementes reputamus. Confer, quæ de literis hiſce habent Frid. Spanhemius in Hiſt. Chriſt. Sec. 14. n. 3. Opp. T. 1. f. 1738. 1739. & Jo. Guil. Janus in diſſ. de dominatu Pontificio in Reges & Principes poſt reformationem diminuto §. 14. p. 48. 49. Sed quò quæſo vel tandem hic excurrimus, quibus oſtendendum erat, ſacerdotium & imperium in uno homine tanquam in unâ ſede morari poſſe?

(*ll*) *Petalo epiſcopali*, inquis, mi lector. Quî, quæſo, hoc, quî fit, ais, ut is, qui diſtinctionem heic rebus adhibere conatur, Principi *jus Epiſcopale* affundat? Dudum, ita addis, ſpectrum hoc exſibilavimus oſtendimusque, Principi jus epiſcopale adſcribi non poſſe. Sed ipſum hoc, quod tu jam mihi opponis, lector, ſpectrum eſt & pura puta, quam ſemper repetis atque recantillas, logomachia. Jus epiſcopale, quod Principibus vulgò, licet incautius nec admodum adcuratè, adſcribi videas, nihil aliud eſt, quam jus jura collegialia, quòd à toto cœtu ea adminiſtrari non amplius poſſunt, exercendi, apud Romanenſes Epiſcopis, apud Proteſtantes Principibus traditum. Prout itaque apud Romanenſes illud epiſcopale audit, quòd nempe Epiſcopis id ab iis commiſſum eſt, ita & apud Proteſtantes jus eccleſiaſticum Principale idem nominari poſſet, ſi novis nomenclationibus hîc inhiandum eſſet. Tota res clarior evadet, ſi quod in capite ſequente faciemus, *jura ſacrorum abſoluta à juribus ſacrorum collegialibus* ritè diſtinxerimus.

CAPUT IV.

DE
VERA JURIS PROTESTANTIUM ECCLESIASTICI INDOLE.

ARTICULUS PRIMUS.

Enarratis jam juris eccleſiaſtici originibus fontibusque illis, quos Chriſtianiſmus in cunis ſuis atque in ſimplicitate, quâ olim floruit,

floruit, vagiens haud profectò largos ſed modicos parcosque hic nobis ſuppeditavit, enarratis ſaltuque è ſeculo tertio ad ſeculum, quo repurgata tantiſper ſacra fuere, jam facto & transmiſſis ſilentio temporibus illis, in quibus tyrannis hierarchica utramque paginam fecit, quæ verò jam, ubi Eccleſiæ Proteſtantes, quas vocant, ſive reformatæ ab Eccleſiâ Romanenſi atque iis Eccleſiis, quæ in verba ejusdem jurant, divortium fecere, ſua ſaltem loca occupat clauſoque dominationis ſuæ carcere regnat, fauſto ſic omine ad veram Juris eccleſiaſtici indolem evolvendam alacres progredimur. Quod antequam faciamus, paucis ſaltem præmonemus, ordinem iſtum eccleſiaſticum, qui in Romanâ Eccleſiâ obtinet, in ſe haud damnabilem eſſe, ſed, niſi tyrannis eccleſiaſtica & poteſtas quædam coactiva & independens ſuperſtitioque, quâ ſanctitas phyſica perſonis & ritibus ſubinde adſpergitur, rebus affunderetur, utique tolerari poſſe. (*a*) Scilicet, cùm Eccleſia, uti ſupra jam diximus, non ſit ſtatus civilis, ſed ſocietas in ſtatu, ſed collegium quoddam, quod mediâ in civitate erectum conſpicitur, ubi homines ex merâ arbitrii libertate in unum coëunt, & ex pacto, ex conventione mutuâ, ex confœderatione, quâ ſuas voluntates in unum conflant, diſciplinam quandam generalem fingunt denſantque & confœderant, juxta quam omnes vivere oporteat & à quâ qui deſciverit, ipſo facto ſocietate iſtâ extorris eſſe cenſeri debeat, (*b*) cùm porrò ad hanc diſciplinam adminiſtrandam inde ab illo tempore, quo collegium eccleſiæ per ſtatum omnem ſeſe diffudit omnesque, qui cives ſunt, etiam collegiati ſint, totus cœtus, prout ille ex doctoribus & auditoribus conſtat, concurrere, niſi tarditatem ſummam & quotidianos tumultus rebus inducere velis, amplius ex ſolido nequeat, (*c*) omnino neceſſum fuit; ut jura collegii, quæ ſanè magiſtratus civilis & privilegio ſuo luculento heic affuſo firmat & contra refractarios graviter tuetur, (*d*) ea nempe jura, quæ in toto cœtu, ſi rerum originem ſpectes, reſident, certis quibusdam perſonis traderentur. Jam, cùm in primis temporibus cœtus ſenſim ſenſimque augerentur & ſub gentilium Principum dominatio-

 ne

ne res Chriſtianæ adhuc ſerperent, accidit, ut ejusmodi directio, ab omni tamen, quod probè notandum eſt, coactione, hactenus aliena (*e*) paulatim ab Eccleſiâ, conſenſu quodam tacito, Epiſcopis committeretur, qui deinde, cum Imperatores ſubinde Chriſtianis nomina ſua diptychis inſcriberent, palpo iis obtruſo, juribus collegii adminiſtrationi ſuæ eique limitatæ conceſſis jurisdictionem quandam politicam tyrannidemque ſpiritualem perverſo auſu affudere, donec vel tandem independente & abſolutâ quâdam poteſtate, cui tamen eccleſiaſticæ ſaltem, ſpiritualis & internæ titulus inductus fuit, contra voluntatem Chriſti ſibi ſumtâ tribunal quoddam ſummum & eccleſiaſticum quoque illud ſed coactivum ab iis erectum atque res ſacræ à clero ita deciſæ fuere, ut magiſtratui politico hîc tantùm exſequendis rebus brachium porrigendi atque deciſionibus clericalibus pulchro quodam obſequio, ſine quo beatam vitam nemo aſſequi poſſit, adhinniendi gloria fuerit relicta, populus verò miſerrimæ ſervituti tyrannidique intolerabili collum ſubdere opus habuerit. (*f*) Jam cum ſenſim ſenſimque jugum iſtud tantopere humeros & imperantium & plebis premeret, ut, quod jam diximus, acerbi hanc in rem ululatus gemitusque, bello inter imperium & ſacerdotium exorto, ubique audirentur, contigit vel tandem, ut MARTINO LUTHERO, Viro planè eximio atque præſtantiſſimo claſſicum hîc canente, Principes & plebs ex profundo quaſi ſomno expergefacti in priſtinam libertatem, admotâ rebus inſpiciendis ſanioris judicii lucernâ & excuſſo, quod humeros ipſorum hactenus uſſerat, jugo, ubicunque Eccleſiâ à Romanenſibus ſacris abiit, redirent & collegii jura, quæ Clerus perperam adminiſtraverat, retenturus eadem, ſi rebus benè geſtis à tyrannide ſacrâ & malâ adminiſtratione manus abſtinuiſſet, conſenſu plebis eccleſiaſticæ tacito nec diſſentientibus ſanè Eccleſiæ repurgatæ novis doctoribus Principibus & magiſtratui politico traderentur atque per pacificationes dein religioſas (*g*) ſigillum civile acciperent, eo ut munita à cœtu ad ſe amplius retrahi non poſſent. (*h*) Atque hoc ferè ubique in Eccleſiis, quæ à Romana ſeceſſere, maximè

mè Germanicis factum, niſi quòd jura Collegii & directio eccleſiarum alicubi presbyteris laicis, haud excluſis tamen penitus Eccleſiæ doctoribus, fuerint tradita, (*i*) Epiſcopaliſque diſciplina in Angliâ (*k*) maximè adhuc obtineat, cæteris Eccleſiis, quæ purgatis ſacris gaudent, vel presbyteralem (*l*) vel mixtam ex Epiſcopali & presbyteriali (*m*) formam tenentibus vel jura collegii communi omnium conſilio, quod apud independentes (*n*) & Quackeros (*o*) in Angliâ, in Belgio verò apud Mennonitas (*p*) & Collegiatos (*q*) eosdemque Quackeros (*r*) fit, adminiſtrantibus, id quod ex confœderationis mutuæ arbitrio utique dependet, juxta quam jura collegii vel à toto cœtu, ſi nimis prolixus is haud ſit, vel à clero ſolo vel à presbyteris laicis vel à magiſtratu politico, maximè ſi & is ad cœtum iſtum pertineat, exerceri & adminiſtrari poſſunt. Etſi verò, quamcunque ex his elegeris Eccleſiæ adminiſtrandæ formam, ubique ferè tyrannis invadere animos & abuſus ſummi irrepere poſſint, & tùm demùm res Eccleſiæ benè ſtet, ſi Jura ipſius à prudentibus & piis, ſive dein ii imperantes, ſive doctores, ſive presbyteri laici ſint, adminiſtrentur, tamen commodum hoc accidit, ut apud nos Principibus jura collegialia traderentur, cùm ii ſtatim rerum adminiſtrationi hâc ratione civilem manum affundere poſſint, utpote qui & ſuperioritati territoriali, quâ fulgent, annexum hoc habent, ut collegia & ſocietates, quæ in civitate ſuâ ſunt, uti privatos quosvis contra inſultus aliorum protegant privilegiaque ſemel iisdem à ſe conceſſa cum autoritate tueantur, qui denique per beneficia, quæ in Eccleſiam contulere & adhuc conferunt, unde ſanè jus patronatus, quod vocant, maximè naſcitur, peculiare ſibi heic jus, itidem collegiale illud, quæſivere. (*s*)

(*a*) Hinc non malè adeò PHILIPPUS MELANCHTON in ſubſcriptione articulorum Smalcaldicorum: *De pontifice autem ſtatuo, ſi Evangelium admitteret, poſſe ei, propter pacem & communem tranquillitatem CHRISTIANORUM, QUI JAM SUB IPSO SUNT & in poſterum ſub ipſo erunt, ſuperioritatem in Epiſcopos, quam alioqui habet jure humano, etiam à nobis permitti.* Quanquàm enim hæc ipſis articulis Smalcaldicis à LUTHERO compoſitis P. 2. C. 4. adverſa eſſe videantur, ubi

ſanè Megalander Pontificem Romanum ne humano quidem jure ſuperioritatem in Epiſcopos poſſidere ſupponit, ita tamen ſunt comparata, ut, præmiſſâ ſemper conditione illâ; ſed quæ profectò, niſi ſeculum penitus mutetur, impleri haud poterit, *ſi Papa Evangelium admitteret*, rei Chriſtianæ nullum detrimentum afferant, ubi vel maximè & illum MELANCHTHONIS, quem *de poteſtate & primatu Papæ* & *de poteſtate & jurisdictione Epiſcoporum* ſcripſit, libellum planè eruditiſſimum & judicioſiſſimum articulis hodiè Smalcaldicis affuſum inſpici velim. Scilicet, ſi Epiſcopi cognitione, ſanctitate, prudentiâ zeloque pro gloriâ DEI & pro ædificatione hominum polleant & jurisdictioni coactivæ cuidam non inhient, quid impedit, quo minus ipſis jura collegii adminiſtranda dari poſſint? Vide omninò Apol. Aug. Conf. art. 7. p. 204. ubi cauſæ, cur Epiſcopatum aboleverimus, ediſſeruntur. Digna ſunt verba, quæ apponantur: *In hoc conventu* (Auguſtano A. 1530. inſtituto, ubi Auguſtana Confeſſio Imp. Carolo V. fuit exhibita) *ſæpè teſtati ſumus, nos ſumma voluptate cupere conſervare politiam eccleſiaſticam & gradus in Eccleſiâ factos etiam humanâ autoritate. Scimus enim, bono & utili conſilio à Patribus eccleſiaſticam diſciplinam hoc modo, ut veteres canones deſcribunt, conſtitutam eſſe. Sed Epiſcopi Sacerdotes noſtros aut cogunt hoc doctrinæ genus, quod confeſſi ſumus, abjicere & damnare, aut novâ & inauditâ crudelitate miſeros & innocentes occidunt. Hæ cauſæ impediunt, quo minus agnoſcant hos Epiſcopos noſtri Sacerdotes. Ita ſævitia Epiſcoporum in cauſâ eſt, quare alicubi diſſolvitur illa canonica politia, quam nos magnopere cupiebamus conſervare. Ipſi viderint quomodo rationem DEO reddituri ſint, quòd diſſipant Eccleſiam.* Et rurſus: *Porrò hic iterum volumus teſtatum, nos libenter conſervaturos eſſe eccleſiaſticam & canonicam politiam, ſi modò Epiſcopi deſinant in noſtras Eccleſias ſævire. Hæc noſtra voluntas & coram DEO & apud omnes gentes ad omnem poſteritatem excuſabit nos, ne nobis imputari poſſit, quod Epiſcoporum autoritas labefactatur, ubi legerint atque audierint homines, nos injuſtam ſævitiam Epiſcoporum deprecantes nihil æqui impetrare potuiſſe.* Sed rectè omninò habet, quòd Eccleſia purior jura collegialia, quæ in tantum abuſum tracta ab Epiſcopis in Papatu fuere, ad ſe retraxerit Principibusque dederit. Cæterùm inanes ſunt gloſſæ, quas in ſubſcriptionem iſtam Melanchthonianam fundit JAC. BENIGNUS BOSSUETUS, Epiſcopus quondam Meldenſis Gallus in hiſtoire des variations des Egliſes Proteſtantes L. 4. §. 39. p. 182. 183. & L. 5. §. 24. ſqq. p. 280. ſqq. qui haud ſatis capit, Melanchthonem Ponti-

Pontifici Romano omnem in Eccleſiam poteſtatem, quam jure divino ſibi is arrogaverit, prorſus denegare, eamque ſaltem ipſi tribuere, quam ex conventione eorum, qui ſponte ſe eidem olim ſubmiſere, habeat, limitatam illam hactenus atque ad Evangelii puram profeſſionem, de quâ certè non ipſi ſoli ſed toti Eccleſiæ nemine excluſo judicium competat, reſtrictam. Quæ qui Pontificio fermento tincta eſſe crediderit, idem ſanè & de J. Clerico, Viro celeb. cui profectò tale fermentum nemo ſanus adſcripſerit, dicere neceſſum habebit, qui eandem ferè in ſententiam in libello de eligenda inter diſſentientes Chriſtianos ſententia §. 11. diſſerit. Adde Bibl. Choiſ. T. 10. Art. 7. p. 307. & T. 21. P. 1. p. 3. ubi ait Vir. clariſſ. formam Epiſcopalem, qualis in Angliâ habetur, optimam formam eſſe. Jam ergò, ubi de Eccleſiæ Romanæ hierarchiâ judicium à nobis fertur, velimus ſemper id eâ, quâ par eſt, modeſtiâ dilui nulliſque injuriis, nullis ſarcaſmis fœdari. Etſi enim prorſus dicendum ſit, quod res eſt, & vel maximè tyrannis illa eccleſiaſtica & poteſtas coactiva independens, quam Clerus Pontificius exercet & quâ in mentes hominum is graſſatur, adductis in medium rationibus ſolidis jugulari à nobis debeat, tamen à durioribus heic locutionibus nobis, qui maximè in Imperio Germanico vivimus, abſtinendum eſſe & res ipſa & Chriſtianiſmi verioris & pacificationum publicarum edictorumque Imperialium ratio dictitat. Quod reſtat, & in Eccleſiâ Romanâ varias regiminis eccleſiaſtici formas conſpicere eſt. Eæ enim Eccleſiæ, quæ heic libertatibus ſuis fruuntur, uti Gallicana, Pontifici Romano tàm arctè haud ſubjacent, uti Eccleſiæ illæ vel Italicæ vel aliæ, in quæ idem poteſtatem magis abſolutam exercet. Ita dixeris, formam regiminis Eccleſiaſtici Gallicani ad ariſtocratiam magis quam ad monarchiam inclinare. Jam enim Eccleſia Gallicana à Curiæ Romanæ Pontificiſque Romani deciſionibus haud dependet ſed ad Conciliorum, ſed ad Epiſcoporum ſuorum, qui & in partem deciſionis venire debent, ſtatuta ſed ad antiquas conſuetudines ſuas & avita privilegia provocat. Scilicet in eo conſiſtunt utique Eccleſiæ Gallicanæ libertates, quod ſuis illa canonibus, ſibi propriis regitur, nec ad Pontificis Romani mandata ſtatim aſſurgere neceſſum habet. Autorum omnium ferè, qui de hiſce libertatibus vel in affirmativam vel in negativam ſcripſere, indicem ex diariis maximè eruditorum in tractatu de libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ antiquæ & hodiernæ A. 1707. Roſtochii edito exhibuit Petrus Zornius, Vir clariſſimus.

Eminent verò inter eos PETRUS DE MARCA, PETRUS PUTEANUS (*du Puy*,) cujus librum LANGLETUS DU FRESNOY denuò edidit, RICHERIUS, LAUNOJUS, TALONIUS, PINSSONIUS, AUDOULIUS, LARROQUANUS, MAIMBURGIUS, SFONDRATUS, HEIDEGGERUS, DUPINIUS, alii. Quid verò valeant Eccleſiæ Gallicanæ libertates, ex rebus conſtitutionis *Unigenitus* ſatis, ut arbitror, patet.

(*b*) Ejusmodi ſocietates in civitate iniri ſuiſque etiam juribus, quæ utique majeſtatica haud ſunt ſed ſaltem conventionalia, florere poſſe, ita ut magiſtratus iis vi poteſtatis, quam habet, ſummæ inhiare haud neceſſum habeat, ſed potius, ubi juribus hiſce ſocietatem privat, libertate naturali, quam populus ſibi ſemper reſervavit, eum privet adeoque poteſtatem ſuam nimis extendat, LONGE CERTISSIMUM eſt & extra OMNEM dubitationis aleam ab iis ponitur, qui ſapiunt. Hinc & patet, quam ſolicitè à *juribus ſacrorum abſolutis* diſtinguenda ſint *jura ſacrorum collegialia*, quod communiter à Viris præſtantiſſimis haud fieri conſpicimus.

(*c*) Scilicet maxima eſt diſtinctio inter Eccleſiam, prout olim illa ſe habuit, ubi ſocietatem ſaltem particularem quandam effecit, quæ per totam civitatem nondum ſe diffudit & ubi omnia civitatis membra nondum & ſocietatis hujus membra exſtitere, & inter Eccleſiam, quæ per totam civitatem diffuſa eſt, ita, ut quot cives ſunt, tot etiam ſint collegiati. In priori caſu non eſt, quòd jura collegii in unam quandam vel plures perſonas adminiſtranda transferantur. Ita enim hîc omnia adminiſtrari poſſunt, uti in Eccleſiâ Hieroſolymitanâ tempore Apoſtolorum & Eccleſiâ Africanâ tempore Cypriani adminiſtrata fuere, ubi plebis judicium omnibus rebus fuit adhibitum. Aſt in poſteriore caſu res longè aliter ſe habet. Jam enim hîc ob ſummam rei neceſſitatem jura collegii, non, quod probè notes velim, lector, jura conſcientiæ & libertatis Chriſtianæ, juxta quam ſoli DEO ſubjicimur & quæ internos animi motus internumque cultum externamque etiam locomotivam, quæ cum interno cultu neceſſariam connexionem habet, ſpectat, hîc, inquam, ob ſummam rei neceſſitatem jura collegii, hoc eſt, jura directionis eccleſiaſticæ exterioris certis quibusdam perſonis adminiſtranda traduntur. Quâ ratione ſi quis *Eccleſiam repræſentativam*, quæ nempe in rebus externis ex pacto & conventione diſponat, fidem autem non decidat, non determinet, non injungat, ſed doctrinam cœtûs & collegii hiſtoricè ſaltem deſignet & præſupponat, vel ſi melius quid iis, qui collegii

collegii jura adminiſtrant, ſubortum fuerit, nudis ſuaſionibus ſolisque argumentis, non tamen ad nauſeam collegii, rem agat, ſtatuerit, nos haud refragabimur. Magnâ autem, uti ſemper repetendum eſt, in juribus collegialibus adminiſtrandis prudentiâ opus eſt, ut nempe nec laqueos mentibus hominum immittamus, nec populi clamoribus turbisque portam adaperiamus. Sed, quamcunque demum rebus eccleſiaſticis adminiſtrandis methodum præſcripſeris, omnia abuſibus patent, queis ii ſoli obviam ibunt, qui, ubi rebus gerendis hic præfecti ſunt, pietate & dexteritate pollent.

(*d*) Hæc ita ſe habere rei ipſius natura dictitat. Sed opus eſt, ut ejusmodi collegium in quod plures, factâ confœderatione, coeunt res ſuas inſpiciente Magiſtratu & luculenter permittente agat. Quod ſi ita ſe habuerit, Magiſtratus dein ſocietatis hujus Protector eſt eosque, qui, ubi in tabulas confœderationis conſenſere, deinde ordini ſemel ſtatuto ſe non ſubmittunt ſed turbas concitant, collegio ita volente, eodem expellit. Hinc non eſt, quod hîc quidem ajas, clero dein *brachium ſeculare* & Magiſtratum ſaltem inſervire, adeoque ad ejus nutum ſeſe componere debere. Neque enim magiſtratus heic brachium rebus niſi probè perſpectis & pro re natâ adhibere, nec cœcum profectò petitis iſtiusmodi, in quorum juſtitiam haud inquiſitum eſt, conſenſum adſpergere debet.

(*e*) Hinc factum, ut, quando excommunicati Eccleſiâ olim excedere noluere, cum Eccleſiæ eos vi expellere haud poſſent, magiſtratus politicus id fecerit, uti ex exemplo Pauli Samoſateni liquet, quod ſupra attulimus.

(*f*) Hæc in regno Pontificio ita ſe habuiſſe & etiamnum ita ſe habere, res ipſa clamitat.

(*g*) Vide pacem Religioſam A. 1555. Auguſtæ initam §. 20. & inſtrum. pacis Cæſario-Suecicum Art. 5. §. 30. 31. 42. Art. 7. §. 1. 2. in quo poſteriore in genere cautum fuit, ut res eccleſiaſticæ earumque adminiſtratio eo in ſtatu remanerent, in quo ſub initium A. 1624. exſtitere. At verò tunc Jura ſacrorum collegialia à Principibus magiſtratibusque fuiſſe adminiſtrata conſtat.

(*h*) Hoc probè obſervandum, ne credatur, jura hæc collegialia ita ſaltem à Principibus adminiſtrari, ut plebs eccleſiaſtica ea ad ſe retrahere poſſit, quandocunque libuerit. Retrahi enim ſaltem poſſunt in caſu tyrannidis ſacræ à Magiſtratu exercitæ. Neque enim, quoniam hæc jura Principibus tradita & commiſſa fuere, aliam ea naturam induunt, quemadmodum collegium, licet per totum ſtatum diffundatur,

datur, tamen, Viris doctiſſimis egregiè ita ſtatuentibus, collegii naturam non exuit.

(*i*) Id in Belgio Eccleſiisque Reformatis & Presbyterianis, imò & noſtris, Belgicis illis, & in Hamburgenſi Eccleſiâ videre eſt, ubi Presbyteri laici cum clero jura collegialia exercent. Enata tamen hanc in rem fuit lis jam ante hos centum annos, quæ inter Remonſtrantes & Contraremonſtrantes acrior dein exarſit, ubi hi quidem Magiſtratui jura collegialia denegavere, illi verò eadem cum poteſtate, quam vocàrunt, architectonicâ eidem adſcripſere, nec ab utrâque parte Jura ſacrorum abſoluta & Jura ſacrorum collegialia rectè diſtincta fuere, utpote quâ diſtinctione curatè adhibitâ atque ad confœderationis, quæ hîc & nunc obtinet, leges rationesque applicatâ tota ſtatim lis in fumos abit. Qui rerum notitiam quandam ſibi comparare &, qui hanc in rem à Viris doctiſſimis ex utrâque parte ſcripti libri, inter quos utique Hug. Grotii de imperio ſummarum poteſtatum circa ſacra liber eminet, inter omnes, quos Vir ſummus ſcripſit, eruditionis & judicii vi minimus, fuerint, nôſſe voluerit, adeat H. L. Benthemium in dem Holländiſchen Kirch-und Schulen-Staat P. 2. C. 2. §. 21. ſqq. p. 74. ſqq. & illuſtrem Virum, Christianum Thomasium, tùm in dem bedencken quod ſupra citavimus, p. 143. ſqq. tùm in cautelis circa præcognita Juriſpr. Eccl. C. 1. §. 9. p. 5. itemque celeberr. Theologum Jenenſem J. Fr. Buddeum in hiſtoriâ Juris naturalis §. 54. & vel maximè Gisbertum Voetium, Theologum olim Ultrajectinum in Politicâ Eccleſiaſticâ, quæ Amſtelodami Anno. 1663. 1669. 1676. tribus partibus abſoluta prodiit, P. 1. L. 1. Tr. 2. C. 2. p. 125. ſqq. & P. 3. L. 4. tr. 1. C. 13. p. 817. ſqq. Adde. & l. c. tr. 4. C. 1. de Eraſtianis diſciplinæ eccleſiaſticæ adverſariis p. 936. ſqq. Quod ipſum dum memoramus, hoc ipſo loco indicandum eſt, de Thoma Erasto, Medico Heidelbergenſi, qui ſtatuit, excommunicationem tùm minorem tùm majorem non Eccleſiæ ſed Magiſtratui competere, evolvendos eſſe Jo. Seldenum de ſynedriis vet. Ebr. L. 1. C. 10. p. 297. ſqq. & C. 13. p. 365. 366. Christ. Thomas. in adnot. ad Ulr. Huberum de jure civitatis L. 5. ſect. 5. C. 1. p. 166. ſqq. Jo. Christ. Wolfium, V. C. in Caſaubonianis p. 229. & obſervat. ſelectas Theod. Crugeri ad hiſtoriam cenſuræ eccleſiaſticæ diſſ. I. ſub præſidio eruditiſſimi Jani defenſam p. 8. ſqq. Ulterius tamen Erasto progreditur Thomas Hobbes, qui, cum ajat, civitatem

tatem Chriſtianam eſſe Eccleſiam, omnia planè Eccleſiæ jura ad civitatem transfert eique determinationem omnium fidei articulorum, excepto illo, *Chriſtum eſſe Meſſiam*, adſcribit. Vide elementa philoſophica de cive C. 17. §. 21. ſqq. C. 18. §. 14. & Leviathanem ſive de materiâ, formâ & poteſtate civitatis eccleſiaſticæ & civilis C. 33. 39. 42. append. C. 2. ubi & doctrina de hæreſi juxta principia illa explicatur diciturque, hæreſin eſſe id omne, quod Magiſtratus credi vetuerit. Ejusmodi verò & principia, Cæſaropapiam efferentia, defendere apud Belgas in politicâ contractâ ſuſtinuit ADRIANUS HOUTUYNUS, JCtus, quem illuſtris PUFENDORFIUS in appendice ad libellum de habitu religionis Chriſtianæ ad vitam civilem depexum dedit.

(*k*) Conſtat, quænam ſit in Angliâ rei eccleſiaſticæ ratio. Dantur, ut paucis nos abſolvamus, in Angliâ variæ Eccleſiarum formæ, Epiſcopalis, Presbyteriana, independens, Quackeriana. Epiſcopalis, quæ publica eſt, quæ & Regis eſt, quæ & communiter apud Scriptores noſtros Eccleſiis Reformatis, quas vocant, ſed perperam adſpergitur, cùm peculiare planè Eccleſiæ corpus ſit, illa eſt, ubi Epiſcopus cæteros Eccleſiæ Miniſtros, qui Presbyteri nuncupantur, quos & ille ſolus ordinare poteſt, ſupereminet & iis præpoſitus eſt, ita tamen, ut jura collegialia pauciora ipſe, præcipua Rex, qui *defenſoris fidei* eapropter jam titulum gerit, exerceat. Sunt autem Epiſcopales hi vel rigidiores vel modeſtiores. Rigidiores, qui nomine politico *Tories*, nomine eccleſiaſtico *High Churchmen* appellitantur, exiſtimant, Epiſcopatum juris divini abſoluti eſſe nullamque veram Eccleſiam dari, in quâ Epiſcopatus haud vigeat, nec veros eos Eccleſiæ miniſtros eſſe, qui à Presbyteris ordinati ſint, uti nec vera ſint, (id quod quidam & ex iis aſſerunt,) quæ per eos adminiſtrentur ſacramenta. Modeſtiores verò, qui nomine politico *Whigs*, nomine Eccleſiaſtico *Low Churchmen* vocantur, etſi hactenus exiſtiment, nullum Eccleſiæ ordinem tantoperè convenire, uti Epiſcopalem, qui & à DEO inſtitutus fuerit, tamen veræ Eccleſiæ gloriam ſacramentorùmque & miniſterii validitatem Eccleſiis Presbyterianis haud derogant. Illi obedientiam paſſivam, hoc eſt, quod Principi tyranno reſiſtere non liceat, hi activam, hoc eſt, contrarium defendunt. At verò & inter eosdem magna lis eſt de poteſtate Epiſcopali, illis quidem independentem eam, uti ferè in regno Pontificio ea viget, his dependentem & Regi etiam in exercitio jurium colle-

gialium, quæ dicimus, ſubjectam arbitrantibus. Taceo diverſas, quas de validitate ordinationis per eos, qui Epiſcopis injuſtè depoſitis ſuccedunt, adminiſtratæ ſibi invicem Eccleſiæ Anglicanæ filii moverunt, controverſias, taceo & inſignem illam quæſtionem: Num ſucceſſio hierarchica canonibusque veteribus congrua in Eccleſia Anglicana habeatur & num Epiſcopi illi, à quibus omnes ordinationes Anglicanæ profectæ fuere, ipſi fuerint canonicè ordinati? id quod in dubium vocavere BOSSUETUS, JESUITÆ PARISIENSES & MASSUETUS. Præter Epiſcopales verò hoſce, qui unam Eccleſiam eamque publicam præcipuisque veſtitam privilegiis collegialibus in Anglia efficiunt, reperiuntur & ibidem Presbyteriani, Reformati aliàs, apud quos eorum miniſterium eccleſiaſticum, demta epiſcopali dignitate, ex Miniſtris Eccleſiæ ſive Presbyteris ex omni parte æqualibus conſiſtit, & Independentes, qui nullum miniſterium eccleſiaſticum habent, quovis, qui ſaltem ex cœtu iſto eſt, rebus linguam manumque affundente, id quod ferè & apud Quackeros notandum venit. Atque hæ omnes Eccleſiæ circa ordinem & conformationem ſuam plurimùm inter ſe inde à repurgatis ſacris, quavis ſe Apoſtolicam cœtus eccleſiaſtici formam ſervare cauſante, diſceptavere. Longæ hæ lites ſunt, longæ ambages, quibus jam nos evolvendis vacare haud poſſumus, & quas, qui noſſe velit, hiſtoriam Eccleſiæ Anglicanæ motuumque, qui eam inde ab Henrico VII. usque ad hæc tempora agitavere, inſpicere debet. Adeat, qui volet, (jam enim compendii cauſâ unicum ſaltem Autorem heic nominamus,) GUILIELMI NICHOLS, S. T. P. Eccleſiæ Anglicanæ Presbyteri defenſionem Eccleſiæ Anglicanæ Londini A. 1708. editam. De famoſâ illâ quæſtione, ubi diſputatum fuit, num ſynodi eccleſiaſticæ ſine Regis præſcitu teneri & ſine ejusdem autoritate concluſa confingere poſſint, diſceptarunt inter Anglos modernos Viri præſtantiſſimi, affirmativam tenentibus maximè HILLIO & ATTERBURIO, negativam WAKIO, qui hodiè ſedem Cantuarienſem plurimùm ornat, BURNETO & HODIO. Qui fontes haud intelligit vel ad manum non habet, adeat tantiſper les nouvelles de la Rep. des lettres par M. Bernard. 1700. p. 685. ſqq. 1701. T. 2. p. 218. ſqq. & Mem. de Trev. 1701. Mai p. 174. ſqq. itemque die unſch. Nachr. 1706. p. 392. ſqq. Nemo verò neſcit, quantas turbas in Angliâ, quantos animorum motus ante aliquot annos concitaverint, qui inde à Jacobo II. imperantes legitimos regnum Anglicanum occupâſſe inficiantur, inter quos

quos maximè eminuit Henricus Dodwellus, qui verò ante obitum vel tandem cum Epiſcopis imperio ſeſe conformantibus pacem iniit, uti ex vitâ ejus per Fr. Brokesbæum datâ, cui parænefin ad exteros de nupero ſchiſmate Anglicano itidemque Theoriam Eccleſiæ Dodwellianam affundere par eſt, videre eſt, (*) Georg. Hickesius & vel maximè Laur. Howel, cui cum aliis Th. Bennetus, Guil. Guilielmi, Th. Dawsonius, Jo. Turnerus, maximè verò reverendiſſimus Vir, Benjamin Hoadly, Epiſcopus Bangorienſis, cui verò Andr. Snape aliique contradixerunt, ſua repoſuere, queis Eccleſiam Anglicanam hodiernam à ſchiſmatis crimine, quam in rem & ea, quæ Humfredus idem Hodius hîc dudum ſcripſit, legenda ſunt, liberavere & (hùc enim vel maximè lis illa, quæ hoc ipſo tempore adhùc durat, verſa fuit,) hierarchiæ Epiſcopalis independentiam atque neceſſitatem abſolutam gravi ſtylo jugulavere. Nec minus nota ſunt illa, quæ contra Clerum Anglicanum & jura epiſcopalia atque ſacerdotalia ante aliquot annos ſcripſere Antonius Collinus, idem, qui & de libertate cogitandi ſcripſit & G. Tyndallus, hic quidem in libro, qui titulum fert *the rights of the Chriſtian Church*, ille verò in alio, qui inſcribitur: *Prieſtcraft in perfection*, ubi maximè probare voluit, clauſulam articuli 10. Conf. Anglicanæ, quâ jura ordinandi ritus & cærimonias autoritasque decidendi res fidei Eccleſiæ tribuitur, per fraudem Cleri confeſſioni huic aſſutam fuiſſe, atque tum in exemplaribus MSS. tùm in primis impreſſis haud exſtare. Etenim in campum nimis prolixum jam abiremus, ſi hæc omnia diducenda & explananda nobis jamjam ſumeremus, qui ſi vellemus, ampliſſimam de litibus Anglorum hierarchicis diſſertationem conſcribere poſſemus. Id tamen paucis monemus, Tyndallo ſeſe oppoſuiſſe infinitos ferè, Turnerum, Hillium, Hickesium, Potterum, Wottonum, alios, conſulendosque omninò in hoc argumento eſſe præter Rich. Hookeri opera Th. Gregorii tractatum breviuſculum, in quo oſtenditur, tam electiones Epiſcoporum quam ordinationes ad nullam poteſtatem ſecularem ſed ad ſolos Eccleſiarum Præſides pertinere, Londini 1704. impreſſum & Gilberti Burneti librum, quem ibidem A. 1682. edidit ſub titulo: The hiſtory of the rights of Princes in the diſpoſing of Eccleſiaſtical benefices and Churchlands. Eos verò, qui de obedientiâ activâ & paſſivâ diſputavere, inter quos eminent præter Theologos Oxonienſes, quibus res tùm malè

 ceſſit,

(*) Vide D. de la Roche Bibliotheque Angloiſe T. 1. P. 1. Art. 4. p. 88. ſqq.

ceſſit, Atterburius, Blakhallus & Hoadlyus, hîc vix tangimus. Sed hæc quidem jam, ut primas ſaltem rerum lineas atque ideas lectoribus demus, ſufficiant.

(*l*) Ita Eccleſiæ Reformatæ omnes atque etiam Eccleſiæ noſtræ Belgicæ diriguntur, ubi nullus Superattendens vel Paſtor primarius habetur.

(*m*) Ita Eccleſiæ pleræque omnes, quæ Auguſtanam Confeſſionem profitentur, formâ mixtâ gaudent, quæ aliquid ex Epiſcopali, aliquid ex Presbyterali habet. At verò in Daniâ & Sueciâ Epiſcopos quoque habemus ſed Epiſcopis Romanenſibus & Anglicanis quoàd diſciplinam epiſcopalem haud omninò ſimiles.

(*n*) Hi ſunt illi, qui uti diximus, nullum miniſterium eccleſiaſticum habent, quovis, qui ſaltem ex cœtu eſt idoneusque ad rem videtur, & baptizante & do[illegible]nte. Presbyterianorum propago hæc eſt.

(*o*) Quackeri illi ſunt, qui ſequeſtrato utroque ſacramento omnique miniſterio eccleſiaſtico procul habito immediatis ſuggeſtionibus divinis inhiant, quovis, qui ſpiritum in ſe agere credit, in publicum ſua promiſcuo ſtudio efferente. Non verò eſt, quòd varias independentium & Quackerorum in Angliâ ſectas, &, quî eæ à ſe invicem diſtinguantur, jam enarremus, cum hujus noſtri inſtituti hoc non ſit.

(*p*) Mennonitæ, à *Mennone Simonis* ita dicti, aliâs Anabaptiſtæ, (ab Anabaptiſtis tamen Münzerianis & Monaſterienſibus probè diſtinguendi, cùm Magiſtratui etiam tyrannico nunquam reſiſtendum eſſe ajant,) ii nominantur, qui ad ſe ex aliis cœtibus venientes anabaptizant nullumque pædobaptiſmum adhibent, ſed adultos demum aquâ luſtrant. Habent hi doctores, quos *monitores* appellant, atque ſuas ipſi in ſectas abeunt, maximè, quòd in excommunicationis diſciplinâ à ſe invicem plurimùm diſſident.

(*q*) Collegiati Mennonitarum ſtirps ſunt, quæ certos ſuos doctores non habet, omnibus promiſcuè in publicum egregium ſua, ubi in unum conveniunt, juxta Quackerorum morem effundentibus. Hi verò, qui hoc Collegiatorum nomen ferunt, Arianis atque etiam Socinianis principiis operam dare conſpiciuntur.

(*r*) Sunt enim & Quackeri Belgæ, quos Amſtelodami vidimus, qui à Quackeris Anglis in eo ſolo abeunt, quod cùm agitationibus pectoris maximè, iisque planè miris & affectatis hi indulgeant, ipſi conveniente:

niente modo ſua proponunt atque etiam Scripturam ſacram in uſus ſuos ſubinde adhibent.

(5) Jam enim jura ſacrorum, quæ Magiſtratui civili competunt, uti ex his, quæ dicimus, conſpicitur, varios fontes habent. Vel enim ſunt *abſoluta* vel *conventionalia.* Illa ex majeſtate vel ſuperioritate territoriali fluunt nullamque limitationem patiuntur niſi quam natura rei poſtulat. Hæc ab Eccleſiâ vel ob beneficia, queis ab hoc vel illo acceptis illa fruitur, vel quòd commodiſſimè & optimè jura hæc ſic adminiſtratum iri videt, in eum vel eos, qui idonei rebus videntur, transferuntur, unde & ſunt vel jura Patronatus, quæ vocantur, vel jura collegialia ſtrictè ſic dicta. Non opus eſt itaque, ut dicamus, adminiſtrationem jurium collegialium Principi competere ut Principi, vel ut Chriſtiano, vel ut præcipuo Eccleſiæ membro. Non ut Principi. Ita enim Apoſtoli primique Chriſtiani peſſimè feciſſent, ſi jura Magiſtratus civilia adminiſtrâſſent, aut dicendum foret hoc, Magiſtratum ethnicum in tribus prioribus Chriſtianiſmi ſeculis juris majeſtatici particulas quasdam Chriſtianis vel ſponte tradidiſſe vel per conniventiam quandam tacito conſenſu reliquiſſe. Id quod tamen quam jejunum ſit, ex ipſis terminis patet. Nemoque facile eſt, qui ſecum ſtatuerit, incumbere Principi, ut, quando in ſocietatem quandam cives eunt, haud patiatur, ut jura inter ſe conventionalia ii componant, ad dirigendam ſocietatem quandam, quam ſecum invicem ineunt, ſpectantia, cumque â tyrannidis cujusdam notâ planè liberum eſſe, ſi, ubi talia jura conventionalia condita ſunt, eadem, invitâ ſocietate, ad ſe trahat. Nec eſt, quod dicas, ſoli Principi poteſtatem ſummam atque independentem competere, neminemque niſi imperantem ſummum leges ferre poſſe. Leges enim hæ & poteſtas juraque, quæ exinde emergunt, ſaltem ex conventione proficiſcuntur, quam ſubditis quoque competere, ita tamen, ut magiſtratus, ubi voluerit, rebus adſit, patet. Quin & exemplum Regum Iſraeliticorum imperantiumque in vetere Teſtamento hûc trahi nequit, cùm à ſtatu Judaico civili, qualis olim ſub Theocratiâ vel ſtrictiore vel remiſſiore floruit, eam ob rationem ad ſtatum civilem in univerſum conſequentia haud valeat, quia religio ſtatui Judaico fuit ita innexa, ut, qui religioni fidem haud præbuit ejusdemque legibus ſe haud ſubjecit, civis eſſe non potuerit, id quod jamjam aliter ſe habet. Cæterùm nolim, ut dicta Scripturæ ſacræ heic cumules, queis probes, magiſtratibus Chriſtianis, ut magiſtra-

tibus, competere jurium eccleſiaſticorum collegialium adminiſtrationem. Sit ita, Princeps ſit cuſtos utriusque tabulæ, uti nempe obſervatio utriusque tabulæ, quatenus ea à civibus ſit, ad ſalutem civilem obtinendam conducit. Æternæ enim ſaluti civium ut invigilent, Principum Chriſtianorum officium proprium non eſt, niſi eâ ratione, quâ cuivis Chriſtiano ea cura incumbit in alium exercenda. Hæc verò collegialium jurium adminiſtrationem utique ſecum haud fert, ſed hoc ſaltem, ut monitis, ut exemplo, ut egregiis inſtitutis ex beneficio fluentibus, nullum mandatum ſecum vehentibus viam ædificationis hominibus adaperiamus. Id verò paulò jejunum eſt, quando dicitur, exſtare tamen Jeſ. 49, 23. *Et erunt reges tutores tui & dominæ eorum tuæ nutrices, vultu verſus terram verſo colent te & pedum tuorum pulverem lambent.* Quæ ipſa ad Zionem dicuntur. Aſt adeò hæc jura ſacrorum non inferunt, ut nonniſi converſionem Regum gentilium ad Eccleſiam, ut nonniſi beneficia ab iis Eccleſiæ præſtanda, ut nonniſi ſubjectionem & venerationem Eccleſiæ Chriſtianæ ab imperantibus Ethnicis, vel Judaicæ, ubi ad Meſſiam aliquando illa ſe converterit, à Chriſtianis quibusvis Principibus in ſeculo illo aureo, quod ſunt ex interpretibus ſacris, qui exſpectent, aliquando exhibendam dictione rhetoricâ innuere videantur. Aſt vide hic, quæ in diſſ. de Regibus tempore Meſſiæ ad Zionem congregandis ad h. l. A. 1753. ſcripſimus. Dicitur porrò, exſtare Pſal. 2, 12. *O Reges terræ, oſculamini filium, ne iraſcatur.* Scilicet, quia Principibus oſculandus eſt Filius DEI, quia fide amplectenda eſt ſalus per ipſum parta, quia præcepta ejus ſunt nobis obſervanda; ideo jura collegialia eccleſiaſtica ipſis adminiſtranda ſunt. Quæ, quæſo, qualis, quanta connexio? Et ſanè tota plebs Chriſtiana & quivis ex plebe Filium oſculari debet. Ergone & quibusvis ex cœtu collegii jura adminiſtranda veniunt? Apage ἀνυπογισίαν! Jam & ſunt, qui hîc afferant Pſ. 24, 7. *Elevate, portæ, capita veſtra & elevate vos, portæ ſeculi, & introibit Rex gloriæ.* Itaque, ſi Magiſtratus politici debent ſua capita elevare, ut Rex gloriæ introeat, conſequitur, ut jura collegialia eccleſiaſtica ipſis adminiſtranda incumbant. At verò nexus iterum hîc nullus eſt, cum ita ad cætera omnia Eccleſiæ membra quoque argui poſſit, nec elevatio hæc adminiſtrationem iſtam inferat. Argumentum etiam illud, quod ex 1. Tim. 2, 2. deducitur, tam longè petitum eſt, ut nihil magis, maximè

ximè cùm ſub Imperatoribus ethnicis preces hæ fundendæ fuerint, qui jura collegialia adminiſtrare non potuere. Sufficiebat, ut Chriſtianis privilegium collegii confibulandi ii relinquerent eosque tuerentur, hi ut vitam quietam & tranquillam in omni pietate & honeſtate agere poſſent. Denique nec quadrat hùc Deut. 17, 18. 19. ubi dicitur, Regem debere legere legem & obſervare per omnes dies vitæ ſuæ, id quod Joſ. 1, 7. 2. Reg. 11, 12. 2. Par. 23, 11. repeti videas. Scilicet & privatus quisque alius legem Domini obſervare debuit, & ſi peculiaris quædam circa ſacrorum obſervationem ab aliis faciendam inſpectio magiſtratui hìc demandatur, recurrit idem, quod ſupra diximus, peculiarem hanc DEI in veteri Teſtamento fuiſſe diſpoſitionem ex eo fluentem, quod religio tùm ſtatui innexa fuerit, DEO, qui Imperans ſummus erat, ita volente, ut iſte, qui Rex ſubdelegatus eſſet, hæc vel illa jura ſacra ſpecialiora exerceret. Neque enim ſanè Eccleſia Judaica collegii ad inſtar ſe habuit, cùm Respublica & eccleſia unum idemque hîc exſtiterit. Unde & Reipublicæ Judaicæ non ea origo, quæ aliarum Rerumpublicarum eſt, quæ vel ex jure belli & ſubjectione violentâ vel ex ſpontaneâ ſubmiſſione & pacto proficiſcitur, utpote quæ ex immediato DEI mandato coaluit. Cæterùm inutilem planè operam navaremus, ſi quidem jam exempla Regum & principum in V. T. qui jura eccleſiaſtica collegialia exercuere, quorum & longum ſyrma Jo. GERHARDUS, Theologus præſtantiſſimus ducit, in medium proferre vellemus, cùm, quid reſpondendum hîc ſit, ex dictis facilè jam pateat. Nec evolutu quoque opus habent cætera Viri ſummi argumenta, quæ ſi reſponſiones jam datas ſaltem & hîc repetamus &, ubi par eſt, adplicemus, ſuâ ſponte diffluunt. At jam ſive dixeris, adminiſtrationem jurium collegialium eccleſiaſticorum ex ſuperioritate territoriali manare, quæ JCtiſſimorum Virorum bona mens eſt, qui hoc oneris magiſtratui imponunt, ſive ajas, peculiarem hanc eſſe diſpoſitionem, quâ DEus in ſacris literis magiſtratibus Chriſtianis, quâ magiſtratibus, adminiſtrationem illam affuderit, niſi quidem multo limitationum ex naturâ Chriſtianiſmi & Eccleſiæ Chriſtianæ petitarum ſale principia hæc, ne in putredinem abeant, jugiter perfrices, ad cæſaropapiam prona admodum via ſternitur (*), quæ mala in republica

(*) Et eſt profecto ex iis, qui jura ſacrorum omnia ex merâ ſuperioritate territoriali deducere amant, qui nuper ſtatuit, *Magiſtratum civilem intellectui impera-* re

blica peſtis eſt, omnibus modis evitanda, ne mentes noſtras cultumque, quo DEum veneramur, ſuperſtitioni unius vel alterius hominis ſubjiciamus, utpote, quas DEO, qui ſolus earum Dominus eſt, reſervare convenit. At verò, jam enim reſumendum rerum filum eſt, neque Principi Chriſtiano quoque, quatenus Chriſtiano, ex hoc ipſo jus naſcitur jura collegialia ad ſe trahendi. Neque enim, ut arbitror, per affuſam religioni fidem jus ipſi quoddam majus, quod antea non habuit, in Eccleſiam exercendum enaſcitur. Nullum profectò is nanciſcitur aliud, quam quod, uti dicere jam cœpimus, omnia collegii membra habent, quorum quodvis pro ſe aliquid pronunciare, cæteris verò nihil injungere poteſt. Et durum eſt profectò, dicere, jus eſſe Principi, jura conventionalia ex mero hominum arbitrio nata ad ſe trahendi. Quid enim quæſo eſt tyrannis, ſi hoc non eſt, quod libertatem profectò omnem prorſus jugulat? Nec, quod de Principe tanquam præcipuo Eccleſiæ membro poſtremum dicitur, valet, cùm in Eccleſia nullum membrum præcipui quid habeat, niſi quod per concluſionem collegialem ipſi fuerit affuſum, vel quod id vi peculiaris cujusdam chariſmatis ſanctitatisque rarioris poſſideat. Civilis enim reſpectus hîc planè non attenditur, Jac. 2, 2. ſqq. Quid igitur reſtat, quam, ut id, quod res eſt, dicamus, jura collegialia, à toto olim collegio, id quod natura rei infert, adminiſtrata, in Principes jam à Collegio, quod adminiſtrare illa amplius haud valet, tranſlata & in perpetuum tranſlata atque ita tranſlata fuiſſe, ut ſigillum civile huic tranſlationi acceſſerit eamque irrevocabilem effecerit. Non verò eſt, quod ſic cauſeris, hâc ratione eorundem adminiſtrationem ſaltem eſſe precariam, id quod ſpectri genus quoddam eſt, quod heic tibi quis offuderit. Num ergò precarium id eſt jus, quod ex liberrimo arbitrio eorum, qui iſtud poſſident, alteri traditur? Ita ſanè ipſa tandem majeſtas eſſet precaria, ita precarius jam eſſet e. g. apud potentiſſimum Daniæ Regem abſolutæ & illimitatæ poteſtatis uſus, quòd illa à Regni ſtatibus, qui olim fuerant, ſponte tradita ipſi eſt. Nec deinde rectè dixeris quoque, tranſlationem illam, ex quâ tot tantaque incommoda profluere poſſunt,

re poſſe. Ad quod verbum ſanè totus, fateor, *obſtupuì ſteteruntque comæ*, & *vox faucibus hæſit*, maximè, quod ea in Academiâ id ſcriptum eſt, ubi ſaniora heic principia vigent & ubi ob præcipuam quandam veritatis & ſapientiæ, quæ ibidem regnat, lucem tale quoddam ſententiæ monſtrum in apricum prodire haud poſſe viſum fuerat.

poſſunt, fieri non poſſe, ſalvis officiis, quæ Chriſtiano tùm erga ſe tùm erga alios præſtanda incumbant. Ita e. g. ad jura collegialia pertinet, Eccleſiæ doctores dare. Jam quantopere hoc in converſionem & ædificationem auditorum influat, & quantopere hoc noceat, ſi Eccleſiæ Paſtor detur, qui ad ædificandam plebem ſacram minus idoneus eſt & omnia perdit negligitque, patet. Quis igitur cogitare poſſit, Eccleſiam huic juri renunciâſſe, idque Principi tradidiſſe vel hoc facere potuiſſe, cùm hac ratione frenum maximum ſibimet ipſa imponere voluiſſe haud ſit cenſenda. Id quod adhùc majore cum ſpecie dici poteſt, ſi conſideraveris, eſſe reverâ Eccleſias, qui hoc ſibi jus eligendi Paſtores reſervaverint, ubi auditorum quivis ſententiam dicit. Tale quid, ſi benè adhùc meminimus, in Eccleſia Roſtochienſi videre eſt, ubi, ſi deficiat Eccleſiæ miniſter, ex Candidatis Miniſterii ſunt quidam, qui ſermonibus publicis habitis chariſmata ſua atque capacitatem populo ſiſtunt, hocdeinde in domo publica conveniente, ubi in conclavi aliquo tabulæ appenſæ habentur, quarum unicuique nomen Candidati ex nominatis illis unius inſcriptum exſtat, civibusque per id tranſeuntibus eorum unusquisque notam illi tabulæ addit, cui illius, quem deſideraverit, nomen affuſum eſt. Et, majora qui dein vota habet, eligitur. Et hæc ſine confuſione ulla vel turbis procedunt. Accedunt porrò alii caſus, qui ſuadent, jura collegialia tradi nemini poſſe. Cùm enim formularum Eccleſiaſticarum Liturgiæ maximè, cùm cærimoniarum eccleſiaſticarum & rituum confeſſionisque doctrinalis determinatio, cùm ad enatas controverſias componendas quæ ſubinde fit, deciſio eccleſiaſtica, cum diſciplinæ eccleſiaſticæ conſtitutio, quæ omnia ad Jura collegialia ſpectare videntur, ejusmodi res ſint, quæ jura mentium plurimùm ſufflamminare, frena libertati earundem injicere & plurimum in cultu publico faſtidium iis creare poſſunt, id omne in certam quandam perſonam vel etiam in ejusmodi plures transfundi haud potuiſſe credibile eſt. Sed haud difficilis quoad omnia eſt reſponſio. Nam I. jura collegialia, quæ ab Eccleſia Principi aut aliis tradita fuere, non ſunt abſoluta ſed limitata & in abuſum vergunt, ubi, qui ea adminiſtrant, contra voluntatem Eccleſiæ, quæ facilè pervideri poteſt, eamque rationibus haud temnendis ſuffultam eadem adminiſtrant. Quod ipſum ubi agitur, tyrannis hæc eſt, quâ in Eccleſiæ jura involatur, non adminiſtratio, cujus rationem coram DEO reddere poſſis. Velim itaque, ut Eccleſiæ mens ſolicitè in

hoc caſu indagetur, velim, nullus ut Eccleſiæ miniſter cœtui cuidam detur, quem is haud æſtimat atque veneratur, velim, ut prudentiâ hic omnia diluantur nullaque ſaltem coactio inſtituto huic accedat. Atque ita facilis eſt quæſtionis hujus enodatio: quid de eo ſtatuendum, ſi ab illo, qui jura collegialia adminiſtrat, eæ leges eccleſiaſticæ condantur, illi ritus, illæ formulæ, illæ liturgiæ ſtabiliantur, quæ Eccleſiæ non arrident motusque in mentibus cient. Nempe abuſum hunc, non uſum jurium eſſe docendum eſt. II. Ad trutinam judicii defæcati probè examinanda ſunt incommoda, quæ emergunt, ſi tota Eccleſia jus iſtud adminiſtret, vel ſi certæ perſonæ id tradatur. Si illud ita habeat, facilè enaſci turbæ & factiones poſſunt, queis publica res in periculum veniat, iique ſubinde, majore plebis parte ne quidem naturali dijudicandi ſpiritus facultate pollente, eliguntur homines, qui nonniſi clamorem ſermonibus ſuis affundere valent, cætera verò parum ſalis, parum bonæ diſpoſitionis habent. Si verò Princeps rem adminiſtraverit, turbæ, adhibitâ heic prudentiâ, facilè evitantur, etſi etiam violenta manus rebus haud adſpergatur, iique ſaltem eligi paſtores facilius poſſunt, qui re vera cæteris præſtantiores ſunt. III. Notandum eſt, ſi tota Eccleſia, totus cœtus ex meris hominibus ſanctis divinoque ubique ſpiritu luculentiſſimè perfuſis vel ſaltem major ejus pars ex ejusmodi hominibus componeretur, ita ut nullæ turbæ metuendæ eſſent, ſi jura collegialia iſte univerſus exerceret, ſi & ita comparatus is eſſet, ut non obſtante multitudine eorum, ex quibus componitur, facile tamen in eandem ſententiam iri poſſet, utique translationem illam haud neceſſariam, imò noxiam fore. Sed utrumque ita ſe non habere conſtat. IV. Is, qui collegialia jura exercet, aliam decidendi controverſias theologicas facultatem non habet, quàm hiſtoricam. Ponam, miniſtrum Eccleſiæ à doctrina Eccleſiæ, cui ſervit, publica, cui & ipſe nomen dedit, quam & docere promiſit, abire, eſſe & dein ex collegis, qui ipſi contradicant, remque in diſquiſitionem tandem ejus cadere, qui jurium collegialium adminiſtrationem habet. Jam hic, ſi decidere voluerit, quis veram ſententiam teneat, quis ſecus, atque ita id decidere, ut injungat alteri, qui diſſentit, ſic ut credat nec aliter, niſi hæreticus declarari velit, tyrannis hæc eſt. Si verò idem ita rationes componat & ajat, hanc doctrinam ſemel receptam eſſe, nec eſſe ad palatum Eccleſiæ recentiorem iſtam, Miniſtrum etiam illum eâ ſub conditione receptum fuiſſe, ut ita doceat, uti ſe credere tùm pro-

profeſſus fuerit, addatque, cùm fidem jam iſte mutaverit, ipſum haud malè laturum, ſi characterem illum, quem Eccleſia ipſi dederit, jam ad ſe illa retrahat, nulla hîc tyrannis, nulla jurium violatio eſt. Atque ita decidere controverſias & hiſtoricâ ſaltem ratione decidere ad adminiſtratores jurium collegialium pertinet, quo & id ſpectat, ut, ſi lis iſta, quæ inter doctores agitatur, inutilis ſit & otioſa, imò Eccleſiæ ſcandalum adferat, ſi & ii ad anathematiſmos mutuos provolent, ſilentium ipſis imponatur, id quod tamen jure eminentiore & coactivo Princeps quà Princeps fecerit. Quæ omnia ſi quis penitius inſpexerit, is facilè & conjecerit, quænam conciliis decidendi controverſias ſit facultas & jus. Hiſtoricum profectò id eſt, non judiciale. Coeant hìc licet in unum homines nec ſaltem doctores ſed & cæteri, ad Eccleſiam qui pertinent, ſummo imperante ubique ita res dirigente, ne factiones, ne turbæ oriantur, ne hæretificina inſtituatur & ut quivis libere ſententiam efferre poſſit. Quæ ſi ita ſe habeant, ea, quæ majoribus votis ornata fuerit, ſententia fides illius, quæ in unum congregata per ſuos eſt, Eccleſiæ ſit, cui qui nomen dare nolit, nec Eccleſiæ illi, ſi huic punctum illud adeò momentoſum eſſe videatur, nomen det. Si verò contradictiones multæ oriantur, creſcatque diſſenſus, vel diſſentientibus, ſi ita velint, permittendum, ut ſeorſim cœtus ſed ſine inſectationibus mutuis agant, vel monendi illi ſunt, ut tolerantiæ manus dent. Nulli enim & ne toti quidem Concilio cuidam vel Eccleſiæ jus competit, res fidei ita determinandi, ut ad eandem ſententiam tenendam alter obſtringatur. Quo tamen ipſo abſit, ut ſummo imperanti demamus facultatem illam majeſtati annexam, quâ doctrinam publicam determinare, affuſo huic vel illi ſectæ ſacra publica agendi privilegio, quod aliis denegatur, is poteſt. Sed pergimus.

ARTICULUS SECUNDUS.

Scilicet jura ſacrorum, quibus imperantes apud nos fulgent, duorum generum ſunt. Vel enim ſunt JURA MAJESTATIS AUT SUPERIORITATIS TERRITORIALIS ſive ABSOLUTA vel ſunt JURA COLLEGII ſive CONVENTIONALIA. (a) Illis Magiſtratus politicus carere nunquam poteſt, niſi majeſtate carendum ipſi ſit, quo monſtro monſtroſius nihil fingi poteſt. Hæc Magiſtratus, ſi quidem à tyrannide abſtrahere manus velit, non-

niſi eo in caſu, ubi ad conſervandam quietem publicam id abſolutè neceſſarium eſt, ſibi vendicare poteſt, atque tùm adminiſtrat, ubi vel ex beneficiis, quæ in Eccleſiam is & olim contulit & adhuc confert, jus quoddam præcipuum heic ſibi formaverit, (*b*) vel à toto cœtu conſenſu ſaltem tacito eadem ipſi tradita fuerint, quod ipſum ubi aliter ſe habet, magiſtratum eundem politicum, majeſtate & ſuperioritate ſuâ haud diminutâ vel limitatâ, his collegii juribus ſubinde carere conſpicimus. (*c*) Jura ſacrorum ex ſuperioritate territoriali fluentia negativa magis & generalia, quàm poſitiva & ſpecialia ſunt. Pertinet hùc abſoluta illa & ſumma in res eccleſiaſticas inſpectio, quâ cavetur, ne in cœtu ſacro quicquam agatur, quod ſaluti publicæ nocere poſſit, ne pœnæ corporis vel honoris afflictivæ in eodem exigantur, aut mentibus, adhibitâ perſecutione, vis inferatur, (*d*) tales ut conſtituantur doctores, qui ſana de religione ſaltem naturali hominibus ingerant principia, qui ab omni ſeditione, qui & à vitiis animos avocent veráque atque à ſuperſtitione quantum pote omni remotâ in DEum pietate virtutibusque præſtantiſſimis eosdem imbuant, qui ſana, qui moderata & ad pacem animis, ſchiſmate omni procul habito, ingenerandam apta principia foveant, (*e*) qui ad alios anathematizandos atque hæretificinam exercendam (*f*) haud provolent, qui rixis theologicis haud indulgeant, (*g*) qui nullâ jurisdictione coactivâ, nullâ pœnâ civili in cœtûs ſui aſſeclas ſæviant, talia, inquam, ſunt jura ſacrorum abſoluta illa, juxta quæ magiſtratus politica & cœtibus eccleſiaſticis privilegia confert, & ab omni aliorum invaſione & injuriis eos defendit, & ſi quid in cœtu Eccleſiæ litis exortum ſit, inſpectis ſolicitè per miniſtros & conſiliarios ſyndicosque ſuos confœderationum tabulis, dirimit, eosque, qui, ubi per declarationem cœtûs publicè vel privatim per doctores Eccleſiæ factam, ut è cœtu migrent, moniti fuere, ſi contra confœderationis, cui & ipſi conſenſum affuderant, leges peccaverint, è cœtu expellit, (*h*) & ſi concilia cœtuum ex datâ permiſſione ſuâ agitentur, omnia nonniſi ſuâ autoritate agenda atque ita

agen-

agenda curat, ne turbæ in republicâ, ne rixæ inutiles, ne ſchiſmata, ne anathematiſmi inde emergant, atque ut omnibus & clericis & laicis (nemo enim excludendus vel ſeorſim habendus eſt) eo tamen ordine, qui convenit & ubi ſanè turbis omnibus obviandum eſt, ſententiam pro ſe ſuam dicere liberrimum ſit, &, ſi ſententiis collatis, hic vel ille diſſentiat, nec iis, in quæ plures conſentiunt, hactenus adhinniat, dein vel in cœtu vel ſaltem extra cœtum, ſi confœderationis tabulæ ipſum à communione collegii, in quo ſtetit, excludant, reliqui eundem hactenus ita tolerent, ut nullis injuriis eccleſiaſticis, nullis anathematiſmis in ipſum ſæviant, vel ſi hoc fecerint, fulmina iſta in ipſo partu ſuffocentur aut ſaltem obtundantur. Referenda porrò huc eſt poteſtas illa ſumma, juxta quam imperantes cultum publicum determinare & huic vel illi collegio ſive cœtui majora aut minora privilegia conferre poſſunt. (*i*) Quin & ſi circa bona eccleſiaſtica lis enata fuerit, liquet, deciſionem ejus à nemine alio, quam ab eo, qui faſces politicos tenet, qui etiam, ubi nimiæ ſunt collegiales iſtæ divitiæ, vel pro re natâ eas in publicum egregium tantiſper diffundit, vel ſaltem adminiſtrandis iis ſanam manum admovet, exſpectandam eſſe. (*k*) Jam & diſpoſitio circa ſepulturam (*l*) & matrimonialia (*m*) ne quidem ad jura ſacrorum ſed ad jura magiſtratus ſumma in genere pertinet, niſi quod magiſtratus abſque tyrannide Eccleſiam abſtinere non poſſit, quo minus iis, qui ex cœtu ſuo fuere, mortuis iisque etiam ſuis, qui matrimonium ineunt, cærimonias quasdam privatim ſaltem adſpergat vel deneget, id quod tamen pro ſalutis & quietis publicæ exigentiâ variè inflecti poteſt. Et ut paucis jam heic nos abſolvamus, ad jura ſacrorum abſoluta ſpectat id omne, quod coactionem externam ſecum fert & jurisdictionem, quæ vi adhibitâ adminiſtratur, olet. (*n*) Hinc, ſi quis collegio cuidam inſultaverit, ſi & quis à collegio quodam juxta tabulas confœderationis eccleſiaſticæ fuerit abſtentus, ipſum quidem collegium haud ſe vindicare nec ejusmodi hominem vi expellere poteſt, ſed, quod olim in Paulo Samoſateno factum, imperans, qui privilegia collegiorum ſarta

 tecta

ſecta conſervare vult, manum pœnalem, uti defenſor collegiorum, hîc rebus affundit. (*o*) Ab hiſce juribus jam differunt vel maximè Jura collegii. (*p*) Scilicet licet utique hominibus, qui in ſocietatem civilem coiere, pro eâ etiam, quam lex naturalis nulla determinat, quam &, ut ſalus civitatis promoveatur atque conſervetur, determinare non neceſſarium eſt, quam & ſi ſuſtuleris, in mentes hominum animosque nefandam tyrannidem exercueris, libertate in collegium quoddam coire, ibique cultui divino vacare atque dein circa adminiſtrationem diſciplinæ collegialis ordinemque in conventu ſervandum per modum pacti, per modum conventionis, per modum confœderationis leges eccleſiaſticas condere, ad quas ſervandas omnes ſe ſuâ ſponte obligent pœniſque etiam, quas tantiſper, ſenſu depurato, ita nuncupamus, ſeſe ita hactenus ſubjiciant, ut, ſi eas haud luere velint, collegio dein exigantur, cùm aliâs omnia ſurſum deorſum ruitura eſſent. Jam &, tales ut leges condantur ab iis, qui mediâ in civitate in ejusmodi ſocietates coeunt, luculenter Magiſtratus politicus concedit, ita tamen, ut ſuâ ſub inſpectione omnia condantur &, ſi lis, ſi turbæ emergant, dein medicam is & civilem manum illicò adſpergat. Et verò ad hæc collegii jura pertinet primùm conſtitutio miniſtrorum Eccleſiæ, ordoque, quo ii hoc charactere ornati in cœtu recipi debeant, conſtitutio dein cærimoniarum omnium, quæ cultum publicum conficiunt, adminiſtratio bonorum eccleſiaſticorum, judicia eccleſiaſtica, ubi, per compromiſſum, res controverſa ut amicabiliter tranſigatur, ad perſonas eccleſiaſticas deciſio quæſtionis controverſæ devolvitur, diſciplina pœnitentialis externa, ſejunctio item à cœtu eorum, qui contra confœderationem peccant, ab omni tamen vi externâ & coactione aliena, & quæ ſunt hujusmodi. Ex quo patet, circa matrimonialia nullam juriſdictionem eccleſiam ſibi arrogare poſſe, utpote, quæ planè nullas civiles leges ferre poteſt, ſed circa eadem hactenùs ſaltem ita verſari, quatenùs in tabulis confœderationis cautum eſt, quî ejusmodi homo, qui hâc aut illâ ratione contra leges divinas in ſanctiore codice contentas vel contra leges

ges ab Eccleſiâ heic compoſitas (de legibus ſaltem conventionalibus loquimur, quæ à Collegiis erigi poſſe quis eſt, negare qui auſit?) peccat, in cœtu habendus vel tractandus veniat. Jam ſi dein, ubi collegium heic quid determinaverit, adhinnire illi eidemque ſe ſubjicere quis haud voluerit, ejusmodi ut homo collegio excedat, luculenter permittendum, &, ſi nolit excedere, autoritas Magiſtratus, qui privilegiorum collegialium defenſor eſt, imploranda venit. Atque hæc jura iſta collegialia ſunt, quæ collegio & ſocietati Chriſtianæ, quam Eccleſiam nuncupant, non ſolùm ex naturâ rei ſed & ex exemplo veteris Eccleſiæ, quæ ſub Imperatoribus Ethnicis floruit, conveniunt, qui quippe pro rei ipſius, uti jamjam diximus, exigentiâ in libertatem civium, quam in cœtum civilem coituri ii ſibi reſervaverant, tyrannico quodam auſu haud involaturi privilegium hoc collegio lubentes meritoque permiſere. Aſt aliter hodie ſe res habet, ubi imperantes Chriſtiani ſunt. Heic enim, cùm collegia communibus votis in adminiſtratione jurium ſuorum agere amplius non poſſint, utpote per totum ſtatum diffuſa, liquet, adminiſtrationem jurium communium collegialium aliis committendam eſſe. Atque ita in Eccleſia Romana Clerus ea cum majeſtaticis quoque quibusdam juribus perversè ad jura eccleſiaſtica tractis poſſidet, in iis verò Eccleſiis, ubi ſacra mutata fuere, Principes utplurimùm iis fulgent, niſi quod, tùm maximè, ubi Principum religio à religione ſubditorum differt, alicubi collegiis ipſismet vel per clerum vel per communia vota jurium horum exercitium permiſſum ſit. Jam benè obſervandum eſt, jura collegii ita Principibus à cœtu tradita eſſe, non ut mentibus hominum dominentur & aliam quandam fidem cærimoniasque, ubi fidem ſuam detrimenti quid pati cœtus putaverit, Eccleſiæ inducant, ſed ut, quæ ipſimet cœtui ſponte arriſura eſſe exiſtiment, ita conſtituant, ita adminiſtrent, ut nulla heic coactio niſi iis ſaltem, qui cœtum turbant atque, ubi ejus jura violant, eo tamen excedere nolunt, adferatur omniaque debitâ cum circumſpectione atque prudentiâ agantur. Nec minus probè hîc tenendum eſt, in arbitrio

Prin-

Principis ſtare, cuinam adminiſtrationem Jurium collegialium (de juribus enim ſacrorum abſolutis res ſatis confecta eſt,) conferre velit. Ubi id quidem nemo negaverit, cum in ejusmodi conſeſſu, quem Princeps ad adminiſtranda jura collegialia conſtituit, & qui apud nos vulgò Conſiſtorium nuncupatur, ea quoque tractentur, quæ ſine Eccleſiarum doctoribus ritè evolvi non poſſunt, quæ ſcilicet vel eorum, quæ in legibus divinis literisque ſacris exſtant intricatiora, ubi ſtudium peculiare rebus afferendum eſt, explicationem ſpectant, vel cum ædificatione auditorum incrementoque vitæ ſpiritualis ipſis affundendo arctiſſimam quandam connexionem habent, vel ſine Theologis vix peragi poſſunt, quò ſanè examen ordinandorum maximè pertinet, neceſſitatis & prudentiæ leges ſubinde poſtulare, ut Theologi quoque ſed magnâ illi rerum ſolidâque cognitione, ſed pietate & ſanctitate præſtantiſſimâ, quâ non, quod ſuum eſt, ſed quod JEſu Chriſti eſt, unicè ut quærant, convenit, ſed prudentiâ planè ſingulari atque experientiâ ſpirituali, quæ cum dijudicatione ſpirituum conjuncta ſit, oppido fulgentes rebus agendis adhibeantur, id quod ſi minus ita habeat, ſi & Theologi, qui hæretificinæ indulgent, pui tyrannidem quandam ſacram & ambitionem eccleſiaſticam heic exercere mentibusque dominari cupiunt, muneri huic adhinniant, fateor, malle me centies, ut ex Politicis ſolis tale quoddam Conſiſtorium vel talis quîdam conſeſſus, ubi jura collegialia exercentur, componatur, quam ut Theologorum, nomine iſto indignorum & qui mentium libertati, quæ Chriſtiana eſt, infeſti ſunt, affuſione res hîc perdantur. Aſt verò ex his, quæ dicimus, facile jam conſpici poteſt, quid de jurisdictione interna, quæ clero communiter, & externâ, quæ magiſtratui adſcribitur, quid & de quæſtione, num jus epiſcopale Magiſtratibus Proteſtantium adſcribendum veniat? quid & de diſtinctione inter cauſas civiles & cauſas ſpirituales, quarum illæ laicis, hæ clericis decidendæ veniant, ita ut Princeps quoque in cauſis ſpiritualibus Clero ſubditus eſſe dicatur, tenendum ſit. Jam enim Collegium propriè loquendo nullam planè jurisdictionem habet,

bet, quia ſuperioritate omni & vi coactivâ, quæ civilis eſt, prorſus caret, jurisdictio verò cogendi facultatem infert. Porrò tàm æquivocæ ſunt voces illæ *interna* & *externa*, ut ſub voce *interna* quidvis demum ſignificare poſſis, quod palato tuo arriſerit, atque eapropter ab accuratâ tractatione omni removendæ. Denique, ſi ad interna iſta retuleris denegationem abſolutionis, excluſionem à ſacrâ cœnâ, ejectionem è cœtu eccleſiaſtico, anathematiſmis & ſubinde dilutam, cærimoniarum eccleſiaſticarum vel adauctionem vel mutationem, eorum, qui mores ſuos externos inque oculos incurrentes eosdem ad præſcriptum legis divinæ & ordinationis eccleſiaſticæ non componunt, qui gulæ, qui inimicitiis, qui rixis, qui ſcandaloſæ vitæ indulgent, coërcitionem coactivam & punitivam, vereor, ne vel genuinam rebus ideam prorſus haud affundas vel inani anxietate præcordia tua miſer vexes, quâ carere facilè, qui officii tui rationes ſolicitè & cum curâ omni adimples, poteras, eaque tibi rerum haud ſatis gnarus, dum dominationi cuidam exercendæ pro eâ, quam peccatum originale nobis ingenerat & quæ ſolicitè nobis evitanda venit, imperandi cupidine inconſultus inhias, attribuas, quæ vel ad jura ſacrorum abſoluta vel ad jura collegii Magiſtratui competentia ſpectant, quæ ſi à te exercerentur, motus & in civitate dare poſſent, queis quies publica turbaretur, ut taceamus, id tibi, qui verbo divino prædicando ſacramentisque adminiſtrandis linguam manumque affundis, principium ſanctiſſimum eſſe oportere, tibi nullam aliam auditores tuos dirigendi vim, quàm PERSUASIVAM, quæ beneficio bonorum argumentorum, quæ profers, & virtute Spiritus ſanctioris, qui ſubinde te animat, peragatur, NON COACTIVAM, quæ ſaltem ad magiſtratum civilem pertinet, competere. Jam ſi & jurisdictionem internam in eo ponas, ſi e. g. auditoribus tuis ex Evangelio declaraveris, vitam ſanctiorem agendam eſſe ſalvandis, urgeasque, omninò tibi morem hîc gerendum eſſe, jurisdictionemque ita quandam à te ſine dubio hîc exerceri exiſtimes, facilis eſt reſponſio, jurisdictionis terminum huc tàm non quadrare quàm iſte haud qua-

 drat

drat ad medicum, qui medicamenta ægroto præſcribit, quem ad ſumenda iſta cogere haud poteſt. Quin cuivis Chriſtiano auditori hâc ratione eadem jurisdictio adſcribenda foret. Et denique ita cuivis etiam ex auditoribus tuis eadem in te jurisdictio competeret, qui & ipſe tibi dicere poterit: niſi ita vixeris, haud ſalvaberis, & cui itidem heic morem, ſi ſapis, gerere debes. Quod porrò quæſtionem ſpectat: num jus Epiſcopale Magiſtratui politico Proteſtantium rectè adſcribatur, ex rei ipſius naturâ reſponſio itidem facilè fluit, ſi judicii lucernam ſaltem hîc rebus inſpiciendis admoveamus. Nempe ab illo termino, qui ex jure canonico, impuro fonte manat, penitus abſtinere docentes poterant. Porrò multa ſacrorum jura ad jus epiſcopale vulgò referuntur, quæ ſanè jura ſacrorum abſoluta ſunt & per abuſum ſaltem canonicum, juxta quem Clerus Romanenſis in jura majeſtatica impunè involat eaque ſibi ſubinde arrogat, jura epiſcopalia appellitantur. Sunt & jura collegii, quæ apud Romanenſes Epiſcopis tradita & commiſſa ſunt, adeoque ab Epiſcopis cùm exerceantur, eapropter quoque epiſcopalia nominantur, quæ eodem jure jam apud nos, ubi magiſtratui civili ea tradita fuere, civilia, ſi quidem id volupe nobis ſit, licet itidem minus accuratè (neque enim vel ex epiſcopalis muneris naturâ vel ex majeſtate aut ſuperioritate territoriali iſta fluunt) dici poſſunt. Neque eſt, quòd ajas, haud dici poſſe, Principi jura collegii ut talia adminiſtranda competere, cum collegium magiſtratui ſubjectum ſit. Quis enim negaverit, Principem ſubinde iis quoque juribus fulgere poſſe, quæ ipſi ut Principi non competunt, ſed majeſtati demùm aut ſuperioritati territoriali adſperguntur ſummisque juribus minora ſunt? Jam &, quod diſtinctionem illam inter cauſas civiles & ſpirituales concernit, tàm πολύσημοι hæ voces ſunt & vulpem ſub pectore tegunt, ut nil magis. Scilicet ita ei, quod civile eſt, ſpiritualem notionem affundere poteris, quandocunque tibi libuerit. Cave autem, ut credas, coactionem quandam & vim externam, quâ locomotiva hominum afficitur, ad ſpiritualia pertinere. Hinc & tuo ipſius judicio hæc ad te, ſi benè rem capias,

pias,

pias, haud pertinent. Nec eſt, quòd tibi, homines ad ſalutem æternam fidemque in Chriſtum verique Chriſtianiſmi ingenerationem ducturo, Prætores & Sculteti advolent, qui brachium ſuum contra immorigeros tibi commodent. Quod enim vi verbi perſuaſivâ, quod vi illâ divinâ, quæ in ſermonibus tuis conſpicua eſſe debet, non egeris, id vi externâ ſive propriâ ſive commodatâ haud velim agere præſumas. Omnia in Chriſtianiſmo neceſſe eſt, ſponte ut fluant omnisque rebus violentia ut prorſus deſit. Quod ipſum tamen ubi ponimus, planè haud dictum volumus, iis, qui rem civilem adminiſtrant, haud incumbere, privilegia collegialia contra improbos ut defendant. Ita ſanè, ſi quis eſſet, qui publici cultûs exercitium ex proterviâ turbaret & qui ſacram cœnam in cœtu vel dehoneſtaret vel vi à Paſtore extorqueret, vel aliud quoddam peccatum committeret, quo ſcandalum heic cœtui præberet, pro re natâ transgreſſio illa, civilis utpote, à magiſtratu maximè Chriſtiano graviter omninò punienda foret, qui ſcilicet privilegia cœtus contra quosvis aggreſſores ſarta & tecta conſervare debet. Aſt nec magiſtratus isque Chriſtianus & ſanctiore zelo indutus manum ſuam à Chriſtianis rebus juvandis atque protegendis & quantum pote ornandis augendisque hîc abſtrahet, ſolicitam licet operam daturus, ne mentibus laquei injicerentur & ultra jura collegii hîc progreſſus fieret. Jura enim collegii limitata atque ad mentem collegii adminiſtranda & ita adminiſtranda eſſe, ut, ſi collegio adhinnire non amplius quis velit, ab eodem cæteris paribus recedere impunè poſſit, facilè patet. Id verò planè ridiculum eſt, ſi dixeris, Principem in cauſis ſpiritualibus clero ſubjectum eſſe. Jam enim patet, in rebus ſpiritualibus nullam ſubjectionem locum habere poſſe, cùm ne quidem plebs hâc ratione clero ſubjici poſſit. Nec ſanè, ubi homines ad converſionem mentis morumque, ubi eos ad beata illa, quæ in cœlis florent, regna ducere cupis, vim rebus adhibeas, tibi licet, qui nihil aliud agere hîc potes, quàm ut mentem divinam efficaciter heic tuis declares atque ita declares, ut in ipſorum animos ſpiritus divinior, qui ipſos convertat atque ſanctificet,

precibus tuis, inſtitutione tuâ, exemplo tuo ſuaviter illabatur. Id quod ſi effectum dederis, officio tuo utique ſatis quod eſt, feceris. Vis quippe nonniſi hypocritas creat, tibi & ipſi, ſi ſapueris, reprobandos. Si itaque Princeps, cui ea, quâ par eſt, ſubmiſſione rebus adhibitâ monita tua ſalutaria adſpergere atque ita adſpergere debes, ut ſentire, ut manibus comprehendere neceſſum habeat, te ex amore ſpirituali ſummo, quo ipſum complectaris atque è faucibus peccati & mortis eruere ipſum tentes, cum ipſo agere, & qui te monentem & graviter monentem nihilominus benè feret, quin & amabit æſtimabitque, eò perduci non poſſit, ut reſipiſcat, nihil aliud reſtat, quàm ut omni clamore, qui ridiculus hic eſt & ipſo factò nullus, poſt habito preces pro ſalute ipſius denſes monitorumque ſpiritualium ardorem denſes, rationibusque tuis, quibus ſanctiorem ipſi mentem fingere cupis, novam ſemper perſuaſionis vim adjicias & tàm diu patientiâ ſanctorum, quam in ſacris literis commendatam videre eſt, converſationem tuam prædicationemque eccleſiaſticam & pœnitentialem diluas, quàm diu id Domino placuerit, qui ſemper media inter tædia iſta mediamque inter calamitatem hanc menti tuæ ſerenitatem ſuavitatemque & lætitiam ſpiritualem affundet, ſi quidem conſcientia tua ab omni adhibitæ aliquando adulationis nequitiâ vel timore hominum aut pigritiâ ſpirituali, ubi ſtatum noſtrorum ſpiritualem ipſis ſubinde haud manifeſtamus, ſed, ne malè habeamur vel res noſtras perdamus, tantiſper ſilentio vel æquivocis expreſſionibus nos involvimus, aliena ſit atque prorſus libera. Quæ omnia, ut executioni heic mandentur, præcipuo quodam ſpirituali chariſmate & prudentiâ & pietate miniſtro Eccleſiæ opus eſſe, quis eſt, qui dubitet? Aſt jam ad colophonem rebus imponendum progredimur, enarraturi, quâ potiſſimum ratione & jura ſacrorum abſoluta & jura collegii ad ſalutem & civitatis & Eccleſiæ promovendam adminiſtrari ament.

(*a*) Facilè conſpicimus, hunc παιδείας, quem jam nobis formamus, τρόπον, hanc, quam inimus, tractationis methodum novam eſſe novasque lectoribus ideas infundere. Aſt, ſi vera illa, ſi & ad rem eò clarius

clarius & accuratiùs inſpiciendam idonea ſit, nolim, ut novitas nos moretur. Fundatur autem tota hæc diſtinctio in eo, quòd ECCLESIA inter COLLEGIA refertur, in quibus ſubinde LEGES CONVENTIONALES florent. Hanc ideam primus datâ operâ nobis dedit Vir ſummus & in quo cum ſumma eloquentiâ & ingenio ſummo judicii & eruditionis vis planè ſingularis certavit & enituit, SAM. PUFENDORFIUS in aureo planè libello, quem ante omnes hîc auditoribus noſtris commendamus, *de habitu religionis Chriſtianæ ad vitam civilem*. Hunc deinde, majore adhuc aliquando luce rebus affuſâ, ſecuti ſunt Viri illuſtres, CHRISTIANUS THOMASIUS & JO. HENNINGUS BOEHMERUS aliique ex JCtis, quorum, dum hoc jam agimus, libros paucis hîc adnotamus, non ut in notitiam publicam eos proferamus, utpote qui omnium manibus teruntur, ſed ut noſtris ſaltem auditoribus (neque enim vulgò Jurisprudentiæ Eccleſiaſticæ tradendæ Theologi, quod mireris, inhiant,) ii innoteſcant. Quod PUFENDORFIUM attinet, conferendus & hîc eſt libellus ipſius de Monarchiâ Papali, cum adſperſis notis Thomaſianis, & THEODOSII GIBELLINI, qui haud fuit ESAIAS PUFENDORFIUS, SAMUELIS frater, uti VINC. PLACCIUS de ſcriptoribus pſevdonymis n. 1190. exiſtimavit, ſed MATTHÆUS GOEBELIUS, Conſul Budiſſinus, uti vel nominum ſaltem collatio oſtendit, exſtitit, Cæſaropapia Francof. A. 1684. 8. edita. Addenda dein illuſtris THOMASII ſcripta & primò quidem ENNONIS RUDOLPHI BRENNEYSENII diſſ. inaug. de jure Principis circa adiaphora, cui JO. BENEDICTUS CARPZOVIUS, Theologus Lipſienſis diſſertationem de jure decidendi controverſias theologicas oppoſuit, quam poſtea celeberrimus idem THOMASIUS notis ſuis & animadverſionibus adſperſam diluit & denuò edidit. Adjiciendus porrò eſt BRENNEYSENII liber vom Recht Evangeliſcher Fürſten in Theologiſchen Strittigkeiten cum defenſione adverſum STOLZIUM datâ. Adſpergi etiam poterit diſſertatio Thomaſiana, quæ vindicias juris majeſtatici circa ſacra exhibet, cum apologia & vindiciis Germanicis à ZEIDLERO editis, porrò & de jure Principis Evangelici circa hæreticos diſſertatio aliæque diſſertationes quam plurimæ, maximè, quæ doctrinam de matrimonio concernunt, bedencken illud, quod ſæpius jam citavimus, notæ in HUBERUM de jure civitatis L. 1. C. 5. & ante alia omnia cautelæ circa præcognita Jurisprudentiæ eccleſiaſticæ notæque in J. P. LANGELOTTI inſtitutiones juris Canonici. Ex

ſcriptis Boehmerianis, poſt plurimas, quas Vir doctiſſimus dedit, diſſertationes velim conſuli Jus eccleſiaſticum antiquum, tractatum de jure Parochiali, diſſertationem de Jure Epiſcopali Principum Evangelicorum, quæ quantivis pretii eſt, & Jus eccleſiaſticum Proteſtantium. Ex nuperis, quas Vir ſummus dedit, diſſertationibus, oblata nobis una eſt, quam civis quidam noſter pro licentia defendit, de Jure liturgico, ubi ex Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ penu plurima Vir celeberrimus in unum contulit. Mirum verò eſt, uno ferè eodemque tempore hoc de liturgiis argumentum in Germaniâ excultum eſſe, cùm poſt celeberrimum Boehmerum Theologus præſtantiſſimus Helmſtadienſis Jo. Andr. Schmidius priore anno id quoque excultum dederit & nos denique in diſſertatione nuperâ de liturgiis veterum obolum quoque noſtrum rebus adpoſuerimus. Nemo tamen eſt, qui majore cum judicii vi hoc de Jure ſacrorum argumentum excuſſerit, autore anonymo, (*) quem &, ubi de articulis fidei fundamentalibus & de muliere in Eccleſiâ egimus, in rem noſtram citare poteramus, & qui in libello titulum ferente: *von der wahren Kirche* 1709. 12. omnia hûc ſpectantia egregiè enodavit, (**) ut taceamus Virum celeberrimum, Nic. Hieronymum Gundlingium, JCtum itidem Halenſem planè eximium, pro eo, quo maximè pollet, judicii præſtantioris flore egregiè oſtendiſſe, jura eccleſiaſtica à liberâ collegii diſpoſitione fluere, nec ſanè collegialia jura ſummo inperanti hactenus ulla ratione competere, utpote qui majus in Eccleſiam quàm in alia collegia jus haud habeat, id quod in ſolâ generali illa inſpectione conſiſtit, quâ cavetur, ne aliquid heic agatur, quod rempublicam turbare poſſit. (***) Quæ utique aurea eſſe & πάσης ἀποδοχῆς ἄξια ſapiens quisque fatebitur, is maximè, qui addiderit, Principes jura collegii jam adminiſtrare, non quod ad ſuperioritatem territorialem illa pertineant, ſed quod ab Eccleſiâ eadem ipſis tradita & in legibus Imperii fundamentalibus confirmata ſint. Cæterùm aliorum autorum modernorum ſive pſeudo-

(*) Sunt, qui Autorem Illuſtrem quendam Virum, Baronem nempe DE METTERNICH, ſunt, qui OTTONEN HOMFELDIUM, Bremenſem, eſſe ajant, eſt & clariſſimus STRUNZIUS, qui PETRUM PAULUM CAROLUM ejusdem parentem eſſe dictitet.

(**) C. 12.

(***) In via ad veritatem P. 3. C. 35. §. 76. ſqq. p. 348. ſqq.

pſeudonymorum ſive anonymorum, qui utique ſcrinia Præceptorum ſuorum hîc expilant, libellos datâ operâ tacemus, niſi quod adſpergendus hîc quoque præcipuo ſuo jure quodam ſit Vir celeberrimus & planè eximius Jo. Clericus, qui ante omnes alios nobis heic nominandus erat atque in *Parrhaſianis*, quæ vocat, ou penſées diverſes ſur des matieres de critique, d' hiſtoire, de morale & de Politique par *Theodore Parrhaſe*, à Amſterdam 1701. 8. T. 2. in articulo 3. qui titulum fert: *moyens de rendre une Republique heureuſe*, ſect. 3. *des loix Eccleſiaſtiques*, agit, atque ita agit, ut præſtantiſſima quævis in ſuccum & ſanguinem à ſapientibus quibusvis convertenda atque luculentâ omnino approbatione adjectâ iterum iterumque deoſculanda hîc pro judicii ſui ſummâ præſtantiâ accumulet. Aſt ſola Parrhaſiana hic inſpicienda non ſunt, ſed & vel maximè Bibl. choiſ. T. XI. Art. 7. p. 305. ſqq. ubi libellus Anglicus: *the rights of the Chriſtian Church* recenſetur & T. XXI. P. 1. Art. 1. p. 1. ſqq. ubi ſcripta amœbæa quædam occaſione libelli illius edita evolvuntur. Non verò eſt jam, quod mirentur Viri inſignes nos ſcripta à Theologis haud compoſita noſtris quoque auditoribus plurimùm commendare. Non eſt tam jejuna nobis atque moroſa mens, ut odio quodam theologico vel potius animi quâdam ægritudine, quæ ob diluta à Viris præſtantiſſimis præjudicia quædam theologica erroresque quosdam in exilium heic ipſorum beneficio actos iis, qui veterum in verba jurant, facilè ſubnaſcitur, tacti in viſcera ipſorum ſæviamus. Quin potiùs tùm ſacram tùm publicam rem plurimum ædificatum iri arbitramur, ſi qui JCti, qui Theologi ſumus, in amica jam oſcula ruamus & porrectis dextris menteque utrinque dilucidè & ſincerè explicatâ in amicitiæ cujusdam literariæ & Chriſtianæ confibulationem fœdusque ſic coaleſcamus. Qua re contingeret, ut in JCtorum quidem auditoriis nulla amplius, ſaltem generalis, in Theologos audiretur declamatio, ſaltem ii Theologi, qui præjudicia deponunt, qui dominium eccleſiaſticum ipſi nauſeant, qui pietatem ſincerè amant atque dextrè propagant veritatemque maximi, qui cogitari poſſit, theſauri loco habent, è reliquorum numero eximerentur & omni ſtudio id ageretur, ut, dum in præjudicia theologica lingua ſtringeretur, ab iisdem religio probè diſcerneretur abſtinerenturque auditores, ne, quod in contemtum errorum dictum fuiſſet, in religionis ipſiusmet contemtum traherent. Non verò dici ſatis poteſt, quantopere vaſtentur animi ſtudioſorum, ubi inter hæc ipſa, quæ ſuâ naturâ longè ſunt

ſunt diverſiſſima, genuinum diſcrimen haud ponitur. Hinc è præſtantiſſimis quoque ſcholis emanare videas homines, qui neſcio quâ ſentiendi, neſcio quâ dicendi libertate induti in ea & ſubinde involant, quæ non norunt atque incredulorum ad inſtar in ipſum religionis ſanctioris ſacrarium ineunt omniaque pro genii ſui protervià vaſtant diruuntque. Cui malo compeſcendo, quis eſt proborum, qui non lubens meritoque manum affundat modeſtiamque & pietatem, queis omnis utique eorum, qui rebus admoventur, virtus, quâ ſalus publica tantoperè promovetur, innititur, omni ſtudio adhibito haud commendet? At verò & (reſumendum enim orationis filum eſt, è quo tantiſper caſu dilapſi ſumus,) ſi ita res ſe habuerit, certè vix perſpicimus, quî fieri poſſit, ut Theologi, qui ſapiunt, contra JCtos, rebus ſic ſtantibus, ampliùs debacchentur & bruta adhuc in ipſos fulmina vibrent, utpote qui ad dominium quoddam clericale digitum movere haud amplius cupient, ſed potius, ubi veritatem Virorum inſignium miniſterio è tenebris emanare viderint, applauſu ſuo affuſo & ipſi in triumphi hujus conſortium abibunt. Quod reſtat, circa hoc de jure ſacrorum ſummis magiſtratibus competente argumentum id unicum adhùc monemus, quod jam nobis in παρόδῳ hac verſantibus, dum iſta ponimus, in mentem cogitare venit. Scilicet, cùm Viri præſtantiſſimi ajant, Principi, etiam Chriſtiano, ut Principi curam religionis non competere, utpote, qui ſaluti ſaltem publicæ firmandæ, denſandæ, conſervandæ & augendæ inhiare debeat, haud ſtatim comprehendi poteſt, quî hôc cum principio, quod, ſi rectè explicetur, non poteſt non admitti, etſi id retractandum ſibi Brenneysenius putaverit, combinari poſſit illa mens, qua jura ſacrorum collegialia omnia, excluſis, quibuscunque, qui in partem eorum tantiſper venire poſſent, è ſuperioritate territoriali deducuntur. Scilicet, ubi inter jura ſacrorum abſoluta & jura collegialia, ipſa quoque Principi competentia, licet alio ſaltem reſpectu competentia ita, uti par eſt, diſtinguitur, vix eſt, qui de cæſaropapia, qui de tyrannide eccleſiaſtica quicquam conqueri neceſſum habeat, & jugulata tamen atque extincta Papocæſaria jacet, caput ſuum non amplius erectura. Quin & inter ſententiam eorum, qui jura eccleſiaſtica omnia Principi ut tali tribuunt, & qui ea illi, ut Epiſcopo & Chriſtiano tribuunt, mediâ ſic viâ, quæ compendioſa, quæ amœna, quæ facilis nulliſque labyrinthis involuta eſt, & omnem tyrannidem eccleſiaſticam procul habet, vaditur & nomenclatione juris

juris epiſcopalis in Principem devoluti poſthabitâ è ſpectris & tenebris exitus jam luculentior patet.

(*b*) Heic ad Jus Patronatûs, quod vocant, digitum intendimus.

(*c*) Exemplum habemus in Belgio & Angliâ, ubi in Eccleſiis, quarum fides à fide Imperantium diverſa eſt, electio & conſtitutio miniſtrorum Eccleſiæ à Magiſtratu haud peragitur ſed cœtibus relinquitur & rectè relinquitur.

(*d*) Tale jus ſacrorum abſolutum, quo Magiſtratus politicus eos, qui ob fidem ſuam à communi tramite abeuntem à clero malè conſulto aliisve perſecutionem patiuntur & vexantur, defendit & protegit, Carolo V. Imperatori tribuit Apologia Aug. Confeſſ. art. 9. ſub finem p. 232.

(*e*) Hinc egregium illud eſt planèque aureum, quod Jo. Clericus, Vir præſtantiſſimus in Parrhaſianis T. 2. Art. 3. p. 204. ſqq. ponit, quòd præcipua quædam hæc ſit ſapientiæ lex, cui Magiſtratus politicus heic inhiare debeat: *ne donner à perſonne le droit de DECIDER en matiére de religion.* Ita ſcilicet contingit, ut ſocietate omni eccleſiaſticâ intra modeſtiæ limites ſe continente & turbæ dein omnes exulent & prona ad pacem eccleſiaſticam, quâ quid dulcius inveniri poſſit, ſi bona interna ſpiritualia excipias, haud patet, via ſit. Et hanc pacem eccleſiaſticam ſanè, ut ſalutis publicæ promovendæ ergò omnibus ingenii & prudentiæ nervis intenſis ſummi imperantes quæritent, res ipſa, ut arbitror, poſcit. Quî verè ea quæri debeat, facilè capitur, ſi unicum hoc cum cura tenueris, omni modo eò eſſe annitendum, ut doctores pacifici & moderati cœtibus eccleſiaſticis donentur, qui ſanè formari nequeunt, niſi & Univerſitatibus, quas frequentant, qui olim Eccleſiarum Miniſtri ſunt, doceant Theologi pacifici iidemque moderati. Non exprimi poteſt, quanta hinc in rem publicam omnem commoda, quanta ſalus fluat. Nemo verò artificium hoc, quod ad *unionem eccleſiaſticam*, quæ, ſi alia methodo tentetur, ſanè haud obtinetur, promovendam præſtantius haud datur, luculentius enarravit Viro judicioſiſſimo Jo. Clerico, qui in Parrhaſianis T. 2. p. 251. 252. hæc habet planè aurea & quæ ſapiens quisque mecum heic plurimùm deoſculetur. Ita autem ille: *Si dans toutes les Academies, où l'on va étudier la Theologie, on avoit ſoin de mettre des Profeſſeurs moderés & pacifiques, on pourroit voir dans peu d'années toutes les aigreurs ceſſer & la charité & la paix prendre par tout la place de l'eſprit de diviſion & de diſcorde. Ce ſeroit là un conſeil à donner à un grand Prince,*

dont les états ſont partagez en deux partis, qui ſe querellent depuis leur établiſſement, ſans que rien puiſſe appaiſer l'aigreur reciproque qui eſt entre eux. S'il n'apelloit dans ſes academies que des Profeſſeurs moderés & propres à accommoder par la douceur les partis irrités, on en verroit bientôt de fruits, ou par une reunion ſi long temps deſirée ou au moins par une tolerance mutuelle, quiſeroit UN GRAND ACHEMINEMENT A UNE ENTIERE PAIX. *Sans faire aucune violence à perſonne & ſans employer l'autorité dans une occaſion où les ſeules raiſons doivent avoir lieu, mais* SEULEMENT EN SOUTENANT ET EN FAVORISANT LES ESPRITS PACIFIQUES *on deracineroit dans peu d'années la plus grande partie des animoſités. Mais pendant qu'on n'a aucun égard à cela & que l'on choiſit indifféremment des boutefeux & des gens d'une humeur plus douce ou même que l'on preſére des Theologiens querelleux & opiniâtres aux pacifiques, on ne verra jamais de paix entre ces deux partis.* Faciamus jam hæc, ſi placet, latina, digna enim ſunt, ab omnibus quæ intelligantur. *Si in omnibus Academiis,* ait judicioſiſſimus præſtantiſſimusque Clericus, *ubi Theologia docetur, opera daretur, ut Profeſſores Theologiæ ejusmodi conſtituerentur, quieſſent moderati & pacifici, parvo tempore omnes animorum exacerbationes ceſſaturæ amorque & pax in locum diviſionis & diſcordiæ ſucceſſura eſſent. Et verò conſilium hoc Principi cuidam dandum eſſet, cujus ſubditi in duas ſectas, quæ inde ab originibus ſuis ſe mutuò impetunt, diviſi ſunt. Hic ſi in Academiis ſuis eos ſaltem Profeſſores conſtitueret, qui moderatione ſuâ, qui ingenii manſuetudine apti eſſent ad conciliandos animos irritatos, rei hujus mox exoptati conſpicerentur fructus, vel reunionis inde à multo jam tempore exoptatæ vel ſaltem tolerantiæ mutuæ, quæ eſt magna via ad pacem perfectam. Quin ſanè hâc ratione contingeret, ut ſine ullâ vi hominibus adhibitâ & autoritate civili rebus haud adſperſa heic, ubi ſolæ rationes valent,* IIS SALTEM THEOLOGIS, QUI PACEM SECTARENTUR, EVECTIS ATQUE REBUS ADMOTIS, *in paucis annis maxima rixarum & inimicitiarum pars extirparetur. At, quamdiu hæc non attenduntur, &, nullâ diſtinctione heic affuſâ, homines turbulenti & rixatores eodem loco ſunt ac pacifici, aut Theologi iſti polemici & rigidi atque pertinaces pacificis præferuntur, pax inter duas ſectas iſtas nulla concluderetur.* Hactenus doctiſſimus Clericus, cujus hæc verba quis eſt unquam eorum, qui ſapiunt, qui non aurea, qui non judicioſiſſima, qui non præſtantiſſima eſſe & veriſſima & prudentiam planè ſummam ſpirare, me quoque jam tacente, dixerit? Non poſſumus verò, quin, dum

hæc

hæc ipſa jam in chartam hanc jacimus, ſimul quoque moneamus, ſolam hanc tolerantiæ inter diſſidentes à ſe invicem Proteſtantium Eccleſias viam medium eſſe illud, quo Eccleſiæ Romanæ vis infringi prorſus atque obtundi poſſit. Novit id præſtantiſſimus piiſſimusque Imperator Maximilianus II. ſanâ profectò is religione imbutus, & probè novit, atque eam ob rem ita A. 1558. propriâ manu ad Chriſtophorum, Wirtembergiæ Ducem ſcripſit: *Sie vvellen darauf bedacht ſain und kainen flaiſs* (ſc. wegen verglaichung der religion, de quâ paulò ante ſcripſerat,) *ſchparen. Dann durch dieſen Weg der verglaichung ſchtiebt man dem Pabſt den Hals gar avv, darumen nit vvenig daran gelegen, dann anmahl kain beſſerer vveg vorhandan, allain die verglaichung der Religion, zvveifflet mir auch gar nit, E. L. vverden es an derſelben Flais nit ervvinden laſſen.* Et in aliâ ad eundem Ducem datâ epiſtolâ iterum ſcribit: *Ich ſchpir auch aus E. L. ſchraivven den gueten vvillen und nagung, ſo ſie zu der ainkat der Religion bavven und vvar vvol unvonneten, das ich E. L. fil daran vermanet, dervvail aver daran ſo fil gelegen iſt und man der andern bartai nit bas unter das Levven kan kumen, ſo bitt ich nochmahls auf das hogſt, E. L. vvelle dahin bedacht ſain und flaiſs havven, damit ſo fillerla opinionen nit geduld vverden, ſondern daſs man ſich ſamentlich ainer verglaich und darob belaivv und halte, dann ſonſt gibt man dem faind das Schvvert in die Hand, vvann man ſich aber verglich, ſo mecht man alsdann deſto bas ſehen, vvie man den ſachen tat.* &c. Hactenus Maximilianus II. Vide den Anhang des næheren Entwurffs von der Vereinigung der Proteſtirenden Kirchen. Regenſpurg. 1720.

(*f*) Hæretificina eſt crimen, quo calumniam pernicioſi cujusdam erroris innocenti vel in re, quæ fundamentum religionis haud tangit, erranti adſpergimus atque ſuſpectam illius perſonam apud alios reddimus bonaque, quæ per ipſum aguntur, ſufflaminamus. Jam itaque rem invertimus, & cùm aliâs hæreſin eſſe crimen principium Romanenſe ferat, hæretificinam nos inter crimina referimus. Nec eſt profectò facilè, qui ſpectrum hoc amplius metuat. Succedit jam ævo hoc noſtro liberior gens, quæ frena ſuperſtitionis mordet & quæ ad clamores hæretificum cachinnum tollit. Nemo verò eſt hæretifex, qui ſapit. Gratiasque profectò ſupremo Numini debemus, quòd in noſtris hiſce terris, ubi hæc ipſa ſcribimus, hæretificina exulet iisque gaudeamus ſtudii ſanctioris literarumque elegantiorum promotoribus, qui ſapientiâ haud vulgari præſtantiſſimâque heic

 prorſus

prorſus fulgent. Ita verò & jam, qui hodie Illuſtris Conſiſtorii Wirtembergici Directorem agit, Vir Reverendiſſimus, Jo. Osiander, Abbas Hirſaugienſis, cùm adhùc literis ſanctioribus in hâc Univerſitate operam daret atque anno prioris ſeculi octogeſimo primo diſſertationem *de Eccleſiâ* ſub præſidio venerandi Parentis ſui, tùm ſocietatis hujus literariæ Tubingenſis Cancellarii defenderet, in præfatione hæc poſuit, ſi ſal iſtud, quod verò noſtrum haudquaquam facimus, demas, planè aurea & πάσης ἀποδοχῆς ἄξια. *Nihil fellis in eâ* (ſc. Eccleſiâ) *eſt. Filius non es, ſi felle & livore laboras. At, utut vetula non ſit, dentes tamen non habet.* Quo utique ſignificatum dare voluit Vir illuſtris & judicio planè aureo florens, Eccleſiam bonam piamque matrem eſſe, quæ filios ſuos non mordeat nec injuriam iis faciat, ſed in ſinu ſuo eos geſtet, & quamvis ſubinde ceſpitent, errent, plorent ægroque animo ſint, tamen ſine intermiſſione ipſis oſcula figat atque ita caput eorum jugiter demulceat, & ad ſerenitatem animi eos ſic reducat, quæ verò & illos, qui anathematiſmis, eam ob rem à falſis rerum æſtimatoribus falſoque zelo indutis impetuntur, quòd, recti & veri habitâ ratione, à viâ communi tantiſper declinant elegantioremque & compendioſiorem ſemitam eligunt, quòd &, juncto veritatis & pietatis ſtudio utramque omni modo promovere cupiunt, quæ verò, inquam, & illos, qui anathematiſmis injuſtis impetuntur, defendat, foveat, evehat, adamet, laudet omnique, qua poteſt, materni amoris ſui conteſtatione atque affuſione erigat & beet. Confer &, quæ de hæreſi in diſſ. de articulis fidei fundamentalibus alibique diximus.

(g) Itaque ergò Magiſtratûs politici officium quoddam eſt, prohibere, ne in rixas controverſiasque theologicas inconſulti diffundamur atque, qui amore mutuo complecti nos invicem debebamus, in mutuas barbas cum certo noſtrorum ſcandalo ſæviamus. Nec eſt, quod ajas, te amice ſaltem cum diſſentientibus conferre veritatemque illis perſuadere velle. Neque enim contradictionibus diſputationibuſque veritatem mentibus ingeri videmus, ſemperque eſt in litigio theologico quantumvis amico, quod venas urit. Hinc præſtat utique, gliſcentia jurgia *bello modo* ſtatim componere & in partu ſuffocare, quam pati, ut in flammam erumpant, quæ nunquam ſine ſcandalo ſurgit. Quin &, cum peccatum originale in nemine tàm operoſum quam in Theologis ſit, ipſisque incumbat, ut omnes, queis fulgent, vires graſſanti huic malo opponant, patet, omnem portam prurientibus,

rientibus heic affectibus ſtatim præcludendam eſſe. Quod ſanè ubi fit, non poteſt non religioni, quam nos Theologi profitemur, non poteſt non officio noſtro maximum decus, maximus honor accedere.

(*b*) Hinc conſpicere eſt, quî excommunicatio ſolius Magiſtratûs ſummi res ſit. Scilicet, hoc ita ſe habet, ubi per excommunicationem expulſionem violentam è cœtu intellexeris.

(*i*) Pertinet hoc ad *jus reformandi*, id quod tamen jam in Germaniâ ad A. 1624. & ad tres illas religiones, Romanenſem, Evangelicam & Reformatam itemque ad pacta cum ſubditis hanc in rem inita reſtrictum eſt. Velim autem hîc inſpici Autoris anonymi cujuſdam peculiarem tractatum eumque Germanicum de jure reformandi ſive examen vindiciarum Rittmejerianarum A. 1710. in formâ majore editum & celeberr. BOEHMERI Jus eccleſiaſticum Proteſt. P. I. L. I. Tit. I. §. 50. ſqq. p. 51. ſqq.

(*k*) Bona hæc non aliter ſunt conſideranda, quam ut bona certi cujusdam collegii & certæ ſocietatis, quæ hactenus adminiſtranda à cœtu dantur Principi, ut ea nonniſi ad collegii conſervationem utilitatemque adminiſtret. Etſi igitur Princeps in ea habeat dominium eminens, tamen eadem is, niſi nimiæ hæ divitiæ eccleſiaſticæ ſint Eccleſiæque adeò plus noceant quam proſint, magnumque idem rei publicæ commodum earundem fructibus ſi tantiſper utatur, adſpergere poſſit, ad alios uſus adhibere non poteſt. Ita ſi rationes computentur & ſpectra vocum ſuperſtitioſarum heic abigantur, ſtatim res patet, uti in jure eccleſiaſtico publico Proteſtantium abunde demonſtravimus. Quod reſtat, paucis monemus, & ante reformata ſacra bonorum eccleſiaſticorum adminiſtratione Principes ſubinde floruiſſe, qui ſeculares Vice-Domini, advocati & Kaſten-Vögte eapropter dicti fuere, cujus rei vel maximè in Ducatu hoc Würtembergico præſtantiſſima documenta inſpeximus. Quâ occaſione id in genere pauciſſimisque monemus, potuiſſe nos, ſi inſtituti hujus tuliſſet ratio, ut in tempora reformationem præcedentia nos diffudiſſemus, & oſtendere, quî Principes & ante repurgata ſacra in pluribus Germaniæ provinciis tùm jura ſacrorum abſoluta, quæ nunquam niſi injuſtè iisdem abripi potuere, tùm collegialia, quæ vocamus, liberè ſubinde exercuerint. Aſt, ne jam repetamus, nos ob brevitatem inſtituti & quòd peculiarem hæc res diſquiſitionem eamque prorſus hiſtoricam poſcit, eousque excurrere nec voluiſſe, nec potuiſſe, nonniſi ſpicæ quædam hîc dari

 poſſunt

poſſunt eæque valdè macilentæ, cujusmodi jam dedit præſtantiſſimus REINHARDUS & dare facile poſſunt alii, ſed *ſpicas ſaltem.* Sufficit, quòd jam Eccleſiæ jura collegialia ſub initium reformationis Principibus, CONSENSU SALTEM TACITO, tradiderint, eaque ſibi Principes, nemine alio eadem ſibi aſſerente, plaudente Eccleſiæ cœtu vel poſtea ſaltem adprobante ſumſerint. Non verò opus hîc eſt, ut ad hoc probandum ACTA JURIDICA producamus, quæ tamen & in quibusdam provinciis, ubi ſacra repurgata fuere, habentur. Certè enim populum ſacra beneficio Principum ſic mutata exoſculatum eſſe conſtat, id quod *conſenſum iſtum tacitum* ſatis fundat, cui deinde, ut jam monuimus, in pacificationibus religioſis ſigillum civile præſtantiſſimum luculentiſſimumque acceſſit. Antequam autem Principes, monentibus Reformatoribus, Eccleſiarum doctoribus & adplaudente populo, qui ſanè neque curiatim neque viritim in vota hîc ire potuit, jura collegialia ad ſe traherent, certè, uti ex hiſtoria affatim conſtat, eadem, ſaltem in hoc complexu, à Principibus nunquam exercita fuere.

(*l*) Scripſit hanc in rem diſſertationem planè egregiam illuſtris THOMASIUS de Jure Principis Evangelici circa ſolennia ſepulturæ, quam A. 1702. ſub ipſius præſidio defendit Vir præſtantiſſimus nobisque amiciſſimus NIC. PETRÆUS GIEDDA, Suecus, Legatus olim Suecus ad aulam Pariſienſem.

(*m*) Hanc in rem conferri velim, quæ ab utroque STRYKIO Virisque celeberrimis, THOMASIO & BOEHMERO ſcripta ſunt, qui ſatis utique oſtenderunt, juris canonici principiis doctrinam hanc in foris Proteſtantium plurimùm vaſtari. Rectè verò LUTHERUS atque egregiè in libro von Ehe-ſachen T. 5. Jen. Germ. f. 237. b. *Ich vvehre mich faſt, ruffe und ſchreye, mann ſolle ſolche ſachen der vveltlichen Obrigkeit laſſen.* Et paulò poſt: *Es kan niemand leugnen, daſs die ehe* ein euſſerlich weltlich ding iſt, *vvie kleider und ſpeiſe, haus und hoff, vveltlicher obrigkeit untervvorffen.* Et rurſus: *Mir grauet auch vor dem exempel des Pabſts, vvelcher auch ſich am erſten in diſs ſpiel gemenget und ſolche vveltliche ſachen zu ſich geriſſen hat, biſs ſo lange, daſs er ein lauterer VVelt-herr über Kayſer und Kœnig vvorden. Alſo beſorge ich mich auch*, der hund möchte an dem läpplein lernen leder freſſen *und mit guter meynung verführet werden, biſs wir zulezt auch wiederum aus dem Evangelio fallen in eitel weltliche händel.* Hactenus & egregiè quidem LUTHERUS. Monendum tamen & cautè monendum, & Eccleſiæ disqui-

disquiſitionem circa matrimonialia competere, uti circa omnes fere alias res civiles. Quî, quæſo, hoc, mi lector? Itane ergò in foveam, quam evitare ſtudueramus, jam præcipites incidimus? Non ita. Exempli gratia, furtum crimen eſt civile, quod à Magiſtratu punitur. Aſt, qui ejuſmodi crimine ligatus eſt & ab omnibus aliis collegiis & ſocietatibus excluſus, quin ex autoritate collegiali à ſacramenti participatione cæteris paribus excludi poſſit debeatque, nullum eſt dubium. Ita etiam ſe res habet in matrimonialibus. Quicunque heic contra leges conventionales in Eccleſiâ, cui nomen dedit, conditas peccat, is cœtu exigendus venit. Itaque circa matrimonialia utique & disquiſitionem collegium inſtituit & is, cui jura collegialia tradita ſunt. Jam verò cùm & in legibus matrimonialibus ad Lev. C. 18. & 20. aliaque ſcripturæ ſanctioris loca provocetur, harum verò legum interpretatio à Theologis non ut judicibus ſed ut interpretibus Eccleſiæque doctoribus prudenter petatur, patet, eum, qui circa matrimonialia vel ex jure majeſtatis ſeu ſuperioritatis territorialis vel ex jure collegii ipſi commiſſo diſponere habet, prudenter agere, ſi Theologos quoque in partem conſilii hîc trahat, niſi quidem ex JCtis adſint, qui ſine ullo dubio meliore rerum notitiâ hîc gaudeant. Cæterùm in capitis iſtius XVIII. Levitici explicatione eas ſubinde ſequelas necti eaque principia aſſumi, quæ nulla prorſus ſunt, aliquando demonſtrabimus. Quod reſtat, ubi celeberrimorum JCtorum hanc in rem ſcripta commendavimus, non eſt, quòd quisquam credat, nos in omnes ipſorum ſententias pedibus ire. Saltem enim ex iſto campo quosdam veritatis flores, cæteris, quæ ſecus ſe habent, neglectis cum curâ decerpimus.

(*n*) Hæc jam ſatis ſupra extulimus, ſemperque, uti par eſt, atque iterum iterumque repetimus.

(*o*) Atque & hæc ipſa ſatis ſupra ediſſeruimus.

(*p*) Jam jurisprudentia eccleſiaſtica illa κατ' ἐξοχὴν & ſpecialiùs ſic dicta eſt, quæ nobis jurium horum collegialium rationem modumque illa adminiſtrandi tradit. Paucis jam, hæc dum agimus, in gratiam ſtudioſorum Theologiæ tradamus, quî & ii mentes ſuas juris eccleſiaſtici notitiâ quâdam tingere debeant. Velim autem, ut hi poſt codices canonum veteres, qui facilè perlegi poſſunt, Jus canonicum quoque, ex quo & plura egregia in theologiam polemicam anti-Romanenſem trahi poſſunt, uti peculiari id egregioque planè tractatu

ſtatu venerandus D. Parens noſter, jam Beatus, oſtendit, inſpiciant & vel maximè fontes hìc inquirant, unde compilatio illa deſumta eſt. Quod ubi egerint, hiſtoriam Juris canonici ex autoribus ſupra allegatis familiarem ut ſibi reddant convenit. Velim dein, ut Jo. Schilteri inſtitutiones juris canonici ad Eccleſiæ veteris & hodiernæ ſtatum accommodatæ cum Schiltero illuſtrato ſeu emendationibus & additamentis ad prædictas inſtitutiones à celeberrimo Boehmero ſcriptis ab iis conſulantur atque Arnoldi Corvini à Belderen Jus canonicum cum Jo. Jac. Wissenbachii contradictionibus Juris canonici & ejusdem celeb. Boehmeri notis itemque Jo. Pauli Lancelotti inſtitutiones juris canonici cum notis Ziegleriansis & Thomaſianis adjiciantur. Præcipuè verò hìc evolvenda ſunt conſilia à Dedekenno collecta itemque Wittebergensia, cum Theologis Caſualibus, atque etiam Speneriana, deinde Benedicti Carpzovii (qui verò non, ut ejus principia, quæ jus canonicum & Pontificium olent, adoptentur, ſed ſaltem, ut ſciatur, quid ab JCtis olim ſtatutum fuerit, legendus venit,) Jurisprudentia eccleſiaſtica, Jo. Brunnemanni Jus eccleſiaſticum cum Sam. Strykii commentario & denique libri iſti Boehmeriani jam citati. Denique optârim &, ut adeatur Casp. Ziegleri Superintendens ad normam conſtitutionum eccleſiaſticarum in Electoratu Saxoniæ deſcriptus & conferantur, quæ idem in tractatu de Juribus Majeſtatis habet ad jus ſacrorum enarrandum ſpectantia, atque ut adſpergantur & autores illi, quos Ahasverus Fritschius volumini de jure eccleſiaſtico inſeruit. Quæ verò omnia ſanis principiis diluenda atque ſubinde emendanda veniunt. Quod reſtat, de Jure Principum circa ſacra præter Autores citatos ex noſtris uberrimè egere Brentius, Gerhardus, Conringius, Henniges, Seckendorfius, de Rhez, Strykius, Buddeus, ut Osiandrum, ut Raithium, ut Hulsemannum, ut Dorscheum, ut Dannhawerum, ut Scherzerum, ut Wandalinum, ut Jægerum noſtratem, qui ſuam & hìc palmam in manibus tenet, ut præſtantiſſimum Cyprianum, ut Wernsdorfium, ut infinitos alios, qui eadem ſemper repetunt, taceamus. At enim & ordinationes & ſtatuta eccleſiaſtica, quæ in unaquaque Eccleſiâ vigent, jugiter hìc inſpicienda iis veniunt, qui jura eccleſiaſtica tradere conantur. Diximus nos hanc in rem quædam ſub finem diſſertationis noſtræ de Liturgiis, indicem verò luculentum ordinationum eccleſiaſticarum Germanicarum ex fontibus Böckelmannianis dedere J. A. Schmidius in

diſſ.

Digitized by Google

diſſ. de agendis & ordin. Eccl. p. 41. ſqq. & J. H. Boehmerus in Jure Eccleſ. Proteſt. L. 1. C. 2. Jam autem hæc ὡς ἐν παρόδῳ ſaltem & alieno ferè loco adſpergimus.

ARTICULUS TERTIUS.

Quod reſtat, de rectâ jurium collegialium, quæ præcipuam quandam jurium circa ſacra partem conficiunt, conformatione mens noſtra paucis jam efferenda eſt. Heic verò ante omnia id monendum eſt, tam delicatam tamque difficilem eſſe jurium horum adminiſtrationem, ut, cùm maximæ ab illo, qui eadem exercet atque adminiſtrat, in re, quæ ſalutem hominum vel promovere multùm vel ædificationem eorundem ſufflaminare poteſt, reddendæ DEO rationes ſint, mirum oppidò videatur, qui juribus hiſce ſibi arrogandis tantoperè homines inhient & ſummo damnationis, quam evadere aliâs faciliùs potuiſſent, periculo ſeſe exponant. Deinde generalis hæc regula ponenda eſt, in cœtu eccleſiaſtico omnia ita eſſe diſponenda, ut, cùm ſalus Eccleſiæ ſuprema hic lex ſit, quam ſequi debeamus (*a*), quæ heic cultui publico affunduntur, cærimoniæ vel maximè ad mentem ſanctificandam interioremque, quem ita vocamus, Chriſtianiſmum in animis hominum plantandum dirigantur. (*b*) Quod qui ſibi propoſuerit, is cærimonias potius diminuerit quàm auxerit & ſimplicitate quâdam, quæ vel maximè ad apoſtolicam illam accedat, neceſſe eſt, rebus hic affuſâ eò ſanè omnia direxerit, ut manibus homines comprehendant, religionem non in pompis quibusdam & ritibus externis ſed in internâ animorum mutatione ſanctâque converſationis ratione conſiſtere. (*c*) Cæterum, quæcunque ferè hùc pertinent, nuper licet paucis extulimus. Totum, quicquid hoc eſt, in ſequentes poſitiones compingamus. I. Ii, qui jura ſacrorum collegialia habent, id vel maximè agant oportet, ut iſtis adminiſtrandis zelum pro regno DEI in animis hominum amplificando atque adaugendo haud vulgarem adferant eosque rebus gerendis Viros hic præficiant, qui ſanctioribus heic χαρίσμασι, qui eruditione, qui notitiâ rerum, qui pruden-

tiâ & experientiâ heic plurimùm fulgeant & vel maximè pacem eccleſiaſticam, hæretificinâ omni procul abactâ, abacto & omni ſchiſmate odioque theologico, plantare atque propagare conentur, qui ſanè & Academiis eos Theologos donent, qui iisdem ferè virtutibus ſplendeant atque ita futuros Eccleſiæ miniſtros rectè formare nôrint. II. In conſtitutione Miniſtrorum Eccleſiæ prorſus curandum, ut ejusmodi homines eligantur, in quos requiſita Paulina quadrent, qui neceſſariis & χαρίσμασι & eâ, quæ huic officio convenit, experientiâ ſcientiâque ſpirituali polleant, qui piâ ſanctâque vitâ fulgeant & typi gregum ſint, idque prorſus agendum, ut quantum pote à pravis Paſtoribus Eccleſiæ, quæ ſub jugo iſto gemunt, ſenſim ſenſimque liberentur. (*d*) Maximè verò, quæ nuper poſuimus, vitia hic probè vitanda eſſe nemo non videt. III. In cultûs publici conformatione id præcipuè agendum foret, ut tùm agenda eccleſiaſtica, lectionibus precibusque illis, quæ jejunæ ſunt, quales profectò ſubinde reperiuntur, abrogatis, ita inſſerentur, ut major hic auditorum animis devotio ardorque adſpergeretur, tùm verò & omnes Eccleſiæ miniſtri (*e*) ad formulas communes haud adſtringerentur, ut eo magis *operi operato*, hoc eſt, pravæ illi conſuetudini, quâ, quæ ſæpius ex memoriâ prodeunt, verba, tandem ſine attentione & ſine ardore prodeunt, obvietur, denique & ad nudas pericopas evangelicas, propheticas & epiſtolicas Homiletæ haud affigerentur, ſed libertas quædam, ſenſim ſenſimque introducenda, hic illis conſtaret, quâ macti in librorum Biblicorum univerſalem quandam explicationem ii deſcendere atque adeo plebem ſacram eò luculentiore rerum divinarum cognitione imbuere poſſent. (*f*) Quo vel maximè & id faceret, ſi ſermones eccleſiaſtici ita informarentur, ut ad populare magis colloquium quàm orationis figuram dictio componeretur, quæ res haud dici poteſt, quantam ædificationem ſecum ferat. IV. Id quoque vel maximè urgendum, ut catechiſatio, hoc eſt, puerorum inſtitutio plurimùm floreat atque animi ita ab incunabulis ſuavi Chriſtianiſmi practici & gratiæ divinæ interioris ſenſu imbuantur. V. Cùm abſolutio, maximè

maximè prout in noſtrâ Eccleſiâ Wirtembergicâ obtinet, ſit conditionata, (*g*) patet, omninò eam nonniſi generalem quandam gratiæ divinæ annunciationem eſſe, quæ & pro ratione ejus, cui annunciatur, ita poteſt debetque inflecti, ut quisnam ipſius ſtatus ſpiritualis ſit & quid ipſi ad mentem vitamque benè conſtituendam ſit neceſſarium, luculenter heic eidem pateat. Quod ſanè ita fieri, uti arbitror, poteſt, ut, ubi prudentiam, ubi preces, ubi animi ſinceritatem hic adhibuerimus, nihil hic ex omni parte metuendum veniat. Cæterùm, cùm privata hæc confeſſio & abſolutio, quæ Euchariſtiæ participationem antecedit, egregium ſit inſtitutum, (*h*) quo ii, qui dapes ſacras anhelant, plurimùm præparari atque ædificari poſſunt, omninò patet, illam haud facilè abrogandam eſſe ſed retinendam prorſus, at ita retinendam, ut mentibus laquei haud injiciantur iique cathedrâ pœnitentiali prorſus abigantur, qui homines hic inconſulti affligunt, qui jejunè de hoc negotio in ſermone abſolutorio loquuntur, qui ſuæ utilitati hic inhiant, qui animos nullâ virtute ſpirituali tangere & convictione luculentâ adhibitâ nullas, quæ reſipiſcentiam pariant, in mentibus hominum ciere turbas nôrunt. VI. Cùm ſacramentum euchariſtiæ apud eos quidem, qui in ſtatu gratiæ ſunt, ſit ſacramentum confirmationis & obſignationis, apud eos autem, qui nondum in ſtatu pœnitentiæ & gratiæ ſunt, ſit ſacramentum quoddam præparatorium ad pœnitentiam, utpote inſtitutum, ut Chriſtus ait, ΕΙΣ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, *IN remiſſionem peccatorum*, patet omninò, tantas anxietates in admittendis iis, qui nondum reſipuere & quos in corrupto hoc, ſub quo ingemiſcimus, Eccleſiæ ſtatu non admittere non poſſumus, miniſtris Eccleſiæ haud devorandas eſſe, utpote quos bono hic animo eſſe & quod mutare ſermonis ſui aſſiduitate haud poſſunt, precibus haud intermiſſis iisque calidiſſimis Domino commendare oportet. At verò, ſi exiſtimes, panem calicemque ſanctiorem nonniſi ſacramentum confirmationis eſſe, haud ſanè perſpici poteſt, quî ad argumenta iſta, quæ nuper protulimus, reſponderi poſſit. Nec, ſi quis officio huic ſatis quod eſt, facere velit, fieri poterit, ut tur-

bis continuis, quæ ſanè non ædificant, Eccleſiam haud impleat & tamen regnum DEI rigore ſuo prorſus haud ædificabit. Itaque mediâ ſine dubio viâ heic incedendum nemoque à ſacramento cœnæ ſacræ arcendus venit, quem leges eccleſiaſticæ haud arcent. Nec dici poteſt, fore ita, ut venenum nondum converſis porrigatur, cùm jam dictum ſit, ſacramentum hoc ratiône eorum, qui nondum emendati ſunt, præparatorium adeoque non ſemper confirmatorium imo adeo venenum haud eſſe, ut potius antidotum ſit. Quî enim venenum iis id ſit, quos ad pœnitentiam idem præparare poteſt? Quod reſtat, argumenta illa, quæ aliâs afferuntur, ut probetur, paſtoribus haud convenire, ut impœnitentes ab uſu ſacræ cœnæ abſtrahant, juxta ea, quæ nuper diximus, haud ſtringunt. (*i*) VII. Diſciplina illa vetus, juxta quam cœtus ſacer olim in diverſas claſſes diſtinctus fuit, in quibus maximè fideles, qui ſoli ad epulas ſacras admiſſi fuere, catechumeni & pœnitentes enituere, in noſtros cœtus nullâ ratione induci poteſt, etſi, ſi introduci poſſet, res Eccleſiæ melius utique habituræ eſſent. Impedit, quò minus fieri id poſſit, univerſalis, quæ corpus Eccleſiæ pervaſit, hominum corruptio, tùm eorum, qui typi cæterorum eſſe debebant, tùm auditorum quoque. Hinc non eſt, quòd Platonicas heic nobis ideas fingamus, qui facilè capimus, hæc quidem deſideranda ſed non ſperanda eſſe, nec malo huic, quo urgemur, applicari poſſe. VIII. De ejectione è cœtu inanis ferè quæſtio eſt, cùm tàm rara ea ſit, ut nullum ferè exemplum ejus amplius conſpiciatur. Competit tamen ejus exercitium Magiſtratui politico tùm ut jus ſacrorum abſolutum, tùm ut jus collegii. (*k*) IX. Pœnitentia publica, quæ hodiè imponitur, etſi ſpiritualem nullum effectum ſecum vehat, ab eo tamen, qui & jus ſacrorum abſolutum & jura collegii poſſidet, imponi hactenùs poteſt, ut reus, qui ſic pudore ſuffunditur (*l*) atque exemplo aliis eſt, civilem quoque pœnam medio in eccleſiaſtico cœtu luat. Flebile tamen hoc eſt, ſi quidem reſipiſcentiam ingenerare & à relapſu peccatorem præſervare id debeat, remedium. X. Jura collegii eò non vergunt, ut ad confeſſionem priva-

privatam adque ſacram cœnam aut ad cæteros actus eccleſiaſticos quis cogi poſſit. Si inter meros audientes quis conſiſtere velit, luculenter hoc ipſi permiſſum nec tamen verbi diſpenſatoribus prohibitum eſto, hominem ne admoneant. XI. Nihil prorſus agendum eſt, quod tyrannidem in conſcientias oleat. Nullum dogma ut credatur atque confeſſione uniuscujusque, qui de illius veritate haud convictus fuerit, donetur, jubendum eſt, (*m*) nullus ritus iis, qui noluerint, vi obtrudendus, cum errantibus omnibus, niſi turbas dederint, niſi & vitâ ſcandaloſâ alios à pietatis ſemitâ avertant, via manſuetudinis patientiæque ineunda, denique Eccleſiis invitis & recalcitrantibus Paſtores haud imponendi ſunt, (*n*) cùm & turbare id publicam rem poſſit atque omnis ita ædificatio ſufflaminetur, denique jura collegii cum abſolutâ quâdam agendi facultate haud combinata ſint. XII. Circa matrimonialia, rem aliâs merè civilem id notandum, quòd ea hactenus ad jura collegii pertineant, quatenus benedictio ſacerdotalis iis, qui matrimonium hic ineunt, affunditur, & quatenùs ad leges in ſcriptis divinioribus de gradibus prohibitis latas hic reſpicitur, ubi doctores Eccleſiæ quærere & audire ſanè convenit atque ab eo, cui jura collegii competunt, diſpiciendum, num hic vel ille, qui heic peccâſſe creditur, in Eccleſiâ tolerari poſſit. Cave tamen, ut principiis ex Jure canonico deſumtis & quæ ex ſacramenti notione fluunt, hic deciſiones tuas imbuas. (*o*) XIII. Ferias diminui potius quam augeri ſimplicitas jubet. Hoc verò jus collegiale eſt, quod, qui majeſtate vel ſuperioritate territoriali gaudet, moderari utique pro rei publicæ exigentiâ facilè poterit. XIV. Jejunia indicit, cui jura collegialia competunt. (*p*) Nec tamen pro rerum noſtrarum rationibus tantam eadem ædificationem ſecum vehere conſpiciuntur. XV. Confirmatio juniorum ad ſacram cœnam adſpirantium publica, quæ tempore Pentecoſtali in quibusdam Eccleſiis noſtris cum examine & admonitione confirmandorum, ſolenni itidem, fieri ſolet, maximo cum emolumento, ubi viget, ſine tamen ullis ſuperſtitioſis cærimoniis, perficitur. XVI. Eccleſiæ miniſtros qui deponit, vel jus

ſacrorum abſolutum vel Jus collegii habeat neceſſe eſt, (q) pro ratione nempe criminis aut cauſæ, quæ, ut depoſitio irrogaretur, effecit. Si cauſa ſit mere civilis, non eſt, quod hanc in rem quisquam ex cœtu ſaltem in conſilii conſortium ducatur. Si verò ſit eccleſiaſtica, pro re natâ utique Theologos in conſilia advocare convenit atque ad tyrannidis eccleſiaſticæ notionem à ſe abſtergendam ſubinde neceſſarium eſt, maximè ſi plebs eccleſiaſtica murmuret. XVII. Ubi Synodos eccleſiaſticas agere, ſcholas erigere, ædes ſacras extruere, bona Eccleſiæ diſpenſare & collapſum cultum reſtituere is voluerit, qui jura collegii habet, ſine privilegio, ſine conſenſu, ſine directione & arbitrio Magiſtratûs politici, qui tamen libertatem collegii haud ſufflaminat, nihil agere poterit. XIIX. Is, qui jura collegii habet, eorundem exercitium ut moderetur, convenit, prout ad ſalutem Eccleſiæ id requiri ſubinde idem viderit. XIX. Denique ab eo, qui jura collegialia adminiſtrat, requiritur, ut, ſi leges eccleſiaſticas in Eccleſia obtinere videat, quæ jejunæ, quæ confuſæ, quæ obſoletæ ſunt, eas, debitâ prudentiâ rebus adhibitâ, mutet, emendet, refigat præſtantioresque atque ad Chriſtianiſmum veriorem propagandum facientes condat atque promulget, Miniſtrosque Evangelii, qui ſacris ritè obeundis piam ſanctamque manum affundunt, honoret evehatque, cæteros emendare quocunque modo conetur & inemendabiles officio abſtineat, denique, quæcunque aggreditur, precibus diluat atque ſanctificet.

(a) Aurea hæc regula eſt, quæ vellem, omnium eorum, qui jura ſacrorum adminiſtrant, animis ut inſcripta eſſet. Gaviſi verò valdè fuimus atque plurimùm exultavimus tripudiavimusque, cum eam in fronte Juris eccleſiaſtici Proteſtantium Böhmeriani, diſſ. prælim. de ſupremâ lege eccleſiaſticâ §. 4. p. 3. legeremus. Prorſus profectò hoc nos tùm in amorem præſtantiſſimi Viri rapuit.

(b) Optandum eſſet, ut cordatus quidam Theologus, qui & ſcientiâ & experientiâ prudentiâque ſpirituali plurimùm gauderet, nullis itidem præjudiciis vulgaribus turbatus idemque diſciplinæ eccleſiaſticæ veteris gnarus ejusmodi ordinationem eccleſiaſticam privatâ ſaltem operâ

conderet

Digitized by Google

conderet atque conſcriberet. Confer hic Jo. CLERICUM in Parrhaſ. T. 2. p. 211. ſqq. ubi Vir inſignis oſtendit, *que l' on ne doit pas faire difficulté de corriger les loix eccleſiaſtiques, lorsqu'il en eſt beſoin.*

(*c*) Hæc eſt lex Chriſtianiſmi fundamentalis, quam niſi & tu ſervaveris, lector, Chriſtianorum gloriâ & præmio olim penitus excides.

(*d*) Sed ais, ſi hoc tibi agendum ſit, defuturos homines, queis ſacris muneribus ubique adminiſtrandis præficere poſſis. Pauciſſimos (*) enim reperiri, qui verè digni tanto miniſterio ſint. Et rectè id quidem. Aſt faciendum hìc eſt, quod poſſumus, atque non ſaltem procul habitis communibus, quæ hic aliâs graſſantur, vitiis i. e. curvis illis viis, quæ ſæpius ad introducendos in officia ſacra homines adhibentur, ſed etiam precibus ad Deum fuſis omnique induſtriâ, quæ cogitari poteſt, adhibitâ tantum opus adgrediendum, ſi DEO rationes aliquando heic reddere ſerenâ fronte aveamus. Jam autem *ideas platonicas* (quod probè, qui hæc legis, notes velim) heic haud fingimus, aut ſuavia nobis ſomnia formamus, fieri poſſe arbitrati, ut bonis ſic Eccleſiæ omnes Paſtoribus, bonis præpoſitis donentur. Facilè enim, quæ temporum noſtrorum ſigna ſint, capimus & iis ingemiſcimus. Neque enim ex ſapientibus facilè eſt, qui tam florentem crediderit Eccleſiæ ſtatum, ut ejusmodi obſervationibus haud opus ſit. Gemunt ubique greges, gemunt anhelantes animæ & diſtentis hiantibuſque faucibus, quæ ſtramine paſcuntur, quæ ſiti ſpirituali conficiuntur, exſpectant manna de cœlis depluens & deſtillantem, quo reficiantur, ædificationis largioris rorem divinique nectaris ex ore Evangeliſtarum ſanctiorum ſtillantis luculentiorem imbrem. Adponamus, quæſo, adponamus hìc, quæ hùc faciunt, verba beati illius Viri Jo. REINHARDI HEDINGERI, cujus luce olim hæc patria noſtra plurimùm fuit colluſtrata mirificeque ædificata. Ita autem ille ad Act. 20, 29. ubi Paulus de *lupis* Eccleſiam Epheſinam vaſtaturis: *VVürde Gott eineſt* eine Wolffsjagd *anſtellen, vvie træſtlich vvürde es ſeinen gülffenden Schæflein ſeyn, deren viel tauſend nicht durch Kezer ſondern durch gottloſe und der VVahrheit ſich rühmende, obgleich blinde Führer, als vvilde thiere ervvürget vverden. Kurz! VVælffe ſind, vvelche die Gottloſen in der boſsheit durch das ſchændlich gemiſsbrauchte Evangelium ſtærcken, ſie zum leben urtheilen, hingegen die Frommen verdammen, pfülben unter die arme machen, um den lohn gerne træſten, nur friede*

(*) Conſcripſit ſanè *de paucitate Theologorum* egregiam diſquiſitionem Theologus Kilonienſis præclariſſimus ALBERTUS ZUM FELDE interuitque eam analectis, quæ magna cum delectatione, hæc ipſa dum ſcripſimus, perlegimus.

friede predigen und ſich der heerde nur um Milch, brod und wolle anneh- men und andern freyheit verſprechen, da ſie ſelbſt Knechte des verderbens ſind. Dabey bleibts! Aurea verba, quæ millies milliesque repetita ſapienti tamen illique, qui bonâ heic conſcientiâ floret, tædium haud creaverint.

(*e*) Jam qui è ſcrinio pectoris ſui preces proferre haud nôrint, quæ dignæ auditorio ſint, formulas velimus ut prælegant.

(*f*) Antequam talis quædam mutatio inſtitueretur, conveniret, populum hanc in rem ſenſim ſenſimque in ſermonibus publicis & catechiſationibus inſtruere.

(*g*) Formula poſt prælectam confeſſionem, ubi ad abſolutionem deſcenditur, hæc apud nos eſt: *Hierauff ſo vernehmet auch alle, die ihr herzliche reu und leyd über eure ſünde habt, an Chriſtum den Sündenbüſſer glaubet, und euer leben in der warheit zu beſſern begehret, den troſt der abſolution auſs dem H. Evangelio:* Der allmächtig GOTT hat ſich euer erbarmet und durch den verdienſt des allerheiligſten leidens, ſterbens und aufferſtehens unſers Herrn JEſu Chriſti vergibt er euch alle eure ſünden und ich als ein verordneter diener der Chriſtlichen Kirche verkündige euch ſolche vergebung aller euer Sünden, in dem nahmen, Gottes des Vatters und des Sohns und des Heil. Geiſtes. Amen. „ Jam viſibile eſt, vim abſolutionis hujus totam à conditione adjectâ ſuſpendi. Id quod & fieri aliter non poteſt, cum abſolutio apud nos generalis, haud privata illa & individualis obtineat. Cæterùm pauciſſimis ſaltem hîc notamus, formulas abſolutionis veteres fuiſſe deprecatorias & poſt ſeculum demum XI. indicativam in occidente uſurpari cœptam eſſe. Vide Jo. Morinum de adminiſtratione ſacramenti pœnitentiæ L. VIII. C. 8. Quæ dum ponimus, ex Rituali Romano abſolutionem Romanenſium hodiernam agedum paucis adſpergamus. Ita verò illius forma ſe habet, uti à Sacerdote pronunciatur: *Miſereatur tui omnipotens DEus & dimiſſis peccatis tuis perducat te ad vitam æternam, Amen.* His dictis Sacerdos dextrâ verſus pœnitentem elevatâ dicit: *Indulgentiam, abſolutionem & remiſſionem peccatorum tuorum tribuat tibi omnipotens & miſericors Dominus. Amen. Dominus noſter JEſus Chriſtus te abſolvat & ego auctoritate ipſius te abſolvo ab omni vinculo excommunicationis & interdicti, in quantum poſſum & tu indiges.* deinde: *Ego te abſolvo à peccatis tuis, in nomine Patris* (heic ſignum crucis in aëre pingitur & efformatur) *& Filii & Spiritus ſancti. Paſſio noſtri JEſu Chriſti, merita beatæ virginis & omnium ſanctorum,*

ctorum, *quicquid boni feceris & mali ſuſtinueris*, *ſint tibi in remiſſionem peccatorum*, *augmentum gratiæ & præmium vitæ æternæ*. *Amen*. Atque heic jam patet, qui Romanenſes Sacerdoti judicialem abſolutionem & quidem VI. quoque MERITORUM HUMANORUM, quæ meritis infinitis Filii DEI adſpergunt, dandam errore prorſus fundamentali tribuant negentque adeò nobis peccata GRATIS atque ob SOLUM Chriſti meritum remitti, ſupponantque ſimul, hominem, cui peccata non remiſſa ſunt, boni quid facere poſſe, quo peccatorum remiſſionem acquirere ſibi valet. Sed hæc alibi excutienda ſunt.

(*b*) Scilicet vel ſic ſaltem occaſio Miniſtris Eccleſiæ amplior & propior datur, qua mentes hominum tangant, atque, ne illotis manibus ad ſacras epulas abeant, moneant. Nec tamen dixerim, privatam iſtam confeſſionem à Domino præceptam & abſolutè neceſſariam eſſe. Poteſt ergò is, qui jura collegialia habet, libertatem actui huic adſpergere, ſi ita viſum fuerit, ſi &, quod probè monendum eſt, confœderationis eccleſiaſticæ tabulæ id patiantur.

(*i*) Quamvis autem ſatis nuper hanc in rem dixerimus (*), placet tamen, quæ Jo. Lightfootus & Gottlieb Gerhardus Titius, ille Theologus quondam Anglus, hic JCtus nuper Lipſienſis heic objiciunt, paucis diluere. Et à Lightfooto quidem aliquando in Synodo quâdam vel conſeſſu Weſtmonaſterienſi hanc in rem acriter decertatum fuit, ut nempe demonſtraret, omnes ad ſacram cœnam, qui vellent, admittendos eſſe, licet, nihil profecerit ſed ejusmodi concluſum factum fuerit, à quo ille ſolus diſſenſit. Res in appendice vitæ ejus (*.*.*) enarratur ubi hæc leguntur: *Sentiebat*, *admiſſionem ad ſacra generalem eſſe debere*, *quod hiſce argumentis probare aggreſſus eſt*. *I*. *Licet lex vetaret*, *impurum venire ad ſacra*, *attamen nemini concedebat poteſtatem eos repellendi*, *qui veniebant*, *nec ullum ejus rei exemplum reperitur*. *II*. Matth. VII. ſanctum ne canibus detis, *dicitur propter Apoſtolorum incolumitatem*. *Nam Judæi ipſi*, *qui utebantur hoc proverbio*, *per* canes & ſues *intelligebant acerrimos hoſtes & perſecutores veritatis*. *Itaque Servator ibi monet diſcipulos ſuos*, *ne concionentur perſecutoribus & adverſariis*, *ne ab iis trucidentur*. *III*. *Circumciſio indifferenter omnibus poſteris Adami adminiſtrabatur*. *Ergo*. *IV*. *Judas accepit ſacramentum*. *Ergo*. *Et cùm D. G. afferret exemplum Uzziæ*, *qui è templo*

Ff

(*) In diſſ. de vitiis eorum, qui ſacris operantur ſect. 2, §. 4, p. 41, ſqq. nota **.

templo ejectus fuit, *Doctor noſter reſpondit*, *eum repulſum fuiſſe* ab officio & loco, *addiditque*, *ſi concedatur*, *Sacerdotem* repuliſſe & repellere potuiſſe immundum, caſum non eſſe eundem. *Nam ea impuritas externa erat & facilè dignoſcebatur*, *utrum purificatus eſſet nec ne*, *ſed Miniſter jam de hominis conſcientiâ judicare nequit. Quamvis heri ſcandaloſus quiſpiam fuerit*, *jam hodiè verâ pœnitentia duci poteſt.* Aſt nulla hæc ſunt omnia & tanto Viro, qualis LIGHTFOOTUS extitit, indigna. Inficetum profectò eſt, quod de impuro dicit, qui certè ſi templum ingreſſus fuiſſet, non ſaltem expulſus ſed & graviſſimè punitus fuiſſet. Vide ſaltem exemplum Pauli Act. 21, 30. Nec quæ ad Matth. 7, 6. dicuntur, vim dicti prorſus eludunt, cum generale ſaltem hoc ſit, quod ex illo eruitur, ſancta indignis danda non eſſe, utpote qui profano ea pectore contaminent. Quod verò de circumciſione dicitur, id apertè falſum eſt. Nota eſt formula de excommunicato: לא ימולו לו בן *non circumcidunt ipſi filium.* Jam & NON LIQUET, ſi Evangeliſtas ſecum invicem conferas, num Judas ad ſacramentum acceſſerit nec ne, quicquid etiam hìc poſt SELDENUM ajant Viri doctiſſimi. Vide Jo. SELDENUM de ſynedr. vet. Ebr. L. 1. C. 8. p. 169. ſqq. Imò, ſi ſolus Johannes ſequendus ſit, Judas ſacramento euchariſtico non affuit. Vide Joh. 12, 30. ubi rectè habent, quæ HEDINGERUS addit. Reliqua tam levia ſunt, ut ſponte cadant nec ullâ refutatione indigeant, illud maximè, quod dicitur, ignorari ab Eccleſiæ miniſtro, num, qui heri impœnitens erat, mentem hodie mutaverit. Ad ſacramentum enim confirmationis accipiendum requiruntur non ſaltem primi pœnitentiæ motus, ſed pœnitentiæ, fidei, converſionis & ſanctificationis ſtatus, ubi applicari poſſit Salvatoris illud, quod ſanè Chriſtus tanquam regulam quandam certiorem ad dignoſcendos Spiritûs nobis tradidit: *ex fructibus ipſorum dignoſcetis eos* Matth. 7, 16. Id quod ut fieri poſſit, tempus probationis imponendum & exſpectandum hactenus foret, num pœnitentia hominis ſit ſincera idque ex vitâ ejus arguendum, ut olim in Eccleſiâ primâ factitatum fuiſſe novimus, Et ſanè videmus, quamnam diſciplinam Pagani heic olim obſervaverint. Ita enim illi apud Statium in Parentalium prologo.

Adeſte

DI hominesque, ſacris procul hinc procul ite nocentes,
Si cui corde nefas tacitum feſſique ſenectus
Longa Patris, ſi quis pulſatæ conſcius unquam

Matris

Matris & infernâ rigidum timet Æacum urnâ.
Inſontes caſtosque voco.

Hinc & quoad ſacra Chriſtiana SELDENUS, prodigioſæ eruditionis Vir: *Non quidem deerat ex præſcripto Apoſtolico comminatoria Eucbariſtiæ interdictio, quâ quisque monitus eſt, ut ipſum ſe intus examinaret nec* indignè *myſteria ſumeret.* Probet, examinet, purget, expiet ſeipſum, *inquit Apoſtolus, ubi Theodoretus*: Tui ipſius judex ipſe eſto, actuum tuorum exactus arbiter, conſcientiam ſcrutare ac tunc donum ſuſcipe, & *Theophylactus:* Haud alium Judicem tibi præficio, verum te ipſum tibi ipſi. Judica igitur & explora conſcientiam tuam." Vide de ſynedr. vet. Ebr. L. 1. C. 13. p. 345. 346. Nec malè idem SELDENUS alio loco verba 1. Cor. 11, 30. exſtantia per כרת ſive pœnam θάνατον, quæ in republicâ Judaicâ frequens olim exſtitit, exponit. Jam ad rationes, quas laudatus TITIUS in Juris privati Romano-Germanici L. 9. C. 14. de confeſſione auriculari affert, ut probet, *rejectionem impænitentium* (quâ nempe iis abſolutio & ſacra cœna denegatur,) *Miniſtris Eccleſiæ jure divino eſſe probibitam*, diluendas progrediamur. Ita autem ille §. 34. ſqq. p. 1211. ſqq. *Rejectio impænitentium vel ſuſcipienda eſt ob veram ſeriamque pænitentiam vel ſaltem ob externam honeſtatem. Illa hoc medio obtineri nequit, hinc malè hactenus à miniſtris Eccleſiæ hoc uſurpabitur. Et ſanè* mera ſtultitia *eſt, quando mediis violentiæ quid habentibus veram pietatem excitari poſſe exiſtimatur. Non igitur dubitandum, quin DEus inepta ejusmodi media in genere probibuerit. Cùm autem ſanctuli hodierni finem illum palàm præ ſe ferant ac impænitentes ideò repellendos eſſe cenſeant, quò hâc ratione ad veram pænitentiam adigantur, ideo conatus illius inſania ac ſimul autorum vel imprudentia vel improbitas eſt manifeſtiſſima. Quodſi autem miniſter Eccleſiæ eo fine ſaltem rejectionem moliatur, quò impænitens ad externam boneſtatem revocetur, tùm ſcopum illum eo medio obtineri quidem poſſe fateor, ſed illud privato competere nego. Eſt enim rejectio illa (1.) actus merè civilis ac aliquod imperium præſupponit, binc à privato ſuſcipi non debet, id quod liquidius fit, ſi incommoda, quæ exercitium privatum non poſſunt non ſequi, expendamus. Nam rejectio illa (2.) actus ignominioſus eſt, binc, ſi par in parem eum ſuſcipiat, non poſſunt non graviſſimæ colliſiones inde oriri. Abſurdum præterea eſt, (3) unius hominis, qui vel ex ignorantiâ vel pravis affectibus ſæpe excedere poteſt, judicio talem rem committere. Sanè miniſtri Eccleſiæ hanc poteſtatem ſibi antea arrogare nequeunt, quàm probaverint, ſe ſortem humanam ſupergreſſos ac ab omni errore & affectuum intemperie eſſe immunes.*

nes. Denique (4.) *plura alia incommoda ex admiſſâ repellendi facultate ſequerentur*, *nam*, *quibus rationibus in ſpeciem rejectio impœnitentium defendi poteſt*, *iisdem etiam alia inventa papalia tueri licet.* Hæc TITIUS, Vir acutiſſimus, qui & deinde ad rationes diſſentientium diſſolvendas pergit. Rationem primam, quâ dicitur, *peccare miniſtrum*, *ſi impœnitentes haud repellat*, ſimplici negatione Vir doctus jugulat. Rationem ſecundam, quâ oggeritur, *margaritas canibus & ſuibus non eſſe objiciendos*, ita Vir inſignis diluit: *Sed nec*, inquit, *hujus peccati ſit reus Miniſter Eccleſiæ*, *nam abſolvit conditionaliter*, *adeòque deficiente conditione non abſolvit. In uſu verò eucharistiæ concurrit ſaltem ad actum externum*, *minimè autem ad internum*, *ſive ſalutarem ſive noxium*, *hinc non objicit margaritas ſuibus*, *ſed id ſaltem*, *quod impedire nequit*, *permittit*, *i. e. nihil agit.* Rationem tertiam ex BRUNNEMANNO allatam, quâ ponitur, *miniſtrum eccleſiæ*, *qui indignum admittat*, *ejus peccata participare*, idem Vir doctus ſimpliciter exſibilat. Quartam rationem *ex clave ſolvente & ligante* miniſtris Eccleſiæ concreditâ deſumtam ita deſtruit, ut ajat, clavem ligantem facultatem repellendi impœnitentes non inferre ſed ſaltem magiſtratui eos denunciandi & ſi hic eosdem admittendos putet, illos conditionaliter abſolvendi, additâ declaratione, actum hunc, ſi conditio deficiat, non tantum inanem ſed & noxium eſſe futurum. Ad ultimam denique rationem, quâ dicitur, *non concipi poſſe*, *quî impœnitentes admittendi veniant*, *cum uſus eucharistiæ pœnitentiam requirat*, reponit, Euchariſtiam ſub conditione dandam eſſe. Addit, ſi Miniſter tam delicatâ laboret conſcientiâ, ut impœnitenti ſacrum panem porrigere haud velit, officio ipſi abſcedendum vel diſpenſationem Euchariſtiæ ſine interventu Miniſtri peragendam eſſe. Queis omnibus vel tandem hoc adjicit, clavis ſolventis & ligantis uſum conſiſtere in abſolutione conditionata & ſi opus ſit, in denunciatione impœnitentis ſuperiori factâ, abuſum in abſolutione abſolutâ, quâ homines ſecuri reddantur, & in rejectione impœnitentium ſive verorum ſive putatitiorum. Hinc miniſtrum, qui in ejusmodi rejectionibus pertinax ſit, officio movendum eſſe. Eadem ferè habentur in der Probe des Geiſtlichen Rechts L. 3. C. 3. §. 11. ſqq. C. 4. §. 8. ſqq. Aſt facilè quidem hæc omnia diluuntur. Et primò quidem mireris plurimùm, quî fiat, tantâ ut cum animi impotentiâ Vir præſtantiſſimus agat, cujus calamus nonniſi hic de ſtultitiis & abſurditatibus loquitur. Optârim omninò, hæc ut diſputandi ratio è ſcholis Chriſtianis proſcribatur, ubi modeſtiori uti ſcriptione, quæ

&

& ab omni affectu atque odio aliena ſit, convenit. Porrò dilemma illud, quod Vir inſignis ſtatim ſub initium ponit, vitio maximo laborat. Datur enim tertium. Rejectio enim impœnitentium fieri poteſt non ſolùm eum in finem, ut ad pœnitentiam ii vel externam honeſtatem tantiſper manuducantur, ſed & ne ſacramentum, cujus diſpenſationem DEus miniſtris Eccleſiæ ut œconomis concredidit, qui rationem ipſi aliquando heic reddant, contra voluntatem Domini profanetur. Jam ſi popoſcerit à diſpenſante DEus, ut ſacramentum haud porrigat impœnitenti, qui es tu, o homo, qui miniſtro Evangelii injungere contrarium velis. Nec ullus ſanè erit Eccleſiæ Miniſter, qui ſapit, ita animo compoſitus ſuisque præjudiciis ita involutus, qui exiſtimaverit, Chriſtianiſmum vi ingenerari & pœnitentiam per rejectionem à ſacrâ cœnâ hominibus ingeri. Quin perperam & id adjicitur, rejectionem illam merè civilem eſſe actumque ignominioſum. Cùm enim qui & planè Euchariſtiâ haud fruitur, qui & à communione noſtrâ ſacrâ penitus abeſt aliamque fidem profitetur, tamen bonus eſſe civis poſſit, maximumque illi beneficium exhibeatur, qui, ubi impœnitens adhùc eſt, ad ſacram cœnam non admittitur, vix comprehendi poteſt, qui actus iſte civilis & ignominioſus dici poſſit, maximè ſi ſummus imperans, in cujus poteſtate hoc ſitum eſt, ſi & miniſtri in ſermonibus publicis declarent, famæ illorum, qui à ſacrâ cœnâ abſunt, nihil detrahi. Ut taceamus, excommunicationem minorem, quæ eſt non-admiſſio ad ſacram cœnam, miniſtris Eccleſiæ expreſſè adjudicari & à civilibus pœnis diſtingui in artic. Smalcaldic. C. 9. p. 333. 334. Nec eſt, quòd porrò dicas, unius hominis, qui facilè tamen errare poſſit, judicio rem ita committi. Quemadmodum enim judicio Medici te committis, ubi ſanitatem tuam curas, licet iſte ſubinde errorem calculi committere poſſit, ita & heic res ſe habet. Deligendus quippe hîc erit is medicus, qui & judicio & ſanctitate & experientiâ ſpirituali floreat, ubi ſanè; ſi & tu ipſe ſanctimoniæ, ſine quâ nemo Dominum viderit, operam des, caſus iſte haud dabilis erit, quo ab epulo ſacro abſtraharis. Ut taceam, plurimùm hallucinaturum illum, qui euchariſtiam ab invito ſibi dari popoſcerit. Id verò planè comprehendi nequit, quid ſibi velit Vir judicioſiſſimus, ubi ait, Miniſtrum eccleſiæ, qui ſacramentum porrigat, ad externum ſaltem actum, non ad internum concurrere, imò nihil agere. Itane & ergò, qui venenum porrigit, excuſari poterit ab homicidio, ſi inde moriatur, qui id accepit, ubi dixerit,

 ſe

ſe ſaltem ad externum porrigendi actum, non autem ad internum veneni affectum manum affudiſſe. Profectò enim, niſi externus actus adfuiſſet, internus effectus haud ſecutus fuiſſet. Hæc tam facilia ſolutu ſunt, ut ſuâ ſponte diffluant. Ubi porrò clavem ligantem & ſolventem explicat Vir doctiſſimus, vim certè verborum planè haud capit, nec obſervat, ſolutionem & ligationem etiam applicationem verbi divini ad individua involvere, quod & ſupra jam innuimus. Mirumque id oppidò eſt, *ligare* idem eſſe hic, *ac impœnitentem magiſtratui denunciare*. Quod Vir acutus dum ponit, necullo argumento adducto illuſtrat, haud ſanè poſcere à nobis videtur, ut gratis ipſi affirmanti credamus. Sed nec id concoquere poſſumus, quod dicitur, impœnitenti ſub conditione Euchariſtiam dandam eſſe, id eſt, ei, de cujus impœnitentiâ perſuaſus ſim, & cujus opera mala notoria ſint impœnitentiamque, omnibus fatentibus, oleant, euchariſtiam dandam eſſe ſub conditione, ſi nempe is jam hoc ipſo momento in pœnitentis ſtatum tranſeat. Quod ipſum, qui dicit, & diſſimulat, quòd ad ſacramentum confirmationis percipiendum pœnitentiæ ſtatus, præcedaneâ dijudicatione exploratus requiratur, & profectò neſcit, quid pœnitentia ſit. Pœnitentia certè tanquam fungus è terrâ tàm ſubitò haud in corde enaſcitur, ſed ſpiritualis eſt ἀγών, ex multis actibus conſtans. Sed ad ejusmodi quidem ratiocinia delabitur, qui præconcepto quodam affectu & præjudicio rebus evolvendis inhiat. Nec eſt, quod conſilium iſtud de non diſpenſandâ per miniſtros Eccleſiæ Euchariſtiâ ſed de ſingulis ad ſumtionem ſymbolorum ſacrorum in menſâ ſacrâ repoſitorum admittendis quis approbaverit, cùm & reſingenda Eccleſiæ Evangelicæ circa formam hujus ſacramenti, quæ in conſecratione, δόσει & λήψει juxta inſtitutionem Chriſti conſiſtit, mens eſſet eademque difficultas circa admiſſionem impiorum ad ſacram cœnam recurrat. Cætera, quæ Vir præſtantiſſimus addit, ex iis, quæ jam diximus, dilui poſſunt. Quod reſtat, & ipſe Titius in oratione inaugurali, quam *libertatis juridicæ* titulo inſcripſit, A. 1710. editâ p. 26. 27. hæc tantiſper mitigavit. Aſt his fidiculis omnibus & Lightfooto & Titio & aliis, qui eandem cum ipſis tibiam inflant, planè opus haud fuiſſet, ſi ea heic, quæ genuina ſunt, argumenta ad probandam rem alioqui ſatis claram perſpicuamque adhibuiſſent. Scilicet, ſi communis perſuaſio retineatur, ſacramentum Euchariſtiæ NONNISI CONFIRMATIONIS SACRAMENTUM omnibusque impœnitentibus veneni loco eſſe, haud ſanè perſpicere eſt,

qui

quî Miniſter Eccleſiæ, ſi quidem rationem Domino aliquando lætâ fronte reddere aveat, impœnitentibus Euchariſtiam porrigere poſſit, uti ex iis patet, quæ in diſſertatione de vitiis eorum, qui ſacris operantur, & medelâ rebus hîc adhibendâ nuper poſuimus. Jam verò alia planè rerum ſcena emergit, ubi ſupponitur, ſacramentum Euchariſtiæ non ſolùm ſacramentum confirmationis, reſpectu nempe pœnitentium, ſed & tale ſacramentum eſſe, quod gratiam DEI prævenientem corpusque Domini pro nobis datum ſanguinemque ejus pro nobis fuſum ΕΙΣ ΑΦΕΣΙΝ ΑΜΑΡΤΙΩΝ, *AD* (*en terminum ad quem* lector, qui vel maximè hic innuitur,) *REMISSIONEM PECCATORUM* iis, qui nondum reſipuere, annunciet viamque ad pœnitentiam ipſis monſtret eosque ſic excitet, ut amore DEI ſummo, qui in JEſu Chriſto per participationem hujus ſacramenti ipſis jam adfulget, perſpecto ad ſpiritualem mentis ſuæ pectorisque & converſationis mutationem abnegandaque & ſequeſtranda, queis hactenus inhiavere, vitia ferantur. (*) Ita ſi rem concipias, mi lector, migrantibus tenebris clara ſtatim & amœna, uti arbitror, lux ſuccedit. Nec eſt, quòd objicias, aliter rem Apoſtolum Paulum exponere, qui profectò per indignos, quos ajat participatione ſacramenti hujus reos fieri corporis & ſanguinis Dominici ſibique judicium manducare, quod in condemnatione cum mundo conſiſtat, nonniſi impœnitentes & ſub dominio peccati ſtantes intelligat. Jam enim de indignis iſte non loquitur, ſed de iis, qui *ἀναξίως indignè* communicant, hoc eſt, eâ ratione ſacramentum accipiunt, quam comm. 21. 22. reprehenderat, ubi dixerat, malè hoc ſe habere, quod cibos à ſe allatos, neglectis pauperioribus, ditiores guſtent, id quod contra diſciplinam agaparum externam eſt, etſi hoc abuſu peccatum mortale præcisè haud committatur. Atque hos jam addit idem, reos fieri corporis & ſanguinis Dominici, hoc eſt, circa ejus manducationem & bibitionem peccare, eapropter, quod ſanam rebus diſcretionem & probationem non adhibeant, imò fieri hinc, ut DEus ipſos calamitatibus & judiciis ſuis temporalibus e. g. morbis & morte ipsâ, quæ per dormitio-

(*) Scilicet ſacramentum Euchariſtiæ præparatorium ad pœnitentiam, certè apud eos, qui nondum converſi ſunt, eſſe poteſt, (1.) quia iſti gratia DEI univerſalis, corpus Chriſti *pro omnibus* traditum & ſanguis ejusdem *pro omnibus* fuſus offeruntur, (2.) quia *AD remiſſionem peccatorum*, tanquam ad terminum præbentur, *ad quem* per acceptionem ſacramenti tendere debemus.

dormitionem indigitatur, quòd nempe de ſubjectis renatis hìc quæſtio eſt, viſitet & *caſtiget* comm. 31. 32. id quod de fidelibus itidem ſaltem dici poteſt, quin & viam hâc ratione, niſi protinus heic abuſum iſtum, qui in celebrationem agaparum apud ipſos irrepſerit, mutaverint, ad plenum è ſtatu gratiæ lapſum pœnasque æternas parari. comm. 32. Ex quibus omnibus prorſus patet, de impœnitentibus hìc ſermonem non eſſe nec ſanè vi verborum Apoſtoli carpi eos poſſe, qui ſacramentum hoc ad pœnitentiam peccantibus inſtillandam, qui uſus utique ſacramenti, non abuſus eſt, adhibeant. Quæ omnia & quàm mirificè argumentum de communione indignorum illuſtrent, nobis quoque jam tacentibus, quivis colligit. Non igitur heic eſt, quòd ii Eccleſiarum Paſtores, qui ſtrenuam operi ſacro manum, qui ſanctas miniſterio ſuo curas affundunt, heic circa præcordia plurimùm angantur, ubi quidem vident, ſe, rebus ſic ſtantibus, uti ſtant, indignos à communione ſacrâ arcere non poſſe. Non eſt, O MEI, non eſt, quòd tantoperè angamini, & quòd ſerenitas illa ſpiritualis, quæ mentibus veſtris ſubinde illabitur, curis iſtis, tenebris iſtis, anxietatibus iſtis diluta eclipſin heic patiatur. Reſumite, ſi placet, animum &, quo cœpiſtis, ardore res Domini gnaviter urgete, & legali quidem baculo, qui Chriſtianiſmum ingenerare haud aptus eſt, pauliſper hìc ſemoto evangelicam rebus diſciplinam, quæ in ſuaſione conſiſtit, agedum, ſolam adhibete, ubi divinâ virtute mentibus admotâ peccantium pectora demulcemus atque Domini bonitatem amoremque ipſis guſtandum præbemus & miſericordiarum ipſius viſcera ipſis diſtendimus, eumque, qui ſolus animos vertere poteſt, haud interruptis unquam precibus jugiter rogamus, ut noſtris monitis, ut noſtris ſermonibus, ut noſtris curis benedictionem de cœlo largam adfundat. Deinde verò de Euchariſtiæ ſanctiſſimo ſacramento ita mentes veſtras informate, iis quidem, qui jam reſipuerint, Euchariſtiam ſacramentum confirmationis, iis verò, qui gratiæ illius nondum compotes exiſtant, ſacramentum præparationis ad reſipiſcentiam eſſe. Quo tamen ipſo nolim, ut omnes promiſcuè admittatis, ſed ut, ſejunctis iis, quos leges eccleſiaſticæ accedere heic prohibent, in mentem uniuscujusque deſcendatis & pro eo, quo agitamini, Chriſti amore, quæ à Domino exoranda vobis venit, prudentiâ ſtatum cujusvis ſpiritualem ipſi ſincera dictione declaretis futurasque pœnas ſubinde & quanta bona, qui peccare pergit, negligat, pertinacibus declaretis. Vos verò, o lupi gregum, o mer-

o mercenarii homines, qui non ovium ſaluti ſed veſtro ſaltem ventri, veſtris voluptatibus, avaritiæ veſtræ inhiatis, recogitate & cum curâ debitâque attentione recogitate, quantum humeris veſtris, qui & veſtras animas & eas, quæ curæ veſtræ ſpirituali concreditæ ſunt, in immenſum condemnationis pelagus præcipites agitis, qui & tantâ cum facilitate ad abſolutionem provolatis aliisque libertatem promittitis, qui ipſi perditionis ſervi exiſtitis, recogitate inquam atque iterum recogitate, quantum humeris veſtris exitium, quanta vobis devoranda mors, quantum calamitatum & pœnarum nunquam finiendarum pondus miſeris vobis incumbat. Quid cogitatis, quòd ſanctum Domini impiâ manu contrectatis & quòd profanis digitis profanoque pectore rebus adſperſo, dum, quid agatis, penitius inſpicitis, pudore tamen & terrore haud perfundimini? Quotiescunque vos panem Domini accedentibus porrigitis, toties certiores vos facite, novum quendam gratum æternæ illi fami accedere, qua olim eſurientes & nunquam ſatiandi Tantali ad inſtar cruciabimini. Quotiescunque calicem ſalutis hauriendum anhelantibus præbetis, toties menti veſtræ obvertite, novam quandam æternæ illi ſiti, quæ pectus olim veſtrum aduret, acceſſionem, novum, de quo & homo dives ille Luc. 16, 24. conqueſtus eſt, æſtum ſic adſpergi. O verò miſeros vos, niſi, dum hæc ipſa legitis, dum ipſa hæc, quæ in chartam hanc jacta conſpicitis, animo volvitis, meliorem vobis mentem vel tandem induatis & flexo mentis, flexo cordis poplite, Deum rogetis, ut ſpiritu compunctionis pectora veſtra perfuſa per reſipiſcentiæ agonem illum, quo peccati dominium jugulatur ejusdemque tædium luculentum nobis ſubnaſcitur, illicò ducat & fide illa imbuat, quæ divinam gratiam amplectitur, quæ mundum vincit, quæ cœleſti nos virtute imbuit, quâ, ubi nos primùm ſanctificati ſumus, & alios deinde & ſermone noſtro & converſationis bono exemplo ſanctificare valemus. Quod ubi factum fuerit, nulla heic credo in diſciplina pœnitentiali adminiſtranda pectoribus veſtris ſecuritas obrepet, ſed quotidiè potius ardor creſcet & novis ſemper igniculis, novo ſemper ædificationis promovendæ ſtudio adaugebitur.

(*k*) *Ut Jus ſacrorum abſolutum.* Pone enim cœtum declarare, quòd hunc vel illum nolit amplius ſacris ſuis adeſſe, expellere tamen ipſum iſte non poterit. Ubi itaque jam vis adhibenda, ibi ſolus Magiſtratus agit, quod ſupra, ubi excommunicationem Pauli Samoſateni attulimus, illuſtravimus. *Ut jus collegii.* Certè enim collegium vel

tandem jus habebit, illis, qui res ſuas turbant, modeſtè ſignificandi, optare eos, qui collegium conficiant, ut cœtu excedant. Vide & diſſ. noſtram de vitiis eorum, qui ſacris operantur & medela rebus hic adhibenda ſect. 2. §. 4. p. 42. Olim verò, ubi res chriſtianæ melius habuere nemoque in cœtu permanere potuit, qui vitæ ſanctitate haud floruit, ejectio illa illicò exerceri debuit, ubi impietatis quædam pertinacia in peccante eluxit. Chriſtiani enim in unum convenientes *ſacramento ſeſe obſtringebant, ne furta, ne latrocinia, ne adulteria committerent, ne fidem fallerent, ne depoſitum appellati abnegarent*, uti Plinius habet ep. L. 10. ep. 97. Quicunque contra hoc ſacramentum habituali peccato agebat, cœtu ipſo facto extorris erat. Jam verò, ſi hodie omnes ii, qui habituali peccati dominio laborant, è cœtu Chriſtiano ejiciendi eſſent, cœtus tandem vel ipſe ex cœtu eſſet ejiciendus. Unde facilè perſpici poteſt, excommunicationem iſtam majorem, cui & hodiè civilis pœnæ character quidam propter affuſam ignominiam & famæ diminutionem admixtus eſt, à Magiſtratu politico (poteſtas enim civilis coactiva penes ſolum Magiſtratum in ſtatu civili eſt) rariſſimè & in pauciſſimis ferè caſibus exerceri poſſe. Neque enim duris remediis locus eſt, ubi tota Eccleſia in morbo cubat. *Neceſſaria eſt venia, ubi totus deſeruit exercitus*, ait Seneca. *Quicquid ſceleris inebriat multitudinem*, ita Auguſtinus, *amittit examinis ſeveritatem & divinæ diſciplinæ ſeveram miſericordiam poſtulat. Nam conſilia ſeparationis & inania ſunt & pernicioſa, videlicet, ob periculum ſchiſmatis & manifeſtæ rebellionis.* Vide 1. Cor. V. 10. Nec ea omnia quæ licent, expediunt aut ædificant, qui tamen actuum omnium eccleſiaſticorum primarius ſcopus eſſe debet. 1. Cor. 6, 12. 10, 23. Unde & facilè intellexeris, lector, qui fiat, ut ſequens propoſitio inter errores Schwenckfeldianorum in Formula Concordiæ p. 626. 829. referatur: *Quod non ſit vera & Chriſtiana Eccleſia, in qua non externa excommunicatio vigeat aut in quâ non externus ordinarius excommunicationis modus, delectus & proceſſus obſervetur.* Quid igitur reſtat nobis, qui, cladem Joſephi deploramus, qui, dum vulnera Eccleſiæ conſpicamur, ingemiſcimus, qui, dum malo medelam afferri haud poſſe obſervamus, in lachrymas & gemitus toti ſolvimur? Primò quidem faciendum ſemper eſt, Domino vires dante, quod poſſumus, preceſque & monita & quicquid eſt ſanctioris diſciplinæ, denſandum intendendumque fortiter, donec Dominus veniat. Porrò PATIENTIA SANCTORUM HIC EST Apoc. 13, 10. 14, 12. exercenda, idque non affuſis legalibus increpationibus, quæ impo-

impotentiam animi ſubinde oſtendunt, ſed affuſâ lenitate & manſuetudine, affuſo amore illo, qui capita hominum demulcere aptus eſt, affuſo & zelo verè divino, qui patientiam illam diluat roburque illi & vim ad tangenda corda animosque peccantium addat. Denique, ubi imperfectionem rerum hujus ævi, ubi mundum, qui in malo cubat & corrigi neſcit, videmus, anhelanda ſunt beata iſta regna, quæ è longinquo conſpicimus, eâque ſpe, eâ fide, illo deſiderio jam prægustanda, quo, quicquid eſt in nobis mœſtitiæ & ægritudinis, facilè edulcatur, corrigitur & ceſſat. EJA, VENI, DOMINE JESU! Apoc. 22, 20.

(*l*) Vide 2. Theſſ. 3, 14. 1. Tim. 5, 20. quæ tamen dicta de ejectione è cœtu haud agere facilè conceſſerim, id unicum hinc probaturus, non eſſe id præcisè pœnam civilem, ſi peccator in pudorem diffundatur.

(*m*) Hinc nec Conciliis, nec Synodis, nec Conſiſtoriis, nec Facultatibus Theologicis, nec Senatui cuidam Eccleſiaſtico jurisdictio quædam ſpiritualis eaque deciſiva tribuenda eſt, quâ, quid credendum ſit, determinetur. Praxis hæc Pontificia eſt, quam Eccleſiæ Proteſtantes dudum horrent. Nec ſanè eâ opus eſt, non opus eſt, ut Judex perſonalis dogmatum Chriſtianorum deciſivus, qualem Romanenſes poſtulant, adſit, niſi quod quivis propriæ fidei judex ut ſit, conveniat, donec in ſupremo judicio judicium à Domino heic feratur. Confer omninò illuſtris THOMASII cautelas circa præcognita Jurispr. C. 17. §. 43. ſqq. p. 195. 196.

(*n*) Hoc tamen & ipſum cum grano ſalis dicimus. Scilicet prudentiâ hic omnia diluenda eſſe & probè diſpiciendum, quid Eccleſias, quæ contra Paſtorem, qui ipſis datur, proteſtantur, animet, liquet.

(*o*) Itaque velim, ſolicitè hîc conferas eorum JCtorum ſcripta, qui principia papalia cum LUTHERO in artic. Smalcald. p. 354. 355. hic in exilium agunt, ita tamen, ut judicii theologici lucernam rebus cautè inſpiciendis jugiter admoveas & extrema omnia, id quod ſapientis officium eſt, vites.

(*p*) Semper verò hæc ita agenda ſunt, ut, qui faſces imperii tenet, rebus moderandis & inſpiciendis & permittendis oculos admoveat.

(*q*) Ubi verò is, qui jura collegii habet, deponit, illi, qui deponitur, ad magiſtratum appellare ſemper licet, cùm, quod probè notandum, in omnibus caſibus, qui jurium collegialium adminiſtrationem concernunt, appellatio ad magiſtratum politicum valeat, utpote qui ex

ſuperioritate territoriali jus habet, diſpiciendi, num, qui jura collegialia exercet, ea rectè i. e. ſecundum tabulas confœderationis eccleſiaſticæ exerceat, & curandi, ut hoc fiat. Jam verò, ubi unus idemque & jura abſoluta ſacrorum & jura collegialia exercet, certè colliſio hîc metuenda non eſt, & ſi ejusmodi quædam oriatur, ſenatus, qui Conſiſtorio ſuperior eſt, ſemper vincit.

EPILOGUS.

QUod reſtat, qui ſigna horum temporum, qui Eccleſiæ calamitates, qui cymbam ſacram continuis tempeſtatibus expoſitam & cœlo nova ſemper fulmina minitante, medias inter Syrtes fluctuantem conſpicimus, qui rebus caſſis ingemiſcimus, qui Joſephi cladem dolemus, ad TE, DOMINE, pergimus, TEque, ut in adjutorium noſtrum benignus intendas, flexo cordium poplite lachrymabundi invocamus Et heic jam, ubi fluctibus nos totos coopertos conſpicimus aquasque ſubinde capitibus noſtris imminere videmus, quid eſt, quod nos impediat, quo minus jam cum diſcipulis ad TE, DOMINE, clamitemus & communibus cum ipſis precibus anxii defungamur? DOMINE, FER NOBIS OPEM, MERGIMUR! Miſerere, O SERVATOR, domûs, quam olim ædificâſti, & caſſa mœnia per Spiritum tuum refice, & qui mortua omnia vides, qui vitæ tuæ ſanctioris igniculos in animis proborum vix conſpicis, novas nobis vires infunde, quibus macti evigilemus, expergeſiamus, ſurgamus, atque id, quod mortuum eſt, & ipſi ſuſcitemus. Et qui Eccleſiam tuam tot immiſſis calamitatibus futura pericula omni modo præſagientibus ſubinde viſitas, vel tandem afflictam illam & ſolatio ferè omni carentem tuo auxilio, potentiſſimo illo, ex alto recrea. Et video profectò ſentioque TE, O DOMINE, ſuaviter heic nos increpantem: O PUSILLANIMES, QUID TIMETIS? jamque ſurgentem, nobis ut adſis, ut, ventis marique domitis motisque fluctibus compreſſis MAGNAM nobis QUIETEM, ſi non externam, internam ſaltem illam atque ſpiritualem

lem, quæ profectò externam infinitis paraſangis ſuperat, concilies.(*) Quod ipſum ſanè & facies, BENIGNE DEUS, ſi quidem id, quod noſtrum eſt, egerimus, &, mutatis animis recogitatoque, unde exciderimus, prima reſipiſcentiæ & converſionis opera faciamus TEque, in melius ſic verſâ converſationis noſtræ ratione, obſequiis noſtris, fidei, quâ juſtificamur, teſtibus, ita, uti id à nobis poſcis, demulceamus, externamque etiam, quæ internis correctis, & ipſa dein plurimùm emendabitur, diſciplinam, eâ, quâ par eſt, animi devotione cultui publico, quo TE adoramus & proſequimur, adſperſâ, ſanctificemus. Quod ipſum ut contingat, TUUM ut SPIRITUM, TUAM VIRTUTEM, potentem eam ſuavemque, ut nobis largam dones, eſt, quod elatis ad TE pectorum noſtrorum deſideriis denſatâque prece expetimus atque flagitamus. AMEN.

(*) Matth. 8, 23. ſqq.

DISSERTATIO PRIMA.
DE
SUCCESSIONE EPISCOPALI,
IN QUA PROBATUR, EAM IN TOTA, QUAQUA PATET, ECCLESIA, MAXIME IN ROMANA DUDUM DEFECISSE, ET, SI QUA SIT, GRÆCÆ MAGIS, QUAM ROMANÆ, MAXIME VERO ANGLICANÆ ECCLESIÆ COMPETERE, VERÆ AUTEM ECCLESIÆ NOTAM PRORSUS HAUD ESSE.

ARTICULUS PRIMUS.

Nemo eſt, quem lateat, præcipuum quoddam telum, quod Eccleſiæ Romanæ filii (*a*) contra nos evibrent, eſſe, quòd nobis objiciant, nos ſucceſſione Epiſcopali, nos ſucceſſione miniſterii

Eccleſiaſtici canonicâ, quæ inde ab Apoſtolis originem trahat, carere. Quâ verò cùm Eccleſia Romana, uti quidem illi ajunt, ſplendeat, luce clarius patere iidem affirmant, quod illa ſola vera, Eccleſiæ verò Proteſtantium, quæ nudius tertius demùm natæ ſint & vel à Presbyteris, (*b*) vel à laicis, qui ordinare haud potuerint, (*c*) ordinationis miniſterialis originem repetant, ſpuriæ ſint. (*d*) Agedum, lector, ariſtam hanc brevi ſcriptione & jactis in unum totius argumenti momentis fricemus.

(*a*) Unum pro omnibus citemus ROB. BELLARMINUM, Cardinalem, qui in diſputationibus de controverſiis Chriſtianæ fidei adverſus hujus temporis hæreticos T. I. P. 2. L. 4. de notis Eccleſiæ C. 8. quintam hanc veræ Eccleſiæ notam ponit, *ſucceſſionem Epiſcoporum ab Apoſtolis deductam uſque ad nos.*

(*b*) LUTHERO, ZWINGLIO, aliis.

(*c*) juxta Eccleſiæ univerſalis canones & conſuetudinem.

(*d*) Ajunt ſcilicet, neminem miniſterii Eccleſiaſtici honorem ſibimet ipſi ſumere poſſe, quemadmodum neque Aharon neque Chriſtus Pontificatûs honorem ſibimet ipſi ſumſerint Hebr. 5, 4. 5. & ut legitimè quis miniſterium ſanctius atque epiſcopatum exerceat, neceſſarium eſſe, ut ritè electus, ut ritè ordinatus ſit.

ARTICULUS SECUNDUS.

Nec negari profectò poteſt, objectionem hanc, quâ Eccleſia Romana in Proteſtantes irruit, non de nihilo eſſe. Si enim conſideraverimus, Eccleſiam ſine Epiſcopis, ſine paſtoribus eſſe non poſſe, eosque ſolos veros Paſtores, veros Epiſcopos eſſe poſſe, queis hic honor collatus fuerit ab aliis, qui conferendi poteſtatem habeant & qui ipſi rectâ lineâ ab Apoſtolis ordinationis ſuæ ſucceſſionem demonſtrare valeant, qui & juxta Eccleſiæ univerſalis canones ordinati ſint, ſi porrò penſitaverimus, vetuſtiſſimos Eccleſiæ Patres (*a*) ad ſucceſſionem iſtam canonicam adverſus hæreticos provocare, videtur argumentum hoc inſolubile nodusque inextricabilis eſſe.

(*a*) Hinc eſt, quod Irenæus, Tertullianus, Cyprianus, Optatus, Euſebius, Auguſtinus, Epiphanius aliique Epiſcoporum Romanorum aliorumque

rumque origines & ſucceſſionem tantâ cum curâ tradunt, veritatem nempe hujus vel illius ut Eccleſiæ contra hæreticos claram reddant. Ita profectò Irenæus adv. hær. L. III. C. 3. n. 1. *Habemus annumerare eos, qui ab Apoſtolis inſtituti ſunt Epiſcopi in Eccleſiis & ſucceſſores eorum usque ad nos, qui nihil tale docuerunt neque cognoverunt, quale ab his deliratur.* Quæ ipſa alibi repetit, in unum ſuſa à RENATO MASSUETO in diſſ. III. in Iren. Art. 3. §. 15. ſqq. f. CXIII. ſqq. Ita & Tertullianus de præſcriptionibus adv. hæreticos C. 32. *Edant ergò origines Eccleſiarum ſuarum, evolvant ordinem Epiſcoporum ſuorum, ita per ſucceſſiones ab initio decurrentem, ut primus ille Epiſcopus aliquem ex Apoſtolis vel Apoſtolicis Viris, qui tamen cum Apoſtolis perſeveraverint, habuerit auctorem & anteceſſorem. Hoc enim modo Apoſtolicæ Eccleſiæ cenſus ſuos deferunt, ſicut Smyrnæorum Eccleſia habens Polycarpum à Joanne conlocatum refert, ſicut Romanorum Clementem à Petro ordinatum edit: proinde utique & cæteræ exhibent, quos ab Apoſtolis in Epiſcopatum conſtitutos Apoſtolici ſeminis traduces habent. Confingant tale aliquid hæretici.* Et C. 37. *Qui eſtis? Quando & unde veniſtis? Quid in meo agitis, non mei? Quo denique,* Marcion, *jure ſylvam meam cædis? Quâ licentiâ,* Valentine, *fontes meos transvertis? Quâ poteſtate,* Apelles, *limites meos commoves? Quid hîc,* cæteri, *ad voluntatem veſtram ſeminatis & paſcitis? Mea eſt poſſeſſio. Olim poſſideo. Prior poſſideo. Habeo origines firmas ab ipſis auctoribus, quorum fuit res. Ego ſum hæres Apoſtolorum.* Quæ Tertulliani verba ita modernæ Eccleſiæ Romanæ loco citato §. 21. f. CXV. accommodat MASSUETUS, ut pro *Marcione, Valentino* & *Apelle Zwinglium, Calvinum* & *Lutherum* bellâ quidem pro inſtituti ratione ſed prorſus incongruâ (quid enim quæſo communionis tenebris cum luce eſt?) μεταμορφώσει ponat plurimumque heic contra JO. ERNESTUM GRABIUM, Virum præſtantiſſimum pugnet. Hic enim in eâ Irenæi editione, quam Oxoniæ A. MDCCIII. è theatro Sheldoniano dedit, f. 201. telum hoc præverterat, dicendo, *id argumenti genus*, quod è continuâ Epiſcoporum Romanorum ſucceſſione petatur, *nunc minus valere, poſtquam Romani Papæ traditioni ab Apoſtolis acceptæ alios articulos incertos partim, partem falſos aſſuerint.* Quod ipſum dum ponimus, non poſſumus non vel tribus memorare, aliam olim mentem doctiſſimo GRABIO ſtetiſſe, cùm nempe A. MDCXCV. Conſiſtorio Sambienſi, ipſe Regiomontanus Boruſſus, dubia ſua traderet, quibus adactus, cum Eccleſiam Auguſtanæ Confeſſionis, cui hactenus nomen dederat, ſchiſmaticam & hæreticam

ſenderque prolixius in vitâ fratris MARTINUS SYLVESTER GRABIUS. Digna verò ſunt dubia iſta GRABIANA, quæ legantur, dignæ &, quæ evolvantur, quæ in ſuccum & ſanguinem vertantur, tres illæ Theologorum doctiſſimorum reſponſiones, quas qui ad manus haud habuerit, conſulat velim acta eruditorum Lipſienſia menſis Julii A. MDCXCVI. p. 303. ſqq. &, quæ in præfatione ad Liturgiam Grabianam nos poſuimus. Vide fragmenta anecdota Irenæi à nobis Hagæ Comitum A. MDCCXV. edita p. 500.

ARTICULUS TERTIUS.

Nec tamen eſt, quod nobis, qui adhibitis judicii ſeroni & eruditionis theologicæ armis, quid ad hanc objectionem reſpondendum ſit, jam recogitamus, ſudor ad talos defluat. Non eſt, non eſt, quod exiſtimemus, inſolubilem eſſe nodum, qui uno halitu difflari poteſt. Et jam dudum difflaviſſe illum, eruditiſſimis hanc in rem libris editis, Theologos Proteſtantes, conſtat, (*a*) ita, ut nobis quidem jam nihil reſtet, quam præſtantiſſima eorundem effata in brevem dictionis nervum conſtringere.

(*a*) Et quis quæſo eſt, quem lateant ſcripta illa, quæ ad veritatem miniſterii noſtri demonſtrandam noſtrates edidere, inter quos eminent Jo. GERHARDUS in locorum theol. T. VI. NIC. HUNNIUS in pelle ovinâ Romanæ Eccleſiæ detractâ, in apoſtaſiâ Eccleſiæ Romanæ & in demonſtratione miniſterii Lutherani divini adeoque legitimi, PET. HABERKORNIUS in decade diſputationum theologicarum de miniſterii eccleſiaſtici apud Proteſtantes veritate & efficaciâ, CHRISTIANUS KORTHOLTUS in Papâ Schiſmatico, ut BACMEISTERUM, ut TARNOVIUM, ut CARPZOVIUM, ut GUNTHERUM aliosque quàm plurimos & ut SIEGMANNUM quoque quendam taceamus, quis porrò eſt, quem fugiant ſcripta illa, quæ inter Romanenſes & Proteſtantes exarata fuere de quæſtione, *ubi Eccleſia Lutherana fuerit ante Lutherum?* quæ & recenſita videas à CASP. SAGITTARIO in introduct. in Hiſt. Eccleſ. C. 28. p. 750. ſqq. & à Jo. FRANC. BUDDEO in judicio B. Martini Lutheri de Eccleſiâ Romanâ §. 15. p. 42. ita tamen, ut addenda jam veniant tùm ſcripta amœbæa, quæ LAURENTIUS FORERUS, qui *ovum ante gallinam*, *filium ante Patrem* exhibuit & PETRUS HABERKORNIUS hic dedere, tùm Anglicanus iſte libellus ANDREÆ LOGII & Londini &

Aberdenii ante annos ferè centum ſub titulo: anſwer to that queſtion, *where was your Church before Luther?* editus, tùm beati Parentis noſtri diſp. theol. de Eccleſiâ viatorum §. 15. p. 7. ut iterum plurimos alios, qui ſparſim in libris ſuis hanc quæſtionem tractavere, taceamus, quis item eſt, qui ignoret Autores, qui à crimine ſchiſmatis Eccleſiam noſtram liberavere, & quos ad corpus doctrinæ moralis Sorbonicum p. 57. 58. allegavimus, queis & jam ELIÆ VEJELII diſquiſit. theol. de ſententiâ S. Auguſtini circa coactionem hæreticorum & ſchiſmaticorum addimus, & quis eſt, qui neſciat, argumentum hoc de ſucceſſione perpetuâ epiſcopali ejusque momento dudum evolutum fuiſſe à Viris doctiſſimis, ex quibus, ne nimium excurramus, hos ſaltem nominamus, JO. GERHARDUM in confeſſ. cathol. L. 2. art. 3. C. 4. f. 550. ſqq. & loc. theol. T. 5. de Eccleſiâ §. 190. ſqq. f. 374. ſqq. LEONH. HUTTERUM in locis theol. f. 533. ſqq. ANDR. RIVETUM in Catholico orthodoxo Tr. 2. qu. 7. §. 20. ſqq. f. 139. ſqq. GISBERTUM VOETIUM in deſperatâ cauſâ Papatûs à CORNELIO JANSENIO, Theologo Lovanienſi proditâ, cujus utpote liber tertius de ſucceſſione & ſeceſſione Eccleſiæ datâ operâ agit, PETRUM MOLINÆUM (*Pierre du Moulin*) Theologum Sedanenſem dans la nouveauté du Papiſme L. 1. Ch. 32. ſqq. JO. CAMERONEM in tractatu, in quo Eccleſiæ Romanæ aſſeclarum adverſus religionem Reformatam præjudicia examinantur, C. 23. ſqq. συζομένων f. 573. ſqq. SIM. EPISCOPIUM in labyrintho Pontificio C. 9. & 10. atque in lect. ſacr. in Cap. 2. & 3. Apocal. Opp. 151. theol. P. 1. b. f. 152. & P. 2. a. f. 561. JO. FORBESIUM A CORSE in inſtruct. hiſtorico-theologicis L. 16. C. 6. f. 777. ſqq. JO. HULSEMANNUM in prælect. form. Conc. Art. 15. ſect. 6. §. 15. 16. p. 838. ſqq. JO. CONR. DANNHAWERUM in hodomoriâ ſpiritûs Papæi Phant. 2. p. 445. ſqq. HERMANNUM CONRINGIUM in defenſione Eccleſiæ Proteſtantium adverſum duo Pontificiorum argumenta, petita à ſucceſſione Epiſcoporum ac Presbyterorum ab Apoſtolis usque derivata Helmſtadi A. 1554. 4. JO. GERHARDUM MEUSCHENIUM, Theologum jam Hanovienſem præſtantiſſimum facundiſſimumque in dem freundlichen Sendſchreiben an P. Henrich Cohlendahl Amſterdam 1710. 8. & GUIL. WHISTONUM in libello, qui Londini A. 1714. 8. prodiit ſub titulo: *An argument to prove, that either all perſons ſolemnly tho' irregularly ſet apart for the miniſtry are real Clergy Men and all their miniſterial acts are valid, ore elſe there are now no real Clergy-Men or Chriſtians in the world*, & quis eſt, qui haud norit, quanto in pretio vera

in

in Pontificatu ſucceſſio Judæis olim fuerit, de quo confer Jo. Seldeni de ſucceſſione in Pontificatum Ebræorum libros duos uxori ipſius Ebraicæ additos, quis eſt eruditorum, qui laudari haud audiverit Jacobi Usserii, Archiepiſcopi olim Armachani & totius Hyberniæ Primatis hiſtoricam explicationem graviſſimæ quæſtionis de Chriſtianarum Eccleſiarum in Occidentis præſertim partibus ab Apoſtolicis temporibus ad noſtram ætatem continuâ ſucceſſione & ſtatu Londini A. 1687. in forma majore editam atque etiam Henr. Dodwelli in Irenæum diſſertationes, ubi & ſucceſſionem antiquam Vir doctus urget, imò ſanè Jo. Pearsonii, Epiſcopi olim Ceſtrienſis Angli atque ejusdem Dodwelli diſſertationes de ſerie & ſucceſſione primorum Romæ Epiſcoporum Londini 1687. 4. impreſſas, quis eſt denique, qui pauliſper ſaltem in hiſtoriæ literariæ campum introſpexerit, nec obſervaverit, Theologum Hagienſem celeberrimum Jac. Basnagium in opere excellentiſſimo, quod Hiſtoriæ variationum Bossuetianæ is oppoſuit & quod *Hiſtoire de l'Egliſe* nuncupavit atque Roterodami A. 1699. in duobus in formâ majore voluminibus edidit, hiſtoriam & ſucceſſionem præcipuarum Eccleſiarum, Alexandrinæ, Antiochenæ, Africanæ, Gallicanæ, Conſtantinopolitanæ & Romanæ, itemque Albigenſium & Waldenſium usque ad noſtra tempora dediſſe? Quis eſt, inquam, quem hæc omnia lateant? Cui non dictus Hylas? Adde tamen, ſi placet, librum noſtrum de originibus juris Eccleſiaſtici p. 143. & inſtitutiones Theol. dogm. P. 3. Sect. 1. p. 648. ſqq. 663. ſqq.

ARTICULUS QUARTUS.

Antequam verò ad rem ipſam progrediamur, ante omnia nobis, ne ſumma imis, ne quadrata rotundis miſceamus, bene diſtinguendum venit. Succeſſio, (ſed verò hæc ipſa benè ut obſerves, velim, lector,) ſucceſſio, inquam, vel doctrinalis eſt vel perſonalis, vel localis. Quæ perſonalis eſt eademque canonica, (*a*) (eam enim, quæ haud canonica eſt, nemo curat,) ſpectat vel electionem vel ordinationem. Jam ad rem.

(*a*) Canonica ſucceſſio ea dicitur, quæ fit ſecundùm canones Eccleſiæ ſive univerſalis ſive particularis, ubi ſaltem ὡς ἐν παρόδῳ obſervamus, quod maximi omninò heic momenti eſt, canones & traditiones eccleſiaſticas easque rituales, eas quoque, quæ Eccleſiæ univerſalis

 ſunt,

ſunt, jure divino non obligare tanquam ad ſalutem vel Eccleſiæ veritatem conſtituendam neceſſarias taleſque, quæ, prout, circumſtantiæ ſuadent, mutari aliterque inflecti ab Eccleſiis haud poſſint. Nec ſane eſt, quòd ad hoc frontem corruget lector etiam Romanenſis, qui noſſe debet, Conciliorum veterum œcumenicorum aliorumque canones à totâ olim Eccleſiâ receptos magnam partem ab Eccleſia Romana ipſo facto abrogatos eſſe. Provocamus ad inſpectionem, provocamus ad inductionem, provocamus ad codicem canonum Eccleſiæ univerſalis & Romanæ. Nec eſt, qui ſapiat notitiaque rerum tinctus ſit, hæc qui negare unquam poſſit. Clara nimis res eſt & oculos percellit. Ita in Eccleſia antiquiore diſciplina arcani, diſtinctio cœtus Eccleſiaſtici in fideles, catechumenos & pœnitentes, oblatio primitiarum & donorum laica, electio Epiſcoporum à Clero & plebe facienda aliaque plurima ubique olim obtinuere, quarum rerum hodiè nec vola nec veſtigium amplius in Eccleſia Romana reperitur, quæ ipſa tamen ob ipſas haſce variationes ex arbitrio ſuo factas veritatem ſuam haud temerari prorſus credet. Quid quod Conſtitutiones, quæ ſine ullo dubio Apoſtolicæ ſunt, ut illa eſt de ſanguine & ſuffocato, de communione bonorum, de conſtitutione diaconorum & quæ ejusmodi ſunt, nullibi amplius obſervantur?

ARTICULUS QUINTUS.

Eſt verò jam primum, quod reſpondemus, confectam inter Romanenſes & Proteſtantes rem eſſe, I. quòd ſucceſſio localis plane nihil probet, (*a*) II. quòd & ſucceſſio perſonalis minus canonica nihil probet, (*b*) III. quòd & ſucceſſio perſonalis canonica, quæ ſucceſſionem doctrinalem haud conjunctam habet, nihil probet, (*c*) IV. quòd ſucceſſio doctrinalis ſolitariè etiam ſpectata indubia veræ Eccleſiæ nota ſit. (*d*) Itaque, ſi jam Proteſtantes ſucceſſione doctrinali gaudeant, ſi & Romanenſes eâdem careant, res mox patet. Ex quo conſequitur, inſulſum id eſſe ordinemque naturæ inverti, ſi à ſucceſſionis perſonalis, quæ utpote hactenus Eccleſiam veram nondum ſiſtit, inveſtigatione diſputandi initium fiat, cùm à ſucceſſione doctrinali, quæ non niſi veræ Eccleſiæ competere poteſt, exordium rerum ſumendum ſit.

(*a*) En, ſi placet, Hilarium Pictavienſem contra Arianos vel Auxentium

tium Mediolanenſem in fine libri: *Unum moneo, cavete antichriſtum. Malè enim vos parietum amor cepit, malè Eccleſiam DEI in tectis ædificiisque veneramini, malè ſub his pacis nomen ingeritis. Anne ambiguum eſt, in his antichriſtum eſſe ſeſſurum? Montes mihi & ſilvæ & lacus & carceres & voragines ſunt tutiores. In his enim Prophetæ aut manentes aut demerſi DEI ſpiritu prophetabant.* En Hieronymum in Pſalm. 133, 1. *Non in parietibus Eccleſia conſiſtit, ſed in dogmatum veritate. Eccleſia ibi eſt, ubi vera fides eſt. Cæterùm ante annos quindecim aut viginti parietes omnes hîc Eccleſiarum hæretici poſſidebant. . . . Eccleſia autem vera illic erat, ubi vera fides erat.* Et in epiſtolâ ad Heliodorum de laude vitæ ſolitariæ: *Non eſt facilè, ſtare in loco Petri, tenere gradum Petri, jam cum Chriſto regnantium, ne forte veniat Angelus, qui ſcindat velum templi tui, qui candelabrum tuum de loco moveat.* En Auguſtinum de unitate Eccleſiæ C. 4. *Quicunque . . . . à ſcripturis ſanctis diſſentiunt, etiamſi in omnibus locis inveniantur, in quibus Eccleſia deſignata eſt, non ſunt in Eccleſiâ.* En & Joannem Chryſoſtomum hom. 46. in Matthæum: *Per Hieruſalem intelligo, quæ dicitur civitas pacis, cujus fundamenta poſita ſunt ſuper montes ſcripturarum.... Non ille de Eccleſiâ exire videtur, qui corporaliter exit, ſed qui ſpiritualiter veritatis eccleſiaſticæ fundamenta relinquit. Nos ab illis exivimus corpore, illi à nobis animo. Nos ab illis exivimus loco, illi à nobis fide. Nos apud illos reliquimus fundamenta parietum, illi apud nos reliquerunt fundamenta ſcripturarum*, Et hom. 49. in Matth. *Cùm videritis hæreſin impiam, quæ eſt exercitus Antichriſti, ſtantem in locis ſanctis Eccleſiæ, tunc, qui in Judæa ſunt, fugiant ad montes, id eſt, qui ſunt in Chriſtianitate, conferant ſe ad ſcripturas.* Et poſt pauca: *Qui ergò vult cognoſcere, quæ ſit vera Eccleſia, unde cognoſcat, niſi tantummodò per ſcripturas?* En denique autorem operis imperfecti hom. 43. in caput 23. Matthæi: *Cathedra non facit Sacerdotem, ſed Sacerdos cathedram. Non locus ſanctificat hominem, ſed homo locum. Qui benè ſederis ſuper cathedram, honorem accipiet ab eâ, qui malè ſederit, injuriam facit cathedræ.* Aſt quid in re clarâ teſtimoniis opus eſt? Nec eſt, qui inter Romanenſes theſin, quam poſuimus, in dubium revocare poſſit, is maximè, qui exiſtimaverit, Romam olim ſedem Antichriſti fore, ſub quo & hierarchia Eccleſiæ cultusque religionis externus periturus ſit. Vide Georgii Bulli, Epiſcopi olim Menevenſis Angli *anſwer to the Biſhop of* Meauxs's *queries* p. 15. & P. J. Speneri *Rettung der Evangeliſchen Kirchen von falſcher Beſchuldigung der Trennung und Gemeinſchafft mit alten Kezereyen denen in das Chur-*

 fürſtliche

fürſtliche Samländiſche Conſiſtorium eingegebenen dubiis M. Joh. Ernſt Graben *entgegen geſezt*. Franckfurt am Mayn 1695. 4. C. I. §. 15. p. 15. ſqq.

(*b*) Hoc lubentiſſimè largiuntur Romanenſes, cùm exiſtiment, noſtras ordinationes minus canonicas eſſe. Aſt non capiunt Viri præſtantes, nullam planè ordinationem Romanenſium juxta Eccleſiæ veteris ejusque univerſalis canones fieri ſeque propria ita vineta incautos cædere & ſua in viſcera quoque ſævire. Differentia enim circa deviationem à canonibus veteris Eccleſiæ inter Romanenſes & Proteſtantes eſt ſaltem quoad magis & minus, id quod ſpeciem non variat.

(*c*) Atque heic jam occaſio nobis luculenta datur, quâ teſtimonia ſupra in articulo II. ex Irenæo & Tertulliano allata diluamus, atque ita diluamus, ut ad oculum pateat, hos Patres pro Romanenſibus nullatenus militare. Scilicet Romanenſes teſtimonia illorum mutila exhibent, vel, quæ contra ipſos heic faciunt, ſaltem communiter diſſimulant, atque ita exhibent, ut tota Patrum horum præſtantiſſimorum pietas, ut tota ipſorum mens lectori haud pateat. Agedum (id enim poſcit veritatis, quo floremus, amor,) agedum, inquam, & dolum hunc, quem adverſarii committunt, jam manifeſtemus. Sic Irenæus adv. hær. L. 3. C. 3. n. 2. non dilaudat, niſi *ſucceſſiones* eas, per quas *fides ab Apoſtolis tradita* propagatur. Ad has provocat, non alias. Unde & n. 4. ait: τῇ αὐτῇ τάξει καὶ τῇ αὐτῇ διδαχῇ ἥτε ἀπὸ τῶν ἀποστόλων ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ παράδοσις καὶ τὸ τῆς ἀληθείας κήρυγμα κατήντηκεν εἰς ἡμᾶς. Imò §. 4. Polycarpum Apoſtolicum ea propter nuncupat, quòd *vera* eſſent, quæ *tradiderit*, Valentinum & Marcionem minus tales, quòd *perverſæ* eſſent *ſententiæ*. Et L. IV. C. 26. n. 2. hæc habet: *Quapropter eis, qui in Eccleſiâ ſunt, Presbyteris obaudire oportet, his, qui ſucceſſionem habent ab Apoſtolis, QUI CUM EPISCOPATUS SUCCESSIONE CHARISMA VERITATIS CERTUM ſecundùm placitum Patris acceperunt, reliquos vero, qui abſiſtunt à principali ſucceſſione* & quæ ſequuntur. Ita & Tertullianus illicò poſt ea verba, quæ ſupra produximus, de præſcriptionibus adv. hæreticos C. 32. ſic infit: *Etſi confinxerint* hæretici Epiſcoporum ordinem ſucceſſionemque ab Apoſtolis decurrentem, *nihil promovebunt. IPSA enim DOCTRINA eorum cum Apoſtolicâ comparata ex diverſitate & contrarietate ſuâ pronunciabit neque Apoſtoli alicujus auctoris eſſe neque Apoſtolici: quia, ſicut Apoſtoli non diverſa inter ſe docuiſſent, ita & Apoſtolici non contraria Apoſtolis edidiſſent, niſi illi, qui ab Apoſtolis deſciverunt*

&

Digitized by Google

& aliter prædicaverunt. Ad hanc itaque formam provocabuntur ab illis Eccleſiis, quæ, licet nullum ex Apoſtolis vel Apoſtolicis auctorem ſuum proferant ut multò poſteriores, quæ denique quotidiè inſtituuntur, tamen in eâdem fide conſpirantes NON MINUS APOSTOLICÆ DEPUTANTUR PRO CONSANGUINITATE DOCTRINÆ. Et poſt alterum illum, quem ſupra adduximus, locum mox iſta, eundem ſenſum ferentia, leguntur: *Unde autem extranei & inimici Apoſtolis hæretici, NISI EX DIVERSITATE DOCTRINÆ, quam unuſquiſque de ſuo arbitrio adverſus Apoſtolos aut protulit aut recepit?* Jam & hùc pertinet, quod ſtatim in C. 3. de præſcript. exſtat: *Quid ergò, ſi Epiſcopus, ſi diaconus, ſi vidua, ſi virgo, ſi doctor, ſi etiam Martyr lapſus è regula fuerit, ideò hæreſes veritatem videbuntur obtinere? Ex perſonis probemus fidem, an ex fide perſonas?* & quod Cap. 19. repetitur: *Eccleſiæ per hoc Apoſtolicæ deputantur, ut ſoboles Apoſtolicarum Eccleſiarum*, quòd *traducem fidei & ſemina doctrinæ exinde mutuatæ ſunt.* Ex quibus utique luculenter patet, Tertullianum ſucceſſionem doctrinalem ante omnia heic urgere, quam utique Proteſtantes plurimùm exoſculantur ſibique favere norunt. Sed ita fieri ſolet, ut vel maximè Tertullianus gratis contra nos in ſcenam producatur, quod tùm utique & fit, ubi præſcriptio contra nos urgetur diciturque, cum hæreticis ex ſcripturis non diſputandum eſſe, utpote qui jam condemnati ſint, cùm tamen conſtet, Tertullianum nullam urgere præſcriptionem, niſi quæ fidei veritatem pro fundamento habeat, atque ſub initium libri de velandis virginibus monere, *veritati nihil præſcribere poſſe, non ſpatium temporum, non patrocinia perſonarum, non privilegium regionum*, cum &, qui librum de præſcriptionibus legerit, facilè videat, Tertullianum eapropter ſaltem cum hæreticis ſui temporis ex ſcripturis haud diſputandum eſſe aſſerere, quoniam hi illas corruperint & adulteraverint, non, quod ex ſcripturis controverſiæ de fide decidendæ haud ſint. Profectò enim ſibi alioqui Vir acutus contradiceret, qui de reſurr. carnis c. 3. requirit, ut hæretici *de ſcripturis ſolis* genuinis ſcilicet & minus corruptis *quæſtiones ſuas ſiſtant*, *&*, ita addit Vir inſignis, *ſtare non poterunt.* At verò & cæteri uno ore Patres ſucceſſionem perſonalem, quæ cum doctrinali haud combinata fuerit, rejiciunt. En ex Patribus Græcis tres. Ita Gregorius Nazianzenus in encomio Athanaſii inter alia præſtantiſſima & hæc habet, hùc pertinentia: *Qui eandem fidei doctrinam profitetur, ejuſdem quoque throni particeps eſt. Qui autem contrariam fidem amplectitur, adverſa-*

adverſarius quoque in throno cenſeri debet. Atque hic quidem nomen, illa verò rem ipſam habet SUCCESSIONIS. Neque enim ſucceſſor habendus eſt, qui contrariam ſententiam tuetur, ſed qui eâdem fide præditus eſt. Niſi quis fortaſſe ita ſe ſucceſſorem dicat, quemadmodum morbum ſanitati & tenebras luci & tempeſtatem tranquillitati & dementiam prudentiæ ſuccedere dicimus. Ita Joh. Chryſoſtomus in Matth. hom. 6. *ubi eſt fides, ibi eſt Eccleſia. Ubi autem fides non eſt, ibi nec Eccleſia eſt.* Ita & Epiphanius hær. 48. *Qui diſcors eſt à divinis ſcripturis, alienus eſt à ſanctâ catholicâ Eccleſiâ*, & hær. 55. *Non quærenda eſt perſonarum ſed doctrinæ ſucceſſio.* Eandem tibiam inflant & Patres Latini, ex quibus itidem tres nominamus. En Cyprianum de lapſis: *Non jungitur Eccleſiæ, qui ab Evangelio ſeparatur.* En Ambroſium L. 1. de pœnit. *Non habent hæreditatem Petri, qui Petri fidem non habent*, & in lucam L. 6. C. 9. *Si qua eſt Eccleſia, quæ fidem reſpuat nec Apoſtolicæ prædicationis fundamenta poſſideat, deſerenda eſt.* En Auguſtinum de unitate Eccleſiæ C. 16. *Eccleſiam in ſcripturis canonicis debemus agnoſcere, non in vanis hominum rumoribus & factis & dictis & viſis inquirere. Sed, utrum ipſi Eccleſiam teneant, nonniſi divinarum ſcripturarum canonicis libris oſtendant, quia nec nos propterea dicimus nobis credi oportere, quòd in Eccleſiâ Chriſti ſimus, quia ipſam, quam tenemus, fidem commendavit Milevitanus Optatus vel Mediolanenſis Ambroſius vel alii innumerabiles noſtræ communionis Epiſcopi aut quoniam noſtrorum collegarum conciliis ipſa prædicata eſt, aut quia per totum orbem in locis ſanctis, quæ frequentat noſtra communio, tanta mirabilia vel exauditionum vel ſanitatum fiunt.* Et porrò: *Nolumus nos Eccleſiam noſtram probare vel ex ſucceſſione Epiſcoporum vel ex autoritate Conciliorum vel miraculorum frequentiâ vel ex viſis & ſomniis. Quæcunque talia in catholica fiunt, ideò probanda, quia in ea fiunt, non itaque eam probant. Ipſe Dominus JEſus, cùm reſurrexiſſet, ſuos diſcipulos ad ſcripturas remittit legis & Prophetarum.* Aſt, quid verbis, quid teſtimoniis opus eſt, ubi conſentientem habemus ipſum Bellarminum, qui Eccleſiam Græcam eapropter falſam eſſe dictitat, quòd hæretica ſit, & argumentum hoc valere & exiſtimat, ſi concedatur, quod ſucceſſione Apoſtolicâ eadem gaudeat. Unde ita ille: *Dico, argumentum à ſucceſſione legitima adferri à nobis præcipuè ad probandum, non eſſe Eccleſiam, ubi non eſt hæc ſucceſſio, quod quidem evidens eſt, ex quo tamen non colligitur neceſſariò, ibi eſſe Eccleſiam, ubi eſt ſucceſſio. Itaque hoc argumento probamus evidenter, non eſſe Eccleſiam apud Lutheranos. Quod autem apud Græcos non ſit Eccleſia, probamus alio modo,*

modo, quia nimirum convicti ſunt legitimè in tribus plenariis Conciliis, Lateranenſi, Lugdunenſi & Florentino de ſchiſmate & hæreſi. Vide L. 4. de notis Eccleſiæ C. 8. ſ. 1497. Itaque ergo ſucceſſio perſonalis nihil valet, niſi doctrinalis ſimul probetur, id quod evidens eſt. Illud verò planè eſt inevidens & falſum, quod BELLARMINUS ſupponit, nec doctrinalem valere ſucceſſionem, ubi perſonalis haud ſit. Nonne hoc eſt, Patribus, quorum effata modo attulimus, in faciem contradicere?

(*d*) Patet hoc ex teſtimoniis Patrum modò adductis. Maneat, quæſumus, maneat aureum illud Gregorii Nazianzeni, quod in ſuccum & ſanguinem vertimus: *Τὸ μὲν ὁμόγνωμον καὶ ὁμόθρονον, τὸ δὲ ἀντίδοξον καὶ ἀντίθρονον.*

ARTICULUS SEXTUS.

Etſi verò jam pateat, totam diſputationem ad ſucceſſionem doctrinalem reduci, ubi ſanè jam ante pugnam Proteſtantes vicere, (*a*) ſecundo tamen loco reſpondendum eſt, ſucceſſionem perſonalem canonicam tùm quoad electiones tùm quoad ordinationes in toto orbe Chriſtiano defeciſſe. (*b*) Aut igitur nulla prorſus datur Eccleſia, aut, ſi quæ datur, ſine ſucceſſione perſonali canonicâ datur. Id quod erat demonſtrandum.

(*a*) Vide diſſertationem noſtram de traditionibus non ſcriptis, ubi fontes allegavimus, ex quibus perſpici poteſt, Proteſtantes ſucceſſione doctrinali prorſus gaudere.

(*b*) Hoc verò jam illud eſt, quod GUIL. WHISTONUS peculiari libello, quem nominavimus, adſtructum ivit. Quod ipſum ubi dicimus, &, quæ WHISTONUS heic effert, curatius expendimus, videmus, nos commentariolum hunc ſupra in libro de originibus juris eccleſiaſtici, p. 133. 134. in inſtitutionibus noſtris theologicis P. 3. ſect. 2. p. 666. nimiis laudibus cumulâſſe. Patet autem, quod dicimus, α quoad electionem. Monſtretur, quæſumus, Eccleſia illa, ubi vetus eligendi mos ſemper obtinuit & adhuc obtinet, ubi Epiſcopi, ubi Clerus & plebs eligunt. Res jam ad Reges & Principes Patronosque laicos, quos vetus Eccleſia prorſus ignoravit, ad Canonicos & Capitulares, ad Cardinales, cujusmodi Viri temporibus illis primis ne quidem exſtitere, contra Eccleſiæ univerſalis canones devoluta eſſe ambituque & artibus politicis tota agi conſpicitur. Et quis neſcit,

Digitized by Google

nullam eſſe ſedem Patriarchalem, quæ non intruſis, ſimoniacis, ſchiſmaticis & hæreticis inquinata fuerit, per quos ſucceſſionem interrumpi patet. At verò & 2 quoad ordinationem nulla amplius datur ſucceſſio, tùm quòd ordinatio à falſis, maximè ab hæreticis Epiſcopis facta nulla eſt, tùm quòd ob ſchiſmatum, queis ſedes Patriarchales turbatæ fuerunt, multitudinem ordinationes incertæ, imò irritæ redditæ fuere. Jam verò, qui in rem præſentem hic ire voluerit, evolvere habet hiſtoriam Patriarchatuum ſive Epiſcopatuum principalium, Romani, Conſtantinopolitani, Alexandrini, Antiocheni & Hieroſolymitani, quam vel maximè in Hiſtoriâ Eccleſiæ dedit doctiſſimus Basnagius, cujus & enarratores, qui nempe Epiſcoporum catalogos dederint, luculenter exhibet (at verò hæc jam evolvenda veniunt, brevitatis enim ſtudio ea jam haud repetimus,) celeberrimus Fabricius in Bibliographiâ antiquaria C. 7. §. 10. p. 218. ubi verò velim adjicias Eman. Schelstratii ſacrum Antiochenum Concilium cum commentario, Philippi Cyprii Chronicon Eccleſiæ Græcæ ſive catalogum Patriarcharum Conſtantinopolitanorum, Petri Cratepulei, Opmerſenſis catalogum omnium Archiepiſcoporum & Epiſcoporum totius orbis Colon. 1596. 8. Jo. Henr. Heineccium in der Abbildung der Griechiſchen Kirche, anhang p. 60. ſqq. itemque catalogos Patriarcharum Hieroſolymitanorum, Antiochenorum, Alexandrinorum, Epheſinorum, Smyrnæorum, Sardenſium, Syrorum, Cæſarienſium Palæſtinorum, Tyriorum, Byzantinorum & Conſtantinopolitanorum, Cæſarienſium Cappadocum & Romanorum, quos Christophorus Christophori Sandius (*) Andreæ Wengerschi, aliàs Regenvolschii, Slavoniæ Reformatæ Amſtelod. A. 1679. 4. editæ adjecit, ut taceam Dorothei, Epiſcopi Tyri de Epiſcopis Byzantinis commentarium à Carolo du Fresne, Guil. Caveo & Jo. A. Fabricio alibique datum & illuſtratum, ut taceam & ejusdem, quem poſtremo loco memoravimus, præſtantiſſimi Viri Bibl. Gr. Vol. 6. L. 5. C. 5. p. 707. ſqq. ubi conſpectus chronologicus Imperatorum & Patriarcharum Conſtantinopolitanorum datur, & Vol. 8. L. 5. P. 4. C. 27. p. 594. ſqq. ubi index Chronologicus Epiſcoporum, Archiepiſcoporum & Patriarcharum Alexandrinorum datur, atque p. 597. 598. non ſolùm Autores omnes, qui

(*) Idem verò in nucleo hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Coloniæ A. 1676. 4. edito p. 22. 24. 25. 28. ſqq. 36. 37. 52. 60. varios Patriarcharum & Epiſcoporum catalogos jam dederat.

qui Patriarchas Alexandrinos dedere, recenſentur ſed & egregiè monetur hactenus ſaltem Coptitarum ſive Jacobitarum, non Melchitarum, quod vel maximè neceſſarium eſſet, catalogos datos fuiſſe. Quid quod & Vir ſummus in præfatione Vol. 6. catalogos Patriarcharum Antiochenorum & Hieroſolymitanorum promiſit? At, ſi indices hi inſpiciantur, quanta, quæſo, eheu! rerum incertitudo, quanti hiatus, quot anni vacui, ubi ſedes haud occupata fuit, quanta codicum varietas, quæ vel in indicibus Patriarcharum Conſtantinopolitanorum ab ANSHELMO BANDURIO datis videre eſt, quanta intruſorum, ſimoniacorum, ſchiſmaticorum, hæreticorum, incertorum denique hominum, quorum nullæ res geſtæ ſed ſola nomina eaque ſæpius corrupta memorantur, multitudo oculos ferit? Et ubi diptycha vetera, de quibus HABERTUS, DU FRESNE, VAN MASTRICHT, PFANNERUS, DODWELLUS, MONTFAUCONIUS & BUONARRUOTI (*) conſuli poſſunt, ubi monumenta vetera ob inquitatem temporum dudùm periere, non potuit non ſumma rerum incertitudo emergere, quæ tamen & ipſa oſtendit SUCCESSIONEM PERSONALEM ſic ECCLESIÆ VERÆ NOTAM ESSE HAUD POSSE. Scilicet, cum incerta ſit veterum Epiſcoporum quorumvis ſeries, quæcunque datur, ſuiſque ſubinde falſis plurimùm laboret, vel ex hoc quoque patet, ſucceſſionem canonicam in toto terrarum orbe jam dudum periiſſe.

(*) Vide Giornale de letterati d'Italia T. 28. p. 1. ſqq. ubi habentur ejus *Oſſervazioni ſopra tre Dittichi antichi.*

ARTICULUS SEPTIMUS.

Maximè verò in eccleſiâ Romanâ ſucceſſio canonica prorſus periit. In Romanorum quippe Pontificum ſerie & actis intruſorum, ſimoniacorum & hæreticorum (*a*) itemque immanium ſchiſmatum, quæ ſedem Romanam concuſſere, & ubi ſubinde tres eandem Pontifices, qui omnes ordinavere, poſſederunt, copiam videre eſt. Jam verò, quî, rebus ſic ſtantibus, ſucceſſio canonica fieri propagarique potuerit, qui ſapit, concipere neſcit.

(*a*) Jam vero non eſt, quòd prolixâ argumentorum deductione hoc, quod ponimus, probemus. Habemus enim reos confitentes. Quod ut pateat, unum, qui inſtar omnium heic eſt, in ſcenam jam producimus.

cimus. Cæsarem Baronium, Oratorii D. JEſu olim Presbyterum, poſt Cardinalem, qui in annalibus eccleſiaſticis T. X. ad A. DCCCCXII. n. 8. col. 685. edit. Colon. de anno 1624. ita infit: *Quæ tunc facies ſanctæ Eccleſiæ Romanæ? quàm fœdiſſima, cùm Romæ dominarentur potentiſſimæ æquè ac ſordidiſſimæ meretrices, quarum arbitrio mutarentur ſedes, darentur Epiſcopi, & quod auditu horrendum & infandum eſt, intruderentur in ſedem Petri earum amaſii PSEVDOPONTIFICES, qui non ſint niſi ad conſignanda tantùm tempora in catalogo Romanorum Pontificum ſcripti. Quis enim à ſcortis bujusmodi intruſos ſine lege legitimos dicere poſſet Romanos fuiſſe Pontifices?* (*) *Nusquam Cleri eligentis vel poſtea conſentientis aliqua mentio, Canones preſſi ſilentio, decreta Pontificum ſuffocata, proſcriptæ antiquæ traditiones, veteresque in eligendo ſummo Pontifice conſuetudines ſacrique ritus & priſtinus uſus prorſus exſtincti. Sic vendicaverat omnia ſibi libido ſeculari potentiâ freta, inſaniens, œſtro percita dominandi. Dormiebat tunc planè alto (ut apparet) ſopore Chriſtus in navi, cùm biſce flantibus validis ventis navis ipſa fluctibus operiretur. Dormiebat, inquam, qui iſta non videre diſſimulans ſineret ſic fieri, dum non exſurgeret vindex. Et quod deterius videbatur, deerant, qui Dominum ſic dormientem clamoribus excitarent diſcipuli, ſtertentibus omnibus. Qualesnam veris delectos ab biſce monſtris Presbyteros & diaconos Cardinales fuiſſe putandum, cùm nihil tàm naturæ inſitum ſit, quam unumquemque ſibi ſimilem generare? quos in omnibus iis, à quibus delecti fuerint, conſenſiſſe dubitare quis poterit? imitatosque ipſos ſectatosque eorum veſtigia, quis non facilè credat? & optâſſe hos omnes, Dominum dormiſſe ſemper & nunquam in judicium ſurrecturum, evigilaturum nunquam ad ipſorum cognoſcenda & punienda facinora, quis non intelligat?* Hactenus BARONIUS, cui quis non crediderit bellam hanc domeſticamque confeſſionem promenti, quam ipſi veritatis vis expreſſit? At verò idem aliis in locis, quæ Gerhardus & Conringius conglomeravere, eadem ponit. Sed enim, ſi intruſos iſtos, ſi ſimoniacos, ſi ſchiſmaticos, ſi hæreticos, ſi apoſtaticos, ſi impios Pontifices omnes, ſi electionum Papalium à canonibus deviationes & variationes, ſi interregna, ſi ſchiſmata Papalia, quæ per tot annos duravere, quorum ultra triginta hiſtorici numerant, quæ totam Europam vaſtavere, ita ut per Concilia vix medela rebus adferri potuerit, enumerare volueris, inſpicien-

(*) Vide hic omnino celeberrimi LOESCHERI *Hiſtorie des Römiſchen Huren-Regiments der Theodoræ und Maroziæ* Leipzig 1705. 4.

ſpiciendæ tibi ſunt Pontificum Romanorum vitæ & acta, tùm à veteribus, tùm à recentioribus ſive Romanenſibus ſive Proteſtantibus deſcripta, inſpiciendi tibi ſunt Autores, qui hiſtoriam belli inter Sacerdotium & imperium tradidere & data opera ſchiſmata Papalia enarravere, quos omnes aliâ occaſione tibi recenſitos dabimus. Vide compendii ergò doctiſſimi MEUSCHENII freundliches Sendſchreiben an P. Cohlendal itemque den Greuel der Jeſuitiſchen Boſsheit, etſi, quæ Vir eruditus heic ponit, obſervationum plurimarum adſperſionem patiantur. Scilicet, ut probet Theologus præſtantiſſimus, ſucceſſionem perſonalem canonicam in Eccleſiâ Romanâ prorſus defeciſſe, primùm quidem, poſtquam effatum BELLARMINI protuliſſet, qui ait, *omnes Eccleſias Patriarchales habuiſſe per longa tempora Epiſcopos manifeſtos hæreticos ac proinde interruptam eſſe in iis veram Paſtorum ſucceſſionem*, Pontifices Romanos apoſtatas & hæreticos recenſet, Liberium, Honorium alioſque quam plurimos licet non omnes, poſtmodum ad ſchiſmata Pontificum vadit eaque juxta ordinem nec verò omnia refert & Juris canonici loca adducit, ex quibus patet, hæreticos & intruſos & ſimoniacos veros Epiſcopos haud eſſe neque etiam validè ordinare poſſe. Ubi verò, ne quid diſſimulemus, (profecto enim in hoc ſaltem jam incumbimus, ut veritatem in lucem producamus,) dicendum nobis eſt, traditionem ſibimet ipſi heic contrariam eſſe. Deductas quippe penes nos per ſeculorum ordinem Conciliorum, Pontificum, Patrum Doctorumque de ordinationum ab hæreticis, intruſis & Simoniacis factarum validitate ſententias perſpectumque habemus, traditionem heic cum traditione pugnare atque utramque ſententiam æquali autoritatum pondere florere.(*) Et notum eſt magnum illud in ferreo Eccleſiæ ævo circa ordinationes Formoſianas certamen, de quibus libros duos ſcripſit Auxilius, Seculi IX. Scriptor, ubi de ordinationibus, exordinationibus, ſuperordinationibus Romanorum Pontificum, ut Sigeberti Gemblacenſis verbis utamur, agit. Primus hunc librum è codicibus Montchaliano, Lotharingico & Sirmondiano in lucem protraxit Jo. MORINUS in commentario de ſacris Eccleſiæ ordinationibus P. 2. f. 282. ſqq. Nec eſt quoque, qui luculentius & plenius hoc argumentum tractaverit. Etenim P. 1. ubi cauſas ſchiſmatis Græco-

 rum

(*) Et hæc omnia jam nullo negotio hic ediſſereremus, ſi libelli academici limites id ferrent, ſi ratio inſtituti id permitteret.

rum enarrat, ſimul oſtendit, hoc ſchiſma non impediviſſe, quò minus Concilia generalia ſummique Pontifices inde à ſchiſmate in hunc usque diem Græcas ordinationes approbarent, & P. 3. Exerc. 5. de ſacrarum ordinationum iteratione variisque difficultatibus tam proliXè & curatè agit, ut pleniſſimas hic crateras uberrimosque rerum fontes habeamus. Addi tamen poteſt POMPEJUS SARNELLI in lettere eccleſiaſtiche, quæ Neapoli A. 1686. 4. prodiere, epiſtolâ 28. ubi probare contendit, ordinationes hæreticorum quidem ratas, non tamen legitimas eſſe, & JAC. BASNAGII hiſtoire de l'Egliſe L. 25. Ch. 2. §. 9. 10. f. 1476. 1477. Quod ipſum ubi ponimus, mica ſalis adſpergenda heic venit Articulis Smalcaldicis P. 3. n. 10. ubi dicitur, *jura* Pontificia *affirmare, etiam ab hæreticis ordinatos verè eſſe ordinatos.* Scilicet de iis hæreticis hoc verum eſt, quibus ſucceſſio hierarchica atque canonica competit, non profectò aliis. Ex quo patet, Proteſtantes ex ejusmodi canonibus nihil lucri pro ſuis ordinationibus accipere. Quod reſtat, non eſt, quòd quis miretur, nos, ubi monſtrare contendimus, ſucceſſionem canonicam in ſede Romanâ interruptam fuiſſe, de *Joannâ Papiſſâ* ne γρῦ quidem memorare. Non latent quippe nos, quæ hanc in rem, quæ & de ſellâ ſtercorariâ NIC. SERARIUS, LEO ALLATIUS, CONR. DECKERUS, EGBERTUS GRIM, DAVID BLONDELLUS, SAM. MARESIUS, JO. CHIFFLETIUS, JO. CHRIST. ARTOPÆUS, GILBERTI duo BURNETUS & BENVENUTI & vel maximè FRID. SPANHEMIUS datâ operâ ſcripſerint. Adde, ſi placet P. BAELII Dict. hiſt. & Crit. T. 2. titulo FRANC (*A*) (*B*) f. 1269. 1270. MAXIM. MISSONII Voyage d'Italie T. 2. p. 179. ſqq. Les delices d'Italie T. 1. p. 304. T. 2. p. 226. ſqq. JO. MABILLONII Muſæum Italicum T. 1. in itinere Italico p. 127. 159. ſqq. & T. 2. p. 211. 212. 230. 231. BERN. MONTFAUCONII diar. Ital. C. 23. p. 348. JO. GERH. MEUSCHENII freundliches Sendſchreiben an P. Cohlendal p. 89. ſqq. & eruditiſſimi Theologi, GOTTFRIDI LOMERI, Miniſterii Auguſtani Senioris præſtantiſſimi Ausgang aus dem Päbſtiſchen Irrgarten, in dem CVII. Irrgang p. 499. ſqq. denique vel maximè JAC. BASNAGII hiſtoire de l'Egliſe L. VII. Ch. 12. *de la Papeſſe Jeanne.* Conſulat hos Autores qui voluerit. Nos, qui æquale argumentorum ex utrâque parte pondus hic conſpicimus, in pyrrhoniſmum hic hiſtoricum atque ad tritum illud NON LIQUET delabimur. Adeò ex partium ſtudio heic decidere haud amamus. Cæterum, ſi quis canonicos ſucceſſionis Romanæ hiatus inſpicere velit, is, rogo, legat illum celeberrimi LOE-

SCHERI

ſcHERI librum, quem ὡς ἐν παρόδῳ jam 248. commendavimus, cujus & titulum heic repetere opus haud eſt. At verò ſucceſſionem canonicam diu jam in ſede Romanâ defeciſſe, dudum diximus in libro Gallico, qui titulum fert: la verité de la religion Proteſtante ch. 1. §. 4. p. 9. 10. ubi vel maximè & hoc urgemus, electionem Pontificum hodiernam canonicam non eſſe, quia non à clero & à plebe eccleſiaſtica in unum coeuntibus, id quod veteres canones poſcunt, fit, ſed à Cardinalibus, quibus ex vetere diſciplinâ tale nullum jus competit. Et miris modis ſemper heic variatum eſſe conſtat, ipſis Pontificibus olim ſucceſſores ſuos nominantibus, mox Senatu Romano, mox populo, mox imperatoribus electionis jura exercentibus, mox Pontificibus ipſis ſine electione ſedem ſcandentibus. Itaque & quoad ordinationem & quoad electionem (hæc enim confundenda non ſunt,) nulla in Romanâ ſede canonica ſucceſſio habetur.

ARTICULUS OCTAVUS.

At enim, ſi ſucceſſioni canonicæ hic inhiandum eſſet, ſi & iſta in determinandâ Eccleſiæ veritate utramque paginam facere deberet, majori jure Eccleſia orientalis (*a*) eam ſibi vendicare poſſet, maximo verò Eccleſia Anglicana (*b*), quæ cum ſucceſſione perſonali, ſi qua datur, & doctrinalem (*c*) poſſidet.

(*a*) Scilicet fides Græca tot maculis ac Romana haud laborat, etſi ſucceſſiones Græcæ tùm defectuum canonicorum, tùm ſchiſmatum numero Romanis haud cedant. Sed hanc comparationem jam heic inſtituere ob inſtituti brevitatem haud poſſumus, qui, ſi hunc campum pervolare jam vellemus, in hiſtoriam Pontificum Romanorum & Patriarcharum Conſtantinopolitanorum & Antiochenorum & Alexandrinorum jam excurrere deberemus, quod nolumus. Et rectè prorſus habet, quod Vir celeberrimus, Jo. ALPHONSUS TURRETINUS in cogitationibus de variis Theologiæ capitibus th. 139. ponit: *Si ſucceſſio ſit tanti ponderis, ut volunt Pontificii, pro Eccleſiâ Græca non minus militat imo fortius militat, quàm pro Romana.*

(*b*) Conſtat quippe, quòd Eccleſia Anglicana hierarchiam Epiſcopalem ſervaverit. Si itaque illa ante repurgata ſacra ſucceſſione canonicâ floruit, jam eâ multò magis, reformatâ in melius fide, floret. Sed ecce, ecce, quid in contrariam hic opponant partem Viri acutiſſimi, JAC. BENIGNUS BOSSUETUS & RENATUS MASSUETUS, ille Epiſcopus olim

olim Meldenſis Gallus, hic Ordinis Benedictini è Congregat. S. Mauri olim Monachus Pariſienſis. Et BOSSUETUS quidem in Hiſtoire des variations L. X. §. 26. T. 2. p. 73. validitatem ordinationis Anglicanæ ex eo infringit, quòd ea juxta formulam ab Eduardo VI. Rege Angliæ præſcriptam & à Parlamento confirmatam peragatur, ubi ſaltem inanes & ſuperſtitioſæ cærimoniæ, quæ & nullâ antiquitate, idquod BOSSUETUS vel ex MORINI commentario de ſacris Eccleſiæ ordinationibus diſcere poterat, fulgent, reſectæ fuere. Itaque hoc argumentum in ipſo partu jam emoritur. Majorem ſpeciem id habet, quod MASSUETUS, Vir judicioſiſſimus, amiciſſimus idem nobis, queis ipſum paulò ante fata ipſius Lutetiæ Pariſiorum noſſe contigit, urget. Ita enim ille in diſſertat. III. prævià in Irenæum Art. 3. §. 24. f. CXVII. habet: *Fruſtra in alia quavis ſocietate Presbyteros, quales deſcripſit Irenæus, quæras. Fruſtra proinde apud omnes recentiores ſectarios quæſieris, apud quos cùm nulli occurrant Epiſcopi ab iis ordinati, qui ordinationem ſuam continua ſucceſſione Apoſtolis ipſis acceptam referant, non eſt ea, quæ eſt ab Apoſtolis Eccleſiæ ſucceſſio. Fruſtra apud ipſam hodiernam Anglicanam Eccleſiam, cui jam ſe adjungere Grabio placuit, quæſieris. Hæc quidem Epiſcopali ordine & ſucceſſione gloriatur: ſed meram ejusdem umbram & larvam, quæ imperitis fucum faciat, rem certè non tenet. Certum ſiquidem eſt, hodiernam Epiſcoporum Anglorum ordinationem & ſucceſſionem à Matthæo Parkero, in Archiepiſcopalem Cantuarienſem ſedem intruſo, tanquàm à capite & fonte fluxiſſe. Tantum igitur valet, quantum valuit Parkeri ordinatio. At ludicram hujus ordinationem fuiſſe, ab ementito Epiſcopo Joanne Scory (quem Eduardi VI. temporibus Zwingliani & Puritani Epiſcopum ſecundùm novam Ritualis Anglicani formam ordinaverant,) violatis omnibus Eccleſiæ canonibus ſpretisque hactenus recepta materia & forma factam, invictè adeò demonſtrarunt Catholici, ut eorum argumentis nihil niſi vanas cavillationes hactenùs opponere potuerint heterodoxi.* Hactenùs MASSUETUS qui ad marginem tres hoſce libellos Anglicanos notat, qui ſunt: *a treatiſe of the vocation of Biſhops and other Eccleſiaſtical Miniſters by Antony Champney Douay* 1616. porrò *a treatiſe of the nature of Catholick faith and hereſy by N. N.* 1657. & denique *Nullity of the Prelatick Clergy and Church of England further diſcovered by N. N.* 1659. Quænam ad libellos hoſce reſponſiones factæ fuerint, nobis haud conſtat. Nec, quòd ſciam, eſt ex Anglis, qui MASSUETO reſponderit, id quod facturus erat GRABIUS ipſe, niſi morte præventus fuiſſet. Ita enim memorat G. HICKESIUS in

ſome

ſome account of Dr. Grabe and of his Manuſcripts p. V. VI. eum inter alia reliquiſſe *Irenæus reviſed and corrected with collections and references for a new edition, in which he deſigned to animadvert upon the learned Editor of the new Paris-edition of that Father MDCCX. in his own. defence.* Agedum itaque, quid nobis hanc in rem conſtet, paucis dicamus. Et primùm quidem falſum eſt, quòd dicitur, omnes ordinationes Anglicanas à MATTHÆO PARKERO, Archiep. Cantuar. originem ducere, cùm ſine ullo dubio ab Epiſcopis tùm viventibus & multæ ordinationes factæ fuerint. Falſum eſt ſecundò (liceat enim pauliſper ſaltem ſcapham ſcapham appellitare), PARKERUM in ſedem Cantuarienſem intruſum fuiſſe. Profectò enim *ab illa dignitate amplectenda ita alienum cum fuiſſe* memorat GILB. BURNETUS Epiſcopus nuper Salisburienſis, *ut per integrum annum ad eam accipiendam vix animum inducere potuerit.* Vide hiſtoriam Reform. Eccleſiæ Anglicanæ P. 2. ad A. 1559. f. 248. 249. 263. 264. & collect. docum. f. 206. ſqq. Falſum eſt tertiò, quod Jo. Scory Epiſcopus ementitus fuerit. Jam enim BOSSUETO reſpondimus, quòd nec in Rituali Eduardi VI. eſſentialia ordinationis negligantur ſed ſaltem ſuperſtitioſa reſcindantur. Quis verò quæſo ſapientum jam dixerit, Scorium eapropter ementitum Epiſcopum eſſe, quod reſciſſis ſuperſtitioſis ritibus ordinatus fuerit. Falſum eſt quartò, quod ſubinnuitur, Jo. Scorium ſolum Parkerum ordinâſſe. Aliter ſanè loco citato f. 264. BURNETUS, qui quatuor nominat Epiſcopos, qui Parkerum inauguraverint. Ut taceam, BURNETUM canonicam Parkeri ordinationem pluribus defendere f. 255 ubi & BRAMHALLUS & MASONUS allegantur, qui datâ operâ idem evicerint (*), ut & jam haud memorem, Jo. STRYPIUM, Virum præſtantiſſimum, qui Præſulum Cantuarienſium vitas edit, in *the life and acts of Matthew Parker* (qui liber Londini A. MDCCXI. in formâ majore prodiit, (**) L. 2. C. 1. certiores nos facere, quòd Parkerus A. 1559. die 17. Dec. à quatuor Epiſcopis, Gulielmo Barlow, olim ſub Eduardo VI. Epiſcopo Bathonienſi & Wellenſi, jam electo Ciceſtrienſi, Jo. Scory, olim Ciceſtrienſi, jam electo Herefordienſi, Milone Coverdalio, olim Exonienſi & Jo. Hodgkin, Suffraganeo Bedfordienſi ad hunc actum à Reginâ Eliſabethâ vocatis ordinatus fuerit, id quod & prolixius enarrat inſtrumentum conſecrationis Parkerianæ, quod in collectione

Kk docu-

(*) Paucis notamus celeberrimum LARREIUM, noviſſimum rerum Anglicanarum enarratorem prorſus ex BURNETO hic ſapere. Vide Hiſt. d'Angleterre T. 2. f. 24. ſqq. ad A. 1559.

(**) Vide Bibl. Angloiſe de Mr. de la Roche T. 1. P. 2. Art. 13. p. 397. ſqq.

documentorum f. 211. ſqq. exhibet Burnetus, ut mirum ſit, quî Massuetus, Vir doctiſſimus tantopere ceſpitare hic nodumque in ſcirpo quærere potuerit. At verò jam alii ſunt & quidem ex ipſis Eccleſiæ Anglicanæ filiis, qui ſucceſſionem Epiſcopatûs in eâdem tantiſper interruptam eſſe cauſantur. Vocantur illi Jacobitæ ſive *Non Jurors*, quia juramentum fidelitatis ſucceſſoribus Jacobi II. præſtare haud voluere. Scilicet, poſtquam Guilielmus Auriacus thronum Anglicanum adiiſſet, ſeptem Epiſcopi, inter quos eminebat Guil. Sancroft, Archiep. Cantuar. idem juramentum præſtare renuerunt. Quo facto iis vel tandem officio abire juſſis aliiſurrogati fuere, id quod in Eccleſiâ Anglicanâ ſchiſma peperit. Fuere enim, qui cauſati fuere, Epiſcopis injuſtè depoſitis alios ſurrogati & legitimè ſurrogatos validè ordinare haud poſſe, communionem itaque cum depoſitis, tanquam veris, continuandam, injuſtè autem ſurrogatis, tanquam intruſis eandem denegandam eſſe. Is, qui maximè in ſcenam heic prodiit, exſtitit Henr. Dodwellus, Hiſtorices in Academiâ Oxonienſi hactenùs Prælector Cambdenianus, qui & ob denegatum juramentum cum Georgio Hickesio plurimiſque aliis officio motus fuit. Jam, ut ſchiſmati, quod gliſcebat, obviam tantiſper iretur Humfredus Hody, SS. Theol. Baccal. & Collegii Wadhamenſis in Academiâ Oxonienſi ſocius librum Oxonii A. 1691. edidit, cui titulus: *Anglicani novi ſchiſmatis redargutio ſeu tractatus ex hiſtoriis Eccleſiaſticis, quo oſtenditur, Epiſcopos injuſtè licet depoſitos orthodoxi ſucceſſoris communionem nunquam refugiſſe. Græcè & latinè ex cod. MS.* (*) Eſt vero hîc codex Baroccianus 142. qui inter varia Nicephori Calliſti collectanea exhibet quoque ſed aliâ manu ſcriptam σύναξιν ἐκ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἱστοριῶν περὶ τῶν κατὰ καιροὺς ἀναχθέντων εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον παρὰ κανόνας, ἔτι ζώντων τῶν γνησίων πατριαρχῶν τῶν ἀδίκως καθαιρεθέντων, ἐν ᾗ παρατηροῦμεν, ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀδίκως καταχθέντων τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἑαυτὸν ποτε ἀπεχώρισε διὰ τὴν ἑαυτοῦ καθαίρεσιν ἄδικον κτλ. Et hanc ſyna-

xin

(*) Prodiit hic liber & Anglicè ſub titulo: *A treatiſe out of Eccleſiaſtical hiſtory translated from an ancient Greek Manuſcript in the publick library at Oxford by* Humphrey Hody, B. D. &c. *and publiſhed under the title of the unreaſonableneſs of a ſeparation from the nevv Biſhops, to ſhevv, that, although a Biſhop vvas unjuſtly deprived, neither he nor the Church ever made a ſeparation, if the ſucceſſor vvas not an Heretick &c.*

xin Hodius eidem Nicephoro ſed malè adſcripſit. Vide acta erud. 1692. p. 235. 236. Guil. Cavei Hiſt. lit. ſcript. Eccleſ. P. 2. ad A. 1270. & J. A. Fabricii Bibl. Gr. L. 5. P. 2. Vol. 6. p. 134. 135. ubi Vir doctus memorat, ipſum Hodium poſtea agnoviſſe, quòd hic liber non Nicephoro ſed alii antiquiori Scriptori qui A. C. 1267. eum compoſuerit, debeatur. Addimus nos & Photii ejusmodi quendam libellum in Biblioth. Vindobonenſi exſtare, prout ex Lambecio monet Caveus P. 2. ad A. 858. At verò Hodio (*) mox ſeſe ſed ſuppreſſo nomine ſuo oppoſuit Henr. Dodwellus ediditque *a vindication of the deprived Biſhops aſſerting their ſpiritual rights againſt a Lay-deprivation, againſt the charge of ſchiſmas managed by the late Editors of an anonymous Baroccian MS. In two parts, ſhewing, that, though the inſtances collected in the ſaid MS. had been pertinent to the Editors deſign, yet that would not have been ſufficient for obtaining their cauſe, 2. ſhewing, that the inſtances there collected are indeed not pertinent to the Editors deſign for vindicating the validity of the deprivation of ſpiritual power by a Lay-authority. To which is ſubjoined the latter end of the ſaid MS. omitted by the cauſe eſpouſed by them. In Greek and Engliſh.* London. 1692. 4. Omittimus plurimos alios libellos, Hodio eo tempore oppoſitos, maximè *an anſvver to a treatiſe out of Eccleſiaſtical hyſtory* &c. & *the Oxford antiquity examined* &c. queis omnibus Hodius oppoſuit *a letter to a friend* &c. Oxford. 1692. 4. & *the caſe of ſees vacant by an injuſt and uncanonical deprivation, ſtated, in reply to a treatiſe intituled* the vindication of the deprived Bishops &c. *together with the ſeveral other Pamphlets, lately publiſh'd as anſwers to the Baroccian treatiſe by* Humfr. Hody London. 1693. 4. Vide Acta crud. Supplem. T. 2. p. 169. ſqq. 558. ſqq. Succeſſit dein anno demùm 1704. H. Dodwelli *de nupero ſchiſmate Anglicano paræneſis ad exteros tàm Reformatos, quàm etiam Pontificios, quâ jura Epiſcoporum vetera eorundemque à magiſtratu ſeculari independentia omnibus aſſerenda commendantur*, Londini in formâ octavâ edita, quam itidem acta erudit. Lipſ. A. 1705. p. 132. ſqq. recenſent & ex noſtris celeberrimus Jenenſis Theologus Jo. Franc. Buddeus in exercitatione de origine & poteſtate Epiſcoporum

(*) Eandem cum HODIO cauſam defendit quoque SAM. FULLERUS, cujus exſtat *canonica ſucceſſio miniſterii Anglicanæ Eccleſiæ Reformatæ tàm contra Pontificios quàm ſchiſmaticos vindicata.* Cantabrigiæ 1690. At verò librum hunc nos haud inſpeximus.

rum pauliſper examinavit. Et verò ita poſtmodum rem inflexit DODWELLUS, ut edito libello *the caſe in vievv* profiteretur, ad communionem Eccleſiæ Anglicanæ redeundum eſſe, ubi Epiſcopi illi injuſtè depoſiti vivis exceſſerint. Quod ipſum cum tandem contingeret, & GUILIELMUS Norvicenſis atque THOMAS KEN, Epiſcopus Bathonienſis & Wellenſis diem obirent, in lucem protruſit DODWELLUS alium librum Londini A. 1711. 8. editum ſub titulo: *The caſe in view, now in fact*, ubi fratres ſuos monuit, ut in communionem cum Epiſcopis ſurrogatis deſcenderent. Vide Acta erud. Lipſ. 1712. p. 443. ſqq. Atque id ſanè & ipſe mox & quidem paulò ante fata ſua fecit. Vide *four lettres, which paſſed betvveen the Right Reverend the Lord Biſhop of Sarum and Mr. Henry Dodvvell printed from the originals.* London. 1713. 12. quæ Gallicæ habentur in Bibliotheque Angloiſe par Mr. de la Roche T. 1. P. 1. art. 4. p. 88. ſqq. (*) At verò DODWELLUM reliqui Jacobitæ omnes profectò ſecuti haud ſunt. Quantas enim turbas LAURENTIUS HOWEL creaverit, qui *the caſe of ſchiſm* ſcripſit, & a TH. BENNETO, BENJAMINE HOADLYO, Epiſcopo Bangorienſi, GUIL. GUILIELMI, TH. DAWSONIO, JO. TURNERO, TIMOTHEO STILEMANO JAC. PEIRCIO, aliis, maximè anonymis refutatus fuit, quî & GEORGII HICKESII libellus quidam poſthumus hanc in rem editus fuerit, quî & ANDR. SNAPE cum Epiſcopo Bangorienſi vel potius PILLONIERIO heic decertaverit & RICH. STEELIUS quoque rebus ſe immiſcuerit, eos haud latet, qui præſentium temporum hiſtoriam nôrunt. Vide die neue Zeitungen von gelährten Sachen 1717. P. 1. p. 98. ſqq. & 201. P. 2. p. 1. 2. & 841. ſqq. 1718. p. 511. 512. 415. 260. 279. 397. 398. 493. p. 459. 689. 736. 792. 712. Adde nova liter. Krauſiana 1718. p. 74. & la Bibl. Angloiſe de M. D. L. R. T. 2. P. 1. Art. 10. T. 3. P. 1. Art. 5. 7. P. 2. Art. 1. & 7. p. 548. ſqq. T. 4. P. 1. Art. 9. T. 5. P. 1. Art. 5. Quod ipſum, dum ponimus, non poſſumus non & memorare ſcriptum quoddam anonymum parenæſi Dodwellianæ oppoſitum & in Angliâ poſt mortem DODWELLI impreſſum, autore Romanenſi quodam compoſitum. Titulus eſt: *Eccleſiæ theoria nova Dodvvelliana expoſita in epiſtola ad Autorem clariſſimum* &c. 8. Vide Memoires de Trevoux 1714.

(*) Jam vero de his omnibus luculenta rerum ſeries datur in *the life of Mr.* Henry Dodvvell *by* Francis Brokesby, B. D. London. 1715. 8. 2. Vol. Qui librum non poſſidet, adeat recenſionem ejus in Bibl. Angl. par M. D. L. R. T. 1. P. 1. Act. 3. p. 76. ſqq.

1714. Maj. p. 928. ubi Autor dicitur JOSUA BASSET, in Academiâ Cantabrigienſi ſuo tempore Collegii Sidnejani Magiſter, & 1717. Avril Art. 43. p. 578. ſqq. ubi inter alia id vel maximè notandum venit, quod p. 586. 587. Trivoltienſes ponunt. En verba: *Ce que l'Auteur raconte de* Tillotſon, *merite d'être rapporté. Le Roi d'Angleterre, Guillaume III. c'eſt à dire, le Prince d'Orange, irrité de la conſtante fidelité de l'Archevêque de Cantorberi* (Sancroft) *envers ſon Roy legitime, le depoſa & luy ſubſtitua le Docteur* Tillotſon. *Celui ci etoit fils d'un Anabaptiſte, & ſur ce que que diſoit ſon Pere, le public etoit perſuadé qu'il n'avoit jamais eté baptiſé. La perſuaſion devint complete aprés ſa mort & qu'on eût entendu l'oraiſon funebre que prononca le Docteur* Burnet, *Evêque de Salisberi à ſes obſeques. Le ſujet ètoit du ch. 4. de la ſeconde Epître à Timothee & elle conſiſtoit dans une application perpetuelle de ce que S. Paul diſoit de luy même, au defunt Archeveque. L'Orateur arrivé à ces paroles:* J'ai gardé la foy, *les expliqua à l'egard de S. Paul de la foy recüe au baptême & il leur donna un autre ſens par rapport à Tillotſon, qu'il loua ſeulement de ſa fidelité envers le Roi Guillaume & la Reine Marie, ſ'abſtenant de faire mention de ſon baptême & par cette omiſſion affectée donnant à entendre à ſes auditeurs ou leur laiſſant croire, qu'en effet il n'avoit pas etè baptiſé.* Quæ ſi vera ſunt, omnes iſtæ ordinationes, per TILLOTSONIUM quæ patratæ ſunt, invalidæ ſunt & ſucceſſionem canonicam in Eccleſiâ Anglicanâ ſenſim ſenſimque jugulant. Quàm falſa hæc ſint, infra in diſſ. de ſucceſſione Epiſcopali Anglicana §. 6. oſtendimus, moniti ab Archiepiſcopo Cantuarienſi, GUIL. WACKIO literis, datâ opera hanc in rem ad nos datis.

(c) Qui ſapit, facilè videt, nos Logicorum more à potiori denominationem facere. Scilicet & quoad omnes alias præſtantiores Eccleſias judicium idem ferri debet, cum nulla infallibilis ſit. Sufficit profectò, ſi in fundamentalibus haud erretur.

ARTICULUS NONUS.

Eſt quoddam Romanenſium dogma, quod ſucceſſionem Eccleſiaſticam apud ipſos prorſus incertam dubiamque reddit. Ajunt ſcilicet Viri præſtantiſſimi, ſacramentum illud, quod cum intentione poſitivè contrariâ conferatur, nullum eſſe. Jam, unde hoc quis certò nôrit, eum, à quo baptizatus, confirmatus & ordina-

 tus

tus eſt, haud habuiſſe intentionem poſitivè contrariam, haud capi poteſt. (*a*) Quin & ex eo incerta redditur ſucceſſio, quòd in infinitas diſcuſſiones hiſtoricas, chronologicas & criticas hîc, ſi in rem præſentem veniendum & veterum Epiſcoporum catalogi & diptycha evolvenda ſint, abeundum & cum tenebris & larvis ſine fine pugnandum eſt, nullâ poſt pugnam clariore luce nobis affulgente. Denique à ſucceſſione perſonali ad veritatem Eccleſiæ conjecturale ſaltem duci argumentum nemo eſt, qui neget. Cur itaque de ſucceſſione perſonali tantoperè ſolliciti eſſe debeamus, haud comprehendimus. Sufficiat nobis SUCCESSIO DOCTRINÆ, quæ per teſtes veritatis, ſive dein ii totas Eccleſias confecerint, (*b*) ſive diſperſi in medio errantium cœtu ſua iidem prolocuti fuerint, inviſibiliter usque ad repurgationem ſacrorum propagata fuit. (*c*)

(*a*) Jam ſi inter tot Epiſcopos, qui in ſucceſſione inde à temporibus Apoſtolorum uſque ad præſens tempus decurrunt, unus ſaltem vel alter heic peccaverit, quot quæſo ordinationes irritæ, quot irrita ſacramenta, quot falſarum hoſtiarum adorationes ſpuriæ quæſo inde emergent? Imò patet, principio iſto poſito neminem apud Romanenſes de baptiſmo ſuo, de ſuâ abſolutione & de veritate ſacramenti, quod adorat, & ſuas juxta hypotheſes unquam abſolutè certum eſſe poſſe.

(*b*) Et ſic jam Waldenſes & Huſſitæ ad catenam ſucceſſionis noſtræ conficiendam in medium evocari poſſunt, non quòd penitus & in omnibus nobiſcum ſenſerint, ſed quòd in variis argumentis hodiernam Proteſtantium tibiam inflaverint. Quæ ſi quis probè notaverit, clamores, quos BOSSUETUS hîc ad aſtra tollit, mox raucedinem contrahent.

(*c*) Unus inſtar omnium hîc inſpiciatur JAC. BASNAGIUS in Hiſtoire de l' Egliſe L. XXIV. Ch. 13. §. 2. ſqq. f. 1465. ſqq. Et verò non opus eſt, ut multa hanc in rem à Proteſtantibus amplius dicantur. Certè, cùm Conſtitutio Clementis XI. quæ incipit: *Unigenitus DEI Filius* & prima fidei fundamenta ſubruit, à tota ferè Eccleſia Pontificia acceptata fuerit, quæſtio eſt, ubi igitur apud Romanenſes vera Eccleſia ſit, quæ profectò Rege Ludovico XIV. adhuc vivente, inviſibilis, certè ad miram paucitatem redacta, ſi juxta gratiæ Auguſtinianæ defenſores pronunciandum, fuerat. Et ipſe profectò Cardinalis Noail-

Noaillius hodie cum ſuis negat, veritatem à majori Epiſcoporum parte ſemper ſtare iisque ſaltem in Eccleſiæ catholicæ deciſionibus infallibilitatem obtinere ait, ubi regnet *la presqu' unanimité.* Vide ipſius premiere inſtruction paſtorale, quæ hoc ipſo anno prodiit & adde diſſ. theol. *du temoignage de la verité dans l'Egliſe* itemque *l'unité, la viſibilité, l'autorité de l'Egliſe & la verité renverſées par la Conſtitution* Unigenitus par Mr. Baſnage §. XX. p. 225. ſqq. Ea ſanè ſunt Præſulum Gallicanorum Conſtitutionem non acceptantium placita, quæ Proteſtantium de Eccleſiæ inviſibilitate & verâ indole, de majoris item partis in Eccleſiâ fallibilitate ſyſtema plurimùm juvent atque exornent. Imò, ut clarius mentem noſtram eloquamur, omnes illæ rationes, quas Præſules hi pro judicii ſui præſtantia & ſoliditate contra Conſtitutionis Clementis inacceptationem urgent, eâdem nervorum fortitudine & contra Concilii Tridentini acceptationem militant atque eadem ratione a Proteſtantibus contra Synodi iſtius conſtitutiones adhiberi poſſunt.

ARTICULUS DECIMUS.

Non verò eſt, quòd jam cum multis cauſemur, duo heic à Romanenſibus, ubi ſucceſſionem Epiſcoporum perpetuam eamque canonicam ad veritatem Eccleſiæ requirunt, πρῶτα ψεύδη committi, quæ ante omnia nobis jugulanda veniant. I. quòd exiſtiment, ordinationem neceſſarium quid eſſe, ſine quo ſucceſſio conſiſtere non poſſit, II. quòd putent, ſolos Epiſcopos ordinare poſſe. Etſi enim ipſi Apoſtoli à Chriſto haud ordinati fuerint, utpote, qui manus ipſis haud impoſuit, ſed anhelitum ſaltem in ipſos geſtu oris immiſit, etſi etiam manuum impoſitio in primis temporibus non ubique nec ſemper à clericis adhibita fuerit (*a*) certumque adeò ſit, præeminentiam Epiſcoporum & hierarchiam eccleſiaſticam divino jure neceſſariam haud eſſe, (*b*) in traditionem tamen & conſuetudinem Eccleſiæ univerſalem poſtea hæc abiiſſe quis dubitet? (*c*) Ejusmodi autem traditio ritualis ab Eccleſiis pro rerum circumſtantiis (*d*) omninò mutari aliterque inflecti poteſt, quod ipſius quoque Eccleſiæ Romanæ exemplo conſtat. (*e*)

(*a*) Con-

(*a*) Confer l. c. p. 43. ſqq. 50. ſqq. Adde Jac. Basnagii Hiſt. de l'Egliſe L. XXV. §. 3. ſqq. f. 1475. ſqq.

(*b*) Evolve, ſi placet, eundem librum de orig. juris eccl. p. 52. ſqq. Adde jam & ad autores nominatos Herm. Conringium in defenſione Eccleſiæ Proteſtantium ſupra citatâ p. 55. ſqq Jac. Basnagii Hiſt. de l'Egliſe L. 1. C. 3. f. 5. ſqq. ubi agitur de origine gubernationis eccleſiaſticæ, quæ & à Synagogâ Judaicâ repetitur, C. 7. §. 3. f. 27. ſqq. L. XXV. C. 2. §. 12. f. 1478. & excerpta ex literis Christfriedi Wæchtleri, JCti de Hieronymi epiſtolâ LXXXV. ad Evagrium in actis erud. Lipſ. 1717. Nov. Dec. imò & Jac. Christoph. Iselii Theologi Baſilienſis celeberrimi diſſ. theol. de diſtinctione Epiſcoporum & Presbyterorum, denique Jo. Clerici Hiſt. Eccleſ. Sec. I. ad A. LXVIII. §. 6. ſqq. Sec. II. ad A. CXVI. §. 15. ſqq. p. 449. ſqq. p. 561. ſqq.

(*c*) Non ergò eſt, quòd Blondelli tibiam porrò certatim hic omnes inflemus. Et mirum ſanè eſt, in tantâ rerum luce, in tanto & quo Viri ſummi exornantur, eruditionis flore id fieri hactenùs potuiſſe.

(*d*) Scilicet Proteſtantes lubentiſſimè ordinem & ſucceſſionem Epiſcopalem retinuiſſent, ſi Epiſcopi Evangelii jugo colla ſubdere voluiſſent. Confer, quæ de ſucceſſione Epiſcopali Anglicanâ infra dicemus, &, quæ habet Biblioth. Angloiſe de Mr. de la Roche T. 1. P. 2. art. 13. p. 404. ſqq.

(*e*) Vide ſupra notam articulo quarto adjectam.

ARTICULUS UNDECIMUS.

Denique, cùm in Novo Teſtamento ſacerdotium omnibus Chriſtianis commune ſit ipſiusque exercitium ex intentione divinâ ad eos maximè pertineat, quos largâ chariſmatum & naturalium & Spiritualium copiâ præ aliis DEus exornavit, cùm & miniſterium Novi Teſtamenti potiùs electivum quàm ſucceſſivum ſit atque & in hoc à ſacerdotio Veteris Teſtamenti differat electioniſque jus toti Eccleſiæ radicaliter competat atque ab eâdem inflecti poſſit, (*a*) patet, præcipuum id, quod veritatem Eccleſiæ dignitatemque adſpergat, eſſe ſucceſſionem & præſtantiam doctrinæ & cultûs & ubertatem fidei & largiſſimam ſpiritûs ſanctiſſimi, quo latifundia Eccleſiæ inebrientur & perfundantur, menſuram. O verò miſerrimos

rimos mortales, qui externæ ſaltem ſucceſſioni inhiant & de conſanguinitate Spiritûs ne γρῦ quidem nôrunt vel ſentiunt! Penſitate vel tandem, quicunque heic hallucinamini, quid Johannes Baptiſta ad Phariſæos ajat: *Quid eſt, quòd in vobis dicitis*: Patrem habemus Abrahamum. *Dico enim vobis, quod DEus poſſit & ex lapidibus hiſce filios Abrahamo ſuſcitare* (*b*) Recogitate, quid idem, ubi ad populum verba faciebat, illi repoſuerit, qui ipſi præſentiam matris & cognatorum ipſum alloqui geſtientium annunciaverat. Cum enim interrogaſſet: *Quis eſt mater mea & qui ſunt cognati mei?* manu ad diſcipulos extensâ ita ipſe reſpondit: *Ecce matrem meam & cognatos meos! Qui enim fecerit voluntatem Patris mei in cœlis, ille eſt frater & ſoror & mater mea.* (*c*) In ſuccum denique & ſanguinem vertite illud Paulinum: *Qui Chriſti ſpiritum non habet, non eſt ipſius.* (*d*) Quò itaque luculentiore quis ſpiritu & unctione & lumine divino & quò majore quis chariſmatum ſanctiorum vi floret, eò majore & ſacerdotii ratione coram DEO gaudet, & quò major ejuſmodi hominum in Eccleſiâ quâdam copia eſt, eò major ejus gloria coram Domino eſt. (*e*) Quin & tutior interruptam reſtituendi ſucceſſionem modus haud datur, quàm, ubi in unum coeuntibus Chriſtianis preceſque fundentibus communi ſuffragio ei epiſcopatus traditur, qui ſpiritualium chariſmatum, qui ſanctitatis maſculæ & præſtantioris, qui prudentiæ & experientiæ ſpiritualis menſurâ cæteros ſuperat. Aſt hæc ipſa nonniſi ſpirituales capiunt. (*f*)

(*a*) Scilicet Eccleſia collegium eſt, juribus ſuis quod floret & de diſciplinâ ſuâ pro arbitrio quod diſponere poteſt uti ſupra prolixè diximus.

(*b*) Matth. 3, 9.

(*c*) Matth. 12, 47. ſqq.

(*d*) Rom. 8, 9.

(*e*) Scilicet, qui articulum de Eccleſiâ ſolidè nôſſe anhelat, is non ad æſtimium humanum ſed divinum, quod nullum partium ſectæve ſtudium ſecum junctum habet, rem exigere debet. Vide inſtitut. Theol. dogm. P. 3. Sect. 1. §. 2. p. 612.

(*f*) Jam

(*f*) Jam verò, quæ in libro Gallico la verité de la Religion proteſtante §. 8. p. 22. ſqq. & §. 11. p. 31. 32. & in tractatu de originibus Juris eccleſiaſtici p. 6. 9. 10. 52. 60. 64. ſqq. 68. ſqq. 112. ſqq. quæ & in inſtit. noſtris p. 627. 659. 668. hanc in rem diximus, conferenda heic veniunt. Nolumus enim profectò recoctam cramben apponere.

ARTICULUS DUODECIMUS.

Cum itaque ſucceſſio localis & perſonalis ſine doctrinali nil valeant, cùm & doctrinalis ſine perſonali & locali propriâ luce ſuâ radiet, cùm porrò ſucceſſio perſonalis canonica, tùm quoad electionem tùm quoad ordinationem in totâ Eccleſiâ, quaqua patet, maxime in Romanâ defecerit & Græcæ magis atque Anglicanæ, quàm Romanæ competat, cùm ſucceſſione perſonali nihil incertius ſit eaque demonſtrari prorſus neſciat, cùm ſucceſſio epiſcopalis nonniſi traditioni rituali, nulli divino juri ſuperſtructa ſit, cum ſucceſſio doctrinæ & fidei Proteſtantibus jure haud denegari poſſit, cùm ad ſucceſſionem fidei & ſpiritûs ſacerdotiique ſpiritualis omnibus, qui in ſpiritu & veritate Chriſtum ſequuntur, competentis radicem, ex quâ dein exercitium quoque miniſterii eccleſiaſtici externum, cœtu per electionem ita rem diſponente, propullulat, omnia tandem devolvantur, patet, argumentum Romanenſium ex ſucceſſione petitum ſuâ mole cadere atque in fumum abire. Id quod ut oſtenderemus, ipſum illud eſt, cujus gratia hanc diſſertationem conſcripſimus.

CORONIS IN FUGAM VACUI.

COmmunicamus tecum, *lector benevole*, ad calcem diſſertationis hujus literas ab ingenioſiſſimo Viro, BERNARDO DE FONTENELLE, Academiæ ſcientiarum Pariſienſi à commentariis ejusque, quæ linguam Gallicam excolit, Aſſeſſore, ad celeberrimum BASNAGIUM dudum ſcriptas, ubi, quid de ſucceſſione perſonali ſibi videatur, curioſo ſub rerum ſchemate Vir inſignis atque ea cum libertate exprimit, quæ ipſum per aliquot menſes Baſtillæ, quam vocant, Pariſienſi olim mancipavit, è qua & nonniſi luculentâ prius revocatione factâ rurſus evaſit. En fragmentum literarum ad BASNAGIUM directarum, dignum ſanè

ſanè, quod in dias luminis auras prodeat, & ubi id ſaltem monendum eſt, *Miſto*, *Mreo* & *Eenegu* per anagramma *Selimo* id eſt Eccleſiam Hieroſolymitanam, *Rome* & *Geneve* indigitare.

Extrait d' une lettre écrite de Batavia dans les Indes Orientales le 27. Nov. 1684. contenu dans une lettre de M. *de Fontenelle* receüe à Rotterdam par Mr. *Baſnage*.

Vous ſavès, que dans l'Isle de Borneo, dont nous ſommes voiſins, il n'y a, que les femmes qui puiſſent avoir la Royauté. Ces peuples là ſont ſi jaloux d'être gouvernés par des perſonnes, qui ſont veritablement du ſang Royal & ils ont une telle opinion de la fragilité des femmes, qu'il leur faut toûjours une Reine, dont les enfans luy apartiennent inconteſtablement, & pour plus grande ſûreté les principaux du païs doivent être preſens aux accouchemens des Reines. Il y a quelques années que la Reine nommée *Mliſeo* mourut & ſa fille *Mreo* luy ſucceda, reconnüe d'abord dans toute l'Isle ſans difficulté. Les commencemens de ſon Regne furent aſſez goutés par ſes ſujets, mais enſuite les nouveautés qu'elle introduiſit peu à peu dans le Gouvernement, firent murmurer. *Mreo* vouloit que tous ſes Miniſtres fuſſent Eunuques, condition tres-dure & qu'on n'avoit point juſqu'alors impoſée, & cependant elle ne les diſoit mutiler, que d'une certaine façon, qui n'empechoit pas les maris de ſe plaindre encore d'eux. C'eſt la coutûme, que les Reines donnent à certains jours des feſtins publics à leurs ſujets. *Mreo* en avoit retranché la moitié de ce que donnoient les autres Reines, bien plus le pain étoit ſous ſon regne d'un prix exceſſif dans toute l'Isle & l'on ne ſavoit ce qu'il étoit devenu, ſi ce n'eſt qu'on accuſoit des certains Magiciens qu'elle avoit à ſes gages, de le faire perir avec des paroles. On ſe plaignoit beaucoup encore de quelques priſons nouvellement bâties, où elle faiſoit jetter les criminels & d'où elle les tiroit pour de l'argent, ce qui avoit conſiderablement augmenté ſes revenus. Mais rien ne choquoit plus les habitans de Borneo que la ſale des cadavres qui étoit dans le palais de la Reine qoiqu'à dire le vray ce ne fut pas là un mal bien reel pour les ſujets. Elle faiſoit embaumer les corps de ſes Favoris lors qu'ils mouroient, on les arrangeoit dans cette ſale en grande ceremonie, & il falloit qu'on leur rendît ſes reſpects avant que d'entrer dans l'apartement de *Mreo*. Ily avoit des eſprits naturellement

lement fiers & independans qui ne ſ'y pouvoient reſoudre. Les peuples de l'Iſle étoient donc dans ces mauvaiſes diſpoſitions à l'egard du Gouvernement, lorſque voici une nouvelle Reine qui ſe preſente, qui pretend être fille de *Mliſeo* & depoſſeder *Mreo.* Elle commence par abolir toutes les nouveautés dont on ſe plaignoit, point d'Eunuques ches elle, point de Magiciens qui faſſent encherir le pain, point de ſale pour les cadavres, point de priſons que ſelon l'ancien ordre, point de feſtins imparfaits. J'avois oublié de vous dire que les peuples de Borneo ſont dans l'opinion que les enfans legitimes doivent reſſembler à leurs parens. *Eenegu*, c'étoit le nom de la nouvelle Princeſſe, reſſembloit parfaiment à la feüe Reine *Mliſeo* au lieu que *Mreo* n'en avoit preſque pas un trait, auſſi avoit-on remarqué, que *Mreo* n'aimoit point trop à ſe laiſſer voir en public, on dit même qu'elle ſuprimoit autant qu'il luy étoit poſſible, le portrait de *Mliſeo*. *Eenegu* tout au contraire le conſervoit de tout ſon pouvoir & faiſoit extrêmement valoir ſa reſſemblance. *Mreo* avoit auſſi de ſon côté un grand avantage, c'eſt qu'il étoit conſtant qu'elle étoit née de *Mliſeo* du moins par le rapport de Seigneurs qui avoient dû en être temoins & ces Seigneurs n'avoient point vû naître *Eenegu.* Il eſt vray qu'*Eenegu* pretendoit qu'ils avoient été corrompus, ce qui n'etoit gueres vrayſemblable. Elle contoit auſſi une hiſtoire de ſa naiſſance, par laquelle elle ſe trouvoit fille legitime de *Mliſeo*, mais c'étoit une hiſtoire preſque incroyable & pareille à peu pres à celle du Comte de S. Geran, dont on a tant parlé dans notre Europe. Cependant la conteſtation de ces deux Reines à partagé toute l'Iſle & y allûmé la guerre de toutes parts. Les uns tiennent pour la reſſemblance contre la certitude de la naiſſance, les autres pour la certitude de la naiſſance contre la reſſemblance. Il s'eſt donné beaucoup de batailles tres-ſanglantes & aucun des deux partis n'a encore tout à fait ruiné l'autre. On croit pourtant que *Mreo* l'emportera. Il n'y a pas long-tems qu'elle a ſurpris dans des endroits fort difficiles une partie de l'armée d'*Eenegu* & en a exigé le ſerment de fidelité. Si ſon parti n'eſt pas entrêmement fortifié, parce que ſes ſoldats ne combattent pas trop volontiers ſous ſes enſeignes, du moins celui d'*Eenegu* en eſt fort affoibli. J'aurai ſoin de vous aprendre l'année prochaine le ſuccés de cette guerre, puiſque vous aimés aſſés l'hiſtoire pour ne pas negliger celle de ces Païs barbares, dont les mœurs & les coutûmes ſont ſi étrangers.

DISSER-

DISSERTATIO
DE
SUCCESSIONIS EPISCOPALIS
APUD PROTESTANTES PRETIO,
MAXIME
DE
SUCCESSIONE EPISCOPALI
IN ECCLESIIS, ANGLICANA, SEPTENTRIONALIBUS ET FRATRUM BOHEMORUM EJUSDEMQUE IN ECCLESIAS PROTESTANTES REDUCIBILITATE.

CAPUT I.

De ſucceſſionis Epiſcopalis præſtantiâ à veteri maximè Eccleſiâ agnitâ & argumenti, quod contra Proteſtantes ſucceſſione Epiſcopali carentes exinde petitur, valore & ſpecie.

§. I.

Nemo eſt, qui primis ſaltem labris Eccleſiæ veteris hiſtoriam deguſtaverit, qui neſciat, quanto in pretio ſemper exſtiterit inter Chriſtianos ſucceſſio epiſcopalis inde ab Apoſtolis manans. Quod ipſum ſi probare jam prolixè & per ſecula ire vellemus, atque tùm orientalis, tùm occidentalis, tùm Africanæ Eccleſiæ teſtimonia conglomerare, in volumen utique prolixum noſtra hæc tractatio excreſceret. Aſt ſufficiat nobis pro inſtituti brevitate, præſtantiſſimos ſaltem ex immenſo illo campo flores hìc delibare.

§. II.

Primus ſuffragium ferat Clemens Romanus in epiſtola ad Corinthios priore, §. XLIV. ubi hæc ille: *Apoſtoli noſtri per JEſum Chriſtum, Dominum noſtrum cognoverunt, contentionem de nomine Epiſcopatûs oborituram, atque ob hanc cauſam perfectâ conſcientiâ præditi conſtituerunt prædictos ac deinceps ordinationem dederunt, ut in defunctorum locum alii viri probati ſuccedere & illorum munia exequi poſſent. Conſtitutos itaque ab illis vel dem-*

deinceps aliis viris celebribus cum conſenſu univerſæ Eccleſiæ & quæ ſequuntur. Hæc Clemens, qui ſucceſſionem Apoſtolicam ſatis clarè ſic urget.

§. III.

Secundus, quem in partes hîc vocemus, eſto Ignatius, Epiſcopus olim Antiochenus. Ita verò ille in epiſtolâ ad Trallianos, ubi monuerat ſuos, ut *ſubjecti ſint Epiſcopo, & Presbyteris, eosque revereantur*, mox addit, *SINE HIS ECCLESIAM NON VOCARI* §. 3. Repetit eadem §. 7. ubi ait, *eum, qui ſine Epiſcopo & Presbyteris & Diaconis quicquam agat, non eſſe mundum in conſcientiâ.* Idem in Epiſtolâ ad Magneſianos exſtat. *Quemadmodum*, ita ibi §. 7. Ignatius, *Dominus ſine Patre nihil fecit, ipſi unitus; neque per ſe ipſum, neque per Apoſtolos, ita neque & vos ſine Epiſcopo & Presbyteris quicquam agite.* Accedat excellentiſſimus in literis ad Smyrnæos locus §. 8. *Omnes Epiſcopum ſequimini, ut JEſus Chriſtus Patrem, & Presbyterium, ut Apoſtolos. Sine Epiſcopo nemo quidquam faciat eorum, quæ ad Eccleſiam ſpectant. Rata Euchariſtia habeatur illa, quæ ſub Epiſcopo fuerit vel cui ipſe conceſſerit. Ubi comparuerit Epiſcopus, ibi & multitudo ſit, quemadmodum, ubi fuerit Chriſtus JEſus, ibi Catholica eſt Eccleſia. Non licet ſine Epiſcopo neque baptizare neque agapen celebrare, ſed quodcunque ille probaverit, hoc & Deo eſt beneplacitum, ut tutum ratumque ſit, quodcunque agitur.* Nec minus notanda ſunt, quæ habentur in literis ad Philadelphenos. En ſequentes floſculos. *Quotquot Dei & Jeſu Chriſti ſunt, hi ſunt cum Epiſcopo.* §. 3. *Una eſt caro Domini noſtri Jeſu Chriſti, ſicut unus Epiſcopus cum Presbyterio.* §. 4. *Epiſcopo attendite & Presbyterio & Diaconis. Sine Epiſcopo nihil facite.* §. 7. *Omnibus pœnitentibus remittit Deus, ſi reſipiſcant in unitatem Dei & Epiſcopi conſeſſum.* §. 8. Ex quibus omnibus facile patet, quantoperè ſucceſſionem Epiſcopalem Ignatius urſerit.

§. IV.

Ignatio ſuccedat, ſi placet, Irenæus. Hic adverſus hæreſes L. III. C. 2. n. 2. *provocat ad ſucceſſiones Presbyterorum in Eccleſiis*, & C. 8. n. 1. ait: *Habemus annumerare eos, qui ab Apoſtolis inſtituti ſunt Epiſcopi in Eccleſiis & ſucceſſores eorum usque ad nos.* Eadem in verba idem n. 2. fatur, & in ſequentibus ſucceſſionem Epiſcoporum Romanorum, Smyrnæorum & Epheſiorum plurimum urget, tot verbis affirmans, *ordinatione & ſucceſſione eam, quæ eſt ab Apoſtolis in Eccleſiâ, traditionem & veritatis præconiationem perveniſſe usque ad nos.* Clariora ſunt, quæ L. IV. C. 26. n. 2. exſtant: *Quapropter eis, qui in Eccleſia ſunt, Presbyteris obaudire oportet, his,*

bis, qui ſucceſſionem habent ab Apoſtolis, qui cum Epiſcopatus ſucceſſione chariſma veritatis certum ſecundum placitum Patris acceperunt, reliquos verò, qui abſiſtunt à principali ſucceſſione, & quocunque loco ſe colligunt, ſuſpectos habere & quaſi hæreticos & malæ ſententiæ vel quaſi ſcindentes & elatos & ſibi placentes, aut rurſus ut hypocritas, quæſtûs gratia & vanæ gloriæ hoc operantes. Omnes autem hi deciderunt à veritate. Addit n. 5. *apud eos diſci debere veritatem, apud quos eſt ea, quæ eſt ab Apoſtolis, Eccleſiæ ſucceſſio.* Imò C. XXXIII. n. 8. ait: *Character corporis Chriſti eſt ſecundum ſucceſſiones Epiſcoporum, quibus Apoſtoli eam, quæ in unoquoque loco eſt, Eccleſiam tradiderunt, quæ pervenit usque ad nos.* Et L. V. C. 20. n. 1. addit, *eos, qui ab Eccleſiâ ſint, eandem figuram ejus, quæ eſt erga Eccleſiam, ordinationis*, id eſt, eandem regiminis Eccleſiaſtici formam, quam conſtituerunt Apoſtoli, ſemper cuſtodire, *omnes verò hæreticos valde poſteriores eſſe, quàm Epiſcopos, quibus Apoſtoli tradiderint Eccleſias.* Scilicet, uti L. III. C. 4. n. 3. idem inſit, *ante Valentinum non fuerunt, qui ſunt à Valentino, neque ante Marcionem erant, qui ſunt à Marcione, neque omninò erant reliqui ſenſus maligni, antequam initiatores & inventores perverſitatis eorum fierent*, & quæ ſequuntur. Hæc omnia Irenæus, quæ oſtendunt ſatis, quantum is pretium ſucceſſioni Epiſcopali poſuerit.

§. V.

Irenæum ſequatur Tertullianus. Hic ita de præſcriptionibus adverſus hæreticos C. 32. *Edant ergò* (hæretici) *origines Eccleſiarum ſuarum, evolvant ordinem Epiſcoporum ſuorum ita per ſucceſſiones ab initio decurrentem, ut primus ille Epiſcopus aliquem ex Apoſtolis vel Apoſtolicis Viris, qui tamen cum Apoſtolis perſeveraverint, habuerit Auctorem & Anteceſſorem. Hoc enim modo Apoſtolicæ Eccleſiæ cenſus ſuos deferunt, ſicut Smyrnæorum Eccleſia habens Polycarpum à Joanne conſecratum refert, ſicut Romanorum Clementem à Petro ordinatum edit: proinde utique & cæteræ exhibent, quos ab Apoſtolis in Epiſcopatum conſtitutos Apoſtolici ſeminis traduces habent. Confingant tale aliquid hæretici.* Et C. 37. *Qui eſtis? Quando & unde veniſtis? Quid in meo agitis, non mei? Quo denique*, Marcion, *jure ſylvam meam cædis? Quâ licentiâ*, Valentine, *fontes meos pervertis? Quâ poteſtate*, Apelles, *limites meos commoves? Quid hîc*, cæteri, *ad voluntatem veſtram ſeminatis & paſcitis? Mea eſt poſſeſſio. Olim poſſideo. Prior poſſideo. Habeo origines firmas ab ipſis auctoribus, quorum fuit res. Ego ſum hæres Apoſtolorum.* Hæc Tertullianus.

§. VI.

§. VI.

A Tertulliano ad Cyprianum pedem proferamus, agedum. Hic verò ep. 3. ex editione Anglicanâ, *Epiſcopos & præpoſitos Dominum elegiſſe* ait, *nihilque audendum contra DEum, qui Epiſcopos facit.* Addit: *Hæc ſunt initia hæreticorum & ortus atque conatus ſchiſmaticorum malè cogitantium, ut ſibi placeant & præpoſitum ſuperbo timore contemnant. Sic de Eccleſiâ receditur, ſic altare profanum foris collocatur, ſic contra pacem Chriſti & ordinationem atque unitatem DEI rebellatur.* Idem ep. 59. *Neque enim aliunde hæreſes obortæ ſunt aut nata ſunt ſchiſmata, quàm inde, quòd ſacerdoti DEI non obtemperatur, nec unus in Eccleſiâ ad tempus Sacerdos & ad tempus Judex vice Chriſti cogitatur. Cui ſi ſecundùm magiſteria divina obtemperaret fraternitas univerſa, nemo adverſum Sacerdotum Collegium quicquam moveret, nemo poſt divinum judicium, poſt populi ſuffragium, poſt Coëpiſcoporum conſenſum judicem ſe non jam Epiſcopi ſed DEI faceret, nemo diſſidio unitatis Chriſti Eccleſiam ſcinderet, nemo ſibi placens ac tumens ſeorſim foris hæreſin novam conderet.* Et ep. 66. addit, *Apoſtolis præpoſitos vicariâ ordinatione ſuccedere.* Jam & ibidem ait ille, *Eccleſiam eſſe plebem Sacerdoti coadunatam & gregem paſtori ſuo adhærentem. Unde ſcire debes, Epiſcopum in Eccleſiâ eſſe & Eccleſiam in Epiſcopo, & SI QUI CUM EPISCOPO NON SINT, IN ECCLESIA NON ESSE.* Adjiciamus & locum ex epiſt. 69. *Si* Eccleſia *apud Cornelium fuit, qui Fabiano Epiſcopo legitimâ ordinatione ſucceſſit & quem præter ſacerdotii honorem martyrio quoque Dominus glorificavit, Novatianus in Eccleſiâ non eſt nec Epiſcopus computari poteſt, qui Evangelicâ & Apoſtolica traditione contemtâ nemini ſuccedens à ſe ipſo ortus eſt. Habere namque aut tenere Eccleſiam nullo modo poſſet, qui ordinatus in Eccleſiâ non eſt.* Supereſt, quod in libro de ſimplicitate Prælatorum ſive de unitate fidei legimus, ubi ita definiri hæreticos videas: *Hi ſunt, qui ſe ultrò apud temerarios convenas ſine divinâ diſpoſitione præficiunt, qui ſe præpoſitos ſine ullâ ordinationis lege conſtituunt, qui, nemine Epiſcopatum dante, Epiſcopi ſibi nomen aſſumunt.* Sed hæc Cypriani ſufficiant.

§. VII.

Audiamus quoque Optatum Milevitanum L. 2. de ſchiſmate Donatiſtarum, qui, poſtquam C. 3. ſucceſſionem Epiſcoporum Romanorum recenſuiſſet, ita ſub finem Donatiſtas alloquitur: *Veſtræ cathedræ vos originem reddite, qui vobis vultis ſanctam Eccleſiam vindicare.* Audiamus & Hieronymum in dialogo adv. Luciferianos: *Brevem apertamque animi mei ſententiam proferam, in illa eſſe Eccleſia permanendum, quæ ab Apoſtolis fundata*

data usque ad diem hanc durat. Audiamus & Auguſtinum, qui contra epiſt. fundamenti C. 4. *Tenet me in Eccleſia ab ipſa ſede Petri Apoſtoli, cui paſcendas oves ſuas Dominus commendavit, usque ad præſentem Epiſcopatum ſucceſſio Sacerdotum.* Hujus autem ſucceſſionis in Eccleſiâ Romanâ curſum in epiſt. 165. ad Generoſum ſiſtit, ubi mox addit: *In hoc ordine ſucceſſionis nullus Donatiſta Epiſcopus invenitur.* Et conferri profectò poſſunt veteris Eccleſiæ doctores omnes illi, qui contra ſchiſmaticos, Novatianos, Donatiſtas reliquosque ſcripſere. En quomodo ſchiſmaticos definiat Concil. Conſtant. I. C. 6. *qui ſe ſanam quidem fidem confiteri præ ſe ferunt, avulſi autem ſunt & abſciſſi, & adverſus canonicos Epiſcopos congregationem faciunt.* Hinc Pelagius I. in literis ad Epiſcopos Provinciæ Tuſciæ T. 7. annal. Baron. A. C. 556. num. 31. *Diviſionem veſtram à generali Eccleſia, quam tolerabiliter ferre non potero, vehementer ſtupeo. Cùm enim beatiſſimus Auguſtinus, Dominicæ ſententiæ memor, qua fundamentum Eccleſiæ in Apoſtolicis ſedibus collocavit, in ſchiſmate eſſe dicat, quicunque ſe à Præſulis earundem ſedium autoritate vel communione ſuſpenderit, nec aliam manifeſtet Eccleſiam, niſi quæ in Pontificibus Apoſtolicarum ſedium eſt ſolidata radicibus, quomodo vos ab univerſi orbis communione ſeparatos eſſe non creditis, ſi mei inter ſacra myſteria ſecundùm conſuetudinem nominis memoriam reticetis, in quo licet indigno Apoſtolicæ ſedis per ſucceſſionem Epiſcopatûs præſenti tempore videtis conſiſtere firmitatem.* Hæc Pelagius. Aſt ſoli lucem affuſurus eſſet, qui prolixiùs probandum ſibi ſumeret, ſucceſſionem Apoſtolicam & Epiſcopalem in veteri Eccleſiâ tanto exſtitiſſe in pretio, ut ſine eâ ne Eccleſiam quidem eſſe illa, ſuo nimirum & antiquo illo tempore, mutatis enim temporibus, mutatâ rerum facie, aliter pronunciandum utique eſt, exiſtimaverit.

§. VIII.

Ubi verò de ſucceſſionis epiſcopalis valore & præſtantiâ ex veterum mente hîc diſſerimus, eam tùm in electione ad veteres Canones attemperatâ, tùm in ordinatione Canonicâ quærimus. Jam verò, quod electionem attinet, mirari quis poſſit, quî à primâ eligendi ratione in ſeculis ſequioribus tantoperè fuerit deviatum, ut nullibi locorum veteres Canones ampliùs obſerventur. Conſtat quippe, totam olim Eccleſiam, Epiſcopos, clerum & populum ſuas heic habuiſſe partes ſuâque uſos eligendi libertate. Etſi enim Apoſtoli ſoli eorumque συνεργοὶ ſubinde eligerent, etſi & exiſterent, qui ſuos deſignarent ſucceſſores (*), deinceps

Mm tamen

(*) Vide LUD. THOMASSINUM in vetere & nova Eccleſiæ diſciplinâ, iis in locis, quæ in indice, voce *Epiſcopus* ſub finem, ubi quæritur: *Succeſſorem ſibi an poſſit Epiſcopus deligere?* allegantur. Adde MARC. ANTON. DE DOMINIS de Republ Eccl. L. 3. n. 61. ſqq. f. 417. ſqq.

tamen Epiſcoporum, cleri & plebis juncta erat in electione auctoritas. Sed cum poſtea ad ſe traxere Imperatores & Reges, turbis, quæ per diſſidia eligentium facile naſcebantur, ſic ituri obviam, qui tamen mox Epiſcopum, clerum & populum in partes traxere, mox ſoli ſibi arrogavere eligendi negotium. Quin & Romanus Pontifex hanc facultatem, ubi potuit, uſurpavit ſibique vendicavit. Tandem ad Capitulares ea devoluta, queis poſtea à Regibus illa ſubinde adempta rurſus eſt, Pontifice confirmationem ſibi reſervante, quæ olim ad Metropolitanos ſpectavit. Quæ omnia facili negotio diduci poſſent, ſi inſtituti noſtri id ferret ratio. Evolvantur Annales Eccleſiaſtici, evolvantur veterum Conciliorum Canones, ſanctiones pragmaticæ, concordata & quæ ejusmodi ſunt. (*) Operam ergò luſerit, qui exiſtimaverit, dari adhùc in rerum naturâ ſucceſſionem electionis Canonicæ, per ſeculorum decurſum toties ubique turbatæ. Et ſanè interrumpi ea debuit veterumque Canonum rigor ſufflaminari, ne turbaretur res publica, cùm ita non ampliùs conſtituta ſint hominum ingenia, ut clerus, ut plebs ſuâ uti poſſit libertate, ſed eam in arbitrium ſuperioris vel certarum perſonarum reſignare neceſſum habeat.

§. IX.

De ſucceſſione Epiſcopali ratione ordinationis utique prolixiſſimam jam mentem quoque noſtram efferre poſſemus, ſi vellemus. Aſt ſufficiat, pauca hæc annotâſſe. Sciendum eſt ante omnia, quid ad ſucceſſionem ordinis pertineat. Scilicet 1. Ordinatio non à laico, non à Presbytero ſed ab Epiſcopo & quidem 2. à duobus vel tribus, 3. ipſis validè ordinatis, 4. non hæreticis, non ſchiſmaticis, non ſimoniacis, non intruſis, nec excommunicatis facienda eſt, nec 5. ordinandi, qui iſtis criminibus & ipſi laborant, nec neophyti, nec minus ritè electi aut nondum baptizati, aut juniores, aut jam ordinati, nec 6. per ſaltum, nec 7. ſede nullâ vacante & in locum injuſtè depoſitorum facienda ordinatio, denique & 8. genuina ordinationis forma adhibenda eſt, quæ eſt commiſſio muneris epiſcopalis verbis, precibus atque impoſitione manuum declarata. Cùm autem magna prorſus ſit diſtinctio inter ordinationes *illegitimas* & *irritas* ſive *invalidas*, nec, quæ ordinationem reddunt *illegitimam*, eam ſtatim reddant *invalidam*, non exiſtimandum eſt, ſucceſſionem epiſcopalem defiiſſe ſtatim, ubi aliquid eorum, quæ meminimus, neglectum fuerit. Sci-

(*) Confer eundem THOMASSINUM in libro citato P. 2, L. 2. & JO. HENN. BOEHMERUM in Jure Eccleſiaſtico Proteſtantium L. 1. tit. 6.

Digitized by Google

Scilicet, ſi à laicis, ſi à presbyteris fiat ordinatio, ſi ordinentur perſonæ prorſus inhabiles, uti, qui extra Eccleſiam conſtituti ſunt, ſive infideles ſive hæretici, uti & pueri & mente capti & ſimiles, invalida juxta veteres Canones eſt ordinatio. In cæteris vel illegitima eſt, vel dubius ſaltem illius valor eſt, cùm traditio eccleſiaſtica ſubinde hic ſibi ſatis haud conſtet (*).

§. X.

Hæc cùm ita ſint, cùm & ſic facilè edoceri poſſit, ſucceſſionem Epiſcopalem in toto mundo deſiiſſe, facilè quidem reſponderi poterit Romanenſibus & in ſpecie Cardinali BELLARMINO, cauſſanti, nullam apud nos Eccleſiam eſſe, quia nulli apud nos ſint Epiſcopi, de controverſiis Chriſtianæ fidei adverſus hujus temporis hæreticos T. 2. L. 4. de notis Eccleſiæ C. 8. ubi ita ille: *Eccleſia non poteſt eſſe ſine Epiſcopis. Apud Lutheranos non ſunt Epiſcopi. Nam non habent ordinationem nec ſucceſſionem ab Apoſtolis. Igitur apud eos non eſt Eccleſia.* Scilicet retorqueri hoc telum contra ipſam Eccleſiam Romanam poteſt, quæ & ipſa nullam Epiſcoporum ſucceſſionem canonicam habet, uti in diſſertatione *de ſucceſſione Epiſcopali*, libro ſingulari *de originibus Juris Eccleſiaſtici* ſuffixâ oſtendimus. (**) Aſt, poſito, non conceſſo, Eccleſiæ Romanæ ſucceſſionem Epiſcopalem eamque Canonicam competere, illa ſanè nec Eccleſiis Proteſtantibus, ubi Epiſcopi ſunt, maximè Anglicanæ, at verò & Eccleſiæ Suecica, Danica & fratrum Bohemorum Epiſcopos ſuos habent, denegari poterit, atque adeò, ſi ita viſum eſſet, facilè in univerſas Eccleſias Proteſtantes derivari reducique poſſet. Dignum eſt argumentum, quod eventilemus latiusque diducamus. Ab Anglicanâ verò Eccleſia ut exordium rerum fiat, res ipſa poſcit.

CAPUT II.

De ſucceſſione Epiſcopali in Eccleſiâ Anglicanâ, Suecicâ, Danicâ & unitate fratrum Bohemorum conſervatâ.

§. I.

Eccleſiam Anglicanam ſucceſſionem Epiſcopalem (***) ſemper tùm ante tùm poſt reformata ſacra ſervâſſe ex ipſius annalibus patet. Primum &

(*) Vide diſſert. de ſucceſſione epiſcopali art. 7.

(**) Art. 6. 7.

(***) Suppoſito nempe hoc, quod Eccleſia Pontificia usque ad reformationis tempora ſucceſſione Epiſcopali verâ & canonicâ viſa fuerit. Vide diſſ. de ſucceſſ. Epiſc. art. 8.

& ipſi fatentur Romanenſes. Etſi enim, quæ de converſione Britannorum per Petrum vel Paulum vel Simonem Zeloten vel Ariſtobulum vel Joſephum Arimathæum factâ, vel de novâ converſione ſub Eleutherio, Epiſcopo Romano & Lucio Rege quæ contigerit, (*) à ſequioribus ſcriptoribus narrantur, vel dubia ſint, vel apertas fabulas ſapiant, conſtat tamen, Evangelii lucem in primis ſtatim temporibus Britanniæ illatam fuiſſe, ita quidem, ut ante fundatam Eccleſiam Romanam id accidiſſe ex ipſorum quoque Romanenſium confeſſione probari poſſit. Ex quo & id conſequitur, ex Oriente primùm, non Româ, veniſſe, qui prima Eccleſiæ fundamenta in Angliâ jecerint. Hinc cùm Auguſtinus Monachus à Gregorio M. in Angliam mitteretur, ut Anglos ad fidem Chriſtianam converteret, id quod ſeculo ſexto ad finem vergente contigit, Britannos, qui dudùm Chriſtiani erant, invenit & in tempore celebrandi Paſchatis & in adminiſtratione baptiſmi à Romanâ Eccleſiâ abeuntes, Pontificique Romano haud ſubditos. Hæc cùm reformare vellet Auguſtinus, & Britannos ſedi Romanæ ſubjicere, hi, qui Archiepiſcopo Menevenſi ſubjecti erant, Dinotho, Abbate Bangorienſi interprete, proteſtati ſunt, unde magna in iſtos ſtrages facta eſt. Ipſe verò Auguſtinus à Virgilio, Arelatenſi Archiepiſcopo (**) ordinatus fuit. (***) Ex quo & ipſo conſtat, ordinationes Anglicanas à Gallicanis repetendas eſſe, quæ Orienti, non

(*) Vide hic FRID. SPANHEM. Opp. T. 2. f. 389. ſqq. maximè vero JAC. USSERIUM de Britannicarum Eccleſiarum antiquitatibus C. 1. 2. & FRANC. MASONUM in vindiciis Eccl. Angl. L. II. C. 2. 3.

(**) Ætherium ponit Beda. Sed talis inter Archiepiſcopos Arelatenſes non datur, ut videre eſt ex DIONYSII SAMMARTHANI Galliâ Chriſtiana T. 1. f. 540. 541. Ætherius Lugdunenſis fuit, non Arelatenſis Archiepiſcopus, ut rectè BARONIUS.

(***) Inſtar omnium heic conſuli poteſt FRANC. MASONUS in vindiciis Eccleſiæ Anglicanæ L. 2. C. 1. usque ad 6. Cæterum ex hiſce omnibus egregiè colligit GEORGIUS BULLUS, Epiſcopus olim Menevenſis, Eccleſiam Romanam matrem Anglicanæ haud eſſe, ſed jam olim inde à primâ converſione ſuâ, quæ converſionem urbis Romanæ anteceſſerit, Britanniam proprium ſuum Primatem habuiſſe eodemque cum Cypro privilegio gaviſam, quæ itidem nulli Patriarchæ fuit ſubjecta. Vide the corruptions of the Church of Rome in anſvver to the Biſhop of Meaux's queries p. 72. ſqq. Qui latius omnia deducta legere voluerit, adeat JAC. USSERII Britannicarum Eccleſiarum antiquitates & EDUARDI STILLINGFLEETI Origenes Britannicas, eaque, quæ in diſſertatione de auctoritate Patriarchali & Metropoliticâ regeſſit EMANUEL A SCHELSTRATE, refutata à JOSEPHO BINGHAMO in orig. & antiqu. Eccleſ. L. IX. C. 1. §. 12. Itaque ergo, ubi Eccleſia Anglicana Pontificis Romani juriſdictioni tempore reformationis ſeſe ſubduxit, ad priſtinum & antiquiſſimum ſtatum, ad priſtina jura, ad primævum florem ſuum rediit.

non Romæ originem debent. (*) Aſt non eſt, quòd ſucceſſionem Epiſcopalem Anglicanam ante tempora reformationis jam demonſtremus, utpote quæ in controverſiam nulla venit ſed ipſorum Romanenſium calculo, uti jam diximus, firmatur.

§. II.

Quamvis autem de ſucceſſionis Epiſcopalis Anglicanæ veritate ante reformata ſacra haud dubitent Romanenſes, cauſſantur tamen, eam, ſacris ſub Henrico VIII. Eduardo VI. & Eliſabethâ Reginâ mutatis, interruptam & abolitam fuiſſe. Conſtat, quid BELLARMINUS, SANDERUS, BRISTOUS, HARDINGUS, ALANUS, STAPLETONUS, PARSONUS, KELLISONUS, EUDÆMON, BECANUS, FITZ-HERBERTUS, FITZ-SIMON, CHAMPNÆUS, FLUDDUS aliique, maximè anonymi heic Anglis oppoſuerint, quorum calumnias ante omnes alios egregiè & plenè retudit excellentiſſimus Scriptor Anglus, FRANCISCUS MASONUS, (**) qui &, quæcunque recentiores atque inter eos maximè BOSSUETUS & MASSUETUS ex antiquioribus repetiere, (***) jam occupavit. Tàm præſtantia autem, tàm ſolida ſunt, quæcunque à MASONO dicta fuere, ut nobis nil reſtet, quàm ut brevi quodam compendio lectori Germano, cujus oculos vix liber ille ſubit, ſiſtamus. Objectionum, quæ à Romanenſibus formantur, ſumma eſt, Epiſcopos Anglicanos poſt reformata ſacra nec à legitimis Epiſcopis, nec à tribus, ut fieri par fuiſſet, nec ab orthodoxis, ſed ab hæreticis, à ſchiſmaticis, ab excommunicatis, à laicis ordinatos eſſe, eſſe & Epiſcopos Anglos uxoratos, non adhiberi ordinationem apud ipſos genuinam, utpote quæ & in materiâ & in formâ peccet, adhibitas quoque hîc eſſe ordinationes ludicras, falſa ordinationum regiſtra produci, injuſtè depoſitis ſucceſſiſſe illegitimos & hæreticos, Anglos itidem nec

 Diaco-

(*) A Pothino enim & Irenæo derivandæ illæ ſunt, atque à Dionyſio Pariſienſi, ut antiquiores, Trophimum, Creſcentem, Paulum alioſque, quos Paulus Apoſtolus ordinâſſe dicitur, taceamus. Sed obſcura tamen primarum ordinationum Gallicanarum origo eſt, ipſis hiſtoricis Gallis haud diffitentibus.

(**) Titulum fert hunc liber, quem ſcripſit, prorſus egregius & præſtantiſſimus: *Vindiciæ Eccleſiæ Anglicanæ ſive de legitimo ejusdem Miniſterio, id eſt, de Epiſcoporum ſucceſſione, conſecratione, electione & confirmatione, item de Presbyterorum & Diaconorum ordinatione libri quinque.* Editionem tertiam poſſidemus Londini A. 1646. in folio editam. Eſt vero hic Autor inſtar omnium, qui conſuli hic poſſent. Nullus luculentior, nullus accuratior.

(***) Vide, quæ in diſſertatione de ſucceſſione Epiſcopali articulo VIII. dicta fuere.

Diaconatum nec minores habere ordines, nec à Pontifice Romano eligi vel confirmari, ſed à Regibus laicis, nec poteſtatem abſolvendi aut corpus dominicum conficiendi & offerendi accipere, cùm ſacramentum pœnitentiæ & ſacrificium Miſſæ abrogaverint. Accedunt recentiorum, maximè Jacobitarum, quos vocant, calumniæ, qui cauſantur, poſt injuſtè depoſitos à GUILIELMO III. Epiſcopos alios ſucceſſiſſe, qui utpote illegitimi, ſucceſſionis Epiſcopalis ordinem turbaverint, quod vel maximè de Jo. TILLOTSONIO, Archiepiſcopo Cantuarienſi affirmandum ſit, qui ſedem hanc ingreſſus fuerit haud baptizatus, ordinemque Epiſcopalem adeò nec accipere nec dare potuerit. (*) Hæc objectionum Romanenſium ſumma eſt, quæ contra CRANMERUM, PARKERUM & TILLOTSONIUM maximè vibratur.

§. III.

Et quidem, quod THOMAM CRANMERUM attinet, à quo ordinationes Anglicanæ omnes originem ſumunt, eum ritè fuiſſe ordinatum & conſecratum Epiſcopum à Joanne Lincolnienſi, Joanne Exonienſi & Henrico Aſaphenſi, talemque agnitum ab ipſo Pontifice Romano, contra BECANUM, FITZ-SIMONEM aliosque luculentiſſimè MASONUS probat. (**) Contigit hæc conſecratio A. MDXXXIII. die XXX. Martii. Idem MASONUS porrò impedimenta canonica, quæ CHAMPNÆUS CRANMERO objicit, bigamiam nempe ſucceſſivam, actuale conjugium, ſchiſma & hæreſin mox diluit. (***) Quærit & hâc occaſione, (****) utrum Papæ abrenunciare ſit ſchiſma aut hæreſis? & porrò, utrum ſchiſma vel hæreſis conſecrationem irritam reddat? (*.*) ubi conſtat utique, traditionem & præjudicia veterum heic ſibi non conſtare, id quod alibi ex MORINO jam notatum fuit. (.*.) Pergit deinde MASONUS, & de Epiſcopis tempore Henrici VIII. poſt exterminatum Pontificem conſecratis agit. (*.*.) Et verò præſupponit hic

(*) Heic vero eandem diſſertationem eodem loco confer, ubi, quæ de TILLOTSONIO relata fuere, nondum diluta ſunt. Sed ex ſequentibus patebit, inſignem hanc Jacobitarum eſſe calumniam, nullo prorſus fundamento nixam.

(**) L. 2. C. 7.

(***) C. 8.

(****) C. 10.

(*.*) C. 11.

(.*.) Vide diſſ. de ſucceſſ. epiſc. art. 7. in notâ.

(*.*.) C. 12.

Digitized by Google

hìc Masonus, Romanenſes vi Conciliorum Florentini atque Tridentini perſuaſiſſimos eſſe, quòd per ordinationem character indelebilis ab Epiſcopis imprimatur, qui non ſchiſmate, non hæreſi, non cenſuris Eccleſiaſticis, non interdicto, non degradatione, ne anathemate quidem eradi poſſit aut expungi, Deusque hîc ex pacto concurrat ad effectus ſupernaturales producendos, imò & ad alium characterem, etiam epiſcopalem, conferendum. Quibus præmiſſis oſtendit idem, ſub Henrico VIII. & ſacrandos & ſacrantes & ſacrandi formam & ſacrationis effectum rectè ſe habuiſſe, maximè cùm ordinatio per tres Epiſcopos juxta canones fuerit facta, id quod per inductionem exemplorum demonſtrat, nominatis & Epiſcopis & eorundem conſecratoribus. Cùm verò hic opponat Champnæus, fuiſſe tamen hæreticum & ſchiſmaticum Cranmerum, adeoque, licet charactere Epiſcopali gaviſus fuerit tamen legitimè ordinare alios haud potuiſſe, reſpondet Masonus, (*) remanere hoc tamen, quod validè alios ordinaverit, etſi non legitimè, licet & legitimè ordinaverit, quia adeò hæreticus non fuerit, ut potius ab errore & ſuperſtitione Eccleſiam repurgaverit. Quæ omnia tantâ cum eruditione, tanto cum judicio demonſtrat, ut non poſſit non lector tàm ſolidis ratiociniis planè in aſſenſum rapi. En floſculum quendam, qui in reſponſionibus Masonianis planè egregius eſt. Champnæus Cranmerum *religionis & Eccleſiæ Anglicanæ patrem & progenitorem* dixerat. Reſpondet ita Masonus. *Religionis noſtræ, Philodoxe? Minimè gentium! Sed Deus O. M. Pater, Filius & Spiritus S. Noſtrorum autem ordinum Author eſt ipſe Chriſtus, à quo ordinandi poteſtas tanquàm à fonte limpidiſſimo ſcaturiens primò in Apoſtolos, deinde ab Apoſtolis in Epiſcopos eſt transfuſa, qui primùm aurei, poſt argentei, denique, metallo in deterius vergente & errore gliſcente aliquâ ex parte facti ſunt plumbei. Ordines igitur, qui primitùs pellucidi erant & cryſtallini, poſt aliquot ſecula per canales Pontificios fluxerunt turbidi & tales ad* Cranmerum *devenerunt. Ipſe autem* Cranmerus, *regnante Henrico VIII. ordines Eccleſiæ Romanæ more, id eſt, ſuis corruptelis coinquinatos contulit. Caeterùm ordinandi formula ſub Eduardo VI.* Cranmeri *ac aliorum opera à contractis Pontificiorum ſordibus percolata eſt & defecata. Unde factum, ut* Cranmerus *poſtea ordines traderet puriores & emendatam formulam ad poſteros transmitteret. Quamobrem, ſive ordinantium ſucceſſionem, ſive limatiorem ſpectemus ordinandi formulam, ordinationes noſtras à* Cranmero *fluxiſſe fateor. Nec quicquam eſt, ut nos talis patris ac progenitoris pudeat.* Hæc & egregiè quidem Masonus, (**) qui

(*) C. 13. (**) l. c. f. 190. 191.

qui & ad Cardinalis Perronii argumentum, quod idem cum illo Champnæi eſt, licet alio modo propoſitum, reſpondet. (*) Aſt de Cranmero vel maximè quoque in vitâ ipſius Anglicè datâ conferendus eſt Jo. Strype, Vir præſtantiſſimus.

§. IV.

Hactenùs de Epiſcopis ſub Henrico VIII. conſecratis Masonus egerat. Nunc & ad illos, qui ſub Eduardo VI. floruere, pergit oſtenditque, ritè eos & validè ordinatos eſſe. (**) Scilicet demonſtrat, & Presbyteros eos fuiſſe ante ordinem Epiſcopalem ipſis collatum, & à legitimis Epiſcopis & juxta rituale maximè antiquum ordinatos eſſe. Quæ omnia hìc nobis repetere haud licet, ne prolixior noſtra evadat tractatio. Cùm verò cauſentur Romanenſes, poſt novum Ordinale ab Eduardo VI. introductum ordinem Epiſcopalem in Angliâ ritè haud collatum eſſe ſed & materiam & formam ordinis fuiſſe immutatam, egregiè tùm ex ſcripturis ſacris, tùm ex antiquis, imò & Romanenſibus doctoribus ipſis oſtendit Masonus, (***) & materiam, nempe impoſitionem manuum, & formam, verba nempe: *accipe Spiritum S.* cum precibus ſufficere & in Eccleſiâ Anglicanâ ſervata ſemper fuiſſe reſectasque ſaltem ſuperſtitiones ſequiùs in Eccleſiam invectas, unctiones, traditionem baculi & annuli, & quæ ejusmodi ſint. Confert dein Ordinale Anglicanum cum antiquioribus & Ordinalia Romana inter ſe quoque confert, horumque diſcrepantiam, illius vero præſtantiam egregiè ob oculos ſiſtit, (****) oſtenditque, ſuperſtitiones recentiùs aſſutas nondum olim valuiſſe. Denique & Epiſcopos, ſub Mariâ qui vixere, tùm antiquiores tùm novos exhibet & excutit. (*.*)

§. V.

Ubi ad tempora Reginæ Eliſabethæ devolvitur Masonus, ante omnia egregiè & facile probat, Epiſcopos Pontificios optimo jure depoſitos fuiſſe, id quod & exemplo Abjatharis à Salomone ejecti defendit. (.*.) Poſtea de primatu Regio & juramento latè agit, id quod tamen ad noſtrum inſtitutum vix pertinet. (.*.*) Tranſit dein ad argumentum illud Pontificiorum, quo cauſſantur illi, electionem Epiſcoporum Anglicanorum eſſe illegitimam, quòd à Regibus fiat, queis iſta haud competat facultas. (*.*.*) Et heic ferè demùm, plurimis anteà interſertis, alio loco,

(*) C. 14. (**) C. 15. (***) C. 16. (****) C. 17. *.* C. 18.
(.*.) L. 3. C. 1. 2. 6. (.*.*) C. 3. 4. 5. (*.*.*) C. 7.

co, (*) ſed egregiè reſpondet, facultatem eligendi à populo vel potiùs ab Eccleſiâ in Magiſtratus transfuſam fuiſſe, vel ſibi eam Magiſtratus ipſos ſumſiſſe, cùm vidiſſent, rationem eligendi popularem tot in Eccleſiâ & Republicâ turbas ſæpiùs creâſſe. Jam & id ipſis licuiſſe addit idem, cùm non ſolùm eligendi nulla formula in ſacris literis ſit tradita, ſed & ipſi Pontifices Romani & Epiſcopi Conſtantinopolitani, Hiſpani, Galli, Germani, Angli, uti ex annalibus Eccleſiaſticis pateat, inde ab antiquis jam temporibus ab Imperatoribus & Regibus ſubinde electi fuerint. (**) Parciorem autem ſe in argumenti hujus evolutione dicit Masonus, (***) quòd idem contra Bellarminum Cardinalem egregiè eventilaverit Lancelottus Andrews, Epiſcopus Elienſis. (****) Quærit &, utrum ſit Pontificis Romani, omnes totius orbis terrarum Metropolitanos & inter reliquos Metropolitanos Angliæ confirmare? Item an Papa in Angliæ Epiſcopos jurisdictionem habeat, ut Patriarcha Occidentalis? & utrumque negat. (*.*) Etenim, uti jam ſupra diximus, Britannia, antequàm ibi appelleret Auguſtinus, converſa jam fuit & quidem à Viris Apoſtolicis ex Oriente vel Galliâ adventantibus, ſuoque ipſa Primate gaviſa eſt, atque, excuſſo Pontificis Romani, qui à fide aberravit, jugo poſt reformata ſacra ad priſtinum florem ſuum jam rediit. Taceo, juxta veteres Canones Epiſcopum Romanum nonniſi, & quidem ſaltem jure humano, Patriarcham eſſe cæteris æqualem, ſub quo profectò & Anglia haud ſtetit olim, quæ, ubi libere deinceps vel coacta jurisdictioni ipſius ſe

(*) L. 4. C. 4. ſqq. (**) C. 6. ſqq. (***) f. 461.

(****) Scripſerat JACOBUS, Magnæ Britanniæ Rex idiomate Anglicano librum, cui Titulus: *Triplici nodo triplex cuneus, ſive apologia pro juramento fidelitatis adverſus duo brevia Papæ Pauli V. & recentes literas Card.* Bellarmini *ad* Georgium Blackvvellum. *Angliæ Archi-Presbyterum ſcriptas.* Londini 1607. Huic libro poſtea latinè verſo & operibus Regis JACOBI illato repoſuit BELLARMINUS ſub nomine *Matthæi Torti, Theologi Papienſis reſponſionem ad librum inſcriptum:* Triplici nodo triplex cuneus. Coloniæ 1608. 8. BELLARMINUM depexum mox dedit Epiſcopus ille Elienſis, quem nominamus, ad Epiſcopatum Wintonienſem poſtea promotus in *Tortura torti* Lond. 1609. 4. Elienſem refutare conati ſunt BECANUS & EUDÆMON JOANNES. Latinus ille, hic Græcus, Jeſuitæ. Sed Elienſem ex Anglis defenderunt RICH. THOMSONIUS & ROB. BURHILLUS. Vide VINC. PLACCII Theatrum Anonymorum n. 116. 117. & pſeudonymorum n. 2717. JO. WOLFG. JÆGERI Hiſt. Eccleſ. ſeculi XVII. T. I. f. 126. ſqq. & JO. CHRISTOPH. WOLFII Caſauboniana p. 208. 209.

(*.*) C. 15. 16.

ſe ſubjecit eamque tulit, cùm ferre eam amplius haud valeret, eâdem libertate priſtina jura reſumſit.

§. VI.

Jam ad Matthæi Parkeri, Archiepiſcopi olim Cantuarienſis ordinationem tempore Eliſabethæ Reginæ factam ordo nos deducit. Refutat hic primò Masonus (*) calumniam illam & fabulam, à Pontificiis conficſtam, Parkerum recuſantibus Epiſcopis legitimis à Jo. Scory, Epiſcopo illegitimo, eoque ſolo in popinâ quâdam ad inſigne capitis equini in plateâ *Cheapſide* conſecratum fuiſſe. Oſtendit porrò ex Regiſtris, illum, antea Presbyterum, in capellâ Lambethanâ à Guil. Barlow, Epiſcopo Ciceſtrienſi, Jo. Scory, Epiſcopo nuper Ciceſtrienſi, jam Herefordienſi electo, Milone Coverdalio, Exonienſi quondam Epiſcopo & Jo. Hodgskins, Suffraganeo Bedfordienſi, ab Eliſabetha ad hunc actum ritè vocatis die XVII. Decemb. A. MDLIX. adhibitis genuinâ materiâ & formâ ordinatum & ſacratum fuiſſe. (**) Demonſtrat denique idem, hos Parkeri conſecratores ipſos & ritè conſecratos eſſe, Barloum & Hodgskinsum ſub Henrico VIII. Scoræum & Coverdalium ſub Eduardo VI. (***) Ut mirum ſit, Renatum Massuetum veterem calumniam, quam & Gilb. Burnetus refutatam dedit, inter recentiores repetere ſuſtinuiſſe (****) & Champnæi quidem, ſed minùs Masoni, cujus librum non inſpexerat, meminiſſe, vel, quæ à Masono regeſta fuere, ſaltem diſſimulâſſe. Jam itaque, cùm Parkeri conſecratio, à quâ reliquæ omnes Anglicanæ originem trahunt, ſit canonica, Epiſcopique reliqui omnes, qui ſub Eliſabethâ Reginâ floruere & in depoſitorum locum ſurrogati fuere, ritè ordinati fuerint, (certè indices eorum ex Regiſtris ſollicitè adfert Masonus,) (*.*) cùm & de Epiſcopis ſub Jacobo Rege conſecratis idem conſtet: (jam enim & horum indicem Masonus ex Regiſtris dat,) (.*.) res utique confecta eſt. Idem Masonus vel tandem Georgii Abboti, Archiepiſcopi Cantuarienſis lineam Epiſcopalem ſeu ordinationis ſucceſſivæ catenam auream exhibet &, quomodo ab Epiſcopis ſub Henrico VIII. ſacratis, quos Pontificii ipſi Canonicos fatentur, originem ea ducat, ex Regiſtris ad oculum, tabellâ ordinatâ, oſtendit. (*.*.*)

§. VII.

(*) L. 3. C. 8 & in appendice f. 677. ſqq.
(**) L. 3. C. 9. 18. Addenda omnino venit PARKERI vita Anglicè à JO. STRYPIO data.
(***) C. 10. (****) Vide diſſ. de ſucceſſ. Epiſcop. art. 8. in notâ.
(*.*) C. 12. 13. 19. (.*.) C. 14. (*.*.*) C. 15.

§. VII.

Nec cauſſari quis poteſt, ab eo inde tempore temeratam ſucceſſionem eſſe. Suo enim continuo curſu fluxit usque ad tempus hoc, quod agimus, Anglorum Epiſcoporum ſucceſſio. Id enim, quod Jacobitæ, quos vocant, objiciunt, quòd interrupta illa fuerit, ubi GUILIELMUS III. Rex Epiſcopis abs ſe depoſitis alios ſurrogavit, cùm hi validè ordinati eſſe & validè ordinare ipſi haud valuerint, ficulneum & canonibus antiquis quoque adverſum eſſe, Viri præſtantiſſimi demonſtrârunt ſatis. (*) Nec dici quoque ſine calumniâ poteſt, interruptam ſucceſſionem fuiſſe in Jo. TILLOTSONIO, Archiepiſcopo Cantuarienſi, Anabaptiſtæ filio, qui, utpote haud baptizatus unquam, validè ipſe ordinari & ordinare haud potuerit. Ut enim taceamus, ritè ordinâſſe Apoſtolos, de quorum baptiſmo certi nil conſtat, fuiſſeque inter veteres Epiſcopos ritè conſecratos, qui baptizati nondum fuere, (**) eo tempore, ubi baptiſmus usque ad finem vitæ differebatur, certiſſimè conſtat, Jo. TILLOTSONIUM baptiſmo tinctum fuiſſe. Natus ille fuit Sowerbiæ in agro Eboracenſi A. MDCXXX. ſub finem Septembris, patre Roberto Tillotſonio, ſartore Puritano, non Quakero (tùm enim ſecta Quakerorum nondum orta fuerat,) & Mariâ, Jo. Dopſoni filiâ, baptizatus verò in Eccleſiâ parochiali ſuâ Halifaxiæ die III. Oct. ejusdem anni. (***) Et ſanè prorſus haud probabile eſt, cum

Nn 2 haud

(*) Vide, quæ dicta fuere in diſſ. de ſucceſſ. epiſc. l. c.

(**) e. g. Nectarius, Epiſc. Conſtantinopel. Vide MASONUM L. 1. C. 3. f. 23.

(***) Vide vitam Tillotſonii ſcriptam à F. H ex ſchedis Joungianis & Londini A. 1717. 8. editam p. 10. 11. ubi hæc verba habentur: *John Tillotſon* vvas the Son of *Robert Tillotſon* in the County of Yorck, a Clothier, by *Mary*, the Daughter of *Thomas Dopſon* of Sovverby, in the Pariſh of *Halifax*. He vvas there born either the latter end of September, or the beginning of October, in the year one thouſand ſix hundred and thirty. Novv there having been a ſcandalous ſtory raiſed of this great and good Man in King Charles the ſecond's time and ſince revived vvith more virulency upon his laſt preferment, to vvhich he vvas ſo juſtly promoted, *that vve had a Father of our Church, vvho vvas never a Son of it*, ſome of his Friends (it vvas, as i have been informed, the Marquis of Halifax, his conſtant Patron and Friend) to ſtop the mouth of ſlanderers, made application to the Miniſter and Church-vvardens of *Halifax* about ſearching their Regiſter, of vvhich they tranſmitted the follovving certificate, vvhich is not judged improper to be here inſerted.

Theſe are to certify, that JOHN TILLOTSON, *the ſon of* ROBERT TILLOTSON, *of* Sovverby *in the Pariſh of* Halifax *and County of* Yorck *vvas baptized at* Halifax *afore ſaid the third Day of* October *in the year of* our

haud baptizatum fuiſſe, qui in Academiâ Cantabrigienſi educatus per omnes ordines eundo ad ſummum dignitatis Eccleſiaſticæ in Angliâ faſtigium, omnibus applaudentibus, penetravit. Corrigenda itaque & ſupplenda illa ſunt, quæ alibi minus plenè heic dicta fuere. (*) Cæterum, ſi quis ſucceſſionem epiſcopalem omnium Archiepiſcoporum & Epiſcoporum Anglorum, qui unquam vixere, uno obtutu conſpicere geſtiat, ex Regiſtris Eccleſiarum & monumentis fide digniſſimis erutam, adire is poterit *Eccleſiæ Anglicanæ faſtos*, (**) quos Londini in formâ majore edidit Jo. Le Neve, ſcriptor diligentiſſimus.

§. VIII.

Aſt nondum ſatis perorata eſt, quam agimus, cauſſa. Certè enim Regiſtrorum illorum αὐθεντίαν & veritatem ſollicitant Romanenſes. Aſt illibatam eorum fidem tàm ſolidè adſtruit Masonus, (***) ut fides omnis hiſtorica neganda foret, ſi hæc in dubium vocaretur. Nihil præſtantius dici poteſt argumentis illis, quæ protulit Masonus. Adeò publica Regiſtris illis conſtat fides. Sed iſtis quidem heic repetendis immorari non poſſu-

our Lord one thouſand ſix hundred and thirty, as appears by our Pariſh Regiſter.

Ita teſt. { JOS. WILKINSON, Vicar. de Halifax.
JO. GAUKROGER, Cler. Paroch. de Halifax.

So great veneration they bear to the memory of that good Man, that not content with this Certificate, they, upon his deceaſe, were pleaſed to put up this inſcription in letters of gold in the Church of Halifax.

JOHANNES TILLOTSON, Archiepiſcopus Cantuarienſis, natus Sowerbiæ, renatus Halifaxiæ 3tio Octobris 1630. denatus Lambethæ 22do Novemb. Ao. D. 1694. Ætatis 65.

(*) In diſſ. de ſucceſſ. Epiſc. l. c.

(**) *Or an eſſay towards deducing a regular ſucceſſion of all the principal Dignitaries in each Cathedral, Collegiate Church or Chapel (now in being) in thoſe parts of Great Britain called England and Wales from the firſt erection thereof to this preſent year 1715. containing the names, dates of conſecration, admiſſion, preferment, removal or death of the Archbiſhops, Biſhops, Deans, Præcentors, Treaſurers, Chancellors and Archdeacons in their ſeveral ſtations and degrees.* In the Savoy 1716. fol.

(***) L. 3. C. 17. 18.

Digitized by Google

poſſumus, qui ad Masonum ipſum lectorem ablegamus. Aſt, uti jam ab initio dicere cœpimus, aliæ adhùc ſunt objectiones, quæ à Pontificiis formantur. Ajunt nempe, hunc in ordinationibus Anglicanis obſervari defectum, quòd ad omnes tres Epiſcopi, quos requirunt Canones veteres, haud fuerint adhibiti. Sed reſpondet Masonus atque tùm ex ipſâ Eccleſiæ antiquæ & Romanæ praxi, tùm ex Canonibus, tùm ex Doctoribus oſtendit, numerum ternarium non abſolutè eſſe neceſſarium, (*) Epiſcoposque Anglicanos utique à tribus ordinari. (**) Addunt Pontificii, Anglos nullos habere Presbyteros, cùm ſacramentum pœnitentiæ, cùm confeſſio auricularis, cùm ſatisfactionum impoſitio, cùm ſacrificium Miſſæ apud ipſos non vigeant. Sed ſponte ſuâ hæc objectio cadit, ſi demonſtraveris, hæc omnia veteri Eccleſiæ ignota eſſe & ſuperſtitiones has eſſe Scripturis ſacris adverſas & à Proteſtantibus rectè abrogatas & rejectas. (***) Cauſſantur adhùc iidem, Anglos nullos habere Diaconos adeoque haud omnes ordines, unde ſucceſſio nihilominus apud ipſos defecerit, ordinationem enim per ſaltum haud valere. Sed & hoc ipſum longè falſiſſimum eſt, cùm nemo apud ipſos ordinetur Epiſcopus, niſi qui prius fuerit Presbyter & Diaconus. (****) Poſtremum, quod oggerunt Romanenſes, in eo conſiſtit, quòd ajunt, Anglos ipſos dicere ſalvis ſuis principiis haud poſſe, quòd ſucceſſio Epiſcopalis in Eccleſiâ Anglicanâ fuerit ſervata, cùm per Epiſcopos Pontificios adeòque illegitimos & Antichriſti ſatellites in eandem fuerit transfuſa. Aſt & heic datur reſponſio, ſucceſſionem Epiſcopalem, licet pura primùm fluxerit, poſtea tamen ſub Pontificibus Romanis plurimis fæcibus atque ſuperſtitionibus contaminatam fuiſſe, à quibus eadem beneficio reformationis liberata fuerit & nunc idcircò pura fluat, ubi reſectâ, quæ ipſam occupaverat, ſuperſtitione priſtino nitori ſuo ſit reſtituta. (*,*) Hinc &, cùm ſucceſſionis Epiſcopalis veritatem in Pontificiis agnoſcant Angli, Presbyteros ab ipſis ad ſe accedentes haud reordinant, etſi Pontificii Anglorum Sacerdotes pro nullis reputent. (,*,) Cæterùm, ubi Pontificii Epiſcopis Anglicanis objiciunt, eos hæreticos, ſchiſmaticos, excommunicatos, intruſos, adeòque nullos & laicos, eos & uxoratos eſſe nec à Pontifice Romano vel electos vel confirmatos, facilè & idipſum diluitur, cùm dicitur, fal-

(*) Conf. & MORINUM de Sacris Eccleſ. Ord. P. 3. Ex. 4. C. 2 §. 14. f. 47.
(**) L. 1. C. 4. ſqq. (***) Vide & MASONUM L. 5 C. 1. ſqq.
(****) Confer eundem MASONUM L. 5. C. 13 (*,*) Vide MASONUM L. 5. C. 14.
(,*,) Vide iterum MASONUM L. 5. C. 14. n. 11. 12. f. 670. 671.

ſò hæreſin & ſchiſma imputari iisdem, utpote qui ab hæreſi Eccleſiam potius liberaverint, Antichriſtianum porrò eſſe, conjugio Epiſcopos interdicere, ſchiſmaticos eos non eſſe, qui ab Eccleſiâ idololatricâ & hæreticâ receſſerint, nec intruſos, qui à Rege, cui jus circa ſacra ſuum competat, qui & populum repræſentet, nominati, à Clero legitimè eligantur, Pontifici porrò Romano Eccleſiam Anglicanam ſubjectam olim haud fuiſſe, (*) neque Antichriſto ſubjectam eſſe poſſe, denique juxta ſcita antiquorum ordinationes ab hæreticis, ſchiſmaticis, ſimoniacis, intruſis factas validas quoque eſſe, uti Jo. Morinus in Commentario de ſacris Eccleſiæ ordinationibus (**) luculenter demonſtraverit. Quod reſtat, egregiè oſtendit Masonus, Epiſcopos Anglos Romanis infinitis modis præſtantiores eſſe, tùm quòd & certam ſedem habeant, quam ſubinde Pontificii, qui in partibus infidelium, ut vocant, Epiſcopi ſunt, non habent, Utopici adeò dicendi, tùm quòd officium Epiſcopale diligenter obeant Angli, Romanenſes non item, inter quos major ferè pars Epiſcopatum teneat ſaltem ob honorem, ſplendorem & prærogativam mundanam, quæ illi adjacet, & ob lucrum, quod inde capitur, tùm quòd Canones antiquos longè religioſius ſervent quàm Pontificii, ut taceamus, Epiſcopos Anglos & doctrinam puriorem & cultum puriorem ſacrum à ſuperſtitionibus & idololatriâ liberatum tenere. Sed addi & heic velimus Marci Antonii de Dominis, Archiepiſcopi olim Spalatenſis *oſtenſionem errorum*, quos adverſum fidem Catholicam Eccleſiæ Anglicanæ conatus eſt defendere P. Franciscus Suarez, S. J. in ſuo libro, quem *defenſionem fidei Catholicæ* inſcripſit. (***) Taceamus alios Autores, conſuli in hoc argumento qui poſſent. (****)

§. IX.

Evolutâ ſucceſſionis Epiſcopalis in Eccleſiâ Anglicanâ veritate, placet jam paucis diſcutere, num ſucceſſio Epiſcopalis in Eccleſiis Septentrionalibus, Suecicâ & Danicâ fuerit conſervata. Et verò conſtat, utrique

(*) Vide ſupra C. 2. §. 1. cum notâ, item §. 5.

(**) P. 1. C. 2. 3. 4. P. 3. Ex. 1. c. 1. maximè Exerc. 5.

(***) Exſtat annexa parti ſecundæ librorum de Republicâ Eccleſiaſtica. Londini 1620. fol.

(****) Supplendi hic ſunt poſt antiquiores alios, quos Autor noſter tacet, ii, qui de ſucceſſione Anglicanâ magnas hodie lites inter ſe reciprocant. Romanenſes ipſi, RENAUDOTIUS, GOULDIUS, COURAYERIUS, HARDUINUS, LEQUIEN, alii. Hiſtoriam controverſiæ ſub finem diſſertationis hujus adnectemus. Aſt & antiquiores præter MASONUM hic conferendos, BRAMHALLUM, GOODWINUM, alios magno numero iidem hi adpellant, *Editor*.

que adhuc Epiſcopos præeſſe & Epiſcopales ſedes inde à tempore reformationis usque ad noſtrum hoc ævum eſſe continuatas. (*) Conſtat &, Epiſcopos ab Epiſcopis in Eccleſiis hiſce ordinari, etſi Presbyteri ab Epiſcopis non ſemper ordinentur, ſed & ab iis Præpoſitis, queis provinciam hanc ſubinde Epiſcopi demandant. Conſtat porrò, Jo. Bugenhagium, Eccleſiæ Danicæ Reformatorem primos Evangelicos Epiſcopos in Daniâ A. MDXXXIX. ordinâſſe, ipſe licet Epiſcopali ordinatione haud fuerit gaviſus. (**) Ita & in Sueciâ toties ordinatio reperi ſolet, quoties ad novum officium eccleſiaſticum tranſitur. Patet hinc, ſucceſſionem Epiſcopalem Canonicam Eccleſiis Septentrionalibus vix tribui poſſe. Sed nec Prutenicis illa adſcribi poteſt, etſi nomen Epiſcoporum geſſerint & Heshusius & Wigandus, aliique, etiam poſt reformata ſacra. (***)

§. X.

Apud fratres Bohemos Epiſcopalem vigere ordinem noviterque electum

(*) Imo conſtat & hoc, primos Epiſcopos Suecos poſt reformationem Evangelicam ab iis, qui in Eccleſiâ Romanâ Epiſcopi ordinati fuerant, ordinatos fuiſſe. In his fuit PETRUS MAGNI, Epiſcopus Aroſienſis, Romæ A. 1524. conſecratus. Vide Diarium Vaſtenenſe ad hunc annum p. 178. Obüt is anno 1534 Vide ibidem p. 183 Ab hoc PETRO Aroſienſi conſecrati ſunt A. 1528. MAGNUS HARALDI, Scarenſis, MAGNUS SOMMER, Strengnenſis & MARTINUS SCKYTTE, Aboënſis Epiſcopi Vide Jo. Baazii inventarium Eccleſiæ Sueogothorum L. II. C. 14. p. 227 & Jo. Meſſenii Scondiam illuſtratam T. V. f. 41. XV. f 103. A. 1531. JOHANNES Lincopienſis, SUENO Scarenſis, JONAS Wexionenſis Epiſcopi, neſcio à quo dicuntur ordinati. Vide eundem T. V. f. 52. & 55. Jam mirare, quid porro referat Meſſenius T. XV. f. 106. ad A. 1531. *M. Laurentius Nericius, Upſalienſis Ludirector Stocholmiæ XXIV. Junii Archiepiſcopus regni nominatur, & Septembri exeunte ibidem conſecratur. Verùm XII. Aug. Lincopenſis, Scarenſis & Wexionenſis Epiſcopi Stocholmiæ initiabantur. A quibus velut Evangelicis, quòd Præſul eſſet fortè inauguratus, hunc & ſucceſſores legitimè ordinatos non eſſe, nec alios per conſequens veraciter Epiſcopos & Sacerdotes ordinâſſe, Catholici ſæpiùs deinceps non ſine cauſa contenderunt.* Hæc Meſſenius. Optandum foret, ut Theologi Septentrionales de ratione Epiſcopatûs ſucceſſionisque Epiſcopalis in Eccleſiis ſuis, editis hanc in rem ſcriptis, penitius nos ex archivis ſuis informarent. Nodum, quem indicavimus, non ſolvit HENR. BENZELIUS in diſſ. de ſucceſſione Epiſcop. apud Evang. quæ in ſynt. diſſ. extat.

(**) Vide Conradi Aslaci hiſt. reformationis Danicæ, atque Seckendorfii hiſt. Lutheraniſmi P. 3. f. 242. b. itemque vitam Bugenhagii apud Melch. Adami P. 1. f. 152. Nihil hanc in rem præcipui dedit noviſſimus Eccleſiæ Danicæ Hiſtoricus Epiſcopus Pantoppidanus.

(***) Scilicet nec horum ordinatio erat Epiſcopalis & canonica, nec ſi fuiſſet, fuiſſet continuata.

ctum Epiſcopum ab aliis Epiſcopis ordinatione Epiſcopali conſecrari confirmarique conſtat. (*) Catalogum Epiſcoporum iſtorum inde ab A. MCCCCLXVII. usque ad A. MDCXLVIII. dedit ANDREAS WENGERSCIUS. (**) Latius verò argumentum hoc diduxit ſucceſſionemqne Epiſcopalem fratrum Bohemorum usque ad hæc noſtra tempora peculiari libello enarravit Scriptor anonymus, qui verò luci ſua nondum tradidit. (***)

CAPUT III.

De ſententiâ Eccleſiarum Proteſtantium circa ſucceſſionem Epiſcopalem, cauſisque, cur illa in iisdem intermortua fuerit ac deſierit, ſed &, de illius in easdem reducendæ vel neceſſitate vel convenientiâ.

§. I.

PRopoſito argumenti, quod ex ſucceſſionis Epiſcopalis apud nos defectu contra nos urgent Romanenſes, momento & pondere, enarratisque etiam iis, quæ à Romanâ diſceſſere, & in quibus ſucceſſio Epiſcopalis eaque canonica adhùc floret vel obtinere creditur, Eccleſiis, reſtat jam, ut, quid de ſucceſſione Epiſcopali illiusque dignitate, neceſſitate, convenientiâ Eccleſiæ Proteſtantium ſentiant, paucis explicemus. Nec verò Presbyterianorum, vel Independentium, vel Quakerorum Scriptores heic adibimus, apud quos dignitas & ſucceſſio Epiſcopalis character anti-Chriſtianiſmi eſt. Quàm lepidè verò hi homines delirent, vel ex eo conſtat, quòd ab ipſis Apoſtolis conſtituti fuere Epiſcopi & in Eccleſiâ primitivâ ſucceſſio Epiſcopalis, uti ſupra vidimus, tanti fuit habita, omnisque tandem ſocietas ſuum, quo regi gubernarique vult, requirit poſtulatque ordinem. Scilicet iſti homines dum Papatui, dum Antichriſtianiſmo nervos ſuccîdere conantur, luxuriam frondium cum radice arboris exſcindunt &, dum vitia vitare conantur, in contraria currunt.

§. II.

tinuata, cum ad Superintendentes dein jus ordinandi tranſierit & Epiſcopalis dignitas exſtincta. Vide CHRISTOPH. HARTKNOCHII Preuſſiſche Kirchen-Hiſtorie p. 503. 508. 517. 518. 528. 537. 643.

(*) Vide rationem diſciplinæ ordinisque Eccleſiaſtici in unitate fratrum Bohemorum ſub finem C. 2. p. 29. 30. edit. Buddeanæ, maximè vero præfationem p. 3. 4.

(**) In Slavoniâ Reformatâ p. 30. 31. 314. ſqq.

(***) Cum libelli hujus MS. apographum in manus noſtras inciderit, ſub finem diſſertationis hujus illum adjiciemus. *Editor.*

§. II.

Et abſit ſanè, ut exiſtimemus, Reformatores noſtros Hierarchiæ epiſcopali adeò infenſos fuiſſe. Ut enim haud jam repetamus, in Eccleſiis quoque noſtris tùm in Sueciâ tùm in Daniâ, haberi Epiſcopos, atque in Eccleſiis Germanicis exſtare Superintendentes Eccleſiarum tùm generales tùm ſpeciales, qui & alio nomine Præpoſiti & Inſpectores vocantur, cæteris Presbyteris ſuperiores & facultate ordinandi præ illis conſpicuos, ut & haud memoremus, tàm inſulſos Theologos noſtros haud eſſe, ut antiquæ Eccleſiæ univerſalis conſuetudinem per tot ſecula inde à primis initiis ubique continuatam ejusdemque Epiſcopos rejiciant & nauci habeant, conſtat, quid A. MDXXX. in conventu Auguſtano, ubi confeſſio noſtra Carolo V. Imperatori fuit exhibita, actum fuerit. Cùm enim ibi Pontificii cauſſarentur, ordinem & ſucceſſionem Epiſcopalem à noſtris pedibus conculcari, hi communi ore reſponderunt, ſe hierarchiam epiſcopalem maximi facere, atque Epiſcopis ſtatim ſeſe ſubjecturos, ſi illi permittant ſaltem, ut Evangelium prædicent, ipſique in partes tàm ſancti negotii veniant. Ecce, quid hanc in rem ajat PHIL. MELANCHTHON in apologiâ Auguſtanæ confeſſionis, (*) quæ librorum noſtrorum ſymbolicorum inſignem quandam partem efficit. Ita verò ille ex ore Proteſtantium communi infit: *In hoc conventu ſæpè teſtati fuimus, nos SUMMA VOLUNTATE cupere conſervare politiam eccleſiaſticam & gradus in Eccleſiâ, factos etiam humanâ auctoritate. Scimus enim, BONO ET UTILI CONSILIO à Patribus Eccleſiaſticam diſciplinam HOC MODO, UT VETERES CANONES DESCRIBUNT, conſtitutam eſſe. SED Epiſcopi Sacerdotes noſtros aut cogunt hoc doctrinæ genus, quod confeſſi ſumus, abjicere & damnare, aut novâ & inaudita crudelitate miſeros & innocentes occidunt. HÆ CAUSÆ impediunt, quò minus agnoſcant hos Epiſcopos noſtri Sacerdotes. Ita ſævitia Epiſcoporum IN CAUSA eſt, quare alicubi diſſolvitur illa canonica politia, QUAM NOS MAGNOPERE CUPIEBAMUS CONSERVARE. Ipſi viderint, quomodo rationem DEO reddituri ſint, QUOD DISSIPANT Eccleſiam.* Et paulò poſt: *Porrò hic iterum volumus teſtatum, nos LIBENTER conſervaturos eſſe Eccleſiaſticam & canonicam*

(*) Art. 7. de numero & uſu ſacramentorum p. 204. 205. Adde ipſam Auguſt. Conf. art. 7. abuſ. de poteſtate eccleſiaſticâ ſub finem, ubi: *Non petunt Eccleſiæ, ut Epiſcopi honoris ſui jacturâ ſarciant concordiam*, & iterum: *Nunc non id agitur, ut dominatio eripiatur Epiſcopis, ſed hoc unum petitur, ut patiantur, Evangelium purè doceri.*

nicam politiam, SI MODO Epiſcopi deſinant in noſtras Eccleſias ſævire. Hæc noſtra voluntas & coram DEO & apud omnes gentes ad omnem poſteritatem excuſabit nos, ne nobis imputari poſſit, quòd Epiſcoporum autoritas labefactetur, ubi legerint atque audierint homines, nos injuſtam ſævitiam Epiſcoporum deprecantes nihil æqui impetrare potuiſſe. Hactenùs PHIL. MELANCHTHON, qui verò in literis ad Lutherum Auguſtâ die XXX. Auguſti A. MDXXX. datis queritur, quòd à multis *ob redditam Epiſcopis jurisdictionem reprehendatur.* (*) Nihilominùs idem ad JOACH. CAMERARIUM A. MDXL. ſcribit, *inter omnes Theologos in conventu Smalcaldico A. MDXL. congregatos conveniſſe, ut Epiſcopis redderetur ſua jurisdictio, ſi piam doctrinam amplecti & manifeſta Eccleſiæ vitia tollere vellent.* (**) Ita & Theologi Dresdenſes in conſilio de quæſtione: *an & quatenus Pontificis & Epiſcoporum autoritas ferri poſſit?* ex decreto Smalcaldenſis conventûs ad Henricum Ducem Saxoniæ miſſo profitentur, *ſe Epiſcoporum ordinationem & cognitionem libenter admiſſuros eſſe, ſi ſecundùm normam verbi divini procedant.* (***)

§. III.

Nec ſanè ab hâc ſententiâ abluſit tùm MART. LUTHERUS, etſi aliâs Epiſcopos Pontificios ob odium ſummum, quo adverſus Evangelium ferebantur, ob tyrannidem & vitia, quibus laborabant, multo ſale perfricaret. Ita enim ille in judicio de iis articulis, in quibus Collegæ cedere & largiri aliquid adverſariis poſſent, tempore conventûs Auguſtani ſcripto & Auguſtam miſſo, titulo de jurisdictione, inter alia: *Hoc dicimus & affirmamus, quòd, ſi noſtram doctrinam in poſterum ferre nec amplius perſequi & exterminare ſtuduerint* Epiſcopi, *eorum quoque jurisdictioni & dignitati, quam vocant, per nos quidem nihil detractum aut derogatum iri.* (****) Idem repeti videas in reſponſione delectorum à parte Electoris Saxoniæ & conjunctorum Principum ad media concordiæ à Pontificiis propoſita, titulo de jurisdictione Epiſcoporum, ubi: *Quantum in nobis fuit, autoritatem & jurisdictionem Epiſcoporum hactenùs fulcire & ſtabilire conati ſumus.* Et

(*) Vide GEORG. COELESTINI Hiſtor. Comit. Auguſt. A. 1530. celebratorum T. 3. f. 63. a. Conferri & poteſt epiſtola ad JOACH. CAMERARIUM itidem A. 1530. data, ubi pro autoritate & jurisdictione Epiſcoporum prorſus pugnat. Habetur illa apud CHYTRÆUM in hiſt. Aug. Confeſſ.

(**) Epiſt. L. 4. ep. 222.

(***) Vide SECKENDORFII Comm. de Luther L. 3. f. 266. a.

(****) Vide GEORGII COELESTINI l. c. f. 39. b. Hinc & indulgentiarum cauſam primùm ad Archiepiſcopum Moguntinum & Epiſcopum Brandenburgenſem detulit.

Digitized by Google

Et mox: *Opera etiam dabitur, ne Epiſcoporum autoritati & honori aliquid detrahatur ſeu derogetur.* Et ampliùs: *Item Epiſcoporum jurisdictio ad res ſpirituales ſpectans nequaquàm oppugnetur.* (*) Nec abludit prorſus LUTHERI libellus Germanicus ad Clerum eo tempore Auguſtæ congregatum ſcriptus, qui operum Germanicorum tomo ſecundo Jenenſi inſertus eſt. Et conſtat profectò, LUTHERUM reformationem primò ab Epiſcopis, ab ipſo Pontifice Romano, ab Alberto, Archiepiſcopo Moguntino & ab Hieronymo, Epiſcopo Brandenburgico expetiiſſe. Imò in Commentario in Hoſeam Prophetam C. II. 2. hæc habet ille: *Si Pontifices & Epiſcopi deſinant Evangelium perſequi & blaſphemare, curent Eccleſiis veros doctores, impios autem & idololatricos cultus amoveant, & reſtituant puros & veros cultus, tùm non deerunt illis officia noſtra, agnoſcemus eos tanquàm parentes noſtros & parebimus libenter ipſorum autoritati, QUAM VERBO DIVINO VIDEMUS COMMUNITAM.* (**) Et in Articulis Smalcaldicis, eundem in modum ita idem: *Si Epiſcopi ſuo officio rectè fungerentur & curam Eccleſiæ & Evangelii gererent, poſſet illis nomine charitatis & tranquillitatis, non ex neceſſitate permitti, ut nos & noſtros Concionatores ordinarent & confirmarent, hâc tamen conditione, ut ſeponerentur omnes larvæ, præſtigiæ, deliramenta & ſpectra pompæque ethnicæ.* (***)

§. IV.

Jam & eousque proceſſit tùm temporis JOACHIMUS II. Elector Brandenburgicus, ut in Ordinatione Eccleſiaſtica, quam A. MDXXXIX. edidit, Epiſcopale munus ſe in provinciis ſuis ſervaturum edixerit, & omnes Eccleſiarum Miniſtros ab Epiſcopo Brandenburgenſi, qui cum doctrinâ Evangelicâ conſentiat, (****) & à reliquis ditionum ſuarum Epiſcopis, Havelbergenſi & Lebuſienſi, ſi reformationem probent & recipiant, ordinari juſſerit. (†) Nec aliam quoque mentem tenuit GEORGIUS, Princeps Anhaltinus, cujus hæc verba in præfatione ad conciones ſunt: *O quàm libenter illos, ſi hoc facerent,* (nempe ſi verbum DEI purè prædicarent,) *pro Epiſcopis agnoſceremus, & omni obſequio coleremus, minimè invidentes illis ordinationem aut jurisdictionem ſuam, id quod* B. Lutherus *ipſe ſæpiùs ore & ſcriptis & ſpeciatim in ſermone in cathedrali templo Merſburgenſi*

(*) l. c. f. 54. b. 55. a.
(**) Vide SECKENDORFII Comment. de Lutheraniſmo L. 3. f. 584. b.
(***) P. III. C. 10. p. 324.
(****) Fuit ille MATTHIAS A JAGOW.
(†) Vide SECKENDORF. l. c. f. 240. b.

genſi habito teſtatus eſt. Addit idem, ſe Epiſcopum Brandenburgenſem (Reformationis Marchicæ promotorem) rogâſſe quidem, ut ordinationem ſuam in ſe reciperet, ſed illum ipſo illo tempore mortuum eſſe. (*) Nec omittenda hic eſt illa reformationis formula, quam LUTHERUS & Theologi Wittebergenſes ad mandatum Imperatoris in comitiis Spirenſibus Anno MDXLIV. jubente Electore Saxoniæ anno ſequente compoſuerunt. Ibi enim illi *obedientiam in eo caſu Epiſcopis* iterum iterumque *offerunt*, ſi veram doctrinam doceri & ſacramenta rectè adminiſtrari permittant atque à tyrannide abſtineant. (**) Nullumque dubium eſt, Proteſtantes HERMANNI & GEBHARDI, Archiepiſcoporum Colonienſium, ſi quidem ſervare dignitatem illi ſuam potuiſſent, ordinationem & autoritatem exoſculaturos fuiſſe. Nihil verò clarius illo JAC. HEERBRANDI, Cancellarii Tubingenſis effato: *Saluberrimum eſſet, ſi ſingulæ provinciæ ſuos haberent Epiſcopos & hi Archiepiſcopum.* (***) Sed hæc quidem de noſtris ſufficiant.

§. V.

A Theologis Auguſtanæ Confeſſioni addictis ad Theologos Reformatos ubi pedem proferimus, in ampliſſimum tractationis campum exſpatiari utique poſſemus, niſi otia nobis hìc feciſſet Theologus Belga præſtantiſſimus, FRIDERICUS SPANHEMIUS. Is ab HENRICO COMPTONO, Epiſcopo Londinenſi quæſitus, quid de ſucceſſione Epiſcopali Anglicanâ ſentiret, non ſolùm, quanto in pretio eam haberet, ipſe teſtatum fecit, ſed & magnam Theologorum Reformatorum phalangem in medium adduxit, quorum eadem eſſet ſententia. Et primum quidem in dedicatione ſpeciminis ſtricturarum ad libellum nuperum Epiſcopi Condomenſis, poſt Meldenſis, ad Epiſcopum Londinenſem ita fatur: *Nec obſcuri ſunt in Galliâ ipſâ Reformata illi Theologi, quorum ſi votis fuiſſet locus, nec interceſſiſſent obices removeri neſcii, accepiſſent plerique formam Epiſcopalis diſciplinæ. Quod conſtare ſibi ex probatæ fidei teſtibus ſcripſit pridem Georgius Downamus defenſionis ſuæ Epiſcopalis libro IV. imò ex præſtantiſſimorum in Francia & Belgio quoque Theologorum ore accepiſſe ſeſe profeſſus eſt Auguſtiſſimus Rex veſter in regia declamatione anno ſuæ reſtitutionis, qui fuit hujus ſeculi ſexage-*

(*) Conf. eundem SECKENDORF. l. c. f. 500. a.

(**) Vide eundem SECKENDORF. l. c. f. 531.

(***) In compendio Theologiæ, loco de Eccleſia p. 729. 730.

Digitized by Google

ſexageſimus. Citareque hanc in rem Caſaubonos, Camerones, Diodatos, Bochartos, Langlæos ac vivos etiam teſtes proclive foret. Eſt & utique, quòd veneremur multis nominibus Epiſcopi *eam appellationem, quâ altero jam à Chriſto ſeculo eminuiſſe ſupra Presbyteros in majoribus Eccleſiis Viros verè Apoſtolicos adeò eſt probatum publicis tabulis, ut, qui inficias iverint, rariores equidem appareant. Quantum etiam Britannicæ reformationis opus, Thomæ primùm Cranmeri, Cantuarienſis Primatis, dein Matthæi Parkeri, Edmundi Grindalli ſtudiis, quantum pientiſſimorum ſeu in proximâ, quam occupas ſede, ſeu per Diœceſes reliquas, Epiſcoporum autoritate, doctrinâ, ſcriptis, laboribus, quin martyrii conſtantiâ promotum aſſertumque fuerit, Annales veſtri fidem faciunt & itura ad omnem poſteritatem monumenta. Ac, ut palliis etiam & lituis aſſurrexerint, Romana modò ſervitus ac ſuperſtitio ejuraretur, ut infulatos Britanniæ veſtræ Patres ipſumque Epiſcopalem ordinem, ſicuti locorum conditio permitteret, habuerint reverenter primi in Germania, Bohemia, Polonia, Helvetia, Gallia ac Belgio noſtro Reformatores, nec vel Calvinos, vel Bezas vel Genevates excipimus, eſt jam ab aliis veſtræ gentis ſcriptoribus obſervatum. Cumprimis id teſtati frequentius familiaribus in epiſtolis, qualis illa Bezæ ad Grindallum Londinenſem, in Prædeceſſoribus quondam tuis, ſcripta anno ævi ſuperioris LXVI. quales innumeræ aliæ, etiam* ἀνέκδοτοι, *quas inter duæ penes me MSS. Davidis Parei* & quæ ſequuntur, *in quibus* Epiſcopalem ordinem *tantum abeſt, ut iſte Britannis invideat, ut etiam ſalubriter obſervari ab iis populis ſentiat, prout rectè & utiliter diu ſervavit Chriſti Eccleſia. Ac prudenter, ſi quid judico, ſummus nuper Bochartus &c. in eandemque Molinæos, Salmaſios, Blondellos, Capellos, Meſtrezatios, Amyraldos ſententiam cum Bocharto conſpirâſſe horum ex ſcriptis liquet.* Hactenus SPANHEMIUS, Eccleſiæ reformatæ lumen olim ſplendidiſſimum. (*)

§. VI.

Quæ verò hîc ὡς ἐν συνόψει ſaltem affert SPANHEMIUS, ea alibi, allatis viro-

(*) Vide Opera Spanhemiana T. 3. f. 1017. 1018. Sed ante SPANHEMIUM plurima Reformatorum Theologorum teſtimonia hùc ſpectantia jam congeſſerat FRANC. MASONUS, in libro Anglico de validitate ordinationis Miniſtrorum Reformatarum ultramarinarum, qui Londini A. 1621. prodiit, & Gallicè verſus fuit à CLAUDIO GROTESTE DE LA MOTHE in entretiens ſur la correſpondance fraternelle de l'Egliſe Anglicane avec les autres Egliſes Reformees pag. 411. ſqq. itemque ED. STILLINGFLEETUS in Irenico, a vveapon ſalve for the Churches Wounds P. 2. Ch. 8. §. 4. p. 400 ſqq. Addatur maximè idem LA MOTHE in libro citato, ubi & commercium Epiſtolicum recentiſſimum Epiſcoporum Anglorum Univerſitatisque Oxonienſis & Genevenſis datâ opera recenſet.

virorum horum effatis, deducit prolixius. Velim autem omninò, ut conferat hîc lector *Epiſtolam ad amicum* contra Joh. Van der-Waeyen, Theologum Franequeranum (*) hoc de argumento ſcriptam itemque *animadverſiones de Eccleſiarum politiâ variâ & liberâ deque Anglicano Epiſcopatu*, (**) atque etiam *judicium ſuper diſſidio Anglicano & capitibus, quæ ad Unionem ſeu comprehenſionem faciunt.* (***). Tot verò hîc in unum jacta conſpiciuntur Theologorum Reformatorum pro dignitate Epiſcopali teſtimonia, ut neſcias, unde recenſendi initium ſumendum ſit. Placet tamen pedem pauliſper ſiſtere in animadverſ. XVIII. ubi Jo. Calvini allegantur hanc in rem loca, (****) qui, etſi aliâs Hierarchiæ Epiſcopali haud faverit, aliquando tamen in mitiorem egregiamque prorſus ſententiam deſcendit. Id quod & ex iis patet, quæ Jo. Strype in vitâ Matthæi Parkeri refert, ubi memorat, Calvinum & ad Eduardum VI. & ad Eliſabetham Reginam ſcripſiſſe, ſe cum ſuis Hierarchiam Epiſcopalem Anglicanam lubentiſſimè agniturum eamque & ſuis in Eccleſiis introducturum, ſi fieri poſſit. (*.*) Idem ferè de Theod. Beza narrat, verbis ejusdem adductis, Strypius, (.*.) atque etiam Spanhemius. (*.*.) De Petro Martyre & de Martino Bucero, qui ipſimet reformationi Anglicanæ, ſervato prorſus Epiſcopatu, manum admoverunt, nemo eſt facile, qui dubitet. Sed reliquis quidem, qui infiniti ſunt, nominandis ſuperſedemus. Adiri poteſt, uti jam diximus, Spanhemius. Addi poteſt Gerh. Jo. Vossius in epiſtolâ ad Cl. Salmasium, qui itidem autoritatis & ordinis Epiſcopalis reductionem optat, atque plurimos Theologos

ὁμο-

(*) Controverſiæ hujus hiſtoriam refert HENR. LUDOLFUS BENTHEMIUS *in dem Holländiſchen Kirchen und Schulen-Staat* P. 2. C. 2. §. 28. ſqq. p. 62. ſqq. Ad. de origines juris Eccleſiaſtici C. 3. art. 3. p. 100. ſqq.

(**) Vide Operum T. 2. f. 1034. ſqq. 1106. ſqq.

(***) L. c. f. 1262. ſqq.

(****) L. c f. 1244 1254. Optârim, hæc ut teſtimonia legiſſet P. BÆLIUS, antequàm ſcripſiſſet, quæ ſcripſit in Dict. Hiſt. & Crit. in BUÇERO f. 682. a. itemque in reponſe aux queſtions d'un Provincial T. 5. Ch. 13. ubi probare contra Spanhemium conatur, Reformatos, maximè Gallos Epiſcopatum damnare.

(*.*) Vide Bibliotheque Angloiſe T. 1. P. 1. art. 13. p. 402. ſqq.

(.*.) Vide l. c. p. 407. 408.

(*.*.) Op. T. 2. f. 1060. 1601. in notâ, & f. 1244. 1245. alibique, e. g. f. 1254. 1255.

ὁμοψήφους allegat. (*) Nec tacendum & hoc eſt, quòd, cum Epiſcopi Anglicani in Synodo Dordracenâ contra propoſitionem de æqualitate Miniſtrorum Eccleſiæ ſecundùm Jus divinum proteſtarentur & cauſſarentur, omnes iſtas in Belgio religionis turbas ex eo oriri, quòd Epiſcopis deſtituerentur, Theologi Belgæ reſponderint, ſe & Eccleſiam Anglicanam & ordinem Epiſcopalem facere maximi eumque cupere in Eccleſiis ſuis ſtabilitum, etſi id pro præſenti rerum ſtatu fieri non poſſit, imò BOGERMANNUM Præſidem expreſſè repoſuiſſe: *Nobis non licet eſſe tàm beatis.* (**) Denique neque hoc omittendum eſt, Reformatos Gallos A. MDLI. Jo. ANTONIUM CARACCIOLUM, Epiſcopum Trecenſem, cùm fidem Romanam abjurâſſet, Epiſcopum agnoviſſe, licet denuò ordinatum, ordinatione ſcilicet non χειροθετικῇ ſed εἰρηνικῇ, καταλλακτικῇ, εὐλογητικῇ. (***) Sed hæc ſufficiant.

§. VII.

Quæ cùm ita ſint, non eſt quòd Presbyterianorum, & Puritanorum cohors nos multum in viâ moretur. Certè maxima Theologorum Reformatorum pars, uti ex locis à SPANHEMIO adductis patet, ipſorum contumaciam atque duritiem damnat. Et referremus ſanè hîc verba, niſi brevitati ſtudendum nobis eſſet. Fatemur, eſſe & alios, qui in alia abeant, (****) & ex Puritanorum ſectâ itidem autorum maximam celebrari copiam, inter quos DAVID CALDERWOODUS eminet, qui ſub nomine EDWARDI DIDOCLAVII famoſum illud *altare Damaſcenum* (*,*) ſcripſit. Sed, ut verum fateamur, attentionem vix meretur jejunum opus.

§. VIII.

Remonſtrantes in Apologiâ ſuâ *epiſcopaturire* dudùm edixit GISB. VOETIUS,

(*) Vide epiſtolas Voſſianas à Colomeſio editas n. 481. f. 469

(**) Vide SIM EPISCOPIUM in Apol Remonſtr. C. 21. p. 226. FR. SPANHEM. Oper. Theol. T. 2. c. 1060. 1061. & BENTHEM. l. c. p. 87. ſqq

(***) Vide BÆLII dict. Hiſt. & crit in *Caracciol.* t. 760 761. ubi ita ille de Caracciolo hoc: *Il pouvoit y avoir des Prélats, qui euſſent rompu avec l'Egliſe Romaine, s'ils euſſent été aſsûrés de conſerver leur Epiſcopat en ſe faiſant confirmer par les Reformés.* Certè maximam reformationi lucem hoc daturum fuiſſe, dubio caret.

(****) Vide e. g. GISB. VOET. Poſit. Eccl. P. 2. p. 832. ſqq

(*,*) Nova editio Lugduni Batav. A. 1708. prodiit. Jam hîc C V. de Epiſcoporum Anglicanorum dignitate & poteſtate agitur, ubi videas, DANJ. TILENI parænesin ad Scotos refutari.

Digitized by Google

VOETIUS, (*) qui & hanc in rem HUG. GROTIUM allegat. (**) Et ſanè GROTIUS hierarchiam Epiſcopalem Anglicanam habuit maximi. Hinc & Remonſtrantibus *ſuaſit, ut conſtituerent inter ſe quosdam in eminentiore gradu, ut Epiſcopos, & ut ii χειροθεσίαν ſumerent ab Archiepiſcopo Hyberno*, (Joannem Bramhallum putat,) *& ita ordinati ordinarent deinde Paſtores cæteros*, quæ ipſa in literis ad fratrem ſub initium anni, quo mortuus eſt, ſcripſit. Memorat & BRAMHALLUS idem, GROTIUM *affectu amiciſſimum & genuinum filium Eccleſiæ Anglicanæ fuiſſe ejusque communionem ſuaſiſſe uxori & amicis.* (***) Exſtat locus, ubi optat idem, *ut προστασία epiſcopalis conſtituatur ubique.* (****) Nec profectò & Jo. CLERICUS ordini epiſcopali, maximè Anglicano minùs favet. En verba Viri judicioſiſſimi: *Je ſuis perſuadé, que la diſcipline Epiſcopale ſans tyrannie eſt LA MEILLEURE, comme l'experience le fait voir, lorsqu'on peut l'établir ou qu'on la trouve toute établie.* Addit mox idem: *Je reſpecte & j'honore l'Egliſe Anglicane, comme la plus illuſtre de toutes les Egliſes Proteſtantes, où l'on voit le plus grand nombre de ſavans hommes & d'où il eſt ſorti une infinité d'ouvrages pleins de bon ſens, de ſavoir & de piete.* (*.*) Scribit idem alibi: *J'ai toujours fait profeſſion de croire, que le Gouvernement Epiſcopal eſt d'inſtitution Apoſtolique & par conſequent tres bon & tres legitime, qu'on n'a eu aucun droit de le changer en aucun lieu, à moins qu'il ne fut pas poſſible de reformer autrement les abus qui ſ'étoient gliſſés dans le Chriſtianiſme comme on ſait, qu'il eſt arrivé en France, dans les Provinces Unies; en Suiſſe & ailleurs, où l'on fût obligé de changer le gouvernement établi, par ce qu'on n'en pouvoit obtenir aucune reformation, que d'ailleurs on a dû le conſerver en Angleterre, où la reformation ſ'eſt pû faire ſans le changer, qu'ainſi les Proteſtans, qui ſe trouvent en Angleterre ou en d'autres lieux, où il y a des Evêques, font tres mal de ſ'en ſéparer, que ce ſeroit encore plus mal fait que d'eſſayer de le détruire pour établir le Presbyterianiſme ou le Fanatiſme ou l'anarchie.* (.*.) Hactenùs celeberrimus CLERICUS, qui & in libello de eligendâ inter Chriſtianos diſſentientes ſententiâ §. XI. itidem fatetur, *diſciplinam Epiſcopalem, qualis ſit in Magnæ Britanniæ parte meridiana, ubique proximo poſt Apoſtolos ſeculo obtinuiſſe, unde eam eſſe inſtitutio-*

(*) Polit. Eccl. P. 2. p. 833. (**) p. 834.
(***) Vide teſtimonia de H. GROTII adfectu erga Eccleſiam Anglicanam ſub finem libri de veritate Religionis Chriſtianæ à JO. CLERICO edita p. 362. 376. Adde & p. 354. 355 in notâ.
(****) In adnot. ad conſult. Caſſandri art. 14.
(*.*) Bibl. choiſ. T. 10. art. 7. p. 307. 308. T. 21. P. 1. p. 3.
(.*.) Bibl. choiſ. T. 20. P. 2. p. 398. 399.

inſtitutionis Apoſtolicæ, colligere liceat. Addit, Presbyteranam à Proteſtantibus reliquis *ideò tantùm introductam eſſe, quod Epiſcopi nollent concedere iis, qui doctrinam & mores Chriſtianorum emendatione neceſſaria indigere contendebant, emendanda ea eſſe, quæ corrupta conquerebantur. Alioqui, ſi Epiſcopi tunc temporis idem facere ubique ſponte ſua voluiſſent, quod in Anglia haud multò poſt factum eſt, regimen illud etiamnum hodiè apud omnes, qui ſeceſſerunt ab Eccleſiâ Romanâ, obtineret, & innumeræ calamitates, quæ, omnibus perturbatis ac convulſis, contigerunt, anteverti potuiſſent. Nulla enim fuit ratio, ſi verè rem æſtimemus, mutandi regiminis præter hanc, quòd, ſtante vetere regimine, æqui nihil impetrari poſſet.* Quæ omnia utique rectiſſimè dicuntur.

§. IX.

Aſt redimus ad Auguſtanæ Confeſſionis Theologos, ex quibus ſaltem antiquiores ſupra nominavimus. Nunc, quæ recentiorum de Eccleſiâ Anglicanâ, Epiſcopali illâ, mens ſit, paucis enarrandum eſt. Et primùm quidem in ſcenam hic producimus PHIL. JAC. SPENERUM, qui, quo loco Eccleſiam Anglicanam habuerit, variis in locis oſtendit. Certè, ubi rationem exponit, quâ unio inter Lutheranos & Reformatos pangi commodiſſimè poſſit, ita mentem ſuam enarrat: *Dum Magnæ Britanniæ Rex veſtram adhuc ſequeretur profeſſionem* (ita quidem ille ad Theologum Reformatum Gallum die XVII. Jan. A. MDCLXXXIII.) *ſæpè rem eam animo volvi, non deſperandum eſſe de negotii difficillimi ſucceſſu proſpero, ſi DEus corda & noſtrorum Arctoorum Regum & ipſius ad hoc conſilium ſancto impulſu regeret, horumque autoritate Theologi utrinque pietate, eruditione, Zelo pro divinâ gloriâ non carnali ſed cæleſti & moderatione præſtantes in timore Domini congregarentur, de unione tàm ſancta acturi. Cogitavi enim, inter Theologos & Eccleſias, quas nunquam adhuc diſſidia vel quicquam ejus, quod affectus commovere ſolet, exacerbârunt, ſerenioribus animis de re iſtâ agi, quàm uti tractatur ea ab aliis, qui pectoribus infeſtis non ſemel priùs congreſſi ſunt.* Idem poſt pauca: *Accedit, quòd inter iſtas Eccleſias, ex quo Anglia abſoluto decreto tantùm non publicè nuncium miſit, faciliùs conveniri poſſit, offenſionis petrâ præcipuâ è medio ſublatâ, nec diffiteor audiviſſe ex amicis, qui non paucis è præcipuo Clero Anglicano locuti erant, quàm in aliis quoque articulis nobis PROPIUS ACCEDANT. Sperabam porrò, Anglicana Eccleſiâ ſeptentrionalibus unitâ Franciam nullâ morâ ſecuturam, quo facto in Germaniæ finibus & vicinis regionibus, in quibus negotium graviores difficultates, quòd experiatur, mihi certiſſimum eſt, unde ab illis initium ducendum non foret, continuari, quod alibi*

Digitized by Google

feliciter cœptum, poſſet. Ubi verò vivo Rege ultimo Angliæ tale nihil tentatum eſt, (quò tamen inclinare animos DOMINO καρδιογνώστῃ ſi voluiſſet, FACILLIMUM futurum erat,) nunc verò ſub præſenti Rege (Jacobo II.) *ne ſperari quidem poteſt, ita ſpes mihi exigua ſupereſt, ſucceſſus cœlitùs exſpectandos eſſe hiſce conſiliis: quamvis ſimul fatear, hâc ſola cauſa manum omninò retrahi non debere.* (*) Et verò eadem prorſus alibi repetit idem celeberrimus Spenerus. Recenſebimus verba, licet eundem ſenſum fundentia: *Si Angliæ Rex adhùc Reformatam religionem ſequeretur, rem LONGE FACILIOREM credidiſſem auctorque fuiſſem, ut Arctoi noſtri Reges & Anglus ſua autoritate inſtituiſſent CONVENTUM THEOLOGORUM doctorum, cordatorum & pacis amantium, additis etiam Conſiliariis politicis prudentibus. In eo conventu de toto negotio agi, &, ſi divina gratia conventum eſſet, cujus ſpem mihi feciſſet Eccleſiæ Anglicanæ à dogmate Gomaræo ſeceſſus, quod actum eſſet, reliquis Eccleſiis communicari potuiſſet. Anglicam Eccleſiam haud dubito mox ſecuturos fuiſſe Gallos & ad minimum in Germania quàm plurimos, qui paulatim cæteros etiam poſt ſe trahere potuiſſent, qui in Helvetia & Batavia magis rigent. Hanc verò commoditatem quòd manibus elabi paſſa fuerit divina providentia, omen mihi paulò triſtius eſt, qui longè majores difficultates prævideo in Germania, negotio ſuſcepto. Nec tamen nunc etiam omnem ſpem abjiciam, GNARUS, ALIQUANDO Deum, quæ decrevit, in illum temporis articulum differre, quo ſpei minus ſupererat, ut ita ipſius virtuti quàm humanæ providentiæ univerſa acceptum ferre malimus.* Hactenùs Spenerus, qui & in ſequentibus de ratione, quâ totum negotium in hoc conventu tractandum ſit, plura eaque egregia differit. (**) Quin & alibi idem de Eccleſiâ Anglicanâ ſentit egregiè eademque denuò repetit, ut loca inferiùs allegata monſtrant. (***) Quid verò & de ſucceſſione & ordine Epiſcopali Eccleſiæ

Angli-

(*) Conſil. Theol. lat. P. 3. p. 474. 475.

(**) Conſil. Theol. lat. P. 1. p. 104. 105. Epiſtola illa poſterior data eſt de 23. Decembr. 1686.

(***) Vid. Theologiſche Bedencken P. 4. p. 496. 497. & letzte Theologiſche Bedencken P. 1. p. 203. P. 3. p. 714. 715. Sed dixerit quis, Eccleſiam Anglicanam adeò ad pacem inter Proteſtantes componendam haud aptam eſſe, ut potiùs de inteſtinis diſſidiis ſuis tollendis & Presbyterianis in gremium ſuum reducendis cogitare debeat, quàm de tollendo Proteſtantium transmarinorum ſchiſmate. Id verò objectum ſibi, cum A. MDCLXXXVI. in Germaniâ verſaretur, à celeberrimo quodam Theologo ex noſtris fuiſſe memorat GILBERTUS BURNETUS, Epiſcopus olim Salisburienſis. En verba, quæ ad calcem præfationis in expoſitionem XXXIX. articulorum Eccleſiæ Anglicanæ ponit f. IX. X. *I ſhall conclude this preface vvith a reply, that a very eminent*

Anglicanæ SPENERUS ſenſerit, ex eo ſolo patere abundè poteſt, quòd JO. ERNESTO GRABIO, ad Pontificios ob defectum ſucceſſionis Epiſcopalis in Eccleſiis Proteſtantibus abiturienti conſilium dedit, ut Anglicanæ Eccleſiæ, quæ

nent Divine among the Lutherans in Germany made to me, vvhen i vvas preſſing this matter of union vvith the Calviniſts upon him vvith all topicks, vvith vvhich i could urge it, as neceſſary upon many accounts, and more particularly vvith relation to the preſent ſtate of affairs. He ſaid, he vvonder'd much to ſee a Divine of the Church of England preſs that ſo much on him, vvhen vve, notvvithſtanding the dangers, vve vvere then in (*it vvas in the year* 1686.) *could not agree our differences. They differed about important matters concerning the attributes of God and his Providence, concerning the Guilt of Sin, vvhether it vvas to be charged on God or on the Sinner, and vvhether men ought to make good uſe of their faculties or if they ought to truſt entirely to an irreſiſtible Grace? Theſe vvere matters of great moment. But, he ſaid, vve in England differed only about forms of Government and vvorſhip and about things, that vvere of their ovvn nature indifferent, and yet vve had been quarrelling about theſe for above an hundred Years and vve vvere not yet grovvn vviſer by all the miſchief, that this had done us, and by the eminent danger vve vvere then in. He concluded:* Let the Church of England heal her ovvn breaches and then all the reſt of the Reformed Churches vvill vvith great reſpect admit of her mediation to heal theirs. *J vvill not preſume to tell, hovv i anſvvered this. But i pray God to enlighten and direct all men, that they conſider vvell, hovv it ought to be anſvvered.* Hæc BURNETUS. Sed, quid reſponderit egregii, facilè divinamus. Quanta ſcil. ab Eccleſiâ Anglicanâ ad reducendos in gremium ſuum Presbyterianos & Independentes inſumta fuerit opera, maximè & GUILIELMI III. tempore, ex hiſtoriâ Eccleſiæ Anglicanæ patet, ubi quàm maximè ea, quæ hanc in rem ſcripſere SPANHEMIUS, NICHOLS, PEIRCIUS, LARREJUS, conferri quoque velimus. Et quis dubitet, unionem Proteſtantium, ſi unquam contingeret, & Eccleſia quoque Anglicana in conſortium hîc veniret, magnum pondus quoque & momentum ad reducendos diſſentientes in Angliâ afferre poſſe? Quod reſtat, quæ hìc memoramus, haud congruunt cum iis, quæ refert BERNHARDUS FONTENELLIUS dans l'eloge de Mr. Leibniz, quod extat dans l'hiſtoire de l'Academie des ſciences 1716. p. 146. *Le ſavant Evêque de Salisbury* M. Burnet *ayant eu ſur la reunion de l'Egliſe Anglicane avec la Lutherienne des vües, qui avoient été fort goûtées par les Theologiens de la Confeſſion d'Augsbourg*, Mr. Leibniz *fit voir, que cet Evêque, tout habile qu'il étoit, n'avoit pas tout à fait bien pris le nœud de cette contro-*

Digitized by Google

quæ ſucceſſione iſtâ gaudeat, ſeſe adjungat. Id quod conſilium & GRABIUS poſteà ſecutus eſt. (*) SPENERO adjungimus HECTOREM GOTFRIDUM MASIUM, Theologum Danum, qui tùm in Daniâ orthodoxâ, tùm in literis ad BARTH. BOTSACCUM non ſaltem harmoniam Liturgiæ ſed etiam dogmatum, maximè in articulo de abſoluto decreto inter Eccleſiam Anglicanam & noſtras urget ſed & expreſſè ait, pacem eccleſiaſticam mutuam eò faciliùs inter eas conciliari poſſe. (**) Sequatur ponè DANIEL SEVERINUS SCULTETUS, Theologus Hamburgenſis, qui conſenſum Eccleſiæ Anglicanæ cum noſtrâ itidem miris modis evehit eamque *verè Evangelicam* eſſe ait. (***) Quartus accedat ANDREAS ADAMUS HOCHSTETTERUS, Theologus Tubingenſis longè præſtantiſſimus. Hic in oratione de utilitate peregrinationis Anglicanæ ad d. XI. Sextil. MDCXCVII. Tubingæ recitatâ ita inſit. (****) *Et quem quæſo, noſtris præcipuè ſacris addi ctum, antiquiſſimæ Eccleſiæ habitum contemplari coràm haud afficiat? quam & hodie inter Reformatas purgatiſſimam æque noſtris PROPINQUIUS diſtantem TOTO PECTORE lætamur.* Alia addit Vir egregius, quæ & à nobis addi hìc poſſent, ſi ita videretur. Nil dicam de HENR. LUDOLFO BENTHEMIO, qui Eccleſiæ Anglicanæ ſtatum libro Germanico commendavit & recenſuit. Nil de anonymis illis, qui doctrinam Eccleſiæ Anglicanæ apud nos enarrârunt. (*.*) Unus inſtar omnium ſit SEVERINUS LINTRUPIUS, Theologus Hafnienſis eruditiſſimus, qui *Angliam Lutheranizantem* dudùm luci dare molitus eſt, cujus

controverſe, & l'on pretend, que l'Evêque en convint. On ſait aſſès, qu'il s'agit la des dernières fineſſes de l'art & qu'il faut être veritablement Theologien même pour s'y méprendre. Sed ipſum Leibnitium puncta diſſenſûs inter Eccleſiam noſtram & Anglicanam acu haud tetigiſſe, maximè in dogmate de præſentiâ reali corporis Chriſti in Euchariſtia, alibi à nobis demonſtratum eſt. Confer ſyntagma diſſ. Theol. p. 502. 509. & primit. Tubing. P. 2. p. 260.

(*) Vide diſſ. de ſucceſſione epiſcopali art. 2. in notâ.

(**) Vide diſſertationes Academicas Maſianas à SEVERINO LINTRUPIO editas T. 1. p. 997. 1034. 1035.

(***) l. c. p. 670. (****) p. 14.

(*.*) Huc & referendus Autor ille, qui edidit Send-Schreiben, vvas die Lehre der Kirche von Engelland in denen zvviſchen den Lutheranern und Reformirten ſchvvebenden Puncten ſeye. 1718. 8. ubi & TH. BRETTIUS, infra notandus refutatur. Sunt, qui BOEHMIUM, ſunt, qui MENZERUM, Paſtores Lutheranos tùm Londinenſes, è quibus poſterior poſteà Concionator aulicus Hannoveranus evaſit libellum enarraſſe ajant.

cujus prima ſtamina incendium Bergenſe, qui Bibliotheca ejus periit, abſumſit. (*) Qualis liber iſte futurus erat, oſtendit Vir inſignis in diſſertatione ampliſſimâ de contemtu Concilii Dordraceni in Angliâ ſeu *Eccleſia Anglicana veritatis Evangelicæ teſte*, ubi non ſaltem ipſe concentum Eccleſiæ Anglicanæ cum noſtrâ egregiè oſtendit, ſed & Theologorum noſtrorum copiam allegat, in laudes Anglicanæ Eccleſiæ effuſam, (**) imò & plurima alia affert, quæ digna utique memoratu ſunt atque ad inſtitutum noſtrum haud parum faciunt. Ita enim Sect. I. §. III. oſtendit ille, LUTHERI ſcripta, Auguſtanam Confeſſionem, HERMANNI, Archiep. Colon. Reformationem, aliosque Lutheranorum libros ad communem uſum in linguam Anglicanam fuſos ad reformationem Anglicanam haud parum contribuiſſe, primos Eccleſiæ Anglicanæ Reformatores, maximè verò TH. CRANMERUM LUTHERO faviſſe plurimùm, itaquoque, ut præſentiam corporis Chriſti realem in Euchariſtiâ cum ipſo crediderit, nonnullosque etiam ex iis LUTHERI converſatione atque informatione Wittebergæ familiariter uſos, Annales porrò Anglicanos tot nobis Martyres Lutheranos in gremio Eccleſiæ Anglicanæ paſſos ſiſtere, ipſam ANNAM BOLENIAM fuiſſe Lutheranam & religionis potius ſuæ quàm criminis, cujus inſimulabatur, invidiâ, ut SAM. PUFENDORFIUS memoret, oppreſſam, ipſum HENRICUM VIII. PHIL. MELANCHTHONE ad ſacra de religione conſilia plus vice ſimplici in Angliam evocato, ſolenni cum Proteſtantibus Germaniæ Principibus A. MDXXXVI. initâ conventione Smalcaldici fœderis patrocinium ſuſcepiſſe ac ſecuturum ſe in religione inſtaurandâ Auguſtanam Confeſſionem promiſiſſe, MART. quoque BUCERUM, LUTHERI conſortem, ad reformationem Anglicanam adhibitum, & quæ ejusmodi ſunt. (***) Idem LINTRUPIUS Eccleſiam Anglicanam §. VII. à Papiſmi, Socinianiſmi, Pelagianiſmi, & §. VIII. & IX. ab Arminianiſmi notâ operosè vendicat. Pergit poſtea & in Sect. II. §. I. Eccleſiam Anglicanam inter Romanam & Reformatam mediam eſſe & propiùs ad noſtram accedere oſtendit, §. II. Theologorum Anglicanorum moderationem cum Theologis Hafnienſibus & ABR. CALOVIO laudat, inter quos ne unus quidem extiterit, qui ſcripto publico noſtram convellere religionem ſuſtinuerit, §. III. elogia LUTHERI Anglicana recenſet, §. IV. Liturgiæ Anglicanæ

(*) Vide reliquias incendii Bergenſis ab ipſo editas p. 1. ſqq.

(**) Vide diſſertationes Maſianas (jam enim LINTRUPIUS diſſertationem illam ſub præſidio MASII Hafniæ die 6. Febr. A. 1696. defendit) T. 1. diſſ. 19. p. 609. ſqq.

(***) Imò primos Angliæ Reformatores fuiſſe Lutheranos confidenter ſcribit V. E. LOESCHERUS in der ausführl. Hiſtoria motuum. P. 2. L. III. C. 7.

glicanæ & noſtræ conformitatem in plurimis monſtrat, §. VI. & ſequentibus Anglos ab abſoluto decreto, gratiâ particulari & irreſiſtibili, itemque prædeterminationis errore receſſiſſe, adductis Theologorum Anglorum luculentiſſimis teſtimoniis, probat, §. X. de omnipræſentiâ Chriſti hominis, ejusdem adoratione, deſcenſu ad inferos aliisque doctrinis noſtris moderata & conſentientia eorundem effata exhibet, §. XI. de confeſſione privatâ & abſolutione ſacerdotali conſenſum Eccleſiæ Anglicanæ cum noſtrâ adſtruit, §. XII. eandem in formâ regiminis Eccleſiaſtici noſtræ proximam eſſe aſſerit, §. XIII. in loco de ſacramentis & baptiſmo conſenſum utriusque Eccleſiæ itidem urget & §. XIV. prolixè Eccleſiæ Anglicanæ de S. Cœnâ & præſentiâ reali mentem enarrat & oſtendit, tùm, quî ritus Anglicani & noſtri plurimum heic conveniant, tùm quî præſentia realis in Eccleſiâ Anglicanâ diu olim credita fuerit, (*) longumque Theologorum Anglicanorum veterum agmen hanc in rem producit, etſi haud diffiteatur, modernos eam rotundè negare & conſubſtantiationem nobis objicere, quam tamen hæreſeos & erroris fundamentalis haud inſimulent. Denique §. XV. Eccleſiam Anglicanam ad unionem eccleſiaſticam propiorem cum noſtrâ pangendam piis votis invitat. (**)

§. X.

Nec eſt, quòd ullâ ratione de optimo Eccleſiæ Anglicanæ erga Eccleſias Auguſtanæ Confeſſioni addictas affectu dubitemus, quæ SERENISSIMUM MAGNÆ BRITANNIÆ REGEM GEORGIUM dudùm tripudians in ſinum ſuum recepit, cujus & Primas, Archiepiſcopus Cantuarienſis illuſtriſſimus, GUILIELMUS tanto cum ardore Eccleſiarum Proteſtantium conſociationem dudùm urſit, (***) eâ fere ratione, quâ, ut id fieret, ex noſtris dudum præoptavit Theologus laudatiſſimus, Spenerus. Et verò, quid de Confeſſione noſtra Auguſtanâ ſentiant Theologi Angli, dudùm ex communi eorundem ore expreſſit Georgius Bullus,

(*) Id verò & jam probaverat LINTRUPIUS Sect. I. §. 3. p. 642. ſqq.

(**) Hæc invitatio, num ad palatum Theologorum noſtrorum rigidiorum ſit, diſputent alii. Sed ſic ſucceſſio Epiſcopalis facilè utique in Eccleſias quoque Auguſtanæ Confeſſionis omnesque alias Proteſtantes reduci poſſet. Quid de Eccleſiâ Anglicanâ ſentiat Autor noſter, expoſitum vide in præfat. anonymi Germanica ad illuſtriſſimi Archiep. Cantuar. GUIL WAKII Lehr-Säze der Engliſchen Kirche, qui liber Baſileæ 1723. 8. prodiit. p. 6. *Editor.*

(***) Vide JO. ALPHONSI TURRETTINI, Theologi Genevenſis præſtantiſſimi dedicationem Nubi Teſtium præmiſſam & JAC. BASNAGII Hiſtoire de la religion des Egliſes Reformées T. 4. p. 246. 247.

LUS, Epiſcopus haud ita pridem Menevenſis, cujus hæc verba ſunt: *Confeſſionem* Auguſtanam, *utpote omnium Reformatarum nobiliſſimam atque antiquiſſimam ita ſecuti ſunt Eccleſiæ noſtræ Proceres, ut, qui iſtam ignorat, articulorum noſtrorum mentem ac ſententiam vix rectè percepturus ſit.* (*) Nil dici præſtantius ab Epiſcopo ſummo potuiſſet, qui ex Confeſſione Auguſtanâ Anglicanam intelligi & explicari vult. Liceat addere verba PET. HEYLYNI, qui ita de Eccleſiæ Anglicanæ Reformatoribus: *They had a more particular reſpect to the Lutheran Plat-forms, the Engliſh Confeſſion or book of articles being taken many places vvord for vvord out of that of Augsburg and a conformity maint ained vvith the Lutheran Churches in rites and ceremonies &c. In reference to the points diſputed they adſcribed much to the aut ority of Melanchthon (not undeſervedly called the Phœnix of Germany) whoſe aſſiſtance they earneſtly deſired, whoſe coming over they expected &c. &c. and therefore, ſince they could not have his company, they made uſe uf his writings for their direction in ſuch points of doctrine, in vvhich they thought it neceſſary for the Church to declare her judgment.* Hæc HEYLYNUS. (**) Nec minus quoad hierarchiam Eccleſiaſticam conſentire Auguſtanos cum Anglis præcipui ex iisdem Theologi GUIL. LAUDUS, JO. BRAMHALLUS, TH. MORTONUS, JOS. HALLUS, JER. TAYLOR, JO. DURELLUS, PET. HEYLYNUS aliique paſſim fatentur. En quid ajat GUIL. LAUDUS, Archiepiſcopus olim Cantuarienſis præſtantiſſimus, de Epiſcopali dignitate apud Lutheranos ſervatâ diſſerens: *For in Svveden they retain both the thing and the name, and their Gouvernours of their Churches are and are called Biſhops, and among the other Lutherans the thing is ratained, though not the name. For inſtead of Biſhops they are called Superintendents and inſtead of Archbiſhops General Superintendents. And yet even here too theſe Names differ more in ſound, than in ſenſe. For Biſhop is the ſame in Greek, that Superintendent is in Latin.* Ita & Archiep. BRAMHALLUS: *The Lutherans retained Biſhops name in thing in the Kingdoms of Sweden and Denmark and the thing under another name of Superintendents in Saxony.* (***) Sed de ſucceſſione epiſcopali

(*) Harmoniæ Apoſtolicæ diſſ. poſter. C. 18. §. 6. f. 110. in operibus. Idem verò hic BULLUS eſt, qui & ſubordinationem perſonarum divinarum in S. Trinitate & juſtificationem ex operibus ſtatuit, refutatus eapropter ab ITTIGIO. Notavit id quoque E. S. CYPRIANUS im Unterricht von der Kirchlichen Vereinigung der Proteſtanten p. 326. ſqq. Quanto vero Zelo Arianiſmum in Eccleſia Epiſcopali ante aliquot annos gliſcentem, rogantibus Epiſcopis, Rex Angliæ proſcripſerit, explicavit cel. Autor in introd. in hiſt. Theol. lit. P. 2. p. 279. ſqq. *Editor.*

(**) Vide diſſert. Maſianas T. 2. p. 680. ss. ss.

(***) Vide l. c.

pali Suecia & Danicâ ſupra (*) diximus. Quamvis verò & in ordine noſtro eccleſiaſtico diverſitas dignitatis & officiorum reperiatur nullaque ſit *ἀναρχία* vel *ἰσοτιμία*, tamen ſucceſſionem epiſcopalem apud nos haud ſervatam eſſe conſtat.

§. XI.

Diximus ſupra, inter Theologos Anglos exſtitiſſe ne unicum quidem, qui contra Auguſtanos calamum ſtringere ſuſtinuerit. Exſtitit tamen ex recentioribus THOMAS BRETTIUS, adeò ſuis ob hanc rem inviſus, ut non ſit, cur quisquam niſi rerum prorſus ignarus ſuſpicetur, hominem hunc ex Eccleſiæ Anglicanæ mente convitia ſua ſparſiſſe. Publicam certè Anglorum indignationem pœnamque meritam ipſum incurriſſe novimus. (**) Etenim, quod de ubiquitate & præſentiâ ſubſtantiali carnis Chriſti nobis opponi poteſt, facili negotio diſſlatur, ſi conſideraverint ſaltem diſſentientes, nos haud exiſtimare, quòd humana Chriſti natura miraculoſè, localiter, phyſicè, naturaliter, diffuſivè, expanſivè, definitivè, carnaliter, aut alio quovis craſſo ſed ſaltem cœleſti, divino & ſpirituali modo & actu perſonæ, NON PROPRIO vel NATURÆ ubique locorum vel in ſacramento Euchariſtiæ ſit. Itaque, ſi ſaltem illi probe mentem noſtram heic inſpexerint, cætera quoque facile corruent, quibus diluendis nunc immorari inſtitutum noſtrum haud fert. Scilicet nec *conſubſtantiatio*, quæ eſt duarum ſubſtantiarum in unam mixtio, à noſtris in articulo de S. Cœnâ ſtatuitur. Abſit, abſit per omnem modum, ut abſurdam hanc hypotheſin ſtatuamus, qui corpus & ſanguinem Chriſti in S. Cœnâ ſaltem *ſpiritualiter* ſecundùm noſtram concordiæ formulam (***) accipi credimus. (****) Nec Papiſmi quoque ſuſpicionem Anglorum quisquam in Eccleſias Auguſtanas jecerit, qui Jo. FRICKII, Theologi Ulmenſis doctiſ-

(*) C. 2. §. 9 p. 361. ſqq.

(**) Edidit BRETTIUS *a revievv of the Lutheran Principles, shevving, hovv they differ from the Church of England.* London 1714. 8. Ejusdem furfuris opuſculum Londini eodem anno prodiit ſub titulo: *A letter to the* Author of the hiſtory of the Lutheran Church *from* a Country School-Boy. Aſt ab Anglis ipſis hac fuerunt refutata. Certè immanem fidei Lutheranæ ignorantiam miſeri hic libelli ubivis produnt. Vide & acta erud. Lipſ. A. 1716. p. 25. ſqq. & diſſertationes Maſianas T. 2. p. 635. atque vel maximè G. G. LEIBNITII libellum, cui titulus: *Anti-Jacobite*, A. 1715. Hannoveræ editum p. 48. ſqq. ubi quæ hanc in rem habet, curioſa utique lectu ſunt, alibi à nobis diluta.

(***) p. 756.

(****) Vide differt. Maſ. T. 1. p. 680. eeee, ffff.

doctiſſimi diatriben epiſtolicam de fide Lutheranorum in Romanam minimè pronâ & de orto apud Britannos è libello Helmſtadienſi ſcandalo ſub titulo *Britanniæ rectiùs de Lutheranis edoctæ* editam legerit. (*) Quemadmodum autem, quæ THOMAS ille BRETTIUS, Scriptorum miſerrimus, apud Anglos effutiit, attentione noſtra indigniſſima ſunt, ita &, quæ SEB. EDZARDUS de fundamentali diſſenſu inter Eccleſiam Evangelico-Lutheranam & Anglicanam (**) calamo acriore ſcripſit, Anglos haud curaturos eſſe exiſtimamus.

§. XII.

Licet autem res ita ſeſe habeat, licet de Eccleſiâ Anglicanâ Theologi etiam ex noſtris, uti vidimus, egregiè admodùm ſentiant, licet etiam iidem dignitati & ſucceſſioni Epiſcopali plurimùm faveant, licet denique argumentum Romanenſium, quo veritatem miniſterii apud nos ſacri ſubruere conantur, introductâ etiam apud nos ſucceſſione illâ epiſcopali atque ex Anglicanâ Eccleſiâ in noſtram quoque derivatâ prorſus extingui poſſit, tamen, cùm objectio hæc eapropter vaniſſima ſit, quòd in ipſa Eccleſiâ Romanâ nulla ampliùs ſucceſſio epiſcopalis invenitur, & ubique Eccleſiarum dudùm extincta eſt, (***) nec ad conſtitutionem Eccleſiæ neceſſaria eſt, (****) cùm & ipſi Romanenſes ſucceſſionem Epiſcopalem Anglicanam, quicquid etiam pro illa ſcripſerint hactenùs Theologi Angli, quacunque etiam in luce illam poſuerint, nihilominùs in dubium revocent, imò falſam eſſe cauſſentur, (†) cùm & de articulis inter nos & Anglos controverſis conveniri prius debeat, cùm & periculoſa ſit omnis in diſciplinâ etiam hierarchicâ innovatio, cùm denique, ſuccedente apud nos ordinatione Epiſcopali, Miniſtri Eccleſiæ apud nos eſſent reordinandi, non liquet, quî hoc rerum ſtatu ejusmodi negotium ſaltem ſemel ſimul-

(*) Prodiit Ulmæ 1709. 4.

(**) Prodiit hic libellus Francofurti vel potius Hamburgi 1718. 8.

(***) Per tradita in diſſ. de ſucceſſione Epiſcopali art. 6.

(****) Per tradita de originibus Juris eccleſiaſtici C. 2. art. 2. nota (m) Adde & l. c. notam (f) ubi negatur, Apoſtolos à Chriſto per impoſitionem manuum fuiſſe ordinatos, cum ſaltem anhelitum in ipſos geſtu oris immiſerit, dicens: Accipite Spiritum S. Aſt cum eos ad Evangelium ubique prædicandum deinceps mitteret, ipſis benedixit manus quoque imponendo. Luc. XXIV, 50.

(†) Vide diſſ. de ſucceſſione Epiſcopali art. 8. not. ** Aſt confer & infra ſupplementum I. editoris.

ſimulque ſuccedere poſſit. Si Eccleſiæ Septentrionales Evangelicæ ſucceſſione Epiſcopali canonicâ gauderent, negotium eſſet compoſitu facilius, licet ob præjudicia populi & ambitionem Cleri, inde quam metuerent fortean Principes, nihilominùs difficile. Quid inter Eccleſiam Anglicanam & Belgicam tempore GUILIELMI III. hic actum fuerit, ex operibus FRID. SPANHEMII patet, conſtatque etiam, quæ hanc in rem SPANHEMIO creata fuerit moleſtia. (*) Sententiam ſuam ſic dicit Jo. CLERICUS, cujus verba adponimus: *Presbyterana forma plerisque in locis*, ubi ſacra reformata fuere, *eſt inſtituta, quod ubi ſemel factum eſt, omnium, qui reipublicæ civilitis in locis præſunt, ita interſuit, intereſtque etiam hodiè, nihil mutari, niſi quis mallet propterea periculoſe turbari omnes ditiones, in quibus obtinet, quod prudentes nunquam concedent, neque eſt optandum. Forma regiminis conſtituta olim fuit ad conſervationem doctrinæ Chriſtianæ, non ad perturbationem Reipublicæ, quæ ſine diſcrimine ipſius religionis contingere vix poteſt. Itaque prudentes Viri, quamvis Apoſtolicam ſimilemque ubique adminiſtrandæ Eccleſiæ formam præoptarent, res in eo ſtatu, in quo ſunt, relinquendas potiùs putarunt, quàm adeundum, quod novarum rerum molitionem ſemper comitatur, periculum.* Hæc celeberrimus CLERICUS. (**) Cæterùm id, quod de reordinationibus dici poteſt, dubium facilè tollitur, ſi vel illi ſaltem ab Epiſcopo ordinarentur, qui nondum ordinati ſunt, ut ordinatio epiſcopalis ſenſim ſenſimque ſic introduceretur & ſucceſſu temporis vel tandem apud omnes obtineret, vel inter ordinationem abſolutam & ordinationem ἱερατικὴν, ſive conſociationis, εὐχητικὴν, εὐλογητικὴν ſive benedictionis & confirmatoriam ſaltem diſtinguatur. (***) Ita ſanè & in primitivâ Eccleſia ordinationes repetitæ

(*) Confer opera SPANHEMII T. 2. L. 8. 9. ubi & L. 8. quidem f. 1055. ſqq. 1105. ſqq. ubi continentur ſcripta apologetica Spanhemiana ad JO. VAN DER WAEYEN, L. 9. vero judicium ſuper diſſidio Anglicano & capitibus, quæ ad unionem ſeu comprehenſionem faciunt f. 1261. ſqq. Jam vero opus eſt, ut hic evolvas H. L. BENTHEMII Holländiſchen Kirch-und Schulen-Staat P. 2. C. 2. §. 28. ſqq. 82. ſqq. & origines juris Eccleſ. C. 2. art. 3. nota (n). Adde BÆLII reponſe aux queſtions d'un Provincial T. 5. p. 157.

(**) In libello de eligenda inter diſſidentes Chriſtianos ſententia §. XI.

(***) Ita ſanè SPANHEMIUS, qui concedit, Eccleſias Presbyterianas, quales omnes Reformatæ ſunt, hac ratione & ſub iſto ordinationis ſic repetitæ titulo cum Eccleſia Epiſcopali Anglicana uniri poſſe ordinationemque ſic repeti, ut prior nihilominus ſalva ſit. Verba ejus hæc ſunt: *Igitur non una probari poſſet aggregandorum* eorum, qui à Presbyteris ſaltem ordinati fuere, *ad Eccleſiam* Epiſcopalem *ratio. Primò, ſi recipiantur quidem ſolemni cum impoſitione manuum eâque Epiſcopali,*

titæ fuere, (*) ita in Eccleſiâ Anglicanâ ordinationes Reformatorum, licèt non ſemper, repetuntur, (**) ita & apud nos quoque reordinationes frequentari paſſim videas. (***) Sed hæc quidem de hoc argumento jam ſufficiant.

SÙP-

ſcopali, ita tamen, ut non cenſeatur hæc eſſe χειροτονικὴ *ſeu ordinationis, ſed veriùs declaretur ea* ἱερατικὴ ſive conſociationis *ad unionem Eccleſiæ* Epiſcopalis, *etiam* εὐχητικὴ, εὐλογητικὴ, *id eſt, voti & benedictionis in novo uſu vel exercitio S. Miniſterii, novo titulo, novâ miſſione aut præſentatione ad hanc vel illam paræciam aut Eccleſiam adminiſtrandam. Ita in Paulo & Barnabâ mittendis ad gentes, licet jam ante publico miniſterio functis legimus iteratam de novo fuiſſe impoſitionem Act. XIII, 3. quam ſanè Paulus uti etiam baptiſmum ab Ananiâ jam acceperat, unà cum chariſmatibus Spiritûs S. inde exorſurus miniſterium prædicationis Evangelicæ, collato textu* Act. IX, 15. 17 20. XIII, 3. Vide l. c. f. 1309.

(*) Ita Paulo manus ab Ananiâ fuere impoſitæ Act. IX, 17. ſurſusque Act XIII, 3. cum Antiochiæ is & Barnabas ad miniſterium verbi à Spiritu S. ſepararentur. Id quod & obſervavimus de origin. Juris eccl. C. 2. art. 2. notâ (e). Cæterum heic omnino conferri in hoc de reordinationibus argumento velim JO. MORINUM in commentario de ſacris Eccleſiæ ordinationibus Exerc. V. FRID. SPANHEMIUM in judicio ſuper diſſidio Anglicano & capitibus, quæ ad unionem ſeu comprehenſionem faciunt Sect. 9. 10. Opp. T. 2. f. 1303. ſqq. JOS. BINGHAMUM in antiqu. Eccl. L. IV. C. 7. §. 5. 7. 8. COURAYERIUM in *diſſ. ſur la validité des ordinations des Anglois* P. 2. Ch. 13 14. 15. p. 47. ſqq. & Mem de Tr. 1724. p. 417. ſqq. 1395. ſqq. 1726. p. 1132. ſqq. maximè vero & MICH. LEQUIEN in libro, cui titulus: *Nullité des Ordinations Anglicanes* T. 2. Ch. 2. 3. p. 306. ſqq. Adde diſſ. de ſucceſſ. epiſc. art. 7.

(**) Confer hic FRID. SPANHEMIUM Operum T. 2. f. 1303. maximè vero C. G. DE LA MOTHE in *entretiens ſur la correſpondance fraternelle de l'Egliſe Anglicane avec les autres Egliſes Reformées*, Entretien 4. 5. 6.

(***) Etenim, quando ab uno Paſtoratu ad alium promovetur, qui jam ad illum ordinatus erat, ad hunc reordinari in pluribus locis ſolet, etſi in aliis aliud obtineat. Secundum veteres autem canones ordinatio repeti neſcit, uti nec baptiſmus. Sed characteris impreſſi ejusque indelebilis ratio, quam adferunt Romanenſes, nulla valet, cum ejusmodi characterem veteres haud agnoverint. Solius itaque diſciplinæ hæc res eſt,

Digitized by Google

SUPPLEMENTUM
I. EDITORIS
DE
SUCCESSIONE EPISCOPALI ANGLICANA.

QUod ſupra promiſimus, nos recentioris controverſiæ, inter Anglos Galloſque de ſucceſſione Epiſcopali Anglicanâ, his ipſis temporibus quæ agitatur, hiſtoriam enarraturos, id nunc bonâ cum lectoris pace hîc exſequimur. Antequam verò rem ipſam adgrediamur, de controverſiæ hujus præludiis pauca quædam monemus. Scilicet & BOSSUETUS & MASSUETUS ordinationes Anglicanas invalidas eſſe denuò pronunciaverant, uti in diſſ. de ſucceſſ. epiſc. art. 8. notâ ſecundâ ſub initium autor monuit. Mirum hinc, produci à COURAYERIO mox laudando epiſtolam Gallicam à BOSSUETO ad MABILLONIUM tunc Romæ agentem A. 1685. 12. Aug. Germiniaci datam, quam in preuves juſtificatives p. 1. 2. dat aitque in præfatione ſibi communicatam eſſe à VINCENTIO THUILLIER, Monacho Benedictino è Congr. S. Mauri, qui les Ouvrages poſthumes de Mabillon Pariſiis A. 1724. 4. edidit, & licet varias ad Mabillonium epiſtolas Mabillonianis interſeruerit T. 1. L. 5. hanc tamen haud exhibet. Ita verò ibi: *Pour l'affaire d'Angleterre, outre la difficulté des premiers Evêques, auteurs du ſchiſme, il y en a encore une grande du tems de Cromwell, où on prétend, que la ſucceſſion de l'ordination a été interrompûe. Les Anglois ſoutiennent que non, & pour la ſucceſſion dans le commencement du ſchiſme ils ſoutiennent, qu'il n'y a aucune difficulté & il ſemble, qu'ils ayent raiſon en cela. Cela dépend du fait & le ſaint Siège ne manquera pas d'agir en cette affaire avec ſa circonſpection ordinaire.* Quæ ultima verba ſubinnuunt, Jacobum II. Angliæ Regem tùm de dignitate Epiſcoporum Anglorum, validâ an invalidâ, ſedem Romanam interrogâſſe. Quicquid hujus ſit, ſucceſſionem Anglicanam etiam negavere Jeſuitæ Pariſienſes, qui in *Memoires de Trevoux* 1709. Mars art. 34. p. 464. ſqq. itidem calamum, & quidem, qui mos eorum eſt, ſatis rudem adverſus ordinationes Anglicanas ſtrinxerunt. Succeſſit Abbas GOULDIUS in libro, cui titulus: *La veritable croyance de l'Egliſe Catholique*, Pariſiis A. 1710. primùm edito & poſtea A. 1720. ibidem recuſo p. 184. ſqq. ubi habetur diſſ. Gallica EUSEBII RE-

NAUDOTII

NAUDOTII, in quâ probare is conatur, ordinationes Anglicanas eſſe invalidas. Hiſce omnibus pollicem preſſit Romanenſis Anglus, THOM. WARDUS, cujus exſtat *the controverſy of ordination truly ſtated, as far as it concerns the Church of England by lavv eſt abliſhed* London 1719. 8. Sed GOULDIUM quidem ſeu potius RENAUDOTIUM refutatum ivit autor quidam anonymus isque Anglus in *epiſtolâ ad amicum de verâ & non interrupta Epiſcoporum ad nos uſque Anglorum ſucceſſione*, quæ ſine nomine autoris & loci annique impreſſionis edita fuit A. 1722.4. & recenſita habetur in *Memoires de Trevoux* 1722. Mars art. 23. p. 468. ſqq. WARDUM verò refellit DANIEL WILLIAMS, Presbyter Anglicanus in libro, qui titulum gerit: *The ſucceſſion of Proteſtant Biſhops aſſerted, or the regularity of the ordinations of the Church of England juſtify'd, vvherein the firſt Proteſtant Biſhops are clear'd from the aſperſions lately caſt upon them by Mr. THOMAS WARD, a Romaniſt, in his book, intituled* the Controverſy of ordination truly ſtated &c. London 1721. 8. Anglum iſtum autorem anonymum alius anonymus ſed Gallus adgreſſus eſt eidemque oppoſuit *difficultés propoſées à l'Auteur de la lettre Apologetique pour la ſucceſſion des Evêques de l'Egliſe Anglicane*. Exſtant hæ in *Memoires de Trevoux* 1722. Avril art. 38. p. 708. ſqq. Suppetias verò illi ſed largas tulit Canonicus quidam & Bibliothecarius S. Genovefæ Pariſienſis, FRANCISCUS LE COURAYER, Vir doctiſſimus. Hic enim edidit librum in duas diviſum partes ſub titulo: *Diſſertation ſur la validité des ordinations des Anglois & ſur la ſucceſſion des Evêques de l'Egliſe Anglicane, avec les preuves juſtificatives des faits avancez dans cet ouvrage* à Bruxelles 1723. 8. Recenſuit hunc librum Abbas GOULDIUS, hic enim recenſionis autor eſt, uti ex *Mem. de Tr.* 1724. p. 1393. 1394. patet, in *Journal des Savans* 1724. menſibus Jan. & Febr. p. 31. ſqq. 155. ſqq. edit. Amſtel. Repoſuit Courayerius *deux lettres à Mr *** Auteur de l'extrait de la diſſertation ſur les ordinations des Anglois*, quæ exſtant in eodem *Journal des Savans*, menſe Majo p. 509. ſqq. quarum & literarum recenſio & refutatio exſtat in *Mem. de Trev.* 1724. menſe Auguſto, art. 70. p. 1393. ſqq. ubi & ipſa Courayerii diſſertatio recenſetur & refellitur eodem anno, menſe Martio art. 18. p. 389. ſqq. Jam & mox adgreſſus eandem eſt Jo. HARDUINUS, S. J. ediditque diſſertatiunculam ſub titulo: *Prelude de la refutation du livre entier du R. P.* Le Courayer, *Chanoine Regulier de Sainte Geneviéve, touchant la ſucceſſion & l'ordination des Evêques Anglicans par le* P. H. J. Exſtat in iisdem *Memoires de Trevoux* 1724 Août art. 70. p. 1349. ſqq. Exſtant & *lettres d'un Theologien à un Eccleſiaſtique des ſes amis ſur la diſſertation touchant la validité des ordinations des Anglois* à Paris 1725. 8. Vide *Mem. de*

de Tr. 1725. Fevr. art. 17. p. 319. ſqq. item: *Lettre au* R. P. le Courayer *ſur ſon traité des Ordinations des Anglois par un Religieux Benedictin* in iisdem *Memoires* 1726. Juin p. 1132. ſqq. Præcipui verò Autores, qui COURAYERIUM adorti fuere, ſunt Dominicanus unus, Jeſuita alter. Ille quidem P. MICH. LEQUIEN, Profeſſor Theologiæ apud ſuos in libro, cujus exſtant tomi duo Pariſiis 1725. 8. impreſſi ſub titulo: *Nullité des ordinations Anglicanes ou refutation du livre intitulé* diſſertation ſur la validité des ordinations des Anglois. Hic verò eſt citatus jam Jo. HARDUINUS, cujus exſtat *la diſſertation du* P. le Courayer *ſur la ſucceſſion des Evêques Anglois & ſur la validité de leurs ordinations refutée* T. 1. à Paris 1724. 12. T. 2. 1725. 12. In primo tomo examinatur quæſtio facti, in ſecundo juris, & in hoc etiam contra Lequienium diſputatur, formam ordinationis non conſiſtere in precibus ſed imperativam eſſe. Confer *Mem. de Tr.* 1725. Mars, art. 23. p. 469. ſqq. & 1726. Juin art. 49. p. 990. ſqq. Præcipua objectionum momenta hæc ſunt, inſtrumentum ordinationis Parkerianæ eſſe ſuppoſititium, cùm ex documentis authenticis pateat, Parkerum jam ante 17. Dec. 1559. fuiſſe ordinatum, Barlovium quoque & Scorium, qui Parkerum ordinaverint, ipſos haud fuiſſe ordinatos ante ordinationem Parkeri, ſed à Parkero demùm ordinem accepiſſe, in ordinali Eduardi VI. genuinam ordinationis Epiſcopalis formam non haberi, nullam hîc eſſe inter ordinationem Epiſcopalem & Presbyteralem diſtinctionem, nihil dici de poteſtate ſacrificii peragendi & Miſſæ faciendæ, nullam adhiberi unctionem, nullam & adeſſe in ordinationibus Anglicanis in ordinante intentionem rectè ordinandi &, quæ ejusmodi ſunt. Quò faciliùs autem quæſtio de jure ſolvi poteſt, eò magis opus eſt, ut quæſtiones de facto enodentur. Opus itaque eſt, ut, quæ non ſine ſpecie hîc oppoſuere LE QUIENIUS & HARDUINUS, ſolvat COURAYERIUS, in quo & hoc cùm maximè reprehendunt ipſius adverſarii, quòd in argumento de oblatione Euchariſtiæ Anglos putet orthodoxos, atque etiam hactenùs peccatum fuiſſe apud Pontificios aſſerat, quòd Presbyteri Angli ad communionem Romanam transeuntes fuerint reordinati. Cæterùm, qui argumenta de ordine, de ſacrificio Euchariſtico, de formâ ſacramentorum, num deprecatoria, indicativa vel imperativa eſſe debeat, de reordinandis hæreticis, de Eccleſiarum particularium circa emendationem vel mutationem Liturgiarum jure penitiùs nôſſe voluerit, in hiſce libellis amœbæis amplam proficiendi inveniet occaſionem. Quod reſtat, eſſe ex ipſis Anglis, qui ſucceſſionem Epiſcopalem Anglicanam in dubium vocent, obſervavit LE QUIENIUS in præfatione citati libri p. XXX. ſqq. ubi duos nomi-

nominat, Josuam Bassetum, qui, poſtquàm ſcripſiſſet *an eſſay tovvards a propoſal for Catholick communion*, ob hanc ſententiam ſuam miniſterio ſacro abactus fuit & tandem ad religionem Romanam tranſiit, atque Eduardum Stephani, qui, licet ſucceſſionem Epiſcopalem peculiari libro Eccleſiæ Anglicanæ haud competere oſtendiſſet, atque etiam beneficium, quod vocant, Eccleſiaſticum eapropter amiſiſſet, in Eccleſiâ tamen Romanâ quoque eam periiſſe aſſeruit. Sed conferri hîc poteſt diſſ. autoris de ſucceſſione Epiſcopali art. 8. notâ (2) Adde jam & introd. in hiſt. Theol. lit. P. 1. p. 376. ſqq. itemque Conſilia Dedekenni Vol. I. f. 747. ſqq. maximè verò Dorſcheum in Exodum p. 7. 8. ubi de ſucceſſione perſonali & doctrinali prorſus egregiè agit Theologus longè doctiſſimus.

ADDITAMENTUM
SPECTANS AD
CONTROVERSIAM COURAYERIANAM
DE VALIDITATE ORDINATIONUM ANGLICANARUM.

Reſpondit adverſariis ſuis, maxime Harduino & Lequienio Courayerius repoſuitque *défenſe de la diſſertation ſur la validité des ordinations des Anglois contre les differentes reponſes, qui y ont été faites, avec les preuves juſtificatives des faits avancés dans cet ouvrage* à Bruxelles 1726. 8. 2. tomes. Prodiit mox *denonciation aux Evêques de France d'un livre intitulè* défenſe de la diſſertation ſur la validité des ordinations des Anglois, *dans laquelle on defend le ſacrifice de la Meſſe contre les Anglois & le P. le Courayer* par M. Claude le Pelletier, Docteur en Theologie & Chanoine de Rheims à Paris 1727. 12. Secuta eſt *Cenſure des livres du P. le Courayer par les Cardinaux, Archevêques & Evêques aſſemblés extraordinairement* à Paris 1727. 4. Acceſſere *Mandement du Cardinal de Noailles contre le P. le Courayer* à Paris 1727. 4. *Inſtruction Paſtorale du Cardinal de Noailles contre le P. le Courayer* à Paris 1727. 4. itemque collectio ſequentium documentorum Pariſiis 1728. 4. edi-

4. edita: *Lettre du R. P. de Riberolles, Abbé de Ste Geneviéve aux Religieux de Ste Geneviéve. Sentence contre le P. le Courayer du 30. Janv. 1728. Deux lettres du P. le Courayer à Monſ. le Cardinal de Noailles du 30. Nov. 1727. & du 3. Dec. 1727. Lettre du P. le Courayer à M. l'Abbé de Ste Geneviéve.* Acte & hiſtoire literaire de l'Europe 1727. Juill art. 5. *Traitté dogmatique de la Meſſe pour ſervir de juſtification à la Cenſure des Evêques contre le P le Courayer & les Anglois* par M. Cl. le Pelletier, Chanoine de Rheims à Paris 1728. 12. *Deux exemples des falſifications remarqueés par le P. Hardouin dans la défenſe du P. le Courayer.* Mem de Trev. 1727. Mai p. 797. ſqq. *Lettre du P. le Courayer, Bibliothecaire de Ste Geneviéve de Paris à Milord Perciwal au ſujet de la nouvelle accuſation de faux, qui luy eſt intentée par le P. Hardouin dans le Journal de Trevoux du mois de Mai* 1727. à Londres 1727. 12 Vide Bibliotheque Francoiſe T. 12. P. 2. art. 1. *La défenſe des ordinations Angloiſes refutée* par le P. Hardouin à Paris 1727. 12. 2. Vol. *Deux lettres du P. le Courayer aux Journaliſtes de Trevoux du 22. Fevr. & 15. Mai 1724. & reponſe ſuccincte aux Journaliſtes de Trevoux contenue en une lettre du P. le Courayer à un de ſes amis.* Vid. Bibl. Françoiſe T. 4. P. 1. art. 7. 8. 9. *Memoire ou diſſertation ſur la validité des ordinations des Anglois & ſur la ſucceſſion des Evêques Anglicans* &c. par Mr. Fennel, Doyen de la Laonne en Irlande, à Paris 1726. 8. 2. parties. *Lettre du P. le Courayer à Mr. le Cardinal de Noailles.* Vid hiſtoire literaire de l'Europe 1727. Juillet art. 5. *La vraye maniére de contribuer à la reunion de l'Egliſe Anglicane à l'Egliſe Catholique contre le P. le Courayer* par Mr. François Vivant, Prêtre, Docteur, Chanoine, Chancelier, Vicaire General de Paris à Paris 1728. 4. *La juſtification de l'Egliſe Romaine ſur la reordination des Anglois Epiſcopaux ou reponſe à la diſſertation & à la defenſe de la diſſertation ſur la validité des Ordinations Angloiſes* par le R. P. Theodoric des S. René, Carme. à Paris 1728. 12. 2. Tomes. *Deux lettres anecdotes au P. le Courayer* traduites en Anglois par M. de la Roche. Vid. Mem. de Trev. 1726. p. 190. ſqq. Jam & addendæ heic veniunt *Obſervations importantes ſur le livre, intitulé*: Diſſertation ſur la validité des Ordinations des Anglois &c. 1726. Vide Mem. de Trev. 1726. p. 2136. ſqq. *La nullité des Ordinations Anglicanes démontrée de nouveau tant par le fait que par le droit contre la défenſe du R. P. le Courayer, Docteur d'Oxford & Chanoine de Ste Geneviéve*, par le R. P. Lequien. à Paris 1730. 8. 2. parties. Totam controverſiæ hiſtoriam enarravit ipſe Courayerius in libro, cui titulus: *Relation hiſtorique & apologetique des ſentiments & de la conduite* du P. le Courayer. Amſterdam 1729. 8. 2. Tom. Jam & prima diſſertatio Courayeriana Anglicè prodiit ſub titulo *A defence*

fence of the diſſertation on the validity of the English Ordination &c. vvritten in French by Father Peter Francis le Courayer, *Canon Regular and Librarian of S. Geneviéve at Paris, translated unto English by* Daniel Williams, *Presbyter of the Church of England, to vvhich is prefixed a letter form the Author to the Translator* London 1725. 8. Aſt & refutatus fuit Courayerius in Angliâ in *Remarks upon Father le Courayer's* &c. uti videre eſt in Mem. de Trev. 1727. Sept. p. 1738. ſqq. ſed defenſus quoque à Joanne Strype in *Annals of the reformation of the Church of England*, uti refert Capella in Bibl. Angloiſe T. 13. P. 2. art. 1. Defendit & Courayerium Thomas Browne libello: *The ſtory of the ordination of our Firſt Bishops in Queen Elizabeth's Reign at the Nagg's band Tavern in Cheap-Side, throughly examined and proved to be a late invented, inconſiſtent, ſelf contradicting and abſurd fable.* 8. London 1730. Sed & ipſe Courayerius dedit *Supplement* aux deux ouvrages faits pour la defenſe de la validité des ordinations Anglicanes pour ſervir de derniére reponſe au P. Lequien par le P. Courayer. Amſt. 1732. 8. Refutavit & Courayerium Antonius Boucat in Theologiâ Patrum Scholaſtico-dogmaticâ T. 19. itemque Honoratus Tournely Doctor Sorbonicus in prælect. Theol. de Sacramento ordinis. Addi & poteſt P. le Brun dans *la défenſe de l'ancien ſentiment ſur la forme de la Conſecration dans l'Euchariſtie ou reponſe à la refutation publiée* par le R. P. Bougeant. Vide neue Zeitungen von gelehrten Sachen 1728. pag. 719. 1730. pag. 594. Quod reſtat auctor libelli ſupra citati ſub titulo: *Lettre d'un Theologien* &c. eſt P. Gervaiſe, Abbas olim Trappenſis. Confer &, ſi placet, Unſch. Nachr. 1730. p. 975. ſqq. Forſan pleniùs hæc tradidit Theologus Suecus Olaus Kiörning, Vir doctiſſ. in commentatione de conſecrationibus Epiſcoporum Anglorum Helmſtadii A. 1739. 4. editâ.

SUPPLEMENTUM
II. EDITORIS,
DE ORDINE ET SUCCESSIONE EPISCOPALI IN UNITATE FRATRUM BOHEMORUM CONSERVATO &c.

1717.

AD REVERENDISSIMUM ET ILLUSTRISSIMUM IN CHRISTO PATREM,
Dn. GUILIELMUM WAKE,
Archiepiscopum Cantuar.

§. I.

Priſcos *Waldenſes* ſuos habuiſſe *Epiſcopos*, apud omnes Hiſtoriæ peritos

 præ-

præjudiciique vacuos dubio carere debet. Origo quippe illarum Eccleſiarum, ſi doctrinam ſpectes, ad tempora Apoſtolorum refertur. Si earundem à Romana divortium reſpicias, a Claudio Taurinenſium Epiſcopo repetenda eſt, ante medium Seculi IX. ſolidè id evincente *Joh. Legero* in Hiſtoire des Vaudois Lib. I. C. XX. XXII. XXIII. &c. Illo autem tempore nulla Eccleſia Chriſtiana Epiſcopis carebat, ſed illæ etiam, quæ vel à Romana, vel ab ipſa Catholica diſceſſiſſent, ordinem tamen Epiſcopalem ſervabant, teſte hiſtoria. Ita profectò res habet. Sed aliud eſt, nomen Epiſcoporum, aliud ſucceſſionem epiſcopalem eamque Canonicam ſervare. Paſtores Waldenſium à Claudio Taurinenſi ordinatos eſſe nullum fert documentum.

§. II.

Ita ſeculo XIII. *Reinerium*, patria Placentinum, è *Waldenſium Epiſcopo, ad fidem Catholicam converſum* atque *hæreticorum Cenſorem factum*, commemorat Spondanus contin. ad ann. 1198. n. XXIII. Ipſe Reinerius in libro, quem contra Waldenſes conſcripſit, *Epiſcoporum* ſæpiſſime meminit. Ait inter alia, ipſos habuiſſe in Erntzenbach Eccleſiam, itemque Scholas & *Epiſcopum* C. III. col. 748. (Biblioth. magn. Patr. Lutet. Tom. IV. Part. II.) Cap. VI. refert, ſe cum *Epiſcopo* ipſorum *Nazario* colloquium habuiſſe, qui coram ſe & aliis edifferuerit, quæ ab alio Waldenſi Epiſcopo Bulgariæ ante LX. annos didiciſſet. col. 763. Alibi dicit, Waldenſes Lombardiam intrantes viſitare Epiſcopos ſuos C. V. col. 753. C. VI. plurima habet de Epiſcopis, & qua ratione vivus ſucceſſorem ſibi ordinare conſueverit, ubi (col. 764.) aperta veſtigia *quatuor diſtinctorum in Clero graduum* inter Fratres Bohemos hodieque conſervatorum apparent, *Epiſcopi*, *Chorepiſcopi*, *Presbyteri* & *Diaconi*. Sed quæ eodem C. VI. col. 764. de inauguratione Epiſcopi, deque honore ipſi exhibendo refert, fabuloſa & abſurda ſunt. Ita verò ille: Epiſcopus modo eorum ſic dedicatur. *Puerum ab utero Matris egreſſum, antequam guſtat lac maternum, accipiunt, nutrientes eum lacte amygdalino & pecudis, & demum eſu piſcium. Cavetur modo, quod nunquam guſtet carnes, neque lacticinia, neque aliquid, quod coitu naſcitur. Demum, cum ad annos diſcretionis pervenit, hoc ipſo, vice eſt Epiſcopus ſectæ. Porro quando ad locum ſecretum credentes eorum conveniunt, ante præfatum Epiſcopum procidunt ſuper genua ſua, adorantes eum, & dicunt ſinguli:* Parce nobis Domine. *Et ſubjungit unusquisque, dicens hæc verba Teutonice:* Nunquam moriar, niſi à vobis impetrem, ut finis meus fiat bonus. *At ille ſingulis manus imponens, dicit hæc verba ter*

ſuper

ſuper unum. Fias vir bonus. Hæc Reinerius. Cordatus lector facile animadvertit, adverſarios Waldenſium cum grano ſalis accipiendos eſſe, inque ipſorum & hujus quoque Reinerii ſcriptis falſa mixta veris eſſe plurima.

§. III.

Seculo XV. *Waldenſium è Gallia pulſorum pars in Auſtria cum uno & altero Epiſcopo conſedit, teſte Regenvolſcio*, (ſeu vero nomine *Wengerſcio*) in Hiſtor. Eccleſ. Slav. pag. 30. Hinc circa annum 1467. *ad Fratres* Bohemos in Eccleſiam recens collectos *perlatum fuit, habitare Waldenſes prope Auſtriam, qui etiam doctrinam Chriſti puram conſervarent, Simoniam vitarent, & utrumque gradum, tam Epiſcopalem, quam Sacerdotalem* conferrent, referente *Joh. Laſitio* in Hiſtoria MS. de origine Fratrum Bohemorum Lib. II. §. *Porro rebus omnibus.* Fratres Bohemi re audita, veritatem ejus a Waldenſibus percontati ſunt, *quibus hi affirmabant, legitimos ſe habere Epiſcopos legitimamque & non interruptam ab Apoſtolis usque ſucceſſionem*, teſte iterum *Regenvolſcio Hiſt.* p. 33.

§. IV.

Hos inter Waldenſium exulum Epiſcopos primarius commemoratur quidam Stephanus Martyr Viennæ poſtea flammis exuſtus. Videantur (præter *Joachimum Camerarium* in hiſtorica narratione de Fratribus p. 116.) *Joh. Laſitius*, nobilis Polonus Hiſtoria MS. Lib. II. §. *His diebus VValdenſes* & *Joh. Lætus* in hiſt. univ. p. 502. itemque *Regenvolſcius* p. 35. Ubi obſervari meretur, omnes hos, *Laſitium* puta, *Lætum* & *Regenvolſcium*, (de Laſitio vide Comm. in præf. L. VIII. Laſitii p. 12. de reliquis res eſt notoria) è Poloniâ minore oriundos, religione quidem *Evangelicos*, ſed confeſſione *Helveticos* fuiſſe, quam ſcilicet Confeſſionem Polonia Minor Reformatores ſuos Tiguro nacta amplexa fuerat. Eorum itaque de Waldenſium Epiſcopis teſtimonium minus ſuſpectum eſſe poterit, cum ipſi non aliam, quam qualis apud Helveticos viget, de Epiſcopatu ſententiam habuerint, prout etiam ſcripta eorum aperte docent.

§. V.

Seculo XVI. Waldenſes in *Confeſſione*, quam an. 1544. Franciſco I. R. G. exhibuerunt, ut *Paſtorum*, ſic *Epiſcoporum* ipſimet meminere *Artic. V. Nos id quidem inter nos ſtatum & ratum habemus*, (*) *Epiſcopos & Paſtores,*

(*) Nous tenons cecy pour reſolu parmi nous &c.

ſtores, tam in doctrina, quam in moribus irreprehenſibiles eſſe debere. Quod ſi tales non ſint, debere deponi &c. Apud Leger. Hiſt. L. I. p. 109.

§. VI.

Neque Eccleſiæ illæ ſibi tantum *Epiſcopos* habebant, verum etiam coloniis ſuis, quas Seculo XIII. plantaverant plurimas, Epiſcopos dare conſueverant. Evidens ea de re eſt teſtimonium *Matthæi Pariſienſis.* (*) *circa dies iſtos*, (annum nempe 1223.) *Hæreticos Albigenſes, qui iidem ſunt, qui Waldenſes, conſtituiſſe ſibi Antipapam in finibus Bulgarorum, Croatiæ & Dalmatiæ* nomine *Bartholomæum. In quibus partibus error ille adeo invaluerit, ut & Epiſcopos & alios multos regionum illarum ad ſuam allexerit pravitatem.* De hoc *Bartholomæo Matthæus* ibi exhibet Epiſtolam, *à C. Portuenſi Epiſcopo & in partibus illis Apoſtolicæ ſedis legato ad Rotbomagenſem Archiepiſcopum & ejus Suffraganeos ſcriptam*, acerbis querelis refertam: *Ille homo perditus jam habet perfidiæ ſuæ præambulum Hæreſiarcham, quem Hæretici Albigenſes Papam ſuum appellant, habitantem in finibus Bulgarorum. . . Bartholomæus hæreticorum Epiſcopus. . . Ipſe & inter alias enormitates creat Epiſcopos &c.*

§. VII.

Noſtro tempore reliquæ Waldenſium in Vallibus Pedemontii Epiſcopis deſtituuntur, cujus equidem mutationis tempus & cauſas exacte cognoſcere mihi nondum licuit. Quantum vero conjectura aſſequi datur, facere huc potuit, quod Waldenſium Eccleſiæ ab adverſariis in eas ſenſim anguſtias redigerentur, ut ordini Epiſcopali conſervando vix numerum juſtum facerent. Accedebat vero, quod vicinæ ipſis Eccleſiæ Reformatæ, Gallicæ, Helveticæ, Genevenſes, Epiſcopos ignorarent, cum quibus tamen Eccleſiis Waldenſibus ſumma erat neceſſitudo, ut quorum amicitia & auxilio ſæpius indigebant, quo pacto regimen Epiſcopale apud ipſos ſenſim in deſuetudinem abire potuit. Donec, cum anno 1630. graviſſima peſte tres quartæ partes Waldenſium extinctæ eſſent, ex omnibus vero Paſtoribus non niſi duo admodum ſenes eſſent ſuperſtites, in demortuorum locum alii è Gallia vocati ſuccederent, qui ritum omnem patrium ſecum in valles invexere, mutata etiam antiqua adminiſtratione Baptiſmi & S. Cœnæ, ita ut deinceps in Eccleſia Waldenſi cuncta ad exemplar Gallicanæ Eccleſiæ componerentur, prout iſta tradidit *Joh. Leger*, Eccleſiarum illarum uſque ad annum 1662. Antiſtes doctiſſimus ac plane eximius in Hiſt. L. I. p. 206. Hinc etiam ab illo, quod dixi, tempore Antiſtes Walden-

(*) Hiſt. Edit. Londin. 1684. pag. 267.

Waldenſium *Moderatoris* nomine (phraſi Gallicana) venire obſervatur, qualis vox in antiquioribus eorum monumentis, niſi me omnia fallunt, inaudita fuit.

§. VIII.

Sed ego ad antiquiores illos, ſeculi XV. Waldenſes redeo, quos & ipſos Epiſcopos habuiſſe & aliis Eccleſiis dediſſe manifeſtum eſt. Ab his illam è cineribus *Huſſi* exſurgentem *Unitatem Fratrum Bohemorum* ordinem Epiſcopalem & ordinationem Paſtoralem Anno 1467. ritè accepiſſe, nubes teſtium fidem facit, quam rem ego verbis J. A. Comenii, viri pii & recti harumque rerum callentiſſimi enarrare malo. Ita vero ille in Hiſtoria Perſec. Bohem. C. XX. §. 2. 3. 4. 5. 6. (*)

§. 2. *Maxime vero illis* (Fratribus) *anxietudo fuit de animarum Paſtoribus, unde hos eſſent habituri, poſtquam, quos habebant, in præſens deceſſuri eſſent. Exſpectare, dum Romanæ ordinationis aliqui veritatis amore ad ſe tranſirent,* (**) *res incertæ erat ſpei. Et meminerant, Rokizanum toties proteſtatum,* à fundamentis redintegranda eſſe omnia. *Domi ergo erigendam eſſe ordinationem poteſtate eâ, quam Chriſtus dediſſet Eccleſiæ, ut, quamdiu ordinatos adhuc inter ſe haberent, illi ipſi ordinent alios, & hi rurſum alios, ſibi ſucceſſuros. Inclinabant ſane iſthuc, ut deſideria, ſic & ſententiæ. Sed quaſſabat animos metus,* an ſatis legitima foret ordinatio, ſi Presbyter Presbyterum crearet, non vero Epiſcopus, *& quomodo talem ordinationem, ſi lis moveatur, defenſuri eſſent, ſive apud alios, ſive apud ſuos?*

§. 3. *Tandem poſt annorum aliquot deliberationes anxias conveniunt anno* 1467. *è tota Bohemia & Moravia primarii quique Viri circiter LXX.* (*in pago prope Richnoviam* Lhota *dicto*) *multisque ad DEUM fuſis lacrymis & precibus, ut, num propoſitum placeret, oſtendere dignaretur. Voluntatem DEI ſorte experiri conſtituunt. Eligunt itaque è medio ſui per ſuffragia viros novem, quos miniſterio ſuſcipiendo præ cæteris judicabant idoneos: datisque in manum pueri... ſchedulis occluſis duodecim diſtribui inter IX. illos juſſerunt. Erant autem illarum novem vacuæ. Tribus duntaxat inſcriptum fuit: EST.* (*Scilicet voluntas*

 DEI

(*) Eadem vero Comenius ne literâ quidem mutatâ, poſt 22. annos repetiit anno 1660. in Hiſtoriola Eccleſiæ Slavonicæ, quam rationi ordinis & diſciplinæ in unitate Fratrum Bohemorum præmiſit, §. 59. 60. 61.

(**) Falſum itaque eſt, fratres Bohemos ordinationem in Eccleſiâ Romanâ quæſiviſſe, quod aſſeruere Boſſuetus in *hiſt. des variations des Egliſes Proteſtantes* T. 2. L. 11. §. 177. p. 230. & Renaudotius apud Gouldium in hujus *croyance de l'Egliſe Romaine* p. 183.

DEI, quam ſibi revelari petebant.) Fieri ergo potuit, ut omnes nacti fuiſſent ſchedulas vacuas, quod indicium negativæ DEI voluntatis futurum erat. Sed factum eſt, ut ſcriptæ illæ tres venerint in manus trium inter eos Matthiæ Kuhnwaldii: *Viri piiſſimi,* (*) Thomæ Przelaucii, *Viri docti &* Eliæ Krzenovvii, *ſingulari quadam ſolertia conſpicui.*

§. 4. *Hos illi cum gaudio tanquam divinitus ſibi datos amplexati de confirmatione illorum ſeu ordinatione nova conſilia ceperunt. Cumque in confinibus Moraviæ & Auſtriæ Waldenſium quosdam eſſe ſcirent, ut omnino ſcrupulis conſcientiæ ſuæ & alienæ (in præſens & in futurum) conſulerent, ad illos* Michaelem Zambergium, *Paſtorem ſuum (olim ab Epiſcopo Romano ordinatum) cum aliis duobus miſerunt, qui, quicquid actum eſſet, explicarent, judiciumque de eo peterent. Inveniunt illi Epiſcopum eorum* Stephanum, (**) *qui, accito Epiſcopo altero & aliquot è Miniſtris, originem ſuam* (***) *usque à Conſtantini temporibus, doctrinæ item ſuæ articulos, & quid hactenus horrendi per Italiam & Galliam paſſi eſſent, explicant, rurſumque noſtrorum de ſeceſſione à Papa & Calixtinis relationem audiunt, approbant, congratulantur, quinimo tribus illis miniſtris creandi poteſtate collatâ, manuum impoſitione eos Epiſcopos creant & ad ſuos remittunt.*

§. 6. . . . *Ordinandi poteſtatem, eoque* externam ſucceſſionem *à Waldenſibus ſe accepiſſe* (Fratres Bohemi) *nunquam negârunt.*

§. IX.

Hactenus verba *Comenii*, quibus non ſolum rem, ut geſta fuerit, ſed etiam cauſas & motiva rei geſtæ nervoſe explicat, fidem lectoris meriturus, ut qui ipſe Bohemorum Epiſcopus fuit, & annales ipſorum, flammis & exitiis ereptos, penes ſe ſervabat, teſte Waldenſium Antiſtite *Legero* Hiſt. Lib. II. pag. 332. qui jamjam laudata Comenii verba ipſe quoque

(*) Falſum itaque eſt, uti ex ſequentibus patet, id, quod narrat Boſſuetus in hiſt. des variat. des Egliſes Proteſtantes T. 2. L. XI. §. 172. & §. 177. p. 226. 230. hunc Kuhnvvaldium fuiſſe laicum nec unquàm ordinatum.

(**) Hic Stephanus deinceps Viennæ igne exuſtus, martyrium ſubiit. Vid. Wengerſc. L. 1. p. 35.

(***) Aſt iſt hoc cardo rei jam vertitur, num Stephanus hic ſucceſſione Epiſcopali eâque canonicâ fuerit gaviſus. At vero Waldenſium ſucceſſionem epiſcop. non interruptam ad hæc usque tempora inde à Widone, Archiepiſcopo Mediolanenſi derivat Petrus Allix in *ſome remarcks upon the hiſtory of the ancient Churches of Piedmont* C. 24. Alii à Claudio Taurinenſi deducunt illam. Vide Baſnagii hiſtoire de l'Egliſe L. 24. C. 10. §. 2. f. 1434.

que Hiſtoriæ ſuæ inſeruit, eademque adeo, utpote res Waldenſium perſpectas habens easdemque ex profeſſo tradens, teſtimonio ſuo confirmavit. Hiſt. L. I. p. 167. 168. Sed ordinem Epiſcopalem, à Waldenſibus per Stephanum in Bohemos derivatum fuiſſe, jam ante Comenium *Johannes Blaboslaus* (*) in MS. de origine Fratrum Bohemorum, *Joh. Laſitius* in Hiſtoria Fratrum Bohemorum MS. L. II. §. *Inibi pius ille Michael*, *J. Lætus* in Hiſtoria univerſali p. 500. edit. Lugd. alii, & Comenio *σύγχρονοι Regenvolſcius* tradidere.

§. X.

Porro ex illa rei geſtæ narratione *prudentia* quoque & *moderatio* novellæ illius Eccleſiæ Bohemicæ eluceſcit, quæ nulli quidem alteri *de modo ordinis & Politiæ Eccleſiaſticæ* litem movens ſibi eum præſcripſit, qui primitivis temporibus conformior videretur, nullum alium improbans, antiquiſſimum tamen ceteris præferens. Spectabat nempe illa non ſolùm, quid legitimè, ſed etiam quid tutiſſimè fieri poſſet, idque ſerio cavebat, ne, cum ab Eccleſia *Romana* diſcederet, à *Catholica* diſceſſiſſe videretur. Eodem hodieque eſt animo, &, quamvis rariſſima extiterint exempla, *unitatem Fratrum*, utpote proprio ſeminario, eoque ſatis numeroſo inſtructam, Paſtoribus alienæ ordinationis uſam fuiſſe, fuere tamen aliqua, cùm occaſione perſecutionis exiliive ad ſe delatos alienæ ordinationis Presbyteros ipſa fraterne in gremium reciperet ſuisque Eccleſiis perficeret, quod idem Anglicanæ etiam Eccleſiæ ad annum uſque 1661. uſu veniſſe legitur, antequam *reordinatio exterorum* lege regni parlamentaria ſanciretur.

§. XI.

Epiſcoporum in unitate eadem, quæ in univerſali Eccleſia, functio, *gubernatio Eccleſiæ & ordinatio Miniſtrorum.* Et *gubernatione* quidem ex conſilio Synodorum, quas ipſi convocant, quibus præſident, funguntur. *Ordinatio* autem ita ipſis propria eſt, ut ordinandis quibuscunque præter Epiſcopum manus imponat alius nemo. *Confirmationem* Catechumenorum, quæ in iſtis Eccleſiis ſolenniter & ſingulari cum devotione peragitur, cum Presbyteris communem habent, imitati hac quoque in parte veteres Waldenſes, quos Reinerius *miratos eſſe* dicit, *quare ſolis Epiſcopis liceat confirmare.* C. V. col. 750.

§. XII.

Auctoritas eorum, qualis Patrum in Familia. Quando Epiſcopus ordina-

* Citatus à Wengerſcio pag. 31.

ordinatur, quod cum magna ſolennitate, precibus & jejuniis fieri conſuevit, ipſe à reliquis *Epiſcopis* manum *fraternitatis*, à *Chorepiſcopis* manum *obſervantiæ*, à *Presbyteris* manum *obedientiæ* accipit. Quicunque verò ad S. Miniſterium ordinantur, pro colophone ejus actûs *Epiſcopo* porrigunt manum *obedientiæ*, *Chorepiſcopo* manum *obſervantiæ*, *Miniſtris* manum *fraternitatis*.

§. XIII.

Eccleſia Bohemica inde à ſui primordio, Epiſcopis ſuis *Chorepiſcopos* adjunxerat, auxilii loco, *Conſeniores* dictos. De quibus agit *ratio diſciplinæ & ordinis &c.* edit. an. 1660. p. 22. & *Job. Laſitius* in Hiſtoriæ Libro VIII. qui eſt de *moribus & inſtitutis Fratrum*, impreſſus 1649. pag 18. &c.

XIV.

Sic totus ille ordo Clericalis apud Fratres quinque gradibus conſtabat hodieque conſtat, *Acoluthorum*, (ſeu Juvenum, miniſterio ſ. præparandorum) *Diaconorum*, *Miniſtrorum*, *Chorepiſcoporum & Epiſcoporum*, de quibus etiam conferri poteſt teſtimonium Frid. Spanh. Opp. Tom. I. col. 1856. Epiſcopis illis certa aliqua *Sedes* aut fixa Diœceſis non aſſignabatur, nempe in inſtabili, vaga multisque viciſſitudinibus obnoxia Eccleſia. Prout etiam *Gothorum Epiſcopi* ſucceſſive fuerunt *Theophilus*, *Ulphilas*, *Selinas*, *Sigeſarius*, ſed qui non leguntur, certæ cujusdam urbis ſedi præfuiſſe, obſervante Ch. Sandio in Nucl. Hiſt. Eccleſiaſticæ pag. 264. Communiter tamen, quamdiu res Fratrum utcunque florebant, unus Epiſcoporum in majori Polonia, alter in Bohemia, duo in Moravia, ubi plures erant illorum Eccleſiæ, reſidebant. Laſit. Lib. VIII. c. III. §. 20.

§. XV.

Epiſcoporum tamen *nomine* rarius Bohemi illi utebantur, communiter *Seniores* appellati, prout *Seniores* (πρεσβύτεροι) eruditiſſimo Hammondo *Epiſcopi* dicuntur in Paraphr. ad Act. XV. 22. & in annotatis ad ℣. 32. Eaque appellatione illi acquieſcebant, tum humilitatis teſtandæ gratia, tum ob abuſum apud adverſarios Epiſcoporum nominis, tum majoris odii ac invidiæ evitandi gratia, pertimeſcentes Epiſcopos Romanæ communionis, per quorum Diœceſes diſpergebantur. Vid. Regenvolſcii Hiſtor. p. 33. & Laſit. Lib. 8. c. 3. §. 10. 11. Ita tamen, ut nihilominus & ipſi ſe nonnunquam *Epiſcopos* appellarent & ab aliis *Epiſcopi* appellarentur. Ita in libello Politiæ

Eccle-

Eccleſiaſticæ, qui publica Senior. & Miniſtror. in unitate auctoritate an. 1632. prodierat & dein aliquoties recuſus fuit, dicto *ratio diſciplinæ ordinisve in unitate Fratrum Bohem.* apellatio *Epiſcopi* ſæpius occurrit, prout ea nempe Presbytero ſeu Miniſtro V. D. opponitur, edit. Genev. 1661. pag. 13. 18. 30. 35. 39. &c. & p. 14 diſertè dicitur, Presbyteros ſ. Miniſtros ſupra ſe habere Epiſcopos ſuos, infra ſe Diaconos & Acoluthos. Ita *Comenius*, *rationem diſciplinæ ordinisque Eccleſiaſtici* Fratrum Carolo. II. Regi Brit. dedicans 1660. ſubſcribitur *Joh. Amos Comenius*, *Reliquiar. Eccleſiæ Fratrum Bohemorum Epiſcopus*, meaque ætate *Ad. Sam Hartmannum* ſimili ſubinde ſubſcriptione uſum eſſe memini. Ita *Joh. Laſitius*, in ſua de *origine Fratrum Hiſtoria*, tum Libris VII. MSS. tum VIII. typis impreſſo, centies *Epiſcoporum* appellatione utitur. Vid. pag. 10. 12. 13. 15. 17. 18. 19. &c. Et *Joh. Leger* Comenium allegans, cum ſolum ſuperſtitem eſſe ait omnium *Epiſcoporum Reformatorum Bohemiæ* L. I. p. 167. & L. II. p. 332. eundem *poſtremum Epiſcopum Bohemiæ eſſe* dicit. Et alma univerſitas Oxonienſis cum an. 1680. A. S. Hartmanum, unitatis Seniorem, Doctorem Theologiæ, ſolenni pompa renunciâſſet, in Diplomate Doctorali die 9. Octobr. ejus anni ſcripto inque Archivo unitatis aſſervato *Epiſcopum* ipſum appellavit.

§. XVI.

Notandum vero, axioma Epiſcopale poſt annum 1557. in *duas* veluti *lineas* diviſum fuiſſe, *Bohemicam* & *Polonicam*, quarum illa mater, hæc filia fuit, fraterna concordia & communi conſilio Eccleſiam dirigentes. *Bohemica* ab anno 1467. in ipſa Bohemia & Moravia & poſt bellum Bohemicum apud horum exules perduravit, donec in *Comenio* deſineret an. 1670. *Polonica*, quæ in Georgio Iſraële anno 1557. initium accepit, in hodiernum usque diem perdurat. *Georgius* ille *Iſrael*, cum occaſione perſecutionis in Bohem. an. 1548. motæ aliquot centeni ditionibus regiis pulſi, ſedes extra patriam quærere cogerentur: eorumque Pars in majorem Poloniam conceſſiſſet, an. 1553. cœtui Poſnanienſi primus Paſtor Ordinarius, & poſtea 1557. Eccleſiis in maj. Polonia recens plantatis primus Senior ſeu Epiſcopus datus fuerat. Conſecratus in Moravia, in Synodo *Slezanis* habita, in qua omnis cleri numerus major ducentis capitibus erat. Vide Wengerſc. Hiſt. p. 58. 61.

§. XVII.

Horum Epiſcoporum in unitate Fratrum *ſucceſſionem*, qualiter ea

non

non interrupto filo à primo unitatis exordio usque ad an. 1650. proceſſerit, Wengerſcius in Hiſtoria Eccl. Slavonicæ evidenter deduxit à p. 315. ad 323. & ſpeciatim, quod ad *Lineam Polonicam* à pag. 382. ad 392. Operæ jam pretium fuerit, eandem ad præſens usque tempus pertexere, hoc enim pacto, quomodo Fratres erga Ordinationis Epiſcopalis ſucceſſionem affecti, & quàm de ea conſervanda ſolliciti fuerint, clarius eluceſcet.

§. XVIII.

Anno itaque 1650. (quo Wengerſcius ſcribere deſiit,) tres vivebant Seniores, *Lineæ Bohemicæ* unicus, *Joh. Am. Comenius*, *Polonicæ* duo, *Mart. Gertichius* & *Joh. Bythnerus*, ille, qui an. 1645. in celebri Colloquio charitativo Thorunienſi à parte Reformatorum Præſes conſtitutus fuerat. Sed *Gertichio* an. 1657. d. 10. Dec. in Sileſia fatis functo ſolus ſuperabat *Bythnerus*, qui an. 1658. die 15. Jan. *Comenio* Amſtelodami tunc commoranti obitum Collegæ ſimulque deſiderium DD. Dantiſcanorum duos primarios ex unitate Paſtores ſibi requirentium nuncians inter alia his verbis uſus eſt: *Si Dantiſcanorum ſatisfaciendum eſſet deſiderio, duo e præcipuis noſtratibus eò mittendi eſſent Miniſtri, tales enim loca iſta, quæ occupare deberent, poſtulant. Quid ſi nobis quoque eligendus & inaugurandus eſſet, nunc Epiſcopus Unitatis in locum defuncti, itemque Conſenior, an non hoc quoque Officium aliquem ex præcipuis requirit Miniſtris? Et ubi tot & tales in tanta inveniemus paucitate? Hæc ſunt, quæ me adeo perplexum reddunt, ut nondum ſciam, quid &c. Tu interim, rogo, cogites, an non conſultum, imo neceſſarium foret ad conſervandum Ordinem noſtrum, in locum defuncti tertium ordinare, ſive ex Bohemis, ſive ex Polonis Seniorem, ne in* nobis duobus, *quod per duo jam ſecula in unitate noſtra non interruptum nec intercalatum manſit, poſt noſtrum deceſſum totaliter rumpatur & ruat &c.* Ad poſterius Comenius die 23. Aug. ejusd. anni poſt plurima eleganter, ſed prolixius, quam ut hic inſerantur, dicta, etiam ſequentia reponit: *De quo ego meas aperiam cogitationes tibi, tu tuas mihi, ut communi conſenſu aliquid agamus, quod proſit. Nempe ne nobiſcum mori patiamur, quicquid boni habuit Eccleſia noſtra, reſuſcitari potius optemus & laboremus, virtute illius, qui mortuos reſuſcitat ſolus. Vides, Chariſſime quorſum redacti ſumus! Tu tuis, ego meis ſuperſtites ſumus, cum unico quisque Conſeniore. In nobisne jamjam deceſſuris deſinet ſucceſſio?*

§. XIX.

Sed conſilia iſthæc tumultus belli Sueco Polonici diræque perſecutiones,

nes, tunc interturbavere, donec 1660. reddita pace *Comenius Bythnero* halcyonia gratulatus ad varia ſimul reſpondet, deniqueaddens num VII. *Cogitationes de congregatione aliqua ordinis reparandi cauſa proſperet DEUS, ut tuto & cum fructu fiat. Quæris ex me tria.* I. An unus ordinare ſibi queat Collegam? *Reſp. Poteſt, ſed non Canonicè. Canones enim Epiſcopum à tribus vel Epiſcopis ad minimum duobus! ordinari volunt, quod noſti Dat. Amſt. d.* 28. *Sept.* 1660.

§. XX.

Ann. 1661. iterum *Comenius Bythnero* reſpondet die 5. Julii inter alia his verbis: *Venio ad principale (tametſi ultimo poſitum) rei momentum, conſilium veſtrum* de ordinando tibi in caſum mortis Collega. *Perutile conſilium, imo jam (ut ſcribis) decretum, ad meum usque votum, quod Te pro conſenſu habiturum dicis. Ecce conſentio, ecce probo, ecce DEUM, qui eousque conſilia veſtra deduxit, laudo. Et qui aliter poſſum, qui dudum id optavi, ne* ſoli duo eſſemus.

§. XXI

Dein poſt reciprocata conſilia, cum Comenius nec ipſe in Polonia adeſſe poſſet, nec tamen Ordinationem Epiſcopi ab uno Epiſcopo fieri vellet, d. 27. Sept. ita Bythnero ſcribit: *Et quia juxta Canones Epiſcopus à tribus ordinari debet (ad minimum à duobus) boneſtati actus hujus conſulendo, Ego mei loco aut Senem illum emeritum Wenceſl. Titum, aut Conſeniorem jam factum Dan. Vetterum. . . Ad quem hoc nomine ſcribam, illumque (accedente conſenſu veſtro, totius Miniſterii) auctoritate hâc* (ceu ſuffraganeum meum) *inſtruam.*

§. XXII.

Quod conſilium cùm *Bythnero* minus probaretur, is ita reſpondet die 4. Nov. 1661. *Cum interrogaſſem*, quomodo poſſit Epiſcopus ab uno ordinari, *cum id ſit contra veterem Canonem?, Tu mihi reſpondes, nempe, ut alterius* Epiſcopi perſonam *aliquis ſuſtineat. . . . Mihi vero hic modus haud placet. Hoc potius cogitavi, & nunc etiam abs te peto, ut exemplo primitivæ Eccleſiæ per literas ad totum Conventum directas conſenſum tuum teſteris, iisque, qui te abſente per vota eligentur, benedictionem cum admonitione officii impertias. Majoris hoc eſſet ponderis, quam ſi per ſubſtitutos ad talem actum minime proportionatos. . . . negotium hoc tanti momenti exequaris. Equidem ſi præciſe ſciri poſſet, quem vota ex noſtratibus tangent, tanto id eſſet melius, ut*

Digitized by Google

tuo pariter & noſtro benedictionem poſſes impertiri. Sufficiat tamen, dummodo ſcribas, quicunque ex tribus illis Fratribus Polonicis in Seniorem electus fuerit, te eum pro Collega recepturum, jamque Collegæ tuo eam facultatem conferre, ut tuo & ſuo nomine actum hunc ordinationis perficiat. Hæc Epiſtola publicè, in ipſo actu ordinationis legi poſſet, & ſic corpore abſens, ſpiritu præſens eſſes in ſancto hoc negotio. Canonis antiqui quandoquidem mentionem feci, deſcribam verba Clementis Rom. quæ extant. L. VIII. c. 27. Conſtit. Apoſt. prout ea citantur in libro noſtro rituali, Agenda *dicto, pag.* 318. 319. *Quod ſi neceſſitas poſtulet, ut ſc. Epiſcopus ab uno ordinetur, & quod non poſſint plures accedere, propter perſecutionem vel propter aliam hujusmodi cauſam, afferatur Decretum Commiſſionis plurium Epiſcoporum. Ergo ad imitationem hujus Canonis aliquid tibi eſſe faciendum: Modus enim iſte, quem tu proponis, ſcandalum potius, quam ædificationem pareret. Alia quæ mones, approbo & DEO volente ac juvante, exequar. Vale, & pro nobis laborantibus ora. 4. Nov. 1661.*

§. XXIII.

Cauſas Bythneri, non probati conſilii de ſuffraganeo eligendo, Comenius approbavit, Epiſtolamque hoc nomine ad ſynodum miſit, ad Bythnerum d. 3. April. 1662. ita ſcribens: *Cauſas tuas non probati conſilii mei* de ſuffraganeo eligendo, qui abſentis Epiſcopi vicem peragat, *approbo: quia conſilium tuum (de abſentis Epiſcopi conſenſu, literis teſtato, præſentiæ vim ſupplente) antiquitatis exemplis nititur. Quod non ſolum ex allegato à te Clementis Canone patet: Sed & ex* Anglicano libro, *quæſtionem illam:* An tres Epiſcopi, ad unius ordinationem neceſſario requirantur? *& profeſſo tractante didici, tametſi pro ſuffraganeis etiam ibidem teſtimonia reperio & exempla, ut, quando Adrianum primum Epiſcopum Romanum, à duobus tantum Epiſcopis & tertio illis adjuncto Presbytero Oſtienſi (loco Epiſcopi tunc munus obeunte) ordinatum fuiſſe Hiſtoriæ allegantur &c.* (*) *Fiat tamen, & quod tutius eſt, ſequamur! Scribo ego ecce, ad Fratres congregatos, conſenſumque meum manu*

* Vide Anaſtaſium Bibliothecarium in vitâ Pelagii p. 59. qui vero Pelagium refert, ab Andreâ Presbytero de Hoſtiâ ordinatum Pontificem. Aſt conferri & hic debet BLONDELLUS in apologiâ pro ſententiâ Hieronymi de Epiſcopis & Presbyteris maximè p. 165. ſqq. 309. ſqq. HULSEMANNUS de Miniſtro conſecrationis ſacerdotalis paſſim, VARENIUS in diſſ. de Presbyterorum Clericorum dignitate & poteſtate ordinandi & præcipuè GOTH. VOIGTIUS de Presbytero, legitimo ordinationis Miniſtro, ut alios taceamus.

Digitized by Google

manu & mente teſtor, divinam benedictionem abſens, abſens tanquam præſens denuncians illi, quem DEUS & populus elegerit &c.

§. XXIV.

Epiſtola Comenii ad Synodum ſequens fuit: *Spiritus S. adſit vobis gratia! Perdilecti Fratres in Domino: Utinam Dominicæ bonitati placuiſſet, noſtris quoque temporibus Eccleſiæ ſuæ noſtris in terris ſimilia temporibus Patrum noſtrorum concedere halcyonia, ut cuique noſtrum ſuo loco cum ſibi commiſſo grege tranquille agere Deoque ſervire liceret. Sed, quia nunc tempora, non refrigerii, ſed viſitationum adſunt, officii noſtri eſt, fidem & patientiam probare DEO, quantumcunque crucis cuique noſtrorum imponere placet illi. Et mihi quidem, cum fratribus gentis meæ,*(*) *non invidere convenit, quòd vos* (Polonos) *præ nobis mollius caſtiget Spirituum ille Pater, gratulari potius, quod patriis adeſſe Eccleſiis, illisque præſentes, verbo & exemplo prælucere poteſtis: cum diſperſionis noſtræ nullus appareat finis aut modus. Faciamus tamen, quod poſſumus, mutuis nos ſuſpiriis commendantes DEO exercitiisque pœnitentiæ, tranquillantes juſtam ejus iram. Dilecti Fratres, quam vellem vobis, (ſi congregari dederit Dominus) adeſſe corpore, videreque (ut cum Apoſtolo loquar) ordinem veſtrum & ſoliditatem in Chriſto! in illo præſertim actu, quo & veſtris Eccleſiis ſtantibus adhuc, & diſperſis meis de novis ordinis fulcris proſpici debet, ut ne cum ultimis nobis duobus, quos ſuperſtites habetis, ordinis illa, quam à Patribus accepimus, cuſtodia exſpiret, ſucceſſioque illa, quam tanti fecerunt majores, tantosque pro illa obtinenda & conſervanda impenderunt labores, intercidat. Erat tempus, cum Epiſcopis qvatuor, quinque, ſex gubernarentur noſtræ utriusque gentis Eccleſiæ: nunc, ut omnia imminuta ſunt, ita & Antiſtitum Ordo ad binarium redactus: quibus ultimis columnis morte ſubrutis ruent omnia, niſi præcaveatur. Præcavete igitur in nomine Domini, Virosque eligite, quibus curarum pro ſalute publica publicè imponatur onus. Quoa quâ ratione fieri poſſit ac debeat, ut cum ædificatione ſit, non ignorare vos confid-*

* Nempe Bohemis.

Digitized by Google

confido. Utque non ignorare poſſitis, ſanctas Eccleſiæ noſtræ leges atque conſuetudines publicavi nuper, Eccleſiisque notas feci, ut, ſi quid verè divini depoſiti apud nos fuit, nobiscum ne intercidat. Quod quia bene acceptum libellusque iſte (de Bono unionis & Ordinis) *& in Anglicum ſermonem translatus, publicatus eſt, & Latinum Exemplar Genevæ recuſum integrè: certi eſtote, oculos Eccleſiarum in nos reſiduas reliquias converſum iri, (an tales ſimus, quales talium majorum hæredes convenit) nobisque incumbere videre, ut à vero hoc unionis & ordinis tramite ne deviemus... Electus autem à vobis legitimè quomodo* legitime ordinabitur, *ſi antiquorum Eccleſiæ Canonum obſervemus praxin, qui ſcilicet* Epiſcopum, *nonniſi* à tribus (*vel ad minimum* duobus) *ordinari volunt Epiſcopis, vobis autem, nonniſi unus jam, dilectus meus Collega præſens ſit? Reſp.* 1. *Canonis illius mens eſt, ne ſacra munia, (præſertim Epiſcopatus) per proſopolepſiam conferantur, quod facile fieri poſſet, ſi res iſta uni committatur, conſcientia vero illius dormitans ſit. Cui vero apud nos, per DEI gratiam remedium eſt, dum* non unus eligit, ſed omnes. *Electum ergo rite ab omnibus quidni confirmare omnium nomine & in omnium conſpectu queat unus? Unus dico ille, in quem id juris jam ante contulit Eccleſia, fideliterque ab illo adminiſtrari præſens teſtis eſſe poteſt.* 2. *Præſertim, ſi alii Epiſcopi propter perſecutionem, aut morbum aliudve impedimentum abſentes* cooperantur, *nempe* Spiritu, conſenſu, benedictione impertita *præſentes. Nec enim hunc in ſenſum veteris Eccleſiæ deſunt ſtatuta & exempla: quæ venerabilis Frater & Collega meus memorare poterit, ſi opus. Quibus ego fretus, quidni Apoſtolica huc accommodans verba ſcribam ad vos, quæ ille ad Corinthios* 1. *Cor.* 5, 3. *Ego abſens corpore, præſens autem ſpiritu, jam præſens judicavi, ut quemcunque (invocato nomine Chriſti) conſenſus veſter ad Epiſcopalis muneris ſortem elegerit, is ipſe à præſente vobis Antiſtite, Conſorte meo in nomine Domini noſtri J. C. & poteſtate Domini J. C. Apoſtolico ritu manuum impoſitione, invocata ſuper illum benedictione DEI, veſtro in conſpectu confirmetur. Confirmoque jam etiam eundem ipſe ego, poteſtate mihi à Chriſto & Eccleſia data. Super omnia vero,*

vero, confirma tu, Epiſcoporum Epiſcope, JEſu Chriſte, adauctis Servo tuo (aut ſervis tuis) Spiritus tui S. donis, ut eat & fructum multam ferat, & fructus ejus ut maneat, Amen! Amen! Amen! Clauſulæ loco epiſtolam hanc ad vos meam obſignantis, relegite vobis rogo (mox inter legendum hæc) clauſulam Apoſtolicæ ad Hebræos Epiſtolæ c. 13, 17. etiam vocem de Fratribus Italis vos ſalutantibus ỷ. 24. *Adſunt enim mihi, dum hæc ad vos ſcribo,* (*) *duo illorum antiquorum ſanctorum, à quibus majores noſtri non tantum fidei & patientiæ exemplar, ſed & Apoſtolicæ ſucceſſionis autoritatem mutuati ab illorum lumine lumen accenderunt. Quos nunc nobiſcum aut etiam præ nobis acrius nova immiſſa atroci perſecutione ac diſſipatione exercet Dominus. (De quo ad Antiſtitem veſtrum plura) Orate pro his, ô Fratres, ardenter ad Dominum, ut & illi nos ſuis includant ſanguinis ſudoribus ac gemitibus. DEUS verò inflammata undique ſanctorum ſuorum vota & ſuſpiria & clamores ad ſe exaudiat propitius! Amen, Amen, Amen. Valete & pro me etiam emerito Chriſti Servo orate! Sicut ego vos quotidianis meis precibus commendo DEO. Scribeb. Amſtelod.* 2. *April.* 1661. *ætatis meæ* 71, *manu ſenili.*

J. A. Comenius.

§. XXV.

Synodo jam imminénte, cùm *Nicol. Gertichius*, Paſtor tunc aulicus Ducis Lignic. in Sileſia, in quem ſuffragia pleraque collineatura videbantur, munus Senioris detrectaret, ita eum caſtigavit Comenius: *Primarium eſt, (in quo rectificandus videris) de vocatione ad majus curarum onus, & metu, quem inde concipis, ſi forſan te ſors tangat. Arripe Pſalterium & diſce à Viro ſecundum cor DEI, quomodo cordi DEI conformandum ſit cor tuum. Docebit Te id Pſ.* 37, 3-7. *Tunc cum Jona fugias, aut cum Moſe excuſatiunculas fingas? aut cum Adad & Medad non compareas ad Tabernaculum, ubi Dominus aſſumto de ſpiritu Moſe diſtribuit electis? Quid proderit fugitare? Inveniet te Spiritus etiam in tentorio tuo, aut te abſorberi faciet à Balæna propriæ*

(*) Unus erat Joh. Legerus, de quo ſupra §. 7. & 9.

priæ conſcientiæ, donec diſcas, non reluctari DEO, redditusque littori eas, quò juberis. Ego ſane nondum ſcio, quem vox populi, (vox DEI) petet. Si alium, adeſto, ut teſtis & Eccleſiæ Pars, cujus nomine (& DEI) vocato illi nunciabitur benedictio. Si te, ut cum Jeſaia dicas, ecce me, adſum! non vero demum quærendus ſis inter impedimenta (1. *Sam.* 10, 22.) *Atque ut minus formides, ſcias, concluſum eſſe, ut, ſi ſuffragia petent aliquem in* Boruſſia *vel* Sileſia *conſtitutum, ille loco ne moveatur: quia hoc ſolum in præcone ſpectatur, ut* mortalitati conſulamus, *ne, ſi quid humanitus in hac diſperſione ultionis duabus columnis accidat, res Eccleſiæ prorſus collapſæ videantur &c. Amſt.* 10. *Octobr.* 1662. Ex Epiſtolarum hactenus allegatarum autographis Fragmenta paulò prolixiora excerpere placuit, ut pateſceret, quanti pii illi Patres ſucceſſionem Epiſcopalem, quam Apoſtolicam vocant, fecerint, & quam ſollicite ei conſervandæ operam dederint.

§. XXVI.

Illo igitur anno 1662. in Synodo *Mielincinenſi* à *Joh. Bythnero* duo tandem *Seniores* ordinati fuere, alter quidem pro Eccleſiis *Polonicis*, ipſe ille, cujus §. præced. mentio facta fuit, *Nicol. Gertichius*, alter pro *Bohemicis Petrus Jablonſkyus* (in exilio *Figulus* dictus) Comenii gener, eidemque ſucceſſor deſtinatus, ſed qui ante ſocerum obiit die 12. Januar. 1670. quo ipſo anno etiam Comenius d. 25. Nov. fato functus eſt. A quo tempore *Bohemicis Eccleſiis* omni reditûs in patriam ſpe excluſis longoque exilio attritis & cum Polonicis Germanicisve Eccleſiis pro ratione locorum paſſim coaleſcentibus nullus amplius Epiſcopus ordinatus fuit.

§. XXVII.

Sed, *Gertichio* pariter rebus humanis propere erepto Lignicii anno 1671. d 24. Maij *Adam Samuel Hartmannus* an. 1673. die 28. Octob. in Synodo Leſnenſi ab eodem Joh. Bythnero ordinatus fuit, cumque Bythnerus brevi poſt fatis ceſſiſſet, *Hartmannus Joh. Zugeborum* (aliâs *Attinentium* dictum) defuncti Bythneri & viventium Fratrum ſuffragiis electum an. 1676. d. 13. Aug. *Dantiſci* in ſacrario ædis Petro-Paulinæ, præſente S. Miniſterio, illius Eccleſiæ Seniorem ordinavit.

§. XXVIII.

Digitized by Google

§. XXVIII.

Aliquot jam ordinationes ſeniorales ab unico Epiſcopo factæ fuerant ſimilisque caſus iterum imminebat, ſi duorum viventium Seniorum alter fato fungeretur, cumque fratres, ſi quidem fieri poſſet, id præcaveri optarent, hoc tempore conſilia cœperunt agitari de Seniore unitatis in Anglia ordinando. Erat Adamo Samueli Hartmanno frater germanus in Anglia *Paulus Hartmannus* ex Capellano Collegii *Ædis Chriſti Oxoniæ* Rector Parochiæ *Schellingfordienſis* prope Faringdonium, cujus Filius *Sam. Hartmannus*, nuper adhuc in Urbe Oxonienſi Miniſterio S. fungebatur, atque, uti ſpero, etiamnum fungitur. In hunc Fratres oculos & vota converterant, ipſeque ſpem ſui in patriam reditus fecerat aliquam. Itaque cum Reverendiſſimis & Illuſtriſſimis Patribus, Dn. *Guilielmo SANCROFFT*, *Archiep. Cant.* & Dn. *Henrico*, *Epiſcopo Londinenſi* tunc actum memini de *Paulo Hartmanno* in Epiſcopum ordinando, Reverendiſſimosque illos Duum-Viros aſſurrecturos fuiſſe, ſi nempe *Hartmannus* actu Britanniam relicturus inque patriam rediturus fuiſſet, quæ res tamen propter varia objecta impedimenta effectum non eſt ſortita. Sed mihi hæc ſcribenti negotii iſtius tota ratio non ſatis eſt perſpecta, quòd admodum juvenis tum eſſem, jamque à longo tempore Archivi unitatis inſpiciendi copia mihi haud fuerit, quippe ab initio belli Sueco-Polonici ſecuritatis gratia in ditionem Cæſaream deportati, ibidemque etiamnum aſſervati. Crediderim tamen, inter chartas Rever. Patris Dn. *Henrici Londin.* p. m. nonnullas hac de re notitias repertum iri.

§. XXIX.

Interim *Hartmanno* 1691. fatis functo, *Joh. Zugehör*, qui ſolus ſupererat, Collegam ſibi ordinavit *Joach. Gulichium* anno 1692. die 26. Jun. in ſynodo Leſnenſi, illoque pariter defuncto Gulichius fratribus autor fuit, ut duos ſibi Collegas eligerent, cumque inter hos *D. E. Jablonski*, qui extra patriam in aula Berolinenſi ſtationem S. obtinebat, apertis contra morem ſuffragiis peteretur, atque, ut in Poloniam pro accipienda ordinatione iter ſuſciperet, invitaretur, is geminum ſibi ſubnatum dubium 1699. d. 2. Jan. Domino D. Joh. Ern. Grabe, amico ſuo intimo Londinum perſcripſit, ſcrupulos ſibi avulſuro. Erant verò illi: an *ordinatio legitime ab uno Epiſcopo poſſet fieri?* (tunc enim Jablonskius Epiſtolas Comenium inter & Bythnerum de hac quæſtione reciprocatas nondum viderat) & 2. *an Epiſcopatum ſalva conſcientia abſens gerere poſſet?*

§. XXX.

Grabius ad utrumque eruditè reſpondit d. 31. Martii 1699. his verbis, è vernacula fideliter translatis.

I. Ratione ordinationis ajo, quanquam non ſolum multa Concilia particularia, ipſumque œcumenicum Nicænum I. tres Epiſcopos ad ordinationem Epiſcopi requirant, ipſique Apoſtoli exemplo ſuo Eccleſiæ Catholicæ hac in re præiverint, quandoquidem Petrus, Jacobus & Johannes S. Jacobum min. Epiſcopum Hieroſ. ordinârunt, teſte Clemente Alex. L. VI. Hypotypoſeon apud Euſeb. Lib. II. Hiſtor. Eccl. C. I. nihilominus tamen, in caſu neceſſitatis, quando tot Epiſcopi in unum locum convenire nequeunt, ordinationem ab uno fieri poſſe. Qua de re Caput 27. Lib. VIII. conſtit. Apoſt. ita ſonat: Ego Simon &c. *Qui VIII. Libri, quamvis S. Clementi falsò adſcribantur, neque ante finem Seculi IV. vel initium V. in eam, quam nunc habent, formam collecti fuerint, ex antiquis tamen monumentis fuerunt collecti quemadmodum ipſa illo modo allegata conſtitutio jam initio Sec. III. ab Hippolyto in Didaſcalia Apoſtolica (MS. in Bibliotheca Bodleiana) laudata fuit, qua de re Tomo I. ſpicilegii in præfatione de ſcriptis Clementis nonnihil dixi, fuſius verò agam Tom. III. in Hippolyto. Præterea duo habemus exempla ejusmodi ab unico Epiſcopo in caſu neceſſitatis peractæ ordinationis, unum in Eccleſia Palœbiſca, vico Pentapoleos, ſub Patriarcha Alexandrino, ubi Philo Cyrenenſis, ſolus, Siderium Epiſcopum ordinavit. De quo equidem Syneſius Epiſt. 67. ad Theophilum Alexandrinum p. 210. ſcribit,* cum, quòd ad regendum & parendum attinet, audaciorem magis, quam legum obſervantiorem fuiſſe, *mox tamen addit:* Sed formidoloſis temporibus ſummum jus prætermitti neceſſe eſt. Ideo magnus ille Athanaſius id tempori dedit. *Etenim caſus iſte eo, quo Athanaſius Patriarcha exiſtebat, tempore contigerat, inque eo ab Athanaſio fuerat diſpenſatum. Alterum exemplum hic in Anglia reperitur, ubi Auguſtinus Apoſtolus hujus gentis coactus fuerat Mellitum Epiſcopum ſolus ordinare, & quidem approbante ſede Romana, cui tunc præerat Greg. M. qui Auguſtino ad quæſtionem:* Si longinquitas itineris magna interjaceat, ut Epiſcopi non valeant facile convenire, an debeat ſine aliorum Epiſcoporum ſententia ordinari? *ita reſpondit:* In Anglorum Eccleſia, in qua adhuc

Digitized by Google

adhuc ſolus Tu Epiſcopus inveneris, ordinare Epiſcopum non aliter, niſi ſine Epiſcopis potes, *prout legitur Lib. XII Epiſt Greg. M. Epiſt.* 31. *Interrog. IIX. Tom. V. Concil. Labb. col.* 1570 *& in aliis Conciliorum & operum Gregorii editionibus pluribus* (*nam in Pariſienſi, anno* 1586. *pro* non aliter, niſi ſine *Epiſcopis, legitur contra,* non aliter, niſi cum Epiſcopis) *nec non apud Bedam L. I. Hiſt. Eccl. Angl. c.* 27. *Ex quibus patet, dubium ratione ordinationis ab uno Epiſcopo non usque adeo gravis momenti eſſe, quanquam tamen melius fortè fieret, ſi è Polonia unus vel duo huc in Angliam mitterentur, ordinationem hîc accepturi, ne caſus neceſſitatis aliquando recurreret.*

II. *Quod verò, quam memoras, reſidentiam attinet, fateor, me pro tenuitate mea, ſimpliciter cenſere, illegitime fieri, ſi Epiſcopus non in loco & Eccleſia, cujus eſt Epiſcopus, reſidet, aut ad minimum tam vicinus eſt, ut annuum attendere queat ad Gregem Domini, in quo Spiritus S. eum conſtituit Epiſcopum ad paſcendam Eccleſiam DEI, quam ſuo ille proprio ſanguine acquiſivit, atque ut* unumquemque in illa admonere *poſſit. Ipſe Salvator noſter Paſtorem, in oppoſitione mercenarii atque latronis, ita deſcribit Joh.* 10, 3. 4. 14. quod oves ſuas vocat nominatim, & educit eas, quod agnoſcit oves ſuas, & agnoſcitur ab illis. *Fieri verò nequit, ut talis accurata notitia habeatur, niſi ipſe Paſtor præſens ſit. Quod ad Concilia Patrum, & conſilia ſive ſententias recentiorum hac de re attinet, illa quidem vix liber, nedum Epiſtola caperet. Ipſum Concilium Tridentinum Seſſ. VI. hac de re amplum decretum condidit, quod inter alia ita ſonat,* quia nonnulli &c. *Quale decretum Tridentini contra magnam ſui conventus ſuæque Eccleſiæ partem minime formâſſent, niſi neceſſitatem reſidentiæ vidiſſent. &c. &c.* Hactenus Grabius.

§. XXXI.

Interea ſynodus Leſnenſis urgebat, in qua d. 10. Martii an. 1699. *D. E Jablonski* & *Johannes Jacobides* Seniores ordinati fuere. Menſe demum April. die 20. Epiſtola Grabii §. ſuperiore allegata Jablonskio reddita fuit, cum & ipſius ad Grabium litteræ & Grabii ad eas reſponſum, longis itineribus oberrâſſent. *Jablonskius de ordinationis legalitate* à Grabio confirmatus ad ea, quæ de *reſidentiæ neceſſitate* is ſcripſerat, regeſſit. *Illa quidem omnia rectiſſime habere, hîc verò particularem caſum conſiderationem particularem mereri. Nempe Polonicas Eccleſias tres nunc habere Epiſcopos, duos intra patriam ſpecialem Eccleſiarum curam gerentes, tertium extra eandem, qui primariò, certioris ſucceſſionis gratia allectus fuerit, ſed cui etiam generalis Eccleſiarum cura, imprimis verò directio ſeminarii unitatis apud exteros demandata ſit. &c.*

Ad quæ Grabius, die 28. Febr. 1700. Londino breviter: *Quod ad non-Reſidentiam, nihil ultra, quod opponam habeo, quia Tu plura præſtare non teneris, quam Eccleſiæ, quæ Te vocârunt, à Te expoſcunt.*

§. XXXII.

Job Jacobide anno 1709. è vivis ſublato cùm triſtiſſima eſſet Poloniæ facies & Evangelicis intuta omnia, in ſynodo extra patriam in finibus Brandenburgicis *Sulecboviæ* celebrata *Dan. Ern. Jablonski* Salom. *Opitzium* anno 1712. die 11. Julii, eodemque anno die 4. Novembr. in ſynodo generali *Thorunienſi* Davidem *Caſſium* Epiſcopos ordinavit, quorum ille anno 1716. fato conceſſit, hic Eccleſiæ in patria militanti cum laude præeſt.

DISSERTATIO
DE
JURE SACRORUM ABSOLUTO ET COLLEGIALI,
ILLO IN SUPERIORITATE TERRITORIALI, HOC IN ECCLESIA, TANQUAM COLLEGIO, QUÆRENDO.

AUTORE ANONYMO.

§. I.

Autores, qui de *jure Sacrorum* egere, diverſas iniiſſe vias, conſtat. Sunt, qui *Pontifici Romano*, *Epiſcopis & Clero* (a), ſunt, qui

(a) Ita maximè Scriptores Pontificii. Ita & Theologi illi Anglicani, qui Epiſcopalem dignitatem nimis extollunt atque à Magiſtratu politico independentem Epiſcopis autoritatem in ſacris tribuunt. Ita Theologi Reformati, qui Clero & claſſibus ſuis ſynodisque nimium tribuunt, uti Lubbertus, Voetius, Revius, Triglandius, Apollonius. Emergit hinc ſubinde illud vitii, quod *Papocæſariam* nuncupant.

Digitized by Google

qui *magiſtratui politico* (*b*), ſunt, qui *plebi eccleſiaſticæ* (*c*) illa vindicavere. Medium & heic beati tenent, h. e. Theologi Evangelici orthodoxi, qui *toti Eccleſiæ* (*d*) jus hoc aſſerunt, ita quidem, ut

Tt 3 ſuas

(*b*) Ita multi ex Reformatis, qui *Thomæ Eraſti* principia ſequuntur. Ita Lud. Molinæus, Lambertus Velthuyſen, Nic. Vedelius, Adrianus Houtuynus, alii. Ita ex Remonſtrantibus Uytenbogaertus, Grotius, Voſſius, alii. Ita ex Independentibus Anglis antiquioribus Colemannus. Ita Hobbeſius, ita Spinoſa, ita Lucius Antiſtius Conſtans, niſi ſub hoc nomine ipſe Spinoſa lateat, de quo vide Thomaſium in hiſtoriâ contentionis inter imperium & Sacerdotium p. 409. 418. 447. Nec minùs huc pertinent Tyndallus, autor libri: *the rights of the Chriſtian Church*, Albertus Riperus, alii. Maximè verò hùc referendi ſunt illi ex JCtis, qui omnia jura ſacrorum ex ſuperioritate territoriali deducunt & Magiſtratui politico tribuunt, queis & nuper acceſſit cel. D. Baumgarten ex Theologis. Licet enim jus in conſcientias Magiſtratui derogent, tolerantiamque diſſentientium ſectarum ubivis inculcent, nihilominùs pronam ſic viam ad *Cæſaropapiam* ſternunt.

(*c*) Ita maximè Anabaptiſtæ, Sociniani, Independentes moderni, Quakeri, ita noviſſimè Seizius. Jam & Reformati aliâs quoque jura plebis ſacræ evehunt. Eminet hîc David Blondellus tùm in *diſſ. de jure plebis in regimine eccleſiaſtico*, quam Hugoni Grotio *de imperio ſummarum poteſtatum circa ſacra* Francofurti ad Viadrum A. 1690. aſſixit Becmannus, tùm in *apologiâ pro ſententiâ Hieronymi de Epiſcopis & Presbyteris* Sect. 3. p. 379. ſqq. Emergit hinc vitium *anarchiæ* eccleſiaſticæ.

(*d*) Eſt hæc mens Eccleſiæ noſtræ, uti conſtat ex duobus libellis *de poteſtate & primatu Papæ* & *de poteſtate & jurisdictione Epiſcoporum*, qui *articulis Smalcaldicis* in libris noſtris ſymbolicis aſſixi ſunt. In illo p. 345. exſtat: *Eccleſia principaliter habet jus vocationis.* In hoc p. 353. habetur: *Neceſſe eſt, Eccleſiam retinere jus vocandi, eligendi & ordinandi miniſtros. Et hoc jus eſt donum propriè datum Eccleſiæ, quod NULLA HUMANA AUTHORITAS Eccleſiæ eripere poteſt.* Id quod etiam in ſequentibus repetitur, ubi & ad primitivam Eccleſiam provocatur. *Nam olim populus eligebat Paſtores & Epiſcopos.* Sententiam hanc communiter ſequuntur Theologi noſtri. Ita Jac. Andreæ in diſp. 29. de

jure

ſuas ſibi partes habeant & *Magiſtratus politicus*, & *Paſtores Eccleſiæ* & *plebs eccleſiaſtica*. Reſtabat ſaltem, ut ex genuinis fontibus deducerentur jura his vel illis competentia, ut & curatiùs diſtinguerentur illa, & ſuas in claſſes, uti par erat, diſpeſcerentur. Ubi quidem exiſtimamus, haud malè hic rationes ſuas computâſſe, qui ad indolem & rationem Eccleſiæ hic reſpexere, & hoc tractationi ſuæ ſubſtravere fundamentum, *Eccleſiam* eſſe *Collegium*, eſſe *Societatem* in civitate erectam, eoque fine *confœderatam* (*e*), ut cultum divinum ad præcepta JESU CHRISTI, qui primus hanc Societatem inſtituit ſuisque juribus ornavit, agat, Societatem ergò divinis privi-

jure vocandi Miniſtros Eccleſiæ th. 51. *Impia & injuſta eſt alieni juris uſurpatio, cùm Magiſtratus politici primum illud eligendi deſignandique perſonas eccleſiaſticas ſuffragium Presbytero adimunt & Eccleſiam jure ſuo privantes ipſi inſciæ & invitæ Paſtores obtrudunt.* Ita Chemnitius loc. Theol. P. 3. f. 325. *Sicut Pontifex Romanus cum ſuis commiſit ſacrilegium in eo, quòd electionem & vocationem Miniſtrorum eripuit Eccleſiæ & ad ſe ſolum ſuosque tranſtulit, ita ejusdem criminis reus eſt etiam Magiſtratus, quando excluſo Miniſterio & reliquâ Eccleſiâ ſibi ſoli poteſtatem conſtituendi Miniſterii in Eccleſiâ vendicat.* Ita & Gerhardus in loco de miniſterio Eccleſiaſtico §. 86. qui tamen & §. 117. hìc conferendus eſt. Ita maximè Hülſemannus in Breviario Theologico C. 19. th. 5. ita Bajerus in comp. Theol. p. 1059. 1072. 1073. ita Spenerus, uti aliàs, ita maximè in den Theol. Bedencken T. 1. C. 1. Sect. 56. p. 262. ita maximè ex JCtis Carpzovius, Brunnemannus, Schilterus, qui ita in inſtitut. juris canonici L. 1. tit. 3. p. 15. *Neque Principis, neque cleri, neque populi, ſed omnium ſimul, ſive TOTI Eccleſiæ propria eſt poteſtas ſacra.*

(*e*) Ita maximè Sam. Puſendorfius in elegantiſſimo libello *de habitu religionis Chriſtianæ ad vitam civilem* §. 30. 39. ſeq. ita anonymus autor *von der wahren Kirche* p. 249. ſeqq. de quo vide origines juris eccleſiaſtici p. 211. Ita JCti recentiores, Thomaſius, Bœhmerus, cujus & exſtat diſſ. *de confœderatâ Chriſtianorum diſciplina in Jure Eccleſiaſtico antiquo* n. 3. Fleiſcherus, alii paſſim. Ita jam olim Eccleſiæ ideam effinxerat Eduardus Stillingfleetus, Epiſcopus Vigornienſis Anglus in *Irenico, a weapon-ſalve for the Churches vvounds* P. 1. C. 7.

priviʟegiis auctam, atque ſic & omnibus aliis Societatibus, quarum humana voluntas origo eſt, ſuo quodam jure anteferendam (*f*. Quemadmodum itaque illud generale omnium Imperantium officium eſt, ut ſupremam inſpectionem in omnia in civitate erecta collegia & ſocietates gerant, partim, ne quid in iis agatur, quod ſaluti civitatis adverſum eſſe poſſit, partim, ut, quæ pro libertate ſubditis competente ſic eriguntur, Collegia & Societates, ab omnibus injuriis & inſultibus defendantur, & juribus ſuis atque libertatibus, quas jure vel divino vel humano habent, uti & frui ſine turbatione poſſint, ita & hinc emergunt *jura Sacrorum*, jura in Eccleſiam, *abſoluta* illa & *generalia*, quæ vocamus, Magiſtratui politico competentia. Quemadmodum porrò quævis in civitate erecta Societas ſua ſibi jura ſervat, ſuas ſibi ipſi leges ordinemque ex pacto, conventione & confœderatione mutuâ ſcribit & his legibus à ſummo Imperante vivere permittitur (*g*) ita, quòd Eccleſia hoc jus, hanc facultatem habeat, eò certiùs eſt, quòd hæc facultas ab ipſo CHRISTO, qui Eccleſiam fundavit, ipſi conceſſa eſt, divino ſic munita ſigillo, quod violare ſane & ſummis Imperantibus nefas fuerit. Effluunt hinc *jura ſacrorum collegialia* & *ſpecialia* toti Eccleſiæ competentia, & in *tota Eccleſia* radicaliter reſidentia, ubi rurſus ſuas ſibi partes Paſtores Eccleſiæ, ſuas ſibi Auditores ſervant. Hæc jura collegialia, ſi vel ſolus Clerus uſurpet, vel Magiſtratus politicus exerceat, non uſurpare nec exercere poſſunt de jure, niſi ex

(*f*) Hoc probè tenendum eſt, *lector.* Societas eccleſiaſtica ſive Eccleſia divinis juribus & libertatibus fruitur, quas nulla humana autoritas ipſi eripere poteſt, uti ſupra ex libris Symbolicis monuimus. Mirum eſt, aliam cel. PFAFFIO ſententiam hic tribui in der fortgeſetzten Sammlung von alten und neuen Theol. Sachen A. 1730. p. 241. ubi hæc ipſi mens impingitur, quòd, quia jura Eccleſiæ Collegialia ſtatuat idem, *omnia jura eccleſiaſtica* deducat *ab arbitrio hominum.* Malè hoc, quemadmodum & illud, quod dicitur, Hæberlinum, Theologum quondam Tubingenſem inſtitutiones Juris eccleſiaſtici in Theologiâ practicâ tradidiſſe.

(*g*) Conferri hic velim JCtos ad tit. *de collegiis & corporibus* in Digeſtis.

Digitized by Google

ex conſenſu vel præſumto vel tacito (*b*) Eccleſiæ, quæ propter magnitudinem

(*b*) Non nova ſunt hæc principia. Ita Gerhardus in loco de miniſterio eccleſiaſtico §. 106. *In quibusdam Eccleſiis populus abdicato quaſi jure ſuo Magiſtratui & Miniſterio ejusdem confeſſionis ſocio has partes CEDIT, & in illius voluntate ac delectu ſecurè acquieſcit, in quibusdam jus ſuum CONFERT in certas perſonas honoratiores, quæ POPULI NOMINE omnia peragunt. Neutro modo jus vocandi Miniſtros ad TOTAM Eccleſiam pertinere deſinit, COMMITTITUR enim ALIORUM FIDEI Jus, non amittitur, cùm quis libera voluntate ad tempus JURI SUO RENUNCIAT, nec in præſcriptionem vel præjudicium juris id vergere poteſt.* Eadem videas ſtatui à Niemanno in diſp. de vocatione Miniſtrorum Eccleſiæ §. 37. Dannhauero in hodoſ. Chriſt. phæn. 2. p. 133. & Theol. conſc. T. I. P. 2. ſpec. dial. 3. p. 919. Oſiandro in diſp. de tribus Eccleſiæ milit. hierarchiis ſect. poſt. de miniſt. Eccl. qu. 2. p. 13. Scherzero in diſſ. de legitimâ miniſt. Eccl. conſtit. C. 3. §. 5. aliis quam plurimis. Ita & Bajerus in comp. Theol. P. 3. C. 14. §. 3. nota (*c*): *Poteſtas conſtituendi* Miniſtros Eccleſiæ *per ſe & natura ſua in tota reſidet Eccleſia, neque convenit uni alicui parti, NISI COMMUNI OMNIUM CONSENSU IN UNAM ALIQUAM PARTEM TRANSLATA SIT.* Ita Fechtius in lect. Theol. in Syllogen diſp. 43. §. 2. p. 493. 494. *Theologi Lutherani magno conſenſu docent, longè aliam eſſe hujus juris circa ſacra, quàm reliquorum majeſtatis jurium rationem. Competere quidem illud Principi, ſed non ſoli, verùm reſidere in Eccleſiâ omnibusque ejus ſtatibus ÆQUALITER. In adminiſtratione verò hujus juris potiores eſſe inprimis quoad religionis exteriora partes Magiſtratûs politici tanquam præcipui & nobiliſſimi Eccleſiæ membri, non inficiantur. Ubi verò is hoc jus in una alteraque ejus parte SOLUS non conſultis cæteris ſtatibus exerceat, id fieri ajunt EX CÆTERORUM STATUUM CONCESSIONE, non verò totali reſignatione. Unde, ſi Magiſtratus hoc jure ad ipſarum animarum damnum abutatur, ſtatus hoc jus ad ſe retrahere eoque uti poſſe. In tranſactione verò Paſſavienſi epiſcopale jus, quod à Pontifice toti* Eccleſiæ *ſurreptum fuerit, eidem Eccleſiæ, inprimis præcipuo ejus ſtatui, Magiſtratui fuiſſe reſtitutum, quod nunc poſſideat, NON* EXCLUSIV*E SED CUMULATIVE cum cæteris.* Eadem ille ponit in tr. de excommunicatione eccleſ. p. 24. 25. 355. 356. Ita Cyprianus in diſſ. de Maximiliano I. Pontificatum maximum

affe-

Digitized by Google

gnitudinem cœtûs, in quem evaluit, utpote per totam civitatem diffuſa,

affectante C. 2. §. 10. 11. itidem aſſerit, jura ſacrorum in Principem *ab Eccleſia collata eſſe.* Ita Jo. Abrahamus Kromayerus de poteſtate eccleſiaſticâ p. 118. 119. *Apparet, non ſine* Eccleſiæ *conſenſu poteſtatem* Eccleſiaſticam *Principes accepiſſe. Sicut enim hi, quod hiſtoria reformationis ubique teſtatur, nil ſine doctrina & conſiliis Doctorum Theologorum in rebus eccleſiaſticis agebant, ita laici quoque doctrinâ purâ Theologorum, quam divinâ ope reſtituerant, acquieverunt & cum his facilè conſenſerunt, ut Magiſtratus partes regiminis eccleſiaſtici exciperet & poteſtatem eccleſiaſticam adminiſtraret. Imò non potuerunt non conſentire, niſi propriam negligere ſalutem voluere, cùm jugi papalis pertæſi libertate per Chriſtum partâ frui & uti debuerunt. Unde eò magis CONSENSUS TACITUS, qui non potuit non præſumi, ſufficit, ſi non expreſſè eum declarârunt.* Idem p. 120. 121. *Poteſtas eccleſiaſtica architectonica dici non poteſt, quando Magiſtratus ſibi delatam ab* Eccleſiâ *adminiſtrat.* & p. 122. 123. *Sentimus & profitemur, poteſtatem* Eccleſiaſticam *vel potiùs hujus exercitium non ſolùm non injuſtè ſed & optimè in Magiſtratum Chriſtianum eſſe translatum. Primùm namque Principes juſto titulo illud occupârunt. Cùm enim* Epiſcopi *Romanæ* Eccleſiæ *partim peſſimè officio præeſſent, adeòque damna maxima inferrent in* Eccleſiam, *ecquis erat, qui hanc in libertatem aſſereret? Laici & prudentiâ & potentiâ deſtituebantur. Clerici pollebant quidem prudentiâ, ſed carebant viribus & potentiâ. Res igitur ad Magiſtratum rediit, qui valebat viribus, ut* Epiſcopis *Romanis objicere ſe &* Eccleſiam *ab oppreſſione Pontificum vindicare poſſet. Deinde Magiſtratus propter autoritatem officii & ſummam, quâ pollet, potentiam regimini eccleſiaſtico omnium maximè eſt idoneus.* Ita & jura Eccleſiæ per *pactum tacitum in Principes translata eſſe* demonſtrat Canzius in poſit. de vocatione Miniſtrorum Eccleſiæ §. 118. ſeqq. itemque Zechius in medit. de jure reformandi p. 55. ſqq. 138. ſqq. Atque eadem ſanè ſunt principia Puſendorfii *de habitu religionis Chriſtianæ ad vitam civilem* §. 40. ſub finem, ubi ait, *ſi quæ poteſtas aut quod jus ſummis Imperantibus circa* Eccleſiam *& ſacra Chriſtiana aſſerendum ſit, id eſſe deducendum vel ex genuinâ indole ſummi Imperii Civilis, vel ex indole ipſius religionis Chriſtianæ vel ex ULTRONEA DELATIONE IPSIUS* ECCLESIÆ. & in append. contra Houtuynum p. 292. *Princeps, dum Chriſtianus ſit, non ſit Dominus* Eccleſiæ *ſed potiùs ſubjectus ſit Capiti* Eccleſiæ *Chriſto,*

diffuſa, *tota* ad adminiſtrationem horum jurium commodè ſatis concurrere haud poteſt, (*i*) Clero, qui iisdem tantopere in Papatu

nec eo ipſo omnia Eccleſiæ *jura in ſe transfert*, *ſed de illis pro ratâ participat*, *niſi QUA ULTRO ECCLESIA IN IPSUM QUID CONTULIT*, *quod quidem rectè in unum conferri potuit*, & p. 294. *Ubi electio Miniſtrorum à Principe fit*, *dicendum eſt*, *id fieri ab ipſo*, *jure Eccleſiæ eidem ab hâcce DELATO*. *Quod idem dicendum eſt*, *ſi electio fiat ab Epiſcopo aut Presbytero*. *Nequaquam autem dicendum*, *ſi electio fiat ab univerſâ Eccleſiâ*, *eam fieri jure per Principem conceſſo*. Hæc Pufendorfius ὁ πάνυ. Sed eſt, quod objicitur, Eccleſiam ſua jura in Magiſtratum politicum transferre haud potuiſſe. Ita ferè ſenſiſſe videtur Hülſemannus in Breviario Theol. C. 19. th. 5. ubi ſcribit, *jure divino* iſta jura Eccleſiæ competere, *queis nullus ſtatus renunciare poſſit*. Ita & Scherzerus in Syſt. Theol. loco 25. de Eccleſiâ p. 697. damnat imperitos Homiletas, qui ajant, Eccleſiam *jus ſuum quaſi tacito conſenſu delegâſſe Senatui vel Magiſtratui ſeculari*. Eandem in ſententiam diſſerunt Gisb. Voetius in politicâ Eccleſiaſticâ P. 1. L. 1. tr. 2. Cap. 5. qu. 31. p. 231. 232. & David Blondellus in diſſ. de jure plebis in regimine Eccleſiaſtico p. 266. ſqq. qui opponit, non doceri poſſe ex hiſtoriâ, factum hoc unquam ab Eccleſiâ eſſe, nec transferri jura iſta in Magiſtratum politicum poſſe à populo errante. Sed cum translatio hæc *tacita*, non *expreſſa* ſit, cùm non *poſſeſſionis* ſed adminiſtrationis jurium ſit, cùm & *limitata* ſit, non *abſoluta*, ad nutum Eccleſiæ facienda & *revocabilis*, facile quidem heic objecta quævis dilui poſſe, patet.

(*i*) Numerus eorum, qui in deliberationem rei veniunt, hoc primò impedit, faciléque ſecundò turbæ deliberationibus ſubingruunt, niſi directio adſit ſuperior, autoritatis ſummæ & civilis. Hinc Schilterus l. c. *Cum poteſtas Eccleſiæ ab omnibus & ſingulis commodè & abſque confuſione adminiſtrari ſimul non poſſit*, *igitur placuit*, *ut poteſtas hæc per hos exerceatur*, *quos Deus & Eccleſia ad id deputavit*, *inter quos primas capit ſumma Reipublicæ poteſtas*. Iſta ferè & Pufendorfius l. c. §. 45. *Iſta omnia cùm ad bonum ordinem in Eccleſiâ faciant*, *& verò à nemine COMMODIUS procurari queant*, *quam à ſummis Imperantibus*, *manifeſtum eſt*, *Principes*, *ut primaria membra Eccleſiæ*, *iſtarum ſibi rerum*

Google

tu abuſus eſt, haud amplius *delegandam*, ſed magis *delegabilem* Magiſtratui politico (*k*), id quod maximè à Proteſtantibus in Germaniâ factum, tùm, quòd ſub prima reformationis ſacrorum tempora ſibi aliâs proſpicere ſatis haud valuere, tùm quòd & analogia Magiſtratuum Judaicorum Vet. Teſt. id ſuadere videbatur (*l*), tùm quòd Magiſtratus politici autoritate ſuâ & facultatibus, queis pollent, rem ſacram, rem Eccleſiæ, inprimis & pro officio, quo ut Chriſtiani tenentur, quàm maximè ornare, promovere & augere

poſſunt,

rum rectè vindicare, id quod latiùs deducit §. 46. ubi rurſus ad *commoditatem* provocat.

(*k*) Rationes in præcedentibus duabus notis adductæ fuere ab Autoribus, quos hic ſequimur. Mirum, eſſe, qui adhuc ſtatuant, conſenſum iſtam tacitum, quo Eccleſia jura ſacrorum in Magiſtratum tranſtulit, figmentum eſſe. Ita ſanè cel. Theol. Halenſis Baumgarten in recenſione libelli Tritſchleriani, ubi & contra receptam & in articulis Smalcaldicis fundatam Theologorum noſtrorum ſententiam jura ſacrorum ex ſuperioritate territoriali derivat, quæ prima via ad Cæſaropapiam eſt. Nonne enim populus à magiſtratibus popoſcit olim, ut reformarent, ut Paſtores orthodoxos conſtituerent, ut leges darent eccleſiaſticas. Conſenſus hic non ſaltem tacitus ſed & expreſſus eſt. Jam &, ſi collegium, ſi Eccleſia jura ſua adminiſtrare ipſa non valet., adminiſtratio hæc in eum jure devolvitur, qui adminiſtrare illa poteſt. Eſt hoc *devolutionis jus*, quod vocant. Potuit itaque & magiſtratus politicus jura hæc ad ſe trahere juſtiſſimo titulo, ex eo etiam capite, quia per reformationem novum Collegium inſtituit, in quod, qui illud inſtituit, jura quoque Collegii ſibi reſervat & ex hoc jure exercet, uti exemplo Patronorum conſtat. Hæc omnia pleniùs diduct in jure eccleſiaſtico Germanico conſpici poſſunt, ſed & conferri hìc poteſt programma nuperum Jenenſe cel. Jo. Ern. Schröteri, in quo, quæ nuper Juribus Eccleſiæ collegialibus oppoſita fuere, diluuntur.

(*l*) Etſi Theocratia obtinuerit in V. T. tamen, quid in Eccleſiâ N. T. Magiſtratibus Chriſtianis competere *poſſit* juris in ſacra, ex illâ analogiâ haud difficulter perſpici poteſt. Nota, *lector*, nos nonniſi *analogiam congruentiæ* hìc ſtatuere, *nullam neceſſitatem conſequentiæ* ex exemplis Magiſtratuum Vet. Teſt. deducere.

Digitized by Google

poſſunt, pacificationibus ſacris deinceps idem confirmantibus (*m*), ubi res ſanè ipſa docet, & jura hæc nihilominùs in ipsâ Eccleſiâ, uti ſupra jam diximus, *radicaliter* reſidere, & ſuis quoque circumſcripta limitibus eſſe, ut juxta indolem Eccleſiæ, ſecundùm jus divinum, Eccleſiâ & ipsâ, quantum fieri poteſt, in partes vocatâ, ad ſalutem & ædificationem ejusdem exerceri & adminiſtrari debeant, ne tyrannis Eccleſiaſtica, ne *Cæſaropapia*, peſſima Eccleſiæ peſtis hic ſubingruat, alias in ſe & ſuâ naturâ *revocabilia*, imò ipſo actu, etiam ſecundum ipſum pacis Weſtphalicæ inſtrumentum (*n*) *revocanda*. Atque ſic quidem communem Theologorum Evangelicorum ſententiam exornandam & enarrandam ſumſit cel. Academiæ Tubingenſis Cancellarius, CHRISTOPHORUS MATTHÆUS PFAFFIUS in libro ſingulari *de originibus juris eccleſiaſtici veraque ejusdem indole*, ubi, licet à recepto παιδείας τρόπῳ tantiſper abierit, & novam pauliſper viam ingreſſus fuerit, ita tamen cogitata ſua inflexit, ut ad eundem ſcopum, in communem ſententiam tandem colli-

(*m*) Hinc ſunt, qui ex pacificationibus religioſis jus ſacrorum, quo Principes & Magiſtratus apud nos gaudent, deducunt. Ita Havemannus de jurisdict. epiſc. tit. 3. ſqq. ita Lynckerus tùm in diſp. de ſuperioritate ſacrâ, tùm in analectis ad Schwederi introd. in Jus publ. Parte Spec. Sect. 2. C. 12. p. 77. 78. ita Bajerus in Comp. Theol. P. 3. C. 14. §. 12. notâ (*e*) C. 15. §. 7 notâ (*i*) Sed vide hîc Kromayerum l. c. pag. 111. ſqq.

(*n*) Certè enim Inſtr. pacis Oſnab. art. 5. n. 16. §. 48. jurisdictionem eccleſiaſticam limitat quàm maxime ad confeſſiones ſubditorum hiſque reſervat libertatem conſcientiæ. Hinc egregie Fechtius loco ſupra citato ait, Eccleſiam *jus ſacrorum ad ſe retrahere poſſe*, ſi malè adminiſtretur. Ita pluribus cl. Zechius l. c. p. 61. ſqq. Ita & cl. Canzius l. c. §. 128. ubi: *Cùm igitur jura Eccleſiæ pacto tacito in Principes translata* ſint, *quod ſemper conditionem annexam habet, ut jura conformiter ſubditorum conſcientiæ exerceantur, ſequitur, ſi lex hæc non obſervetur, i. e. ſi contra ſubditorum conſcientiam quidquam à Principe decernatur, pactum reſcindi & jura poſſe revocari.* Addit in notâ, patere inde, quòd *Pontificiis Epiſcopis juſtè ac rectè jura Eccleſiæ ademta fuerunt.* Non contraria

collimarent, novamque ſaltem & majorem lucem receptæ hypotheſi adſpergerent, tantò magis etiam JCtis adprobanda, quòd ex iisdem fontibus, iisdem principiis eadem derivavit ille, ex quibus & illi ſua depromunt. Eadem certè ante ipſum, ſed breviſſimis ſaltem, ſcripſerat NIC. HIERONYMUS GUNDLINGIUS (*o*) Nec diſplicuit hæc ſententia Viris doctiſſimis, ex quibus duos hic anonymos Scriptores ſaltem laudamus, quorum unus quidem *poſitiones de vocatione Miniſtrorum Eccleſiæ demonſtrante methodo ex Socialitate Chriſtiana aſſertas* (*p*), alter verò *meditationes de origine, indole atque hiſtoria juris reformandi* (*q*) edidere. Nec tamen & defuere, qui diſſenſum ſuum hic teſtatum facerent. Non mirum, ſententiam hanc diſplicuiſſe Scriptori Romanenſi pſeudonymo, qui mox ſub nomine *Timothei Cæſarini Baſilii politicam catholicam*, mox ſub titulo *Irenæi Hygiophili apologiam* hujus *politicæ* ſcripſit. (*r*) Ita

 &

traria ſunt his, quæ de originibus juris eccleſiaſtici p. 183. 188. 196. ſcripſit cel. PFAFFIUS. Etſi enim ajat, *jura hæc ab Eccleſiâ amplius ad ſe retrahi non poſſe & eſſe irrevocabilia*, id tamen non abſolutè & ſine limitatione dicit, ſed ſaltem in hoc caſu, ſi Princeps vel Magiſtratus ea, uti par eſt, adminiſtret. Hæc enim ipſius verba ſunt p. 188. *Plebem eccleſiaſticam jura hæc à Principibus ad ſe retrahere ſaltem non poſſe*, *QUANDOCUNQUE libuerit.* Alius eſt caſus, ubi rationes adſunt, quæ retractum poſcunt.

(*o*) In viâ ad veritatem P. 3. C. 35. §. 76. ſqq. p. 348. ſqq.

(*p*) §. 69. ſqq. maximè §. 107. ſqq. 113. ſqq. Jam laudavimus Virum egregium. Eſt is Jac. Gottlieb Canzius, tum Collegii Bebenhuſani Præceptor, poſtea Theol. Prof. Tubing. Sed neſcio, cur hanc ſuam mentem veteresque demonſtrationes reſorpſerit, niſi forſan altior quædam vis & ſuperior demonſtratio tanquam ratiò prævalens ad hanc mutationem calamum ipſius inclinaverit. Vide Jurisprudentiam Theologiæ p. 361.

(*q*) p. 56. ſqq. Autor hujus libelli eſt cl. Philippus Eberhardus Zechius, qui olim librum cel. Cancellarii PFAFFII de originibus Juris eccleſiaſtici Reſpondens A. 1719. defendit. poſtea Conſil. int. wirt.

(*r*) De hoc pſeudonymo vide præfationem *monſtri politici detecti*, ſive *des*

& eandem ſed modeſtiore calamo adgreſſi ſunt ex noſtris *Gottlieb Samuel Treuerus* (*s*) & *Georgius God. Keuffelius* (*t*), maximè verò *Juſtus Henningus Bœhmerus*, JCtus Halenſis celeberrimus (*u*). Si cel. Cancellario Tubingenſi unquam volupe foret, in pugnam literariam deſcendere, nullum exiſteret dubium, quin objecta, adſperſâ præſtantiſſimâ veritatis luce, protinùs dilueret, hypotheſin ſolidiſſimam extra omnem oppoſiti formidinem ſic collocaturus. Cùm verò ab omni contentione *irenicus* ejusdem animus prorſus abhorreat, licebit nobis, aciem iſtam campumque polemicum ingredi & tentare aleam, quæ, quomodo ceciderit, benevoli lectoris judicium eſto.

§. II.

Ordo poſcit, ut, quæ pſeudonymus ille Romanenſis hic objecit, primo loco diſſlemus. Fingit hic primùm, celeb. Cancellarii ſententiam ſententiæ Theologorum atque Proteſtantium communi, quæ jura ſacrorum Magiſtratui politico tribuat, contrariam eſſe. Figmentum, inquam, hoc eſt. Etſi enim hic paulisper à communi παιδείας τρόπῳ abeat ille, tamen & jura ſacrorum *abſoluta*, de quibus verò profundum pſeudonymo ſilentium eſt, Magiſtratui politico vindicat, & oſtendit quoque, qui jura *collegialia*, *originariè* ad Societatem eccleſiaſticam ſpectantia, non quidem Principibus, *ut talibus*, neque *ut Chriſtianis* præcisè, neque etiam, *ut præcipuis Eccleſiæ membris*, ſed, quatenùs iisdem iſta vel tacito Eccleſiæ conſenſu

des entlarvten Ungeheuers der Politicæ Catholicæ, qui liber ſine nomine autoris, qui verò dicitur laudatus Canzius, & loci Tubingæ A. 1727. 8. prodiit.

(*s*) in notis ad Pufendorfii L. 2. de officio hominis & civis C. 7. §. 8. p. 489. ſqq.

(*t*) in elementis Jurisprudentiæ eccleſiaſticæ univerſalis L. 1. C. 5. §. 15. ſqq. p. 104. ſqq,

(*u*) in diſſ. 12. de extraordinario primitivæ Ecceleſiæ ſtatu §. 30. p. 565. ſqq. Adjecta illa eſt novæ editioni Juris Eccleſiaſtici antiqui, quæ Halæ Magd. A. 1729. 8. prodiit. Eandem in ſententiam jam ſcripſerat in diſſ. de jure Liturgiarum eccleſiaſtico, præmiſſâ Tomo III. Juris eccleſiaſtici Proteſtantium Vir illuſtris.

ſenſu tradita ſunt, vel neceſſitas ipſa, ut hæc ſibi jura illi ex conſenſu Eccleſiæ præſumto vindicarent, popoſcit, hodie ad eosdem pertineant. Itaque *diſtinctiùs ſaltem* jura iſta eorumque origines & fundamenta evolvit ille, nec in re ipſâ ſed ſaltem ratione diverſi reſpectûs, quo ad Principes juræ iſta ſpectant, à communi tractandi modo tantiſper abludit (*a*). Sed pergit pſeudonymus, aitque, Eccleſiam jura iſta ſacra collegialia nunquam habuiſſe, &, ſi habuiſſet, amiſiſſe deinceps, atque adeò tempore reformationis in Principes illa transfundere haud potuiſſe. Primum ex eo probat, quòd jura illa collegialia nec *per ſe* nec *jure divino* Eccleſiæ competant, non *per ſe*, Eccleſiam enim conſiſtere ex ovibus, non à ſe ſed à Paſtoribus ſuis paſcendis, eſſe familiam à Patrefamilias regendam, eſſe navem à nauclero gubernandam, ſubeſſe uno verbo Paſtoribus, quorum ſit, Eccleſiam regere, quibus iſta jura ſacrorum non poſſint non ſolis adſcribi, id quod & *ex* ipſo *jure divino* pateat. Sed facilè quidem hæc omnia diluuntur. Vitium ante omnia in hoc jacet, quòd exiſtimat pſeudonymus, cel. PFAFFIUM per Eccleſiam, per collegium hoc ſacrum ſolos Auditores intelligere, cùm tamen ad collegium hoc & Doctores & Auditores ſpectent, illique quoad jura hæc collegialia eorumque adminiſtrationem ſuo quoque præcipuo jure in cenſum veniant. Peccat & tùm, cùm ſimilia iſta ad vivum reſecanda eſſe vult, laicos ſic ſanè in puras beſtias & bruta verſurus, omnique jure, omni libertate, quam tamen Chriſtianis Chriſtus peperit, privaturus. Jam & deinceps plurimùm hallucinatur, quando ſupponit, nullibi in ſacris tabulis jura iſta collegialia Eccleſiæ adſcribi, vel ab Eccleſiâ Apoſtolicâ adminiſtrata legi, id quod tamen in originibus Juris Eccleſiaſtici prolixiſſimè & ad ſummam usque convictionem oſtendit cel. PFAFFIUS, qui & ex documentis antiquis monſtrat, Eccleſiam trium primorum ſeculorum eâdem ratione jura iſta collegialia adminiſtrâſſe. Abſit autem, ut, quod pſeudonymus ait, ſtatuat, formam regiminis eccleſiaſtici tùm fuiſſe democraticam, cùm quamcunque imperii, quod Eccleſia nulla gerit, formam hîc exulare jubeat. Quòd verò Eccleſia hodie jura iſta collegialia adminiſtrare haud commodè ampliùs valet, ratio hæc eſt, quòd religio & Eccleſia jam per totam civitatem diffuſa eſt (*b*), ita, ut plebs eccleſiaſtica ad adminiſtrationem

(*a*) Vide §. præcedentem.

(*b*) Eccleſias particulares atque minores heic haud moramur. Ita Eccleſiæ noſtræ Evangelicæ in Belgio jura collegialia exercent. Sed à particularibus hiſce Eccleſiis ad Eccleſias majores, per totam civitatem diffuſas concludere haud licet, cum & iſtud exercitium ſuis

nem hanc non ampliùs concurrere tota poſſit, adeóque, cùm Clerus in Papatu juribus iſtis tantoperè abuſus fuerit, in Principes & Magiſtratus iſta transfundere neceſſum habuerit. Id quod tum factum, cùm ante CC annos divino nutu ſacra apud nos reformarentur, ***non tamen ſine conditionibus tacitis***, de juribus iſtis ſecundùm indolem Eccleſiæ bene adminiſtrandis. Non itaque valet objectio, collegialia iſta jura, cùm olim ab Eccleſiis in Clerum licitè transfuſa fuerint, retrahi nunquam potuiſſe (*c*). Transfuſa enim in eundem fuere cum conditione præfatâ, quâ haud ſervatâ aliter utique pro re natâ Eccleſia diſponere potuit, imo debuit. Quod ipſum qui Donatiſmum vel Huſſiſmum ſapiat, nemo cum pſeudonymo perſpiciet. Quæ & contra ſigillum civile translationi illi in pace religioſâ & Weſtphalica impoſitum cauſatur pſeudonymus, ajens, ejusmodi ſigillo quoque munitum eſſe jus Cleri in Papatu, nullius momenti ſunt, cùm ſigillum iſtud conditionem, ſub quâ iſta jura ab Eccleſiâ Magiſtratibus tradita ſunt, ſine ullo dubio incluſam velit, poſcatque, ut juxta ordinem in ſacris literis præſcriptum & indolem atque ad ſalutem Eccleſiæ jura iſta collegialia adminiſtrentur. Quod niſi fiat, Eccleſiæ ſanè jus ſuum integrum manet, etſi translatio iſta tàm diu ſit irrevocabilis, & quidem talis ex pacto ſit, cui ſigillum iſtud civile acceſſit, quàm diu jura iſta à Principibus & Magiſtratibus rectè adminiſtrantur (*d*). Jam pone caſum, Principem, cui jura ſacrorum collegialia ab Eccleſiâ Evangelica tradita ſunt, illis abuti ad falſa dogmata, ad religionem hæreticam in illam inducendam, cultumque alienum ſubditis imponendum, quis dubitet, reviviſcere ita Eccleſiæ jus ad jura iſta collegialia ad ſe retrahenda libertatemque ſuam tuendam, id quod & inſtrumento pacis quàm maximè favente fieret, quod jus reformandi hoc limite circumſcribit (*e*). Horrendum eſt ſcomma, quod adjicit pſeudonymus, ſigillum iſtud pacis Weſtphalicæ nudam tolerantiam religionis Evangelicæ in Germaniâ involvere, illi hactenùs ſimilem, quâ e. g. Pontifex Romanus Romæ lupanaria toleret. Publicam animadverſionem hæc merentur (*f*). Ficulneum & id eſt,

ſuis ſubinde turbis haud careat. . Id quod & ad ea reponendum eſt, quæ pſeudonymus p. 99. ſqq. 201. ſqq. monet.

(*c*) Vide, quæ ſupra hanc in rem diximus.

(*d*) Vide ſupra hanc in rem dicta.

(*e*) Vide art. 5. n. 12. §. 30. 31. n. 16. §. 48.

(*f*) Confer hîc die *unwiderlegliche Widerlegung* Philadeji Veronenſis p. 45. 46. Scilicet juxta inſtrum. pacis Oſnabr. art. 5. n. 1. §. 1. ***inter utriusque Religionis Principes***

eſt, quod urget pſeudonymus, populum de malâ jurium collegialium adminiſtratione nec judicare debuiſſe nec potuiſſe, atque imprudentiſſimè acturum fuiſſe, jura iſta in Principes æquè vel magis illis abuſuros, transferendo. Ut enim taceamus, illum Eccleſiam ſemper cum populo, qui illius pars ſaltem eſt, confundere, judicare utique & *debuit* & *potuit* plebs Eccleſiaſtica de rebus ad conſcientiam, ad libertatem, ad ſalutem ſuam ſpiritualem ſpectantibus, ſcripturarum maximè ſanctiorum luce colluſtrata, &, ubi abuſus tàm clari ſunt & manifeſti, quales extiterant ante ſacrorum reformatorum tempus. Nec, licet & Principes juribus hiſce abuti poſſint & ſubinde abutantur, malè Principibus hæc jura tradidit Eccleſia, cùm ad errores in eandem invehendos conſcientiasque illis alligandas nunquam vel tàm facile ſaltem haud provolaturos Principes Eccleſiæ abundè cognitum eſſe potuerit, medela etiam & jus retrahendi iſta jura ſemper ſuperſit, nec omnimodam heic perfectionem res humanæ ferant. Quod poſtremo loco addit pſeudonymus, conſenſum Eccleſiæ tacitum *fingi* ſaltem, non *probari*, cùm invitâ illâ Principes & Magiſtratus jura illa ad ſe traxerint populusque etiam neſciat, quid jura collegialia ſint, atque eadem ipſemet potiùs e. g. in denominatione Paſtorum lubentiùs exerceat, quàm ut exerceri ab aliis ſinat, itidem ſua mole cadit. Primò enim falſam hìc hypotheſin ipſe *fingit*, ac ſi populo invito iſta per Principes contigiſſet reformatio, cùm plurimùm iſte reformationem, Principum auxilio peragendam anhelaverit, atque adeò nullam heic proteſtationem interpoſuerit, ut potiùs, ubi introducta fuit illa, Principibus hìc plurimùm adplauſerit, atque Romanum jugum exultabundus ſic humeris ſuis decuſſerit, in libertatem Evangelicam ſibi debitam ſic aſſertus, deinceps etiam tùm ceſpitat, quando ait, neſcire plebem ſacram, quid jura collegialia ſint. Etſi enim acroamaticas ille ideas de hoc negotio non habeat, terminosque artis hos haud nôrit, ipſam tamen rem ſatis capit, cùm & ad conſtitutionem Paſtorum, pſeudonymo notante, concurrere ſubinde deſideret, qui concurſus juribus collegialibus in Magiſtratum transfuſis ſed non ſine conditionibus & limitationibus hìc & illic transfuſis, ſanè per ſe contrarius haud eſt. Aſt indigna ſunt pſeudonymi ratiocinia, queis ampliùs refutandis immoremur.

§. III.

Reſtat, ut, quæ à viris doctis, queis ſanior religio eſt, & modeſta ſcriben-

cipes & ſtatus æqualitas exacta & mutua eſſe debet, ita, ut, quod uni parti juſtum eſt, alteri quoque ſit juſtum. Itaque æquale religionis exercendæ jus in Imperio Romano habent & Catholici & Proteſtantes.

ſcribendi ratio, heic objecta cel. Cancellario noſtro fuere, diluamus. Initium faciat cl. TREUERUS, qui putat, *jus circa ſacra & religionem ex Principis jure ſupremæ inſpectionis in quasvis ſocietates, quævis Collegia civium, quo præcaveat, ne ullum Reipublicæ præjudicium exinde pronaſcatur, deducendum eſſe, unde non opus ſit, ut fingantur jura collegialia à juribus majeſtaticis diverſa* Aſt, quod pace viri docti dixerimus, jus illud ſummæ inſpectionis in quævis collegia atque etiam Eccleſiam hoc ſaltem infert, ut, monente eodem, præcaveat Princeps, ne in Eccleſiâ agatur quicquam, quod rei publicæ adverſum ſit, Eccleſiamque ut ille ab injuriis defendat. Ab hoc verò jure cùm diverſa ſint jura ipſorum collegiorum, in quorum adminiſtrationem Princeps inſpectionem gerit, non video, qui dici poſſit, jura collegialia ex iſtâ inſpectione fluere(*a*). Res in aprico eſt. Jus ſummæ inſpectionis differt à juribus illis, in quorum adminiſtrationem inſpectio fit. KEUFFELII dubia hæc ſunt. I. durum eſſe, ſi ſtatuatur, *jura collegialia Eccleſiæ ut Collegio eſſe propria, à Principe poſſideri ut aliena & nulla juris neceſſitate ad ipſum pertinentia.* Aſt, quod ipſa rei indoles docet, durum videri non debebat, cùm ipſemet quoque vir cl. ajat, *eſſe jura ſacrorum, quorum exercitium penes alios quoque quam penes Principem eſſe poſſit, ita, ut ſupremæ quoque illius poteſtati nil heic derogetur.* Si Eccleſia, quod largitur autor, collegium eſt, jura etiam collegii habet, quæ ſi exerceat Princeps, non exercet ſanè tanquam ex ſuâ propriâ ſupremâ poteſtate fluentia, ſed tanquàm ex collegio ad ipſum derivata. Pergit Vir cl. traditionem horum jurium non *probari* ſed *ſupponi* ſaltem. Sed ſufficienter demonſtrat illam *conſenſus Eccleſiæ tacitus*, quo permiſit illa, hæc jura ut ad ſe traherent Principes, uti ſupra jam monuimus Jam cùm & largiatur ille, Eccleſiam ſub Imperatoribus ethnicis jura collegialia ſuo quodam jure adminiſtrâſſe, ſine ullo dubio in Eccleſiâ radix & origo illorum quærenda eſt. Nec obſtat, quod regerit KEUFFELIUS, conſervationem ſalutis publicæ neceſſitatemque poſtulâſſe, ut Principes illa ſibi vindicarent. Poſito enim etiam hoc, ipſa tamen jura collegialia majeſtatica ſic haud evadunt, nec ex ſuperioritate territoriali fluunt, ſed adhùc collegialia manent ratione originis ſuæ & radicis. Nec quæ in inſtitutionibus Juris eccleſiaſtici L. 5. C. 2. §. 1. p. 241. dicit Rev. Cancellarius, priùs dictis adverſantur, cùm jura collegialia ibi vindicentur Principi utique,

(*a*) Alia porrò adhuc jura quàm majeſtatica competere in ſacris ſummis Imperantibus poſſe, ex ſolo jure Patronatûs patet, quod ſanè majeſtaticum non eſt, cùm & aliis quàm Principibus competere poſſit.

Digitized by Google

que, ſed non ut ex ſuperioritate territoriali, ſed ex Collegio Eccleſiæ in ipſum tranſeuntia. Jam & peccat Vir cl. ubi ait, aliam hanc eſſe diviſionem inter jura ſacrorum *negativa* & *poſitiva*, ac inter jura ſacrorum *abſoluta* & *collegialia*, & dari jura ſacrorum *abſoluta*, quæ etiam *poſitiva* ſint, cùm à potiori fiat denominatio. Quin & tùm ceſpitat, quando putat, Principem jura Eccleſiæ eâdem ratione ad ſe trahere poſſe, quâ ſylvas, flumina, metalla, feras beſtias, lapidicinas, alluviones, ſuccinum &c. ad ſe trahere poſſit, cùm eccleſiaſtica ſocietas ſua ſibi privilegia & quidem jure divino habeat, queis invita privari haud poteſt. Unde nec concipi poteſt, qui ex jure naturæ hoc fluat, quòd jura ſacrorum collegialia Princeps adminiſtret. Nec *inſpectio* in ſocietatem eccleſiaſticam *ſpecialiſſima*, quæ ad officia ſummorum Imperantium ſpectat, poſtulat, ut juribus ſuis Eccleſia invita privetur, poſtulat enim ſaltem ſpecialiſſimam directionem, ne ita adminiſtrentur illa, ut res publica inde damnum accipiat (*b*). Supereſt, ut, quæ ill. BOEHMERUS circa ſententiam PFAFFIANAM monuit, diſcutiamus. Ait ille, jura quidem ſacrorum collegialia ſive conventionalia Eccleſiæ ut Collegio propria fuiſſe primitùs *in ſtatu* ejusdem *extraordinario* in quo ſub Imperatoribus ethnicis gemuerit (*c*), ubi & neceſſitas eadem ab Eccleſiâ extorſerit, in ſtatu pacifico, quieto & ordinario aliâs à ſummo Imperante exercenda. Aſt, cùm Eccleſia ſub Chriſtianis Principibus collegii formam haud exuerit (*d*), cum collegio

huic

(*b*) Nolim & heic aſſumi illud juris ſacrorum fundamentum, quod ponit ill. Floerkius in prænotionibus Jurispr. Eccleſ. §. 12. p. 24. *Quicquid jure divino non eſt determinatum, illud pertinet ad ſupremam poteſtatem reipublicæ. Atqui jura ſacrorum collegialia &c.* Ut enim taceam, jura ſacrorum Eccleſiæ jure divino competere, ſumma utique tyrannis hæc foret, ſi libertatem civium, imo & collegiorum naturalem, adeoque & in jure naturæ hâc ratione fundatam ſic coërcere Magiſtratus politicus vellet. Vide, quæ Puſendorfius contra Houtuynum monet, pag. 274. ſqq.

(*c*) Eadem monet KEUFFELIUS, qui putat, jura Eccleſiæ reprobatæ longè eſſe majora, quàm dominantis, nullo tamen aſſertionis documento adducto.

(*d*) Egregiè hic Puſendorfius: *Adparet, ex eô, quòd ſummus Imperans aut univerſa civitas Chriſti Sacramento accedit, Eccleſiam ideò priorem indolem haud exuere, niſi quòd, quæ hactenùs privati conditionem collegii geſſit, legitimi tamen, & quod Imperio civili probibere, turbare, perſequi aut deſtruere fas non erat, ad majorem jam ſecuritatem provebatur & infidelium perſecutiones metuere deſinat, ſummorumque imperantium defenſione gaudeat.* De habitu relig. Chriſtianæ ad vitam civilem §. 41.

huic jura iſta ipſa collegiorum indoles vindicet, cùm & collegium hoc cum iſtis juribus ipſe fundaverit Salvator optimus maximus (*e*), cùm porrò in jura Synagogarum Eccleſia tranſierit, quæ ſuis juribus collegialibus non ex neceſſitatis quodam caſu, ſed ob eandem collegii rationem gaviſæ ſunt (*f*), cùm porrò acceſſione ſummi Imperantis ad Eccleſiam jura Eccleſiæ haud mutentur, imperansque ſic ſaltem Eccleſiæ *membrum*, non *Dominus* evadat (*g*), cum & is *ordinarius* ſit Eccleſiæ *ſtatus*, ubi ſuo jure

(*e*) Jam enim collegium hoc non humani ſed divini inſtituti eſt. Aurea hæc ſunt Puſendorfii verba, quem iterum in partes vocare convenit. *Eſt ſanè*, ita ille. *Eccleſia ſocietas, ſed non Corpus civile, autoritate & vi publicâ roboratum, ſed quæ ſubſiſtentiam ſuam principio longè altiori debet, & quæ non, uti cætera collegia, dependentiam ſuam à civitate habet.* Vide animadv. ad Houtuyni politicam p. 275. 277.

(*f*) Merentur hic adſcribi verba Lightfooti ad Matth. 4, 23. *Non vereor ego aſſerere Eccleſias iſtius primævi ſeculi ſibi ipſis defuiſſe, ſi non eandem regiminis libertatem aſſumerent ſibi, qua per Romanos uti licuit Synagogis Judaicis.* Confer. & cel. Pfaffii Origines juris eccleſiaſtici C 2 art. 3. itemque inſtit Juris eccleſiaſtici p 59. ubi oſtendit ille, Eccleſiam ad formam Synagogarum ſuo modo fuiſſe inſtitutam.

(*g*) Egregia hic iterum ſunt. quæ contra Houtuynum monet Puſendorſius pag. 29[illegible]. 293. *Princeps dum Chriſtianus fit, non fit Dominus Eccleſiæ, ſed potiùs ſubjectus fit Capiti Eccleſiæ Chriſto, nec eo ipſo omnia jura Eccleſiæ in ſe transfert ſed de illis pro ratâ participat, niſi quà ultrò Eccleſia in ipſum quid contulit, quod quidem rectè in unum conferri potuit. Et quare non poſſit Eccleſia ſub Principibus Chriſtianis eſſe cum eo effectu, ut perſonæ vicem ſuſtinere queat & agere aliquid & decernere per majorem partem, quod jus faciat ſaltem ex conſenſu? Nam inter civitatem ſeu ſtatum & multitudinem diſſolutam datur tertium, nempe collegium, in quo vis cogendi ſummaque poteſtas neceſſaria non eſt. Poſſunt hæc illuſtrari tali exemplo. Eſt in civitate ſocietas ſeu Collegium mercatorum, quod ſtatutis & directoribus conſenſu membrorum conſtitutis regitur. In id quoque collegium adſcribi vult Princeps collata certa ſorte. Sanè hac adſcriptione idem non acquirit abſolutam diſpoſitionem in collegium ejusque bona, ſed potiùs ſtatutis ſe collegii ſubjicit, nec aliqua præ reliquis prærogativa gaudet, niſi quam magnitudo ſortis collatæ aut præſtatio aliqua extraordinaria vel conſenſus cæterorum ultrò tribuit, nec in eo collegio conſideratur ut Princeps, ſed ut mercator. Etſi heic aliquod ſit diſcrimen, quòd, collegium*

Digitized by Google

jure Eccleſia utitur; *extraordinarius* ille potiùs, ubi jura ſua in ſummum Imperantem transfundere atque ſic à primâ ſuâ inſtitutione deviare neceſſum habet, certiſſimum eſt, jura iſta ſacrorum collegialia *originariè* in Eccleſiâ reſidere & ex hoc ipſo fonte, non ex majeſtate vel ſummâ imperii poteſtate aut ſuperioritate territoriali manare (*b*), nec invitâ Eccleſiâ rapi

gium mercatorum ne exiſtat, probibendi jus ſit Principi, Eccleſia ne exſtet, non item. Eadem jam dixerat de habitu religionis Chriſtianæ ad vitam civilem § 41. ubi; *Ubi igitur totus aliquis populus ipſo cum ſummo imperante Chriſtianam religionem profitetur, civitas deinceps* Eccleſiam *ſinu ſuo complectitur citra ullam colliſionem aut æmulationem aut jurium ſuorum præjudicium & confuſionem, velut collegium omnes cives cum principe complexum, ſic, ut cuilibet civi præter eam, quam antea geſſerat, perſonam civilem nunc ſuperaddatur perſona Chriſtiani, eoque reſpectu etiam* Eccleſiæ *membrum babeatur. Unde & perſona illa, quam quisque in civitate gerit, eique adbærens dignitas & potentia, ubi idem* Eccleſiam *ingreſſus fuerit, quieſcit & non attenditur, & Chriſtiani tantùm perſona ſe exſerit. Sic, qui ſupremi ducis munere in civitate fungitur, idem in* Eccleſia *baud plus juris obtinet, quam gregarius miles. Nemini autem ignotum eſt, unum & eundem bominem citra confuſionem plures perſonas gerere poſſe, prout diverſa munia aut diverſas obligationes ſuſtinet.* Hæc judicioſiſſimè Puſendorſius, juris eccleſiaſtici præſtantiſſimus interpres.

(*b*) Officit huic ſententiæ, quòd civitates & Magiſtratus non ſunt conſtituti niſi ad ſalutem civilem & publicam conſervandam, quòd Jura collegiorum ſunt libera, quòd Chriſtus jura ſacrorum collegialia tradidit non Principibus, ſed Eccleſiæ, quòd adminiſtravit eadem ille, adminiſtravere & Apoſtoli, adminiſtravere & Eccleſiæ antiquæ, nulla tamen ratione ſic in jura territorialia involantes, quòd Imperatores ethnici ne per ſomnium quidem jura ſacrorum Chriſtianorum ſibi unquam vindicârunt, ridiculumque eſt dicere, quòd derelictis illis, per tacitum conſenſum ea reliquerint Eccleſiis. Periculoſiſſima illa theſis eſt, quæ jura ſacrorum ſpecialia è ſuperioritate territoriali derivat. Ita jura ſacrorum pertinebunt & ad Principum incredulum & hæreticum, ita prona via ad *Cæſuropapiam* & tyrannidem ſacram ſternitur. Vide & cel. PFAFFII orig. juris Eccleſ. Audiamus Puſendorſium de habitu rel. Chriſt. ad vitam civilem §. 39. *Eſt autem ea natura collegiorum omnium, quæ libera bominum coitione conſtant, ut aliquid babeant democratiæ ſimile bactenùs, ut quæ eam in univerſum concernunt, negotia, communi omnium conſenſu ſint expedienda, adeòque nemo in illis poteſtatis quid in alios ſibi arrogare queat, niſi id ab univerſis ipſi ſit delatum. Unde conſequitur, ut radicaliter & originariè facultas*

rapi à Principe poſſe (*i*), ſed ad illum ſaltem per conſenſum & delegationem Eccleſiæ tranſire (*k*), quæ ne quidem ſimpliciter, ſed cum magnis reſervationibus illa in Principem tranſtulit (*l*). Accedit & hoc, quod ſalvis prorſus ſummorum imperantium juribus jura hæc collegialia exerceant plurimæ diverſarum quoque religionum Eccleſiæ, quæ in Ger-

facultas conſtituendi doctores aliosque miniſtros Eccleſiæ ſit penes totam Eccleſiam univerſumque cœtum fidelium. & §. 45. *Cùm jus vocandi & conſtituendi Miniſtros Eccleſiæ originarie ſit penes univerſitatem fidelium, Princeps quoque eo ipſo, dum fidelium cœtui annumeratur, non poteſt non in partem ejus juris venire. In partem, dico. Nam ut ſingulis Eccleſiis judicium & approbatio circa doctores ſuos integra relinquatur, ſi nulla peculiaris conſideratio interveniat, utique par eſt. Neque enim eo modo id jus vocandi doctores Eccleſiæ ad Principem ſpectat, quo jus conſtituendi magiſtratus & alios, qui munia civitatis publica obeunt. Hoc quippe in ſolidum ipſi competit velut pars ſummi imperii. Sed doctores Eccleſiæ ut tales non ſunt propriè publici officiales Regis, ſed ſunt ſervi Chriſti ac Miniſtri Eccleſiæ, non civitatis.*

(*i*) Sequimur hîc libros ſymbolicos.

(*k*) Videatur hic iterum Puſendorfius l. c. §. 39. ubi: *Niſi id ab univerſis ipſi ſit delatum.* Adde contra Houtuynum pag. 292. quæ & verba ſupra citavimus, itemque p. 294. ubi: *Igitur, ubi electio Miniſtrorum à Principe fit, dicendum eſt, id fieri ab ipſo jure Eccleſiæ eidem ab hacce delato.*

(*l*) Loquatur denuo Puſendorfius contra Houtuynum p. 274. 275. ubi: *Submiſſio civium limitanda eſt è fine inſtitutarum civitatum, qui eſt defenſio ab injuriis, quæ homini ab homine imminere poſſunt, ſic, ut haudquaquam omnia, quæ in naturali libertati privati juris ac diſpoſitionis erant, in imperantes tranſlata ſint, ſed ea duntaxat, quæ ad iſthunc finem faciunt. Ad eum finem cùm religio non pertineat, haud quoque cenſendum, futuros cives religionem ſuam voluntati Principum ſubmiſiſſe. Ac ſanè in aprico eſt, plurimos dari actus, quos cives jure naturalis libertatis exercent, nulla à Principibus dependentia. Unde ſubmiſſio civium circa religionem non alio modo facta intelligi debet, quam ut cives eandem Principum cum ſua ſententiam circa religionem præſuppoſuerint, & non alia externa eorundem arbitrio detulerint, quàm quæ ad internum Numinis cultum indifferentia ſunt.* & p. 285. *Nec probari poteſt, Eccleſiam, quando Principes eidem acceſſere, id jus conſtituendi Miniſtros IN SOLIDUM iiſdem contuliſſe.* Vide omnino Kromayeri append. p. 20.

Germaniâ (*m*), Belgio & Angliâ, ſolâ Epiſcopali heic exceptâ, vigent, pacatusque harum Eccleſiarum ſtatus haud dici poſſit efficere, ut in jura Magiſtratus hìc involent, & criminis læſæ majeſtatis hìc reæ poſſint agi, quemadmodum nec Chriſtus vel Apoſtoli, qui jura ſacrorum exercuere, dici poſſunt, jus ſuperioritatis territorialis hîc exercuiſſe, quòd ipſis exercendum reliquerit Magiſtratus politicus. Sed addit Vir inſignis, *collegiis non competere judiciorum inſtituendorum poteſtatem.* Non refragor, ſi *judicia* hæc *civilia* ſint, *pœnasque* ſecum *civiles* vehant. Aſt ſi ſint *conventionalia*, ſi & *conventionales pœnæ*, nemo non videt, & collegiis illa competere *poſſe*, imò & *debere*, neque etiam verâ olim ab Eccleſiâ primævâ exercita eſſe & hodie à collegiis exerceri, quod nec ipſe Vir celeberrimus diffitetur (*n*), ut taceamus, jura ſacrorum collegialia judiciis iſtis eccleſiaſticis prorſus haud abſolvi. Nec valet objectio, ceſſâſſe iſta Eccleſiæ jura, cùm per totam civitatem illa ſe diffuderit. Jam enim, cum Eccleſia & ſic collegii retinuerit indolem (*o*), & difficultas ſaltem heic in adminiſtratione jurium collegialium fuerit ſuborta, non patet, quî ipſa jura collegialia ſic ceſſare potuerint. Scilicet difficultas exercitii ipſum jus non tollit, ſed poſcit ſaltem, ut admininiſtrationis fiat delegatio. Nec dici poteſt, Eccleſias exercitio horum jurium ipſo facto ſic renunciaſſe. Non enim ſtatim renunciat exercitio juris, qui illud non exercet ipſe. Delegare quippe illud & alteri poteſt, & mediate ita per alterum idem exercere. Plura non opus eſt addere, cùm argumenta Viri doctiſſimi omnia ſic diluerimus, qui tamen in jure paroch. pag. 156. SPENERI ſententiam approbârat, in den Tholog. Bedenck. P. 1. C. 1. ſect. 56. pag. 263. ſcribentis, Magiſtratum nec jure proprio exercere jus circa ſacra, nec repræſentare Eccleſiam.

§. IV.

Supereſt, ut pauca quædam regeramus Georgio Friderico Zügelio, Superintendenti olim Montisbeligardenſi, qui in theſibus & concluſionibus Theologicis de nexu divino miniſterii Evangelici cum reſurrectione Chriſti A. 1731. 4. editis cauſatus eſt, male repeti originem & poteſtatem miniſterii eccleſiaſtici ex regimine & inſtitutis ſynagogarum, adeoque ex inſti-

(*m*) Notabilis hanc in rem paſſus eſt in inſtrum. pacis Oſnab. art. 5. n. 12. §. 31. ubi expreſsè de *ſubditis*, quod, ſi A. 1624. jura ſacrorum exercuerint, exercitium hoc retinere debeant. Quod ſi ita eſt, ſane jura ſacrorum ad ſuperioritatem territorialem non pertinent, à *ſubditis* aliâs nullâ ratione exercenda unquam.

(*n*) Vide ſaltem librum de origin. Juris Eccleſ. C. 4. art. 2.

(*o*) Egregiè hoc oſtendit Puſendorfius de habitu relig. Chriſt. ad vitam civilem §. 41.

inſtituto ſaltem humano, itemque ex libera Chriſtianorum confœderatione nullatenusque doceri poſſe, jura collegialia in magiſtratus politicos translata eſſe. Poſterius jam ſufficienter diluimus. Priores etiam objectiones facile cadunt. Jura ſacrorum Eccleſiæ contulit Chriſtus, ad formam ſynagogicam per confœderationem Eccleſiæ mutuam ex[illegible]cenda, quæ rationem adminiſtrationis ex jure à Chriſto conceſſo, quod utique divinum eſt, determinat.

§. V.

Antequam verò finem diſſerendi faciamus, placet, quænam diſtinctionis hujus in jura ſacrorum *majeſtatica* & *collegialia* ſit præſtantia & quanta lux maximis veritatibus ſic accedat, paucis enarrare. Scilicet hâc diſtinctione poſitâ jura & libertates Eccleſiæ, quæ divinitùs inſtituta ſocietas eſt (*a*), ſartæ tectæ manent, via omnis, quæ ad *Cæſaropapiam* & tyrannidem ſacram ducit, quam & ſternunt ſine ullo dubio, qui ſacrorum jus ex ſolo ſummo imperio deducunt, præcluditur, conſcientiis ſua libertas, imò & Eccleſiæ decus ſuum & nativus flos ſervatur, ómnique perverſæ & malæ juris Eccleſiaſtici adminiſtrationi eò feliciùs obviam itur. Neque enim ſanè jura Principium in Eccleſiam *abſoluta* ſunt, ſed limitibus ſuis quàm maximè circumſcripta, quos Deus, quos Eccleſia ipſa poſuit. Et mirum ſanè eſt, JCtos doctiſſimos, qui aliâs tradunt, Principis quà talis eſſe, ſolam ſalutem civium politicam promovere, nec ad eum curam religionis ſpectare (*b*), niſi ſaltem, quatenùs cum ſalute publicâ connexionem habet, nihilominùs jure ſacrorum poſitiva ex ſuperioritate territoriali, tanquàm ex radice ſuâ originariâ deducere. Etſi enim inſtrumentum pacis Weſtphalicæ illa ſuperioritati territoriali annectat, fundamentum tamen & radicem horum jurium in illâ non quærit (*c*), cum juribus Eccleſiarum egregiè ſimul proſpiciat. Plurimùm ergò hîc peccant illi Magiſtratus politici, qui juribus iſtis abutuntur, qui Eccleſiis Paſtores imponunt obtruduntque perverſos, homines nauci, qui res Eccleſiæ vaſtant, illisque qualitatibus, queis fulgere debebant, haud ſunt inſtructi, qui

(*a*) Vide hic cel. Weiſmanni Sched. de Eccleſiâ §. 80. in notâ ſub finem. Præſtantiſſimæ veritates in hoc ſchediaſmate habentur, acutè propoſitæ. Exſtat in ſchediaſm. academicis n. 7. ubi vide p. 793.

(*b*) Ita e. g. Thomaſius vel potius Brenneyſen im *Fürſten-Recht*, ita communiter alii.

(*c*) Aliâs ſanè ſubditis jura ſacrorum haud tribueret art. 5. n. 12. §. 31. *hoc non obſtante*, Confer Lynckeri analecta ad Schwederi introduct. in jus publ. Part Spec. Sect. 2. C. 12, p. 77.

qui Eccleſiæ cærimonias cultumque & leges obtrudunt, nullam prorſus ædificationem ſpiritualem ſecum vehentes ſed illi potiùs ſufflaminandæ aptas, qui onera Eccleſiis imponunt, qui bonis Eccleſias privant, illaque ad malos uſus adhibent, qui eam, quâ par erat, Eccleſiarum & Scholarum curam haud habent & abſoluto quodam dominio in res Eccleſiæ involant. Fuere hinc, qui exiſtimarent, illarum Eccleſiarum ſtatum longè feliciorem eſſe, quæ ſua jura collegialia ipſæ adhuc adminiſtrant (*d*). Hinc & Theologus judicioſiſſimus PHIL. JAC. SPENERUS Eccleſias quoque ſub alienæ religionis magiſtratibus, jura ſacrorum ad ſe haud rapientibus, exiſtentes hactenùs beatas prædicat, cùm à Cæſaropapiæ (*e*) jugo nîl heic metuendum habeant ſuisque libertatibus frui permittantur (*f*), etſi haud diffitendum ſit, factiones in hiſce Eccleſiis, maximè preſſis,

(*d*) Merentur hanc in rem legi Jo. Chriſtiani Seizii libelli: *Kurze und deutliche in natürlich-und göttlichen Rechten gegründete Vorſtellung von dem Recht und Macht weltlicher Obrigkeit in Religions und Kirchen-Dingen* 1712. & *Chriſti Reich kein Welt-Reich*, in cujus parte alterâ habetur *eine gründliche Widerlegung eines Tractätgens unter dem Titul:* Moſes DEus Aaronis, quem libellum Alb. Riperus edidit, *Cæſaropapiæ* defenſor inſignis. Peccat vero Seizius, quando inter uſum & abuſum jurium collegialium, qui a Magiſtratu politico fit, haud diſtinguit. Idem tamen, licet ſummis imperantibus prorſus nulla putet competere jura ſacrorum, nihilominùs exiſtimat, in regno chiliaſtico adhuc exſpectando erectum iri *Sacerdotium Melchiſedecianum*, ubi Reges ſimul Sacerdotes futuri ſint & juribus ſacrorum plenè gaviſuri. Vide ipſius *Melchiſedechiſches Prieſterthum*, Amſtelodami ſeu potiùs Helmſtadii A. 1728. 8 editum, ubi contra Magiſtratus jura ſacrorum ad ſe trahentes ita poſt titulum libri ex Pſ. 83, 12. 13. precatur: *Mache, O GOtt, ihre Fürſten als Oreb und Seb, alle ihre Oberſten, wie Seba und Salmuna, die da ſagen: Laßt uns die Wohnungen GOttes zu unſerm Eigenthum machen!*

(*e*) Vide quæſo, quid contra Cæſaropapiam in noſtris Eccleſiis vigentem ſcripſerit Spenerus in Conſil. lat. P. 2. p. 95. P. 4. p. 420. 484. Theol. Bedencken P. 1. p. 696. P. 4. p. 202. 297. ſqq. 417. & letzten Theol. Bedencken P. 1. p. 492. P. 3. p. 92.

(*f*) Verba Speneri ſunt in den Theol. Bedencken P. 3 p. 118. *Die Cæſaropapia drücket uns aller Orten gewaltig, und, wie wir zwar GOttes heiligen Rath auch hierinn ehren &c. Dahero nicht läugne, daß ich an meiſten Orten den Zuſtand der Kirchen, wo dieſelbe unter anderer Religion Obrigkeit, dieſe aber nicht gar tyranniſch iſt, vor glücklicher achte, als derjenigen, die ihres Glaubens Obrigkeit haben, ſo aber der gemeinen Art nach mit dem abuſu juris epiſcopalis mehr ihre Hoheit beveſtiget, als der Kirche Beſtes befordert.* & p. 411. 412. *Man ſihet gar wenige Obrigkeiten, die ſich der*

preſſis, funeſtas eſſe ipſis poſſe, occaſionemque hinc ſummos imperantes ſubinde ſumere, illas vaſtandi & deſtruendi, id quod verò in illis Eccleſiis, ubi Magiſtratus iisdem ſacris adhæret, metuendum haud eſt (g). Ita;

der Sache nur etvvas annehmen, ohne allein, daß ſie ihr jus Epiſcopale als ein Regale behaupten, vielmehr, damit ihrer Herrlichkeit nichts abgehe, als daß es ihnen um den Zweck göttlicher Ehre zu thun vväre, ja damit ſie etvva davon einigen Nuzen ziehen, und vvohl gar der Kirch vvehe thun mögen. vvie gevviſslich ſolcher Mißbrauch gemeiner, als gut iſt. Da muß ſolches jus Epiſcopale, ſo als ein Beneficium der Kirche zum beſten ſeyn ſollte, dasjenige Inſtrument vverden, damit alles Gute gehindert vvird, ja die Kirche æffters mit ſolchen Leuthen verſehen vverden, nicht ſo vvohl, vvie es derſelben vortræglich, als vvie es den Mæchtigen an Hæfen vvohlgefællig iſt, es muß die Hinderniß alles guten vverden, daß, vvo der vveltliche Arm dieſes nicht vvill, diejenige noch, vvelche in dem geiſtlichen und Hauß-Stand gern etvvas gutes thun mæchten, ſolches nicht thun dærffen. Daß ich æffters einige Kirchen, vvelche unter anderer Religion Herſchafft ſind, und vvas das æuſſerliche anlangt, etvva zimlich hart tractiret vverden, vil glücklicher geprieſen, als diejenige, vvelche die Obrigkeit von ihrer Seite gehabt, indem jene Gemeinden, da die Beſtellung ihres Predigamts, diſciplin und Kirchen-verfaſſung bloß bey ihnen ſtehet, und mit feiner Beſcheidenheit und Eiffer durch die Prediger, Ælteſte und der Gemeinde Verordnete geübet vvird, vvie es die Erbauung mit ſich bringet, ohne Eintrag der Obrigkeit vieles vveiter bringen, als dieſe, die ohne die Obrigkeit nichts thun dærffen, und doch offt ſolche Obrigkeit haben, vvelche dem guten entgegen iſt. Daher achte ich ſolche Cæſaropapiam und vveltliches Antichriſtenthum recht vor diejenige Peſt, die nach dem æuſſerlichen unſerer Kirche den Garaus machen mag. Auch ſehe ich nicht, vvir mægen es bemænteln, vvie vvir vvollen, auf vvas vveiſe vvirs verantvvorten kænnen, daß vvir den dritten Stand von allen denjenigen Officiis und Pflichten, ſo ihnen nach gættlicher Ordnung und Exempel der erſten Kirchen gebæren, ausgeſchloſſen haben, daraus mehr Ungemach entſtehet, als mit vvenigem ſich ausführen læſſet.
Ita ſanè magnâ cum veritatis ἐμφάσει Spenerus. Licet autem & *Papocaſariam* & *Cæſaropapiam* rejectas velimus, tamen & ἀναρχίαν illam rejicimus atque independentiſmum ſeu libertiniſmum, quem ſtatuunt & cui favent illi, qui nullos prorſus tolerantiæ limites admittunt atque hoc ipſo jure Deiſmum quoque & Atheiſmum pollere arbitrantur, uti Bælius, Tyndallus, alii.

(g) Scilicet, quemcunque hic τρόπον regiminis eccleſiaſtici finxeris, abuſui & imperfectioni is ſubjacet.

Ita, ut ſupra dicere cœpimus, Eccleſiæ Belgicæ reguntur, ubi Magiſtratus non advolat, niſi ad factiones, quæ ſubinde in cœtu oriuntur, diſſipandas, id quod in Eccleſiis Evangelicis, Amſtelodamenſi & Hagienſi ante plures annos factum eſſe conſtat. Jam & ex iſtâ juris eccleſiaſtici diſtinctâ evolutione fundamentum depromi poteſt, ad recentiores iſtas controverſias de introductione exercitii religionum diverſarum *ſimultanei*, & jurisdictione Principum Catholicorum in Eccleſias Proteſtantes ſacrâ diſſipandas. Certè, qui ſimultaneum hoc exercitium in eodem templo introducit, qui & diverſæ religionis ſocios in communionem bonorum eccleſiaſticorum alterius religionis ſociis debitorum immittit, violat jura collegii, quæ ſine atroci injuriâ violari nequeunt (*b*). Jam

 &,

(*b*) Itaque ne opus quidem eſt, quærere, num *ſimultaneum* inſtrumento pacis Weſtphalico contrarium ſit, id quod tamen longè certiſſimum eſt, maximè, ſi diverſa ſacra in eodem templo peragantur & in communionem bonorum eccleſiaſticorum diverſa quoque religio veniat. Velim hic conferri Anonymi *Auslegung derjenigen Frage, ob ein Catholiſcher Fürſt in ſeinem Fürſtenthum, darinnen das Exercitium Evangelicæ Religionis reſpectivè A.* 1618. *oder* 1724. *bloſs und allein in Ubung geweſen, ſein Religions-Exercitium introduciren kœnne?* Cui Chriſtianus Rittmeyerus oppoſuit *vindicias juris reformandi* Coblenz 1703. quem refutavit Jo. Nic. Hertius JCtus Gieſſenſis in tractatu *de jure reformandi* ſive *examine vindiciarum Rittmejerianarum* 1710. ſimultaneum magnâ cum ἐμφάσει refellens, quod cùm Zimmermannus quoque *in vindiciis Hildeſienſibus* defenderet, objecit Thomaſius *anti-vindicias Hildeſienſes*, cujus & ſub falſo titulo *Hector Gottfrid Erdmanns* extat *Geſpræch von Simultaneo, weſs Geiſtes Kind es ſey?* ita & contra Simultaneum ſcripſere Rudolphus Joh. Baro de Wriesberg *den Urſprung des Simultanei* & Wolfgangus Baro de Metternich *den Ungrund des Simultanei*, utrumque refutante Jo. Jac. Moſero in den *zufælligen Gedancken über das Simultaneum*, queis, illis Simultanei ſpeciebus rejectis, ubi in eodem templo diverſa religio exercetur, ubi in communionem bonorum eccleſiaſticorum diverſa religio venit, ubi in exercitio religionis ſuæ altera pars turbatur, id *Simultaneum* adſtruit, ubi nova ſaltem templa novæ religioni conceduntur, omnisque iſta turbatio exulat, qui libellus prodiit ſine nomine autoris & loci Offenbaci ad Mœnum A. 1727. 8. Eandem ſententiam defendit Bœhmerus in jure eccleſ. Proteſtantium T. 1. L. 1. §. 66. ſqq. p. 64. ſqq. Hennices in Meditat. ad inſtrum. Pacis Specim. 4. mantiſſa 2. Kemmerichius in Introd. ad jus Publ. L. 7. C. 4. §. 40. ſqq. p. 1078. ſqq. alii, ſimultaneum omne rejiciente Schvvedero in diſſ. *de coexercitio religionis* Tubingæ A. 1726. editâ & Zechio in medit. de jure reformandi p. 272. ſqq. Addatur Ant. Fabri Europæiſche Staats-Canzley P. 53. p. 165. ſqq. & Chriſt. Gottfr. Hoffmanni Vorſtellung der Religions-Beſchvverden

&, ſi Catholicæ religionis Princeps jura ſacrorum collegialia, jura enim abſoluta illi prorſus competunt ut *Principi*, in Eccleſias Proteſtantes arrogaret ſibi & raperet, raperet heic ſibi Eccleſiâ invitâ, quòd ad ipſum nec divino nec humano jure ſpectat (*i*). Non malè hinc LINCKIUS, JCtus Altorfinus, *baſin amiſſionis jurium Epiſcopalium cauſam* eſſe ait (*k*), & PUFENDORFIUS egregiè: *Submiſſio civium circa religionem non alio modo facta intelligi debet quàm ut cives eandem Principum cum ſuâ ſententiam circa religionem præſuppoſuerint & non alia externa eorundem arbitrio detulerint, quàm quæ ad internum Numinis cultum indifferentia ſunt* (*l*). Scite & CYPRIANUS: *Quantumcunque tandem jus ſit, quod Eccleſia Principibus contuliſſe creditur, certè, ſi quis Princeps, abjuratâ illius cœtûs religione, cujus regimen ſibi adhùc vindicavit, ad aliam Chriſtianorum ſectam tranſeat, planè amittet, quantum quantum fuit, quod tanquàm prioris Eccleſiæ præcipuum membrum obtinuit, redibitque illud ad Eccleſiam, boni, non interitûs ſui cauſâ Principis regimen ſibi pactam. Nimis enim clarum eſt, cujus corporis membra haud ſumus, in eo neque capitis neque cordis munere nos fungi poſſe. Cùm igitur nemo dubitet, Chriſtianæ Eccleſiæ regimen, quatenùs illud juribus Principum, quà talium, aliquid ſuperaddit, ipſis ob hanc ſolam cauſam conceſſum eſſe, (ſi modò unquam in ſolidum conceſſum fuit,) quòd illuſtria Eccleſiæ membra eſſent, conſequens eſt, ut derelicto abjuratoque jure membri nihil non amittant, quod eatenus obtinuerunt, neque deinceps Eccleſiam, quà talem, magis regere poſſint, quàm Chriſtina Sueciam poſt abdicationem* (*m*). Nec inſtrumentum quoque pacis Oſnabr. Principibus catholicis jurisdictionem eccleſiaſticam in Eccleſias Proteſtantes tribuit

ſchvverden p. 162. ſqq. ubi quidem hic judicium ſuſpendit, itemque Moſeri Reichs-Fama 1727. Jan. p. 81. ſqq. Febr. p 182. ſqq.

(*i*) Vide hanc in rem ſcripta allegata Anonymi, Kutmejeri, Hertii, Zimmermanni, Thomaſii, itemque varia ſcripta in Fabri l. c. T. 47. p. 359 ſqq. 387. ſqq. T. 48. p. 387. ſeqq. T. 49. pag. 482. ſeqq. T. 53. pag. 122. ſeqq. T. 54. pag. 162 ſeqq. & *Collection einiger Schrifften von der geiſtlichen Gerichtbarkeit der Catholiſchen Landes-Herrn in Teutſchland über die in ihren Landen befindliche Evangeliſche Unterthanen*, Leipzig vel potius Hannover 1728 4. ubi ſcripta Moſeri & Majeri amœbæa, quæ & A. Faber recenſuit, habentur. Addi debet & Moſeri Reichs-Fama 1727. Jan. p. 95. ſqq. Febr. p. 204. ſqq. ubi plura ejusmodi ſcripta recenſentur, ex quibus tamen duo poſteriora lucem non viderunt, itemque Zechius in medit. de jure reformandi p. 167. ſqq.

(*k*) In tr. de jure Epiſcopali, in indice.

(*l*) Contra Houtuynum p. 275.

(*m*) In diſſ. de Maximiliano I. Pontificatum maximum affectante C. 2. §. 11. p. 37.

tribuit niſi quale jam A. 1624. poſſederant, idque valdè limitatum (*n*), cùm libertati Eccleſiarum Proteſtantium proſpectum velit & Eccleſiæ Catholicæ & Proteſtantes *æqualia jura* habeant. Cùm itaque Catholicæ jurisdictionem eccleſiaſticam Principis Proteſtantis reſpuant, Catholici quoque reſpuunt Proteſtantes. *Quod enim huic, id & alteri parti juſtum eſt* (*o*). Taceo ſummum periculum Eccleſiis Evangelicis à jurisdictione Magiſtratuum Catholicorum vel mox vel progreſſu temporis imminens. Sed ita quidem cauſam noſtram ſatis peroravimus. Vide tamen, quæ in jure Eccleſiaſtico publico Proteſtantium in Germaniâ hanc in rem latiùs ſcripta ſunt, ubi & autores allegavimus, qui noſtrum ſyſtema de juribus ſacrorum abſolutis & collegialibus tenent, idque methodo ſcientificâ expoſuere, uti in ſpecie ill. Cramerus, Cameræ Imp. hodie Aſſeſſor in diſſ. de jure circa ſacra collegiali & majeſtatico A. 1736. Marburgi editâ.

(*n*) Art. 5. n. 16. §. 48. *Jus diœceſanum* &c ubi: *Catholicorum Auguſtanæ Confeſſioni addicti ſtatus provinciales & ſubditi, qui A. 1624. eccleſiaſticam jurisdictionem agnoverunt, in iis caſibus modo dictæ jurisdictioni ſubſint, qui Auguſtanam Confeſſionem nullatenùs concernunt, modò ipſis occaſione proceſſus nihil injungatur Auguſtanæ Confeſſioni vel conſcientiæ repugnans.*

(*o*) Vide inſtrum. pacis Oſnab. art. 5 n. 1. §. 1. ubi verba iſta formalia habentur.

DISSERTATIO
DE
VERA ECCLESIÆ NOTIONE
VARIISQUE
ILLIUS SPECIEBUS.

§. 1.

Eccleſia eſt ſocietas hominum, religionem à Chriſto traditam profitentium (*a*).

2. Hanc inſtituit ipſe Salvator O. M. cùm Apoſtolos primùm, dein LXX. diſcipulos aliosque aſſociaret ſibi, liberè ipſius nomen pro-

(*a*) Generaliſſima hæc definitio eſt, ad quaſvis Eccleſias, ſive collegii liberi & æqualis ſive formam gerant civilem, applicabilis.

Digitized by Google

profeſſos, diviniſque inſtruxit juribus (*b*) jura ſocialia politica, quæ eidem tanquàm ſocietati liberæ in civitate erectæ aliâs competunt, (*c*) ſacro quodam ſigillo corroborantibus, & miris modis amplificantibus.

3. *Libera* itaque & *æqualis*, ſi incunabula illius ſpectes, fuit eadem, non eo ſenſu, ac ſi nullo mandato divino, Chriſto ut ſe addicerent

(*b*) Vide origines juris eccl. C. 1. art. 2. Scilicet, cùm ſocietates aliæ politicæ nonniſi *humano* nitantur jure, *divino* hæc fulget, ita, ut non liceat ſummis imperantibus, eandem prohibere, perſequi, proſcribere. Matth. 28, 19. 20. Act. 4, 18. ſqq. 5, 28. 29. Jam verò, cùm mens hæc ſemper noſtra exſtiterit, cùm & jura eccleſiaſtica nunquàm à Synagogis, multo minùs à ſolo conſenſu hominum mutuo vel arbitrio humano deduxerimus, non feriunt nos, quæ in theſibus & concluſionibus Theologicis de nexu divino miniſterii Evangelici cum reſurrectione Chriſti Montbelgardi A. 1731. editis p. 11. 12. ſcripſit Præſes Conventûs, multò minùs, quæ in der fortgeſezten Sammlung von alten und neuen Theologiſchen Sachen A. 1730. p. 241. quis ogganniit, id quod jam diſſ. de jure ſacrorum abſoluto & collegiali obſervatum fuit.

(*c*) Certè enim licet ſubditis, ſocietates in civitate, legibus quoque & pœnis h. e. diſciplinâ conſtitutâ, ſed conventionali, confœderare, ita tamen, ut NB. ſuprema imperantibus in illas competat inſpectio politica, quâ, ne quidquam hîc agatur ſaluti publicæ contrarium, cavendum eſt illis. Peccare heic videas novam Cæmentariorum independentium ſocietatem, Naturaliſtarum incredulam colluviem, quæ inſpectionem hanc ſummi magiſtratus impiâ arcanorum ſuorum reticentiâ eludit, dignam, quæ in Belgio, Galliâ, Romæ fuerit proſcripta. Vide Acta hiſtorico-eccleſiaſtica, erſten Band n. 2. p. 105. ſqq. Scilicet & ſacras ſocietates formare licet, ſi ſaltem juribus imperantium nîl derogetur. Ita l. 1. §. 1. ff. de coll. & corp. *Religionis cauſâ coire non prohibentur, dum tamen per hoc non fiat contra ſenatûs conſultum, quo illicita collegia arcentur.* & l. 4. *ſodalibus poteſtatem facit lex, pactionem, quam velint, ſibi ferre, dum ne quid ex lege publica corrumpant.* Vide Pufendorfium de habitu religionis Chriſtianæ ad vitam civilem §. 17. 39. Bœhmerum in jure publ. univ. Parte ſpec. L. 2. C. 4.

cerent, obſtricti fuiſſent Chriſtiani primi, Apoſtolisque & Doctoribus Chriſtianiſmi nulla illius directio divinitùs commiſſa eſſet, Sed, quòd nullo juſſu civili ad eandem coacti fuere primùm homines, quòd & nulli in alterum heic imperii quicquam competit primitùs, nullaque jurisdictio coactiva ad coadunandam ſervandamque illam fuit exercita (*d*).

4. Perduravit hæc ſub Apoſtolis eorumque ſucceſſoribus Epiſcopis, ſenſim ſenſimque tamen & in Conciliis & extra illa ſuperioritatem inſignem in plebem ſacram affectantibus, Eccleſiæ forma, cùm ſub Imperatoribus ethnicis eadem premeretur.

5. Conſtantino verò M. ad Chriſtianiſmum tranſeunte, cùm templis cultuque gentilium deſtructis, Eccleſiæ privilegia accederent politica civitatique prorſus innecteretur illa in unum jam corpus fuſa, nec ex diſſeminatis ampliùs, quarum quælibet ſui eſſet juris, conſtaret ſocietatibus, cùm & ob multitudinem & corruptionem (*e*) plebis eccleſiaſticæ, imò & Epiſcoporum, fieri nequiret, ut Eccleſia tota communi conſilio ſe ipſam regeret, & ut ſine coactione regeretur ampliùs, aliam nacta eſt regiminis formam, talem ſanè, qualis civitatis eſſe ſolet.

6. Quî enim, quæſo, *æqualis* & *libera* dici poteſt illa ſocietas, ad

C. 4. Conſil. Tubing. in cauſâ Hellmund. in electis juris publ. T. 6. p. 593. ſqq. & Moſerum in dem rechtlichen Bedencken von den privat-Verſammlungen p. 11. ſqq. Adde orig. jur. eccl. p. 186.

(*d*) licet ſubinde etiam in ſocietatibus æqualibus liberiſque fieri ſoleat, ut, qui certa gerit negotia, illis ut ſe addicat, teneatur, ut & pœnæ pecuniariæ & corporis afflictivæ, conventionales ſanè, in iis irrogentur. Id quod e. g. Synagogæ Judaicæ opificumque teſtantur ſocietates.

(*e*) Scilicet, cum Eccleſia primitùs in claſſes *fidelium* & *vocatorum* diviſa eſſet, mixtæ deinceps hæ fuere & in unam conflatæ maſſam, quod perperam factum. Alia quippe *Eccleſiæ ſanctorum*, alia *Eccleſiæ vocatorum* jura eccleſiaſtica ſunt, alia imperantium in hanc, alia in illam jura. Vide infra §. 17. 18.

Digitized by Google

ad quam ineundam à ſummo imperante obſtricti fuere cives, obſtricti & ad diſciplinam à ſuperioribus per leges coactivas, non conventionales, ſine ullo concurſu ſuo conſtitutam obſervandam, ita, ut, qui obedire nollet, pœnis coërceretur civilibus.

7. Scilicet imperium & jurisdictionem ſacram ita diviſerant tunc inter ſe Imperatores & Epiſcopi, ut, haud invitis illis, hi inſignem ejus partem tàm in Conciliis, quàm extra illa exercerent, ſtatusque Miniſterii eccleſiaſtici conſtitueretur hierarchicus, majora indies incrementa ſumturus.

8. Capeſſivere quippe mox dominium ſacrum Patriarchæ & in Oriente & in Occidente nati Primatesque, Epiſcoporum & Clericorum Domini.

9. Qui Occidentalis Eccleſiæ geſſit habenas, Romanus, univerſale in Eccleſiam univerſalem, Orientalem quoque, dominium mox cùm affectaret, ipſosque etiam ſummos Imperantes ſubjicere ſibi conaretur, imò & circa civilia negotia ferret leges, cùm & Epiſcopi ſub hoc Principe ſtantes ſacro jurisdictionem ſacram exercerent atque imperio civili ſe ſubducerent, tyrannis inde ſacra nata eſt, quæ bellum illud ſacrum inter Eccleſiam Orientalem & Occidentalem, inter Sacerdotium & Imperium, doctrinæque & diſciplinæ eccleſiaſticæ corruptionem ſummam peperit, juribus Eccleſiæ originariis prorſus peſſundatis.

10. Perſpicere hinc reformationis ſacrorum neceſſitatem licet, à ſummis Imperantibus, ſine quibus utique fieri illa, certè in Germaniâ, haud potuiſſet, divino prorſus inſtituto ante duo hæc ſecula factæ.

11. Jam enim ſummorum imperantium, Chriſtianorum maximè, hoc erat *juris* & *officii*, ut, tyrannide illa ſacrâ deſtructâ ad veram Eccleſias revocarent fidem, & vel permitterent, ut eædem ipſæ ſua reformarent ſacra diſciplinamque inter ſe confœderarent ſacram (*f*), vel ipſi ſeculare brachium ſuum reformandis ſacris affunderent (*g*).

(*f*) Certè enim *jus reformandi* ſocietatibus quoque competit. Quis dubitet

12. Ubi factum prius, Eccleſiæ, reſumto jure originario, æqualium ſocietatum rurſus induebant formam, reſervato tamen ſummis Imperantibus ſupremæ inſpectionis politicæ, quod ipſis ut talibus competit jure. Communi quippe conſilio hæc ſub directione antiſtitum, doctorum & Presbyterorum jam reguntur (*h*).

13. Ubi verò multitudo Eccleſiarum in unum & grande corpus coagmentatarum earundemque indoles & ſtatus non permittebat, ut ipſæ ſocialia jura ſua, tùm reviviſcentia, exercerent, haud invitis illis, ſed applaudentibus, repurgatis ſacris, adminiſtrare eadem cœperunt imperantes, non tamen, niſi ad ſalutem Eccleſiæ, quæ ſuprema omnis eccleſiaſtici juris lex eſt, curandam mentemque ipſius (*i*), ſine ullâ tyrannide ſacrâ, ſine ullâ conſcientiis injiciendâ vi, juxta primitivam earum indolem, collegialem illam, quantum fieri

bitet, ſocietates æquales communi conſilio concurrere poſſe ad abuſus in iisdem natos reformandos? Datur itaque & *jus reformandi* ipſi Eccleſiæ competens.

(*g*) *Jus reformandi*, quod ſummis competit imperantibus, ex majeſtate vel ſuperioritate territoriali fluit, cùm abuſus in ſocietatibus natos, civitati infeſtos, tollunt & turbatores ſocietatum coërcent priſtinæque illas reſtituunt diſciplinæ, conventionali illi, quam reſtituere ob diſſenſiones & turbas vel alios ob defectus ipſæ haud valent ſubinde. Ex quo & conſequitur, *jus reformandi ſociale* vel *collegiale* exercere & imperantes, quà tales, poſſe, cùm Eccleſiæ ipſæ id exercere haud valent.

(*h*) Documento eſſe poſſunt Eccleſiæ Belgicæ, eæ præcipuè, quæ religionem à dominante diverſam profitentur, exceptis tamen Romano-Catholicis, Hungaricæ item, Tranſſylvanicæ, Polonicæ, Anglicæ, Presbyterianæ &c. &c.

(*i*) Hinc e. g. formulam fidei typumque doctrinæ condere, quod Eccleſiæ jus eſt, nequit imperans niſi ad hujus mentem. Confer. Canzium in diſcipl. mor. omn. §. 2274. pag. 782. §. 2300. ſeqq. pag. 793. ſqq.

fieri poteſt (*k*), exercenda adeòque in caſu contraventionis *in ſere-vocabilia* (*l*).

14. Sic,

(*k*) Scilicet, cùm ſine brachio ſeculari rebus affuſo impoſſibile ſit, Eccleſiam, quæ *vocatorum* eſt, quæ totam civitatem pervadit, vel majorem illius partem occupat, quæ maximam partem ex hominibus diſciplinæ ſacræ impatientibus & ad turbas pronis, itemque ad regimen eccleſiaſticum conventionale gerendum ineptis conſtat, uti par eſt, gubernare, jurisdictione heic formali opus eſſe nemo facilè dubitaverit, ita tamen inflectenda, prout ſalus & indoles Eccleſiæ fert. Abludimus heic ab eorum ſententiâ, qui putant, magiſtratus ſummos ab exercitio juris ſacrorum penitùs excludendos eſſe. Ita Wolfg. Baro de Metternich von der wahren Kirche p. 249. 250. ubi: *Die Kirche GOttes iſt eine freye Societæt oder Geſellſchafft und Verbrüderung, welche, angeſehen ſie mit dem gemeinen Leben keine Verknüpfung hat, im geringſten zu berühren der weltlichen Obrigkeit nicht zuſtehet.* Adde pag. 223. 224. Ita Jo. Chriſtianus Seizius in dem Melchizedekiſchen Prieſterthum, ubi tùm Bileamitas, qui Eccleſiam magiſtratui, tùm Nicolaitas, qui eandem ſacerdotio ſubjiciunt, refellere conatur. Ita Vir præſtantiſſ. Jo. Henricus le Maitre, illuſtriſſ. Comiti Lippiaco à ſacris, cujus ſyſtema Juris eccleſiaſtici Chriſtocraticum exhibet ill. Bœhmerus T. 5. Juris eccleſ. Proteſt. in præf. §. 12. ſqq. à ſyſtemate collegiali in hoc ferè ſolo capite devians, licet ſub finem addat, *Principes directionem negotiorum eccleſiaſticorum quidem habere poſſe, non tamen aliter, quàm ex voluntate* expreſſâ *vel* præſumtivâ *populi.* Vide Bibl. Germ. T. 44. p. 146. ſqq. Exiſtimârim, confundi hîc ſtatum Eccleſiæ originarium & purum, h. e. *Eccleſiam ſanctorum* cum ſtatu Eccleſiæ corrupto & *Eccleſiâ vocatorum*, atque ab illâ & illius juribus ad hanc & ejusdem jura haud concedendam necti conſequentiam. Alia quippe illius, alia hujus ratio eſt, quod egregiè monuit ill. Bœhmerus l. c. §. 15. p. 35. licet non exiſtimemus, doctiſſimum le Maître idem hîc cum canonico ſyſtema Juris eccleſiaſtici condere, vel Eccleſiam à Magiſtratu abſolutè independentem eſſe, tradere, aut jurisdictionem coactivam illi affundere voluiſſe, prouti idem Vir illuſtr. exiſtimavit.

(*l*) Non tamen *pro arbitrio*, quemadmodum in origin. Jur. eccleſ.

jam

14. Sic, relicto Eccleſiis, quod originariè competebat ipſis, *jure*, hujus *exercitium*, *tacito* earundem *conſenſu* (*m*) in Imperantes translatum eſt (*n*), & eò quidem conſultiùs (*o*), quòd in tantâ Eccleſia-

jam monuimus, ubi & *irrevocabilia* illa diximus, ſi ſcilicet NB. benè adminiſtrentur, p. 183. 196.

(*m*) Mirum eſt, fuiſſe, qui poſtulârint, ut conſenſûs *taciti* ex actis publicis daremus *expreſſa* documenta. Vide origin. Jur. eccleſ. & inſtit. jur eccleſ. p. 55.

(*n*) Non nova hæc ſententia eſt, à nobis excogitata, à mente antiquorum Theologorum noſtrorum abludens, quorum hanc in rem effata produximus in diſſ. de jure ſacrorum abſoluto & collegiali pag. 519. ſqq. Addimus Dannhavveri hodoſ. Chriſt. phæn. 2. p. 133. & Theol. conſcient. T. 1. P. 2. ſpec. dial. 3. p. 919. Oſiandri diſſ. de tribus Eccleſiæ militantis hierarchiis ſect. poſt. de miniſt. eccl. qu. 2. p. 13. Niemanni diſp. de vocat. miniſtr. Eccl. §. 37. & Scherzeri diſſ. de legitimâ miniſtri Eccleſiæ conſtitutione C. 3. §. 5. Nec valet objectio, Principes ita transformari in *meros* Eccleſiæ *Commiſſarios* & jus *ſacrorum* in jus *precarium* & *delegatum* ſaltem. Vide ill. Bœhmeri præf. ad T. 5. Juris eccl. Prot. §. 11. p. 19. Jam enim *non indignum eſt*, monente cel. Canzio noſtrate in diſcipl. mor. omn. §. 2277. b. c. p. 784. *Principibus, ſocietatum in civitate nonnullarum juribus uti delegatis.* Id quod primum eſt. *Præterea*, ita pergit idem, *non dicimus, omnia, quæ circa Eccleſiæ regimen Princeps gerit, poteſtate delegatâ eum agere. Habet enim jura majeſtatis, quæ proprio jure exercet* Id quod ſecundum eſt. Accedat tertium, quod in orig. Jur. Eccl. ediximus, ubi: *Num ergò precarium id eſt jus, quod ex liberrimo arbitrio eorum, qui iſtud poſſident, alteri traditur? Ita ſanè ipſa tandem majeſtas eſſet precaria* &c. Adde inſtit. juris eccleſ. noſtras p. 241. Quod reſtat, nolim, ut ſtatuas, translationem hanc ſine ullâ reſervatione horum vel illorum jurium eſſe factam, id quod formalem tyrannidem ſacram & Cæſaropapiam pareret. Ita quippe ſine ullo dubio Eccleſia ſuis libertatem reſervavit conſcientiæ & religionis ſervandæ vel mutandæ, itemque exercitii religionis ſervandi vel mutandi, in ipſo quoque inſtrumento Pacis Osnabr. ſtabilitam, ubi & ſubditis ſub imperante diverſæ religionis aſſignatur ex juribus, queis ſocietas

Digitized by Google

cleſiarum plebisque ſacræ multitudine fieri haud poterat, ut ordo, ut diſciplina eccleſiaſtica ſervaretur, ut ſine turbis jura exercerentur ſacra, niſi coactiva accederet jurisdictio, ſolis quæ competit imperantibus.

15. His ita comparatis, neſcio, qui dici poſſit, Eccleſias *imperium* hoc *ſacrum* agnoſcentes ſocietates eſſe *æquales* & *liberas* (*p*). Eſt

Eccleſiaſtica originariè gaudet, collegialibus *inſtitutio Conſiſtoriorum & miniſteriorum tàm ſcholaſticorum quàm eccleſiaſticorum.* Art. 5. §. 30. Ita nullum quoque dubium eſt, conventuum privatorum rectè inſlectendorum veniam dandam eſſe iis, qui ædificationis ſacræ cauſa in unum coëunt, in Eccleſiâ *vocatorum* Eccleſiolam *ſanctorum* collecturi, quæ Speneri φράσις eſt in Conſil. Theol. Lat. P. 1. p. 433. P. 2. p. 138. 517. Theol. Bed P. I. p. 584. P. I.I. p. 132. 160. 218. 721. lezten Theol. Bed. P. 3. pag. 704. Adde das Theol. Bedencken über die Privat-Verſammlungen, quod exſtat in der freywilligen Nachleſe der Monats-Schrifften, 7. Samml. n. 1. p. 769. ſqq. à nobis in favorem Reuttlingenſium ſcriptum.

(*o*) Quid, ais, *conſultiùs*? Nonne vitando Charybdin, tyrannidem epiſcopalem, incidimus in Scyllam, Cæſaropapiam nempe? Ita Seizius, ita Meiſterus, locis notâ (*k*) citatis. Ita ferè & Spenerus in Conſil. Theol. Lat. P. 2. p. 95. P. 4. pag. 420. 484. Theol. Bed. P. 1. p. 263. 696. P. 3. p. 118. 411. 412. P. 4. p. 202. 297. ſqq. 417. lezten Theol. Bed. P. 1. p. 492. P. 3. p. 92. Ita cel. anonymus de vocat. Miniſtr. Eccl. §. 469. p. 173. *Quoniam translata* poteſtas eccleſiaſtica *ſæpè in abuſum rapitur, non dubito, conſultius haud raro futurum eſſe, ſi iſthæc poteſtas nunquàm alienata penes populum manſiſſet.* Aſt egregiè idem hîc §. 470. p. 174. 175. *Cùm abuſus ex æquo vitient* &c. *cùm porrò turbæ metuendæ ſint maximæ, ſi magiſtratibus jus ſacrorum inconſulto impetu eriperetur, evidens eſt, jus retractandi propter Chriſtianam prudentiam, ne majora exoriantur mala, ſuſpendendum* 1. Cor. 6, 12. Scilicet in *minoribus*, in *diſſeminatis*, in *ſanctorum* Eccleſiis præſtat, jura ſocialia haud transferre, aſt in *majoribus*, in *vocatorum* Eccleſiis, in quibus turbæ cottidianæ metuendæ ſunt, præſtat, imperanti jus circa ſacra relinquere ad iſtas evitandas. Sed peſſimè utique fecerit imperans, ſi Eccleſiam hic afflixerit.

(*p*) Niſi *liberas* eo dicere velis reſpectu, quòd mutare religionem & ab unâ

Digitized by Google

Eſt enim hîc ordo *imperantium* & *parentium*, eſt civitatis ſacræ forma, eſt, qui leges eccleſiaſticas ferat atque ad ſuperioritatem ſuam territorialem hoc tanquàm jus regale referat & contravenientes civiliter coërceat & puniat, eſt, qui Eccleſiæ *imperet*, reſtricto licet ad indolem religionis Chriſtianæ imperio, conſcientiarum libertati haud infeſto. ſunt, qui ſub formidine pœnæ civilis in caſu contraventionis irrogandæ *pareant*. Id quod notoria comprobat experientia.

16. Solæ Eccleſiæ, queis, ut ſuis viverent juribus collegialibus, permiſſum eſt (*q*), *diſſeminatæ* maximæ illæ & *minores*, ſubinde etiam

unâ ad aliam tranſire Eccleſiam hîc licet, & *æqualis*, quòd unum Eccleſiæ membrum, exceptis imperante & ejuſdem officialibus ſacris, alii imperare nequit. Sed & ſic ipſa civitas & *libera* & *æqualis* dici poſſet ſocietas, quod abſonum. Scilicet, quod in ſtatu primitivo olim per *directionem* factum *conventionalem* eſt, id hodie per *jurisdictionem coactivam* ab imperantibus in Eccleſiâ agitur, quæ *libertatem*, quæ *æqualitatem* ſocietatis ſacræ prorſus peſſundat. Exemplo aſſertionem illuſtrabimus. Coit in unum mercatorum quædam ſocietas. Communi conſenſu his vel illis negotiorum adminiſtratio traditur, cæteris numos in commune ærarium conferentibus. Societas hæc hactenùs *æqualis* eſt. Si verò magiſtratus ex capite juris regalis ſibi competentis eousque inſpectionem ſupremam ſuam in hanc ſocietatem extendat, ut leges eidem præſcribat, miniſtros conſtituat, numos in unum collectos pro autoritate, quâ pollet, adminiſtret, & pœnas dictitet civiles ſive pecuniarias ſive corporis afflictivas contravenientibus, quis, quæſo, dixerit, hanc ſocietatem & *liberam* & *æqualem* eſſe amplius? Applicatio eſt in promtu, nec ovum ſimilius ovo. Nec regeras, velim, nos tùm in orig. juris eccl. tùm in inſtit. juris eccleſ. pag. 43. tùm in diſſ. de jure ſacrorum abſoluto & collegiali affirmâſſe, quod Eccleſia collegii naturam non exuat ejusque jura retineat, ſub imperantibus jus circa ſacra exercentibus. Aliud enim eſt *jus*, aliud *exercitium*. Quod cùm ceſſaverit, Eccleſia utique hodierna noſtra collegium *æquale* amplius non ſit, quod tamen viſum ill. Bœhmero in inſtit. juris canon. & eccleſ. L. 1. tit. 1. §. 28. p. 11.

(*q*) Vide ſupra §. 11. 12.

Digitized by Google

etiam *preſſæ* (r), in quas imperantes diverſæ religionis jura ſacrorum ad earundem mentem exercere nolunt, ſocietates *liberæ* & *æquales* dici merentur.

17. Si tota Eccleſia ex piis & ſanctis conſtaret, ſponte ad officia ſua adimplenda concurrentibus, nollem, ut jus, quod Eccleſiæ competit, originarium unquam exerceret imperans. Non poſcit, non amat hoc *ſanctorum Eccleſiæ*, quæ coactivis mediis non opus habet regi, quam charitas divinâ armata prudentiâ confœderat, indoles (s). Videas hic homines ad diſciplinam eccleſiaſticam condendam ſervandamque idoneos, aptos & ad διάκρισιν πνευμάτων, quâ opus eſt ad eligendos illos verbi prædicandi miniſtros, qui divinis ad miniſterium tàm ſanctum ritè gerendum χαρίσμασι pollent. Videas antiſtites ſive doctores ſive ſoli Eccleſiarum directioni vacantes, divinâ capacitate ad docendum ritè & dirigendam Eccleſiam pollentes. Videas diſciplinam eccleſiaſticam curſumque Evangelii ex communi antiſtitum plebisque ſacræ zelo florentem.

18. Alia prorſus *Eccleſiæ vocatorum* ratio eſt, maximam partem ex iis conſtantis, qui, licet fidem Chriſtianam profiteantur, ad illius tamen exercitium adhùc convertendi ſunt. Etſi enim & heic quoque diſciplina vigere conventionalis poſſit, *minoribus* maximè & *diſſeminatis* (t), ſi recepta ſemel conſuetudo illam firmaverit, ſi oculatior antiſtitum prudentia eidem ſervandæ probè invigilet, facilior tamen turbis hic patet porta, quæ brachio ſeculari viam

(r) Vide Speneri Conſil. Theol. lat. P. 1. p. 430. 433. & Theol. Bedencken P. 3. p. 118. 411. 412. ubi ſtatum Eccleſiarum ſub Domino diverſæ religionis exiſtentium feliciorem ſubinde prædicat ac Eccleſiarum ſub Domino ejusdem religionis Cæſaropapiam exercente gementium.

(s) Diximus hoc jam in origin. jur. eccleſ. Sani quippe manu medica non habent opus. *Vocatorum* verò ſocietas *ægrotorum* eſt ſocietas, de quâ longè aliter pronunciandum. Matth. 9, 12. Diſtinctionem inter Eccleſiam vocatorum & ſanctorum nemo dedit clariùs B. Meiſnero in Philoſ. ſobr. P. 2. C. 66.

(t) Vide §. 16.

Digitized by Google

viam ſternit, ut rebus Eccleſiæ, ut diſciplinæ ejus conventionali ſe immiſceat, imò pro re natà ad ſervandam ſalutem publicam, imò & ad ipſius Eccleſiæ ſervandam ſalutem, conſiſtentiam & diſciplinam jurium ſacrorum cenventionalium exercitium jurisdictione coactivâ ſibi adminiſtrandum ſumat. Pone, antiſtites Eccleſiæ, queis illius commiſſa eſt directio tyrannidem exercere ſacram & tùm doctrinam tùm diſciplinam ſacram corrumpere. Pone, anarchiam, ſeu potiùs independentismum infeſtum eſſe Eccleſiis, populique clamorem ciere turbas, conſiſtentiam Eccleſiæ affligentes. Pone, non eſſe in Eccleſiis, qui nôrint, dignos idoneosque illis præficere Paſtores, ſacramque ritè conformare diſciplinam. Si brachium ſeculare heic vulneratis rebus, uti par eſt, ferat ſuppetias, ſi habenas ſumſerit Eccleſiæ in ruinam incumbentis, ſi reſtituat lapſa, ſi reformet abuſus, ſi illos conſtituat antiſtites, qui gloriam divinam, qui ſalutem Eccleſiæ unicè intueantur, qui, omni tyrannidè ſacrâ, ſimoniâ, nepotismo, omnibus aliis pravis finibus procul faceſſere juſſis, res ſacras gerant divini impleti ſpiritu, quis dubitet applaudere ſanctæ huic ſacrorum adminiſtrationi licet jurisdictione coactivâ ſubinde armatæ (*u*)? Aliter pronunciandum, ſi & hæc, quod contingere ſæpiùs ſolet, in tyrannidem ſacram degeneret (*x*).

19. Ex iis, quæ diximus, patet, nos jura doctorum Eccleſiæ, queis olim directio Eccleſiarum incubuit, deſtructum non ire. Ea enim, quæ pro ratione muneris ſacri præcipua habent (*y*), ex inſtituto

(*u*) Vide infra notam (*xx*).

(*x*) Scilicet ex omni parte hic occurrunt difficultates in Eccleſiis corruptis, ubi, quicunque ſacrorum jus adminiſtraverit, abuti poteſtate ſuâ poteſt vel capacitate neceſſaria, maximè ſpirituali, ad opus ritè gerendum carere. Opus hìc *patientia ſanctorum* eſt, patientiam divinam imitaturæ, ſub quâ præſens Eccleſiæ univerſalis œconomia, tota, quanta quanta eſt, ſtat.

(*y*) Spectant hùc verbi divini prædicatio & ſacramentorum adminiſtratio, reliquaque munia miniſterii eccleſiaſtici.

tuto divino manantia, ſarta & tecta ut ſervet ſummus imperans, poſcit Eccleſiæ indoles & divina lex.

20. Sed verò & ex dictis liquet, quid de *juribus ſacrorum*, tùm quæ imperantibus, tùm, quæ Eccleſiis his vel illis competunt, tùm *majeſtaticis* aut ex ſuperioritate fluentibus territoriali, tùm *collegialibus* & *conventionalibus* (z) eorumque *exercitio* hic & nunc pronunciandum ſit, &

21. Quantam lucem diſtinctio inter *Eccleſiam ſanctorum* & *vocatorum*, quam dedimus, toti affundat jurisprudentiæ eccleſiaſticæ. Id quod & nuper egregiè ſubinnuit Vir celeberrimus (*aa*).

22. Non verò coincidit illa cum diſtinctione inter Eccleſiam *viſibilem* & *inviſibilem*, de quâ jam agendum.

23. Hæc quippe ex ſanctis in cœlo triumphantibus & in terrâ militantibus ſed ubique terrarum & ſectarum diffuſis & in uno cœtu cerni

(z) Hæc accuratè propoſuimus diſtinximusque in orig. Jur. eccleſ. C. 4. art 2. itemque in diſſ. de jure ſacrorum abſoluto & collegiali, ſecundæ editioni inſtitutionum Juris eccleſiaſtici adjectâ, ubi & p. 525. 526. ex noſtris laudamus, qui hoc noſtrum ſyſtema ſecuti ſunt, & p. 526. ſqq. refellimus eos, qui illud fuere adorti. Jam verò & idem ſyſtema certatim ex recentioribus poſthæc adoptârunt Viri longè doctiſſimi, Pertſchius in elem. juris canon. & Proteſtantium eccleſiaſtici, Eſtor in delineatione juris publici eccleſ. Proteſt. Chriſtianus Liber. i. e. Chriſtoph Adolphus Liernur, Superintendens haud ita pridem Bipontinus in der *Unterſuchung der Conventional-oder Collegial Rechten der Evangeliſchen Kirchen und deren rechtmäſſigen Verwaltung* A. 1733. 4. qui libellus demonſtrativâ ſuperbit methodo & contraria iis, quæ ſtatuimus, in noſtris abs ratione metuit, Henr. Kœhlerus in jure ſociali & gentium ad jus naturale revocato ſpec. 5. de imperio civili §. 1024. ſqq. p. 162. ſqq. maximè verò celeb. Deylingius in inſtit. prudentiæ paſtoralis p. 42. ſqq. ut alios taceamus, quos dedimus in den Academiſchen Reden über das Kirchen-Recht p. 30. ſqq.

(*aa*) In jurisprudentiâ ſociali eccleſiaſticâ §. 2190. ſqq. Adde diſſ. noſtram in verba Chriſti: *dic Eccleſiæ* p. 10. 11. 17. 18. & Speneri Rettung der Evangeliſchen Kirchen contra Grabium p. 2. ſqq.

Digitized by Google

cerni neſciis conſtat. Hujus regimen Chriſtocraticum, ſpirituale, internum inviſibile eſt. Hanc vera in Chriſtum, mundi Salvatorem, fides conſtituit, Spiritus S. unit, charitas animat. Hæc verum Chriſti Regis regnum, vera illius civitas, ſed ſpiritualis, verum Chriſti Capitis Corpus, vera ejusdem Sponſa eſt, una eadem & ſancta. Hujus gloriæ participes non ſunt *Eccleſiæ vocatorum* externæ, niſi quatenùs membra illius vera in ſinu ſuo fovent aluntque.

24. Exiſtentiam *Eccleſiæ* hujus *inviſibilis* nemo ſapiens temerè negaverit. Nec tamen ad eandem ſpectat *Eccleſia in purgatorio* patiens (*bb*), cùm purgatorium ſit fabula, adeóque propter nullitatem ſuam *inviſibilis* illa ſit.

25. *Viſibilem* variè ut dividamus, variæ ejusdem conſiderationes poſcunt.

26. Eſt verò eadem vel *univerſalis* vel *particularis* (*cc*).

27. *Univerſalis* omnes Eccleſias tùm *ſucceſſivas*, tùm *ſimultaneas* complectitur. Hæc, uti *inviſibilis*, deſtrui neſcit Matth. 16, 16.

28. Priori reſpectu Eccleſia eſt vel *primi*, vel *medii* vel *recentioris ævi*, cujus origines, propagationem & fata hiſtoria eccleſiaſtica pandit.

29. Poſteriori eſt vel *Orientalis* vel *Occidentalis*, vel *Africana*, vel *Americana.*

30. Singulæ ratione diverſorum Patriarchatuum & Epiſcopatuum, diverſarum nationum, provinciarum & civitatum rurſus diſtinguuntur. Ita dantur Eccleſia *Romana*, *Conſtantinopolitana*, *Antiochena*, *Alexandrina*, *Hieroſolymitana*, ita porrò *Germanica*, *Gallica*, *Hiſpanica*, *Anglica* &c. &c. *Mediolanenſis*, *Aquilejenſis* & ſic in infinitum.

31. Ra-

(*bb*) Vide Bellarminum T. 2. de controverſiis Chriſtianæ fidei, contr. 3. gen. L. 2. de Eccleſiâ, quæ eſt in purgatorio.

(*cc*) Hinc & Jurisprudentia eccleſiaſtica eſt vel *univerſalis* vel *particularis.* Ad illam pertinent leges eccleſiaſticæ *univerſales*, ad hanc *particulares.*

Digitized by Google

31. Ratione hierarchiæ & jurium alia eſt *Patriarchalis*, alia *Metropolitica*, alia *Epiſcopalis*, alia *Presbyteriana*, alia *independens*,

32. alia item *Cathedralis* (*dd*), alia collegiata (*ee*), alia conventualis (*ff*), parochialis alia (*gg*) vel ſemiparochialis (*hh*), mater alia, alia filia (*ii*), alia aulica, quæ ſubinde vel parochialis vel quaſiparochialis (*kk*), vel nudum ſaltem Oratorium (*ll*) eſt, alia publica (*mm*), alia privata (*nn*), alia domeſtica (*oo*).

33. Ratione exercitii jurium eccleſiaſticorum Eccleſia eſt vel *ſynthetica* vel *repræſentativa*. Illa eſt collectiva totius cœtûs, quam, quia ad curandas res ſuas ſacras vel haud idonea eſt vel propter multitudinem membrorum nimiam amplitudinemque ſuam jura ſua administra-

(*dd*) Hæc Epiſcopi eſt. Nota, 1. templum hic connotari, 2. exhiberi heic à nobis ſpecies Eccleſiarum *titulatarum*, ſolis oratoriis privatis contradiſtinctarum. Vide cel. Deylingium l. c. p. 205.

(*ee*) Hæc Canonicorum eſt.

(*ff*) Hæc Monachorum eſt.

(*gg*) In hâc ſacramenta adminiſtrantur populo ad eandem ſpectanti.

(*hh*) In hâc S. Euchariſtia ſaltem adminiſtratur parochianis, adminiſtratione baptiſmi ad Eccleſiam principaliorem affixâ.

(*ii*) In illâ reſidet Paſtor, qui alii adhuc præeſt acceſſoriæ, quæ primariæ ſubordinatur, filiali nempe.

(*kk*) Ita, ut vel utrumque in illâ adminiſtrentur ſacramentum, vel Euchariſtia ſaltem, ad quam tamen admittantur &, qui aulici non ſunt.

(*ll*) Heic ſola fit verbi prædicatio, vel ſaltem non admittitur, niſi familia imperantis, aut privata alia.

(*mm*) Ad quam convolare plebs ſacra pro lubitu poteſt ad audiendum verbum divinum & ſacramenta accipienda. Publicum hæc templum poſtulat, & publicam, quæ ſigno campanæ fit, cœtûs collectionem.

(*nn*) Extra templum publicum hæc colligitur & reſtricta eſt ad conventum privatum, in quo tamen ſacramenta adminiſtrentur.

(*oo*) Hæc reſtricta eſt ad familiam in unâ domo habitantem. Nulla heic verbi prædicatio à Miniſtro fit, nulla ſacrorum adminiſtratio. Vide tamen orig. juris eccleſ.

Digitized by Google

miniſtrare ipſa haud valet, hæc repræſentat vel in *Concilio* vel in *Synodo*, vel in *Conſiſtorio*, vel in *Presbyterio*.

34. Eodem intuitu Eccleſia eſt vel *privilegiata* vel *minùs privilegiata*, vel *dominans* vel *preſſa*. Privilegiata & dominans privilegiis ſacris & civilibus (*pp*) præ alterâ fulget, vel *ſponte* ab imperantibus collatis, vel ex *pactis*, mox *publicis* (*qq*), mox *privatis* (*rr*) oriundis.

35. Ratione dotis & juris vocandi onerisque ſuſtentandi miniſtros Eccleſia eſt vel *patronata* vel *minùs patronata (ss)*.

36. Ratione bonorum eccleſiaſticorum ſub qualitate feudi Eccleſiæ collatorum vel *vaſalla* illa eſt, vel *minùs talis* (*tt*).

37. Ita dantur & Eccleſiæ *unitæ* unumque formantes corpus, & *ſeparatæ* aut *diſſeminatæ*.

38. Ratione doctrinæ Eccleſia eſt vel *orthodoxa* vel *heterodoxa*, *vera* vel *falſa* (*uu*), *pura* vel *impura* ſive corrupta, reformationis prorſus indiga (*xx*).

39. A

(*pp*) Pertinent hùc immunitates Eccleſiarum earumque prærogativæ politicæ.

(*qq*) Spectant hùc pacificationes religioſæ.

(*rr*) Hùc referas pacta imperantium cum ſubditis circa exercitium religionis.

(*ss*) Patronata eſt, à Patrono quæ fundata eſt, certa in eandem jura ſibi reſervante. Minùs patronata, quæ ſecus.

(*tt*) Illa eſt, quæ bona in feudum ſibi data poſſidet.

(*uu*) *Vera* dicitur ſubinde, quæ, licet *heterodoxa* ſit, tamen adhùc illa dogmata, illa media ſervat, quibus poſitis ſalus æterna obtineri, licet difficulter, poteſt. *Vera* hæc fuerit in ſenſu æquivoco & abuſivo, *per participationem* ſaltem, & quatenùs has vel illas veritates præcipuas adhùc ſervat, aliquando etiam per *participationem minorem*, juxta quam & Eccleſiam Romanenſem æquivocè *veram* eſſe quidam dixerunt. Illa verò in ſenſu juſtiore *vera* eſt, quæ nullos in fide fovet errores pernicioſos & in quâ ſacramenta adminiſtrantur ad mentem Salvatoris. Hæ enim veræ *Eccleſiæ vocatorum* notæ ſunt, queis in

 Eccleſia

Digitized by Google

39. A potiori heic denominatio ut fiat, par eſt. Nulla enim falli & labilitatis vel peccabilitatis neſcia eſt, maximè, quæ *vocatorum* eſt, cùm nec, quæ *ſanctorum* eſt, excipi heic poſſit (*yy*).

40. Jam verò hoc reſpectu Eccleſia eſt vel *Græca*, ad quam & *Ruſſica* ſpectat, cui & *Eccleſiæ hæreticæ Orientales* jungendæ, vel *Romano Catholica*, vel *Auguſtanæ Confeſſioni addicta*, vel *Anglicana*, vel *Reformata*, vel *Remonſtrantium*, vel *Anabaptiſtarum*, vel *Independentium*, vel *Quakerorum*, vel *Socinianorum* &c. &c.

41. Dudùm diximus (*zz*), Eccleſias ſpectandas eſſe tanquàm Reſpublicas liberas, quarum unaquæque ſuis regatur legibus, nullasque aliis præſcribere poſſit.

42. Supereſt diſtinctio inter Eccleſiam *plantandam* & *plantatam*. Hæc in initiis ſuis adhùc hæret. Illa ſuam adepta eſt formam & conſiſtentiam.

43. Se-

Eccleſiâ ſanctorum accedit tertia, ſanctitas nempe membrorum Eccleſiam conficientium interna & diſciplina eccleſiaſtica ſeverior & ſtrictior. Perſpicere ex his eſt, quî vera Eccleſia ſemper exſtiterit, in ſenſu nempe & ſequiore, quæ verò per purum verbi præconium & rectam ſacramentorum adminiſtrationem, ubi *pura* exſtitit, ſeſe manifeſtavit. Vide Aug. Confeſſ. artic. fidei 7.

(*xx*) *Pura* eſt, quæ in ſenſu ſtrictiore *vera* eſt, *impura*, quæ in ſenſu ſaltem ſequiore & *per participationem minorem vera* eſt, adeóque prorſus reformanda. Inſanus fuerit, qui neceſſitatem reformandæ falſæ & impuræ Eccleſiæ negaverit minusque applauſerit reformantibus, quicunque demùm illi ſint, ſive Principes, ſive Epiſcopi, ſive Presbyteri, ſive laici, modo benè geſſerint vel gerant opus. Eccleſiæ enim ſalus ſuprema lex eſt, quam obſervaverit prorſus, qui illam curaverit benè, & ad quam curandam etiam, qui ordine poſtremi ſunt, in caſu neceſſitatis obſtricti ſunt. Valet hîc illud: *Si hi tacuerint, lapides clamabunt.* Luc. 19, 40.

(*yy*) Vide primit. Tubing. P. 2. diſſ. 2. de præjud. Theol. §. 5. p. 127. & inſtit. Theol. p. 589.

(*zz*) In corpore doctrinæ moralis Sorbonico p. 7. de artic. fidei fundament. obſ. 10. p. 29. inſtit. Theol. p. 590. & in inſtit. Jur. eccl. p. 45.

43. Sequiori ſenſu plantandam & illam dixeris, quæ in errores, vel laxam diſciplinam lapſa, reformatione eget. Hoc poſteriore reſpectu omnes *vocatorum Eccleſias plantandas* dixeris.

44. Quàm verò optandum hoc foret, ut ad veteris typum Eccleſiæ ita coadunari poſſet *ſanctorum* & *vocatorum* Eccleſia, ut, quemadmodum olim complexa eſt *fideles*, *Catechumenos* & *pœnitentes*, ſuis diſtinctos claſſibus, divideretur hodie in *converſos*, *in viâ ad converſionem exiſtentes* & *lapſos*, primisque ſolis via pateret ad myſteria divina & privilegia tribuerentur fidelium (*aaa*). Sed non permittit tàm nobile, tàm præclarum inſtitutum Eccleſiæ corruptæ & numeroſioris, cujus major pars ſemper prava eſt & converſionis ſince-

(*aaa*) Confer diſſ. de vitiis eorum, qui ſacris operantur, ſect. 2. §. 4. p. 40. ſeqq. & origin. Juris eccleſ. Jam vero id, quod heic deſideramus, in egregiam olim praxin deduxere fratres Bohemi. Ita Laſitius de eccleſiaſticâ diſciplina fratrum Bohemorum C. 10. cui titulus: *Populus fratrum in quatuor claſſes diviſus*, incipientium, proficientium, ad perfectionem tendentium & pœnitentium„ De pœnitentibus ita idem p. 53. 54. *Quartum hominum genus ſunt illi ſontes, quos antiqui Theologi lapſos & pœnitentes appellabant, qui ob aliquod enorme facinus à corpore ſanctioris Eccleſiæ reſecti ſunt, quibus illos quoque annumeramus, quorum conſcientiæ variis malorum affectuum verberantur procellis. Iſtis converſio ad DEum, ut rurſus Chriſti participes fiant eoque fruantur, in memoriam reducitur, locus autem in templis poſterior humiliorque* uti pœnitentibus in Eccleſiâ antiquâ *aſſignatur, quò admoniti peccata ſua magis expendant, commiſſa defleant fiantque in poſterum cautiores & in vincendo malo fortiores. Produnt quoque ipſi demiſſo vultu, deprecatione humili omnibusque actibus ſuis cordis verè contriti indicia animique dolorem & pœnitentiam. Unde fit, ut, quemadmodum mali à bonis hâc in Eccleſiâ removentur, ita lapſi à firmioribus ſejungantur ad evidentiorem Eccleſiæ ædificationem, quorum nihil alibi videas, ubi nullo res geruntur ordine & pares ſunt omnes inter ſe, nec ater differt ab albo.* Adde Comenium in rat. diſcipl. fratrum Bohemorum C. 1. 7. & Buddeum in præf. §. *Sed, ut eò magis.*

ſinceræ non ſaltem ſed & diſciplinæ ſanctioris impatiens (*bbb*), indoles.

(*bbb*) Hinc Paulus: οὐ γάρ πάντων ἡ πίστις 2. Theſſ. 3, 2. Moraliter quippe impoſſibile eſt, ut Eccleſiæ tàm numeroſæ ex meris conſtent fidelibus, licet id per miraculum gratiæ extraordinarium fieri poſſit & factum quoque ſit. Act. 2, 41. 4, 4. 5, 14. 1. Cor. 15, 6. Vide Speneri lezte Theol. Bedencken P. 3. p. 704.

DISSERTATIO

DE EO

QUOD JUSTUM EST CIRCA

REFORMATIONEM SACRORUM

MAXIME IN GERMANIA. (*)

§. I.

CUm Eccleſia, ſi prima ipſius incunabula ſpectes, ſit ſocietas æqualis & libera in civitate erecta, ſuis quæ legibus regitur, ſummisque imperantibus ſumma in eandem inſpectio politica competat, patet, jus reformandi ſacra & his & illi competere.

§. II.

Eccleſiæ quidem. Quid enim? Nonne liceat ſocietatibus in civitate erectis, quas lubens meritoque permittit ſuis uti & frui juribus, qui imperat, leges condere ſociales, & reformare abuſus, qui ſenſim ſenſimque in illas irrepſere, vel condere ſtatuta alia, quibus gubernentur? Eccleſia ergò ſe quoque reformare ipſam poteſt, novamque ſibi lucem, confuſione omni & abuſibus in exilium actis, affundere, imo & prorſus aliam ſibi induere formam.

§. III.

Suo itaque jure uſæ fuere Eccleſiæ, quæ ſe ipſas ante duo hæc ſecula refor-

(*) Hanc diſſertationem adortus eſt cel. Oederus ſub titulo Eccleſiophili in der Hamburgiſchen vermiſchten Bibliotheck, 3. Band, 6. Stück n. 5. p. 855. ſqq. cui reſponſum fuit ad calcem diſſertationis de pœnis divinis ob aliena peccata inflictis. Mirum, ſtatuere Virum doctiſſimum, Eccleſiam planè nulla jura habere.

Digitized by Google

reformârunt, atque à communione Eccleſiæ Romanæ, ad quam nulla lex divina eas obligabat, quæ & ob inductam tyrannidem ſacram illarum libertati, antiquoque & vero doctrinæ & diſciplinæ ſacræ typo fraudi erat, receſſere.

§. IV.

Tàm verum hoc eſt, ut inſtrumentum quoque Pacis Oſnabrugenſis imperantes quidem ad annos regulativos & exercitium religionis, quod in illis exſtitit, ſervandum obſtringat, non verò ſubditos, non Eccleſias ipſas, queis ab iisdem recedendi libertas relicta fuit, quia libertas conſcientiæ ipſis reſervata fuit.

§. V.

Jam & doctoribus Eccleſiarum primarias quasdam in reformandis ſacris partes competere patet. His enim & vero doctrinæ typo & diſciplinæ ſacræ ita invigilandum eſt, ut, ſi quid heic irrepſerit pravi, moneant plebem ſacram de reſtituendis in integrum ſacris & de tollendis abuſibus Eccleſiam infeſtantibus.

§. VI.

Si communis dein & doctorum & auditorum conſenſus concurrerint, communi quoque conſenſu ſit ſacrorum reformatio atque in integrum reſtitutio.

§. VII.

Sed & imperantibus jus reformandi ſacra competit. Jam enim & his ſocietates liberæ in civitate erectæ reformandæ ſunt, ſi abuſus civitati & publicæ rei infeſti in easdem irrepſerint, ſi in confuſionem labantur illæ, ſi tyrannis quædam eas diſſipet, quæ ruinam ſtatutis primitivis in iisdem receptis minetur, quæ libertatem ſodalium labefactet. Heic enim, ut rebus feſſis ſuccurrat quoque ſeculare, quod vocant, brachium, ab omni tamen novâque tyrannide alienum, poſcit civitatis, poſcit ſocietatum ipſarum ſalus.

§. VIII.

Perſpicere ex his eſt, cui fundamento innitatur jus reformandi ſacra, quod ex ſuperioritate territoriali fluit fluereque docent ſummi paciſcentes in pacis Oſnabrugenſis inſtrumento, quo & fuere uſi ſummi imperantes noſtri, cùm ante duo hæc ſecula ſacra ſuis in terris, ſuis in Eccleſiis, DEO favente, reformarent, atque ita nova quaſi collegia eccleſiaſtica exſtruerent, ſummi Patronatûs in illa jus ſic ſibi vindicaturi.

§. IX.

Fruſtra in aurem inſuſurraverit, qui dixerit, Pontificis Romani, Epiſco-

Digitized by Google

Epiſcoporum Romanorum hoc eſſe jus, in quod involaverint malè conſulti laici, h. e. imperantes,

§. X.

Quid enim? Si quis & tibi in aurem dixerit, nullum jus reformandi in Eccleſiis Germanicis Romano competere Præſuli, cui, ſuâ ut ſe jactet in aula, liberum quidem ſit, ſed non permiſſum, transvolare Alpes legesque dare Eccleſiis liberis, ſuo viventibus jure, & oracula è Vaticano diverberare, quæ Germanica fingant vel refingant ſacra.

§. XI.

Scilicet divinæ tabulæ, ad quas, Chriſtiani qui ſunt, irretortis reſpiciunt oculis, altum heic ſilent. Nec, quicquid hîc finxeris humani juris, quod fingere quiverit conſuetudo per tot ſecula ſed pravè means, ſed perniciem vel tandem Eccleſiis allatura, adeóque, cùm harum ſalus ſuprema heic lex ſit, prorſus reformabilis & reformanda quoque, libertati & ſaluti Eccleſiarum, benè & meliùs ſapientium fraudi eſſe poſſe ſapiens affirmaverit.

§. XII.

Accedit altera, quam formamus, quæſtio, illo quid agendum caſu ſit, ſi ipſi Epiſcopi, ſi ipſi cuſtodes cuſtodiendi & reformandi ſint, pravæque doctrinæ ſacræ, pravæ diſciplinæ, imò tyrannidi eccleſiaſticæ inhient, vel manus in ſinu complicent, Eccleſiæ mala otioſis oculis intuentes, vel denique reformationem illius, ſalutem illius omnibus modis impedire conentur? Itane ergò ſatius fuerit, nemo ut reformet, quàm ut ſit, qui reformet, Eccleſiamque ex ruinâ, in quâ miſera jacuerit, reſuſcitet? Si Epiſcopi tacuerint, opus eſt, ut clament laici.

§. XIII.

Jam verò, inquis, tu laice, tune audebis alterum Uſam agere, & arcam Domini tangere, tune, qui nullo ſacerdotis charactere fulges, profano ſuffitu in templum Domini illato Uſiam imitabere, de divinâ, quæ transgreſſores manet, ultione ſecurus, digitos, quos igni immittis cæcus, certo certius aduſturus?

§. XIV.

Non tangit, non ferit objectio, quam præoccupavimus, rerum gnaros. Qui ſapueris, nôris, & laicis competere ſacerdotii ſanctioris jura, imò & exercitium, ſi ſacerdotium ordinarium incubuerit in ſpongiam.

§. XV.

Exempla Uſæ & Uſiæ, in jura ordinis Levitici, ſuarum rerum ſatagentis, qui involavere olim, nihil probare, ſole clarius eſt.

§. XVI.

Digitized by Google

§. XVI.

Potiori jure reſpexeris potius, Antagoniſta, ad exempla Principum & Regum Vet. Teſt. qui leges ſacras dedere, qui cultum idololatricum abrogavere, qui Eccleſiam reformavere. Num Salomonem jus laici migrâſſe dixeris, templum DEO ſacrum inaugurantem?

§. XVII.

Num Imperatori Conſtantino M. num ſucceſſoribus ipſius, Theodoſiis, num reliquis, dicam ſcribes Concilia convocantibus, Conciliis præſidentibus, Epiſcopos conſtituentibus, leges eccleſiaſticas condentibus?

§. XVIII.

Num Regibus Chriſtianis dicam ſcribes, quòd Epiſcopos nominando hoc ipſo die ſepta laicorum migrent?

§. XIX.

Num accuſabis Principes Chriſtianos, qui ante reformata ſacra jus ſacrorum hìc & nunc exercuere? Num jus Patronatûs laicum proſcribes?

§. XX.

Num adunco ſuſpendes naſo ipſum pacis Oſnabr. inſtrumentum, quod ex ſuperioritate territoriali jus reformandi derivat?

§. XXI.

Juverit ſanè heic, Hiſtoriæ eccleſiaſticæ monumenta, codices Theodoſianum & Juſtinianæum, Capitularia Regum Franciæ & alia hùc ſpectantia monumenta inſpicere.

§. XXII.

Hæc ſi penitiùs evolveris ſi & genuinos juris eccleſiaſtici fontes profundiùs inveſtigaveris, non crediderim, hæſitaturum te, niſi partium ſemel adoptatarum te prorſus occupet oculorumque tuorum aciem obtundat, ſtudium.

§. XXIII.

Nec creaverit dubium opponens alter, qui dixerit, abuti Principem jure reformandi poſſe, quo Epiſcopi abuſi ſunt. Ita enim prorſus habet. Vitia erunt, donec homines erunt. Clamant Philoſophi, iterumque clamant, optimum quoque mundum ſuos pati manes, ſuisque laborare, maximis quoque, imperfectionibus. Itane ergò, quia ſummi Imperantes abuti majeſtate poſſunt ad exercendam in populum tyrannidem, haud conſultum eſt, illâ ut gaudeant?

Digitized by Google

§. XXIV.

Scilicet, in exercitio juris ſacrorum Principes alligati ſunt & divinis & humanis juribus, quæ violare nefas eſto.

§. XXV.

Hinc, cùm promiſcuum reformandi ſtudium in prioribus ſeculis turbaret Germaniam, vel tandem conſtituti fuere huic juri limites, quos anni regulativi in Inſtrumento pacis Oſnabrugenſis fixere, haud migrandos unquàm.

§. XXVI.

Ita haud licuerit ſalvo hoc inſtrumento & hoc pacto publico, ſapientibus ſanè quibusvis plurimùm exoſculando, obtrudere ſimultaneum diverſæ religionis idque publicum exercitium invitis ſubditis, queis *idem*, quod in annis regulativis obtinebat, aliud verò *ſolitarium*, aliud *ſimultaneum* eſt, ſervandum eſt. Unicus caſus excipitur in terris oppignoratis ad Dominum reverſis. Sed exceptio firmat regulam in caſibus non exceptis. Vide art. 5. §. 14. 15. 23. 25. 26. 27. 29. 31. 32. Et introductio ſimultanei *novatio* eſt, quam non patitur pax Oſnabr. art. 5. §. 15. 33. quo ipſo poſteriore §. cautum eſt, introductio novæ religionis ne fiat, quæ A. 1624. non obtinuit. Taceo, nec Reformatis licere Principibus ſuæ religionis exercitium ſimultaneum Evangelicis obtrudere ſubditis. Art. 7. §. 1. Cur ergò Catholicis? Quod uni parti injuſtum eſt, & alteri injuſtum eſt & viciſſim. Art. 5. §. 2.

§. XXVII.

Scilicet juxta citata loca ſubditis ſuæ religionis exercitium ſartum tectumque eſt relinquendum, *quatenus* illo in annis regulativis gaviſi ſunt. Hi enim ſunt regula art. 5. §. 33. & fundamentum §. 25. quod jus reformandi non quidem aufert, ſed limitat.

§. XXVIII.

Non aufert, uti quidem putas. Jam enim & aliarum, quas I. P. haud tolerat, religionum ſocios expellere, vel etiam turbulentis, qui tolerandi aliàs eſſent, emigrationem injungere, & abuſus in Eccleſias contra earundem Confeſſiones & Statuta, pacem item Oſnabr. irrepentes vel ex negligentiâ eorum, qui ſacris operantur, aut aliunde natos reformare, & præſtantiores leges eccleſiaſticas condere, & alibi expulſos in ſuas ditiones recipere poteſt, qui in Germaniâ ſuperioritate fulget territoriali. Hæc qui exercet, magnos juris reformandi partes exercet ſanè. Tacemus alia.

§. XXIX.

Nec eſt, quòd ajas, *turbatis* ſaltem vel *deſtitutis* favere pacis inſtrumentum

Digitized by Google

mentum art. 5. §. 32. per ſimultaneum verò nec turbari nec deſtitui quenquam.

§. XXX.

Quaſi verò illud non deſtitueret eos, qui in annis regulativis ſolitario religionis ſuæ exercitio gaviſi ſunt. Quaſi verò non exiſterent exempla introducti ſimultanei, quod ſucceſſu temporis plenè priores ſuo exercitio privâſſet poſſeſſores. Quaſi verò ſimultaneum nullas hactenùs in Imperio noſtro dediſſet turbas, quas millenas acta clamant publica. Quaſi verò proceſſiones publicæ ex ſimultaneo oriundæ non aptæ forent, ad turbandos diverſæ religionis ſocios. Quaſi verò ſimultaneum in eodem templo grave haud fuerit poſſeſſoribus olim ſolitariis. Quaſi verò ſic non præberetur anſa continuis ad amplectenda diverſæ religionis ſacra ſollicitationibus, in pace Oſnabr. vetitis. Art. 5. §. 30.

§. XXXI.

Nec dixeris quoque, jus ſubditorum imperantium juri nil derogare poſſe. Manifeſta hæc contradictio eſt, quam adjectum parit. Jus enim ſubditorum imperantes tollere non valent.

§. XXXII.

Sed nec hoc jus ſaltem fuerit ſubditorum, qui Domino diverſæ parent religionis, ex annis decretoriis fluens, vel in caſibus tantum valens ſpecificatis. In genere enim *turbati* quocunque tempore & à quocunque turbati ſunt, reſtituendi ſunt. Art. 5. §. 32. Quid enim? Si pax Oſnabrugenſis ſaltem turbatos ante pacem reſpiceret, ſi, quod cauſatur Rittmeyerus, Reformatos Palatinos haud reſpiceret, tempore pacis hujus haud gravatos, haud ſanè proſpexiſſet motibus turbiſque futuris, quod incredibile. Scilicet ulterior etiam prohibetur turbatio Art. 5. §. 15. 29. & pax Oſnabr. futuræ quoque obſervantiæ fundamentum eſt. Art. 5. §. 25.

§. XXXIII.

Quod reſtat, nolim, ut jus reformandi jurisdictione eccleſiaſticâ confundatur. Illud politicum jus, ſacrum hoc eſt. Illud ex ſuperioritate territoriali, hoc ex jure Eccleſiæ primitivo manat. Jus itaque reformandi jurisdictionem Eccleſiaſticam non involvit, quam, qui in annis regulativis non exercuere in Proteſtantes, Catholici, nec nunc exercere juxta I. P. Art. 5. §. 31. 48. valent, ſive jurisdictionem eccleſiaſticam in propriè & impropriè ſic dictam diviſeris, ut Rittmejerus, ſin minus. Certè Epiſcopo Oſnabrugenſi Catholico non licet, jurisdictionem eccleſiaſticam in ſubditos exercere A. C. addictos. Art. 13, 8. Quid, quòd & contra principia Eccleſiæ Romanæ militet, ut illâ polleant laici, ut jurisdictio

ctio exerceatur eccleſiaſtica ad falſæ, ad hæreticæ, quam putant, religionis mentem ? Quid quòd & *exacta* & *mutua æqualitas* illa, quam J. P. art. 5. §. 1. ſtabilit, poſcat, ut, cùm Proteſtantibus non ſit juſtum, jurisdictionem exercere ſacram in Catholicos, & Catholicis injuſtum ſit, illam exercere in Proteſtantes?

§. XXXIV.

Nec eſt, quòd ajas, non ſine abſurditate ſubditis jurisdictionem tribui ſacram, jurisdictionis incapacibus. Scilicet *ſic redit ad Dominum, quod fuit ante, ſuum.* Jurisdictio enim hæc nihil eſt aliud quam exercitium jurium ſocialium, quæ originariè ad ipſam ſpectant Eccleſiam. Abi, ſi placet, in Belgium, & videbis, magiſtratibus haud refragantibus, Eccleſias quasvis hanc jurisdictionem exercere ipſas. Abi in terras Brandenburgicas, abi in Angliam, & videbis, exerceri eandem, applaudentibus imperantibus, à Presbyterianis, Reformatis Gallis &c. Sed de hâc quidem tabulâ manum jam tollimus.

DISSERTATIO JURIS ECCLESIASTICI DE ANNEXIS EXERCITII RELIGIONIS EVANGELICÆ

AD I. P. ART. 5. §. 31. (*)

§. I.

Sanxit Inſtr. Pacis Oſnabr. art. V. §. 31. 32. non obſtante jure reformandi, quod immediatis Imp. Germ. Statibus competat, Statuum Catholicorum Landſaſſios, Vaſallos & ſubditos cujuscunque generis Aug. Conf. addictos conſervandos eſſe vel reſtituendos in exercitium religionis publicum vel privatum, quod A. 1624. habuerint, *cum annexis*, quatenus illa dicto anno exercuerint vel exercita fuiſſe probare poſſint. Cujusmodi *annexa*

(*) Adde, quæ ſcripſimus in jure Eccleſ. Germ. p. 334. 375. 392. 448. 454. ſqq.

Digitized by Google

annexa ſint inſtitutio Conſiſtorium, miniſteriorum tàm ſcholaſticorum quam eccleſiaſticorum, Jus Patronatûs aliaque ſimilia jura, uno verbo jurisdictio eccleſiaſtica. Frangamus, ſi placet, nucem hanc & corticem, & deguſtemus nucleum.

§. II.

Jus reformandi, de quo hîc ſermo eſt, innuit jus mutandi, vel planè abolendi religionis exercitium hactenus receptum. Salvum illud Statibus Imp. Germ. immediatis vult Inſtr. pacis, niſi A. 1624. hoc obtinuerit. Itaque juxta §. 30. abolere illi poſſunt exercitium religionis publicum ſive privatum, quod A. 1624. non obtinuit. Poſſunt, inquam, non debent, niſi poſcant ſubditi. §. 31.

§. III.

Exercitium religionis in cultu Dei externo, h. e. verbi divini prædicatione hujusque frequentatione, atque ſacramentorum adminiſtratione & uſu conſtat. Quod vel fit ſolenniter in templis apertis, ſigno campanâ dato, reliqua, vel minùs ſolenniter, in oratorio privato, clauſis januis, ſaltem promiſcuè haud patente, aut ſine ſigno conventûs, præſente tamen Eccleſiæ Miniſtro, qui & verba faciat ſacra & ſacramenta adminiſtret. Ab utroque differt devotio domeſtica, quæ à privatis, abſente Miniſtro, fit precibus, lectione librorum ſacrorum, canticorum decantatione, admonitionibus privatis &c. &c.

§. IV.

Paucis adjicimus, exercitium & publicum & privatum ſuos admittere gradus & recipere magis & minus, ut ſtylo Philoſophorum utamur. Unde datur & exercitium ſemipublicum & ſemiprivatum.

§. V.

Jam de annexis Juribus præcipiendum eſt. Annexa hæc ſunt cultûs vel *publici*, vel *privati*, dominantis vel ſecus, religionis, eaque vel *poſitiva*, vel *negativa*, illaque vel *neceſſaria*, neceſſitate vel *exigentiæ* vel *expedientiæ*, vel *adiaphora*, annexa *eccleſiaſtica*, quæ Art. V. §. 14. n. 43. nomine *rerum religionem concernentium* veniunt, vel *civilia*. Nota 1. annexa hæc involvere omnia ea, quæ Aug. Confeſſio & conſcientia principiis illius & illorum, qui eandem profitentur, communibus informata jubent probantve Art. V. §. 48. 2. De annexis cujuscunque religionis judicium illis deferendum eſſe, qui illam profitentur, utpote ſolis hujus rei exactè gnaris. Quid enim, quæſo, alii de religionis annexis judicent, quam non profitentur? Caſum excipio fraudis manifeſtæ, cujus primi ſe reos faciant.

 §. VI

Digitized by Google

§. VI.

Ad annexa cultus publici, quæ ſunt neceſſaria neceſſitate primi generis, refert Inſtr. pacis inſtitutionem Conſiſtoriorum, quæ jurisdictionem eccleſiaſticam exercent, item miniſteriorum tàm ſcholaſticorum, ad quæ & Academiæ ſpectant, quàm eccleſiaſticorum, Jus patronatûs.

§. VII.

Poſſunt ergo ſubditi Catholicorum Evangelici *inſtituere* Conſiſtoria, ſi illis A. 1624. fuerint gaviſi, & quatenùs gaviſi ſunt. Magnum hoc jus eſt, exercitio religionis annexum. Quale ſane & alterum eſt, *inſtitutio* miniſteriorum tàm ſcholaſticorum quàm eccleſiaſticorum. Jus hoc in ſubditos Catholicorum Evangelicos in terminis terminantibus hîc devolvitur, quod nota benè!

§. VIII.

De Jure Patronatûs, quod itidem ad annexa exercitii religionis refertur, nihil attinet hîc dicere. Confer ſaltem Art. 5. §. 26. Art. 7. §. 1.

§. IX.

Dicendum itaque jam fuerit de *ſimilibus*. Nullum dubium eſt, ad *annexa* primi generis ſpectare I. typum doctrinæ publicæ, in Confeſſionibus, Catechiſmis & libris ſymbolicis tùm univerſalibus, tùm particularibus uniuscujusque Eccleſiæ ſtabilitum, & NB. in ſcriptis Theologorum latiùs explicatum, & per conſequens II. elenchum tùm nominalem, tùm realem, modeſtum nempe. Vide Art. 5. §. 35. III. typum Liturgiæ publicæ in Agendis & Ordinationibus eccleſiaſticis, itemque in cantionalibus publicâ autoritate vel communi obſervantiâ receptis ſtabilitum. IV. typum diſciplinæ & jurisdictionis eccleſiaſticæ in Ordinationibus & Reſcriptis eccleſiaſticis ſtabilitum, etiam quoad matrimoniales cauſas. V. per conſequens jus reformandi abuſus ingruentes, vel etiam mutandi liturgias, Agenda, ordinationes in adiaphoris, vel latius explicandi libros ſymbolicos & confeſſiones, cùm viſum fuerit. VI. Jus conventuum vel privatorum vel publicorum & ſolennium, VII. Calendariorum & feſtorum dierum ordinatio, ut alia taceamus.

§. X.

Annexa inferioris ordinis ſunt adiaphora, tempus divini cultûs, adeoque dies hi vel illi feſti, Jubilæa quoque, imagines & jejunia, agendorum ſacrorum hæc vel illa forma, confeſſio privata vel privatiſſima vel cum vel ſine numo peragenda, cantionum, precum harum vel illarum uſus, exorciſmus &c. alii ritus ſacri, Muſica, lumina, veſtes ſacerdotales & Liturgicæ, ritus deducendorum funerum &c. Hæc annexa, inquam,

in

Digitized by Google

in concreto ſpectata adiaphora ſunt, licet in abſtracto ſint neceſſaria, licet jus circa illa ſpectet ad annexa primi generis. Imo dantur & *annexa annexorum*, e. g. & jura ſtolæ Miniſtrorum Eccleſiæ &c. &c.

§. XI.

Noli mirari, nos ad *annexa* exercitii religionis haud referre templa, reditus ſacros, bona eccleſiaſtica. Hæc non ad *annexa* pertinent, ſed *connexa* religionis, juxta Art. 5. §. 31. Scilicet λεόπος παιδείας nobis opus eſt uti arideat, qui ſummis paciſcentibus hîc arriſit.

§. XII.

Sed vellicas aurem, quærendo: Quid ſint *annexa negativa?* Reſpondeo: Libertas abſoluta à cæremoniis eccleſiaſticis, vel agendis aliis obtruſis, conſcientiæ, religioni, confeſſioni adverſis. Ita non licet injungere adorationem ſacramenti, juramentum per Sanctos, feſtos dies Pontificios, &c. &c. Accedit jus contra introductionem ſimultanei, novationesque in religione omnes proteſtandi & agendi, modis in I. P. determinatis.

§. XIII.

Ampliùs vellicas & quæris, quænam ſint *annexa civilia?* Hæc tradit Inſtr. Pacis Art. 5. §. 3. ſqq. 35. 51. ſqq. ab annis regulativis ſubinde determinanda. Poſtulat quippe religionum æqualitas in I. P. ſtabilita, ut, qui illis addicti ſunt, æqualia quoque in politicis jura poſſideant. Ad annexa hæc civilia ſpectant & cœmeteria.

§. XIV.

De annexis exercitii religionis catholici diſſerere non eſt opus. Infinita illa ſunt pro immenſo rituum Catholicorum cumulo. Unde & probatio eorum, quæ A. 1624. obtinuere, eò difficilior eſt.

§. XV.

Sed quid? Si Magiſtratus Evangelicorum non ſit Catholicus, ſed vel Evangelicus vel Reformatus. Poſteriorem caſum determinat Art. 7. §. 1. 2. Priorem Art. 9. §. 25. qui A. 1624. jubet eſſe unicum etiam futuræ obſervantiæ fundamentum. Sola hæc differentia eſt, quòd, ubi Magiſtratus eſt Evangelicus, hic, uti jus reformandi, ita & juriſdictionem ſacram cum annexis exercet.

§. XVI.

Ex quo liquet, non poſſe quidem Catholicum vel Reformatum magiſtratum mutare adiaphora cultûs Evangelici, ſed tamen Evangelicum, ſi utilitas Eccleſiæ id popoſcerit, ſi jura Eccleſiæ non infringantur.

Nota

Nota benè, de annexis adiaphoris hæc ſaltem dici. Neceſſaria mutari neſciunt ſine conſenſu ſubditorum ſpontaneo, expreſſo, legitimo.

§. XVII.

Non poteſt objici, jurisdictionem ſacram & jus circa ſacra non poſſidere, non exercere poſſe ſubditos, tùm, quia ad ſuperioritatem territorialem ſpectent, tùm quia A. 1624. neque in earum poſſeſſione neque in exercitio fuerint. Notanter enim dicitur, *retineant cum annexis, quatenus illa dicto anno exercuerunt.* Reſponſio facilis eſt. Additur enim, *aut exercitia fuiſſe probare poterunt*, ſcilicet à Magiſtratu ſuo tùm Evangelico, vel ſine illo à ſe ipſis. Competit enim Eccleſiæ ipſi jus circa ſacra, quod eccleſiaſticum eſt, & jurisdictio eccleſiaſtica, quatenùs talis, à civili toto cœlo diverſa, ut aliâs oſtendimus.

§. XVIII.

Probatio exercitii cum annexis facilis eſt & incumbit ſubditis, ſi contra Magiſtratum Catholicum agant, & huic contraria probatio ſed longè difficilior, ſi ſubditos in poſſeſſione turbet. Si ſemel facta ſit, cùm pax daretur executioni, præſcriptionis annexum habet jus, hoc eſt, eſt valoris perpetui, non requirenda amplius, non poſtulanda in perpetuum.

§. XIX.

Patet ex dictis, quid dicendum de quæſtione ſit, num ſubditi Catholicorum Evangelici ab illis ad mutandas vel abolendas confeſſiones, catechiſmos, cantica ſacra, ritus &c. jure poſſint cogi? Sunt quippe hæc annexa religionis, quæ ut ſarta & tecta conſerventur, I. P. jubet.

§. XX.

Conſtat, quid ante aliquot luſtra de Catechiſmo Heidelbergenſi fuerit actum, quid & proximis abhinc annis occaſione articulorum Smalcaldicorum, à beato D. Mündenio, Seniore Francofurtanæ Eccleſiæ denuò editorum contigerit. Vulneratæ cauſæ remedium adhibuit noviſſima Capitulatio Cæſarea.

§. XXI

Conſtat &, quid in cauſâ Calendarii actum ſit. Non pertinet quidem illud, quà tale, ad annexa religionis, ſed eatenùs ſaltem, quatenùs feſtos dies determinat. Cauſa hæc comitialis eſt, jam determinata & ampliùs determinabilis ab iis, qui in partes eunt.

§. XXII.

Conſtat porrò, quî cantica Evangelica prohibita fuerint ſubinde à Catholicis, in ſpecie illud: *Serva Deus verbum tuum*, ex verſione Stigelii, & illud ex verſione recentiore:

Sic

Digitized by Google

Sic Jova Rex,
Divina lex
nos fugit usque tecta

Demus Germanica, *Erhalt uns HErr bey deinem Wort*, &
O HErre GOtt, dein Göttlich Wort,
ubi in poſteriore:

Quid ergò ſi
tyrannuli
verbumque teque trudunt?
Hæ ludicræ
potentiæ,
quàm vana tela cudunt!

Adde & illud:

Ni nos Jehova protegat
ab hoſtium furore,

ubi & illa:

Furentes valde involant,
ceu noſmet devorantes,
Cædesque noſtras inhiant
Nil Deum æſtimantes,
Aſſurgunt inſtar fluctuum
Et quærunt noſtrum obitum,
Quod Deum miſerebit.

Hæreticos nos prædicant,
Cruorem noſtrum petunt,
Se Chriſtianos jactitant,
Qui Deum nunquam lædunt.
O Nomen Tuum, Domine,
Velamen eſt nequitiæ.
Sed tandem, Deus, ſurges.

Diducta pandunt guttura,
Glutire nos volentes,
Sit Deo ſemper gloria,
Sic erunt haud potentes,
Hæc rumpet Deus retia,
Et pellet falſa dogmata,
In DEum nil valebunt.

Porrò

Digitized by Google

Porrò & hoc: *Arx Deus eſt firmiſſima*, *Ein veſte Burg iſt unſer GOtt*, ubi &:

Sit orbis plenus dæmonum,
Qui nos vorare tendant,
Timebimus non admodum,
Tropæa nobis pendant,
Princeps aëris
furat furiis
nīl oberit,
Nam judicatus it,
A verbulo peribit.

Illæſa ſinant Biblia
Vel nolens volens quisque,
Nos apud eſt in areâ
cum Spiritu donisque.
Corpus, famam, res,
Natos, conjuges,
Tollant, tranſeat,
Nīl ipſis lucri dat,
Nos regnum tamen ſpectat.

At verò, ſi annexa religionis ſarta tecta eſſe jubet I. P. & cantica ad illa ſpectant, deciſio nullo negotio currit. Abolitio illorum I. P. contraria eſt. Sed & mutatio, quæ A. 1624. non obtinuit. Ut taceam, non poſſe mutari cantica autorum, uti nec libros. Falſum committit, qui mutat.

§. XXIII.

Ne Evangelicus quidem magiſtratus turbârit religionis annexa, adeoque nec mutârit cantica, niſi juſſerit aliud & ipſius divini cultûs ratio logica & Eccleſiæ ſalus. Utitur quippe tùm ſuo & reformandi jure, & jurisdictione eccleſiaſticâ ſuâ, quam ex jure devoluto & juxta I. P. poſſidet.

§. XXIV.

Scilicet dantur & cantica, in certos caſus concinnata, *zufällige Lieder*. Ita cantica tempori peſtis deſtinata cani neſciunt alio, &, quemadmodum preces publicæ mutantur tempore perſecutionum, belli & pacis, nec retineri poſſunt proviſionaliter ex metu futurarum perſecutionum & belli, vel ex ſpe futuræ aliquando pacis, ita & cantica mutare convenit ſubinde. Cultus enim divinus debet eſſe λογικὸς, *rationalis* Rom. 12, 1. in rem, in factum temperatus.

§. XXV.

Digitized by Google

§. XXV.

Itaque ergò, num laudata cantica, quæ perſecutiones in religione præſentes ſupponunt, canere conveniat tempore, quo in Imp. Germ. illæ ceſſant, & Auguſtiſſimus Imperiumque totum pro libero religionis Evangelicæ exercitio ſe, juratò quoque, declarârunt, ex præſumtâ Autorum deciſione judicet ſapiens. Hinc alternativa pro ratione temporis, *Und ſteur* {*des Pabſt und Türcken* / *der Feinde Chriſti*} *Mord*, rurſus: *Ob wolten gleich* {*Pabſt, Kayſer* / *all Macht*} *und Reich*. Quæ enim tempore pacis vel belli & perſecutionum ceſſant preces & cantica, alio reviviſcunt. Vide, quæ hanc in rem diximus in diſſ. de rectâ Theologiæ hymnodicæ conformatione p. 37. & in jure Eccleſiaſtico Germanico p. 371. ſqq.

§. XXVI.

Idem de cantico: *Mag ich Unglück nicht widerſtahn* dictum eſto. Autor illius eſt Maria, Ludovici II. Regis Hungariæ & Bohemiæ vidua, Caroli V. & Ferdinandi I. ſoror, quæ tamen, quod triſte, ceſſit vel tandem perſecutioni, amiſitque heroicum illum ſpiritum, qui ex hoc reſplendet cantico, ſanè excellente.

§. XXVII.

Hinc, cùm pax religioſa condita eſſet, in tentoriis Evangelicorum reſonuit illud:

In celſis Deo gloria
& pro favore grates,
Quòd jam non, nec in ſecula
Nos tangent ullæ clades.
In nobis Deus complacet,
Et magna pax nunc permanet,
Jam omne bellum ceſſat.

Quæ ipſa verba tempore perſecutionis cani neſciunt, ſiſtenda tùm ad tempus.

§. XXVIII.

Nolim, credas, quæ diximus, abludere à Formulæ Concordiæ art. X. ubi dicitur, in adiaphoris non cedendum eſſe adverſariis. Intelligitur quippe hoc ſaltem de caſibus, queis & quidem ab hoſtibus & perſecutoribus fidei per latus adiaphororum & initio ab his facto ipſa Evangelii veritas & Eccleſiæ libertas, adiaphororum novorum, tanquàm cultûs divini neceſſarii obtruſione, qualis per *interim* facta fuerat, impetitur,

 adeo-

adeoque ceſſio iſta in ſyncretiſmum & colluſionem cum adverſariis abit, vel ex meticuloſitate ſacrâ & fugâ veritatis confitendæ aut perſecutionum ſit, non de eo caſu, quo adiaphora, & ſponte quidem ſubinde mutantur & vel loco vel tempori vel aliis circumſtantiis vel ipſi cultui divino haud reſpondet ſatis, aut ſuperſtitionem quandam vel opus operatum olent (*). Heic enim mutationem ipſa ratio ſuadet. Ita olim, cùm perſecutionibus vaſtarentur Eccleſiæ & plebs ad ſermones ſacros audiendos anxia & tremebunda accurreret, oratio, quæ incipit: *Deus, qui contritorum non deſpicis gemitum* &c. illis præmiſſa fuit, cui tempore pacis religioni datæ ſubſtituta eſt alia, ad præſens inſtitutum accommodatior. In genere conſtat, adiaphora non eſſe partem cultûs divini, nec ligare conſcientiam, quatenùs talia, pertinent enim ſaltem ad cultûs divini involucrum, annexa & decorum externum, quod, prout poſcit Eccleſiæ ſalus & major utilitas, inflecti poteſt debetque ab illis, queis jus reformandi, & queis jurisdictio eccleſiaſtica competit, ſed cum conſenſu ſubditorum, ſi ſint diverſæ religionis. Poſcit id jus, quem explicavimus. Ita nullum eſt dubium, magiſtratum Evangelicum tollere poſſe imagines in templis Evangelicis, quæ ibidem A. 1624. fuere. De Reformato verò id affirmare nolim. Sed nec Evangelici Catholicorum imagines tollere poſſunt, licet A. 1624. haud extiterint. Illuſtrârint hæc cauſas Auguſtanam & Nordlingenſem.

§. XXIX.

Jam verò, qui logicè liturgias, agenda, ritus &c. examinat, invenerit plura, mutationem, cæteris paribus, vel poſtulantia vel admittentia. Dico, cæteris paribus.

§. XXX.

Infirmorum enim & hîc habenda ratio eſt, ſaltem in tantum. Nec danda ſcandala & his, niſi ſumma poſtulet ſuadeatve incolumitatis eccleſiaſticæ aliâs haud ſervandæ ſive præſens, ſive certò aut probabiliter futura, ſecus futuribilis aut ſaltem poſſibilis, ſed facilè dabilis, aut rationis violentæ vel naturæ rei neceſſitas, quæ ex datis ſcandalis faciat accepta. Faciliùs optatur, quàm obtinetur tempus, quo plures ſapiunt, ideæ, genio, indoli, ſtatui optimi haud conveniens mundi. Sed informandæ tamen & meliùs ſunt conſcientiæ & eximendus per rationes, quo vexantur, ſcru-

(*) Hæc niſi latuiſſent Thomaſium, de jure Principis Evangelici in adiaphora differentem, tantâ cum præcipitantiâ contra Formulam Concordiæ non eſſet debacchatus, qui ne leviter quidem illam heic inſpexit, theſin hanc ſuam limitationibus, quas dixi, ab ipſo quoque Thomaſio, ſi obſervâſſet, agnoſcendis, determinantem.

ſcrupulus. Qui, ſi eximi nolit, uni judicii lanci imponenda ſunt argumenta pro mutatione ex naturâ rei & Eccleſiæ utilitate petita, alteri ſcandali effectus magis vel minùs nocuus, & videndum tùm, in quamnam partem libra deflectat, pondere majori victa. Scilicet zelus omnis, maximè ille, qui pro religione pugnat, ἐπίγνωσιν opus eſt, ut veneretur præcedaneam Rom. 10, 2. & comite gaudeat prudentiâ 1. Cor. 14, 20. & pediſſequam habeat docilitatem. Jac. 3, 17.

§. XXXI.

Sequitur, ut de particulâ *quatenùs*, quæ exercitium religionis ſpecificat, vel determinat, pauca dicamus. Eſt autem exercitium, uti vidimus, vel *publicum* vel *privatum*, & utriusque gradus varii, eſt *ſolitarium*, eſt *ſimultaneum*, cum his vel illis juribus, & ritibus & hâc vel illâ diſciplinæ & jurisdictionis eccleſiaſticæ adminiſtrandæ ratione conjunctum.

§. XXXII.

Sed & cum jure diſciplinam hanc ritusque ſponte mutandi, aliterque inflectendi, ſi viſum fuerit. Ita abſurdum foret, dicere, nihil prorſus mutari poſſe etiam in ritibus adiaphoris, quod A. 1624. obtinuerit, illicita eſſe nova cantica, novas preces eccleſiaſticas, novos libellos rituales, novas conſtitutiones eccleſiaſticas omnes, &c. aliud tempus conventûs ſacri, novas companas &c. &c. imò reſtituenda per mandatum eſſe noſtris Eccleſiæ Miniſtris collaria & pileos altos, qui A. 1624. obtinuerint, quia & hæc, uti aliâs veſtes liturgicæ, ad annexa religionis ſpectent.

§. XXXIII.

Scilicet, quemadmodum Statibus Imperii competit jus reformandi politicum §. 30. ita eorum ſubditis competit jus reformandi collegiale §. 31. Reformare enim & abuſus & adiaphora ipſæ poſſunt Eccleſiæ, imò totum cultum, ſi ad aliam religionem ſponte acceſſerint.

§. XXXIV.

Docet hoc clauſula noſtri §i. *Et hæc omnia ſemper & ubique obſerventur, donec de religione chriſtiana vel univerſaliter, vel inter Status immediatos eorumque ſubditos mutuo conſenſu aliter erit conventum. Nec* (ita enim legendum) *quisque à quocunque ullâ ratione aut viâ turbetur.* Non Princeps in jure *reformandi*, non ſubditi in jure *retinendi.*

§. XXXV.

Manifeſtum eſt, hæc tangere annexa exercitii religionis eſſentialia ſaltem, cùm minima Prætor non curet. Mutari & illa, uti exercitium religionis

gionis in genere, poſſunt mutuo conſenſu Statuum & ſubditorum, & hæc mutatio eſt reformatio.

§. XXXVI.

Sed quæritur, quid? ſi in poſſeſſione exercitii & annexorum & templi & bonorum eccleſiaſticorum A. 1624. fuerint mox Catholici, mox Evangelici? Num τὸ *quatenùs* infert, & illos & hos in poſſeſſionem iis menſibus vel diebus mittendos & in eâ conſervandos, queis A. 1624. in eâdem fuerint? Mira foret hæc deciſio. Interruptio exercitii incongrua eſt nec in mentem ſummorum paciſcentium venire potuit, licet exſtet: *Quacunque anni parte.* Nota, de ſubditis Catholicorum Evangelicis heic ſermonem eſſe, & his hoc dari privilegii, ut, ſi aliquâ ſaltem in parte anni 1624. in poſſeſſione fuerint, retineant eandem. Stricta hæc interpretatio eſt, cui repugnat, ſalum facere & ad Catholicos. Aliâs, *quod uni parti eſt juſtum, alteri quoque ſit juſtum.* Art. 5. §. 1. Aut compoſitioni amicabili heic via patet.

§. XXXVII.

Quæritur &: ſi e. g. A. 1624. Evangelici Conſiſtorio peregrino ſponte ſe ſubjecerint, Conſiſtorium proprium erigere haud potuerint vel poſſint? Deciſionem ſuggerit vox *inſtitutio.*

§. XXXVIII.

Suffecerint hæc ad oſtendendum, quàm latè pateat hoc de annexis exercitii religionis argumentum, quod totum ſanè jus eccleſiaſticum, maximè publicum, quod eſt Germaniæ, pervadit.

DISSERTATIO
DE
ECCLESIA SANGUINEM NON SITIENTE. (*)

PROOEMIUM.

Vulgare eſt Canoniſtarum dicterium, quòd *Eccleſia ſanguinem non ſitiat.* Hinc non ſaltem Chriſtianis diſplicuit olim pœna ſangui-

(*) Prodiit hæc diſſertatio A. 1740. Anno inſequente de eodem argumento, eodem titulo, diſſertationem Gryphiſwaldiæ edidit Profeſſor ibi tùm Juris ordinarius Chriſtianus Nettelbladt, nunc Cameræ imperialis perilluſtris Aſſeſſor.

ſanguinis, ita, ut & pro reis intercederent, & ſuppliciis intereſſe capitalibus nefas ducerent, ſubinde & reos vi factâ liberârint, ſed etiam Epiſcopis piaculum fuit, in cauſis judicare criminalibus, & Presbyteris, iis aſſidere vel & aſſidere ad trepalium reorum torturæ, vel cum nece alterius propriam in caſu inculpatæ tutelæ vitam defendere, ſub pœnâ irregularitatis. Ex eodem fonte manat, quòd Clericis armorum uſus & militia interdicta, quòd & eadem antiquis cum lege Chriſtiana haud congruere viſa fuit, quòd Eccleſia olim & ſummis criminibus nonniſi eccleſiaſticas pœnas infligendas nec homicidium pœnâ capitali, maximè in Clericis vindicandum cenſuit, quòd aſylum facinoroſis præbet, quòd pro hæreticis brachio ſeculari traditis intercedit, quòd judici ſeculari in Eccleſiâ vel cœmeterio cauſas ſanguinis tractare non licet, quòd Clerici Phyſici h e. Anatomici & Chirurgi eſſe nequeunt, quòd & templa ſanguine fuſo ita profanantur, ut nonniſi per novam benedictionem aut reconciliationem in integrum reſtitui poſſint, quòd denique ad ſacramenta acceſſuris non licet eſſe præcinctis gladio. Videri tamen Eccleſia ſanguinem poſſit ſitire, ſi conſideraverimus, quî contra infideles & hæreticos expeditiones cruciatas & ſumma ſupplicia ſtatuerit, quî & Epiſcopi militent, quî jus exerceant gladii, quî gladius Pontifici adſcribatur ſpiritualis, ad cujus nutum corporalis ſeſe componere debeat, quî denique pœna illa ſacra, quæ flagellatione perficitur, largum provocet caſtigandorum ſanguinem. Diſſerendi amplam hæc omnia materiam præbent nobis, dictionis compendio præcipua enarraturis.

§. I.

Diximus, abhorruiſſe olim Chriſtianos à pœnâ ſanguinis. Sunt, qui putant, cauſam fuiſſe, quòd ab eſu ſanguinis abſtinuerint olim, qui crudelitatem hanc inſpiraret. Ita ſanè Tertullianus in Apologetico C. 9. p. 102. edit. Havercamp. *Quale eſt, ut, quos ſanguinem pecoris horrere confiditis, humano inhiare credatis.* Ita & Minutius Felix in Octavio §. 30. p. 177. edit. Daviſ. *Tantum nos humano ab ſanguine cavemus, ut nec edulium pecorum in cibis ſanguinem noverimus.* Vide diſſ. noſtram de abrogatione legis cerem. p. 46.

Digitized by Google

p. 46. 47. Aſt nec adprobata quibusdam antiquis fuere judicia capitalia. Allegantur hanc in rem maximè Tertullianus, Lactantius & Auguſtinus. Certè C. 17. de idololatriâ f. 86. edit. Ven. Tertullianus putat, poſſe quidem *ſervum Dei alicujus dignitatis aut poteſtatis adminiſtrationem capere*, ſed ita, ut *non judicet de capite alicujus*, *neminem vinciat*, *recludat aut torqueat*. Lactantius verò inſtit. div. L. 6. c. 20. §. 12. ita: *Quæro nunc*, *an poſſint pii & juſti homines eſſe*, *qui conſtitutos ſub ictu mortis ac miſericordiam deprecantes non tantùm patiuntur occidi ſed & flagitant*, *feruntque ad mortem crudelia & inhumana ſuffragia?* & §. 16. *Ita neque militare juſto licebit*, *cujus eſt ipſa juſtitia*, *neque verò accuſare quemquam crimine capitali*, *quia nihil diſtat*, *utrumne verbo an ferro potius occidas*, *quoniam occiſio ipſa prohibetur. Itaque in hoc Dei præcepto nullam prorſus exceptionem fieri oportet*, *quin occidere hominem ſit ſemper nefas*, *quem Deus ſanctum animal eſſe voluit.* Auguſtinus denique in epiſtolis plurima hanc in rem habet, judiciis capitalibus infeſta, ſed & ſubinde ſaniora. Vide C. 23. qu. 5. Sed & interceſſiſſe olim Chriſtianos, maximè Epiſcopos pro reis ad mortem damnatis clamat antiquior hiſtoria. Nemo heic luculentior Lud. Thomaſſino Orat. Pariſ. Presb. in vetere & nova Eccleſiæ diſciplina P. 2. L. 3. C. 95. ſqq. f. 853. ſqq. Sed adjungi tamen merentur Arnoldus in der Abbildung der erſten Chriſten L. 5. C. 4. §. 6. ſqq. Bingham in Orig. eccl. Vol. 1. p. 129. ſqq. & Bœhmerus in jure eccleſ. Proteſt. L. 3. tit. 49. p. 1043. & T. 5. p. 54. ſqq. qui prolixè, quæ Auguſtinus pro defendendis hiſce interceſſionibus cumulat, affert. Conſequitur verò ex his &, Chriſtianos olim executionibus pœnarum capitalium haud intereſſe potuiſſe. Evolvantur ſaltem, quæ contra ſpectacula Tertullianus C. 22. & Cyprianus ſcripſere. Ita & Athenagoras in legat. pro Chriſt. §. 30. p. 133. 134. edit. Dechair. *Quos ſciunt*, *ne id quidem ſuſtinere*, *ut vel juſtè quemquam interimi videant*, *quomodo quiſpiam illos vel homicidii vel humanarum carnium epulationis inſimularet? Quis non ſpectacula illa*, *in quibus gladiatores & belluas populo præſertim vos Imperatores exhibetis*, *maximi facit? Nos verò non ita multum*, *ſive ſpectator ſit aliquis ſive auctor cædis*, *intereſſe judicantes alieno ab his ſpectaculis animo ſumus. Quomodo igitur*, *qui ne ab aliis quidem fieri*, *ne quid inde ſceleris & piaculi in nos redundet*, *videre ſuſtinemus homicidium committemus ipſi?* Ita & Theophilus ad Autolycum L. 3. C. 15. p. 323. edit. Wolf. *Monomachias etiam ſpectare nobis interdictum eſt*, *ne videlicet participes hujusmodi cædium reddamur. Nec cetera ſpectacula ſpectare audemus*, *ne oculi noſtri inquinentur & aures noſtræ participes fiant cædium*, *quæ ibi decantantur.* Ita porrò Minucius Felix l. c. *Nobis homicidium nec videre fas nec audire*, ubi & eòs reprehendit, qui doceant,

Digitized by Google

ceant, *comitialem morbum hominis ſanguine, id eſt, morbo graviore ſanare*, quæ veterum Medicorum ſententia fuit, quorum loca in notâ adfert Elmenhorſtius. Ita quoque Lactantius l. c. §. 10. *Qui hominem quamvis ob merita damnatum in conſpectu ſuo jugulari pro voluptate computat, conſcientiam ſuam polluit*, & §. 26. *Si homicidium facere nullo modo licet; nec intereſſe omninò conceditur, ne conſcientiam perfundat ullus cruor.* Quin & fuere ex Monachis antiquioribus, qui reos ad mortem damnatos vi liberârunt, quorum tamen audacia legibus fuit repreſſa. Docent hoc Codex Theodoſianus & Juſtinianæus, ille l. 16. de pœn. l. 6. de Epiſc. aud. & l. 29. de appellat. Verba ſunt: *[Addictos ſupplicio & pro criminum immanitate damnatos nulli clericorum vel monachorum (eorum etiam, quos Cœnobitas, al. Synoditas vocant) per vim atque uſurpationem vindicare liceat ac tenere, quibus in cauſâ criminali, humanitatis conſideratione, ſi tempora ſuffragantur, interponendæ provocationis copiam non negamus, ut ibi diligentiùs examinetur, ubi contra hominis ſalutem vel errore vel gratiâ Cognitoris oppreſſa putatur juſtitia. . . . Reos etiam tempore provocationis emenſo ad locum pœnæ ſub proſecutione pergentes nullus aut teneat aut defendat, ſed ſciat ſe Cognitor xxx. librarum auri mulctâ & primates officii capitali ſententiâ eſſe feriendos, niſi uſurpatio iſta aut protinùs vindicetur, aut, ſi tanta clericorum ac monachorum audacia eſt, ut bellum potiùs quàm judicium futurum eſſe exiſtimetur, ad clementiam noſtram commiſſa referantur, ut noſtro mox ſeverior ultio procedat arbitrio. Ad Epiſcoporum ſanè culpam (ut cetera) redundabit, ſi quid forte in eâ parte regionis, in quâ ipſi populum Chriſtianæ religionis doctrinæ inſinuatione moderantur, ex his, quæ fieri hâc lege prohibemus, à monachis perpetratum eſſe cognoverint, nec vindicaverint.* Cæterùm de Monachis iſtis Synoditis conferri poteſt Binghamus in orig eccl. vol. 3. p. 15.

§. II.

Epiſcopis verò Clericiſque ſub pœnâ irregularitatis non licuiſſe, in cauſis judicare criminalibus, autoritate legum facile probamus. Vide c. 1. C. 15. qu. 4. c. 30. C. 23. qu. 8. c. 5. 9. x. ne clerici vel mon. c. 4. x. de raptor. incend. c. 3. x. de crim. falſi, c. 10. x. de exceſſ. Prælat. Concil. Tarrac. anni 516. Can. 4. & Conc. Autiſſiod. anni 578. Can. 33. 34. *Non licet Preſbytero nec Diacono ad trepalium, ubi rei torquentur, ſtare. Non licet Presbytero in Judicio illo ſtare, unde homo ad mortem tradatur.* Utrumque repetitur in Concilio Matiſcon. II. C. 19. *definientes, ut ad locum examinationis reorum nullus Clericorum accedat, neque interſit atrio ſauciolo, ubi pro reatûs ſui qualitate quiſpiam interficiendus eſt.* Trepalium locum torturæ dicit vel genus. Vide

Digitized by Google

du Freſne gloſſar. mediæ lat. ad hanc vocem. Add. l. 7. C. de epiſc. aud. ubi: *Si qui ex conſenſu apud ſacræ legis antiſtitem litigare voluerint, non vetabuntur, ſed experientur illius in civili duntaxat negotio more arbitri ſponte reſidentis negotium.* Jam & ii ad Clericatum admitti non poterant, qui judicio criminali interfuiſſent unquam. diſt. 51. Diducit hæc prolixè Thomaſſinus in vet. & nov. Eccl. diſc. P. 2. L. 1. C. 76. Haud ſeriâ itaque mente egerint JCti, quicunque à Clericis judicium ſanguinis popoſcerint. Hinc nec noſtra Conſiſtoria judicant, in cauſis criminalibus. Vide Amandi Chriſtiani Dornii, Conſil. kilovienſis diſſ. de jurisdictione criminali exule in cauſis eccleſiaſticis & Eckhardum ad Schilterum p. 182. Ita nec olim Clerico militia erat permiſſa, nec ad Clericatum promovendus, qui fuiſſet miles. Vide Can. Apoſt. 82. Chalced. Conc. c. 7. Concil. Nic. 2. c. 10. C. 23. qu. 8. c. 36. diſt. 50. c. 2. x. de vit. & honeſt. Cleric. c. 24. x. de homic. vol. vel caſ. Adde eundem Thomaſſinum l. c. P. 2. L. 1. C. 66. 68. 70. 75. P. 3. L. 3. C. 44. C. 45. §. 7. 8. C. 46. §. 14. ſqq. Zieglerum de Epiſcopis L. 4. C. 14. itemque Binghamum Orig. eccl. Vol. 2. p. 145. ſqq. Mirum itaque qui Innocentius XI, miles olim, potuerit ſalvâ irregularitate in Papam evadere & Ignatius Loyola in fundatorem Ordinis. (*) Quæ-

(*) Non exſtant inſtrumenta, ex quibus conſtet, Pontificem eos ab irregularitate abſolviſſe, quemadmodum aliâs hoc fit. Exemplum damus. Lepida eſt hiſtoria, quam refert Monachus Dominicanus Labat dans ſes voyages en Eſpagne & en Italie T. III. p. 38. 39. edit. Amſtel. ubi: *Un Jacobin Polonois de vingt à vingt deux ans, qui alloit étudier à Rome, fut recontré ſur le chemin par deux voleurs, qui étoient à cheval, & lui demandérent la bourſe, qu'il fut contraint de leur donner pour éviter de perdre la vie, comme ils l'en menaçoient. Mais comme ils virent, qu'il y avoit peu de choſe dans cette bourſe, ils le forcérent le piſtolet à la main de confeſſer, qu'il avoit encore quelques piéces d'or, qui étoient couſuës dans les ſemelles de ſes bas. Ils auroient pû l'obliger à ſe déchauſſer lui même, mais craignant de perdre trop de tems; ils deſcendirent de cheval, le firent aſſéoir à terre, & l'un d'un côté & l'autre de l'autre ils commencérent à le déchauſſer. Ce jeune Religieux, qui étoit fort & vigoureux, les voyant en cette poſture, leur prît la tête, & les choqua ſi rudement l'un contre l'autre, qu'il les étourdît du premier coup, & ſans leur donner le tems de revenir à eux, il les choqua encore deux ou trois fois avec tant de violence, qu'il les mît hors d'état pour toûjours de continuer leur métier, & voyant, que leurs bardes leur étoient inutiles, il*

Digitized by Google

Quæritur heic, num veteres militiam damnaverint prorſus (*)? Fidem rei facere poſſit Conc. Nic. C. 12. *Qui à gratiâ quidem evocati & primum ſuum ardorem oſtenderunt & cingula depoſuerunt, poſtea autem ut canes ad ſuum vomitum reverſi ſunt, ut nonnulli etiam pecuniam profunderent & beneficiis militiam adſequerentur, hi decem annis proſternantur ſupplices, etiam poſt triennii auditionis tempus.* Fidem porrò & illud Tertulliani de idololatriâ C. 19. fol. 87. ed. Ven. *Nunc de iſto quæritur: an fidelis ad militiam converti poſſit & an militia ad fidem admitti etiam caligata, vel inferior quæcunque, cui non ſit neceſſitas immolationum vel capitalium judiciorum? Non convenit ſacramento divino & humano, ſigno Chriſti & ſigno diaboli, caſtris lucis & caſtris tenebrarum, non poteſt una anima duobus deberi, DEO & Cæſari*; & rurſus: *Quomodo autem bellabit, imò, quomodo etiam in pace militabit ſine gladio, quem Dominus abſtulit? Nam, etſi adierant milites ad Johannem & formam obſervationis acceperant, ſi etiam centurio crediderat, omnem poſtea militem Dominus in Petro exarmando diſcinxit.* Quæ neſcio, num C. 11. de coronâ militis reſorbeat acutiſſimus Presbyter. Quin & ſic Cyprianus in epiſt. 1. ad Donatum f. 3. edit. Baluz. *Madet orbis mutuo ſanguine, & homicidium cùm admittunt ſinguli, crimen eſt, virtus vocatur, cùm publicè geritur.* Lactantium ſupra laudavimus, qui & L. 5. C. 17. ita: *Cur belligeret, aut ſe alienis furoribus miſceat, in cujus animo pax cum hominibus perpetua verſetur.* Hinc & Origenes ad calcem librorum contra Celſum, opponentem, Chriſtianos

mili-

il les dépouilla, en fit un paquet, qu'il lia ſur un de leurs chevaux, & montant ſur l'autre il vint à Rome, ménant en main celui, qui étoit chargé. Il arriva aux couvent de la Minerve, où il conta au General de l'Ordre tout ce qui luy étoit arrivé. Celuici en avertit le Pape, c'étoit Innocent XI. qui voulut voir ce jeune Religieux, & entendre de ſa bouche le recit de ſon avanture. On ne manqua pas de le luy préſenter, & il repeta au Pape ce, que nous venons de dire ci devant, & comme il vint à l'endroit, où il leur avoit fracaſſé la tête en les choquant, il dit d'un air ſimple ces mots latins: arreptis amborum capitibus dulciter dulciterque unum contra aliud impuli, & ſic confractis cervicibus mortui ſunt. *Le Pape tout ſerieux qu'il étoit, ne pût s'empêcher de rire & de repeter deux ou trois fois le* dulciter dulciterque *Polonois, aprés quoi il luy donna l'abſolution de ſa faute, le releva de l'irregularité, où il étoit tombé, & luy donna les chevaux & les bardes des deux voleurs.*

(*) Conferri hic & poſſunt, qui de militiâ Chriſtianâ ſcripſere, Chriſtianus Luprus, J. H. Heideggerus & cel. Baumgarten in diſſ. A. 1741. ed.

militiam fugere, hoc potius in laude reponendum eſſe putat. Vide edit. Spencer. p. 426. 427. Nolumus citare plures. Unicus audiatur adhùc Leo M. in epiſt. 2. ad Ruſticum, Epiſcopum Narbonenſem, reſp. 12. f. 208. edit. Queſnell. *Contrarium eſt omninò eccleſiaſticis regulis, poſt pœnitentiæ actionem redire ad militiam ſecularem, cùm Apoſtolus dicat:* nemo militans Deo implicet ſe negotiis ſecularibus. *Unde non eſt liber à laqueis diaboli, qui ſe militiâ mundanâ voluerit implicare.* Taceo, & illos olim pœnitentiæ ſubjectos vel irregularitati, qui vitam ſuam nece invaſoris, cùm non poſſent aliter, ſervârunt, moderamine inculpatæ tutelæ uſi. Vide Hildebertum Cenomanenſem epiſt. 60. ad Epiſc. Carnot. & c. 2. 16. 18. x. de homic. Sed mitiorem ſententiam pronunciavit Clemens V. c. ſi furioſus, de homic. & Concil. Trid. Seſſ. 14. C. 7. Conf. Thomaſſinum l. c. P. 2. L. 1. C. 75. §. 4. 9. & Bœhmeri inſtit. jur. Canon. de homic. §. 1. Lepidam hiſtoriam hanc in rem recenſet P. Labat dans le voyage d'Eſpagne & d'Italie T. 3. p. 38. 39.

§. III.

Scilicet in genere Clericis interdicta fuit armorum geſtatio & uſus l. 53. §. 1. C. de Epiſc. & Cler. c. 3. diſt. 36. c. 1. ſqq. 19. ſqq. 30. C. 23. qu. 8. c. 2. x. de vitâ & hon. Cler. ita quidem, ut arma adimi illis poſſint, nunquam reſtituenda ſecundùm Canoniſtas apud Taborem in armamentario Juſtiniani p. 75. 76. & occidens Clericum injuriam armis inferentem non teneatur abſolutionem â Papâ requirere c. 23. x. de ſententiâ excomm. Inde & Academiæ, certè antiquiores, cùm Collegiis eccleſiaſticis, earumque tùm Profeſſores tùm Studioſi Clericis accenſerentur, gladios ignoravere olim, ſub pallio latitante ſapientiâ. Etenim, cùm ex Collegiis Canonicorum ſubinde efformarentur, ſub Epiſcopo, vel Præpoſito & Decano res ſuas agentibus, id quod quàm maximè de Univerſitate hâc noſtrâ Tubingenſi conſtat, Cellario, quem nos ſupremum Deputatum vocamus, res œconomicas curante, profeſſiones Canonici inter ſe dividebant ita, ut, qui *Canonici in floribus* eſſent, Profeſſores ordinarii, qui *in herbis* ſaltem exſpectarent, extraordinarii deinceps conſtituerentur, omnes verò cum ſcholaribus ſuis nonniſi pallio induti procederent, muniti Eccleſiarum forique eccleſiaſtici privilegiis. Vide authenticam Friderici II. C. ne filius pro patre, Carpzovii Juriſpr. Conſiſt. L. 3. def. 12. & Zieglerum de jur. maj. L. 1. C. 23. §. 11. Hinc gladios ignorant adhùc Univerſitates Romano-Catholicæ & Anglicanæ, ignorat Stipendium noſtrum Theologicum, ignoravit haud ita pridem & Martinianum, laudante inſtitutum

ſtitutum hoc plurimùm Theologo Roſtochienſi Fechtio in diſſertatione mox citandâ. Mirum hinc, Frid. Benj. Speidelium in diſſ. de jure Patronatûs ſub præſidio J. A. Oſiandri, Anteceſſoris noſtri A. 1681. defenſa Paſtoribus & Clericis non arma ſaltem ſed & exercitium venationis vindicare in Coroll. 20. & 21. Non ſatis ſanctitatem officii ponderavit Reſpondens, Præſidis ſanè applauſum nunquam nacturus. Poſſemus alioquin hìc in pallii laudes excurrere. Sed manum de tabulâ abſtrahimus. Damus pauca ὡς ἐν παρόδῳ. Pallium geſſere olim Græci in genere, uti togam Romani, geſſere pallium Philoſophi, geſſere Aſcetæ, ſumſit loco togæ Tertullianus, quem cùm ob mutationem habitus reprehenderet Africana gens, ſcripſit Chriſtianus libellum de pallio apologeticum, quem illuſtravére Marcilius, Mercerus, Pamelius, Richerius, de la Cerda, Salmaſius, cui ſub nomine Franc. Franci mira heic lis cum Ant. Kerkoetio h. e. Petavio fuit, Dorſcheus. Errat tamen Salmaſius, cùm originem pallio Apoſtolicam dat. Certè 2. Tim. 4, 13. per φαιλόνην non intelligit pallium Paulus, quod, vile ſine dubio & detritum, ut Troade aſportaret ſecum Timotheus, vix erat pretium operæ. Confer Maſii de Pauli pallio & Overkampffii de pallio veterum Philoſophorum diſſertationes. Adde tamen Deylingii diſſert. de veterum aſcetis §. 16. Videas hinc palliorum academicorum origines, in quorum locum neſcio, quî factum fuerit, ut ſucceſſerit gladius, niſi quòd primùm & Doctores & nobiles in Univerſitatibus Studioſi gladii & jure & privilegio gaviſi fuerint. Vide Taborem l. c. p. 118. ſqq. qui ibidem memorat, Studioſis, maximè, qui non ſint veterani, promiſcuam armorum geſtationem interdictam eſſe, & Itterum de gradibus acad. C. 11. §. 14. ſqq. p. 439. ſqq. Conſtat ſanè, demùm belli triennalis tempore, exuto pallio, gladium à Studioſis promiſcuè fuiſſe ſumtum, ringentibus Principibus, Academiarum Dominis, ringente magiſtratu academico. Videantur inſignis Theologi, Jo. Georgii Dorſchei Pallium exulans, è ſomnio Satyra A. 1629. edita & Fechtio in præf. ad ejusdem Comm in IV. Evang. y. 4 a recenſita, & miſcellanea ejusdem hiſtorico-Theologica p. 134. ſqq. ubi interdictum geſtandi gladii, decretum relegationis & placitum reconciliationis habetur, Fechtii diſſ. de Petro gladio accincto p. 34. ſqq. & doctiſſimi Göttingenſis Academiæ Polyhiſtoris Heumanni hiſtoria gladii Academici ante aliquot annos promulgata. Programma, quod tùm temporis contra gladii & ocrearum geſtationem d. 21. Sept. A. 1647. edidit ſenatus academicus Tubingenſis, exhibet Andr. Caroli in memorab. Eccleſ. ſec. 17. L. V. C. 68. p. 1135. ſqq. Jam verò cauſam gladii Academici video agentem illuſtrem Virum J. P. de

de Ludewig in opuſc. de differentiis juris Romani & Germanici in verbo Majeſtatis & contentione armorum & literarum, ubi ita T. 2. opuſc. miſc. col. 1070. laudat morem, quo armis ceſſerit in Academiis pallium. *Rectius*, inquit, *Academiæ Evangelicæ, ubi ſuperſtitio hæc clericalis exulat. Nam Profeſſores ab aliquot luſtris, pallio depoſito, gladio accincti in publicum prodeunt conſcenduntque ita cathedram. Idem faciunt cives, ſtudioſi. Neque illi atrâ veſte porrò utuntur, veterum canonum memores* & quæ ſequuntur. Sed quæſo, quid literis vel legibus cum armis? Num ſitiunt ſanguinem literæ? Vel cui alii bono inſervire gladius poteſt, ſine quo ſi noſtri fuiſſent Studioſi, tanta non fuiſſet unquam Academici ſanguinis fuſa copia, quæ vindictam divinam depoſcit. Nolo verò in hâc diſſertatione Homiletam agere. Confer, ſi placet, de prohibitâ Clericis armorum geſtatione & militiâ latiùs diſſerentes Thomaſſinum loc. cit. P. 3. L. 3. C. 46. §. 14. ſqq. Ludewigium in diſſ. de Clerico exule ſucceſſionis in feuda & Principatûs S. R. Imp. C. 1. §. 8. ſqq. qui & p. 11. prohibitionem armorum Clericis factam ex ipſo hoc dicterio, quòd *Eccleſia non ſitiat ſanguinem*, hoc verò ex 1. Chron. 28, 3. deducit, & Bœhmerum in Jure eccl. Prot. L. 3. tit. 1. §. 62. tit. 20. §. 74. Quod reſtat, cùm Clericis armorum geſtatio uſuſque interdictus ſit, non ſuccedunt illi & apud Proteſtantes Saxones in Heergewetta ſive rebus expeditoriis, ſed ſaltem in Gerada materna, h. e. utenſilibus, nec aliâs quoque in feudis ſecularibus. Vide Ludewigii diſſ. cit. Böhmerum l. c. tit. 1. §. 65. ſqq. von Rohr in dem Ober-Sächſ. Kirchen-Recht p. 323. Eckhardum ad Schilt. p. 1102. ſqq. & Nævii Jus Clericorum p. 737. ſqq. 751. ſqq.

§. IV.

Revertimur ad Can. XII. Concilii Nicæni, quo pœnitentia eccleſiaſtica injungitur ad militiam redeuntibus. Exiſtimat Lutherus in libro von den Conciliis und Kirchen, rejici hîc militiam, tanquam inſtitutum rei Chriſtianæ parum conveniens, manifeſto documento, nec Concilia œcumenica eſſe infallibilia, ſed graviſſimè ſubinde errare, cùm, qui militiam damnet, evertat politias. Eandem in ſententiam videas ſcribere Abr. Scultetum in medullâ Patrum p. 419. ubi & verba Leonis ſupra p. 5. 6. data ex c. 3. diſt. 5. de pœnit. allegat, pravè tamen 2. Tim. 2, 4. laudantis, cum & vox *DEO* in textum ab antiquis intruſa nihil hanc in rem probet. Eadem tradit Sal. Geſnerus de Conciliis P. 2. p. 572. ſqq. ubi Bellarminum refutat quoque, qui L. 2. de Conciliis C. 8. putet, non damnari hîc ipſam militiam ſed ejus cingulum cum jactura religionis Chriſtianæ requiſitum. Non opus

opus erat, ſi hic Canonis fuiſſet ſenſus, illum condere in re ſine Canone liquidâ. Allegat Geſnerus Can. 3. Concilii Telenſis, qui habet: *Si quis poſt remiſſionem peccatorum cingulum militiæ ſecularis habuerit, ad Clerum admitti non debet.* Vide Concilia Harduini T. I. col. 857. 1236. Audiamus Sam. Baſnagium: *Militiam idololatriæ ſignum fuiſſe eo tempore, quo Canon hic conditus eſt, credere non poſſumus, cùm milites benè multi Conſtantini in exercitibus Chriſti caſtra ſequerentur. Quin etiam Chriſtiani omnes à Nicænis militiâ prohiberi debuiſſent, utpote idololatriæ ſigno. Non igitur hanc tulere legem, quòd bellum ex ſe malum putarent, ſed quia conditioni non aptum erat Virorum, qui abdicato cingulo pietatis Confeſſores agebant, cui deflorandæ ſæpenumero bellum occaſiones ſubminiſtrat. Quæ cauſa eſſe videtur, cur pœnitentibus militia vetita ſit.* in annal. Polit. eccl. ad A. 325. f. 715. Scilicet, cùm Canon hic conderetur, Licinius jam ad plures migrârat. Sed nec militia potuit pœnitentiâ puniri, niſi impietatis quandam involvere rationem viſa fuiſſet. Mirum, Balſamonem & Zonaram Bellarmino autores fuiſſe hallucinationis miræ, eademque repetere Beveregium ad hunc Canonem f. 77. ſqq. & Grotium de J. B & P. L. 1. C. 2. §. 9. & Zieglerum noſtratem in Grotium p. 106. & Chriſtianum Lupum in ſcholio ad hunc Canonem Operum T. I. edit. Ven. f. 258. & Jo. Morinum de ſacramento pœnitentiæ L. 5. C. 19. §. 8. 9. f. 211. edit. Ven. Albaſpinæus ad hunc Canonem, monet, pœnitentiæ mancipari redeuntes ad militiam, qui votum fecerint Monachatûs. Salmaſius de fœnore trapezitico ita p. 782. ſqq. *De hujus Canonis mente multi multa dixere & nemo eam adhùc aſſequutus eſt. De his enim ſancitus eſt, qui depoſito cingulo, ut meliori vitæ vacarent, & Chriſtiano homini convenientiori, poſtea mutatâ ſententia, ut in eam cum honore aliquo iterum adſcriberentur, vel largitione vel beneficio ducum & præſidum laborârunt. Vel hæc verba,* καὶ βενεφικίοις κατορθῶσαι τὸ ἀναστρατεύεσθαι, *de verâ militiâ eſſe capiendum Canonem, indicant. Nam* ἀναστρατεύεσθαι *non poteſt accipi niſi de eo, qui ſecundò vult* στρατεύεσθαι, *& iterum militiæ nomen dare. Deinde illud* βενεφικίοις κατορθῶσαι *nomen huic rei proprium, de his, qui ad militiam revocati, beneficio tribunorum aut ducum aliquem gradum in militiâ obtinebant. Unde & Beneficiarii dicebantur. Hinc veteranus Beneficiarius in veteri inſcriptione. Et Beneficiarius tribuni, & Beneficiarius Ducis, & Beneficiarius laticlavius, qui laticlavii honorem per beneficium impetraſſet. Niſi potius legendum ſit Beneficiarius laticlavii. Non igitur capienda verba Canonis de his, qui ſuſcepto pœnitentiæ voto cum habitu, ut mos fuit poſterioris ævi, ſeculo renuntiaverant, & poſtmodum reſumpta ſeculari veſte, ad vomitum ut canes redibant. Ita quidem nonnulla Concilia ſequioris ævi, & Patres aliquot videntur illum Canonem expoſuiſſe,*

Digitized by Google

ſuiſſe, ſed perperam. Nec probo de his accipi, qui perſecutionis tempore propter fidem militiæ cingulum abjecerant, & poſtea fidem ejerantes pecuniis ac donis priſtinum militiæ honorem recipiebant, rurſumque ad Eccleſiam redierant. Nihil enim hic Canon dicit de fidei abjuratione aut regreſſu in Eccleſiam. Simpliciter quippe conceptus eſt, ac ſtatutus in eos, qui gratiâ inſpirante divinâ, cingulo militiæ depoſito, quo melius & perfectius vitæ inſtitutum magisque Chriſtianum capeſſerent, poſtmodum illud reſumerent, & denuò ſe militiæ ſacramento obligarent. Non abſolutè damnârunt militiam illius temporis Patres, nec milites, qui ex neceſſitate ei nomen dediſſent, improbabant, ſed eos non excuſârunt, immo & pœna dignos eccleſiaſtica judicarunt, quibus cùm jam liberum eſſet non militare, ab ea utpote jam dimiſſis ac ſacramento ſolutis, iterum ad eam redire placeret, ut ſolent canes ad vomitum. Nemini tunc licebat militiam detrectare. Tironum præbitio onus tum fuit patrimonii, potius quam perſonale munus. Veteranis, qui filios annis gerendis habiles non ſponte ſua militiæ obtuliſſent, haud impune fuit, lege Valentiniani & Valentis. Iidem Imperatores ſtatuerunt, flammis ultricibus comburendum eum, qui ad fugienda ſacramenta militiæ truncatione digitorum damnum corporis expetiſſet. Multi enim illo tempore quia neceſſitate ad bellum cogebantur præ ignavia ſibi pollices truncabant, ne militarent. Inde pollice truncos hodieque pro ignavis & imbellibus dicimus, ſed truncata voce poltrones. *Militiæ autem munus illius ævi Patres non propter ſacramentum Chriſtiano homini idololatriæ cauſa fugiendum, ſed propter ſolam hominum trucidationem cenſuerint. Sub Imperatore enim Chriſtiano, ut fuit Conſtantinus, non fuit verendum, ne juramentum militiæ nomen dantibus imponeretur alienum à fide Chriſti & profeſſione. Non igitur illo Canone Nicænæ Synodi Patres militia ſecunda interdicunt Chriſtianis, quatenus ſignum eſſet idololatriæ, & quam non niſi diſpendio fidei Chriſtianæ exercere poſſent, quod immolare nimirum diis milites cogerentur. Vita Conſtantini, qui & Synodo interfuit, & ea, quæ in favorem Chriſtianorum in imperio ſuo ſanxit, hæc refutant. Propter ſolam, inquam, hominum trucidationem fugienda illis viſa eſt ſecunda militia, quia de prima non poterant interpellare, utpote ex imperii legibus neceſſaria, & neceſſario obeunda. At cum ad ſecundam nemo cogeretur, noluerunt ſine cenſura Eccleſiaſtica, & quidem graviſſima, abire, qui ſponte ſua & non coacti illam repeterent. Lactantius, qui eo tempore vixit, & in extrema etiam ſenectute Criſpum Cæſarem Conſtantini filium in diſciplinam ſibi traditum inſtituit, Epitome divinæ inſtitutionis cap. VI. ita ſcribit:* Quid tam horribile, tam tetrum, quàm hominis trucidatio? Ideo bella execrabilia ſunt. *Et capite VII.* Vetus præceptum eſt, *non occidere.* Quod ſic accipi debet, non tanquam jubeamur ad homicidium tantum, quod etiam legibus publicis jubetur, manus

manus abſtinere, ſed nec juſſione interpoſita. *Sed idem clarius, quis fuerit ſenſus ac ſententia Patrum illius ævi circa cædem, etiamin prælio ex officio faciendam, ſignificat lib. de juſtitia cap. 5. de juſtitia Chriſtianorum:* Cur enim naviget (*Chriſtianus*) aut quid petat ex alienâ terrâ, cui ſufficit ſua? Cur autem belligeret ac ſe alienis furoribus miſceat, in cujus animo pax cum omnibus perpetuo verſetur? Scilicet peregrinis mercibus, aut humano ſanguine delectabitur, qui nec lucrum ſciat appetere, cui ſufficit victus, & non modo ipſe cædem facere, ſed intereſſe facientibus, & ſpectare ducat nefas? Sed omitto iſta, quoniam fieri poteſt, ut vel invitus ad hæc ſubeunda cogatur. *Nimirum ad cædem faciendam, dum militare cogitur. Nam illo ævo, non ſolum ſub Imperatoribus gentilibus, ſed etiam Chriſtianis, cum delectus tironum ageretur, quibus militaris ætas ac ſtatura eſſet, & qui ejus erant conditionis, ut militiæ vacationem non haberent, ad militare ſacramentum adigebantur, nec illud defugere poterant. Qui ſemel autem ei ſacramento dixiſſent, ante emenſa ſtipendia, & niſi ex juſta ac merita cauſa impetrata miſſione, diſcedere à ſignis non habuere fas. Qui aliter militiam deſeruiſſet, capite plectebatur. Ergo illi ſunt, quos invitos ad militiam, id eſt, trucidandorum hominum legitimam artem ſubeundam ex neceſſitate legum cogi dixit Lactantius, & quos propterea excuſandos tam ipſe inſinuat, quam Patres Concilii Nicæni. Qua excuſatione carebant, qui depoſito cingulo & miſſione impetrata militiam repetebant. Non enim ad hoc cogebantur, ſed ſua voluntate ad vomitum tanquam canes redibant. Hi ſunt igitur, de quibus intellexit ille Canon XII. Concilii Nicæni, & quos pœnitentiam tam longam eo nomine agere juſſit. Eam fuiſſe Patrum in illo Canone ſanciendo ſententiam, oſtendit etiam Theophanes, qui Conſtantinum inter alia conſtituiſſe dicit,* δεύτερον δὲ χριστιανοὺς μόνους μὴ στρατεύεσθαι, ἐθνῶν δὲ καὶ στρατοπέδων ἄρχειν. *Solos Chriſtianos ſecundo non militare, hoc eſt, ad militiam non revocari, provinciarum tamen & exercituum præfecturas gerere. Prorſus juxta Canonis mentem ſanxit, ſolos Chriſtianos non debere ſecundo militare, nec revocandos eſſe ad militiam, quibus tamen exercituum ducatus, & provinciarum præſidatus committi denuo poſſent.* Δεύτερον στρατεύεσθαι *Theophani, quod in Canone eſt* ἀναστρατεύεσθαι. *Videri poſſet huic conſtitutioni Conſtantini contrarium, quod apud Theodoretum legitur lib. 1. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, ubi narrat, hunc Imperatorem optionem dediſſe Chriſtianis, qui ab exercitu ejecti eſſent ab Imperatoribus gentilibus, vel priſtinum locum retinendi, vel cum honoratâ dimiſſione otio perfruendi. Sed interpres latinus fallit. Non enim ſimpliciter ſcriptum eſt in Græcis,* τοῖς στρατείας ἀφαιρεθεῖσιν. *ſed* τοῖς στρατείας τινὸς, *quibus quæcunque dignitas erepta fuerat. Nam* στρατεία *hîc* ἀξίωμα, *ut ſupra diximus. Multi etiam veterani ad militiam ſecundam evocabantur, ſed non cogebantur. In-*

 de

de evocati. De quibus nos alibi. Patres igitur primitivæ Eccleſiæ, qui non damnabant militiam primam, quia ex neceſſitate per leges imperii deſcendebat, ſecundam, quæ ex voluntate proficiſcebatur, prorſus condemnârunt, ne homines aliquis Chriſtianus non coactus trucidaret. Hæc Salmaſius, prolixiùs relata, quàm par erat. Prorſus illa ad palatum Binghami ſunt Orig. eccleſ. Vol. 4. p. 231. 232. Adoptavit & Salmaſii ſententiam Chriſtoph. Juſtellus in notis in Cod. Can. Eccleſiæ univ. f. 73 ita tamen, ut Bellarmini expoſitionem Salmaſianæ jungeret. Sed neſcio, cur Binghamus nullam fecerit Petavii mentionem, inimiciſſimi in Salmaſium Jeſuitæ, qui Bellarminum adverſus illum mordicus defendit in diſſ. eccl. L. 2. C. 2. §. 4. ſqq. Opp. T. 4. f. 187. ſqq.

§. V.

Digna relatu ſunt, quæ calamus eruditiſſimi Megalandri Lutheri ad præoccupandam novam objectionem l. c. effert. Opp. Jen. Germ. T. 7. f. 228. *Sprichſt du, das Concilium ſey zu verſtehen von ſolchen Chriſten, die von ſich ſelber dem Kriege nachlauffen um Gelds willen, die ſoll man billich ſo hoch verdammen, ſonſt wäre es ein lauter Geſpötte, daß ein Concilium ordentlichen Krieg, oder weltlicher Obrigkeit Gehorſam ſo hoch verdammen ſolt. Im Namen Gottes, ich will gern ein unverſtändiger Narr und Eſel ſeyn, der ich freylich auch die Concilia hoch halte, deute du es, ſo gut du kanſt, ich bins wohl zufrieden. Allein ſage mir das, ob du dabey im Concilio zu Nicea geweſt biſt, da ſolcher Artickel geſtellet ward, daß du ſolche Deutung ſo gewiß ſagen kanſt? Wo nicht, wo haſt du es ſonſt geleſen? Dann der Artickel ſagt dürre, Militia, von Kriegen, ſagt nicht von unrechten Kriegen, welche ohn Noth geweſt wären durch Concilia zu verdammen, weil ſie auch bey allen Heyden nach der Vernunfft, die nicht Chriſten noch Concilia ſind, hoch verdammt werden? Wann ein König oder Fürſt kriegen und ſich wehren muß durch rechten Krieg, der muß nehmen, was er haben kan, ſollen aber ſolche zulauffende Krieger verdammt ſeyn, wo wöllen jetzt Kayſer, Konige, Fürſten beſtehen, nachdem jetzt keine andere, dann zulauffende Krieger vorhanden ſind? Sage mir, ſollen die Herrn allein in ihrer Perſon kriegen oder Strohmänner flechten wider die Feinde? Und frage du das Conſilium zu Rath, obs zu thun ſey. Ja lieber, es iſt leicht geredt, Concilium hat ſolchs gebotten, wann man die Buchſtaben anſiehet, wie eine Kuhe das Thor, und nicht denckt, was dazu gehöret, und wie mans müſſe halten und darnach thun. Und warum habens die Päbſte und Biſchöffe hernach ſelbſt nicht gehalten? Die ſo viel Krieg und Blutvergieſſen in aller Welt haben angericht, und noch ohn Aufhören treiben, und ſchreyen dieweil immerdar, Concilia, Concilia,*

cilia, Vätter, Vätter, doch daß ſie frey dawider thun mögen, und heraus klauben, was ſie von uns wöllen gethan haben. Ey Luther, mit der Weiſe ſolteſt du wohl das Concilium zu Nicea faſt verdächtig machen, als wäre es aufrühriſch geweſt, dann, wo wir jetzt alſo lehreten, daß der Kayſer und Kriegs-Leute (ſo rechte Sachen hätten) verdammt wären, würden wir billich für aufrühriſch gehalten, nach unſern eigen Schrifften. Ich bin jetzt (ſage ich) und muß gut Conciliſch ſeyn, hernach will ich weiter davon ſagen, und mich verklären. Jetzt ſage ich, wie droben, das Concilium kan nicht anderſt reden, dann von ordentlichem Krieg, der dazumal iſt im Brauch durchs Römiſch Reich gewweſt, eben ſo wohl unter demſelben Kayſer Conſtantino, als zuvor unter den Heyden. Da waren aber die Fußknechte oder Fußvolck, zu der Zeit Milites genennet, geſeſſene Bürger, die ihren jährlichen Sold hatten ewiglich, alſo, daß, wo der Vatter ſtarb oder zu alt ward, mußte der Sohn fort an des Vatters ſtatt Krieger ſeyn, und ward dazu gezwungen, wie es jetzt der Türck auch noch im Brauch hält. Ich laß mir ſagen, daſs der König zu Franckreich faſt deſsgleichen thu im Schweitzerland, und gebe auch den Kindlin Sold, iſts wahr, ſo ſey es nicht erlogen. Alſo waren auch die Reuter ewige und erbliche Krieger, und hatten ihren Sold, hieſſen Equites. Solche Reuter ſind faſt unſer Edel-Leute, die zu Roſs und Harniſch müſſen gerüſtet ſitzen, davon ſie ihre Leben-Güter haben, daſs alſo das Römiſche Reich allezeit ſeine gewiſſe Anzahl hatte, beyde des Fuſsvolcks und reiſigen Zeugs, beſoldet ewiglich &c. Das ſag ich darum, das Concilium recht zu verſtehen, nemlich, daſs es nicht kan anderſt, dann von ordentlichen Kriegen verſtanden werden, weil es muſs vom Römiſchen Kriegsvolck reden, darinn, nach der Lehre S. Pauli, viel Chriſten haben müſſen gehorſam ſeyn, als S. Moritz mit ſeinen Geſellen, auch Jovinianus, Gratianus, Valentinianus, Theodoſius &c. ehe ſie Kayſer worden. Iſts aber recht geweſt für der Tauffe, den Heydniſchen Kayſern im Kriege zu dienen, warum ſolt es darnach unrecht geweſt ſeyn, nach der Tauffe wiederum auch Chriſtlichen Kayſern alſo zu dienen? Non vacat, hæc illuſtrare ulterius & catalogum dare Caſuiſtarum noſtrorum, qui de militiâ conductitiâ egere. Nemo de illâ pleniùs Heideggero ſcripſit in duabus diſſertationibus de militiâ Chriſtianâ diſſert. ſelect. T. 4. diſſ. 4. 5. p. 136. ſqq. Merentur tamen conferri, quæ noviſſimè inter anonymos, Crouſazium & cel. Loyſium Bochatium, JCtum Lauſannenſem hanc in rem diſputata fuere. Vide Journal literaire T. 12. P. 1. p. 232. ſqq. Bibliotheque Germanique T. 11. p. 1. ſqq. T. 12. p. 142. ſqq. Refutation de l'hypothéſe de Mr. Bochat à Genéve 1730. & ouvrages pour & contre les ſervices militaires étrangéres par Loys de Bochat à Lauſanne 1738. 8. Adde adhùc Bibl. Germ. T. 43. p. 144. ſqq.

§. VI.

Quicquid autem ſit de hoc Nicæno Canone, certum eſt, veteres communi ſententiâ haud exiſtimâſſe, militiam Chriſtianâ lege damnari prorſus. In mentem labitur hic illud Tertulliani, heterodoxi aliàs, in Apologetico C. 37. *Heſterni ſumus & veſtra omnia implevimus, urbes, inſulas, caſtella, municipia, conciliabula, CASTRA IPSA.* & C. 42. *Navigamus & nos vobiſcum & vobiſcum militamus & ruſticamur.* p. 310. 311. 358. ed. Havercamp. Scilicet, qui militabant, Chriſtiani, erant vel catechumeni vel pœnitentes. Solis fidelibus militia erat prohibita. Reſtrinxit tamen poſtea hanc prohibitionem Concilium Chalced. C. 7. ad ſolos Clericos, eosque abjecto Clericatu militantes, niſi ad ſtatum Clericalem redeant, anathemati ſubjicit. Jam enim & milites eosque in militiâ perſeverantes ad baptiſmum admittunt Conſtitutiones Apoſtolicæ L. VIII. C. 32. Documento hoc ipſum fuerit, eſſe illas ſequioris ævi. Cæterùm condi poſſit Chriſtianæ militiæ hiſtoria inde à primis temporibus usque ad tempora Theodoſiorum imò & militum martyrúm, ſub Imperaroribus Ethnicis paſſorum, in quos proſtant Patrum encomia. Vide ſaltem Euſebii hiſt. Eccl. L. 6. C. 41, ſqq. L. 8. C. 3. ſqq. Sozom. hiſt. eccl. L. 9. C. 2. & Niceph. hiſt. eccl. L. 14. C. 10. Non allegaverimus hîc nos, niſi legionem fulminatricem (*) & Thebæam (**), & quæ de victoriâ beneficio militum Chriſtianorum à Theodoſio M. partâ per miraculum fama antiqua fert. Sed legionis fulminatricis, & Thebææ quoque hiſtoriam in dubium vocavere Viri eruditi, illius quidem Daniel Larroquanus & Waltherus Moylius, Anglus hic, ille Gallus, hujus verò falſam planè pronunciavere relationem Dubourdieu & Baſnagii, ille quidem dans la diſſertation hiſtorique & critique ſur le Martyre de la Legion Thebéenne avec l'hiſtoire du Martyre de cette Legion attribuée à Saint Eucher, à Amſterdam 1705. 12. hi verò & Samuel quidem l. c. ad A. C. 301. n. 6. Jacobus verò dans l'hiſtoire de l'Egliſe L. 20. §. 6. ſqq. f. 1223. 1224. Adde Pertſchium in dem Verſuch der Kirchen-Hiſtorie des 3. Sec. p. 492. ſqq. Miratur Moſhemius, Ruinartum, qui in actis Martyrum ſelectis f. 271. ſqq. martyrium felicis hujus legionis exhibet defenditque, Dubourdiæo nihil repoſuiſſe, in inſtit. hiſt. eccl. N. T. p. 214. Sed eſt præter Ruinartum, qui inſignia hanc in rem argumenta profert, Tillemontius, qui dans les memoires pour ſervir à l'hiſtoire eccleſiaſtique de ſix premiers ſiécles prolixè hoc argumentum tractat T. 4. P. 2. p. 833. ſqq. 963. ſqq. cui & accedit Fabricius in Biblioth. lat. mediæ

(*) Scripſit de hâc 3. diſſertationes cel. Baumgarten contra Woolſtonum.
(**) De hâc ſcripſit & Jo. Jac. Huldricus in vitâ Felicis & Regulæ.

Digitized by Google

mediæ & infimæ Latinitatis L. 5. p. 359. qui antea in luce Evangelii propagatâ p. 141. 142. aliter ſenſerat, eſt & Bollandus in Actis SS. Antverp. ad 22. Febr. f. 238. ſqq. qui ex Menæis Græcis aliiſque Scriptoribus ineditis veritatem hiſtoriæ defendit, ita, ut calculum quoque ſuum adjiciat illuſtris Ludewigius, qui exiſtimat, cùm gladius S. Mauritii inter inſignia Germaniæ imperialia exſtet, cùm & Agaunum, urbs eapropter *Mauritia S. Mauricie* vocata fuerit, non de nihilo eſſe martyrium legionis Thebææ, quod heic loci contigerit. Vide de inſignibus imperialibus Germaniæ opuſc. miſcell. T. 2. col. 121. ſqq. Add. Mem. de Trevoux 1706. p. 1028. ſqq. De alterâ verò legione egregiè ſanè ſcripſit Witſius, cujus diatribe de legione fulminatrice Chriſtianorum ſub Marco Aurelio Antonino Ægyptiacis ſuffixa eſt. Autores, qui veritatem miraculi defendunt, allegavere Ittigius in hiſt. eccleſ. ſec. 2. p. 294. & Fabricius in luce Evangelii propagatâ p. 138. 139. atque ex his Pertſchius in dem Verſuch der Kirchen-Hiſtorie des 2. Sec. p. 406. ſqq. Larroquanum, cui ferè acceſſit cel. Maſcovius in den Geſchichten der Teutſchen L. 1. §. 17. p. 149. 150. refutavere Wottonus & Frickius, Moylium Kingius, Whiſtonus, Woolſtonus. Vide Acta erud. Lipſ. 1702. p. 4. ſqq. & Bibliotheque Angloiſe T. 14. p. 524. ſqq. 554. Scilicet Woolſtonus Londini A. 1726. 8. edidit, quod mireris, a defence of the miracle of the thundering Legion againſt a diſſertation of Walther Moyle. Eodem ferè titulo Whiſtonus ſcripſit. Sed conferas hîc velim ven. Moshemii Syntagma diſſertationum ad ſanctiores diſciplinas pertinentium, cui Gualtheri Moylii & Petri Kingii diſſertationes de legione fulminatrice ex Anglico latine verſæ, additis obſervationibus, acceſſere. Addi poteſt Deylingius in obſ. ſacr. T. 2. obſ. 48. de efficaciâ precum §. 7. ſqq. p. 449. ſqq. Theodoſii victoriam denique precibus reportatam, quâ Eugenii & Arbogaſtis rebellionem fregit, celebrat Auguſtinus de civitate Dei L. 5. C. 26. qui & Claudiani hanc in rem laudat carmen pervulgatum, quod tamen in Honorium, Theodoſii filium ſcripſit potiùs Poëta, à Chriſti nomine alienus. Ita enim ille in panegyrico de tertio Honorii conſulatu:

Victoria velox
Auſpiciis effecta tuis. Pugnâſtis uterque,
Tu fatis, Genitorque manu. Te propter & Alpes
Invadi faciles. Cauto nec profuit hoſti
Munitis hæſiſſe locis. Spes irrita valli
Concidit & ſcopulis patuerunt clauſtra revulſis.

Te propter gelidis Aquilo de monte procellis
Obruit adverſas acies revolutaque tela
Vertit in autores & turbine reppulit haſtas.
O nimium dilecte Deo, cui fundit ab antris
Æolus armatas hyemes, cui militat æther
Et conjurati veniunt ad claſſica venti.

Verba: *cui fundit ab antris Æolus armatas hyemes* datâ operâ omittit Auguſtinus, ut miraculum, quod precibus, quod pietate Theodoſii impetratum fuerit, à Claudiano quoque gentili agnitum fuiſſe efficiat, cùm potiùs ille mirum hìc ac ſordidum agat Honorii aſſentatorem, quem & Æolus hìc juverit. Sed nec Claudiano ad veritatem hiſtoriæ probandam opus eſt, quam teſtes omni exceptione majores firmant. Vide Tillemontii Hiſtoire des Empereurs T. 5. P. 2. art. 78. 79. p. 751. ſqq. Sed hæc quidem nemo ignorârit facile. Nec eſt, qui neget, militâſſe olim Chriſtianos. Unum eſt, de quo diſputatur, num, ſalvâ religione, quam profitebantur, militaverint, num Eccleſiæ, num Epiſcopis hæc militia fuerit adprobata. Ita quippe prorſus videtur, ſi Deus miraculoſis militiam coronaverit victoriis. Neminem latent miraculoſæ V. T. victoriæ. Sed & dantur ejusmodi in Novo tùm Gentilium, tùm Chriſtianorum. Vide Thummium de bello p. 118. ſqq. Accedit labaro Conſtantini M. inſcriptum Chriſti monogramma, teſtimonio publico, quòd Chriſtianis bella non fuerint tùm viſa illicita, ut taceam crucem eidem viſam in aëre, ſignum, quo vinceret, firmantibus hiſtoriam ſcriptoribus coævis. Coacervat hanc in rem recentiorum ſententias cel. Pertſchius l. c. ſec. 4. P. 1. p. 45. ſqq. Eſt hæc recentior quædam ſed hiſtorica controverſia inter duos Gallos, & duos inter Anglos agitata, Barbeyracium & Ceillierium, Moylium & Kingium. Videri ante hos poſſunt Witſius in diatribe citatâ §. 42. ſqq. Lupus in diſſ. de antiquâ diſciplinâ Chriſtianæ militiæ, ubi, cùm olim ad Can. XII. Nicænum lupina dediſſet, dixiſſetque, caligatam ſaltem militiam fuiſſe licitam, heic æra dat atque in noſtram ferè ſententiam deſcendit. Opp. T. XI. P. 1. f. 94. ſqq. Sed Daniel Zwickerus in Irenico Irenicorum p. 84 130. ſqq. atque Belloſobrius dans l'hiſtoire de Manichée & du Manichéiſme T 2. p. 797. putant, Eccleſiam veterem bella ſimpliciter damnâſſe, licet hic ajat, non adeò certum eſſe, quòd Manichæi ſimpliciter militiam damnaverint. Datâ operâ argumentum hoc excuſſit Remigius Ceillierius, Monachus Benedictinus dans l'Apologie de la Morale des Péres de l'Egliſe contre les accuſations de Mr. Barbeyrac

beyrac p. 77. ſqq. 169. ſqq. 207. ſqq. exiſtimans, Patribus militiam non ſimpliciter reprobatam fuiſſe. Quid regeſſerit Barbeyracius, hauriendum eſt ex ipſius Traité de la morale des Péres de l'Egliſe p. 74. ſqq. 104. 141. 142. Sed vel maximè heic in cenſum veniunt, quæ à Moylio & Kingio fuere diſputata. Vide cl. Moshemium l c. p. 654. 701. qui p. 689. ita: *Veteres Doctores videntur ſibi omninò repugnare in hoc argumento, nunc enim omne bellum rejiciunt, nunc rurſus permittunt.* Exiſtimârim, nullibi à Doctoribus veteris eccleſiæ ſtatum controverſiæ adcuratè fuiſſe poſitum, nec adcuratum ſyſtema hîc formatum. *Hæc repugnantia in eam me adducit ſententiam, ut putem, nos nondum ritè ſatis indagâſſe hanc partem doctrinæ moralis veterum Chriſtianorum, quæ de bello agit.* Sed nihil hoc novi, diſſentire inter ſe Patres invicem, & à ſe ipſis quoque. Neque efficit hoc, ut credatur mens ipſorum non rectè fuiſſe inveſtigata. Non dubitamus crediſſe ipſos, fidelibus haud licitam militiam eſſe, licet toleranda ſit in catechumenis iisque, qui ad perfectius Chriſtianiſmi genus nondum perveniſſent. Cùm mutarentur tempora, nec Eccleſia in claſſes fidelium, catechumenorum & pœnitentium diſpeſceretur amplius, & hæc circa militiam diſciplina rigidior evanuit, ſolis hiſce veſtigiis relictis, quòd Clerici evadere non poterant, qui fideles h. e. baptizati militâſſent. Vide Siricii ep. 5. §. 2. n. 3. & Innocent. I. ep. 1. §. 4. ep. 3. §. 9. edit. Conſtant. col. 654. 748. 749. 770.

§. VII.

Si ad trutinam verbi ſanctioris quæſtiones de bello & ſuppliciis capitalibus à Magiſtratibus Chriſtianis vel gerendis vel inferendis examinaverimus, facile patebit ὀρθὴ δόξα. Audiamus Grotium de J. B. & P. L. 1. C. 3. §. 3. n. 4. 5. *Certè Apoſtolorum aliqui ad ultimum uſque tempus, Chriſto vidente & ſciente, videntur iter feciſſe armati gladio, quòd & alios Galilæos è patriâ urbem verſus properantes ob infeſtas latronibus vias factitaſſe ex Joſepho diſcimus, qui & de Eſſenis innocentiſſimis hominibus idem prodidit. Hinc enim factum eſt, ut, cùm diceret Chriſtus, tale tempus imminere, ut gladii comparandi cauſâ vel veſtis vendenda eſſet* Luc. 22, 36. *ſtatim Apoſtoli reſponderint, in ſuo comitatu duos eſſe gladios* (*). *Erant autem in eo comitatu nulli præter Apo-*

(*) Ingenioſa hîc eſt mens cel. Heumanni, qui ad h. l. conjicit, ipſos Apoſtolos gladios penes ſe non habuiſſe ſed dicere ſaltem, hoſpitem, apud quem cœnam Paſchalem ſumebant, appenſos in pariete habere duos gladios, queis, ſi ita vellet Chriſtus, uti poſſint. Vide tamen, quæ ad h. l. ſcripſimus in verba Chriſti; *regnum meum non eſt de hoc mundo* p. 12, 19, 20. 21.

Apoſtolos. Tùm verò illud ipſum, quod dixit Chriſtus, quanquàm præceptum re vera non continet, ſed proverbium eſt, ſignificans, graviſſima pericula imminere, ut clarè oſtendit oppoſitio primi temporis, quod tutum ac proſperum fuerat commate 35. eſt tamen tale, ut ſumtum appareat ex eo, quod fieri ſolebat, quodque Apoſtoli licitum cenſebant. Rectè autem à Cicerone dictum eſt: Gladios habere non liceret, ſi uti illis nullo pacto liceret,, Addit idem n. 7. *Quod verò Petro dictum eſt, continet quidem prohibitionem utendi gladio, ſed non in defenſionis cauſa. Neque enim ſe opus habebat defendere. Jam enim dixerat Chriſtus de diſcipulis*: Sinite hos abire Joh. 18, 8. 9. *Neque Chriſtum, nam defendi nolebat. Ideò apud Johannem hanc cauſam interdictioni ſubjicit:* Annon bibam poculum, quod dedit mihi Pater? *comm.* 11. *& apud Matthæum ait*: Quomodo ergò implerentur Scripturæ, quæ dicunt, ita oportère fieri? *Ulciſcendi ergò animo Petrus ut erat fervidus, non defendendi ferebatur. Adde, quòd arma ſumebat in eos, qui nomine publicarum poteſtatum adventabant. Quod autem adjicit Dominus*: Omnes, qui gladium acceperint, gladio peribunt, *aut proverbium eſt, ex vulgi uſu deſumtum, quo ſignificatur, ſanguinem ſanguine elici ideòque armorum uſum periculo nunquàm vacare, aut, quæ Origenis, Theophylacti, Titi & Euthymii ſententia eſt, indicat, non eſſe, quod nos Deo præripiamus ultionem, quam ipſe ſuo tempore ſatis ſit exacturus, planè, quo ſenſu in Apocalypſi dicitur* XIII. 10. Qui gladio occîdit, eum gladio occîdi oportet. *Simulque in his Chriſti verbis vaticinium videtur ineſſe de pœnis, quas à ſanguinariis Judæis erat exacturus gladius Romanorum.* Sed & juſtitiam bellorum & ſuppliciorum capitalium Grotius L. 1. C. 2. §. 7. argumentis probatum it. I. ait, magiſtratui creditum eſſe gladium Rom. 13, 4. II. illum eſſe ordinatum à Deo Rom. 13, 2. III. Johannem Baptiſtam, rogatum à militibus, quid haberent faciendum, ut iram Dei effugerent, non eos militiâ abire juſſiſſe, quod facere debuiſſet, ſi ea fuiſſet Dei voluntas, ſed abſtinere concuſſionibus & fallaciis, ſtipendiisque eſſe contentos Luc. 3, 14. IV. addit, ſi tollatur jus capitalium ſuppliciorum & armis cives tuendi adverſus latrones & prædones, maximam inde ſecuturam licentiam & quaſi diluvium malorum, cui ſuccumberet Reſpublica. V. cauſatur, leges Moſis non abrogatas fuiſſe, niſi quas Judaica ſpeciatim veneràta fuerit Reſpublica. VI. provocat ad Cornelium Centurionem à Petro baptizatum, qui nec militiam deſeruiſſe, nec, ut deſereret, juſſus fuiſſe legatur. VII. addit, & Sergium Paulum, Cypri Proprætorem Chriſto nomen dediſſe Act. 13, 12. nec tamen in ejus converſi hiſtoria indicium reperiri ejurati magiſtratûs aut admonitionis factæ, ut ejuraretur. Quod autem non narretur,

cùm

cùm narrari maximè attineat, id nec factum cenſendum eſſe. VIII. Paulum citat, qui adverſus Judæorum inſidias Tribuni auxilium & imploraverit & admiſerit Act. 23, 12. ſqq. non facturus, niſi lex Chriſtiana permitteret, vim vi repellere. IX. Exiſtimat, ex juſtitia imponendorum tributorum ſequi juſtitiam gladii. X. Supponit, Paulum agnoſcere, juſtè ad ſupplicium duci merentem Act. 25, 11. Reſpondet deinceps §. 8. ad argumenta contraria. Ad Eſ. 2, 4. reponit, vaticinium hoc eſſe conditionatum vel impletum nondum, gentibus nondum, ut par erat, converſis. Noſtri juxta brocardicum Judaicum כל ענין המשיח אלהי ולא גשמי *omne opus Meſſiæ ſpirituale iſt, non corporale*, id de pace ſpirituali explicant. Quid, ſi de eo, quod debebat fieri, non de eo, quod futurum eſſet, explicemus verba? Ad Matth. 5. ita ille: *Non magiſtratus hic alloquitur Chriſtus, ſed eos, qui impetuntur, nec de quâvis agit injuriâ, ſed de tali, qualis eſt alapa, vultque ad exercendam patientiam noſtram, de rebus, quæ facile ſunt recuperabiles, ut tunica, aut cum tunicâ, ſi opus ſit, pallium, non contendi judicio, ſed, quamvis optimo jure nitamur, omitti juris perſecutionem. At non hinc recte colligas, etiam parenti, etiam tutori nefas fore id, ſine quo liberi, ſine quo pupilli ſuſtentari nequeant, ſi cogatur, apud judicem defendere. Aliud enim eſt tunica & pallium, aliud totum illud, unde vivitur. Sic in eo, quod deinceps ſequitur,* qui angariabit te ad milliare unum, abi cum eo duo, *non dixit Dominus de centum milliarîbus, ſed de uno, &, ſi ita uſu veniat, de duobus, quæ deambulatio quaſi pro nihilo ducitur. Senſus ergo eſt, in his, quæ nobis non multum ſunt incommodatura, non urgendum nobis eſſe jus noſtrum, ſed cedendum plus etiam, quàm alter poſtulet* &c. &c. Jam & addit, præceptum de diligendis inimicis non officere pœnis capitalibus & bello, cùm, licet in V. T. jam datum eſſet, nihilominùs Deus & bella juſſerit & ſontes à magiſtratu plecti, cujus & exemplo jubeamur diligere inimicos, ab impiis tamen pœnas ſumentis. Ita & Rom. 12, 7. elidit Grotius, ajendo, privatis hoc dictum, non magiſtratibus, Dei miniſtris & ultoribus pravi. Ad 2. Cor. 10, 4. regerit idem & judicioſiſſimè quidem, per arma carnalia intelligi arma invalida & imbecillia, adeóque non arma Magiſtratus, quæ ad interimendos ſontes validiſſima ſint, nec, ſi intelligerentur, quicquam hinc contra ſupplicia capitalia à magiſtratibus ſumenda elici poſſe, cùm non de his, ſed de doctoribus Evangelii Paulus agat. Cætera tacemus, excepto, quod Grotius addit, Tertullianum & Origenem non ſatis conſtare ſibi, de juſtitiâ vel injuſtitiâ bellorum & ſuppliciorum verba facientes, Chriſtianos veteres conſilia divina ſæpè pro præceptis ſumſiſſe, & eſſe effata veterum plurima, quæ bella, quæ pœnas capitales

 appro-

approbent. Conſtit. Apoſt. L. 7. C. 3. L. 8. C. 32. Scilicet allegat & Grotius loca Tertulliani ſupra adducta, & milites martyres, & Conſtantini M. leges pœnales, & militiam Chriſtianam & Chriſti nomen labaro inſcriptum & ſacramentum militiæ Chriſtianum. Explanat dein Can. 12. Nicænum, ut ſupra vidimus, ſed minus feliciter, licet tandem, ubi Can. Apoſt. 82. & Leonis M. epiſt. ad Ruſticum exponit, in noſtram ferè ſententiam abeat, quod & tùm facit, quando Canonem III. Concilii Arelat. I. laudat, ubi: *De his, qui arma projiciunt in pace, placuit, abſtinere eos à communione.* Videri hæc poſſint Canoni XII. Nicæno contraria, certè adprobare prorſus militiam, uti putat in notâ ad hunc Canonem Albaſpinæus. Sed teſtantur ſaltem de laxatâ illo ævo, ſed & reſumtâ ſubinde ſeveriore diſciplinâ, niſi quidem cum Sirmondo & Harduino dixeris, agi de iis, qui arma privata extra bellum projiciant, h. e. tela vibrent in inſontes, vel cum Ivone, Surio & Binio, agi de deſertoribus in prælio vel bello. Non vacat nunc, in ſenſum Canonis inquirere. Paucis addimus quoſdam autores, qui contra Anabaptiſtas ſeu potius Mennonitas & Socinianos cauſam bellorum & judiciorum capitalium egere. Conferatur Gerhardus ὁ πάνυ de magiſtratu politico §. 293. ſqq. 369. ſqq. & præclariſſimus Theologiæ theticæ & polemicæ Collector Quenſtedius hoc titulo, quæſt. 4. & Scherzerus quoque in Collegio anti-Sociniano diſput. 132. p. 1116. ſqq. edit. ſec. Confer &, ſi placet, Hoornbeckium in Socinianiſmo confutato T. 3. L. 4. p. 444. ſqq. Cloppenburgium in gangrænâ Theol. Anabapt. P. 3. diſp. 12. & Comp. Socin. conf. C. 11. Opp. T. 2. p. 223. ſqq. 444. ſqq. & Bellarminum de laicis C. 13. 14. Addenda ſunt, quæ ad Grotium de J. B. & P. monuit illuſtris quondam Academiæ hujus Cancellarius, Jo. ADAMUS OSIANDER, cui in Grotium ſcribenti neſcio cur omnem planè laudem denegaverit Barbeyracius, cùm Oſiandrinæ eruditionis præcipuum hoc ſit monumentum. Addenda & ſunt, quæ ad argumenta, *ſi nemo eſt vitæ ſuæ Dominus, nemo illam periculis ſummis, quod in bello fit, exponere poteſt*, porrò, *ſi nemo alteri vitam auferre poteſt, quam non dedit, magiſtratus ſupplicia capitalia exercere non poteſt*, regeri poſſunt ex diſciplinis moral. omn. Canzianis §. 1458. ſqq. Imò addenda quoque heic eſſet theologica de bellis religioſis ſive offenſivis & punitivis ſive defenſivis, ſubinde & à Vaſallis, à ſubditis geſtis eorumque moralitate evolutio. Sed nolumus præoccupare, quæ in libro mox edendo, certè ad prelum parato & infra quoque allegando dicemus.

§. VIII.

Digitized by Google

§. VIII.

Poſſemus hîc, ſi vellemus, recenſere doctiſſimorum horum Virorum in evolutâ hâc controverſia merita. Sed docuerit iſta inſpectio. Pauciſſima ſaltem delibabimus & ex eorum obſervationibus ſupplebimus, quæ nondum plena diximus. Eſt unicuique ſeculo ſuus mos, & habent ſua diſciplinæ quævis fata. In noſtro hiſtoria dogmatum, tenebris ferè ſepulta hactenùs ad palatum eruditorum redire cœpit Nemo verò de eâ præclariùs unquam meruit Jo. Gerhardo, Theologo Jenenſi, qui tùm in in locis Theologicis, aureo & vaſto opere, tùm alibi hiſtoriam uniuſcujusque dogmatis pandit, quod & in hoc fecit argumento, Bellarminum multis heic ſuperans paraſangis, ſuccedentibus, non tamen æquis paſſibus, Scherzero in Collegio anti. Soc. p. 1150. ſqq. edit. ſec. & Bebelio T. 2. antiqu. Eccl. ſec. 4. p. 488. 494. Sed ad rem. Supplicia & bella DEus in V. T. injunxit. Sine utriſque cadit Reſpublica, in quam immiſericors eſt, qui miſericors eſt in facinoroſos & agreſſores civitatis pravos. De Gen. 9, 6. Matth. 26, 52. Apoc. 13, 10. infra videbimus. Accedant Gen. 38, 24. 40, 22. Ficulnea ſunt adverſariorum ex Num. 31, 50. Deut. 32, 35. 1. Reg. 5, 3. 6, 7. 1. Chron. 28, 3. Zach. 9, 10. Matt. 5, 22. 38. ſqq. 13, 29. 22, 7. 26, 52. Joh. 8, 11. 14, 27. Rom. 12, 5. 18. 1. Cor. 7, 15. Eph. 6, 12. Apoc. 1, 16. petita argumenta, ficulnea &, quæ contra Luc. 3, 14. Rom. 13, 4. regerunt. Quæ ad Luc. 14, 31. reponunt, ſpecioſiora ſunt. Ante omnia notat hic Anabaptiſtarum hypocriſin Cloppenburgius p. 225. qui, licet abſoluto ſenſu capiant dictum Chriſti: *ne reſiſtatis malo*, domos tamen & fundos ſuos canis non phylacis ſaltem ſed & mordacis muniant excubiis, qui ſc. ſi momorderit aut læſerit aggreſſores pravos, canis quidem ſed non ipſius dominus reſiſtat malo, contra analogiam legis de bove cornupeta, qui ſi noxam feciſſet, vindicata fuerit vel morte Domini negligentia Ex. 21, 28. 29. Sed tranſeat hoc. Credideram, Grotium adverſariorum de alapâ Matth. 5. argumentum ingenioſè retudiſſe. Sed aurem vellicat Oſiander, qui p. 416. alapam injuriam eſſe ſatis atrocem putat, id quod verum eſt ex æſtimio morali noſtræ ætatis. Forſan & de V. T. & ætate Chriſti id dixerimus. Vide 1. Reg. 22, 24. Job. 16, 10. Pſ. 3, 8. Jeſ. 50, 6. Lam. 3, 30. Mich. 5, 14. Matth. 26, 67. Joh. 18, 22. Act. 23, 2. 1. Cor. 4, 11. 2. Cor. 11, 20. & בבא קמא h. e. inſtitutiones juris civilis Judaici, ordine 4. de damnis L. 1. C. 8. §. 6. ubi, quanto veneant pretio colaphus, quanto & alapa, ille ſc. ſiclo, hæc 200. imò 400. drachmis,

ſi manu inverſâ infligatur, determinatum videas. Addit R. Akiba, Iſraëlitarum pauperrimos hîc conſiderandos, ut nobiles, cùm omnes æquè ſint Abrahami, Iſaaci & Jacobi poſteri. Qui latiùs hæc explicata evolvere voluerit, ad hunc Miſnæ textum Conſtantinum Imperatorem adeat. Vide Surenhuſii Miſnam P. 4. f. 74. ſqq. Nec tamen acceſſerim hîc R. Akibæ, ſed ipſi textui Miſnico, qui dicit, taxandam alapam pro ratione perſonæ, cui infligatur. Si enim infligatur Regi, Principi &c. à ſubdito, pœna ſane criminali, imò capitali vindicanda fuerit. Vide Sam. Stryckii diſſ. jurid. de alapâ, quæ in vol. 3. diſſ. n. 6. exſtat. Si Sacerdoti, excommunicatione, quam non tollere queat, niſi ipſe Pontifex, c. 29. C. 17. qu. 4. c. 17. 19. & 26. x. de ſent. excomm. Novi & exemplum hominis ante aliquot luſtra in viciniâ Reutlingæ ex ictu palmæ cervici impacto illicò exſtincti, ubi reum pœnâ primum ordinariâ mactare voluerant juſtitiæ Sacerdotes, ad extraordinariam tamen poſtea dilapſi. Cervix ictu forti, id quod non intenderat reus, fracta erat. Aſt dantur & aliæ alaparum ſpecies, queis nulla fit injuria, nulla ſcripta eſt pœna. Ita datur alapa ſacra, quâ ad militiam Chriſti Eccleſiæ Romanæ Epiſcopi baptizatos confirmant, alapa opificum & Typographorum inauguratoria, alapa medicinalis, alapa militaris, quâ equites, quâ milites olim fuere inaugurati, & alapa civilis, teſtibus olim, ut memoriam facti teſtimonii retinerent, & ſervis in manumiſſionis ſignum impreſſa. Vide du Freſne gloſſarium ad ſcriptores mediæ & infimæ Latinitatis voce *alapa* & *militia*. Ita & diſciplinaris alapa ſine injuriâ infligitur. Imò datur & alapa mimica hiſtrionum, qui alapis inter ſe mutuis certavere olim in ſpectaculis, riſûs copiam populo facturi. De hoc alaparum genere vide ſis Tertullianum C. 23. de ſpectaculis & Cyprianum de eodem argumento. Sunt, qui Arnobium L. 7. contra gentes p. 239. edit. Lugdun. addant. Sed putem, malè ibidem *ſalapittarum* legi, quæ vox nihili nec alapas quoque ſignificare apta eſt, cùm potiùs *ſalpictarum* legendum ſit, uti ad h. l. egregiè Stewechius p. 153. & Dominicus Macer in hierolexico pag. 516. ed. Ven. monuere. Addatur le Moyne ad varia ſacra p. 555. ſqq. Denique datur & alapa luſoria, illi Græcorum ludo uſitata, qui κολλαβισμὸς dicitur, Germanicè *das Blindermauſen*, & quo juxta Pollucem Onomaſtici L. 9. C. 7. occultatâ facie percuſſus interrogabatur, quis ipſum percuſſiſſet? Matth. 26, 67. 68. Quicquid verò de his omnibus alaparum ſpeciebus ſit, nîl impedit, quò minùs cum Grotio dicamus, alapæ hîc meminiſſe tanquàm levis injuriæ Chriſtum ex æſtimio rei phyſico, ſi quidem, quod prorſus exiſtimo, ῥάπισμα hîc ſignificet ictum, qui manu, non baculo imprimitur.

tur. Certè gravior eſt ictus baculi, gravior & eſt colaphus, qui pugno, alapâ, quæ palmâ infligitur Matth. 26, 67. Adjungi obſervationi Grotianæ poſſit obſervatio Auguſtini, qui ſcitè monet, verba Chriſti non tàm de exhibitione operis, quàm de præparatione cordis intelligenda eſſe, ita, ut potiùs novam injuriam ferre, quàm veterem peccaminoſè vindicare debeamus. Latiùs hæc illuſtrat Epiſcopius, cujus nomen neſcio, cur datâ operâ diſſimulet beatus Anteceſſor. Is quippe in reſponſione ad quæſt. 29. ab auditoribus oblatam: *quomodo verba Chriſti* Matth. 5, 39. percutienti te in dextram tuam maxillam, obverte ei & alteram, *conveniant cum illo, quod legitur* Joh. 18, 22. 23. *ubi Chriſtus à ſervo Pontificis percuſſus reſpondit:* ſi malè locutus ſum, teſtare de malo, ſin benè, cur me cædis? reſpondet, egregiè utrumque convenire. Nam 1. jubere quidem Chriſtum, ut percutienti dextram maxillam obvertatur & altera, ſed non jubere, ut illud fiat ſine ullâ aut contradictione aut reprehenſione aut objurgatione ejus, qui iujuriâ percuſſerit. 2. Ex verbo Chriſti objurgatorio non ſequi, quòd alteram maxillam haud obverterit. Sed nimis ingenioſa hæc ſunt. Audiamus reliqua, quæ ſolidiora videntur magis: *Chriſtus eo ipſo, quod ſecus fecit, tanquàm legis ſuæ optimus Interpres ſignificavit, ſe verba legis κατ' ἐπιείκειαν intelligi velle & non ἀποτόμως urgeri. Et ſanè, etiamſi factum hoc Chriſti non exſtaret, ratio ipſa recta cogeret, nos verba legis JEſu Chriſti benignè & non κατὰ τὸ ῥητὸν interpretari. Nam 1. quid ſi percutiens maxillam dextram ſecundò percutere nolit? quid ſi volens ſecundò percutere ſiniſtram nolit ferire, ſed eandem iterum dextram? 2 quid ſi percuſſio unius maxillæ adeò gravis ſit, ut percuſſus præ dolore novæ ferendæ impar ſit? 3. obverſio illa ultronea irritatio videretur, aut invitatio ad novam injuriam & plagam. 4. tùm non licèret declinare vel ſubterfugere novam injuriam contra omnem rationem & contra ipſum Chriſti præceptum, quo perſequentes nos fugere jubemur de civitate in civitatem* Matth. 10, 23. 5. *Ne liceret quidem blando alloquio demulcere ferientem & à novâ injuria divertere, multò minùs reprehendere ſeriò & delicti ſui commonefacere, quin & verbis ad ſeveritatem compoſitis objurgare. Quæ ſanè totidem abſurda eſſe, nemo non videt. Quare dictum ſive præceptum JEſu Chriſti cum ſale accipiendum eſt, hunc in modum: Tantum abeſt, ut permittam vobis obſiſtere, i. e. par pari rependere injurioſo, ut non modò injurias leviores, inprimis eas, quæ cum contemtu aliquo conjunctæ ſunt, vos patienter ferre jubeam, ſed &, quò oſtendatis, animum vos habere ab omni vindictâ & paris injuriæ retaliatione alienum, ut, poſtquàm omnia ad inculpatam veſtri tutelam tùm blandis verbis, tùm ſeriis objurgationibus, tùm fugâ, tùm querelâ adhibuiſtis, & tamen fruſtra fuiſtis, potiùs ad ferendam novam injuriam vos componatis & maxillam*

xillam quaſi alteram τῷ ἀδικοῦντι præbeatis feriendam, quàm acceptam pari injuriâ ac contumeliâ propulſetis &c. &c. Sed quid, ſi cum Photio in Amphilochiis C. 157. ſtatuamus, Chriſtum non objurgâſſe percutientem, quòd percuſſiſſet, ſed quòd percutiendo doctrinam à ſe prædicatam falſam declarâſſet? Vide Wolfii curas in N. T. Tomo ult. p. 748. ſqq. Jam &, quod argumentum pro bello ex Luc. 3, 14. petitum attinet, repenunt Sociniani, Johannem V. T. Doctorem nonoum docuiſſe plenam illam veritatem, quam Chriſtus tradiderit, non enim fuiſſe illum ipſam lucem, ſed teſtatum ſaltem eſſe de luce, minimum in N. T. eſſe majorem Johanne, dixiſſe iſta hunc militibus, ne quidem Judæis, qui à Romanis ſtipendia non ſumſerint, ſed Romanis, indice Theophylacto, non ut ea ſervantes benè ſed ut minùs malè viverent, denique dixiſſe iſta non militibus in bello pugnantibus ſed qui magiſtratuum ſaltem eſſent ad juſſa exequenda in pace miniſtri. Harum objectionum dilucidationem reſervamus conflictui. Vide ſaltem teſtimonia Patrum in theſ. theol. b. Parentis de bello pag. 3. Unicum eſt, quod ad Joh. 8, 11. notamus, exemplum Chriſti, adulteram lapidare nolentis juri magiſtratuum nil præjudicare, uti nec Apoſtolorum Luc. 22, 25. 26. A privatis quippe ad magiſtratus nulla valet conſequentia. Paucis addo, Cyprianum loco ſupra citato de bellis non loqui, uti contextus docet. Quantum autem pretium bella pro patriâ geſta ſecum ferant, ex 1. Joh. 3, 16. judicare eſt. Nec tamen inde, & Clericis militiam permiſſam eſſe elicueris. Sed redeundum vel tandem ad inſtitutum eſt.

§. IX.

Diximus, Eccleſiam & ſummis criminibus olim deſtinâſſe pœnas ſaltem eccleſiaſticas, nec popoſciſſe capitales à magiſtratu. Patet id non ſaltem ex 1. Cor. 6, 9. ſqq. ſed ex iis, quæ prolixiſſimâ operâ deduxit Binghamus orig. eccleſ. L. 16. C. 4. ſqq. Vol. 7. Nolumus, autores heic nominabiles cumulare.

§. X.

Sed nec homicidium olim pœna capitali puniendum Eccleſiæ veteris doctores ſtatuerunt. Interceſſere enim & pro homicidis. Vide Bœhmeri Jus eccleſ. Prot. T. 5. p. 56. & c. 1. ſqq. C. 23. qu. 5. Sanè & in Clericidio dictatur ſaltem pœnitentia c. 2. x. de pœn. Et in homicidio in genere dictæ pœnæ pecuniariæ. Adi eundem Bœhmerum l. c. p. 70. ſqq. Nec Clerici homicidæ capitaliter puniendi erant, utpote à judicio civili libe-

liberati, juxta eundem l. c. p. 72. ſqq. Unde vel tandem Vir hic illuſtris ſcitè prorſus arguit, pœnam capitalem in homicidio non eſſe juris æterni, nec indiſpenſabilitatem illius vindicandam eſſe Clero Pontificio, quod poſterius tamen ajat Thomaſius de jure Principis Evangelici aggratiandi homicidas C. 3. §. 3. Vide l. c. p. 51. 74. Sed nec noſtri Theologi fuere primi, qui exiſtimârunt, in caſu homicidii ratione pœnæ capitalis diſpenſari non poſſe. Confer leges veteres Binghamo recenſitas Orig. eccl. Vol. 7. p. 392. ſqq. & Gen. 4, 10. 9, 6. Lev. 24, 21. Num. 21, 14. 35, 30. ſqq. Deut. 19, 13. 1. Reg. 2, 5. 28. ſqq. Matth 26, 52. Apoc. 6, 10. 13, 10. ex quibus locis patere exiſtimant, quòd lex hæc ſit poſitiva univerſalis in V. T. lata, in N. confirmata. Sed in lege quidem divina poſitivâ ſolus Deus diſpenſaverit, quod in Caino, cùm in paucis prorſus hominibus tùm temporis genus conſiſteret humanum, Gen 4, 15. quod in Davide, Uriæ necem cauſante, factum eſſe exiſtimamus. Nec tamen diffitendum, moveri circa oracula, quæ citavimus, Biblica dubia poſſe, flocci haud pendenda. Dixeris ad Gen. 9, 6. non haberi ibidem præceptum, ſed comminationem, ſed vaticinium, & ſi præceptum ſit, particulare id eſſe Noacho datum, prout ſit illud de non comedendo ſanguine, de pœnâ immedicatè à Deo infligendâ ſermonem eſſe, eâdem, quâ DEus in beſtias animadvertat, rationem &, cur ſanguis homicidæ ſit effundendus, hanc allegari, quòd DEus hominem fecerit ad imaginem ſuam, qui enim in imaginem Imperatoris peccat, in ipſum Imperatorem peccat, quam tamen cùm perdiderit, non hoc eſſe tantum ſcelus morte vindicandum, ſi occidatur. Accedere & hoc, quòd tùm temporis nullus adhuc extiterit magiſtratus civilis & homo princeps, per quem ſupplicium mortis potuerit irrogari homicidæ, innui itaque, fore, ut homines in ſtatu naturali unuſquiſque alterius cædem cæde vindicaturus ſit. Heic verò quæſtionem de jure magiſtratuum eſſe. Porrò non dici: *per hominem effundetur ſanguis ejus*, ſed, *qui ſanguinem hominis per hominem effuderit, effundetur ſanguis ejus.* Denique leges pœnales non eſſe juris naturalis ſed poſitivi ejusque particularis. Neque etiam determinari hîc qualitatem homicidii, quod tamen prorſus neceſſarium ſit, cùm homicidium omne morte puniri haud poſſit. Quin potius locum hunc contra ſupplicium capitale ab homicidis ſumendum, imò & contra bella pugnare. Vetitam eſſe omnibus hominibus humani ſanguinis effuſionem, adeóque & magiſtratui, ad quem æquè pertineat Decalogi illud: *non occîdes*, ac ad quemque privatum. Non repetam, quæ heic à Rechenbergio contra Hannekenium & ab Henrici contra Thomaſium diſputata fuere. Vid. Phil. Lud. Han-

Digitized by Google

Hannekenii & Ad. Rechenbergii diſſ. de jure Principis aggratiandi circa homicidium, Lipſiæ A. 1712. 4. junctim promulgatas, & Jo. Dan. Henrici homicidium doloſum ſupra aggratiandi jus poſitum Jen. 1708. Adde Röhrenſeei diſp. de juris aggratiandi limitibus. Non inculcabo, legum præcepta ab Hebræis per futurum exprimi. Scilicet indifferens eſt futurum ad præceptum & eventum ſignificandum. Non dicam, ejusmodi vaticinium non ſemper impleri. Sufficiat probabilis præſumtio utplurimùm eventu vera. Id ſaltem moneo, Gen. 9, 6. poſt verba *per hominem*, non poſſe poni comma, cùm voci האדם ſubjaceat accentus diſtinctivus major Sakephkaton, voci verò באדם diſtinctivus minor Tiphcha. Vide Gerhardum de mag. pol. §. 40. & Dachſelii Biblia Hebraica accentuata p. 142. 143. Juvat heic, adjicere verba ill. Viri in med. de jure reformandi p. 20. 21. *Fateor, me loco* Gen. 9, 6. *multum tribuere. Dic enim, tunc politiam nondum obtinuiſſe, per conſequens hanc non eſſe legem politicam Magiſtratibus latam, & feres hoc reſponſum: ſufficere, Deum voluiſſe hoc mali ſecuturum eſſe homicidam, ut viciſſim ſanguis ipſius effunderetur, voluit enim tunc id mali irrogari ab aliis hominibus, vel à proximo quoque, hodie, poſtquam civitates ſunt conſtitutæ, non niſi publicâ magiſtratûs auctoritate irrogandum, eadem enim jura imperans jam exercet hisce in caſibus, quæ ſinguli in ſtatu naturæ, & in ſtatu familiarum ſegregum patresfamilias exercere poterant. Dic, ſaltem indicari dicto in loco futurum eventum, quo ſingulari DEI providentiâ futurum ſit, ut homicidæ ejusmodi rarò morte naturali moriantur. Quicquid enim mali ita homicidæ contingit, id Deo, ſupremo rerum Domino ita diſponente, contingit, contingit etiam ob antecedens delictum homicidii, aec dubitaverim, contingere etiam eo fine, ut homines inde à committendis homicidiis deterreantur, quæ ſi conjungantur, efficient requiſita eſſentialia omnium pœnarum, ut vix negari poſſit, Deum voluiſſe, hanc eſſe pœnam homicidarum, ut viciſſim occidantur in ſtatu naturæ à proximo quoque, in ſtatu civili verò non niſi ab Imperante inferendam. Neque ergo opus hic erit lege poſitivâ univerſali, cum naturalis hæc ſit lex, pravâ conſuetudine olim oblíterata, atque ita olim à Deo repetita, uti rectiſſime Grotium exiſtimare arbitror. Aut enim voluit DEus, homicidas doloſos occidi ab hominibus, aut non? Si prius, ergo hæc eſt ipſius voluntas, hæc lex, ut occidantur, ſi non, ergò aut voluit impune probos ab improbis vexari, occidi, nullum extare remedium, quo ſuæ ſecuritati conſulere queant homines, aut aliud dedit remedium, quo finem ſuum conſequi, ſeque tutos ab ejusmodi hominibus præſtare poſſint. Vix autem melius finique Reipublicæ conſequendo aptius deprehendes, quàm hoc, ut mors morte compenſetur, ut jus talionis exerceatur, ut is è medio tollatur, qui voluntatem*

Digitized by Google

luntatem atque poteſtatem aliis nocendi, imò mortem inferendi habet. Uno verbo noſtram expediemus ſententiam. Pœna capitalis homicidii indiſpenſabilis eſt ex jure naturæ, ſi ſalus reipublicæ ita poſcat, quod judicare hic & nunc eſt ſapientis Principis, & juris ſui gnari. Eadem ferè mens eſt cel. Canzii noſtratis in diſc. mor. omn. §. 1460. Video, non ſatis determinari hic vulgo quæſtionis ſtatum. Non datur ſaltem homicidium caſuale, culpoſum, doloſum, ſed & hujus infiniti dantur gradus, queis vel dolus imminuitur vel exaſperatur. Datur enim vel dolus indirectus vel directus. Ille e. g. in homicidio in ebrietate, in iræ præcipitantiâ &c. perpetrato conſpicitur, & infinitos gradus habet. Hic præmeditationem & proæreſin vel majorem vel minorem requirit. Pari hæc paſſu non ambulant. Pœna verò capitis nec magis nec minus recipit. Porrò dantur homines, quorum vita reipublicæ valdè utilis, forſan & neceſſaria eſt, quorum exſtant in illam præſtantia magis vel magis merita, & quæ ejusmodi ſunt. Hos tollere, ſi id cum damno publico conjunctum ſit, neſcio num vel quî conſpiret cum regulâ nullius ferè exceptionis, quòd ſalus publica ſuprema lex ſit. Illuſtrari hæc poſſint ex diſſertatione Schrœteri patrocinium homicidarum exhibente Jenæ A. 1667. edita & A. 1715. recuſa, itemque ex Seldeno de J. N. & G. juxta diſcipl. Ebr. L. 4. C. 1. p. 481. Quod pollutionem terræ per ſanguinem fuſum, pœnâ capitali haud vindicatum factam concernit, vel ceremonialis illa vel metaphorica ſaltem eſt. Vide diſſ. noſtram de non appropinquando ad carnem carnis p. 8. Quicquid hujus ſit, certum eſt, Deum à magiſtratibus, pœnas à populis ſumturum, qui flagitia punienda, uti par eſt, haud puniverint. Quæ ad Matth. 26, 52. ait Grotius, ingenioſa magis, quàm ſolida ſunt. Indefinitè loquitur Chriſtus & loquitur de eo, cujus fidem faciat experientia. Solet autem magiſtratus pœnam capitis ab homicidis ſumere. De Apoc. 13, 10. aliter pronunciandum videri poſſit. De bello beſtiæ & Draconis in ſanctos quæſtio eſt. Patientia hîc & fides ſanctorum, opus eſt ut triumphet, cùm Deus ipſe juxta h. l. ex jure talionis pœnas ab illis ſumturus ſit. Vide gloſſam noſtram ad h. l.

§. XI.

Antequam ad alia tranſeamus, dicendum aliquid eſt ad Luc. 22, 36. ex quo loco Grotius ſupra contendit, inceſſiſſe Apoſtolos armatos, & quidem ex mandato Chriſti, non quidem ad alios offendendos, ſed propriæ defenſionis cauſa. Non exiſtimârim, ſententiam Chriſti acu Grotium tetigiſſe. Certum eſt, Salvatorem non juſſiſſe Apoſtolos, arma ut ſume-

Digitized by Google

ſumerent. Si enim juſſiſſet hoc, juſſiſſet, ut in rerum præſentiâ defenſionis ſuæ cauſa gladios ſtringerent, quod noluit. Itaque ergò ſignificare voluit ſaltem, illud inſtare perſecutionum tempus, quo aliâs etiam venditâ veſte emantur gladii. Hinc, cùm perperam verba Salvatoris cepiſſet Petrus, Malchoque auriculam gladio, non ſanè cultro, quo recens comeſtum agnum paſchalem mactâſſe fingitur, amputâſſet, reprehenſus fuit à Chriſto fuiſſe juſſusque, ut in vaginam gladium reconderet, qui quippe non illi, privato homini, ſed Magiſtratui ad necandos gladio, qui illo malè uterentur, competat. Hæc explicatio ſanè omnium, quæ dari poſſunt, facillima eſt. Videri poſſunt, quæ in hunc locum ſcripſere ex Patribus Ambroſius, Cyrillus Al. Auguſtinus, Chryſoſtomus, Gregorius M Theophylactus, ex recentioribus Eraſmus, Gerhardus, Voſſius, Dorſcheus, Müllerus, Maldonatus, Salmero, & ex noviſſimis Fechtius in diſp. de Petro gladio accincto, beatus Parens in diſſ. de defenſione ſui privatâ p. 8. 9. Alethæus im 52. Verſuch, Ruſius in Harmoniâ T. 3. p. 789. ſqq. & Oederus in centuriâ conjecturarum p. 17. ſqq. cujus licet alioquin ingenium & eruditionem exegeticam plurimùm ſuſpiciamus, explicationi, quâ ſtatuit, hoc dixiſſe Salvatorem, quòd prædicatione Evangelii hoſtes quaſi & gladios ſibi emturi ſint diſcipuli, ſie würden ſich gleichſam Feinde und Schwerder wider ſich kauffen, calculum adjicere minùs valemus. Aſt pergamus in inſtituto.

§. XII.

Diximus &, tùm Eccleſiam ſanguinem haud ſitire, quàm aſylum præbet facinoroſis, homicidis maximè. Cùm Deus in Vet. Teſt. conſtituiſſet ערי מקלט, civitates refugii homicidis caſualibus, ne גאל vindex ſanguinis illos cæderet, ſenſim ſenſimque contigit inter Chriſtianos, ut ad imitationem gentilium templa & loca ſacra conſtituerint aſyla, quæ impedirent magiſtratûs politici in crimina vindictam In latum, longum & profundum hic diſſerendo poſſemus excurrere, niſi limites diſſertationis modicæ manum retraherent. Paucis itaque nos expedimus. Jam temporibus Conſtantini M. hoc aſylorum jus templis datum perhibent autores, licet primæ hanc in rem leges in Cod. Theodoſ. L. 1. tit. 45. & Juſtinianæo L. 1. tit. 12. inveniantur. Non tamen primùm niſi innocentibus vel oppreſſis vel quorum dubia admodum cauſa erat, patebant aſyla hæc, excludebantur debitores publici, Judæi, hæretici, apoſtatæ, homicidæ, adulteri, virginum raptores, &c. & qui in ipsâ eccleſiâ crimina patrâſſent ſua. Sed horrendum in abuſum poſtea aſyla traxere Pontifices, omni-

Digitized by Google

omnibus facinoroſis, ſi fures nocturnos, ſi latrones viæ regiæ exceperis, faventes. Vide de immunitate Eccleſiarum Decretales, itemque c. 5. 6. diſt. 87. c. 8. ſqq. C. 17. qu. 4. c. 3. C. 36. qu. 10. licet ſubinde certæ facinoroſorum ſpecies excipiantur, quod tamen in praxi Romanâ non univerſaliter obtinet. Fundatur iſtud jus aſyli in fictitia Eccleſiarum interna ſanctitate, quæ tamen in extrinſeca ſaltem denominatione conſiſtit. Vide Engelbrechti diſſ. de injuſtâ aſylorum immun. Eccl. ad crimina doloſa extenſione, Bœhmerum in J. E. P. L. 3. tit. 49. & autores à Fabricio in Bibliogr. antiqu. C. 9. p. 307. citatos. Jam verò, ſi facinoroſi, ſi homicidæ aſyli fruantur jure, nec extrahi ex locis queant ſacris, niſi promiſsâ vitæ veniâ, num hoc eſt, ſanguinem non ſitire, cùm potius ſit facere, ut ſanguis impunè effundatur & ſufflaminetur contra Reipublicæ ſalutem juſtitiæ curſus?

§. XIII.

Succedit, ut Eccleſia ſanguinem haud ſitire videatur, quòd pro degradatis vel hæreticis, brachio ſeculari ad pœnam traditis intercedit, ne ſupplicio afficiantur capitali. Vide conſtit. Pontificis Innocentii III. c. 27. x. de V. S. Hinc & Clericis, ſi in foro criminali laicos accuſent, proteſtandum eſt, ſe ad pœnam ſanguinis non intendere c. 2. de homicidio in 6. Nec in cauſâ capitali de ipſo crimine ſed ſaltem de indiciis teſtimonium ferre illis fas eſt c. 19. §. 1. ad ult. x. de homicid. vol. vel caſ. Obſervamus, intercellionem, cujus formulam exhibet Marcſius ad Cucchi inſtitutiones juris Canonici p. 236. factam quoque eſſe, cùm Jo. Huſſus à Concilio Conſtantienſi condemnatus brachio ſeculari traderetur. Ita enim Ulricus Reichenthal in hiſtoriâ hujus Concilii: *Da nun das vollbracht was, da gaben ſie ein Urtheil über ihn alſo, daß er ein Käzer wäre und ein unſtraffbar unweiſiger Mann ſeiner Boßheit abzuſteben. Und empfahlen ihn den weltlichen Rechten, und bathen unſern Herrn den König und das weltliche Recht*, DASS MAN IHN NICHT TöDTEN SOLLT *und ihn ſonſt behielt und ihm einen ewigen Kerker gebe.* Vide von der Hardt T. 4. Conc. Conſt. f. 449. Mirum huic vel illi videri poſſit, Imp. Sigiſmundum, qui ſalvum conductum, de quo vide, quæ in jure Eccleſiaſtico Proteſtantium Germanico p. 124. ſqq. ſcripſimus, quæ & poſt Kœnigium ſept. Caſ. Conſc. p. 105. Glafejumque ſcripſit Höberlinus, Huſſo dederat, cùm Concilium pro ipſo intercesſiſſet, intercellioni non dediſſe locum. Sed dare non poterat. Excommunicationi ſubjacent, qui locum dant interceſſioni fictæ, magiſtratus. Vide Limborchium Hiſtor. inquiſ. L. 4. C.

 42.

42. f. 382. qui tamen & C. 40. f. 365. 366. obſervat, Paulum IV. & Pium V. conceſſiſſe Inquiſitoribus ipſis & tribunalibus eccleſiaſticis, ſententiam dicere ſanguinis. Addatur Thomaſius ad Lancellottum p. 271. 272. 1930. ſqq.

§. XIV.

Jam & ſeculares Judices cauſas, ubi agitur de ſanguinis effuſione & de pœnâ corporali tractatur, in Eccleſiis vel illarum, cœmeteriis agere ſub anathematis interminatione prohibentur. Ita quippe Lucius III. c. 5. x. de immun. Eccl. *Cùm Eccleſia Dei ſecundum Evangelicam veritatem domus Orationis eſſe debeat, non ſpelunca latronum aut ſanguinis forum, ſeculares judices cauſas, ubi de ſanguinis effuſione & corporali pœnâ agitur, in Eccleſiis vel cœmeteriis agitare ſub interminatione anathematis prohibemus. Abſurdum enim eſt & crudele, ibi judicium ſanguinis exerceri, ubi eſt tutela refugii conſtituta.* Sed hæc quidem ratio falſa eſt. Contra decorum hoc pugnat & ex eodem manat principio, quòd *Eccleſia ſanguinem non ſitiat.*

§. XV.

Id verò prorſus ridiculum eſt, ex eodem elicere, quòd Clericis non liceat, Medicinæ & Chirurgiæ operam dare vel vacare. Scilicet Alexander III. & Honorius III. conſtituerunt, ne religioſæ perſonæ ad audiendam phyſicam, quâ voce maximè Anatomica indigitatur, exeant è clauſtris. Et primus quidem contravenientibus hanc dictavit pœnam, ut *reverſi in choro, menſa, capitulo & cæteris ultimi fratrum exiſtant & totius ſpem promotionis amittant.* Alter verò illos voluit ipſo facto excommunicatos, legemque ad omnes extendit Clericos c. 3. 10. x. ne Clerici vel Monachi. Eodem tit. c. 9. exſtat: *Nec ullam Chirurgiæ artem Subdiaconus, Diaconus, vel Sacerdos exerceat, quæ aduſtionem vel inciſionem inducit.* Veniam tamen nihilominus dandam Clerico, qui mulierem à gutturis tumore liberaturus, factâ inciſione, mortem intulerit, ſi cauſâ pietatis id fecerit, & aliâs Chirurgiæ peritus ſit, monuit Innocentius III. c. 19. x. de homic. vol. vel caſ. Confer hîc Thomaſſinum in vet. & novâ Eccleſiæ diſc. T. 2. f. 227. ſqq. Quæſiverit fortean quis, num ad rerum noſtrarum iſta quadrent præſentiam? Sed noli, temerè hæc & gratis applicari.

§. XVI.

Profanari & templa fuſione ſanguinis conſtat ex eodem axiomate. Unde

Digitized by Google

Unde & conſecranda iterum vel reconcilianda ſunt. c. 19. 20. de conſecr. diſt. 1. c. 4. 7. x. de conſecr. Ritus hujus reconciliationis deſcribitur in Pontificali Romano P. 2. tit. de Eccleſ. & cœmeter. reconciliatione f. 474. ſqq. Vide Bœhmerum in J. E. P. L. 3. tit. 40. §. 49.

§. XVII.

Denique, quòd ſanguinis fuſionem horret Eccleſia, horret & arma, queis illa fit. Noluit certè Theodoſius M. ut quis cum armis Eccleſias ingrederetur ſuoque ipſe præivit exemplo, gladio & diademate foris relictis, cùm Eccleſias ingrederetur. Vide Codices Theodoſianum & Juſtinianæum, tit. de his, qui ad Eccleſias confugiunt. Evanuit hodie ſeverior hæc diſciplina, niſi quòd ad ſacramenta acceſſuris non licet eſſe gladio præcinctis. Decorum eccleſiaſticum hoc poſcit. Vide Concil. Salegunſt. c. 8. & Capitul. Caroli M. L. 7. c. 202. Calvœrii Rituale eccleſiaſticum P. 1. p. 690. ſqq. de communicantibus palliatis & gladiatis, Chriſt. Tob. Wideburgii diſſ. de gladio in ſacramentorum reverentiam deponendo, & Ludewigii diſſ. de Clerico ſucceſſ. feudorum exule p. 9.

§. XVIII.

Jam verò, ſi Eccleſia ſanguinem non ſitit, quî fit quæſo, ut tanto opere in hæreticos ſæviat, atque tribunal inquiſitionis tanto cum fervore ipſorum ſitiat ſanguinem? Diximus de prolixiſſimo argumento ſententiam in libro, qui ſub manibus ſudat & Lucinam exſpectat, *den Academiſchen Reden über das Kirchen-Recht.* Unicum argumentum pro hæreticis ſine miſericordiâ occîdendis tangimus. Lupi, canes rabidi, fures, latrones illi ſunt ſtylo Chriſti & Apoſtolico. Cur itaque in illos non graſſetur gladius & ignis, cur non deſtinentur ipſis furca & quævis tormentorum genera? Solvit poſt alios argumentum, quod plebem occupare poſſet, ven. Moshemius, de pœnis hæreticorum adverſus Javorskium diſputans. Nervus reſponſionis hùc redit, falſam eſſe conſequentiam, quæ ab eo, quod juſtum ſit contra beſtias verè tales, fiat contra beſtias metaphoricas, vel eos, qui ratione cujuſdam tertii cum beſtiis comparentur. Sic Herodem dici vulpem Luc. 13, 32. Apoſtolos ſerpentes, columbas, oves Matth. 10, 16. Joh. 10. Benjaminem & Judæos lupos Gen. 49, 27. Matth. 10, 16. Reges in genere in ſacris literis ſub ſchemate beſtiarum apud Jeremiam 4, 7. 49, 19. Danielem 7. 8. 2. Tim. 4, 17. Apoc. 5, 6. 6, 1. ſqq. &c. &c. venire. Ad oculum hinc apparere, quòd abſurdum ſit, occîdere quemquam ex eo capite, quòd cum beſtiâ comparetur.

Digitized by Google

retur. Multos vivere belluarum more, qui tamen eapropter ſupplicium capitale non mereantur. Diducere hæc ſummâ cum eloquentiâ Virum celeberrimum videas in ſyntagmate diſſertat. p. 468. ſqq. Si quid eſt ſolidè refutare & ſilentium diſputanti imponere, hoc ſanè eſt. De inquiſitione, qui ſcripſere, autores conglomeravit Fabricius in luce Evangelii propagatâ p. 569. ſqq. Non poſſum, quin heic repetam, quæ hanc in rem in Diario literario Hagienſi ex tabulâ Paparum Romanorum Gallicâ extracta legi: *Sous le regne de Philippe III. deux Cordeliers Eſpagnols condamnés au feu pour avoir prêché publiquement la Religion Proteſtante louoient Dieu en allant au ſupplice de ce qu'il les avoit jugés dignes de ſceller de leur ſang la verité de l'Evangile. Le Roy, qui les ouït, ne pût s'empêcher de dire:* Voilà des hommes bien malheureux d'être punis pour une choſe, dont ils ſont perſuadés. *Cela fut raporté au S. Office, qui s'en trouva fort ſcandaliſé, & qui par grand menagement voulut bien ſe contenter d'une paléte de ſang qu'on tireroit au Roi & qui ſeroit brûlée par la main du Bourreau.* Quod ipſum latiùs relatum exſtat dans les memoires de Comte de Rouſſi. Vide Journal literaire T. 5. P. 2. p. 288. 289. Jam quid eſt, ſitire ſanguinem, ſi hoc non eſt? De expeditionibus cruciatis adverſus infideles, Albigenſes, Waldenſes &c. videantur autores à Fabricio l. c. p. 518. ſqq. citati. Si ſanguinem horret Eccleſia, cur fundit, cur jubet fundi? Cur expeditiones bellicas, cur bella punitiva in infideles & hæreticos imperat, cur Ordines ſacros militares inſtituit, de quibus idem Fabricius l. c. p. 540. ſqq. & in Bibliogr. antiqu. p. 476. autores dat? Aſt & Epiſcopos ſi militantes, ſi judicia exercentes criminalia conſpexerimus, non arbitrabimur amplius, Eccleſiam tantoperè à ſanguine abhorrere. Certè poteſtatem judiciorum criminalium agendorum ipſis dat Pontifex, ſi per alios id exerceant, quod & Principes faciunt ſeculares. c. 3. ne clerici vel monachi in 6. Res mira. Si ſanguinem ſitire, ſi fundere nefas eſt Clerico ut cauſæ phyſicæ, nefas etiam fuerit ut morali per ſubſtitutum agenti. Forte nimis eſt, quo heic utitur Cragius, ſimile, referente Ludewigio in diſſ. de Clerico ſucceſſionis in feuda ſecularia exule p. 7. ſed demonſtrativum tamen, ubi ait ille, *perinde hoc eſſe, ac ſi quis furem excuſet, quòd non ipſe, ſed ejus ſubſtitutus ex ejus mandato, conſilio & ope furtum fecerit. Et ſanè in jure, qui per ſe facere non poteſt*, ita porrò idem, *per alium poſſe non videtur*, &, *quod principali, prohibitum eſt & ejus ſubſtituto.* Aſt ſolvat abſtractio nodum. Epiſcopi non quà tales, ſed quà Principes, at verò ſecularis negotii hic titulus eſt, judicia criminalia agunt, ea quippe ſecularia poſſidentes feuda, queis merum imperium adjacet, quicquid etiam reclamet jus Allemannicum

mannicum feudale C. 1. §. 4. & jus Saxonicum feud. C. 2. verbis: *Pfaffen die ſullent alle Lehen-Rechts darben.* Vide Thomaſſinum l. c. f. 228. & Bœhmerum in J. E. P. L. 3. tit. 1. §. 62. ſqq. & T. 5. p. 63. ſqq. Scilicet, cùm & militant illi, non ut Epiſcopi, ſed ut Principes militant. Scripſit Caſp. Zieglerus, JCtus Wittebergenſis σιδηρόξυλον eccleſiaſticum ſive Epiſcopum militem in veteri Eccleſiâ viſum, Wittebergæ A. 1718. typis redditum, qui tantiſper conferri hîc poſſit. Poterat hiſtoriam Epiſcoporum militum ampliorem & indicem quoque dare Epiſcoporum, qui in præliis occubuere. Conſtat hoc de Geroldo, Epiſcopo Moguntino, in quem ita Saxones, quos adortus eſt:

Biſchoff Gerold focht mit dem Schwerd,
Durchs Schwerd kam er auch ab der Erd,
Drum ihm viel nützer gweſen wär,
Er wär gen Chor gangen, dann ins Heer.

Vide Gerhardum in confeſſ. cath. f. 857. ſqq. Thummium de bello p. 25. Conſtat &, Julium II. Pontificem Romanum in bellum contra Maximilianum I. & ipſius confœderatos, maximè Ludovicum XII. Galliæ Regem abiiſſe, clavi Petrina in Tiberim jactâ his verbis: *Quia clavis S. Petri amplius nil juvat, valeat gladius S. Pauli.* Vide Heideggeri hiſtoriam Papatûs §. 149. Conſtat denique, Ulricum Zwinglium in prælio Cappellenſi armatum cecidiſſe. Vide Hoſpiniani hiſtor. ſacram. P. 2. f. 124. b. ſqq. Maſſon. anat. univ. triumph. P. 4. C. 38. f. 317. Lœſcheri auſsführ. hiſt. motuum zwiſchen den Evangeliſch-Lutheriſchen und Reformirten C. 2. §. 19. p. 91. ſqq. denique Hottingeri Hiſtorie der Reformation in der Eydgenoſsſchafft T. 1. p. 580. ſqq. Scilicet adjungi Ziegleroheic poſſit du Freſne in gloſſario ad ſcriptores mediæ & infimæ Latinitatis, titulo *de hoſte & exercitu Epiſcoporum*, Ludewigius in diſſ. de Clerico exule ſucceſſionis in feuda & Principatus S. R. I. C. 2. J. H. Bœhmerus in J. E. P. L. 3. tit. 1. §. 62. & C. A. Bœhmerus diſſ. de jure Clericorum militari. Jam &, ſi abhorret à ſanguine Eccleſia, cur milites inaugurârunt olim Epiſcopi, cur & benedicunt hodie vexillis & armis? Vide du Freſne l. c. voce *militia.* Novimus, quid ad hæc omnia dicat Chriſtus, quid Paulus. Luc. 22, 26. 2. Cor. 10, 4. 1. Tim. 3, 3. Novimus titulos juris Canonici de Clericis pugnantibus, de Clerico venatore & percuſſore, de exceſſibus Prælatorum. Vide beati Parentis diſſert. de bello p. 6. ſqq. Plura heic ſunt, quæ, ſi praxin ſpectes, inter obſoleta ferè referenda putaverimus. Mutantur tempora, & leges vel conſuetudines ſunt ambulatoriæ.

Nil

Nil verò attentione heic dignius eſt, quàm conſtitutio Bonifacii VIII. de majoritate & obedientia L. 1. tit. 8. c. 1. extravag. comm. Damus verba, ut pateat & principiorum & rationum præſtantia. *In Petri ejusque ſucceſſoris poteſtate duos eſſe gladios, ſpiritalem videlicet & temporalem, Evangelicis dictis inſtruimur. Nam dicentibus Apoſtolis*: ecce duo gladii hîc, *in Eccleſiâ ſcilicet, cùm Apoſtoli loquerentur, non reſpondit Dominus, nimis eſſe, ſed* ſatis. *Certè, qui in poteſtate Petri temporalem gladium eſſe negat, malè verbum attendit Domini proferentis*: converte gladium tuum in vaginam. *Uterque ergò eſt in poteſtate Eccleſiæ, ſpiritalis ſcilicet gladius & materialis. Sed is quidem pro Eccleſiâ, ille verò ab Eccleſiâ exercendus. Ille Sacerdotis, is manu Regum & militum, ſed ad nutum & patientiam Sacerdotis. Oportet autem gladium eſſe ſub gladio, & temporalem autoritatem ſpiritali ſubjici poteſtati. Nam, cùm dicat Apoſtolus*: Non eſt poteſtas niſi à Deo, quæ autem ſunt, à Deo ordinata ſunt, *non autem ordinata eſſent, niſi gladius eſſet ſub gladio & tanquam inferior reduceretur per alium in ſuprema.* Specimem hoc eſto infallibilitatis Pontificiæ in interpretandis ſacris literis, quas hîc citat Bonifacius VIII. ut Judæi in Talmude, Innocentium III. heic ſecutus c. 6. x. h. t. niſi quòd illa de duobus gladiis adjecerit, qui ipſi tantoperè arriſere, ut in Jubilæo à ſe A. 1300. inſtituto unâ die in Pontificalibus, alterâ in Imperialibus apparuerit, gladioſque duos nudatos ante ſe deferre juſſerit, altâ intonans voce: *Ecce duo gladii hîc.* Vide Kranzium Saxoniæ L. VIII. C. 36. Ita & Baldus, probaturus, Papam feudorum ſecularium capacem eſſe T. 2. Conſ. 275. n. 8. *Dum quis eſt Papa, eſt miles cæli, habet utrumque gladium, ipſius eſt terra & plenitudo ejus, ergò non deſinit eſſe miles ſeculi.* Mirum, quî & verba Rom. 13, 1. ſqq. ex quibus & Clericos jure divino Magiſtratui ſubjectos eſſe demonſtramus, torqueantur. Invertitur quippe argumentum diciturque, duplicem eſſe magiſtratum & duplicem etiam gladium. Illi quemque ſubjectum eſſe debere, qui in ipſum poteſtatem habeat. Sed Clericos nonniſi magiſtratui & gladio eccleſiaſtico ſubjectos eſſe, gladium verò temporalem ſpirituali, quia Jer. 1, 10. dicatur: *Ego conſtitui te ſuper gentes & regna, ut evellas & diſſipes, ædifices & plantes.* c. 6. x. de maj. & ob. Itaque ergò, cùm gladius, qui ſanguinem poſcit, ad nutum & patientiam Sacerdotis exercendus ſit, à ſanguine quî abhorrere dici poſſit Eccleſia, haud pervidetur. Sed & flagellationes illa poſcit & voluntarias & imponit quoque, utrasque pœnales, pœnas temporales peccatis remiſſis debitas abſterſuras. Tanto hæ dorſum ſauciant, dilaniant & ſulcant opere, ut ferè ad talos ſanguis defluat. Hunc ſanguinem ſcilicet Eccleſia non ſitit. Ita Mareſius ad

Cucchum

Digitized by Google

Cucchum p. 259. *Mirum eſt, Pontificios Clericos tantopere cavere, ut ſuæ pœnæ procedant citra ſanguinem, cùm tamen flagellantes & ii, quibus durior imponitur diſciplina à* Miſerere *uſque ad* vitulos, *diſtringant ſibi ſcapulam uſque ad ſanguinem.* Sed alius eſt ſanguis criminalis, alius diſciplinaris & pœnitentialis. Hunc quidem, ſed illum Eccleſia non ſitit. Aſt flagellationes voluntarias ſunt ex ipſis Romanenſibus, qui vituperent. Conſtat eruditis hoc de argumento lis inter Boileauium & Thierſium decertata. Nota eſt & Flagellantium ſecta Sec. 13. nata, de quâ pec. comment. dedit Schöttgenius, & contra quam datâ operâ Jo. Gerſon ſcripſit. Qui hiſtoriam flagellationum, qui autores hoc de argumento agentes noſſe voluerit, adeat Fabricii Bibliographiam antiquariam C. 11. §. 32. p. 411. ſqq. & addat Bœhmeri J. E. P. L. 5. tit. 38. §. 10. ſqq. p. 780. ſqq.

DISSERTATIO
DE
NUNDINATIONIBUS OFFICIORUM ECCLESIASTICORUM.

PRÆFATIO.

De nundinationibus (*a*) officiorum eccleſiaſticorum earumque variis ſpeciebus, turpitudine & vitio, involucris, palliis & larvis evolvendis & detrahendis, repagulis denique & pœnis conſtitutum nobis eſt, ſub folle hic diſſerere. Digna, ita opinamur, & neceſſaria argumenti tractatio eſt, partim, quòd ex Theologis Proteſtantibus datâ operâ excuſſere illud pauci, ex noſtris ſaltem Mauritius (*b*) & Osiander (*c*), ex Reformatis Voetius (*d*), licet ex

(*a*) Eadem vox jam olim obtinuit ſub voce χειροτονεῖαι. Vide epiſt. Alexandri Alexandrini apud Theodoretum in hiſt. eccl. L. I. C. 4.

(*b*) Caſpar Mauritius, Theologus Roſtochienſis edidit de ſimoniâ exercitationem ſecularem Roſtochii A. 1655.

Digitized by Google

ex Pontificiis Moraliſtis, Caſuiſtis & Canoniſtis (*e*), JCtisque Proteſtantibus (*f*) dari hic autorum phalanx poſſit, partim, quòd labes hæc Eccleſias non ſaltem Pontificias (*g*), ſed & noſtras paſſim inundavit. Turbæ quippe ſpirituales ſuſcitandæ in pravorum animis ſunt, niſi quidem deſperata illorum cura ſit, utpote qui honeſtatem omnem, non dicam pietatem & religionem, prorſus ejuraverint, monendi alii, ne in idem vitii genus ab affectu ſceleſto patiantur ſe pertrahi, omnium verò inſtillanda mentibus eſt abominatio criminis longè turpiſſimi, quod horrere debebant perſonæ & eccleſiaſticæ & ſeculares, cùm in divinis oculis ſit ſummè damnabile, & ſummum præbeat honeſtis quibuscunque offendiculum, ipſiusque religionis exiſtimatio & honor patiatur hic plurimùm. Scribenda DEUS beet!

(*c*) In Theologiâ Caſuali P. VI. C. 2. p. 40. ſqq.
(*d*) In ſelectis diſputationibus theologicis P. IV. p. 515. ſqq.
(*e*) Laudari heic videas Raymundum de Penna forti, Redoanum, Ugolinum, Bonacinam, Franciſcum de Victoria, Caraffam, Giballinum, Azpilcuetam, Ancillonium, Thomaſſinum, Morellum, Eſpenium, Cienfuegos &c. &c.
(*f*) Eminent inter hos Zieglerus de Epiſcopis L. II. C. 5. Hahnius de crimine ambitûs eccleſiaſtici, ſive de Simoniâ, Amthor in diſſ. de crimine Simoniæ ejusque larvâ politicâ, Wæchtlerus de crimine ſimoniæ, repetundarum & ambitùs & de reſiduis, Thomaſius ad Lancellottum p. 1809. ſqq. Bœhmerus in jure eccleſ. Proteſt. L. V. tit. 3. & Pertſchius in commentatione juris eccleſiaſtici de crimine Simoniæ ejusque involucris.
(*g*) Velim, conferas hìc gravamina rationis Germanicæ adverſus ſedem Romanam, taxam Cancellariæ Romanæ, Launojum de traditione Eccleſiæ Romanæ circa ſimoniam Pariſ. 1675. 8. Operum T. II. P. 2. f. 451. ſqq. & anteceſſoris mei Jægeri diſſ. de ſimoniâ curiæ Romanæ.

DEFINITIO.

NUNDINATIO OFFICIORUM ECCLESIASTICORUM (*a*) EST CONVENTIO EXPRESSA (*b*) VEL TACITA (*c*), QUA ILLA VEL PROMITTUNTUR, (*d*) VEL

(*d*) VEL CONFERUNTUR (*e*), VEL CONFIRMANTUR, VEL RESTITUUNTUR (*f*) PROPTER PECUNIAM VEL PRETIUM (*g*) PROMISSUM VEL DATUM, VEL PROPTER COMMODA, OBSEQUIA ET SERVITIA PRÆSTITA, PROMISSA VEL PRÆSTANDA (*h*) SIVE IPSIS VOCANTIBUS, SIVE ILLIS, QUI EORUM UTUNTUR SUFFRAGIO, FACTA INTER VOCANTEM VEL EIUS MINISTROS (*i*) ET INTER VOCANDUM VEL EUM, QUI CAUSAM EIUS AGIT (*k*), ACTIO TURPISSIMA (*l*) NULLIS EXCUSATIONIBUS (*m*) ET INVOLUCRIS PALLIANDA (*n*), REPAGULIS (*o*) ET POENIS (*p*) EXSTANTISSIMIS COERCENDA.

(*a*) Noli mirari, lector, quòd à voce Simoniæ hìc abſtrahamus, quam Canoniſtæ dicunt eſſe ſtudioſam voluntatem emendi vel vendendi aliquid ſpirituale vel ſpirituali annexum, atque à facto Simonis Magi, quod Act. 8. recenſetur, derivant. Nolumus quippe litigare de voce. Tota quæſtio ſcilicet hùc redit, num nundinatio officiorum eccleſiaſticorum dici ſimonia poſſit ob affinitatem quandam, quam cum facto Simonis Magi habet. Nemo ſomniavit unquam, hoc cum illâ ex toto convenire. Sed nec affinitatem eſt, qui inficietur vel inficiari ſaltem poſſit. Quemadmodum enim Simon Magus facultatem dona Spiritûs S. extraordinaria & miraculoſa conferendi à Petro & Johanne, Apoſtolis emere voluit, ita, qui cum Simone Mago comparantur, facultatem ambiunt, Evangelium prædicandi & ſacramenta adminiſtrandi, per quæ gratia Spiritûs S. ordinaria confertur. Quid itaque quæſo, paratragœdiamus hìc & ampullas vendimus, quaſi magna detegeretur veritas, hactenùs incognita, ſcilicet, quòd nundinatio officiorum eccleſiaſticorum non dici debeat ſimonia, ſed ambitus. Cur, inquam, in verbis ſumus tàm difficiles, cùm nomenclationis fundamentum ſufficiens analogia præbeat, quæ inter factum Simonis Magi & officiorum ſacrorum nundinationem intercedit? Agnovit id ex Anglis Theologus, extra partium poſitus ſtudia, Danjel Whitby ad Act. 8, 15. ubi: *Becauſe Simon would have purchaſed this ſpiritual Gift with money, hence* by analogy *all purchaſing of ſpiritual Offices or Places by ſuch ſordid means doth bear that Name.* Idem obſervavit Hornius ad Schilterum p. 142. & ex illo Zeltnerus in diſſ. de generibus & repagulis illegitimæ vocationis Miniſtrorum Eccleſiæ p. 16. & obſervavimus quoque nos jam in differt. de criteriis vocationis divinæ p. 17. nulli dubitantes,

 ea,

Digitized by Google

ea, quæ heic dicimus, ſufficere ad diluenda illa, quæ C. H. Amthor, JCtus Kilonienſis in diſſ. ſupra laudatâ, cujus prolixum textum Thomaſius ſuis ad Lancellotum notis p. 1818. ſqq. inſeruit, magno conatu hanc in rem diſſernit. Uno verbo, Simoniæ alius ſenſus Biblicus eſt, alius eccleſiaſticus, quod judicioſè monuit de jure annatarum Principis Evangelici C. 2. notâ (*r*) ill. Ludewigius, ſecutus hic Petrum de Marca de concordiâ ſacerdotii & imperii L. 6. C. 12. §. 1. Sed tamen eſt, quod & heic excipio. Nundinatio officiorum eccleſiaſticorum dici Simonia haud poſſet, ſi Simon Magus crediditſet, Apoſtolos vi magiæ, ſuperioris illâ, quam calleret ipſe, agere, quæ agerent, adeoque nimis ampliorem in arte magicâ informationem petere ab illis voluiſſet. Ita ex antiquioribus Irenæus, Epiſcopus Lugdunenſis L. I. contra hæreſes C. 23. §. 1. editionis Pariſienſis, quam dedit Maſſuetus, & Joh. Chryſoſtomus, Patriarcha CP. hom. 18. in Acta Apoſtolorum. Ita ex recentioribus Tillemontius dans les memoires pour ſervir à l'hiſtoire de ſix premiers ſiécles T. I. P. 2. tit. Saint Pierre, art. 23. p. 434. 435. edit. Bruxell. Whitby, Limburgius, Clericus, Calmetus, Infantius & Belloſobrius ad Act. 8. & Pertſchius de crimine Simoniæ Sect. 1. C. 1. §. itemque in dem Verſuch einer Kirchen-Hiſtorie des erſten Iahrhunderts p. 506. ubi: *Simon wollte diejenige Wunder-Krafft, ſo die Apoſtel vermittelſt der Hand-Auflegung ausſpendeten, vor Geld kauffen. Er meinte, es ſey ſolches ein Kunſt-Stück, ſo man andern lehren könnte. Wie nun er ſeine hocuspocus-Macherey von andern vor Geld erlernet, ſo könnten die Apoſtel dieſes, was ſie verrichteten, auch für Geld und gute Worte ihm zukommen laſſen. Er hat alſo nicht geglaubet, daß Philippus durch übernatürliche Krafft Wunder verrichte, daß GOtt durch ihn würcke, daß GOtt durch die Apoſtel ſeine Gnaden Gaben ausgeſpendet. Er meinte, dieſe Leute wären gröſſere und geſchicktere Magi, als er, ſie verſtünden viel mehr, als er, wollten aber nicht vor hocuspocus-Macher angeſehen ſeyn. Dieſer halben hätten ſie ihre Kunſt eine Gabe GOttes genennet.* Multò minùs nundinatio officiorum eccleſiaſticorum Simonia dici poſſit, ſi Simon Magus peccatum in Spiritum S. commiſerit, & chariſmata Apoſtolica, de quorum divinâ origine perſuaſus fuiſſet, pro arte magicâ & diabolicâ venditârit, quæ mens eſt ill. Crameri in programmate de diverſitate criminis Simoniæ & Simonis Magi Marburgi A. 1734. edito. Quò minùs has in ſententias concedamus, facit & textus Lucæ, qui fert, tantum fuiſſe Simonis Magi ſtuporem, tantam pravitatem,

vitatem, ut facultatem, mediante manuum impoſitione conferendi Spiritum S. numis emere ab Apoſtolis voluerit, & natura miraculorum per iſtam extraordinariam virtutem Spiritûs S. patratorum, expulſionis dæmonum & reſtitutionis paralyticorum & claudorum, nullâ vi magicâ efficiendorum. Sed, quid eſt hoc, quòd in definitione non determinamus, num in hâc nundinatione ſpirituale vel ſpirituali annexum ematur numis vel pretio, porrò, num crimen hoc ſit vel publicum ambitûs, vel & hæreſis, aut infidelitas, aut ſacrilegium, aut læſæ majeſtatis, quòd Jus Canonicum ait, & quoad poſterius l. 31. C. de Ep. & Cler. firmat. Factum hoc, ut partim præſcinderemus vitilitigationes & logomachias, partim evitaremus Juris Canonici errores. Prædicationem Evangelii & adminiſtrationem ſanctiſſimorum Sacramentorum ad ſpiritualia pertinere, nemo negaverit, niſi cujus profanum oppidò pectus ſit, & qui Chriſtianiſmum quidem profiteatur, ſed non credat. Salaria verò Miniſtrorum Eccleſiæ hiſce ſpiritualibus annexa & quidem jure divino annexa eſſe, nemo ex noſtris, Fanaticos enim & Quakeros heic non moramur, inficiatus fuerit, & infra nos ad oculum demonſtrabimus. Nec eſt quoque, qui neget, nundinationem officiorum eccleſiaſticorum eſſe ambitûs crimen, quod publicum eſt, quia totam communitatem eccleſiaſticam lædit. Quòd autem nec hæreſis, nec infidelitas, nec ſacrilegium ſit, puto, ex definitionibus patere. Quod reſtat, quæritur porrò, num ad officia eccleſiaſtica hîc referamus etiam Profeſſiones academicas? Occaſionem quæſtionem hanc movendi præbet nobis Decretalium L. V. tit. IV. *de Magiſtris & ne aliquid exigatur pro licentiâ docendi.* Non puto, raros admodum caſus eſſe emtarum profeſſionum academicarum. Sed inter illas eccleſiaſtica utique illa ſaltem eſt, quæ Theologica eſt, non ſanè emenda pretio, uti nec reliquæ, quod ſaltem ἐν παρόδῳ monemus. Vide Oſiandri Theol. caſ. P. VI. p. 57. ſqq.

(*b*) Hæc *conventionalis* Simonia dici ſolet.

(*c*) Hæc *mentalis* Simonia eſt, à pœnâ libera.

(*d*) Hæc *imperfecta* eſt.

(*e*) Hæc *perfecta* & *realis*, quæ dicitur.

(*f*) Non video, quî hæc Simoniæ (liceat, quæſumus, uti vocabulo, cujus notionem jam ſatis determinavimus, verba enim valent, ut nummi) ſpecies alia ſit à *conventionali*, quam diximus. Num verò redemtio vexæ hîc excuſet? infra dicemus.

(*g*) Hæc

Digitized by Google

(g) Hæc dicitur *Simonia à manu.*

(h) Hæc vocatur *ab obſequio.* Unicum, cùm quàm plurima dare poſſemus, exemplum damus, ſi mercatus quis fuerit Paſtoratum ſub conditione teporis in elencho adverſus hæreticos vel in epanorthoſi adverſus ſcandala & vitia graſſantia ſtringendo. Forſan & *Simoniam*, quæ *confidentiæ* eſt, hùc retulerimus, quum Patrono vel reſignanti propter beneficium collatum vel reſignatum pars fructuum illius vel illi aut ſalarii minoris acceptatio vel reſignatio in favorem amici vel nepotis aliquando facienda ad collationem aucupandam promittitur. Hanc *confidentiæ* Simoniam Pius IV. A. 1564. & Pius V. A. 1568. peculiaribus bullis confixere. Jam verò transactio de minore ſalario accipiendo ipſo jure nulla eſt. Vide x. L. III. tit. 12. ut eccleſiaſtica beneficia ſine diminutione conferantur, ad quem Hornius peculiarem diſſertationem ſcripſit. Sed reſtant & aliæ Simoniæ ſpecies, quæ verò ad nundinationem officiorum eccleſiaſticorum non ſpectant. *Simoniam à linguâ* indigitamus, quâ fit, ut vel blanditiis & adulationibus, vel precibus importunis & ad nauſeam repetitis, vel denigrationibus perſonæ officio movendæ aut competentis, calumniisque in illam jactis, vel interceſſionibus perſonæ potentis, quam in rem vide c. 1. C. I. qu. 6. vel vocanti percharæ, cujuscunque demùm conditionis vel dexteritatis ſit illa, ambitionem, patientiam, facilitatem, meticuloſitatem, affectus vocantis præpoſterè occupemus & favorem illius aucupemur. Ita & dixeris *Simoniam à gulâ*, quum epulo dato ſollicitatur Patronorum favor, *ſimoniam Nepotiſmi, affinitatis, nuptiarum*, quùm ad juvandam ſuam vel Paſtoris defuncti familiam, vel ex favore erga ancillas, lotrices, netrices vel alias mali commatis perſonas officium eccleſiaſticum illi deſtinat Patronus, qui uxorem hinc ſumſerit. Pertinent hæc omnia ad curvas vias, queis ambitur ſanctum munus, recenſitas à nobis in diſſ. de criteriis vocationis divinæ p. 17. ſqq.

(i) Facile patet, duo hæc æquipollere.

(k) Et hæc æquipollere puto, ſi nempe conſcius ſollicitationis, quæ per tertium fit, aliter enim pronunciant canones, ſi ſecus, vel ſi prohibuerit c. 33. x. de ſim. ſit vocandus. Jam verò &, ſi poſtea ſaltem conſcius facti fiat ille, cedere officio, per malas artes emendicato, debet, niſi Patronus, niſi Epiſcopus, niſi Eccleſia reluctantem retineat, magnaque ſit illius capacitas, & animi rectitudo. Conferatur van Eſpen de Simoniâ circa beneficia P. 1. C. 10. §. 2.

(l) Tur-

(*l*) Turpitudo negotiationis officiorum eccleſiaſticorum facile patet, ſi conſideraverimus I. divinæ illa eſſe inſtitutionis. Statuit quippe JEſus, Eccleſiæ Fundator & Conditor, ut in illâ continuarent ſemper, qui ipſius eſſent operarii, legati & interpretes, qui prædicarent Evangelium, qui adminiſtrarent ſanctiſſima ſacramenta Matth. 9, 38. 1. Cor. 3, 9. 4, 1. 12, 28. 2. Cor. 5, 20. Eph, 5, 11. qui fidem hominibus inſtillarent, quæ ad cœlum ducit, moresque illorum formarent ad ſanctitatem juxta præcepta, quæ dediſſet. Jam, qui II. jure vocandi pollent, cùm non ſint, niſi Chriſti in negotio tàm ſancto adminiſtri, ſaltem eſſe debeant, ſine dubio ad miniſterium hoc, quo ſublimius & majus non datur, quod *pulchrum* eapropter vocat Apoſtolus 1. Tim. 3, 1. ex intentione ſupremi Eccleſiæ Magiſtri vocare debent illos, qui digniſſimi ſunt, qui doctrinâ & exemplo inſtituere & ædificare valent ſacrum gregem. Unde determinare & figere vocationem, quam moliuntur, debet nonniſi Candidatorum capacitas atque dignitas ſpiritualis, quæ eſt Spiritûs S. opus, Eccleſiæque ſalus, quæ ſuprema hìc lex eſt, & ædificatio. Jam ſi III. mentem illorum determinet vel ſolitariè, vel primariò, vel concomitanter affectus pravus propriæ utilitatis, cupido lucri & avaritia, turpiſſima hæc actio eſt, quâ legem ſupremi Eccleſiæ Domini ipſis tanquàm voluntatis ſuæ executoribus latam 1. Tim. 3, 2. ſqq. Tit. 1, 6. ſqq. violant, & turpi, quo ducuntur, litant affectui, miniſterium ſanctius pro numis, pro pretio vendituri, & in commercium tracturi res ſacras, omni pretio ſuperiores, ſolo divino munere acquirendas. Unde prono conſequitur alveo, eos, qui ejusmodi prava nundinatione ſe pollunt, pectus habere ab omni timore ſancti Numinis remotum, erga Chriſtum, erga Eccleſiam peſſimè affectum, impietatis & avaritiæ pleniſſimum, DEO & piis quibusvis execrabile. Carcinomata hæc ſunt Eccleſiæ, καρδίαν γεγυμνασμένην, lege, ſi placet, γεγεμισμένην πλεονεξίαις ἔχοντες, κατάρας τέκνα, viamque Bileami obambulant, qui mercedem iniquitatis amavit 2. Pet. 2, 14. 15. Αἰσχροκερδία hæc eſt & φιλαργυρία, quam atro carbone ſacra notat pagina 1. Tim. 3, 3. Hebr. 13, 5. 1. Pet 5, 2. Sed nec in generoſum pectus cadere ejusmodi turpis nundinatio poteſt, honeſtati quoque naturali inimica. Peccant itaque hic I. vocantes, qui ſordido heic lucro inhiant & Eccleſiæ ſalutem Chriſtique præceptum utilitati ſuæ privatæ poſtponunt vel pari ſaltem paſſu jubent utramque ambulare, emendicationibus & affectibus pravis

Digitized by Google

pravis Candidatorum facientes locum. Ad lucrum enim ſuum, non ad dignitatem officii vel vocandi, non ad mentem Domini, non ad ſalutem Eccleſiæ, uti par erat, reſpiciunt, & Homero pauperi, qui nihil attulerit, forâs eundem eſt, licet ſubinde digniſſimo, acceptus verò eſt, qui, ſubhaſtatione quaſi facta, præeunte proclamatione, PLUS OFFERENTI, munus præbet amplius, qui manum implet, non attentâ illius capacitate vel incapacitate, ſaltem non tàm attentâ, ac attento lucro, ex hoc negotio manante. Pudeat honeſtum Virum, conari tàm ſordida. Non eſt hæc auri ſacra, ſed turpis fames, &, ſi ſcapham ſcapham verbo Germanico velimus dicere, *eine recht ſchändliche Hungerleiderey*, famelicorum opus, quo loculi Candidatorum expilantur, & paupertas illorum ſubinde emungitur, actio valde dehonoraria, ut ſtylo Tertulliani utamur, ubi de Patrono dici poteſt, quod de Cancellariâ Romanâ cecinit Nic. de Clemangis:

Illi nemo gratus gratis,
Nulli datur absque datis
Gratiani gratia.

Peccant II. heic Candidati. Hi enim, numos vel pretium offerendo non tàm miniſterio ſacro & ædificationi Eccleſiæ inhiant, quàm ſuſtentationi ſuæ, adeoque impuram prorſus intentionem hîc fovent, eoque ipſo oſtendunt, eſſe ſe homines nauci, qui dignitatem officii, quod ambiunt, haud nôrint, vel haud conſiderent ſatis 1. Pet. 5, 2. numis & largitionibus & obſequiis pravis & blanditiis munus ſacrum emendicaturi. Hypocritas mercenarios, operarios pravos Phil. 3, 2. hæc arguunt, è quorum animis religio & pietas omnis exulet & proſcripta ſit. Si acceſſerit incapacitas naturalis & imperitia, quæ ejusmodi pravis hominibus familiaris eſt, creſcit turpitudo facti. Sed & III. peccat Epiſcopus, qui confirmat tam pravos homines, ad miniſterium ſanctius per curvas iſtas vias currentes. Evadit quippe & hic ejusdem peccati & reatûs particeps, ſive cum Patrono idem ſit vel colludat, vel negligat aliàs officium, vel crabronem Patronum ex meticuloſitate noluerit irritare. Itane ergò DEus non magis timendus eſt, ac homines pravi, in conſortium reatûs & condemnationis nos tracturi? Imò peccat & IV. Ordinator, qui ad juſſa Epiſcopi vel illius, qui jus epiſcopale exercet, notorium ejusmodi ſimoniacum hominem Eccleſiæ Paſtorem ſiſtit ordinatque. Neque enim inſtrumentum ille ἄλογον eſt, ſed nôſſe debet, quod facit agitve Act. 4, 19. Benè novi, profanitatem ſeculi

ſeculi & impietatem tantam eſſe, ut ad veritatum harum jubar caliget paſſim. Res Chriſtianiſmi, ſi à potiori fiat denominatio, Eccleſias reliquit proh dolor! nec reſtat ferè, niſi externum illius ſchema, ſed miſerum & flebile, ſuſpirantibus & dolentibus & flentibus Eccleſiæ vices piis, quos copia, quos vis pravorum opprimit Ezech. 10, 4. ſuſpirantibus maximè ſub ejusmodi miſeriâ Eccleſiis, quæ patiuntur, ſi apud ipſas dormiat Petrus, vigilet & regnet Simon, hoc eſt, ſi vel Patronus vel Epiſcopus illis obtruſerit homines, quorum cor impietate, hypocriſi, avaritiâ, profanitate, morſibus conſcientiæ ſcatet, indignos, minùs idoneos, incapaces tanti officii. Sine magnâ ædificatione haud legimus, quî præeunte Chriſto, in Eccleſiâ olim Apoſtolicâ electi, vocati, conſtituti fuerint Eccleſiarum futuri doctores. Factum id precibus, jejuniis & maturâ eâque ſpirituali vocandorum tentatione & probatione præcedentibus Luc. 6, 12. 13. Act. 1, 24. 6, 3. ſqq. 14, 23. 1. Joh. 4, 1. Adde Tertullianum in Apologetico C 39. ubi expreſsè: *Præſident probati quique Seniores, honorem iſtum non pretio, ſed teſtimonio adepti, neque enim pretio ullo res DEO conſtat.* Qui ita eligit, vocat, confirmat, eſt ferè jam

Rara avis in terris, nigroque ſimillima cygno.

Beatæ Eccleſiæ, quæ hic non inveniunt locum querelæ vel ſuſpirii, & quas non vexat tyrannis eccleſiaſtica, Eccleſiarum pernicies. Hinc & tanta olim Simoniacis dica fuit ſcripta ab Imperatoribus, uti vel ex ſolâ l. 31. C. de Ep. & Cler. patet, quam prolixè explicatam in diſſ. Juſtinianæâ de Clerico renitente dedit Zieglerus, bonus ex JCtis Chriſtianus, inſertâ L. II. de Epiſcopis C. 5. Adde Nov. 6. c. 1. §. 9. Nov. 123. c. 1. & Nov. 137. c. 2. Imò tantæ turpitudinis nundinatio ſacerdotii viſa jam fuit Romulo, ut ſacerdotiorum venalitatem proſcripſerit, uti ex Dionyſio Halicarn & Cicerone oſtenderunt fratres Macri in hierolexico ad vocem Simoniæ p. 545. editionis Venetæ nuperæ. Add. ff. de lege publicâ ambitûs §. 1. 2. & ff. l. 11. de pollicitat. Poſſemus hic congerere veterum Conciliorum & Eccleſiæ antiquioris & mediæ doctorum contra ſimoniam canones & effata, niſi otium nobis feciſſet Jus canonicum in Decreto Cauſa I. totâ, in Decretalibus L. V. tit. 3. in extravag. comm. L. V. tit. 1. Zieglerus l. c. & Launojus in tractatu ſupra laudato, itemque Thomaſſinus in vetere & novâ Eccleſiæ diſciplinâ P. 3. L. 1. C. 49. ſqq. f. 188. ſqq. & Binghamus in Orig. eccleſ. Vol. 2. p. 140. ſqq. &

Digitized by Google

& Vol. 7. p. 321. ſqq. Quod reſtat, ad loca Biblica Gen. 23, 13. ſqq. 25, 33. ſqq. Num. 22. 23. 1. Sam. 9, 7. ſqq. 1. Reg. 13, 33. 34. 2. Reg. 5, 19. ſqq. 2. Chron. 13, 9. Mal. 1, 10. Mich. 3, 11. Matth. 21, 12. 13. 26, 14. 15. 46. ſqq. 27, 3. ſqq. Act. 5, 1. ſqq. 2. Cor. 2, 17. 2. Pet. 2, 15: Ebr. 12, 16. Judæ 11. provocare heic nolim. Non agunt enim de Simoniâ, licet in jure Canonico maximam partem ad illam trahantur. Vide Bœhmeri J. E. P. L. V. tit. 3. §. 12. p. 669 ſqq. Magis huc quadraverint exempla Jaſonis & Menelai 2. Macc. 4, 7. ſqq. 23. ſqq. Pontificumque Ebræorum, qui à Procuratoribus Romanis, pecuniâ datâ, fuere conſtituti.

(*m*) Paucis has explicabimus. Ita quippe I. cauſſari quis poſſet, pro ſpirituali ſumi poſſe corporale, pro prædicatione Evangelii ſalaria, mediante conventione inter partes, Patronum & Candidatum, qui hâc ſub conditione acceptet officium eccleſiaſticum, quod conferat, eâdem promiſſâ, Patronus. Licitum hoc eſſe. Gen. 14, 20. Num. 18, 31. 1. Sam. 9, 7. ſqq. 1. Reg. 14, 3. 2. Reg. 4, 42. Jer. 37, 21. Luc. 8, 3. 10, 7. 8. Rom. 15, 27. 1. Cor. 9, 4. ſqq. Gal. 6, 6. Phil. 4, 16. 1. Tim. 5, 8. quicquid contra machinentur Quakeri & fanatici ex Mich. 3, 11. Mal. 1, 10. Matth. 10, 8. Act. 20, 33. 34. 1. Cor. 9, 12. 2. Cor. 11, 9. 12, 13. Ita II. licita omnium confeſſione eſſe accidentalia, quæ vocantur, jura ſtolæ, pro ordinationibus, baptiſmo, abſolutione, quo ſpectent apud Pontificios indulgentiæ, apud nos numus confeſſionarius, der Beicht-Pfennig, pro adminiſtratione S. Cœnæ privatâ, pro concionibus funebribus, pro copulationibus &c. &c. Ita III. jus annatarum vindicare ſibi quoque Principes Evangelicos, ita IV. jura ſtolæ, ædes & prædia parochialia licitè elocari poſſe, jam & V. licitè poſſe vendi jus Patronatûs & VI. Canonicatûs, ſed & VII. ad regalia Principis hoc pertinere, ut ex collatione officiorum eccleſiaſticorum lucrum captet ad rem & publicam & eccleſiaſticam juvandam, unde & VIII. nulla hæc ſimonia ſit, ſi ipſius Miniſtri pro ſuffragio pretium accipiant, quod utrumque ex noſtris affirment Pertſchius & Fleiſcherus, ille quidem in elementis Juris canonici & Proteſtantium eccleſiaſtici L. 4. tit. 2. §. 183. p. 140. hic verò in der Einleitung zum geiſtlichen Rechte L. 2. C. 26. §. 20. p. 1026. ſqq. Laudatur & libellus: Ein Sendſchreiben eines Academiſchen Freundes an einen auſſerhalb der Academie ſich aufhaltenden Freund, betreffend das Recht eines Proteſtantiſchen Fürſten in Einführung eines modi vocandi zum Predigamt.

Digitized by Google

Predigamt. Cölln bey Peter Marteau 1724. ❡. §. 52. ſqq. p. 36. ſqq. Imò IX. Patrono competere ut Domino directo jus quæſitum, ad laudemium à futuro Vaſallo & feudatario, qui ſit Eccleſiæ Miniſter ab ipſo alendus & beneficio ſalarii inveſtiendus, accipiendum. Quicquid autem de his omnibus ſit, purgari X. nundinationis hujus accuſatam pravitatem dignitate perſonæ c. 1. 2. C. 1. qu. 5. ſufficere enim hanc ad ſalutem Eccleſiæ curandam, licet officium emendicaverit vel emerit eccleſiaſticum, juxta Fleiſcherum l. c. §. 12. p. 1019. purgari & eandem XI. per redemtionem vexæ & perſecutionum in officio eccleſiaſtico, ad retinendum illud vel ad reſtitutionem illius conſequendam c. 28. x. de ſim. uti doceant Mauritius l. c. §. 23. Oſiander l. c. p. 84. ſqq. & Brunnemannus de Jure eccleſiaſtico L. 2. C. 18. §. 9. n. 3. cum quibus conferri quoad caſus parallelos mereantur Hartungius de redemtione vexæ Jenæ 1692. & Holzmannus de transactione pro redimendâ vexâ Altorff. 1733. Denique purgari & illam XII. ex capite neceſſitatis. Quis diceret, inquis, ſi Eccleſiæ preſſæ liberum religionis & Paſtorum conſtituendorum exercitium, numis quærant, eſſe hoc ſimoniacum? Quis Patriarcham Conſtantinopolitanum ſimoniæ accuſaret, cùm Sultano pretium porrigit idque magnum ſatis pro inſtallatione ſuâ, quæ pedi Epiſcopalis traditione fit. Vide Heineccii Abbildung der alten und neuen Griechiſchen Kirche P. I. p. 47. 48. & Elſnerum in der neueſten Beſchreibung der Griechiſchen Chriſten in der Türckey p. 57. 60. Eadem eſt Patronorum, diverſæ maximè religionis, pecuniæ hanc vel illam ſummam, vel hæc illa & ſervitia poſcentium, & ſine his vocationem nunquam impertientium ratio. Neceſſitatis caſui opus eſt, ut cedant heic Candidati. Certè, quantum neceſſitatis contra legem jus, explicavere Fritſchius in diſſ. de præſidio neceſſitatis contra legem ad c. 4. x. de conſuet. & c. 4. x. de R. J. Opuſc. T. 2. f. 386. ſqq. & J. S. Stryckius in commentat. juridicâ de jure neceſſitatis, vom Noth-Recht. Itane ergò melius fuerit, Eccleſias Paſtore orbas videre quàm ornatas eodem, licet ſimoniaco, modò ſit dignùs? Ut taceamus XIII. officia politica ſine detrimento rei publicæ licitè vendi emique poſſe. Paucis has excuſationes diluemus. Et I. quidem non exiſtimen, ſalaria alere quid ſimoniaci. Divinæ enim ſunt, ſi in abſtracto conſiderentur, inſtitutionis, uti decimæ, uti portiones ſacrificiales in V. T. Sacerdotibus & Levitis debitæ. Nec pretium hoc eſt, quo labor ſacer emitur, vel venditur, ſed legitima Mini-

Digitized by Google

ſtrorum Eccleſiæ ſuſtentatio, ad quam II. & accidentalia ſpectant. Quid hoc ad Patronum, qui officium eccleſiaſticum pro pretio vel ſervitio vendit? Itane ergo illi ſuſtentatio debetur à Patronato? Aſt nec numus confeſſionarius, ſponte oblatus, quicquam cum indulgentiis taxatis commune habet, ad ſuſtentationem ſacerdotum haud ſpectantibus. De annatis quid III. dicam, vix habeo. Si beneficium pinguius ſit juſto, & præter annatas quoque pinguior portio tolli de illo legitimè poteſt, ad rem ſacram & publicam aliàs curandam, ut in den Reden übers Kirchen-Recht p. 503. ſqq. docuimus. Hoc ſub titulo, non alio, Inſtrumentum pacis Oſnabrugenſis annatas aſſeruit Principibus Proteſtantibus Art. V. §. 19. Jam enim ſummi Magiſtratûs eſt, ex bonis eccleſiaſticis, quod nimium eſt, decerpere & ad pios rei publicæ uſus vertere, id quod ſeculariſationem vocant. Ita purgantur annatæ, non in manibus Pontificis Romani, ſed Principum, quos alio jure, ut Dominos nempe directos beneficiorum, quæ tàm larga ſunt, annatas ad ſe trahere poſſe & retrahere ingenioſè admodùm confecit in diſſ. de Jure annatarum, & de præcipuo Principis Evangelici C. 10. §. 3. 4. illuſtris Academiæ Halenſis Cancellarius Ludewigius, quem poſt Lutherum Stryckius prævivit de jure Principum Evangelicorum papali C. IV. §. 7. 8. ſecutus eſt Bœhmerus ad Marcam L. VI. C. 12. obſ. 6. col. 163. ſqq. & in J. E. P. L. 1. tit. 11. §. 46. Jam & IV. jura ſtolæ & ædes paſtorales malè elocantur. Vide Bœhmeri Jus paroch. ſect. 5. C. 2. §. 18. & J. E. P. L. 3. tit. 18. §. 10. ſed benè prædia Paſtoralia, id quod & melius eſt, ut curam animarum eò ampliorem gerere Paſtor poſſit, & ipſa quoque prædia curentur melius, nonniſi tamen probis & induſtriis ruſticis elocanda. Vide Bœhmerum in jure paroch. ſect. 5. C. 2. §. 20. 21. & in J. E. P. L. 3. tit. 18. §. 11. & Willenbergium de officio vocantis & vocati ad miniſterium eccleſiaſticum §. 49. p. 63. Sed quid, quæſo, elocatio hæc affinitatis cum Eccleſiaſticorum officiorum nundinatione? V. venditionem juris Patronatûs prohibet Jus Canonicum c. 6. 16. 23. x. de jure Patronatûs & Conc. Trid. Seſſ. 25. C. 9. Aſt vendi illud cum prædiis videmus quotidiè, ita ut in computum pretii quoque veniat, non quidem in reſpectu juris vocandi præcisè, ſed aliorum jurium, quæ Patronatui annexa ſunt. Non malè hoc, ſi Patronatus ſaltem ejusdem cum Eccleſiâ patronatâ ſit religionis bonusque Vir, ſinceri in Eccleſiam affectûs. Certè enim, ut alibi docemus, jura hæc vel illa ſacrorum in alterum

poſſunt

poſſunt transferri. Vide Finckelthauſ. de Jure Patron. C. 5. n. 17. Zieglerum ad Lancellottum L. I. tit. 28. §. 13. & Oſiandrum in Theol. caſ. P. VI. p. 80. 81. Ita & VI. licitè venduntur hodiè Canonicatus apud Proteſtantes, reclamante licet c. 1. 2. 3. x. ne prælati vices ſuas &c. Canonicatus enim Proteſtantes in nuda emeritorum vel aliorum benè meritorum beneficia & victalitia degeneravere, malè licet, cùm aliter de illis diſponi, & per ejusmodi diſpoſitionem præſtantiorem nundinationi huic obviari & debuerit & potuerit. Vide, quæ de Canonicatibus ſcripſere Lutherus, Himmelius, Gerhardus & die Acad. Reden übers Kirchen-Recht p. 544. Itaque ergo Canonici hodierni apud nos non ſunt perſonæ eccleſiaſticæ, nec Canonicatus eſt officium eccleſiaſticum. Accedit, nec venditionem Juris Patronatûs nec Canonicatuum commune quid cum nundinatione officiorum eccleſiaſticorum habere, quod, mediante venditione, noceat Eccleſiæ. Quæſiveris hìc, num ſalvâ conſcientiâ quis Canonicatu & reditibus illius gaudere in mero otio poſſit, qui nil in bonum publicum Eccleſiæ præſtat? Ita Reinbeck in den kleinen Schrifften, ita cel. Baumgarten in Conſiliis Theolog. Favendum erat, amicis Conſulentibus, quæ humanitatis ſpecies eſt. Nos ſententiam Paulinam ſequimur 2. Theſſ. 3, 10. imò DEI ipſius Geneſ. 3, 19. Ad VII. & VIII. paucis monemus, fingi hic regale Principis, quod conſiſtat in officiorum eccleſiaſticorum venditione, quam natura illorum, ut oſtendimus, reſpuit. Ad IX. reponimus, nec Patronum dominum directum, nec miniſtrum Eccleſiæ Vaſallum eſſe in ordine ad officium ſacrum, quod gerit. Addo, nec in ordine ad ipſius ſalarium, quod totum huic ut præbeat ille, eſt obſtrictus. Etſi enim munera eccleſiaſtica videas vocari ſubinde *Pfarr- & Altar-Lehen* apud Schilterum in inſtit. Juris Canon. L. I. tit. 7. §. 11. & Eckardum ad Schilterum p. 282. 708. 760. & ill. Ludewigius in diſſ. de jure annatarum C. 1. §. 6. notâ (*b*) exiſtimet, Principes laicos pro ſacerdotiorum collatione petere pecuniam poſſe, quemadmodum quævis prædia feudalia laudemii aliorumque onerum causâ cenſum præſtent domino, Patrono ſuo, quò & collimant, quæ de nominatore hæretico ad Parochiam C. III. §. 1. notâ (*o*) diſſerit, tamen nec Patronus miniſterii vel beneficii eccleſiaſtici dominus eſt directus, nec miniſter Eccleſiæ ejus vaſallus. Non applicabiles ſunt termini hi in hoc negotio, nec ſeria hæc mens fingere poteſt. Hinc egregiè Facultas Theologica Lipſienſis in dem Bedencken auf die Frage, *obs recht, daß die Kirchen-*

Patroni bey erledigten Pfarr-Dienſten eine gewiſſe Summa Gelds anſchlagen, das derſelbe, welcher den Dienſt haben will, erlegen müſſe, und ob er ſolches mit gutem Gewiſſen geben könne, daß er ſich dennoch eines rechtmäßigen Beruffs tröſten möge, apud Dedekennum in theſ. Conſil. T. 1. f. 770. ita: *Zum andern, ob mans wollte ein Leib-Geld heiſſen, ſo von einem neuen Pfarrer gefodert würde, ſo iſt aus den Pfarren und deren Einkommen kein feudum zu machen, ſintemal der Patron derſelben nicht Dominus iſt, und ſind die Kirchen-Güter nicht ſein Eigenthum oder in ſeiner Gewalt, ſondern er iſt mehr nicht, als ein Auffſeher drüber, und ein ſolcher Beſchützer, der da ſoll dran ſeyn, daſs ihnen nichts entzogen werde, und daſs ſie vermehret, nicht aber einigerley Weiſe geſchmählert werden, viel weniger, daſs er ſelber Auffſätze machen ſoll, ſich derſelben zu ſeinem eigenen Nutzen zu gebrauchen. Ein Prediger, ſagt D. Mörlinus, iſt nicht des Junckern Lehmann, die vom Adel aber und Obrigkeit werden von GOtt gerühmt mit dem herrlichen Namen als Nutritores, daher ſie auch nicht haben die Lehnſchafft, ſondern das Patrocinium oder Jus Patronatus über die Pfarren.* Abſit itaque, ut cenſum, ut laudemium à vocando petere poſſit hîc Patronus, qui beneficium eccleſiaſticum ſine diminutione & ſine emendicatione cenſûs antecedaneâ conferre tenetur. Gæhaſiſmus hic eſt & ars trapezitica ſacra valdè ἀδόκιμΘ. Ad X. moneo, dignitatem eſſe duplicem, vel naturalem vel ſpiritualem & moralem. Malè ſupponitur, primam ſufficere, poſterior verò ex ſupra deductis in nundinatorem non cadit. Jam & XI. de redemtione vexæ dicendum eſt, diſpiciendumque, num nundinatio ſacra illâ purgetur? Quæſtionem hanc paſſim Canoniſtæ movent, reſpondentque, ne quidem, ubi injuſta ſit vexatio, ſine labe ſimoniacâ eandem pretiò redimi poſſe. Videatur ſaltem van Eſpen in tractatu de ſimoniâ circa beneficia C. 2. §. 5. f. 235. 236. Noſtrates vero, qui caſum hunc tractârunt, licitum hoc putant eſſe, ſi injuſta ſit vexatio, cæteris tamen paribus. Ponamus Titium, qui officio motus eccleſiaſtico ſummam ſibi putet injuriam factam, clametque, ſe ſpoliatum ſpartâ divinitùs ſibi concreditâ, licetne huic dare pretium, quo redimat vexam, quo emat reſtitutionem? fueritne etiam, per quem hanc quærit, mortalium ſceleſtiſſimus, concuſſor & emunctor populi, imò planè Apella, hoſtis Eccleſiæ Chriſti? Non exiſtimârim. Suſcitavit ante aliquot annos diabolus apud nos ejusmodi furciferum Süſſium, qui è patibulo in colle prope Stuttgardiam caveæ ferreæ incluſus ſuſpenſus fuit, hujus quoque criminis & nundinationis

nationis reus. Itane ergò parare licet ad ſacra viam, hoc hodego, hoc introductore & mediantibus quidem aureis, qui divini muneris nos reddant compotes? Si viis legitimis, ſi viis juſtis nil obtineri hîc poſſit, non movendus eſt Acheron, & tàm terribile dandum Eccleſiis, ſcandalum, quod cauſat patrocinium pravorum, quod imploramus, & quod nos cathedræ reſtituit ſacræ, non manus DEI, perpetuo poſthac futuros offendiculo gregi ſacro. Alia heic conſilia, alia præcepta Chriſti ſunt, nobis & data & obſervanda, ſi injuſtè vexemur. Matth. 5, 10. ſqq. 10, 14.23. 1. Pet. 4, 14. ſqq. Non cauſam DEI, quæ ante omnia ſpectanda eſt, hîc promovere, non Eccleſiæ conſulere intendit, qui hoc facit, ſed ſibi, ſed utilitati propriæ, ſed vindictæ, quâ ardet. In parentheſi moneo, quærere & Theologos, num Judæi patrocinio uti quis poſſit, Patrono ut commendetur? Id quod inficiantur, non ſine ſtringentiſſimis rationibus. Vide Andr. Keſsleri manuale mille quæſtionum illuſtrium Theologicarum Cent. IV. qu. 11. p. 156. Sed quid XII. de capite neceſſitatis dicendum hic eſt, num nundinationem pravam excuſat vel purgat illud? Reſpondeo cum diſtinctione. Si totius Eccleſiæ ſalus periclitetur, niſi huic vel illi Cerbero aurum præbeatur devorandum, ut libertatem redimamus profitendæ religionis & conſtituendorum miniſteriorum eccleſiaſticorum, qui caſus eſt Conſtantinopolitani Patriarchæ, porrò, ſi certum pretium à Patronis potentibus, ſed Eccleſiæ perperam patrocinantibus ſit conſtitutum, ſine quo nunquam nominant, Eccleſias aliâs vacuas relicturi & ſalaria, ad quæ præbenda obſtricti ſunt, retenturi, Candidatus, conſentiente Epiſcopo, conſentiente Eccleſiâ, injuſtitiæ huic & rapacitati ſuccumbere, ſalvâ conſcientiâ, poteſt, ſi ſincera ipſius ſit ad Eccleſiam curandam mens, quam premit Patroni adverſarii avaritia, ſi ſpectata ſit & Eccleſiæ Epiſcopoque probata illius & capacitas & virtus. Confer hîc & Leyſerum Med. ad Pand. T. 9. p. 926. Si verò intercurrat licitatio, ſi deſit juvandæ ſaltem Eccleſiæ ſtudium, ſi deſit hujus & illius, qui confirmandi jus habet, conſenſus, approbatio vel acquieſcentia, ſi Candidatus affectu feratur pravo, quo proprium ſaltem heic quærat utile, pronunciandum erit in contrarium. In primo caſu Eccleſiæ, quæ patitur, quæritur ſalus, quæ verò intervertitur, ſi licitationi detur locus. Id quod in Patronis diverſæ religionis ſubinde, ſunt enim, queis generoſus & honeſtus in pectore ſanguis bullit, qui & commendationes ab Eccleſiis, à magiſtratibus, epiſcopali jure gaudentibus, à Viris ſpectatis & probis

probis, Eccleſiæ curam benè agentibus accipiunt, & turpitudinem facti abominantur, videre eſt. Conferri heic meretur ill. Ludewigius in diſſ. de nominatore hæretico ad Parochiam, quam opuſculis quoque miſcellis T. 2. col. 811. ſqq. inſeruit, ubi ita ille C. 3. §. 12. notâ (s) col. 838. 839. *Penes ipſos* Patronos ſcilicet Pontificios *in mores ivit, nominatione parochorum exercere ſimoniam & tantùm non publicam nundinationem. Igitur omnem nunc pudorem ſe exuere poſſe credunt in vendendis Evangelicis parochis. Et, quò quiſque caput novit hominis perditiſſimi & omni flagitiorum colluvie polluti, eò promtiòr eſt ad nominandum eum parochus Evangelicis Paſtorem. Quid miſeri hoc rerum ſtatu Evangelici? Alii à Catholicis Patronis omnia patrocinii jura redemerunt nummis, exemplum habes in Noribergenſibus, quibus Epiſcopus Bambergenſis omnia Patronatûs jura vendidit, alii uſi ſunt repreſſaliorum, talionis cæteriſque adverſus hæreticos juribus. atque Patronos Pontificios deſtituerunt expuleruntque ex Eccleſiis Evangelicis*, id quod ante pacem Weſtphalicam factum, *infirmiores qui fuerunt, à Pontificiis Patronis ſolas nominationes aut commendationes redemerunt, aliis ſacri patrocinii eiſdem juribus relictis, aliqui etiam nominandi jura Pontificiis Patronis indulſerunt, verùm nominatos ab illis, quà Epiſcopi, poſtea repudiârunt ex inſcitiæ, malitiæ, ſimoniæ, ſuſpicionis de hæreſi cauſiſque aliis* &c. Mira res, in Inſtr. pacis Weſtphalicæ jus Patronatûs etiam diverſæ religionis patronis, prout illud in anno regulativo exercuere, relictum fuiſſe art. 5. §. 26. ubi quidem de Aug. Conf. addictis agitur ſaltem & *jus præſentandi*, imò & *confirmandi* ipſis. *in bonis Catholicorum mediatis* vindicatur ita quoque, ut, *ſi & electiones debito tempore & modo à Catholicis non fiant, &* tùm quoque *præbendarum vacantium collatio*, ſed *in ejuſdem religionis perſonas, cujus decedens fuit, ex jure devoluto ad eoſdem pertineat.* Jam, cùm *exacta* inter utriuſque religionis ſocios in I. P. ſtabilita fuerit *æqualitas* Art. 5. §. 1. ex capite analogiæ & Patronatûs jus in Eccleſiis Evangelicis Catholici exercent, quod in anno exercuere decretorio. Miror hinc, ill. Ludewigium l. c. §. 12. affirmare, quòd *res hæc* quidem *inter Lutheranos & Reformatos pace Weſtphalicâ* Art. 7. §. 1. *definita* fuerit, *nec quicquam verò, ſi evangelica parochia Patronum habeat Pontificium, aut eveniat res contra*, etſi mox C. 4. §. 1. col. 840. 841. aliter ex I. P. Art 5. §. 31. pronunciare videatur, ubi verò de jure Patronatûs in Eccleſiâ diverſæ religionis exercendo non agitur. Addit idem l. c. notâ (s): ***Nullius hodie exempli memini parochiæ Pontificiæ, quæ habeat nomina-***

Digitized by Google

nominationem Evangelicam. Exempla dare Wirtembergia poteſt, imò & Univerſitas noſtra Tubingenſis, quæ jus Patronatûs exercet in parochiâ Ringingenſi Pontificiâ, exemplum & præbet in viciniâ parochia Müringenſis Pontificia, in quâ Domini jus Patronatûs exercent. Quæri per parentheſin hìc poſſit, quî, ſalvâ conſcientiâ, Patronus nominare ad parochiam poſſit hæreticum? cùm & Patronatûs jure excidat juxta Canonicum jus, qui hoc facit. Quæſtionem negavimus in diſſ. de criteriis vocationis divinæ p. 15. Sed ſalva res eſt. Non enim nominat hìc Patronus hæreticum, quà talem, ſed quà ſuis ſuſtentandum ſumtibus, ita tamen nominare debet, ut Eccleſiæ, cui datur, approbari poſſit & Epiſcopo. Jam, cùm reciprocum hoc jus Pontificiorum in Evangelicos & horum in illos ſit, cùm & ſemper nominandus ſit, qui fidem Eccleſiæ patronatæ profitetur, facile patet, pravum hoc eſſe facinus & turpe, ſi homines nauci, vitiis immerſi, ſimoniaci nominentur, queis, ut faveamus, naturalis prohibet honeſtas. Sed &, ſi nominentur illi, nec alii nominari velint, abuſus hic juris eſt Patronatûs, ob quem, qui illo gaudet, ab eodem dejiciendus eſt. Vide diſſ. noſtram citatam p. 16. Si verò ob ceſſantem juſtitiæ adminiſtrationem, quam differt ſuperior, vel denegatam illam, vel præpotentiam Patroni id fieri nequeat, & Epiſcopus jus devolutionis hìc non exercere nec Patronus ullâ ratione, ullo pacto, tentandum enim hìc eſt poſſibile omne, conciliari poſſit, ut honeſtè agat, Eccleſiis ſanè vel noſtris quoque ſumtibus providendum eſt per conſtitutionem Paſtoris honeſti & idonei, vel ſaltem Vicarii. Salus enim Eccleſiæ ſuprema lex eſt, quam & hìc ſequi par eſt, nec unquam deſcendendum in partem reatûs, quem Patronus turpiter contrahit. De acceptabilitate verò legitimâ Paſtoratûs à Patrono hæretico collati in diſſ. de criteriis vocationis divinæ p. 15. diximus. Ad ultimam excuſationis ſpeciem, quæ à venditione officiorum politicorum depromitur, hæc habe. א Ab officiis politicis ad ſacra non valere ſequelæ filum. Jam & ב nundinatio & venditio officiorum politicorum legibus civilibus prohibita olim fuit, uti Sigonius de judiciis populi Romani L. 2. C. 30. & Civiliſtæ ad ff. de lege Juliâ ambitûs, quam peculiari diſſ. de vetitâ officiorum venalitate diduxit van Eſpen ſuisque adjunxit opuſculis, latiùs tradidere. Sed invaluit ג & ſubingruit ſemper contraria legibus conſuetudo, referturque ד hujus nundinationis jus ad Principis regalia, ſaltem in cauſâ neceſſitatis exercendum publicæ,

 ad

ad rem publicam, quæ ob defectum rerum gerendarum patitur, hâc ratione tantiſper juvandam. Argumenta pro approbativâ & reprobativâ latiùs deduxit Albertus Willebrandus, JCtus Roſtochienſis in diſſertat. de venditionibus officiorum, vulgo, *von verkauffung der Aemter*, Roſt. A. 1693. datâ. Nos ita exiſtimamus. Vendi utique poſſe titulos, & dignitates politicas, in nudis honoribus & miniſteriis & ſervitiis conſiſtentes, licet non vendi poſſint, niſi perſonis dignis & honeſtis, ſed non poſſe vendi officia magiſtratuum vel adminiſtrationum ſive politiæ, ſive juſtitiæ, ſive redituum publicorum, ubi malverſatio committi poteſt. Vadit hoc in perniciem reipublicæ, juſtitiam hoc reddit venalem, pauperes, vel illi, quorum minutæ ſunt facultates, licet digniſſimi & rei publicæ utiliſſimi eſſe ſubinde poſſint, repelluntur, & via ſic paratur ad emungendos ſubditos, maximè, ſi magnum, ſi nimium ſit, quod datur pretium, quod deinceps avari Judices & Adminiſtratores contra Ex. 18, 21. à ſubditis extorquent rurſus, vel arte furtivâ & pravâ adminiſtratione reſtituunt ſibi, imaginarium domini lucrum, quod ex iſtâ venditione captat, eludentes. Non licet, excuſare factum, prætextu, quòd tamen digniſſimus poſſit eligi, licet electio ematur. Reſponſio ex jam dictis peti poteſt. Addi poteſt Kettwigius de ambitu antiquo & hodierno, & anonymi diſcurs *von Beſtellung Geiſt- und Weltlicher Aemter* 1708. 4.

(*n*) De involucris & palliis Simoniæ egere varii. Quosdam ſaltem dabimus. Explicavit hæc pallia Lud. Montaltius ſive Blaſ. Paſcalius dans la douxiéme lettre provinciale, ubi verò macilenta ſanè argumenti exhibetur tractatio, refutatus à Gabriele Danjele, Jeſuitâ Pariſienſi dans les Entretiens de Cleandre & d'Eudoxe Entr. 6. p. 497. ſqq. T. 1. du recueil de ſes divers ouvrages, Ancillonius de Simoniâ C. 7. ſqq. Morellus ſive Moreau, Canonicus Leodienſis dans le traité de la Simonie, particuliérement des voiles, dont on la couvre aujourdhuy à Liége 1689. 8. C. 13. ſqq. & van Eſpen in tractatu de Simoniâ circa beneficia, qui opuſculis ipſius inſertus eſt f. 233. ſqq. ut ipſum Jus Canonicum, ut noſtrates heic taceamus. Sunt verò pallia hæc 1. ſi quis, pecuniâ officium eccleſiaſticum qui emit, non intendat tàm officii ipſius, ſed primariò ſalarii conſecutionem, 2. ſi non intendat dare pecuniam, tanquam pretium pro officio, ſed ſaltem tanquàm motivum, quod alliciat Patronum ad officium conferendum, 3. ſi det pecuniam, ut honorarium ſaltem, adeoque 4.

Digitized by Google

ex capite gratitudinis, id quod prorſus adprobat Mauritius in diſſ. de Simoniâ §. 19. valetque ſanè in Patrono, bona officia vocandi ſic realiter agnituro, vel 5. liberalitatis & generoſitatis, offerendo ſponte, non ex pacto c. 17. x. de ſim. quæ virtutes in futuro Eccleſiæ Miniſtro prorſus laudandæ, nec exercitium illarum impediendum eſt, cùm 6. is ſic Mamona injuſto amicum ſibi faciat Patronum, ut hic recipiat illum tanquàm Paſtorem in tabernaculum Eccleſiæ Luc. 16, 9. vel 7. & ex capite compenſationis debitæ & recognitionis pro collatâ præbendâ & pro operâ à Patrono præſtitâ, vor die Mühwaltung, id quòd 8. legitimet conſuetudo, itemque c. 18. x. de ſim. ubi permittatur offerre electuarium aut de vino, aut de aliis hujusmodi, quæ modici pretii fuerint, vel & caballum &c. quemadmodum, ſi pro beneficio ſuffragii dederit competens gallum Calecuticum, qui in apud Megalopolitanos forſan & alibi, caproptcr nuncupatur ein *Conſiſtorial-Vogel*, non ſit hæc ejusmodi remuneratio, quæ in cenſum venire poſſit; imò 9. dubitare neminem, quòd pro collatione officii eccleſiaſtici legitimè ſolvatur taxa, ſubinde & major, nullâ ſimoniæ accuſatione oneranda, ſaltem 10. Patrono deberi epulum, certâ pecuniæ ſummâ redimendum. Ligneum eſſe ingenium, plumbeumve, turpemque & ſordidam Candidati avaritiam, ſi hìc tergiverſetur. Jam &, ſi 11. collatio officii eccleſiaſtici fiat ſub conditione nuptiarum, quam approbent & hi & illi ex Theologis & JCtis, uti videre eſt ex noſtrâ diſſ. de criteriis vocationis divinæ p. 19. & ubi Spartæ Martha adnectitur, concurrere hìc cum caſu gratitudinis & caſum miſericordiæ & conſolationis perſonæ in jure miſerabilis, & unâ ſic fideliâ duos dealbari parietes & duplicari, imò triplicari ſubinde beneficium atque toti proſpici familiæ, pro Patrono tàm benefico preces ardentiſſimas ad DEum fuſuræ. Nec 12. tanti rem eſſe, ſi & Martha hujus & illius convictûs turpioris ſuſpecta ſit. In promtu eſſe exemplum Hoſeæ C. I. 2. ſqq. Denique aliam prorſus eſſe rationem Patroni, cui alia ſit religio à religione Eccleſiæ patronatæ. Hunc enim, cùm non exiſtimet, verum eſſe DEI Eccleſiæque miniſtrum, quem eligere, nominare & præſentare neceſſum habeat, ſed falſæ, ſed hæreticæ præconem religionis, officium, ad quod illum vocet, pſeudo-eccleſiaſticum, profanum, impium, hæreticum reputare, & ſalarium, quod ut Patronus præſtet, pro nudo victalitio habere, perſonæ odioſæ, imò odioſiſſimæ conferendo, ex cujus collatione vel cum vel ſine tranſactione jure ſummo lucrum capere poſſit.

Paucis has larvas, hæc pallia pravæ ſimoniæ detrahimus. I. Abſonum eſt, dicere, quòd nundinatio illa nulla ſit, ubi promittitur daturque pretium, ſaltem, ut motivum, quod invitet Patronum, ad conferendum officium. Motivum gloriæ DEI & ſalutis Eccleſiæ ſolum illud eſt, quod Patronum movere debet hîc, vel prævalere ſaltem honeſtum debet turpi & indecoro, quùm proprii lucri cauſâ beneficium dat idem, in caſu, quo pro Candidato non orat dignitas, ſed orant thaleri, vel, major enim horum effaſcinatio eſt, Ducati. II. Parvum honorarium, quod largiuntur ſubinde Ordinationes eccleſiaſticæ, concedentes unum vel alterum numum argenteum vel aureum, e. g. *einen Roſenobel*, qui permittitur in receſſu religionis Hildesheimenſi de A. 1643. citato in dem Unterricht von den Straffen der Simonie im Stifft Hildesheim f. 4. in teſtimonium gratitudinis & recognitionis, ex proprio motu & ſincerâ mente, tranſeat hactenùs, tranſeat & munus leve, gallus calecuticus, niſi vinculum hîc injici velit, quod Patronum, quod ſuffragatorem ſaltem aliquatenùs liget, niſi quærat talia poſtuletve vel Patronus vel qui ſuffragium fert agatque turpiter perſonam famelici, tranſeat & gratitudo vel liberalitas Patroni in Candidatum, qui officia bôna præſtitit, ſi dignior ſit competentibus. Ita detur vel tandem & pace meâ epulum, ſed in voracitatem & ebrietatem nolim ut degeneret Eph. 5, 18. 1. Tim. 3, 3. vel pro eodem poſcatur, quod nimium eſt, & crumenam Candidati, pauperioris maximè, vexet. Quid quòd Gregorius IX. c. 44. x. de Sim. conſuetudinem iſtam convivii & prandii reſpuit, quemadmodum & taxas memoratas IV. licet ad ſumtus Cancellariæ præſtandos & ſuſtentandos Notarios & ſcribas rectè applicentur, atque eatenus facilè legitimari poſſint, rejicit idem c. 1. x. de Sim. Certè non debent eſſe nimiæ hæ taxæ, nec vel bis vel ter poſci, quod in hoc caſu pulchrum non eſt, valetque & hîc proverbium, *ne quid nimis.* Quin nec V. conſuetudo purgare poteſt factum in ſe turpe. Ita Innocentius III. Cantuarienſi Archiepiſcopo c. 36. x. de Sim. præcipit, ut pravam conſuetudinem de ſuâ provinciâ ſtudeat abolere, per quam pro inveſtiturâ Archidiaconi marcham argenti, minores verò Decani vaccam albam ſibi poſtulent. Ita Honorius III. rejicit quoque donationem ſcyphi argentei tanquam turpitudinem manifeſtam, & Congregatio Concilii Tridentini rejicit quoque chirothecarum inter Canonicos diſtributionem à novo factam. Vide van Eſpen l. c. P. I. C. 2. §. 6. f. 238. 239. Quid valeat conſuetudo cæteroquin, vide

de x. de conſuet. De conditione nuptiarum, quod V. monemus, ſententiam noſtram jam diximus in diſſ. noſtrâ citatâ p. 19. Ad Hoſeæ Prophetæ exemplum verò perperàm provocari in diſſ. de prædeterminatione divinâ ad peccata phyſicâ p. 18. ſqq. oſtendimus. Ejusmodi Delilæ & Marthæ profecto polluunt & inquinant ſpartam, faciuntque in intentione id, quod eſt principale, ſcilicet ratione Patroni. Denique ſine peccato, ſine læſione honeſtatis etiam naturalis, Eccleſiis quoque, hæreticas quas fingimus, vel quæ tales ſunt, obtrudi non poſſunt perſonæ turpi vel ſimoniæ vel aliorum vitiorum laborantes contagio, hominesque pravo exemplo offendiculo & ſeductioni futuri aliis, vel victalitia concedi hominibus, undique indignis. Si non licet hæreticis conferre beneficium ſub pœnâ excommunicationis, quam inferunt canones, cur non tranſigitur de hoc Patronatûs jure & ſumitur pecunia, uti fecit Bambergenſis Epiſcopus, jure Patronatûs Norimbergenſibus ſic ceſſo? Per latus verò hoc vexare Evangelicos & promovere Eccleſiarum Evangelicarum perniciem contra Inſtrumentum Pacis Weſtphalicæ militat, quod & Clericos dubio procul ſtringit Catholicos, qui ſanè dedignarentur Proteſtantis Patroni facinus, ſi eâdem viâ vexaret Eccleſias Catholicas. Valet hîc & ſacrum oraculum illud naturale: *Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris.* Sed ſurdis credo narrari veritatem.

(o) Ad repagula ſimoniæ ſpectant quàm maximè exaſperationes legum contra ſimoniam, & exacta illorum executio, inquiſitiones in ſimoniacos omnium ſpecierum, & pœnæ, queis plectendi ſunt illi. Sed de his deinceps. Præter hæc celebrari videas juramentum Simoniæ, quod præſtandum eſt novo Paſtori in Conſiſtorio, & quo aſſeverat ille, ſe per ſimoniam pravasque largitiones vocationem non adeptum eſſe. Antiquum hoc juramentum eſt, & obtinuit ſubinde in officiis quoque politicis. Vide l. 6. C. ad legem Jul. repetund. & Nov. 123. c. 1. Nov. 137. c. 2. Concil. Tolet. XI. c. 9. Conc. T. VII. col. 567. ed. Ven. epiſtolam Calliſti II. ad Gaufridum Carnorenſem apud Launojum l. c. f. 483 cui adjici velim formulam juramenti Simoniæ in Eccleſiâ Carnotenſi receptam, relatam à Joh. Bapt. Soucheto ad Ivonis Carnot. ep. 133. Concil. Oxon. de anno 1222. can. 17. Conc. T. XIII. col 1073. & in Conciliis Britanniæ à Wilkinſio editis Vol. I. f. 588. Concilium Moguntinum de A. 1225. can. 11. Concil T. XIII. col. 1098. Reginaldum Polum de reformatione Angliæ decreto IX. Concil. T. XX col. 1028. & apud Wilkinſium l. c.

Vol. IV. f. 124. 125. & Concil. Mediol. I à Carolo Borromæo celebratum Conc. T. XXI. col. 27. 28. ubi formulæ hujus juramenti prolixæ recenſentur. Ita & juramentum Simoniæ injunctum videas in ordinatione Jo. Friderici, Ducis Brunsvicenſis & Lüneb. de anno 1675. *Wie ſich Patroni mit Verleybung der Pfarren zu verhalten haben* apud Bœhmerum in jure parochiali ſect. 3. C. 1. §. 22. p. 111. Maximè verò pertinet hùc Friderici I. Regis Boruſſiæ Conſtitutio A. 1699. edita, quâ Candidatis Miniſterii Boruſſicis hoc injunxit juramentum: *Jch* N. *ſchwöre zu GOtt dem Allmächtigen einen Eyd, daſs ich wegen der Pfarr-Amts zu* N. *niemanden ichtwas gegeben, verſprochen, noch zu geben gedencke, auch keiner Perſon, die mir occaſione dieſer Beförderung zur Heyrath hätte konnen vorgeſchlagen und recommendirt werden, die Ehe verſprochen, noch ihr Hoffnung dazu gemachet, als wahr mir GOtt helffe und ſein heiliges Wort.* Vide Bernh. von Sanden inſtruct. Miniſtrorum verbi ſect. 3. p. 315. ſqq. & Reinholdi Frid. Sahme tract. de juramento Simoniæ §. 9. 10. itemque Zieglerum de Epiſcopis L. II. C. 5. §. 70. Pertſchium de crimine Simoniæ ſect. 1. C. 6. §. 7. & Bœhmerum in J. E. P. L. V. tit. 3. §. 27. 28. ubi & allegat formulam juramenti Simoniæ Salisburgenſem ex Lünigii Spicil. eccleſ. Contin. III. f. 808. depromtum. Aſt quæri & hîc poſſit, num conveniat, ipſis quoque Patronis vel ſaltem ſuffragantibus Simoniæ juramentum imponere? Imò quæri & poſſit, num in genere conveniat juramentum ſimoniæ imponere, propter metum perjurii, facilè enim jurat ſimoniacus, & quòd cum injuriâ vocandi, qui honeſtus eſſe ſuo jure præſumitur, videatur eſſe conjunctum, quæ mens eſt Leyſeri med. ad Pand. T. 9. p. 921.

(*p*) De pœnis Simoniæ vel potiùs nundinationis realis & perfectæ, mentalis enim & conventionalis pœnæ non ſubjacent, officiorum eccleſiaſticorum pauca reſtant dicenda L. 31. C. de Epiſcopis & Clericis, quæ ſanè memorabilis eſt, videas perpetuam huic crimini inuri infamiam, & Nov. VI. c. 1. perpetuum exilium dictari delinquentibus. Canones eccleſiaſtici, id quod & ex Jure Canonico, locis ſupra allegatis patet, mox ſuſpenſionis, mox degradationis, mox excommunicationis infligunt pœnam, & hanc maximè laicis. Nulla porrò per ſimoniam electio & ordinatio fit, & Patronus, qui ſimoniam committit, jure excidit Patronatûs. Prius ex c. 5. 15. C. 1. qu. 3. c. 59. x. de elect. c. 27. x. de ſim. extrav. comm. L. V. tit. 1, c. 2. poſterius ex c. 1. x. ne Prælati vices ſuas, patet. Vide Fin-

Finckelthauſ. de Jure Patronatûs C. VII. n. 27. p. 326. Lyncker. reſp. 122. n. 4. & Stryck. in uſu mod. tit. de lege ambitûs §. 2. & ad Brunnemannum L. 2. C. 8. §. 28. Fateor, pœnas haſce apud nos non eſſe ſuetas, uti deberent. Vix enim locum invenit pro pravitate ſeculi apud nos reſtitutio & quidem dupli juxta c. 2. C. 1. qu. 3. c. 41. x. de ſimon. quæ Eccleſiæ læſæ facienda eſt Nov. 6. cap. 1. §. 9. niſi aliter jubeat Princeps, atque mulcta pecuniaria. Vide Reſcriptum Electorale Saxonicum de A. 1680. ad Conſiſt. Lipſ. apud Beyerum ad Carpzov. L. 1. def. 40. Velim conferri hîc Conſilium Fac. Juridicæ Heidelberg. in dem nöthigen Unterricht von den Straffen der Simonie in dem Stifft Hildesheim 1732. f. Aſt & caſſanda electio ſimoniaca novæque locus dandus & à voto excludendus vel planè ab officio movendus ſimoniacus, &, ubi Patronus hoc vitio ſe polluit, ad Epiſcopum jus devolvitur nominandi ſaltem hunc quoad actum, vel planè jure nominandi privandus ille, ſi poſſit, ut ſupra jam innuimus. Sed leves utique ſunt in foro ſoli hæ pœnæ, ſi comparentur cum gravitate pœnarum, quæ forum poli nundinatoribus ſacris infligit, cujus hæc eſt ſententia. PECUNIA TUA CONDEMNAT TE, TU TRAPEZITA PRAVE, QUI PUTAS, COELESTE MUNUS ACQUIRI NUMIS, FAC ERGO POENITENTIAM ET PRECARE DEUM, UT CONDONET TIBI, QUOD COMMISISTI, SCELUS, IMPIE NUNDINATOR, QUI EMTIONE ET VENDITIONE TUA DOMUM DEI POLLUERE HAUD VERERIS Matth. 21, 12. 13. Act. 8, 20. ſqq. Certè ad expiandum crimen hoc magnâ pœnitentiâ & magnâ converſione eſt opus. Claudimus hæc carmine, quod ex reliquiis MSS. & barbarie medii ævi ſervavit nobis Mabillonius in vet. Analectis f. 470. edit. novæ Pariſ.

Pellit ab Eccleſia cunctos hæreſis Simonia,
Qui ſunt vendentes in eâ quicquam vel ementes.
Gratis præbenda gratis ſunt accipienda,
Quæ ſunt Eccleſiæ, pulſo trivio ſimoniæ.
Quisquis in hâc hæreſi defungens invenietur,
Inferni nunquàm de pœnis eripietur,
Non etiam, durum ſi martyrium pateretur. (*)

Eſt

(*) Ejusmodi verſuum Leoninorum ſive rythmicorum, ſed barberorum inſimul & contragoſorum maléque tornatorum, ut ait Horatius, in ſimoniam compoſitorum copiam exhibet collectio Flaciana poëmatum de corrupto Eccleſiæ ſtatu Baſileæ A. 1556. edita, ſed Rittero in vitâ Flacii haud memorata, ubi p. 234. legitur de ſimoniâ vetuſtum carmen.

Digitized by Google

Eſt hoc, quod Juſtinianus Nov. VI. c. 1. dicit: *Habebit* Simoniacus *à DEO pœnam & ſuccedent ei de cœlo ſupplicia.*

ADDITAMENTUM I.

SÆpiùs in mentem nobis lapſa jam eſt quæſtio: Num inmuratio Monachorum Proſelytorum, perpetua maximè, cum Inſtrumento pacis Oſnabrugenſis & reciproco Reſervato eccleſiaſtico conveniat, & num, hæc enim præjudicialis eſt quæſtio, Clerici Catholici pace hâc teneantur? Prima neganda, poſterior affirmanda eſt, cùm pacis Oſnabrugenſis inſtrumentum libertatem conſcientiæ adeoque religionem mutandi illibatam, ſartam, tectam, inviolabilem præcipiat Art. 5. §. 34. 48. art. 7. §. 1. maximè Art. 5. §. 15. cùm & de perſonis rebusque eccleſiaſticis validè diſpoſuerint ſummi Paciſcentes, nullaque & invalida ſit prorſus Innocentii X. contra pacem Weſtphalicam proteſtatio, quam & ante annum Francofurti eâdem cum nullitate repetiit Nuntius Pontificius, Georgius ab Auriâ, Archiepiſcopus Chalcedonenſis in partibus, Benedicti XIV. Prælatus domeſticus. Multa quippe in hâc rerum mortalitate fiunt dicis ſaltem gratiâ, effectu omni orba. Vide ſermones noſtros academicos de jure publico Eccleſiaſtico Proteſtantium in Germaniâ p. 295. 296. 438. ſqq. Gravis per conſequens delicti rei fiunt & fractæ pacis rei, qui Monachos ad religionem Proteſtantium abeuntes ex capite fractæ obedientiæ & apoſtaſiæ per abuſum ſic dictæ monachalis inmurant, ſive carceri perpetuo cum carenâ mancipant, digni &, qui puniantur ob fractam pacem, contra quam nulla jura canonica vel Conciliorum decreta unquam allegari, audiri aut admitti debent Art. XVII. §. 3. Non valent itaque, quæ diſponuntur c. 5. x. de Apoſt. itemque in ſexto c. 3. de jud. c. 1. de hæret. ubi perpetuam inmurationem ſtatuit Gregorius IX. ibidemque c. 3. de pœnis & ſi quæ Statuta Monaſtica incarcerationem perpetuam cum carenâ injungant. At verò cottidianis exemplis contra pacem Oſnabrugenſem heic delinqui videmus. Dignæ ſunt hæ quæſtiones, quas lârgâ expoſitione diducat ſolidus & rerum oppidò gnarus Publiciſta.

ADDITAMENTUM II.

QUæritur, num liceat, contra ſtatum anni decretorii ita religionem introducere ſuam, ut diverſæ addictis religioni decedentibus ſuffi-

cias

men hexametrum in Loſingam, Epiſcopum Anglum ſimoniacum, quod & exſtat in Goodwini Epiſcopis Norvicenſibus & cujus initium: *Crevit in Eccleſiâ monſtrum, genitore Loſingâ*, itemque p. 415. apparent dactylici Leonini in Romam, quòd ſit inſatiabilis, incipientes: *Eccleſiaſtica Roma negotia cùm moderetur.* Vide Lyſeri hiſtoriam Poëtarum & poëmatum medii ævi p. 2127. ſqq. Hoc eſt ſaltare cum grallis.

cias ſemper addictos tuæ, donec tota communitas ad tuam redierit? Diximus jam in den Reden übers Kirchen-Recht p. 382. 383. non raros eſſe hujus doli, qui manifeſtus ſit & totum negotium vitiet, caſus, diſſenſimusque hìc à Moſero, contrarium ſtatuente. Nec ſanè vel qualitas feudalis vel ſubfeudalis, vel territorii jus, verum, controverſum vel prætenſum, vel criminalis aut baſſa jurisdictio dolum iſtum purgant, vel jus reformandi annum regulativum tribuunt. Vide Intr. pacis Osnabr. art. 5. §. 42. 43. 44.

ADDITAMENTUM III.

Tertiam, ne vacet pagina, quæſtionem adjungimus. Valentne pacta inter Principem ſubditosque facta, adverſa paci Weſtphalicæ? Reſpondeo cum diſtinctione. Vel enim pacem Weſtphalicam præceſſere, vel condita demùm fuere poſt eandem. Si præceſſerint, abolita ſunt, quatenùs adverſantur illi. Vide Art. II. V. §. 2. 25. 33. 44. XV. 1. Si paci demùm ſucceſſerint, valent, ſive adverſa ſint, ſive non ſint. Vide Art. V. 31. ubi expreſsè diſponitur: *Hæc omnia obſerventur eousque, donec inter ſtatûs immediatos eorumque ſubditos aliter erit conventum*, & §. 33. ubi: *ab obſervantiâ dicti anni 1624. mutuo conſenſu recedere liceat.* Aſt ſi hoc, cur ergò dicitur Art. XVII. §. 3. *contra tranſactionem* Weſtphalicam *ullumve ejus articulum aut clauſulam nulla pacta ſeu deditita, ſeu alia ſive præteriti ſive futuri temporis unquàm alleganda, audienda aut admittenda eſſe.* Reſpondeo, ſi ſponte jure ſuo, quod dedit Pax Weſtphalica, ceſſerint, eo qui pollent, ſive Princeps, ſive ſtatus Provinciales aut ſubditi, non largitur ſaltem hoc, ſed & firmat pax Weſtphalica, à cujus hanc in rem conſtitutione non licet recedere. Neque enim generales pacis Weſtphalicæ conſtitutiones ullis pactis abolere vel caſſare licet. Hinc, quæcunque pacta exceptionem iſtam, quâ juris ſit ceſſio, non admittunt, paci Weſtphalicæ adverſa, ipſo jure ſunt nulla, valida autem, quæ admittunt illam, ita, ut, cùm confirmatione antecedaneâ pacis Weſtphalicæ munita ſatis ſint, nullâ quoque confirmatione egeant, niſi quæ executionem, ſi contraveniatur, faciliorem reddant ſaltem. Nolim tamen trahere hùc reverſales illas literas, quas ſtatibus provincialibus Wirtembergicis de religionis Catholicæ exercitio in terras has nullatenùs & nunquàm introducendo dedit glorioſæ hinc memoriæ Princeps CAROLUS ALEXANDER, cùm nihil heic exſtet, quod non legitimâ prorſus conſequentiâ ex Inſtrumento fluat pacis Weſtphalicæ, quo ſimultaneum religionis catholicæ exer-

 citium

Digitized by Google

citium, anno 1624 adverſum, proſcriptum eſſe penitùs in ſermonibus academicis de jure eccleſiaſtico publico Proteſtantium in Germaniâ ad oculum demonſtravimus. Jubar hoc veritatis eſt, ad quod caligare non poſſunt, quorum pectus ſtudio partium haud tenetur. Si pacta, ſi privilegia, queis recedere aliquis de jure ſuo poteſt, pax firmat Weſtphalica, uti oſtendimus, multo magis firmabit illa eadem, quæ prono alveo ex eâdem fluunt, maximè, ſi à Conſilio aulico Imperiali & Cæſareo ratihabeantur ſimpliciter, ab Auguſtiſſimo vi Capitulationis noviſſimæ Art. XVI. §. 12. 14. 15. firmanda prorſus. Liceat veritatem dicere, in aprico poſitam ſolis, & hujus radiis ſcriptam.

ADDITAMENTUM IV.

Pacta, transactiones, privilegia circa religionem data, ante pacem Weſtphalicam facta, data, conceſſa, autoritate Cæſareâ firmata valere, ſi dictæ haud adverſentur paci, atque in hâc confirmata eſſe, ex locis Inſtrumenti pacis citatis patet, nullumque eſt dubium, illa, ſi novis actibus & inſtrumentis repetantur, firmenturque, miris modis & ita quidem conſolidari, ut, niſi mutuo Principis & ſtatuum provincialium conſenſu, ſolvi planè neſciant. Exemplum præbuerint eædem illæ reverſales literæ, quas in additamento priore laudavimus. Medulla illarum eſt ſimultanei diverſæ religionis exercitii proſcriptio, jam in transactione Pragenſi de A. 1599. ſub auctoritate Rudolphi II. Imperatoris facta, per anni regulativi 1624. in pace Weſtphalicâ determinationem factam confirmata, in reverſalibus hiſce nonniſi explicatiùs repetita & ſolenniora reddita, ſummis modis omni tempore ſpontanea, nullis technis, niſi, quæ ipſam elidant pacem Weſtphalicam, quæ eſt Palladium Statuum Imperii, elidenda.

ADDITAMENTUM V.

Mirum, tantoperè ſuccenſere mihi potuiſſe clariſſ. Bannizam, JCtum Herbipolitanum, in diſſ. de ſubſidiis interpretationis doctrinalis pacis religioſæ & Weſtphalicæ p. 4. 5. quòd in diſſertatione de Zizaniis non evellendis p. 10. Pontificem Romanum vocaverim Æolum atque ad ipſum applicaverim hos Virgilii verſus:

Illâ ſe jactet in aulâ &c. &c.

Nullum

Digitized by Google

Nullum planè hinc odium præpoſterum vel in Romanam Eccleſiam vel Pontificem ejusdem maximum exſculpi poteſt. Fuit certe Æolus Rex Æoliæ, olim pietate & juſtitiâ, magnâque rei nauticæ peritiâ clarus, in numerum deorum poſt fata receptus, atque ſorte imperium in ventos, ſed, quod probe notandum, in terrâ ſaltem firmâ obtinuit. Hinc, cùm ventis in mare Tyrrhenum emiſſis claſſem Trojanam disjiceret, à Neptuno, maris deo, objurgatus fuit, quòd limites imperii ſui migraret. En tertium illud, in quo comparavimus cum Æolo Pontificem Romanum. Qui cùm Monarchiam univerſalem in totam Eccleſiam Chriſtianam prætendat, migrat limites in Concilio Nicæno poſitos, quod ipſius jurisdictionem ad Patriarchatum vel Diœceſin Romanam reſtringit. Conſtat, quî poteſtatem ejus limitatam velint doceantque & Conciliorum Canones, & Eccleſia Orientalis tota, & Gallicana, & Hiſpanica, & Germanica quoque, quarum libertates notæ ſunt, in Comitiis publicis ab Imperatoribus, Regibus, Epiſcopis & Statibus Pontifici Romano oppoſitæ, cujus jurisdictionem ſacram in Eccleſias Proteſtantes ſuſpenderunt, imò aboleverunt ſummi Paciſcentes in pace Weſtphalicâ. Hi ſunt Neptuni illi, qui contra Pontificem egere, non ego, his ſuccenſendum eſt, quorum ego ſaltem mentem interpretor. Sed nec in Concilio Nicæno, quod Banniza putat, Can. 39. Pontifex Romanus dicitur *Caput & Princeps omnium Patriarcharum.* Nec Can. 6. Nic. dicitur: *Eccleſia Romana ſemper habuit primatum.* Etſi enim de primatu *ordinis*, non *jurisdictionis*, quo gaviſa eſt jure humano olim, nolimus diſputare, tamen & hæc verba & ille Canon ſuppoſititia ſunt, quicquid cantet heic Eugenius Lombardus, ſive Cæleſtinus Sfondratus, quem noviſſimæ quoque Conciliorum editiones, Harduini Pariſienſis & Coleti Veneta, itemque actio XVI. Conc. Chalced. ubi ex authentico Codice legati Romani de ſuppoſitione iſtâ convicti fuere, refellunt, id quod & contra Scheffmacherum diximus & demonſtrârunt Spanhemius, Basnagius, Binghamus, alii. Sed de his quidem alibi in genere dicemus prolixius, non in ſpecie contra cl. Bannizam, quem, cùm nos quidem contra ipſum dulcem inflâſſemus tibiam, audire porrò diſplicet, cùm agreſtem jam ille inflet, quod oppidò miramur.

DISSER-

DISSERTATIO
IN VERBA CHRISTI:
REGNUM MEUM
NON EST
EX HOC MUNDO.

§. I.

VIdeas, in oraculo, quod explicatum imus, Chriſtum ſibi adſcribere regnum primò κατὰ θέσιν & affirmativè, ſed & ſecundò κατ᾽ ἄρσιν negativè declarare, quale illud non ſit, *regnum meum*, inquit, *non eſt ex hoc mundo.* In tabulis N. T. frequentiſſimè occurrit ἡ βασιλεία, ἡ βασιλεία Θεοῦ, ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ἡ βασιλεία Χριστοῦ. Qui inſpexerit loca in Concordantiis evolvenda, facile perſpexerit, his vocibus innui mox regnum Meſſiæ & Eccleſiam N. T. idque tùm in ſtatu exinanitionis per prædicationem Evangelii cœptum, tùm in ſtatu exaltationis exercendum, tùm ante judicium extremum, idque ſive gratiæ, per propagationem Evangelii mirabilem in toto mundo & effuſionem Spiritûs S. miraculoſam, ſive iræ, per judicium in urbem Hieroſolymam, tùm poſt judicium extremum, quod dicitur regnum gloriæ, rurſusque duplex ſive gratiæ ſive iræ eſt. Nolim, ut, quùm dicitur βασιλεία τῶν οὐρανῶν, vocem poſtremam inconſultè premas. Jam enim certo certius eſt, his vocibus, ut regnum gloriæ, ita & gratiæ, regnum Meſſiæ in his terris erigendum ejusque rationem innui. Conſtat, penes Judæos eum dici ſuſcepiſſe in ſe מלכות השמים *regnum cœlorum*, qui legibus divinis ſeſe ſubmiſerit. Vide Schöttgenii diſs. de regno cœlorum, quæ prima eſt horis hebraicis & Talmudicis in N. T. T. 1. adjecta. Quicquid de cœlis eſt, à Deo eſt Jac. 1, 17. & ἐπουράνιον eſt Eph. 1, 3. 2, 6. cœleſte, inquam, eſt, etſi & in terris ſit. Vide lectiones noſtras germ. in Theol. Dogm. p. 289. 290. Eſtque hæc denominatio regni cœlorum, quod idem Chriſti dicitur & eſt, eò notanda magis, quòd innuit, regnum Chriſti mundanum & corporale haud eſſe, per juriſdictionem coactivam exercendum, & per arma carnalia ſtabiliendum, ſed divinum & ſpirituale, regnum in animas magis quàm corpora, erigendum per prædicationem Evangelii & per Spiritum S. hujusque

juſque chariſmata in fideles effundenda. Atque hoc eſt, quod Salvator in textu noſtro dictum vult. Accuſârant illum Judæi coram Pilato, quòd diceret ſe Judæorum Regem populumque ad rebellionem contra Cæſarem incitaret vetaretque illi tributum pendi Luc. 23, 2. Hinc Pilatus ad ipſum: *Eſne igitur Rex Judæorum?* Reſpondit Chriſtus: *Eſſe ſe Regem quidem ſed non ex hoc mundo*, non ex mundanis Regibus, quorum juriſdictionem prorſus non adfectet, alius planè & cœleſtis & divini ordinis. Quo reſponſo ſopitus Pilatus ipſum abſolvit Joh. 18, 38. *Mundus* igitur *hic* eſt mundus præſens, qui conſtat ex hominibus, quatenus magiſtratibus politicis ſubjecti ſunt. Mundus verò futurus ille eſt, qui omne imperium humanum & civile reſpuet 1. Cor. 15, 24. & ſub imperio DEI immediato ſtabit.

§. II.

Textum ita explicantibus obviant nobis I. Judæi, cauſantes, hoc ipſo, quòd faſſus ſit Chriſtus, regnum non eſſe ex hoc mundo, faſſum & eſſe illum, quòd non ſit verus Meſſias. II. Chiliaſtæ, qui ſtatuunt, hæc de ſtatu exinanitionis ſuo ſaltem pronunciâſſe Chriſtum, qui ante judicium extremum venturus adhuc viſibiliter ſit ad regnum mundanum in his terris erigendum, III. Romanenſes illi, qui affirmare ſuſtinent, Chriſtum re verâ eſſe Regem mundanum, cui in ſpecie regnum Judææ jure quoque humano competierit, imò regnum totius mundi divino competat, ex quo ſequatur, & Pontifici Romano, qui ipſius in terris ſit vicarius, competere jus ſive directum ſive indirectum in regna hujus mundi ſive fidelium ſive infidelium, inque temporalia, ut ajunt, IV. Anabaptiſtæ, Sociniani, Quakeri, qui ex textu noſtro probare contendunt, non licere Chriſtianis, magiſtratum capeſſere, bella gerere, judicia capitalia exercere, V. Manichæi, qui ex h. l. contendunt, mundum hunc non eſſe à DEO, ſed ab Angelis malis creatum, VI. BENJAMIN HOADLY, Epiſcopus Anglus, qui ex h. l. dicitur arguiſſe, quòd Eccleſiæ nulla competat prorſus ſacra juriſdictio, nulla hierarchia. Agamus, ita placet, primò cum Judæis.

§. III.

Hi verò putant, ſe non inveniſſe hîc, quod pueri in fabâ. Jam enim ex V. T. conſtare ajunt, promiſſum à Deo Judæis in captivitatem ſive Aſſyriacam ſive Babylonicam omnemque aliam abducendis atque inter gentes diſpergendis fuiſſe Regem ex ſtemmate Davidis oriundum Jeſ. 9, 6. 11, 1. ſqq. Jer. 23, 5. 6. 30, 21. 33, 15. ſqq. Ezech. 34, 23. 24. 37, 24. Mich. 2, 13.

 4, 7.

4, 7. 5, 1. Zach. 9, 9. 14, 9. Pſ. 2, 6. 45, 2. ſqq. 47, 3. ſqq. 72, 1. ſqq. 89, 5. 30. 37. 38. 93, 1. 2. 96, 10. 110, 5. ſqq. qui & nomen Davidis geſturus ſit, tanquàm alter David, David II. Jer. 30, 9. Ezech. 34, 23. 24. 37, 24. 25. Hoſ. 3, 5. cujus regnum futurum ſit longè ampliſſimum, ſuper totum mundum, ab oriente usque ad occaſum, à mari ad mare, usque ad fines terræ Pſ. 2, 8. 22, 28. 29. 72, 8. Jeſ. 49, 6. 59, 19. Mich. 7, 12. Zach. 9, 10. 14, 9. Mal. 1, 11. pacificum Jeſ. 2, 4. 9, 6. 7. 32, 17. 18. 52, 7. 60, 17. 66, 12. Ezech. 34, 25. 37, 26. Hagg. 2, 10. Zach. 9, 10. Pſ. 72, 3. 7. ſine fine & æternum 2. Sam. 7, 16. 1. Reg. 8, 25. Pſ. 45, 7. 72, 5. 7. 17. 89, 5. 29. 30. 34. 37. 38. 132, 12. 145, 13. Jeſ. 9, 7. Jer. 33, 17. 21. 25. 26. Ezech. 37, 24. 25. Danj. 2, 44. 7, 14. 18. 27. Mich. 4, 7. coll. Luc. 1, 33. 2. Pet. 1, 11. Apoc. 11, 15. quo imperante omnes Judæi ſint convertendi olim Levit. 26, 40. ſqq. Deut. 4, 30. 31. 2. Chron. 15, 2. ſqq. Jeſ. 10, 20. ſqq. 29, 22. ſqq. 49, 5. 52, 8. 59, 20. 21. Ezech. 20, 40. ſqq. Hoſ. 2, 14. ſqq. 3, 4. 5. Zach. 10, 10. ſqq. 12, 10. ſqq. 13, 9. coll. Rom. 11, 25. 26. ita quidem, ut ex meris piis & ſanctis conſtet dein populus Judaicus Jeſ. 4, 3. 4. 11, 9. 27, 9. 33, 24. 45, 25. 59, 20. 21. 60, 18. 21. 62, 12. Jer. 3, 17. 31, 34. 32, 39. 33, 8. L. 20. Ezech. 36, 27. 29. 37, 24. 28. Danj. 7, 18. & reducendi ex omnibus gentibus in terram ſanctam Deut. 30, 3. ſqq. Jeſ. 35, 10. 43, 5. 6. 49, 8. 9. 51, 11. 52, 12. 56, 8. 61, 1. 66, 20. Jer. 3, 14. 23, 3. 29, 14. 30, 3. 10. 18. 32, 37. ſqq. 33, 26. Ezech. 28, 25. 34, 13. 36, 24. 37, 21. ſqq. Joël 3, 6. Amos 9, 14. Zeph. 2, 7. 3, 19. 20. ſpeciatim ex Aſſyriâ Jeſ. 10, 20. ſqq. 11, 11. ſqq. 27, 13. Jer. 3, 14. ſqq. 31, 1. ſqq. 23. ſqq. Ezech. 16, 53. ſqq. 37, 16. ſqq. 39, 25. ſqq. Zach. 10, 10. id quod tamen negari videtur Hoſ. 1, 6. 6, 11. 9, 15. Amos 5, 2. 8, 14. & Babele Jeſ. 14, 1. ſqq 45, 1. ſqq. 46, 11. 48, 20. Jer. 3, 14. ſqq. 24, 6. 31, 8. ſqq. 33, 7. 11. 26. L. 19. punitis & deſtructis vel ſubjectis gentibus quibuscunque, Judæorum maximè hoſtibus & perſecutoribus Gen. 22, 17. Deut. 32, 43. Pſ. 2, 9. 110, 6. 149, 7. Jeſ. 2, 4. 10, 12. 13. 24. ſqq. 13. ſqq. 14, 4. ſqq. 24, 21. 25, 2. 26, 11. 29, 8. 30, 28. 31. ſqq. 31, 8. 9. 33, 1. ſqq. 34, 1. ſqq. 47, 1. ſqq. 49, 7. ſqq. 54, 3. 60, 7. ſqq. 61, 5. ſqq. 63, 6. 66, 12. ſqq. Jer. 3, 9. 30, 11. 16. 46. ſqq. Ezech. 25. ſqq. 38. 39. Joël 3, 7. ſqq. Obad. 15. Mich. 4, 3. 13. 5, 5. 14. Zeph. 2, 1. ſqq. 3, 8. Zach. 9, 10. 12, 3. ſqq. 14, 2. ſqq. Pſ. 111, 6. convertendis tamen & ad hunc Regem Meſſiam Gen. 22, 18. 49, 10. Pſ.

2, 8.

2, 8. 22, 28. ſqq. 47, 10. 72, 8. ſqq. 86, 9. 87, 4. ſqq. 96, 3. ſqq. 102, 16. 117, 1. Jeſ. 2, 3. 5, 26. 9, 1. ſqq. 11, 10. 19, 23. 25. 25, 6. ſqq. 40, 4. 5. 42, 1. 6. 11. 12. 45, 22. 49, 6. ſqq. 51, 4. 52, 10. 15. 54, 1. ſqq. 55, 5. 56, 3. ſqq. 60, 3. ſqq. 62, 2. 65, 1. 66, 21. Jer. 3, 17. 19. [illegible], 2. 16, 19. Ezech. 37, 28. Amos 9, 11. 12. Mich. 4, 2. Zeph. 2, 11. 3, 9. 10. Hagg. 2, 8. Zach. 2, 11. 8, 22. 23. 14, 8. ſqq. & ad cultum Judaicum Jeſ. 19, 21. 56. 6. 7. 66, 20. 21. Zach. 14, 16. ſqq. Mal. 3, 11. æternâ quippe lege conſtitutum Gen. 17, 7. 13. Exod. 12, 17. 21, 16. 17. Lev. 6, 13. 16, 34. 23, 14. Deut. 29, 29. 30, 2. 8. 10. Pſ. 78, 5. 6. 109, 152. Jeſ. 59, 21. Jer. 33, 18. atque ita vaticinari Prophetas, reſtitutum iri regnum Iſraëlis in ſtatum longè glorioſiorem, ac fuit unquàm Jeſ. 30, 18. ſqq. 32, 1. ſqq. 33, 12. ſqq. 35, 1. ſqq. 45, 17. 49, 6. ſqq. 51, 3. ſqq. 54, 11. ſqq. 61, 3. ſqq. 62, 1. ſqq. 65, 9. 10. 17. ſqq. 66, 12. ſqq. Jer. 33, 7. Ezech. 28, 26. 34, 23. ſqq. 36, 8. ſqq. 37, 3. ſqq. Amos 9, 11. ſqq. Zach. 10, 6. ſqq. 12, 8. reædificatis Hieroſolymis & templo Jeſ. 24, 23. 49, 17. ſqq. 58, 12. 61, 4. ſqq. Jer. 30, 18. 31, 38. ſqq. 33, 10. ſqq. Ezech. 40. ſqq. Joël 3, 25. Zach. 1, 17. 2, 12. Crediderunt hinc & diſcipuli Chriſti, JEſum Nazarenum Iſraëlem liberaturum Luc. 2, 38. 19, 11. 24, 21. & regnum Iſraëliticum reſtiturum Matth. 20, 21. Act. 1, 8. Jam vero ajunt Judæi, hæc omnia in JEſu Nazareno haud impleta fuiſſe, qui edixerit ipſe, *regnum ſuum non eſſe ex hoc mundo.* Magnum hoc impedimentum converſionis Judæorum eſt, qui literæ Propheticæ inhærent nimis. Scrupulus & hìc Deiſtarum eſt, qui cauſantur, falſa iſta vaticinia omnia eſſe, quæ, cùm dudùm impleri debuerint, impleta ſint nondum.

§. IV.

Digna ſunt hæc, quæ diluantur. Obſervamus autem I. vaticinia hæc, quæ dudùm impleri debuerunt, quoad literam impleta non fuiſſe. Complementum clavis prophetiarum eſt. Si hoc, recedendum ab illâ & ad metaphoram confugiendum, ſi complementum aliud jubeat. Agnovere hoc, qui ſapientiores inter Judæos fuere, dicterio communi, quod eſt: כל ענין המשיח אלהי ולא גשמי *Omne negotium Meſſiæ divinum eſt, non corporale.* Quis e. g. quæ de feris beſtiis tempore Meſſiæ feritatem ſuam depoſituris Jeſ. 11, 6. 7. 8. 65, 25. Hoſ. 2, 18. de montibus & collibus in planitiem vertendis Jeſ. 40, 4. aliaque hujus generis vaticinia craſſè & ad literam explicârit? Quis, quæ de templo novo & Hieroſolymis novis & terrâ

ſanctâ

ſanctâ edixit Ezechiel, juxta literam intellexerit, quæ impleri neſcit? Et quis quæſo de Rege terreno, Judæis civiliter imperaturo & glorioſe regnaturo oracula prophetica expoſuerit, cujus exinanitionem, paſſiones, mortem, paupertatem tàm clarè deſcribunt Prophetæ, cui non armis Jeſ. 2, 4. 9, 5. Hoſ. 1, 7. Mich. 4, 3. Zach. 4, 6. 9, 10. ſed ſpiritu oris ſui Jeſ. 11, 4. & judiciis θεϊκάτοις agendum erat? cujus reſurrectionem, aſcenſum in cœlos & ſeſſionem ad dextram Patris, atque regimen ſic de cœlis in terras gerendum tam perſpicuè deſcribunt Prophetica oracula? Obſervamus II. Oracula prophetica indigitare ſubinde ſaltem deſtinationes divinas ſive gratioſas, ſive judiciales, à certâ conditione pendulas, quâ non impletâ, nec implentur ipſæ, vel ſaltem ex parte implentur. Vide Raymundi Martini pugionem fidei P. 2. diſt. 1. C. 15. Sunt hæc vaticinia ſcientiæ in DEO mediæ & decretorum conditionatorum, de quibus in diſſ. de rectâ Theologiæ propheticæ conformatione p. 27. 32. diximus, & ubi dedimus exemplorum farraginem. Scilicet & magna pars vaticiniorum allegatorum de reductione ſaltem ex captivitate Babylonicâ, quæ contigit, agit, nec dubium eſt, fuiſſe & quàm plurimos Judæos, qui ex Aſſyriacâ aliisque terris, in quas diſperſi erant, in Palæſtinam tùm & pòſtea quoque redierint. Quòd autem totalis & ſimultanea reductio Judæorum ex omnibus terris, in quas diſperſi fuere, haud facta fuit, quòd vaticinia de eâdem lata cum conſectariis haud impleta fuere, in promtu eſt ratio, quam & allegat Paulus 1. Theſſ. 2, 15. 16. Scilicet hoc beneficio ipſi ſe reddiderunt indigniſſimos, non ſaltem rejiciendo, ſed & ad diriſſimam mortem tradendo Meſſiam, quem venerari, quem ambabus ulnis recipere debebant, ſanguinem ipſius ad vindictam ſuper ſe advocantes. Matth. 23, 34. ſqq. 27, 25. Act. 3, 13. ſqq. 1. Cor. 2, 8. Quæ itaque corporaliter & ad literam in Judæis impleri non potuere, implentur ſpiritualiter in Zione ſpirituali ex Judæis & gentibus converſis conſtante, quæ & Jeruſalem cœleſtis audit, hîc militans, ibi triumphans, ſplendorem ſuum glorioſum, quem heic nanciſci haud potuit, olim in cœlis nactura. Gal. 4, 26. Eph. 2, 21. 22. 1. Pet. 2, 5. Ebr. 11, 22. Apoc. 3, 12. 11, 2. 20, 9. 21. 2. ſqq. Rejecto nempe populo Judaico & ad τέλος usque 1. Theſſ. 2, 16. rejecto gentes in locum ejus adoptatæ fuere Act. 13, 46. ita, ut, quæ Judæis datæ erant promiſſiones gratioſiſſimæ, implendæ fuerint in his, id quod ex Jer. 31, 31. ſqq. coll. Ebr. 8, 8. ſqq. clariſſimè liquet. Unde, donec plenitudo gentium intraverit, intrabit autem illa usque ad tempus judicii extremi, induratio Judæis contingit, ita tamen, ut his & illis credituris janua Eccle-

ſiæ

Digitized by Google

ſiæ Chriſtianæ ſemper maneat adaperta, & vel tandem omnis Iſraël & corporalis, & ſpiritualis, hic ex gentibus conſtans, uterque ſucceſſiva converſione ſalvetur. Luc. 21, 24. 25. Rom. 11, 25. 1. Cor. 3, 14. ſqq. ubi: *Si verò converterit ſe ad Dominum.* Obſervamus III. incaſſum exſpectari reædificationem templi, & Hieroſolymæ priſtinæ. Ne minima quidem tanti eventûs apparentia eſt. Nec enim unquàm vel templum vel Jeruſalem reædificabitur 1. Reg. 9, 7. 8. Danj. 9, 26. 27. Matth. 23, 38. Luc. 21, 24. 25. & quæ de reædificandis templo & Hieroſolymis leguntur in ſacris, ad templum ſecundum & Hieroſolymas ſecundas, vel cœleſtes ſpectant aut metaphoricas, Eccleſiam N. T. militantem aut triumphantem, quæ hâc facie, hoc emblemate pingitur in locis ſupra allegatis. Aſt & de viſionali & metaphoricâ agunt ſaltem loca Apocalyptica citata. Obſervamus IV. quemadmodum duæ ſaltem dantur reductiones ex exilio Ægyptiaco & Babylonico factæ Jeſ. 11, 11. Jer. 16, 14. 15. 23, 7. 8. ita unicam ſaltem reſtitutionem fuiſſe promiſſam à Prophetis populo Judaico, non duas, & quidem tanto ſeculorum intervallo inter ſe diſtantes & unicæ huic affixum eſſe novum illud & glorioſum regnum Davidis ll. æternum illud. Certè inchoari illud dudùm debuit, nec inchoari potuit, niſi republicâ Judaicâ ad ſecundum interitum prorſus inclinante Gen. 49, 10. Danj. 9, 24. ſqq. Quod ſi ita eſt, eſt hoc, quod V. obſervamus, regnum ſpirituale Meſſiæ, per prædicationem Evangelii plantatum, quod æternum eſt, ita, ut regnum civile ſtirpis Davidicæ abierit in regnum ſpirituale Meſſiæ, Davidis ll. quem in JEſu Nazareno veneramur. Repræſentatur itaque captivitas iſta ſpiritualis, cui peccatum nos mancipavit, captivitate Judæorum exilioque corporali, uti reſtitutio Iſraëlis reſuſcitatione mortuorum Ezech. 37. & reſtitutio Iſraëlis corporalis emblema eſt, quod ſpiritualem erectionem regni Meſſiani per Evangelium ſignificat, uti ex Amos 9, 11. ſqq. coll. Act. 15, 16. 17. liquet. Ita & magnifica illa promiſſio Joel 3, 1. ſqq. ex parte ſaltem quoad literam impleta eſt Act. 2. in Apoſtolis, in omnibus fidelibus N. T. adimplenda per illuminationem eorum ordinariam, quæ per verbum Evangelii fit. Et quod in hoc ævo non impletur in Eccleſiâ militante Meſſiæ ſplendoris & magnificentiæ, implebitur, uti jam innuere cœpimus, in triumphante, in ævo felici illo, quod exſpectamus. Apoc. 21. 22. Hoc eſt conſpicillum illud Propheticum, quod viſum per ea, quæ in hoc tempore fiunt, in æternitatem ducit & quod complementum vaticiniorum, quod in hoc ævo ſaltem partiale eſt, in altero totale monſtrat & plenarium. Non eſt, quòd cauſentur Judæi, torqueri ſic literam propheticam, quæ

tota eſt ænigmatica, emblematica & metaphorica, nec, ut diximus, monſtrari poteſt adimpleta, cùm dudùm adimplenda fuiſſet. Certum enim VI. eſt ex oraculis antiquis, dudùm jam venire debuiſſe adeoque & veniſſe Meſſiam, cujus tempore mox omnia iſta magnifica, quæ de reſtitutione Iſraëlis dicta fuere, adimplenda fuerant. Certum & VII. hoſtes à Meſſiâ debellandos eſſe hoſtes Eccleſiæ, nec VIII. reſtituendum unquàm cultum Judaicum, ſub cujus ſchemate cultus N. T. repræſentatur, ut aliâs docuimus.

§. V.

Judæis miſſis ad Chiliaſtas pergimus, qui contendunt, magnificas haſce promiſſiones divinas, quæ nondum impletæ quoad literam ſint, adhùc adimplendas eſſe, Chriſtum quippe viſibiliter rediturum è cœlis in has eſſe terras ad regnum millenarium cum ſanctis gerendum Hieroſolymis, eapropter reædificandis, deſtructo priùs Antichriſto & judiciis in infideles gentes effuſis, converſis Judæis & in terram ſanctam reductis. Provocant verò ad omnia illa Oracula vetera, quæ jam adduximus, glorioſiſſimum Eccleſiæ N. T. ſtatum, qui nondum ſanè adparuerit, pingentia, in ſpecie ad Danj. 2, 44. 7, 8. ſqq. Apoc. 11, 15. 19, 6. 20, 4. Urgent, nondum factam eſſe converſionem Judæorum in ultimis temporibus, tàm clarè Hoſ. 3, 5. prædictam, nondum apparuiſſe duos illos teſtes Apoc. 11. nondum deſtructum eſſe Anti-Chriſti regnum Apoc. 17. 18. & quæ ejusmodi ſunt. Familiare hoc Prophetis eſſe, eventus futuros in vaticiniis conjungere, licet magno temporum intervallo à ſe diſtantes, iisque, qui converſionem Judæorum univerſalem & ſimultaneam adhùc exſpectandam ſtatuant, ea quoque ſtatuenda eſſe, quæ à Prophetis cum illâ connectantur. Non officere ſibi porrò noſtrum textum. Chriſtum verba ſua ad ſtatum exinanitionis ſaltem per voculam *νῦν nunc*, reſtringere, nec dicere, regnum ſuum non eſſe *hic*, ſed ſaltem non eſſe *hinc*, in ſtatu verò exaltationis longè aliter habere rem, eodem præſagiente Matth. 16, 27. 26, 29. 64. Marc. 9, 1. Luc. 12, 32. 22, 30. Depingi hoc regnum Hieroſolymis novis, nota benè, de cœlo in has terras deſcendentibus Apoc. 21.

§. VI.

Non licet nobis hìc eſſe prolixis. Obſervamus paucis I. Si ejusmodi regnum Chriſti in his terris adhùc erigendum foret, Chriſtum hoc prædicturum fuiſſe, quùm de noviſſimis Matth. 24. 25. eſt vaticinatus. II. Si totalis

totalis & ſimultanea Judæorum converſio adhùc exſpectanda eſſet, Johannem in Apocalypſi, quæ poſtrema Eccleſiæ fata pandit, hoc dicturum fuiſſe. III. Duplicem ſaltem juxta Ebr. 9, 28. eſſe adventum Chriſti in has terras, in carnem & ad judicium extremum, nullum intermedium, ad erigendum regnum in his terris corporale. IV. Dici quidem in Apocalypſi, animas Martyrum regnare cum Chriſto, ſed non addi, in his terris, in cœlis eas regnare vidit Johannes, per millennium, ſed ſaltem viſionale. Regnum cœleſte æternum eſt, quod conſtat. V. Regnum Sanctorum, de quo Daniel Propheta agit, eſſe regnum partim gratiæ & ſpirituale in his terris, partim gloriæ in cœlis, judicii extremi pediſſequum. VI. Apocalypſios, quæ tota ex viſionibus emblematicis conſiſtit, literam non poſſe premi. Vetant id leges interpretandorum emblematum & viſionum, quæ jubent, inveſtigare tertium, generale illud, quod innuunt viſionum emblemata, & ſeparanda ab hoc eſſe earundem involucra & decorationes. VII. Hoſ 3. prædici quidem converſionem Judæorum, ſed quæ ſtatim ſub initium N. T. contigit Act. 2, 41. 21, 20. & per totum N. T. decurſum contingit. VIII. In locis ex Evangeliis allegatis innui regnum Chriſti exaltati, partim, quod in exaltatione gerit in has terras, tùm iræ, tùm gratiæ, partim gloriæ. IX. Τὸ νῦν quod in noſtro textu exſtat, non eſſe notam temporis, ſed ſignificare *jam*, in genere enim Salvator dicit, regnum ſuum non eſſe ex hoc mundo, nec tale, qualia ſint regna mundana. X. Cœlum novum, terras novas, Hieroſolymas novas, vitam æternam in Apocalypſi deſignare, judicium extremum, quod ſub finem Apoc. 20. deſcribitur, ſubſequentem. Repetenda hìc ſunt, quæ adverſus Judæos diximus. Abſit tamen, ut poteſtati divinæ terminos figamus, Eccleſiæ N. T. majorem adhùc ſplendorem, majus incrementum, ſi ita conſtitutum ſit, daturæ. Docebunt hoc futura tempora, quæ nôſſe res noſtra non eſt Act. 1, 7.

§. VII.

Succedant jam Eccleſiæ Romanæ filii, qui cauſantur, Chriſto competere regnum terrenum, quod in Judæam habuerit jure ſingulari, in totum orbem habeat vi Deitatis & ut homo ex donatione paternâ. Agnoviſſe hoc Angelos Luc. 1, 32. 33. 2, 11. Zachariam Luc. 1, 69. ſqq. Magos orientales Matth. 2, 2. 11. Nathanaëlem Joh. 1, 49. populum Judaicum Matth. 21, 9. 15. Joh. 12, 13. Petrum Act. 2, 36. 10, 36. Paulum 1. Cor. 8, 6. 15, 47. Eph. 4, 5. Phil. 2, 9. Johannem Apoc. 1, 5. 12, 10. 17, 14. 19, 16. Judam comm. 4. cui Pater omnia in cœlis & in terris ſubjecerit in regno potentiæ, gratiæ & gloriæ Pſ. 2,

Digitized by Google

8. 9. 8, 7. ſqq. coll. Hebr. 1, 2. 2, 7. 8. Matth. 11, 27. 28, 18. Joh. 13, 3. 17, 2. 1. Cor. 15, 24. 27. Eph. 1, 21. 22. 1. Pet. 3, 22. cui & imperia ſua accepta ferant Reges terreni Apoc. 4, 10. jurisdictionem delegatam ſic ſaltem poſſidentes. Ita ſanè Thomas Aquinas, Turrecremata, Antoninus, Armachanus, Vaſquez, Suarez, Petrus Hurtadus, Alphonſus de Mendoza, Nazarius, Tannerus, Sanderus, Coninck, aliique magno numero. Vide hîc Oſiandri Theol. acroamat. P. 2. p. 381. 382. Error hic alium protruſit, competere Pontifici Romano, Vicario utpote Chriſti in his terris, poteſtatem vel directam vel indirectam, h. e. talem, quæ ſaltem extra ordinem ſe exerat, quùm Eccleſiæ ſalus hoc poſcit, in hunc mundum omniaque illius regna & provincias. Directam ſtatuerunt veteres, Canoniſtæ maximè, indirectam recentiores, quorum anteſignamus Bellarminus eſt, qui fautores utriusque ſententiæ enarrat L. 5. de Rom. Pontifice C. I. Factum hinc, ut Pontifices Romani jus ſupremum in Imperatores, Reges, Principes & magiſtratus quoſvis politicos tanquàm Vaſallos adeoque & ipſorum ſubditos & provincias ſibi arrogarent, imperia transferrent, Imperatores & Reges crearent, &, mediante excommunicatione, ſubditis ab homagii vinculo liberatis, deponerent, leges civiles in toto orbe Chriſtiano obſervandas conderent, cauſas civiles ad forum Nunciaturæ ſuæ & ad Rotam Romanam traherent, &, quæ ejusmodi ſunt. Conſtat &, Papas de totis regnis, maximè infidelium diſpoſuiſſe, in ſpecie Hadrianum IV. Clementem VI. Alexandrum VI. notante Bœhmero in Jure eccl. Proteſt. T. 4. diſſ. præl. §. 68. ſqq. Conferri hîc poſt c. 1. diſt. 22. velim famoſos illos dictatus Gregorii VII. praxi hujus Pontificis ſatis congruos, licet eorum αὐθεντίαν negent Launojus L. XII. ep. 13. opp. T. V. P. 2. f. 309. ſqq. Natalis Alexander in hiſt. eccl. ſec. XI. XII. diſſ. 3. Ant. Pagi in criticâ hiſt. Chronol. in annales Baronii ad A. 1077. §. 8. f. 265. Ellies du Pin dans la Bibliotheque des Auteurs eccleſiaſtiques T. VIII. ſec. XI. p. 69. & Boſſuetus in defenſ. declarationis Cleri Gallicani P. II. L. 7. C. 5. p. 255. reclamantibus tamen Chriſtiano Lupo, qui amplo commentario hos dictatus illuſtravit, & Franc. d'Enghien in autoritate ſedis Apoſtolicæ pro Gregorio VII. adv. Natalem Alex. vindicatâ p. 356. ſqq. aliisque. Sed & conferri hîc poſſit tantus de poteſtate Papæ temporali Scriptorum numerus, qui plauſtra implere poſſit. Facilè cogitari poteſt, qui Pontifici Romano poteſtatem ſecularem ſibi arroganti & à Germanis tempore Henricorum, Fridericorum, Ludovici Bavari aliorumque, à Gallis, qui præcipuam hanc libertatem Eccleſiæ ſuæ exiſtimârunt, quòd à poteſtate Papæ in tempora-

libus

libus libera eſſet, tempore Philippi IV. Pulchri aliorumque Regum, maximè & occaſione Regicidiorum in Henricis patratorum, ab Anglis occaſione excommunicationum Romanarum & conſpirationis pulverariæ, aliisque contradictum fuerit. Autores ex utrâque parte poſt laudatum Bellarminum recenſuere Voet. ſelect. diſp. theol. P. 2. p. 791. ſqq. ubi exſtat inventarium controverſiarum de temporali poteſtate Papæ, Gerhardus in Confeſſ. Cath. f. 634. ſqq. Sagittarius in introd. in hiſt. eccleſ. C. 27. p. 713. ſqq. & Schmidius in ſupplem. p. 634. ſqq. Thomaſius in hiſtoriâ contentionis inter imperium & ſacerdotium, Ludewigius in næniis Clem. XI. de jure Reges adpellandi, quæ exſtant in opuſc. miſcellis T. I. ubi col. 143. ſqq. ſcripta amœbæa in cauſâ excommun. Venetæ edita recenſet, Bibliotheca juris imperantium C. 2. poſ. 8. p. 177. ſqq. & Hoffmannus in Bibliothecâ juris publici p. 485. ſqq.

§. VIII.

Scilicet provocant, qui Pontifici Romano jus in temporalia aſſerunt, I. ad illa oracula, quæ ferant Chriſti imperium in ſecularia. Ita ajunt, Chriſtum tanquàm Regem ſecularem ſententiam dixiſſe in caſu adulteræ Joh. 8, 4. ſqq. ejeciſſe autoritate regiâ & flagello emtores & venditores è templo Joh. 2, 15. ſqq. maledixiſſe ficui Matth. 21, 9. immiſiſſe dæmonas in gregem porcorum & hos per illos præcipitâſſe in mare Matth. 8, 31. 32. juſſiſſe aſinam abduci, quòd eſſet Dominus Matth. 21, 3. juſſiſſe Apoſtolos emere gladios, cùm verſarentur in periculo capturæ, & dixiſſe, duos, qui adeſſent, ſufficere Luc. 22, 35. 38. II. ad illa dicta ſacra, quæ oſtendant, Pontifici Romano, ut Chriſti Vicario & Petri ſucceſſori competere poteſtatem in ſecularia. Datum enim fuiſſe Petro gladium à Chriſto, tùm ſpiritualem, tùm corporalem, vi verbi Chriſti ad verba Petri: *Ecce, duo gladii hic*, dati: *Sufficit.* Jam verò & ex re ipſâ patere, quòd gladius corporalis eſſe debeat ſub ſpirituali, uti Bonifacius VIII. extrav. comm. c. 1. de majoritate & obedientiâ ajat, quem & Kranzius Saxon. L. VIII. C. 36. referat, in Jubilæo Romano hâc die apparuiſſe in Pontificalibus, aliâ veſte imperiali amictum gladiosque præferri juſſiſſe dixiſſeque; Ecce duo gladii hic. Nec ſequi, quoniam Chriſtus Petro dixerit, *reconde gladium tuum in vaginam* Joh. 18., 11. gladium corporalem ad Petrum haud pertinuiſſe. Eadem dixit & jam Gregorius IX. in ep. ad Germanum, Patr. CP. vide Waddingi annales Minorum T. II. f. 321. Non enim dixiſſe Chriſtum, *abjice gladium*, ſed juſſiſſe potiùs, ut illum retineret, eodemque ſaltem hâc vice non uteretur. Porrò non eſſe ſaltem

Digitized by Google

dictum Petro, *paſce oves meas* Joh. 21, 16. 17. ſed & *occide* Act. 10, 13. imò paſcere & ſubinde in ſacris idem eſſe ac contundere, confringere Pſ. 2, 9. coll. Apoc. 2, 27. 12, 5. 19, 15. Imò Prophetæ Jeremiæ, quo Papa longè ſit major, dictum fuiſſe à DEO: *Ecce conſtitui te ſuper gentes & regna, ut evellas illa & diſſipes* Jer. 1, 10. Ita Innocentius III. c. 6. x. de major. & obedi. qui & juriſdictionem Pontificis Romani in temporalia ex Deut. 17, 8. ſqq. Ezech. 44, 24. probare contendit, ubi Leviticis Sacerdotibus injuncta legitur c. 13. x. qui filii ſint legitimi, id quod & Bonifacius VIII. l. c. urget additque, juxta 1. Cor. 2, 15. *ſpiritalem hominem*, qui κατ' ἐξοχὴν ſit Papa, *judicare omnia* adeoque & temporalia. Scilicet, ſi ſanctis liceat & injunctum ſit, de temporalibus judicare, uti ex 1. Cor. 6, 1. ſqq. conſtet, ſi hanc ob rem & ſancti ſint Reges in terrâ 1. Pet. 2, 5. Apoc. 1, 6. 5, 10. ſi Eccleſiæ ſit, judicare & in civilibus Matth. 18, 17. multò magis hoc pertinere ad Pontificem Romanum, Eccleſiæ & ſanctorum caput. Ita Eli & Samuelem fuiſſe Sacerdotes & Judices. Ita & à Pinchaſo Sacerdote trucidatum cum ſcorto Midianitico ſcortatorem Iſraëlitam Num. 25, 6. ſqq. à Samuele Agagum, Regem Amalekitam 1. Sam. 15, 33. & ab hoc creatum Regem Saulem 1. Sam. 10, 1. & Davidem 1. Sam. 16, 13. Ita Jojadæ, Sacerdotis ſummi juſſu interfectam reginam Athaliam & Joaſum Regem conſtitutum 2. Chron. 23. Ita & Uſiam Regem exauctoratum fuiſſe ab Aſariâ Sacerdote ſummo 2. Chron. 26, 16. ſqq. Ita Eliam trucidâſſe Sacerdotes Baaliticos 1. Reg. 18, 40. & conſtituiſſe Regem Syriæ Haſaëlem, & Regem Iſraëlis Jehu 1. Reg. 19, 15. 16. Ita & Eſram & Nehemiam & Maccabæos Sacerdotes imperium geſſiſſe politicum in Judæos. Adde loca Paulina 1. Cor. 4, 21. 5, 5. 2. Cor. 10, 8. 13, 18. Nolumus cumulare plura. Diſcuſſæ penitiùs hæ quæſtiones fuere, omni illo tempore, quo curia Romana in Imperatores & Reges gladium ſtrinxit, maximè verò, cùm Paulus V. Rempublicam Venetam Anno 1606. excommunicaret & Clerus Gallicanus A. 1682. declarationem de eccleſiaſticâ poteſtate ederet, cujus hæc prima eſt propoſitio, *Petro ejusque ſucceſſoribus, Chriſti vicariis ipſique Eccleſiæ rerum ſpiritualium & ad æternam ſalutem pertinentium, non autem civilium ac temporalium à DEO traditam poteſtatem, dicente Domino*: Regnum meum non eſt de hoc mundo, quem locum & 7. Theologi Veneti, Petrus Antonius, F. Paulus, Bernhardinus Giordanus, Michael Aynolus, Marc. Ant. Capellus, F. Camillus & Fulgentius nel trattato dell' interdetto compoſto dalli ſottoſcritti Theologi &c. in Venetia 1606. 4. & quem Goldaſtus Monarchiæ S. R. I. T. III. f. 325. ſqq. inſeruit, urſerunt plurimùm, & ante hos

Digitized by Google

hos jam Ludovicus Bavarus Imp. in edicto A. 1328. contra Pontificem edito, quod Aventinus exhibet, & ex doctoribus quàm plurimi.

§. IX.

Operæ pretium eſt, noſſe ante omnia, quid & VII. his Theologis Venetis & Clero quoque Gallicano ad h. l. reſponſum fuerit. Loquatur omnium loco Paulus Comitolus, Jeſuita Peruſinus. Ait hîc in libro contra VII. Theologos Venetos, probè notandum eſſe, quòd Chriſtus non dixerit, regnum ſuum non eſſe *in* hoc mundo vel *de* hoc mundo, ſed ſaltem, non eſſe *ex* hoc mundo, non eſſe *hinc*, quo ipſo ſignificare voluerit ſaltem 1. ſe illud non poſſidere titulo vel jure humano, ſucceſſionis, electionis, emtionis, occupationis ſive juſtæ, ſive injuſtæ, violentæ, doloſæ, fraudulentæ, 2. regnum ſuum non eſſe dependens, limitatum, inſtabile, caducum, revolutionibus obnoxium, uti regna mundana, eſſe enim independens, abſolutum, illimitatum, firmum, æternum. 3. Regnum ſuum non eſſe certis quibusdam finibus circumſcriptum, uti regna mundana, ſed eſſe univerſale in totum mundum, 4. regnum ſuum non ſaltem eſſe mundanum, ſed & cœleſte & pro objecto habere & corpora & animas, quod de regnis mundanis dici nequeat, 5. regnum ſuum eſſe longè potentius & præſtantius ac regna mundana, quæ opibus, divitiis, armis, fortalitiis, miniſtris omnium ſpecierum opus habeant, queis ipſe non habeat opus, 6. regna hujus mundi eſſe utplurimùm tyrannica & injuria in ſubditos, regnum ſuum non item. Non igitur negâſſe Chriſtum in totum, regnum ſuum eſſe mundanum, ſed ſaltem in tantum, remotis imperfectionibus. Imò, ſi & Chriſtus ſimpliciter negâſſet, regnum ſuum non eſſe de hoc mundo, negâſſe ſaltem ipſius in ſtatu exinanitionis exercitium, dicere enim illum, *NUNC verò regnum meum non eſt HINC*, non jus, cujus exercitium plenarium in ſtatu exaltationis adierit. Matth. 28, 18. Phil. 2, 10. 11. Vide & Eugenium Lombardum in regali ſacerdotio Romano Pontifici aſſerto L. I. §. 18. n. 5. p. 253. ſqq. &, qui idem eſt, Cœleſtinum Sfondratum, Card in Galliâ vindicatâ diſſert. 2. §. 3. n. 2. p. 469. ſqq.

§. X.

Objectiones haſce §. 1. cùm textum noſtrum explicaremus, præoccupavimus ſub finem. Prorſus negavit hâc confeſſione, quæ καλὴ *pulchra* dicitur Paulo 1. Tim. 6, 13. Chriſtus, regnum ſuum mundanum eſſe, quale eſt Imperatorum, Regum, Principum, magiſtratuum politicorum, qui

qui viſibiliter per leges, quas ferunt, ſubditos gubernant, qui vi externâ adhibitâ, pœnisque civilibus & capitalibus, quas irrogant delinquentibus, formatisque judiciis juſtitiam adminiſtrant, queis in bona ſubditorum dominium eminens competit, qui armis adverſus hoſtes ſumtis ſecuritati publicæ & civili proſpiciunt. Niſi hìc verborum ſenſus ſit, Pilatus haud abſolviſſet Chriſtum, qui his ipſis verbis innuit, ſe Cæſaream, ſe regiam poteſtatem nullatenùs affectare & Regem ſaltem ſpiritualem eſſe, qui corda hominum veritatis prædicatione ſubjuget. Joh. 18, 37. Hinc & Domitianus, cujus dira olim fuit in Chriſtianos, quòd crederet, homines eſſe majeſtati ſuæ infeſtos, perſecutio, cùm à cognatis Chriſti quæſiviſſet, quodnam eſſet ipſius regnum, reſponſumque tuliſſet, eſſe illud cœleſte & angelicum, in fine ſeculorum manifeſtandum, cùm venturus eſſet ad judicium mundi, perſecutionem compeſcuit, id, quod ex Hegeſippo refert Euſebius hiſt. eccl. L. III. C. 20. Jam & Chriſtus hoc ipſo facto demonſtratum dedit. Cùm enim Joh. 6, 15. rapere ipſum vellent, ut facerent Regem, ſeceſſit in montem ſolus. Cùm unus è populo ipſum adiret tanquàm Judicem, rogans, ut fratrem ad dividendam hæreditatem urgeret, reſpondit: *Quis me conſtituit judicem aut diviſorem inter vos?* Luc. 12, 13. 14. Cùm Phariſæi ipſum interrogarent, num tributum Cæſari pendendum ſit, dixit: *Date Cæſari, quæ Cæſaris ſunt* Matth. 22, 21. Imò cùm intraret Capernaum, ſolvit didrachma per miraculum Matth. 17, 27. ita, ut longè falſiſſima ſit Judæorum accuſatio Luc. 23, 2. 3. Hinc & regna & magiſtratus mundi tanquàm alienum quid à ſe ſuisque reſpexit idem Matth. 20, 28. Luc. 22, 25. 26. reſervando tamen ſibi cœleſte regimen, quod maximè in extremo manifeſtandum eſſet judicio comm. 30. in cujus partem, ſed delegatâ ſaltem eâque longè inferiore poteſtate & venturi eſſent fideles Matth. 17, 28. Luc. 12, 32. 22, 29. 1. Cor. 6, 2. 3. Apoc. 1, 6. 3, 21. 5, 10. 20, 4. Quin imò, quàm alienus fuerit Chriſtus à dignitatis regiæ affectatione, totus exinanitionis ſtatus clamat, clamat & Luc. 17, 20. ubi Salvator, regnum Dei, quod & ſuum eſt, regnum Meſſiæ non venire *μετὰ παρατηρήσεως*. Adde 2. Cor. 10, 4. 1. Petr. 5, 3. Neſcio, num & ad illa verba Chriſti hìc provocare liceat, quæ ad Pilatum dixit: *Poteſtas, quam habes contra me, ἄνωθεν tibi data eſt* Joh. 19, 11. Jam enim ſunt, qui τὸ ἄνωθεν per *anteriùs* explicant, ut ſenſus ſit, nîl contra me agere poſſes, niſi Judæi me tibi tradidiſſent antecedenter, unde & mox addit Salvator, *qui verò me tibi tradidit, majus peccatum habet.* Sed & ſunt, qui verba non de poteſtate morali, ſed phyſicâ, non de poteſtate legitimâ, ſed illegitimâ, ad crucem

cem

cem quippe damnandi, non de poteſtate à DEO acceptâ, ſed ſaltem permiſſâ Chriſti oraculum explicant, uti Gerhardus de magiſtratu politico §. 37. quia de poteſtate *contra* Chriſtum ſermo eſt Act. 4, 27. 28. Vide ſermones noſtros Germanicos in jus eccleſiaſticum p. 137. 138. Neſcio, cur hæc ad h. l. non obſervârit Lampius, diffuſus Evangelii Johannæi interpres. Quas verò vindicias textûs noſtri damus hîc, dare easdem videas ex Romanenſibus, tùm, qui indirectam Pontifici poteſtatem in temporalia concedunt ſaltem, uti Bellarminus, Becanus, Gotti aliique infiniti, tùm, qui planè nullam concedunt illi, ut M. A. de Dominis de republ. Eccl. L. I. C. 1. §. 35. ſqq. fol. 506. ſqq. & poſt Richerium, Maimburgium, Natalem Alex. alios Lud. Ellies du Pin de antiqua Eccl. diſc. diſſ. 7. C. 1. §. 1. p. 436. ſqq. ubi & veterum Eccleſiæ doctorum expoſitiones hùc collimantes adfert, atque Boſſuetus in defenſ. declarat. Cleri Gallicani P. II. L. V. C. 18. p. 146. ſqq. Ex noſtris verò vide Oſiandrum in Grotium p. 1227. ſqq. in Coll. Syſtem. P. 4. p. 188. 189. & in Theol. Caſ. P. 3. 4. p. 20. ſqq. & adde de hâc controverſiâ Gerhardum in confeſſ. cathol. foliis citatis, Hoë in Apoc. f. 12. ſqq. Balth. Meiſneri diſſ. de fictâ Pontificis Rom. poteſtate in rebus temporalibus, & Drejeri diſp. adv. Pontificios XV. XVI. itemque ex Reformatis Chamierum in Panſtrat. cath. T. 2. L. 15. C. 4. 5. f. 312. ſqq. atque Voet. in diſſ. cit. ex JCtis noſtris Bœhmerum in Jure eccl. Prot. T. 4. p. 600. ſqq.

§. XI.

Jam diluenda nobis ſunt argumenta, quæ pro regno Chriſti temporali & mundano, tùm in Judæam ſingulari, tùm in totum orbem univerſali §. 7. allata ſunt, vel adhùc afferenda reſtant. Primò enim ſunt ex Romanenſibus, qui contendunt, fuiſſe Chriſtùm Regem Judææ mundanum, idque vel jure ſucceſſionis hæreditariæ, vel ex conſenſu & voto populi Judaici. Priorem ſententiam tenent Burgenſis ad Matth. 1. add. 2. concl. 3. Armachanus L. IV. de quæſt. Armen. C. 15. 16. Seraphinus à Porrecta in elucid. P. 3. artic. 7. qu. 35. alii, poſteriorem maximè Alb. Pighius L. V. de eccleſ. hierarch. C. 3. Argumenta prioris ſunt 1. Mariam juxta Luc. 1, 27. 3. deſcendiſſe in lineâ rectâ à Davide, jam verò ex Num. 27, 8. conſtare, & fœminas ſuccedere, quùm mares deficiant, Mariæ itaque jus devolutum fuiſſe in ipſius Filium JEſum, qui & 2. in ſacris prædicetur Filius Davidis Matth. 1, 1. 9, 27. 12, 23. 15, 22. 20, 30. 31. 21, 9. 15. Marc. 11, 9. 10. Luc. 1, 32. 33. 69. 2, 11. 3, 23. ſqq. Rom. 1, 3. 2. Tim. 2, 7. Apoc. 5, 5. 22, 16. & Rex Zionis & Iſraëlis Pſ. 2, 6.

 Mich.

Mich. 5, 1. Zach. 9, 9. alibique. Argumenta poſterioris petita ſunt ex Luc. 24, 21. Joh. 6, 15. Act. 1, 6. 1. Macc. 14, 41. ubi dicatur Simon, Sacerdos ſummus in Principem electus, donec DEus verum Prophetam excitet, qui ſit JEſus noſter. Exſibilat hæc argumenta cum aliis Card. Gotti in Theol. ſcholaſtico-dogmaticâ T. XI. p. 129. partim eapropter, quòd regnum Davidis, corporale deſierit per captivitatem Babylonicam Jer. 22, 30. poſt quam, qui principatum geſſerint in Judæâ, non fuerint ex Davidis ſtemmate, partim, quòd ſceptrum temporale à Judâ dicatur auferendum tempore Meſſiæ Gen. 49, 10. partim etiam ex hoc, quia, etſi jus regium adhùc pertinuiſſet ad poſteros Davidis, tamen maſculi ex ſtemmate Davidis, qualis erat Joſeph, quales ſine dubio alii tùm adhùc fuerint ſuperſtites, præferendi fuiſſent Mariæ & ipſius Filio. Sed nec ex conſenſu populi Chriſtum fuiſſe Regem Judæorum mundanum contendit idem Cardinalis, quia 1. populus vel plebs non poſſit creare Regem, quem ordines regni conſtituere ſaltem poſſint, jam verò Chriſtum à Sacerdotibus ſummis & Synedrio nunquàm fuiſſe Regem agnitum, quia 2. ipſe populus planè contrarium profeſſus fuerit coram Pilato Joh. 19, 15. 3. quia Chriſtus regnum hoc acceptare noluerit. Joh. 6, 15. Tranſeant hæc.

§. XII.

Sed nec argumenta ſupra §. 7. allata probant, regnum Chriſti, quod vi Deitatis & unionis perſonalis in totum mundum poſſidet, ſive potentiæ ſive gratiæ, eſſe tale, qualia regna terrena ſunt, ſupra §. 1. 9. deſcripta. Eſt enim regnum Chriſti in has terras, quod nemo negârit, non viſibile, non civile, non politicum, nec adminiſtratur potentiâ & mediis civilibus in ſenſus incurrentibus, ſed virtute omnipotente, eâque inviſibili de cœlis, quâ ratione & Patri competit. Regnante enim Filio, regnat & Pater. Opera enim SS. Trinitatis ad extra, ut conſtat, ſunt indiviſa.

§. XIII.

Haud probatur regnum Chriſti civile in totum orbem ex oraculis ſacris §. 7. allegatis, quorum vindicias paucis expediemus. Ad Joh. 8. reſpondeo, invertendo argumentum. JEſus ſententiam in adulteram non dixit, id quod ex comm. 11. patet. Ad Joh. 2, 15. ſqq. nolim quidem dicere, quòd Chriſtus ſaltem boves & oves è templo expulerit, quod dici utique poteſt, vocem πάντας ſaltem ad ſequentia referendo, mox enim addi-

additur, quòd & menſas numulariorum ſubverterit, nolim & dicere, Chriſtum jure Zelotarum, autoritate Magiſtratûs agentium, quod divinum non erat, atque ad certos caſus ſaltem reſtrictum, quo & ad juſtificandam actionem ſuam non habebat opus, hic uſum, nolim & dicere, Chriſtum ex præſumto juſſu Sacerdotis ſummi vel Synedrii Judaici hoc, quicquid eſt, egiſſe, ſed dico ſaltem 1. non eſſe magiſtratûs politici, propriâ manu adhibere vim, & flagello exigere è templo beſtias, cuſtodum templi hoc opus eſt, qui vi officii & expellere mercatores ex templis & exigere beſtias e. g. canes poſſunt, imò deficiente ipſorum induſtriâ, poſitis ponendis, privati cujusvis, facto à Magiſtratu approbando prorſus. Dico ergò 2. Chriſtum, quicquid hìc egit, egiſſe, non quòd Rex Judæorum eſſet mundanus, ſed ut Filium DEI, autoritate, quâ pollebat, divinâ, inſtinctu divino eoque & Prophetico, actu planè extraordinario. comm. 16. 17. Ad Matth. 8, 31. 32. 21, 19. reſpondeo, miracula hæc fuiſſe judicialia. Jam quæro: num magiſtratûs politici ſit, ejusmodi patrare, ut puniat? Jam & ex Matth. 21, 3. patet, Chriſtum vi ſpirituali & verticordiâ hìc egiſſe in animum poſſeſſoris aſini. Vis hæc ſpiritualis, non civilis erat. Ad Luc. 22, 36. moneo 1. juſſum de emendis gladiis præcisè non involvere autoritatem magiſtralem. Si quis jubeat viatorem, ut emat gladium, quo ſe defendere poſſit contra aggreſſorem injuſtum, contra latrones publicos, peregrinantibus infeſtos, num involat, quæſo te, in Magiſtratûs politici jura? Sed & diximus dudùm 2. Chriſtum hâc juſſione ſuâ non præcisè voluiſſe, ut diſcipuli gladios emerent, ſed innuere ſaltem, inſtare tempus ſummi periculi, ad quod repellendum gladio aliâs opus ſit. Id quod cùm non intelligerent diſcipuli, juſſum Chriſti ad literam ſumentes, reſponſo dato: *ecce duo gladii hic*, ſatis oſtendit 3. Chriſtus, mentem ſuam ab illis captam malè, voce: *ſufficit*, quod idem eſt ac *tacete*, nolite, ejusmodi miſellis reſponſionibus amentiam veſtram teſtatam facere. Ebræi dicunt די. Exempla protulit, quibus hunc vocis ſenſum demonſtravit, Schœttgenius in horis Hebraicis & Talm. in h. l. T. 1. pag. 314. ſqq. Id verò prorſus ficulneum eſt, ex hoc dicto Chriſti arguere, Petrò datum eſſe gladium utrumque & ſpiritualem & corporalem. Significationem verborum planam & obviam jam dedimus. Sermo eſt non de gladio ſpirituali, de quo Eph. 6, 17. Ebr. 4, 12. Apoc. 1, 16. 19, 15. ſed de gladiis materialibus, qui ne quidem dati Petro fuere à Chriſto, ſed ſaltem monſtrati Chriſto à diſcipulis, pertinentes forſan ad patremfamiliâs, in cujus domo agnum comederant paſchalem, & de gladiis, non Magiſtratûs, ſed privatorum, ad

 vim

Digitized by Google

vim injuſtam repellendam. Explicationem noſtram probant, quæ ſequuntur de Petro, qui ſumto gladio, non ſanè cultro, quo mactâſſe vel diſſecuiſſe agnum paſchalem recens comeſtum conjicitur, & qui aliâs lanionum eſt, nec, quo meti ſolent agelli, falx quippe meſſoria non eſt μάχαιρα, ſunt ſanè interpretes, etiam ex antiquis, quia ita hariolantur, auriculam Malchi abſcidit, ſed à Domino eapropter increpatus, inquiente, *reconde gladium tuum in vaginam*, ubi notamus 1. ſenſum manifeſtum eſſe hunc, à Petro non evaginandum gladium corporalem, 2. gladium unicum ſaltem Petro hìc adſcribi, non duos, &, ſi miſera iſta explicatio de duobus gladiis valeat, ſpirituali uno, altero materiali, illud potiùs & quidem privativè adſcribendum Petro, non hunc. Obſervavit hoc Nicolaus III. c. 6. qu. 2. cauſâ 33. ubi: *Eccleſia non habet, niſi gladium ſpiritualem*, & poſt hunc Joh. de Pariſiis in tr. de poteſtate regiâ & papali edito C. 19. p. 120. edit. Richer. & ante hunc Henricus IV. Imp. in ep. ad Annonem, Archiep. Colon. quam Aventinus exhibet, 3. ſi & gladius materialis jure competierit Petro, competiiſſe ſaltem illi contra injuſtos in viâ aggreſſores, in totum mundum ad prædicandum Evangelium profecturo ut ad h. l. ſunt, qui putent, queis verò locus Matth. 5, 39. ſqq. contradicit, moderamini quidem inculpatæ tutelæ haud, ſed nec martyrio infeſtus. Mireris hìc acumen Bernhardi, Abbatis claræ vallis, qui L. IV. de conſideratione ad Eugenium III. C. 3. ita de gladio Pontificis materiali: *Quem tamen qui tuum negat, non ſatis mihi videtur attendere verbum Domini dicentis ſic*: Converte gladium tuum in vaginam. *Tuus ergò, & ipſe tuo forſitan nutu, etſi non tuâ manu evaginandus. Alioquin, ſi nullo modo ad te pertineret & is, dicentibus Apoſtolis*, ecce duo gladii hìc, *non reſpondiſſet Dominus*, ſatis eſt, *ſed*: *nimis eſt. Uterque ergò Eccleſiæ & ſpiritualis & materialis, ſed is quidem pro Eccleſiâ, ille verò ab Eccleſiâ exerendus eſt. Ille Sacerdotis, in militis manu, ſed ſanè ad nutum Sacerdotis & juſſum Imperatoris.* Et ep. 256. ad eundem Papam: *Exerendus nunc eſt uterque gladius in paſſione Domini, Chriſto denuò patiente, ubi & alterâ vice paſſus eſt. Per quem autem, niſi per vos? Petri uterque eſt, alter ſuo nutu, alter ſuâ manu, quoties neceſſe eſt, evaginandus, & quidem, de quo minùs videbatur, de ipſo ad Petrum dictum eſt*, converte gladium tuum in vaginam. *Ergò ſuus erat & ille, ſed non ſuâ manu utique educendus.* Verbis his tantoperè preſſum ait Franciſcus d'Enghien, Dominicanus Lovanienſis in autoritate ſedis Apoſtolicæ pro Gregorio VII. adv. Natalem Alexandrum vindicatâ p. 368. Barclajum de poteſtate Papæ C. 19. ut variè quidem tentârit evadere, ſed aditus omnes præcluſiſſe Bellarminum, quem refellerit. Quaſi

verò

verò in verbis Bernhardi, quæ ab ipſo mutuatus eſt Bonifacius VIII in bullâ extravagante *unam ſanctam*, reperiretur quicquam, quod demonſtrationem ſaperet. Nuda hæc accommodatio eaque oratoria eſt literæ ſacræ, quâ Bernhardus utitur, non, ut probet quid, ſed acutè efferat ſaltem, oſtendatque, qui conſilio & nutu Pontificis, ſed juſſu Imperatoris materialem hujus gladium adverſus infideles ſtringere conveniat. Id quod docet & id, quod L. II. de conſ. ad Eugenium III. C. 6. ſcripſerat: *Accingere gladio tuo, gladio ſpiritus, quod eſt verbum DEI* & poſtea, *domabis lupos, ſed ovibus non dominaberis.* Ipſe Bellarminus hoc fatetur de Romano Pontifice L. 5. C. 5. Jam & ſunt, qui dicant, Chriſtum, cùm dixit, *ſatis eſt* ironicè locutum fuiſſe diceréque voluiſſe, ſi res gladiis agenda ſit, ne centum quidem ſuffecturos, ſufficere itaque duos, quia ne hi quidem ſint neceſſarii. Vide Gerhardi confeſſ. cathol. L. II. artic. 3. C. 9. fol. 660. 661. Ad Joh. 21, 16. 17. paucis dicimus, ne quidem cogitâſſe heic Salvatorem de contundendo & conterendo ſacro grege. Boni Paſtoris eſt, tondere gregem, non deglubere. Sed ais, exprimi tamen vocem תרועם *contundes* Pſ. 2, 9. per ποιμανεῖ αὐτοὺς *paſcet eos* in locis Apocalypticis allegatis, abigendas porrò eſſe oves ſcabioſas à gregè, h. e. excommunicandos quoſvis impios, his & illis criminibus ligatos, adeóque & Imperatores arcendos, occidendosque lupos, gregibus infeſtos. Demandatum hoc eſſe Petro omnibusque illius ſucceſſoribus. Haud terrent me hæc κενοφώνια. Loca illa apocalyptica verſionem Græcam receptam ſequuntur, non adprobant. Vide, quæ hanc in rem contra Capellum in introd. in hiſt. Theol. lit. P. III. p. 137, 549. diximus. Porrò excommunicatio gladio non corporali, ſed ſpirituali verbi fieri debet, qui & ſolus contra lupos ſpirituales ſtringendus eſt ab Eccleſiarum Paſtoribus. Jam verò miror oppido, Card. Baronium in annal. ad A. 800. n. 15. & in epiſt. ad Paulum V. quo hunc ad excommunicandos Venetos excitavit, apud Jægerum in hiſt. eccl. T. 1. f. 92. ad Act. 10, 13. provocare heic, ut gladium corporalem Petro vindicet. Scilicet dicitur hîc quidem Petro θῦσον *macta* immunda iſta animalia, quæ magno panno incluſa de cœlo demiſſa inque viſione ipſi oblata fuere, ut hinc intelligeret, & gentiles per Evangelium, non mactandos ſanè & devorandos, ſed vocandos & ſalvandos eſſe. Quid hinc? Ergo Papæ competit quoque materialis gladius in refractarios ſtringendus? Hæc tuſſim cient. Sed pergimus ad argumenta, quæ reſtant.

§. XIV.

Urgetur enim porrò locus Jer. 1, 10. quem citavit jam Petrus Cluniacen-

Digitized by Google

niacenſis L. VI. ep. 29. ad Eugenium III. citant & recentiores alii, extenditque Clemens IV. etiam ad legatos Pontificis c. 2. de officio legati in 6. Sed quomodo, quæſo, evulſit & diſſipavit regna Jeremias? Num gladio materiali, miſer ille Sacerdos miſellæ Anatot Jer. 1, 1. Jeſ. 10, 30. quò tanquàm ad locum pœnitentialem relegatus & translocatus à Salomone Rege fuit Sacerdos ſummus Abjatar 1. Reg 2, 26. Clariſſimum eſt, dici evellenda & diſſipanda regna à Jeremiâ, quod evulſio & diſſipatio eorum ab ipſo ſaltem præſagienda & annuncianda erat. Vide Jer. 12, 14. 15. 46. ſqq. Verba enim activa ſubinde annunciationem eventûs ſignificare juxta phraſeologiam ſacram Glaſſius in Philol. ſacrâ L. III. tr. 3. can. 15. multis exemplis, queis & plura adjici poſſent, demonſtravit. Vide ſaltem Jeſ. 6, 10. Miror, hæſiſſe hic Seb. Schmidtium, magnum aliâs Exegetam & prolixum in Jeremiam Commentatorem, atque ex hoc loco deduxiſſe periculoſum poriſma. Præſtantiora ſunt, quæ Gerhardus in confeſſ. cath. f. 673. tradit, ubi & Jo. de Pariſiis, Bellarminum & Maldonatum allegat, textum, ut fecimus, interpretantes. Aliter paulò gloſſa ordinaria ad h. l. *ut evellas regnum Satanæ, ut plantes bona, ut ædifices Eccleſiam*, quæ & interpretatio eſt Gregorii I. in paſtorali P. 3. admon. 35. aliorumque. Ad Deut. 17, 8. ſqq. Ezech. 44, 24. moneo 1. non Sacerdoti ſummo, ſed ſacerdotibus tribui hic judicium & quidem 2. juſſu divino ex ſtatu populi Iſraëlitici theocratico oriundo, qui cùm 3. deſierit in N. T. non capi poteſt, quî à ſtatu theocratico, juxta quem Deus ipſe Iſraëlis olim erat magiſtratus politicus ſupremus, ſaltus ad N. T. & ad Pontificem Romanum valeat. Alia munia erant præſcripta Sacerdotibus V. T. alia doctoribus N. T. Nimium probat argumentum, quod, ſi valeret, argueret, Clericos in N. T. quatenùs tales, judices quoque in ſecularibus eſſe debere, quod tamen nolunt adverſarii & prohibet Jus canonicum. Patet ex his, & ea, quæ de conjunctione ſacerdotii & imperii in unâ perſonâ ex V. T. allegantur, quæ vel Prophetæ vel Sacerdotes V. T. ex peculiari vel juſſu vel inſtinctu divino egere, nullam habere probandi vim. Jam & Uſias Rex regno ab Aſariâ motus non fuit, ſed ob impedimentum lepræ à DEO immiſſæ, paſſus, ut filius Jotham illud ſuo adminiſtraret nomine, Athalia verò regina erat illegitima, idololatrica, tyrannica, digniſſima, quæ & ob neces regiæ familiæ illatas trucidaretur. Latiùs hæc diducit Ellies du Pin de antiquâ Eccleſiæ diſciplinâ diſſ. 7. C. 3. §. 479. ſqq. Sed nec de judicio in ſecularia agit 1. Cor. 2, 15. ſed hujus judicii objectum ſunt τὰ τοῦ πνεύματος τοῦ Θεοῦ juxta comma 14. de quibus dicit Paulus, quod ea non dijudicet, niſi homo πνευματικὸς, qui

Digitized by Google

qui Spiritûs S. lucem & ductum ſequatur, atque, quùm hoc facit, à nemine, qui ψυχικὸς ſit, & nonniſi carnis pravæ ductum ſequatur, judicari poſſit. Immane hoc ſuppoſitum eſt, Papam per *ſpiritalem* hîc intelligi. Nec ſanctis 1. Cor. 6, 1. ſqq. tribuitur in temporalibus judicium magiſtrale & coactivum, ſed ex compromiſſione liberâ, quæ fratrum & Chriſtianorum eſſe debebat, oriundum. Sunt quippe hi reges ſaltem ſpirituales, qui ſceptro Spiritûs, quo reguntur, pravas concupiſcentias & tentationes mundi vincunt per fidem 1. Joh. 5, 4. Apoc. 2, 7. 11. 17. 26. 3, 12. & per ſanguinem agni Apoc. 12, 11. queis & promiſſum eſt imperium & judicium in mundum Apoc. 5, 10. ut aſſeſſoribus judicii extremi Apoc. 2, 26. 27. 3, 21. coll. Matth. 19, 28. Luc. 22, 30. Apoc. 4, 4. 20, 4. & hæredibus poſſeſſoribusque novæ terræ Matth. 5, 5. 2. Pet. 3, 13. Jam & Matth. 18, 17. ſaltem dicitur, querelas privatorum vel tandem eccleſiæ fratrum denunciandas, quam, ſi quis audire noluerit, non puniri quidem ab Eccleſiâ poſſit civiliter, ſed evitari tamen debeat, & reſpici, ut publicanus, ut ethnicus, ut à conſortio fratrum alienus. Vide diſſ. noſtram ad h. l. p. 13.

§. XV.

Antequàm ad alia calamum promoveamus, pauca ſaltem addimus de bullâ Alexandri VI. quâ A. 1493. Ferdinando & Eliſabethæ, Regi & Reginæ Caſtellæ & Arragoniæ Inſulas Oceani recens inventas & adhuc inveniendas donavit, itemque de Nunciis Pontificiis, cauſas civiles in Germania ad ſe trahentibus. Quod prius attinet, Bellarminus de Rom. Pont. L. V. C. 2. ſub finem ait, ſaltem hâc Bullâ poteſtatem fuiſſe datam, Evangelium ibi plantandi & defendendi. Inſpectio bullæ, quam Bzovius ad A. 1493. n. 20. Raynaldus T. XIX. ad eundem annum n. 18. f. 421. Cherubinus in Bullario magno ad A. 1493. Leibnitius in codice diplomatico T. I. f. 472. Bœhmerus in jure eccl. Proteſt. T. IV. diſſ. prælim. §. 71. exhibent, docet contrarium. Sed medelam rebus adhibuit Paulus V. qui infideles veros & legitimos regionum ſuarum poſſeſſores eſſe, nec jure ſuo privandos poſtea definivit, uti refert Card. Gotti Theol. Schol. dogm. T. 13. p. 141. cui addendus prorſus Grotius C. 3. de mari libero, ubi & ex noſtro textu probat, Pontifici Rom. ſi & eſſet Vicarius Chriſti, jus in regna mundi non competere. De Nunciis Pontificis in Germaniâ cauſas civiles ad forum ſuum devolventibus vide Rec. Imp. de A. 1654. §. 164. Capitulat. Ferdin. IV. art. 17. Leopoldi art. 19. Joſeph. art. 18. Caroli VI. art. 14. Caroli VII. art. 14. §. 4. ubi valde hoc prohibitum legitur.

Digitized by Google

Adde Bœhmerum l. c. L. I. tit. 30. de officio legati §. 13. ſqq. Kemmerichii diſſ. de Judiciis Nunciaturæ Apoſtolicæ in Germaniâ ad Capitul. Cæſ. art. 14. Eſtoris diſſ. de appellationibus ad Legatos Pontificios & Rotam Romanam Sect. II. ſqq. & Moſeri Teutſches Staats-Recht P. 4. p. 1. ſqq. P. 8. p. 423. ſqq.

§. XVI.

Jam & occaſione textûs noſtri quæri poſſit, num quis eſſe poſſit Princeps eccleſiaſticus & politicus ſimul? Movet hanc quæſtionem Bellarminus de Romano Pontifice L. 5. C. 9. atque affirmativam ita probat 1. primogenitos in veteri lege fuiſſe Reges & Sacerdotes ſimul Gen. 49, 3. 2. uti & Melchiſedechum Gen. 14, 18. Ebr. 7, & 3. Moſen, qui Princeps fuerit populi atque etiam Sacerdos, conſecraviſſe enim eum Aaronem in Sacerdotem, ſanctificâſſe tabernaculum & altare, obtuliſſe ſacrificia & holocauſta Ex. 40, 9. ſqq. Lev. 8, 2. ſqq. itemque 4. Eli & Samuelem ſimul fuiſſe Sacerdotes & Judices & 5. Maccabæos ſimul fuiſſe Sacerdotes ſummos & Principes populi Judaici. Addit idem Cardinalis 6. non pugnare ſecum invicem poteſtatem ſpiritualem & ſecularem. Eum, qui poſſit majus, poſſe etiam minus, quod facilius ſit. Porrò 7. ſedi Romanæ donationes ſeculares factas eſſe quàm plurimas, poſſidere itaque illam provincias ſibi ſubjectas juſtiſſimo titulo. Opponere his liceat I. Chriſtum ipſum fuiſſe pauperrimum, nec habuiſſe, quò caput reclinaret Zach. 9, 9. Luc. 9, 58. 2. Cor. 8, 9. ita quoque, ut, cùm ſolvendus fuiſſet cenſus, nec ipſe nec Petrus haberent, quod erogarent, ſolverint illum mediante miraculo Matth. 17, 24. ſqq. Mirum, Pontificem Joh. 22. paupertatem Chriſti contra decreta Nicolai III. & Clementis V. negaſſe & Dominicanorum ſumſiſſe partes hîc contra Franciſcanos, diriſſimè quos perſecutus eſt. Licet enim hi in exceſſu peccarent, ajentes, hoc demùm eſſe perfectionis evangelicæ, ſtatum paupertatis eligere, tamen & ipſe in alterum lapſus eſt extremum cum ſuis Dominicanis, qui ita negabant paupertatem Chriſti, ut Chriſtum in cruce pendentem pingerent, unâ manu & brachio affixum, alterâ denarios tractantem & burſis de cingulo ſuo pendentibus inſerentem, vel & pauperibus erogantem. Scilicet divitiarum quàm maximè appetens erat hic Pontifex, quas verò nec appetebat Paulus Act. 20, 33. queis nec gaudebat Petrus Act. 3, 6. ubi hic ita: *Argentum & aurum non habeo.* Novi effugium, Pontificem quidem Chriſti vicarium & Petri ſucceſſorem eſſe in favorabilibus, ſed non in odioſis. Sed nec Chriſti vicarius, quem ſacræ paginæ nullæ nôrunt, nec,

Digitized by Google

nec Petri ſucceſſor eſt. Et, qui odioſa reſpuerit in officio, reſpuat & favorabilia, opus eſt. Opponimus II. Luc. 22, 24. ſqq. Vanum & heic effugium eſt, ponendum eſſe in verbis *vos autem non ſic* poſt *non* ſignum interrogationis, ut legatur: *vos autem non? Sic*! ut inverti argumentum poſſit. Id quod contra totum contextum militat. Vanum eſt & illud, haberi Matth. 20, 25. in origine Græcâ vocem κατακυριεύειν, quæ ſignificet tyrannicè imperare, quod ſolum prohibitum hîc fuerit Apoſtolis. Omne enim dominium civile, ut contextus docet, ipſis prohibitum hîc fuit à Chriſto. Et ſufficit, quòd Luc. 20, 25. vox κυριεύειν adhibeatur. Sed nec κατακυριεύειν eſt ſimpliciter, dominari tyrannicè. De Chriſto dicitur Pſ. 22, 8. κατακυριεύσει ἀπὸ θαλάσσης ἕως θαλάσσης & ad illum Pſ. 110, 2. κατακυρίευε, & DEus ipſe Gen. 1, 28. protoplaſtis noſtris dicit: πληρώσατε τὴν γῆν καὶ κατακυριεύσατε αὐτῆς. Ita & θνήσκειν & καταθνήσκειν idem eſt, ut alia exempla taceamus. Et nonne III. ipſi Romanenſes 2. Tim. 2, 4. legunt: *nemo militans DEO implicat ſe negotiis ſecularibus*, unde & Clericos à conjugio arcent. Accedit IV. ipſum Jus Canonicum, quod Clericos à curis ſecularibus arcet, diſt. 88. c. 5. ſqq. qu. 1. causâ 12. qu. 3. causâ 21. Hinc nec militare ipſis licet, uti in diſſ. de Eccleſiâ ſanguinem non ſitiente oſtendimus. Imò peculiaris in decretalibus habetur titulus, *ne clerici vel monachi ſecularibus negotiis ſe immiſceant* L. III. n. 50. Adde c. 15. 16. x. de vitâ & honeſtate Clericorum. Non eſt, quòd dicas, quæ Clericis inferioribus prohibita ſint, licere Epiſcopis, Pontifici. Vide ſaltem Luc. 22, 26. & c. 8. diſt. 10. c. 6. diſt. 96. c. 6. qu. 2. causâ 33. c. 7. x. qui filii ſint legitimi. His præmiſſis ad argumenta Bellarmini reſpondemus ſub folle, à V. T. ad N. T. non valere conſequentiam, eapropter, quòd aliam diſpoſitionem hîc fecit Chriſtus Luc. 22. quam & agnovit Paulus 2. Cor. 1, 24. 10, 4. & in ſpecie quoque Petrus 1. Pet. 5, 3. Hinc & ex eâdem conſtitutione ea, quæ conjuncta eſſe noluit Chriſtus, jungi non debent, nec donationes totarum terrarum debebant Clericis fieri, factæ autem cùm ſint, vel præſcripta hæc poſſeſſio, valet utique hæc in foro ſoli. De foro poli diſpiciant, quorum intereſt. Unde & ex noſtro textu liquere putamus, nimia bona, Eccleſiæ olim data, in detrimentum rei publicæ vergentia, licitè ſeculariſari poſſe. *Regnum enim Chriſti ex hoc mundo non eſt.* Omiſimus, neſcio quo fato, hoc argumentum in ſerm. Acad. in Jus eccleſiaſticum, ubi de hâc ſeculariſatione datâ operâ egimus, ejusque juſtitiam demonſtravimus. Quod reſtat, fanaticum hoc ſomnium eſt, in regno Chriſti Chiliaſtico Sacerdotium cum imperio unitum iri rurſus, uti olim in ſtatu Theocratico V. T. ſubinde

 fuerit,

Digitized by Google

fuerit, quod ſtatuit in dem Melchiſedekiſchen Prieſterthum Jo. Chriſtianus Seizius. Scilicet contendit hic, regnum Chriſti olim futurum eſſe ex hoc mundo, de hoc mundo, in hunc mundum, eſſe enim Chriſtum Sacerdotem ad modum Melchiſedeci Pſ. 110, 4. qui fuerit ſimul Sacerdos & Rex Gen. 14, 18. id quod & ex Zach. 6, 13. ad oculum pateat, unde & Sacerdotium regium erecturus eſſe legatur Jeſ. 61, 6. 62, 3. Matth. 19, 28. 1. Pet. 2, 9. Apoc. 1, 6. 5, 10. 10, 10. 20, 6. Itane ergò, quando adſcribitur regnum Chriſto & ſanctis, de regno civili, politico, mundano ſtatim cogitandum eſt? Videatur alius Seizii tractatus, qui titulum fert *Chriſti Reich, kein Welt-Reich*, in cujus parte alterâ & Alb. Riperi, Moſen, Deum Aaronis refutat, oſtenſurus, nulla magiſtratui jura circa ſacra juxta textum noſtrum competere.

§. XVII.

Jam verò, cùm, quæ de poteſtate ſeculari Pontificis Romani dicuntur, aſſerto, quod negamus, ſuperſtructa ſint, eſſe illum Vicarium Chriſti c. 2. x. de transl. Epiſc. imò veri DEI l. c. C. 3. imò DEum ipſum in his terris c. 7. diſt. 96. (quod poſterius cùm nuper Londini negâſſet in jure canonico exſtare Sacerdos quidam Romanenſis Anglus, publicè convictus & in ruborem datus fuit, juxta Biblioth. Britann. T. 5. p. 307. ſqq. T. 6. p. 49. ſqq.) patet, ſublato fundamento, & corruere hypotheſin, illi & malè quidem ſuperædificatam. Qui poſtremum titulum ex Ex. 4, 16. 21, 6. 22, 28. Pſ. 82, 1. 6. Joh. 10, 34. explicant, viderint, num rem tangant acu. Addi poſſent floſculi Oratorum Concilii Later. V. queis Leonem X. ſine ullis meritis ſuis in cœlum evexere aliæque laudes ad blaſphemiam usque Pontificibus datæ olim. Videas, quùm de depoſitione & excommunicatione Regum quæſtio eſt, Pſ. 2, 8. 9. 8, 7. 72, 1. Apoc. 2, 27. 19, 15. allegari. Quaſi verò omne Jus Filii DEI ejusque Judicis ſupremi ad Papam pertineret, &, quæ de fidelibus vincentibus dicuntur, Judici gentes condemnanti olim aſſeſſuris, judicibus & ipſis, ad illum ſpectarent, & quidem privativè.

§. XVIII.

Jam cum Anabaptiſtis, Socinianis & Quakeris, qui ex textu noſtro arguunt, illicitum eſſe Chriſtianis, magiſtratum & bella gerere, judicia capitalia exercere, & quæ ejusmodi ſunt, agi poſſet. Cùm enim Chriſti regnum, quod utique conficiant, qui Chriſtiani audiant, de hoc mundo non ſit, ad quem verò iſta omnia ſpectent, facilè patere, & hæc in Chri-

ſtianos

Digitized by Google

ſtianos haud quadrare. Si Chriſtus ipſe ab omni humano regimine & ab omni vindictâ abhorruit, venitque non ad homines judicandos, ſed ſalvandos Joh. 3, 17. veſtigia ſanè ipſius & diſcipulis calcanda ſunt. Sed ſufficit, ex locis exſtantiſſimis demonſtrari, magiſtratum civilem & gladium, quem gerit, eſſe inſtitutionis divinæ. Ex quo ſequitur, diverſos eſſe & Chriſtianorum ſtatus, darique inter ipſos & imperantes, & parentes, & ab imperantium ſtatu diverſum quoque eſſe eccleſiaſticum, qui cum laicis parentes efficit. Ita cibus & potus quoque ad hunc mundum ſpectant, probatne igitur & textus noſter, iis abſtinendum eſſe Chriſtianis? Vah miſella ratiocinia! Forſan hæc latiùs in diſſ. de Evangelio politias non abolente, quod dicterium repetunt libri noſtri ſymbolici, diduxerimus.

§. XIX.

Manichæos haud moramur, qui ineptiſſimè ex h. l. concluſere, mundum à bono DEO non factum, quod Theophylactus ad h. l. ſcribit. Cùm Chriſtus ſaltem dictum à ſe velit, regnum ſuum ſpirituale eſſe, cujus objectum ſanè & mundus eſt, non, qualia terrena ſint, facilè patet, abſurdum eſſe Manichæorum ratiocinium, maximè, cùm Scriptura ſanctior in tot locis ingeminet, mundum hunc à DEO factum. In eodem errore verſati fuere alii hæretici antiqui, cauſati, mundum ab Angelis vel bonis vel pravis eſſe factum. Vide l'hiſtoire de Manichée & du Manicheiſme de Beauſobre T. 2. p. 7. 10. ſqq. 92. ſqq. qui verò p. 360. 361. putat, male hunc errorem Manichæis tribui ab Athanaſio, Ruffino, Epiphanio, Jobio, Damaſceno, cùm Auguſtinus contrarium ajat.

§. XX.

Claudat agmen celeberrimus Vir Benjamin Hoadly, Epiſcopus Anglus primùm Bangorienſis, Salisburienſis, poſtea Wintonienſis. Hic ultimo Martii A. 1717. coram Rege verba ſacra in noſtrum textum dixit. Homilia hæc, quæ Londini quindecies parvo tempore recuſa, & in linguam Gallicam Germanicamque deinceps verſa fuit, immanes turbas excitavit, ita, ut Clerus quoque Anglicanus, edito ſcripto, illi ſe oppoſuerit atque Epiſcopum accuſaverit, quòd contra Confeſſionem Anglicanam & Eccleſiæ Anglicanæ conſtitutiones jura Cleri Epiſcopalis & diſciplinam Eccleſiaſticam Anglicanam impetierit. Ingenuè fateor, me in homiliâ hâc inveniſſe nil cenſurâ dignum, niſi quod videatur innuiſſe Vir Reverendiſſimus, Patri adorationem præ Filio exſtantiorem com-

Digitized by Google

petere, cùm dixit, *in multis Eccleſiis Chriſtianis nomen quidem adorationis divinæ retentum, ſed Patrem re ipſâ poſtpoſitum fuiſſe, alıumque ipſi adjunctum magis ac illum adorari.* Nolim exiſtimare tamen, Epiſcopum hunc Arianum eſſe in pectore. Nolim & credere, hanc eſſe ipſius ſententiam, quòd Eccleſia nullas leges eccleſiaſticas conventionales ad gradus in miniſterio ſacro & ordinem externum ſervandum condere poſſit. Crediderim potius, quæcunque dixit, Eccleſiæ Romanæ oppoſita fuiſſe & tyrannidi in conſcientias, à quâ Eccleſia Anglicana abhorret, quam textus quoque noſter jugulat. Nihilominùs non ſaltem ipſa Cleri minoris convocatio Cenſuram homiliæ edidit, ſed & alii, in ſpecie Sherlockius & Snapius contra Epiſcopum ſcripſere, donec juſſu regio controverſia ſopita atque ſilentium diſceptantibus injunctum fuit. Exſtat ſcriptum illius judicioſiſſimum, quo ſe defendit, ſub titulo: an anſwer to the Repreſentation drawn up by the Committée of the lower houſe of Convocation concerning ſeveral dangerous poſitions and doctrines contained in the Biſhop of Bangor's preſervative and ſermon, by Benjamin, Lord Biſhop of Bangor London. 1718. 8. cujus contenta vide dans la Bibliotheque Angloiſe de Mr. de la Roche T. III. P. I. art. 7. p. 248. ſqq. P. 2. art. 1. p. 289. ſqq. T. IV. P. I. art. 9. p. 260. ſqq. Epiſcopus hic variis libellis & controverſiis ſe celeberrimum reddidit. Vide Menzeri Vorrede über Benthems Engliſchen Schul-und Kirchen-Staat §. 21. n. 10. Haud ita pridem verò nova lis de ſacra cœnâ ipſi intentata fuit, utpote quam in meram cærimoniam vertere viſus fuit. Hiſtoriam hujus controverſiæ cum multitudine libellorum ultro citróque editorum hauries ex Bibliothecâ Britannicâ atque ex Pauli Schaffshauſen diſſ. de vera notione vocabuli κοινωνία Lipſiæ A. 1738. editâ p. 1. ſqq. 64. ſqq. Plura non addimus.

§. XXI.

Placet tamen, ad textum noſtrum ſub finem quædam adjicere poriſmata. I. Competit Chriſto Domino noſtro regnum potentiæ, gratiæ, gloriæ, eminentiſſimum, idque II. ſpirituale Act. 5, 31. 32. Ebr. 2, 10. 12, 2. divinum, theanthropicum, cœleſte, non mundanum & civile ſed infinities præſtantius. Imò competiit III. illud ipſi jam in ſtatu exinanitionis, ſed IV. in ſtatu exaltationis apparet jam glorioſius & V. glorioſiſſimum olim apparebit. Ex quo conſequitur VI. eos, qui Chriſto nomen dedere, debere ipſum venerari tanquàm Regem ſuum & mandatis illius obſequi, & quaſcunque volitiones & actiones ſuas ad nutum ejus accommodare plenumque in animâ ſuâ regimen Chriſto & ipſius Spiritui tradere

Digitized by Google

tradere Ebr. 12, 28. & à DEO expetere, ut regnum ipſius tàm gratiæ ad ſe & ad alios in hâc vitâ, & gloriæ in alterâ veniat Matth. 6, 10. & uti hoc, ita illud in & extra nos exſtanter manifeſtetur & appareat, & VII. vitare cane pejus & angue *hujus mundi* concupiſcentias vanas, pravas, damnoſas. VIII. illam Eccleſiam veram eſſe Eccleſiam, in quâ Chriſtus regnat, quæ ex veris, non ſaltem nominetenùs talibus, ſubditis ipſius conſtat. Ea enim, in quâ Satanas & mundus regnat, Chriſti Eccleſia non eſt. IX. Nec ea Chriſti Regnum eſt, in quâ autoritas humana regnat & conſcientias legibus à Chriſti doctrinâ alienis vincit, vel X. armis humanis & vi coactivâ religionis gerit rudera.

DISSERTATIO
DE
REGIBUS TEMPORE MESSIÆ AD ZIONEM CONGREGANDIS
VI ORACULI Jeſ. 49, 23.

AD SUPRA pag. 184.

Textus, quem explicaturi ſumus, hic eſt:

והיו מלכים אמניך ושרותיהם מינקותיך אפים ארץ ישתחוו לך ועפר רגליך ילחכו :

Verſio noſtra hæc eſto:

Et erunt Reges, O Zion, *nutritores tui*, *& fœminæ illorum Principes nutrices tuæ*, *facie in terram* demiſsâ *proſternent ſe coram te*, *& pulverem pedum tuorum lingent.*

Oraculum hoc propheticum diverſis modis explicari videas.

Prodeant primò in ſcenam Pontificii, qui exiſtimant, ſequi hinc I. Regum & Principum officium eſſe, nutrire Eccleſiam, eamque ſuis beneficiis, ſuâ munificentiâ ornare, II. Reges & Principes Eccleſiæ eſſe ſubjectos atque Pontifici Romano competere abſolutam in eos jurisdictionem,

 quam

Digitized by Google

quam & agnoſcere ipſos conveniat per oſculum, quod ipſius inſigant pedibus. Hoc oſculum pedum, hoc dominium in Imperatores, Reges & Principes fundari vel maximè in noſtro hoc oraculo. Recte itaque habere, quæ in dictatibus Gregorii VII. exſtent, recte, quæ in Conſtitutionibus Innocentii III. & Bonifacii VIII. quarum verba allegavimus in jure eccleſiaſtico publico Proteſtantium p. 138. ſqq. Intelligunt itaque per Zionem Eccleſiam Romanam, atque phalangem Imperatorum e. g. Conſtantini M. Caroli M. Ottonis I. &c. &c. Regum & Principum, imò & numerum Reginarum & fœminarum illuſtrium aliorumque in aciem producunt, qui Eccleſiam ſuâ munificentiâ ornârint, qui & pedes Pontificis Romani fuerint oſculati, quæ ſumma non ſaltem venerationis, ſed etiam ſubjectionis ſpecies eſt. Vide ſaltem ad h. l. CORNELIUM à LAPIDE & EMANUELEM SA. Miror, nimium illis acceſſiſſe CAMPEGIUM VITRINGAM, Theologum Reformatum in comment. ad h. l.

Secundo loco ſententiam ſuam dicat GROTIUS, qui, cùm per Zionem intelligat Judæos ex captivitate Babylonicâ reverſuros, per nutritios indigitari putat Cyrum, Darium, Artaxerxem, Eſræ memoratos, Alexandrum M. ſucceſſores ejus, maxime Demetrium, qui utpote in populum & templum plurima beneficia, immunitates, dona, Joſepho narrante, contulerint, & per Reginas, Eſtherem, Cleopatram &c. Quod in Hebræo exſtat אפים ארץ, poni putat pro אפי ארץ, quod vertit, *ſpectabiles in terrâ*, applicatque ad principes Idumææ, Moabitidis & aliarum terrarum, quas Judæi ex captivitate reverſi ſubegerint, additque, pulverem pedum lingere non eſſe Regum, ſed hoſtium ſubactorum Pſ. 72, 9. Jeſ. 60, 14.

Tertius ordo eorum, qui hîc in cenſum veniunt, Chiliaſtarum & illorum eſto, qui glorioſum Eccleſiæ ſtatum, qui univerſalem Judæorum converſionem, adhùc exſpectant. Eminet ex illis PETERSENIUS ad h. l. qui putat, Zionem Prophetæ eſſe Eccleſiam Judaicam, ad Meſſiam olim convertendam, ad quam deinceps advolaturi ſint Reges & Reginæ gentium cum muneribus ſuis, ad cultum ſubmiſſiſſimum exhibendum. Vide Pſ. 72, 9. 10. 11. Jeſ. 60, 6. ſqq. maximè comma 16. quod noſtro textui admodùm parallelum eſt.

Jam conſulamus quartò noſtrates. Hi per Zionem Eccleſiam N. T. intellectam volunt, ex Judæis credentibus primùm compoſitam, ad quam deinceps gentes credentes acceſſerint, quorum Principes Eccleſiam miris modis beneficiis & munificentiâ ſuâ ornaverint, quam in rem & tex-

tum

Digitized by Google

tum hunc *in dem Grund-Riß der Chriſtlichen Lehren* p. 110. allegavimus. Imò conſtat, ex hoc oraculo & jus Magiſtratuum Chriſtianorum circa ſacra deduci ſolere. Curator quippe pupilli, at verò Nutritius & Curator pari paſſu ambulant, ſalutem ejus non tantùm temporalem, ſed & æternam curare, informatores ipſi dare, en originem vocationis Miniſtrorum Eccleſiæ, Magiſtratui politico competentis, bona ipſi præcepta dare, en originem legum eccleſiaſticarum à Magiſtratu politico ferendarum, illum, ſi peccârit, objurgare & caſtigare, en originem diſciplinæ eccleſiaſticæ à Magiſtratu exercendæ, debet, ut alia taceamus. Patere itaque ajunt ex h. l. juris circa ſacra, quod Magiſtratus ſibi vindicant, originem eſſe divinam, Deumque ipſum hoc jus poteſtati ſummæ politicæ alligâſſe. Videri poſſunt Gerhardus, Meisnerus, Koenigius, complures alii.

Neſcio, num jam addendi ſint increduli, qui cauſantur, tot in Prophetis inveniri vaticinia, quæ nec impleta ſint, cùm dudùm implenda fuiſſent, nec quoque implenda adhùc ſint, quale & ſit oraculum de reſtitutione Iſraëlis ſive ex captivitate Babylonicâ ſive ex præſenti. Certè magnifica iſta promiſſa non impleta fuiſſe in Judæis ex Babylonicâ reverſis, conferri ſaltem debere Jeſ. 60. Futuram verò eorum reſtitutionem eamque tàm magnificam eſſe ſomnium. Ita maximè Collinus.

Extremum locum occupet Judæorum ſcabies, exiſtimantium, ſe, ſolutâ captivitate, in quâ adhùc detineantur, redituros eſſe in Palæſtinam, reſtauraturos templum & Hieroſolymas, tunc omnes gentes ad ſuam religionem acceſſuras eſſe, Regesque & Reginas gentium apportaturas eſſe dona ſua & profundiſſimam Eccleſiæ Judaicæ venerationem & ſubmiſſionem exhibituras. Allegant hanc in rem oracula parallela, quæ cumulavimus in diſſert. ad Joh. 18, 36. p. 4.

Poſtremi in refutatione primi, agedum, fiant, Judæi nempe, qui incredibilem ſuperbiam ſuam hoc ſomnio miris modis alunt. Jam verò, quid primò de captivitate ſuâ querulatur inepta gens? Gens nuper in Angliâ naturaliſata, gens, quæ Chriſtianos emungit, gens, quæ hîc & illic divitias corraſit & adhùc corradit, terribiles. Optandum eſſet, ut Chriſtianas terras relinquerent Judæi & abirent in Indias, in imperium illud, quod ſe tenere fingunt ultra flumen Sabbation. Vana illorum exſpectatio eſt redeundi in Palæſtinam, quæ, cùm olim lacte & melle abundâſſet, & fertiliſſima eſſet, nunc maledicta & ſterilis eſt. Ne minima quidem ſpes affulgere ipſis poteſt, ſe Turcas debellaturos & terras has recuperaturos, minor adhùc & longè minor, Reges & Principes, ſive Chriſtianos,

Digitized by Google

Chriſtianos, ſive Mahumedanos, ſive Gentiles advolaturos & religionem Judaicam adoptaturos eſſe unquàm. Magnificæ promiſſiones ipſis per Prophetas in formâ vaticiniorum factæ ſunt hypotheticæ. Conditione, ſub quâ datæ fuere, non impletâ, nec implendâ unquam non implentur promiſſiones, non implentur vaticinia, ob Meſſiam ab ipſis rejectum & in crucem actum.

Deiſtas planè non moror. Sunt homines reprobi, qui non capiunt, quæ ſunt Spiritûs. 1. Cor. 2, 14. Unum hoc dico, complementa vaticiniorum eſſe ſubinde ſucceſſiva. Ita vaticinium hoc ex parte impletum fuit, cùm Judæi ex captivitate Babylonicâ reverterentur, uti non malè Grotius, impletum & fuit in Principibus Chriſtianis, Eccleſiæ nutritiis. Capiſne tu fœcunditatem vaticiniorum ex typis & antitypis manantem? lector.

Noſtrates in theſi rectè, ſed juxta ſyſtema illud, quod in originibus juris eccleſiaſtici, in diſſ. de juribus ſacrorum abſolutis & collegialibus, in jure eccleſ. Germanico alibique explicavimus.

Num ad probandum jus Principum circa ſacra ad noſtrum oraculum ſine formidine oppoſiti provocari poſſit, ediximus de originibus juris eccleſiaſtici p. 194. Videas opponi, 1) magnam eſſe diſtinctionem inter *nutritorem* & *curatorem*, licet in verſione germanicâ vox *Pfleger* habeatur. אמנים hic nonniſi nutritores ſignificat & ne quidem *educatores*, ut alibi. Jam & 2) tales nutritores hic intelliguntur, qui pulverem pedum illius lingunt, cui dona ſua, cui munera ſua offerunt, qui tàm non hoc modo jus in Eccleſiam affectant, ut illi potiùs ſe ſubjiciant, Brentio ad h. l. monente: *Nec tantùm promittitur, Reges & Principes fore Eccleſiæ nutritores, verùm etiam, fore eos Eccleſiæ ſubjectos.* Hoc in curatorem non cadit, qui non lingit pulverem pupilli curandi, ut in textu habetur. Multò minùs hoc 3) in magiſtratum civilem cadit. Hic, quamvis nutritor Eccleſiæ, ad tantam ſubjectionem non procedet unquàm, quæ poteſtatem ſuam in ſacra prorſus jugularet. Taceo 4) nec curatori ullam competere juriſdictionem, neque civilem neque eccleſiaſticam in curandum, quæ nec competit Nutritori, nec 5) beneficia, quæ in Eccleſiam conferuntur, & nomine *lactis* veniunt, jus ſacrorum operari, niſi ad ſummum jus Patronatûs. Sed & quæritur 6), num etiam Reginis, quatenùs Eccleſiæ nutricibus, vi hujus tituli adjudicandum ſit jus ſacrorum? & 7) num & Regibus & Reginis gentilibus, de his enim agitur Jeſ. 49, 22. 60, 12. 16. beneficia in Eccleſiam conferentibus? Talis fuit Regina Auſtri, quæ lac ſuum præbuit templo Zionis 1. Reg. 10, 10. Non credo, futurum,

qui

Digitized by Google

qui ſtatuat, illam jus ſacrorum in Zionem ita acquiſiviſſe ſibi, prout nec in Jeſulum Magos orientales dona ipſi afferendo Matth. 2, 11.

Grotius bis peccat, quòd oraculum hoc ſaltem exponit de Judæis ex captivitate Babylonicâ reverſuris, & quòd אפים ארץ contortè explicat, unde rectè vapulavit VITRINGÆ.

Contra Chiliaſtas ſufficiant, quæ in diſſ. ad Joh. 18, 36. & in Theol. dogm. Germ. diximus.

Aſt, quid reponemus Pontificiis? Largimur, Principes ſuâ munificentiâ Eccleſiam benè locupletâſſe olim, imò ditâſſe nimis. Vide noſtrum jus eccl. publ. German. p. 505. ſqq. Hoc verò ridiculum eſt, ex noſtro oraculo deducere velle podolatriam Pontificibus Romanis etiam ab Imperatoribus, Regibus & Principibus præſtandam. Itane ergò Pontifex Romanus eſt Zion illa, de quâ noſter textus agit? Itane ergò locutionum adagialium litera tantoperè premenda eſt, uti Pontificii premunt? Olim idola, olim Imperatores & Reges hoc oſculo fuere culti. Abjectæ ſubmiſſionis iſtud facinus eſt. Vide Sauberti opera poſthuma p. 267. ſqq. Mayeri diſſert. de oſculo pedum Pontificis Romani & Browerium de vet. & recent. adorat. C. 25. in ſupplem. Antiqu. Rom. Poleniano Vol. 2. f. 1019. 1020. Hinc & oſculum pedum Pontifici Romano denegârunt Patriarcha CP. in Concilio Florentino, Christophorus & Fridericus Duces Wirtembergiæ aliique, memorante ex autoribus Buckio in diſſ. de ποδολατρείᾳ Rom. Pontificis §. 6.

DISSERTATIO
DE
CRITERIIS VOCATIONIS DIVINÆ
AD
MINISTERIUM ECCLESIASTICUM.

PRÆFATIO.

Cum nihil communius ſit, quàm vocationis ad miniſterium eccle-

Digitized by Google

ſiaſticum divinitatem gratis jactare (*), adeóque neceſſarium, de criteriis vocationis divinæ ſolidam inſtituere tractationem, id quod datâ operâ hactenùs à paucis factum (**), cùm & ſint, qui putent, de divinitate vocationis certa criteria dari haud poſſe, quæ demonſtrationem ſecum vehant (***), conſtitutum nobis eſt, in uſum & ad πειρασμὸν ſpiritualem tùm vocantium tùm vocandorum (****), imò & eorum, qui miniſterio eccleſiaſtico actu funguntur, noſtra hanc in rem cogitata in has chartas effundere. Id quod ut, DEO benedicente, ad ædificationem Eccleſiæ vergat, ardentibus precibus vovemus. Dicenda conflabimus in unum aphoriſmum (*****), notis deinceps illuſtrandum.

(*) Spiritualis hæc impoſtura eſt vel ſaltem paralogiſmus, quo ex philavtiâ, defectuque ſolidæ & maturæ rerum conſiderationis judicium homines præcipitant adeòque ſe & alios miſerè decipiunt.

(**) Sparſim hanc in rem plura tradidit Spenerus, quæ in unum fudit Willenbergius in tr. de officio vocantis & vocati ad miniſterium eccleſiaſticum p. 80. ſqq. ubi & p. 83. 84. J. F. Mayeri, Theologi Gryphici ſententiam hanc in rem exhibet, cujus Muſæum Miniſtri Eccleſiæ P. 1. C. 1. de Miniſtri Eccleſiæ vocatione p. 3. ſqq. conferendum eſt. Diximus & nos, quæ hùc pertinent, in diſſ. de vitiis eorum, qui ſacris operantur, ſect. 1. §. 9. inſtit. Theol. p. 621. ſqq. & inſtit. juris eccl. p. 115. ſqq. Adde cel. Canzii poſitiones de vocatione miniſtrorum Eccleſiæ C. 3. p. 89. ſqq. & Heſſiſches Heb-Opfer, 4. Stück. n. 8. p. 463. ſqq.

(***) Ita Bœhmerus de jure parochiali ſect. 3. C. 1. §. 4. p. 100. & in jure eccleſiaſtico Proteſtantium L. 1. tit. 7. §. 8. ſqq. p. 333. ſqq. itèmque Pertſchius in elem. juris eccleſ. L. 1. tit. 23. §. 359. n. 4.

(****) Vide Speneri Natur und Gnade p. 322.

(*****) Neſcio, quî factum, ut hæc diſſertatio non viſa fuerit Viris doctiſſimis, qui poſtea de hoc argumento ſcripſere, celeb. Baumgartenio, Heumanno, Huthio. Forſan ea, quæ hîc ſcripſimus, illuſtrârint illorum cogitata & horum diſſenſiones. Scripta autem fuit hæc diſſertatio occaſione vocationis Gœttingenſis, quæ olim cel. Rambachio contigit & eorum, quæ is dem Heſſiſchen Hebopffer T. 4. inſeruit.

APHO-

Digitized by Google

APHORISMUS.

Vocatio (*a*) divina (*b*), quæ ad miniſterium ecclеſiaſticum (*c*) neceſſaria (*d*) eſt, eſt vel *immediata*, qualis Prophetarum & Apoſtolorum exſtitit (*e*), vel *mediata* (*f*) eaque vel facta à Viris immediatè inſpiratis (*g*) adhibitâ ſubinde ſorte (*h*) vel ab hominibus ſub ordinariâ ſaltem illuminatione, vel providentiâ divinâ directiva vel permiſſiva ſtantibus, quatenùs *divinum* dicitur id, quod voluntati, ordini legique divinæ congruum eſt (*i*). Poſcit verò lex divina, poſcit ſalus Eccleſiæ (*k*), poſcit ordo in Eccleſiâ neceſſarius, I. ut *vocantibus*, jus vocandi ex inſtituto divino (*l*) vel humano illi ſubordinato (*m*) competat, II. ut ex motivo unico honoris divini promovendi Eccleſiæque ædificandæ vocent (*n*) III. ut vocent ſubjectum idoneum (*o*) & quidem IV. digniſſimum ex iis, quæ præſtò ſunt, aptiſſimumque ad hoc præciſè officium (*p*), nulloque V. vinculo naturali vel civili vel theologico alii Eccleſiæ, illud dimittere recuſantis, inſolubiliter adſtrictum (*q*) VI. cum conſenſu Eccleſiæ, cui obtrudendus Paſtor non eſt (*r*), vocentque VII. ſanctè, præmiſſis ardentibus ad DEum precibus (*s*), inſtitutâ maturâ eâque ſpirituali deliberatione, inſtituto & ſubinde vocandi accurato & aſcetico examine vel πειρασμῷ, ad quod χάρισμα διακρίσεως πνευμάτων ſpectat (*t*). Requiritur hic porrò, ut *vocandus* I. ſit orthodoxus (*u*) II. neceſſariis χαρίσμασι tùm naturalibus (*x*) tùm ſpiritualibus (*y*), ſufficiente quippe doctrinâ (*z*) prudentiâ & experientiâ ſpirituali (*aa*) inſtructus, III. ex unico motivo & deſiderio divini honoris promovendi & Eccleſiæ ædificandæ, quo ardet, & quod *vocatio interna* (*bb*) aliâs vocatur, vocationem vel concupiſcat (*cc*) vel acceptet (*dd*), ſubinde & renitens (*ee*), eique ſe in concurſu vocationum vel caſu novæ vocationis, jam enim & hæc legitima eſſe poteſt (*ff*), addicat muneri & loco, in quo magis neceſſaria ipſius opera eſt, & majorem pro ratione capacitatis ſuæ aliarumque circumſtantiarum probè ponderatarum, ubi ſubinde conſultum fuerit, διακρίσει τῶν πνευματικῶν locum dare (*gg*), ædificationem cum fundamento (*hh*) ſperare poſſit, id quod verò ſaltem cæ-

Digitized by Google

teris paribus valet (*ii*), ut denique IV vitam agat ſanctam, quæ ipſum reddat exemplum gregis ſacri præſtantiſſimum (*kk*). Ratione ipſius *officii* requiritur, ut I. illud, ſive ſimplex ſive duplex capacitati ſubjecti congruat (*ll*), II. nullis ejusmodi circumſtantiis ſit involutum, ut ſalvâ conſcientiâ adminiſtrari (*mm*) nequeat, adeóque III. vocato libertas ſit, Eccleſiam, ut par eſt, ædificandi (*nn*). Hæc requiſita ſi concurrant omnia tùm ratione vocantium, tùm ratione vocatorum, tùm ratione ipſius officii, vocatio eò magis erit legitima & divina, gradus enim ſuos illa admittit (*oo*), quæ verò nihilominus locum habet, ſi ſaltem, qui vocat, jus vocandi civile habeat (*pp*), & locus miniſterii vel legitimè vel illegitimè vacet (*qq*) & ſi requiſita ratione vocatorum & officii vel in totum vel in tantum adſint (*rr*). Patet verò jam ex hiſce criteriis, ad legitimam vocationem haud ſufficere, I. ut facta ſit ſine ambitu (*ss*), ſimoniâ (*tt*), ſaltu (*uu*), vel aliis curvis viis (*xx*), ut II. vocatus pro eo, in quo ſtat, Candidatorum ordine vocationem ſuam currendo haud præverterit (*yy*), ut III. in concurſu plurium ſubjectorum ſine ullo ſuo vel amicorum curſu in ipſum præciſè fuerit conſpiratum (*zz*), ut IV. vocatio ex bonis motivis fuerit facta (*aaa*) ut V. vocatus ſit idoneus & ipſe quoque ex bonis motivis non ſolùm agat ſed & præcipuâ quâdam cum inclinatione ad vocationem acceptandam feratur (*bbb*) exiſtimetque, ſe in nova ſtatione pro ratione & chariſmatum ſuorum & aliarum circumſtantiarum plus ædificare poſſe (*ccc*), & quæ alia heic proponi poſſent criteria, ſolitariè vel conjunctim ſumta. Bonum enim vocationis ex integrâ causâ dijudicandum eſt (*ddd*), ſufflaminaturque ab unico defectu eſſentiali (*eee*). Quod reſtat, I. ad vocationem extraordinariam, quæ ad plantandam vel reformandam Eccleſiam requiritur, ſufficit tum chariſmatum ſpiritualium menſura plenior, tùm inſtinctus ſpiritualis exſtantior, tùm maxima Eccleſiæ neceſſitas tacitusque conſenſus (*fff*). II. Divinitas vocationis tùm extraordinariæ tùm ordinariæ ex benedictione divina exſtantiore, illius pediſſequa clariſſimè diſpaleſcit, etſi, ubi deficit illa, hoc criterium non ſit vocationis minùs divinæ (*ggg*). III. Vocatio non redditur

irrita

irrita vel illegitima per defectum ordinationis epiſcopalis (*hhh*) vel quòd à laicis facta (*iii*) vel per conjugium vocatorum (*kkk*) vel per defectus naturales miniſterio eccleſiaſtico haud adverſos (*lll*). IV. Vocatio ad miniſterium Eccleſiæ divina in genere dicitur, quia, ut miniſtri Eccleſiæ conſtituantur, Deus præcepit, divina itidem eſt, ſi legitime & juxta ſupra poſita requiſita fiat, etſi determinationem certorum ſubjectorum ad certa officia & ad certa loca Deus hominibus in ſolidum reliquerit, qui, prout viſum eſt, negotium gerunt. Eſt itaque determinatio hæc propriè loquendo nonniſi *humana* (*mmm*). Hinc in concurſu duarum vel plurium vocationum æquè legitimarum adeóque æquè divinarum vel caſu novæ vocationis ab unâ ſtatione eccleſiaſticâ ad aliam & manere in hâc & migrare ad illam, cæteris paribus (*nnn*) pro arbitrio (*ooo*) poteſt vocatus, cùm directio illa vel determinatio divina nullâ demonſtratione ſed probabilibus ſaltem argumentis atque dijudicatione propriæ capacitatis & eventibus futuris in ſe incertis (*ppp*) nitatur, ex benedictione divinâ inſequente vel minore vel majore demùm certius æſtimanda. V. Is, qui nullam quoque ſub initium miniſterii eccleſiaſtici legitimam vocationem habuit, legitimè ſacrum officium deinceps, Deo benedicente, adminiſtraverit, ſi egregiè reſipuerit atque capacitatem ſpiritualem ad id ritè gerendum fuerit nactus (*qqq*). VI. Si deſint ſubjecta, quæ ſpirituali capacitate polleant, vocanda ſunt, quæ naturali ſaltem pollent, & ad externum Eccleſiæ miniſterium ſine ſcandalo continuandum idonei ſunt. Majus quippe malum eſt, Eccleſias deſertas relinquere. Id quod intentioni divinæ contrarium eſt, quæ & ejusmodi miniſterium pædagogicum in caſu deficientis alius ſubjecti præſtantioris in Eccleſiâ tolerat nec ſuâ deſtituit benedictione. VII. Verbi & ſacramentorum efficacia à qualitate vocationis, vocantium & vocatorum haud dependet (*rrr*). VIII. Vocatio fit vel minùs vacante ſede (*sss*) vel vacante ſede per exſpirationem temporis vocato præfixi (*ttt*) vel per translationem (*uuu*) aut translocationem (*xxx*) aut remotionem aut degradationem (*yyy*) aut dimiſſionem (*zzz*) aut reſignationem (*aaaa*), ubi ſubinde revocatio fieri poteſt (*bbbb*), aut deſertionem (*cccc*), aut mortem.

 (*a*) Voca-

Digitized by Google

(*a*) Vocatio ad miniſterium Eccleſiaſticum eſt actus Patroni, quo certum ſubjectum nominatum & electum ad miniſterium eccleſiaſticum in certâ Eccleſiâ gerendum vocat Epiſcopoque aut potius illi, cui jus ſacrorum competit, ad examen, confirmationem, ordinationem & introductionem ſive inveſtituram præſentat. Ita ſecundùm principia Juris eccleſiaſtici Proteſtantium in Germaniâ, juxta quæ &, ſi Patronatûs jus Epiſcopus ipſe vel is, qui jus ſacrorum habet, habeat, idem nominat, eligit, vocat, confirmat, ordinationemque & inveſtituram curat, quæ omnia pro varietate locorum variè quoque adminiſtrari videas. Vide Carpzovii Juriſpr. Conſiſt. L. 1. t. 3. def. 22. & Thomaſii diſſ. de præcipuis Juris Patronatûs Eccleſiæ Proteſtantium vulgaris capitibus §. 5. ſqq. p. 8. ſqq. Non vacat heic, quæſtiones de origine & jure Patronatûs evolvere, quod contradicente Voetio defendit Schookius, argumenta in utramque partem referente Bœhmero de jure parochiali ſect. III. C. 1. §. 21. ſqq. qui & de hoc argumento egregiè agit in jure eccleſiaſtico Proteſtantium L. III. tit. 38. itemque Canzio in diſc mor. 874. ſqq. Adde Conſ. Ded. Vol. 1. f. 660. ſqq. 669. ſqq. Magis ad noſtrum inſtitutum pertinet, diſquirere, quid agendum ſit vocato, ſi ab uno Compatronorum vocetur, alterò vel diſſentiente vel Jus patronatûs ſibi ſoli arrogante, poſſitne Patronus functionem eccleſiaſticam alicui promittere, vel novum Paſtorem aut adjunctum præſentare, antequam iſta vacet, num vocatio Patroni conjuncta cum conditione ducendæ certæ uxoris & accipiendo minore ſalario & ad certos ſaltem annos facta aut aliis conditionibus ſit legitima & acceptanda, num Patrono liceat ad favorem commendantibus exhibendum nominare, quid ſentiendum ſit de vocatione Patroni Pontificii ad miniſterium Evangelicum &c. &c. Reſpondemus, vocationem legitimè accipi ab eo, qui eſt in poſſeſſione exercitii, nec attendendum diſſenſum alterius compatroni aut exceptionem, cæteris paribus, vel vocationem per turnum faciendum eſſe juxta Conſ. Witt. P. 2. f. 16. ſqq. 54. Bechmann. de caſ. conſc. p. 18. 27. 28. alios. Sed non opus eſt antevertere in ſequentibus dicenda. Confer tamen hic Pruckneri manuale mille quæſt. Theol. p. 152. ſqq. & Carpzovii Juriſpr. Conſiſtor. L. 1. tit. 2. tit. 3. def. 41.

(*b*) Divina dicitur à DEO vel inſpirante vel dirigente vel permittente vel à conformitate cum lege divinâ de vocandis ritè Eccleſiæ miniſtris. Deo enim tanquàm cauſæ principali jus vocandi abſolutum

αὐτοκεφαλοδικῶς & κατ᾽ ἐξοχὴν competit, Patri Jeſ. 41, 25. 27. Matth. 9, 38. 1. Cor. 12, 28. 2. Cor. 5, 18. Filio Matth. 23, 34. 28, 19. Joh. 20, 21. ſqq. 21, 18. ſqq. Eph. 4, 11. 1. Tim. 1, 12 Spiritui S. Act. 13, 24. 20, 28. unde miniſtri Eccleſiæ vocantur miniſtri DEI 2. Cor. 6, 4. 1. Theſ. 3, 2. miniſtri & legati Chriſti, Rom. 15, 16. 1. Cor. 4, 1. 2. Cor. 5, 20. 1. Tim. 4, 6. & emiſſarii Spiritûs S. Act. 13, 4.

(c) Id quod non ſaltem in externis functionibus, quales ſunt concionari, baptizare, ſacram cœnam adminiſtrare &c. conſiſtit, ſed unctione ſpirituali verè ſanctum evadit, quæ externas haſce functiones benedictione divinâ fœcundat, & ſpirituali animarum mutatione & converſione, aſceticâ earundem directione atque Eccleſiæ non externâ ſolum ſed & interiore ædificatione & emendatione abſolvitur. Eſt enim hoc miniſterium διακονία πνεύματος 2. Cor. 3, 6. 8. cum diviniſſimâ virtute conjuncta 1. Cor. 2, 4. atque neceſſarium eſt ex inſtit. divinâ Matth. 28, 19. 1. Cor. 12, 28. Eph. 4, 11. id quod contra Anabaptiſtas, Quakeros, Fanaticos, Independentes egregiè obſervavit Zieglerus in Superintendente C. 1. ut Theologos taceamus. Mirum, Pertſchium theſin hanc negare in elem. Jur. can. & eccleſ. L. 1. tit. 7. §. 180. cum miniſterium eccleſ. nihil aliud ſit, quàm officium doctorum in Eccleſiâ, qui utique ab auditoribus diſtinguendi ſunt. *Hi laici*, illi *clerici* nuncupantur, quæ voces hoc ſenſu prorſus innocentes ſunt.

(d) Vide Joh. 3, 27. Rom. 10, 15. Ebr. 5, 4. Hinc DEus deteſtatur currentes Jer. 23, 21. 32. Hinc doctores verbi ſunt legati 2. Cor. 5, 20. & œconomi DEI 1. Cor 4, 1. legatus verò miſſione & œconomus conſtitutione opus habet. Argumenta Anabaptiſtarum, Socinianorum, Independentium & Fanaticorum, qui neceſſitatem vocationis negant, deſtruxit cel. Canzius l. c. C. 2. §. 159. ſqq. p. 66. ſqq.

(e) Vocatio immediata dicitur, quæ immediatè à DEO fit vel ſine ullius hominis interventu, ut vocatio Moſis Ex. 3, 4. ſqq. Eliæ. 1. Reg. 17, 2. Jeremiæ 1, 5. ſqq. Ezechielis 2, 3. ſqq. Jonæ 1. Johannis Baptiſtæ Luc. 3, 2. Joh. 1, 6 Apoſtolorum Matth. 10, 1. ſqq. 28, 19. Pauli Gal. 1, 1. coll. Act. 9, 15. vel per internuncium, uti vocatio Aaronis per Moſen Ex. 4, 14. ſqq. 28, 1. Eliſæi per Eliam 1. Reg. 19, 19. Add. Act. 13, 2. 4.

(f) Mediata eſt, quæ fit per homines ex ſpecialiſſimo mandato divino haud agentes.

(g) Vide hic Act. 1, 23. ſqq. 6, 3. ſqq. 14, 23. 20, 28. 1. Cor. 1, 1.

3, 9.

Digitized by Google

3, 9. 4, 1. Col. 4, 17. 2. Tim. 2, 2. Tit. 1, 5. Ita Timotheus electus erat & ordinatus ſecundum prægreſſas de ipſo prophetias 1. Tim. 1, 18. unde & ordinatio ipſius vocatur donum, quod datum ſit ei per prophetiam 1. Tim. 4, 14. Ita & aliæ electiones & ordinationes in primitivâ Eccleſiâ per inſpirationem factæ. Vide Binghamum orig. eccl. Vol. 2. p. 83. ſqq. & Arnoldum in der Abbildung der erſten Chriſten P. 1. f. 235.

(*b*) Act. 1, 26. Vide hîc præter autores à Fabricio in Bibliograph. antiqu. C. 13. §. 21. p. 470. & in noſtris juris eccleſ. orig. p. 77. citatos Morinum diſſ. 8. p. 356. 357. Baſnagium in annal. polit. eccl. T. 1. f. 422. Binghamum Orig. eccleſ. Vol. 2. p. 81. 82. Zornium opuſc. ſacr. T. 1. p. 374. ſqq. Calmetum pec. diſſ. ſur les elections par le ſort Comment. in Acta Apoſt. præmiſſâ f. 812. ſqq. ubi Chryſoſtomum laudat, qui ad h. l. obſervat, Apoſtolos, quòd nondum tunc immediatè illuminati fuiſſent, ſorte voluntatem Domini tentaviſſe. Sortis uſum in electionibus eccleſiaſticis in perpetuum prohibuit Honorius III. Unde in Eccleſiâ Romanâ ſaltem tres celebrantur electionis modi, per *inſpirationem*, *compromiſſum* & *ſcrutinium*. Confer Bœhmeri jus eccleſ. Proteſt. T. 1. p. 313. 314. Ludewigium de ſorte ſuffragatoriâ Eccleſiæ, ubi oſtendere conatur Vir eruditus, Jus canonicum ſortem *ſuffragatoriam* non improbare, niſi temerariam & inconſultam, maximè verò damnare *divinatoriam*, & Willenbergium l. c. p. 93. Adhiberi ſortem poſſe, uti Candidati ſunt æquales, rectè contendunt Theologi apud Prücknerum l. c. p. 154. 155. & apud Ludewigium l. c. p. 42. Eminet inter illos Zeltnerus in diſſ. de illegit. & legit. vocat. miniſtr. Eccl. p. 49. Adde Spenerum lezt. Theol. Bed. P. 1. p. 405. 406. Diſſentit tamen Balduinus de caſ. conſc. L. 4. C. 5. caſu 6. p. 760. 761. Dunte caſ. conſc. p. 641. Bechmann caſ. conſc. p. 36. ſqq. & Miniſt. Hamburg. apud Dedek. Conſ. Append. f. 448. 449.

(*i*) Eſt hæc acceptio vocationis divinæ ſequior, ut res ipſa declarat. Certè hodiernæ vocationes mediatæ cum vocationibus Apoſtolicis mediatis n. (*g*) laudatis æquali paſſu non ambulant. Differunt enim hîc vocantes & vocati per omnem modum, etſi, cùm DEus juxta Jer. 3, 15. 1. Cor. 12, 28. Eph. 4, 11. miniſterii eccleſiaſtici conſtitutionem perpetuam eſſe velit, & vocationem ad illud velit perpetuam, ubi verò determinationem perſonarum & locorum hominibus permittit, quæ ſi fiat ſalvâ divinâ lege & ſalvâ Eccleſiæ ſalute, divina dicitur.

(*k*) Salus

Digitized by Google

(*k*) Salus nempe Eccleſiæ ſuprema lex eſt, de quâ datâ operâ egit Bœhmerus in jure eccleſ. Prot. T. 1. diſſertatione præliminari.

(*l*) Ex inſtituto divino vocatio radicaliter competit Eccleſiæ illisque ejusdem præpoſitis, qui fulgent chariſmate diſcernendi ſpiritus. Clarum id eſt tùm ex ipſâ denominatione miniſtrorum Eccleſiæ, tùm ex exemplis Apoſtolicis Act. 1, 15. ſqq. 6, 2. ſqq. 2. Cor. 8, 19. 1. Joh. 4, 1. Eccleſiæque primitivæ apud Gerhardum de miniſterio eccleſ. §. 94. ſqq. Niemannum in diſp. de vocatione miniſtrorum Eccleſiæ §. 31. ſqq. Krumholzium in 8. quæſt. p. 116. ſqq. Binghamum orig. eccleſ. L. IV. C. 2. Bœhmerum in jure eccleſ. Proteſt. T. 1. p. 269. ſqq. de injuſtitiâ vocationis factæ ad clamorem populi §. 5. ſqq. p. 4. ſqq. & in diſſ. de renovatione vocationis reſignatæ §. 14, p. 12. maximè verò Blondellum de jure plebis in regimine eccleſiaſtico. Placita juris Canonici hanc in rem allegat Willenbergius de officio vocantis & vocati p. 27. Adde noſtras juris eccleſ. orig. p. 38. ſqq. 122. ſqq. 202. & diſſ. de jure ſacrorum abſoluto & collegiali §. 1. p. 515. ubi libros noſtros ſymbolicos hanc ſententiam ferre notavimus, conſentientibus Theologis & JCtis.

(*m*) Scilicet, cùm religio per totam civitatem diffunderetur, vocandi facultas, quæ à totâ Eccleſiâ non exerceri ampliùs commodè potuit, quoad exercitium tacitè devoluta fuit vel ad clerum, vel ad magiſtratum politicum, vel ad presbyteros laicos & patronos, voto tamen negativo plebi ſemper relicto. Vide cit. diſſ. p. 519. ubi oſtendimus, hanc ſententiam dudùm à Theologis traditam fuiſſe. Teſtimoniis ibi adductis adde Dannhavverum in hodoſ. Chriſt. phæn. 2. p. 133. & Theol. conſcient. T. 1. P. 2. ſpec. dial. 3. p. 919. Niemannum l. c. §. 37. Scherzerum in diſp. de legitimâ miniſtri Eccleſiæ conſtitutione C. 3. §. 5. & Oſiandrum in diſp. de tribus Eccleſiæ militantis hierarchiis ſect. poſt. de miniſt. eccleſ. qu. 2. p. 13. Ita & noſtram de juribus ſacrorum collegialibus Eccleſiæ competentibus ſententiam ex Anglis defenderunt Maſonus in vindiciis Eccleſiæ Anglicanæ L. 4. C. 4. ſqq. & Lockius dans la lettre ſur la tolerance, œuvres diverſes p. 22. ſqq. ex Gallis Bayle dans la reponſe aux queſtions d'un Provincial T. 5. p. 151. ſqq. ex JCtis modernis Bœhmerus de jure parochiali ſect. 3. C. 1. §. 7. p. 101. 102. & in jure eccleſ. Proteſt. L. 1. t. 33. §. 29. Pertſchius in elem. juris eccleſiaſtici paſſim itemque Eſtor de beneficiis Aug. Conf. p. 113. ſqq. 127. 137. Idem verò eſt, ſive Epiſcopus, ſive Clerus cum plebe, ſive Magiſtratus

politicus hoc jus exerceat, ſi ſaltem rectè & ad ſalutem Eccleſiæ, quæ ſumma lex eſt, exerceat. Egregiè Grotius de imperio ſummarum poteſtatum circa ſacra C. 10. n. 31. *Da mihi Cyprianum & qui eo ævo vixerunt, nihil erit à populari electione metuendum. Da Patres Nicænos, libenter Epiſcopis electionem addicam. Da Theodoſios, da Valentinianos, da Carolos Magnos, nullum erit à regiâ electione periculum. At nos in fæce Eccleſiæ vivimus & cùm omnia rectè ſint circumſpecta, nihil eſt, quòd incommodo vacet. Itaque nihil hîc quicquam perpetuum præſcribi poteſt.*

(*n*) Vid. cel. Canzius l. c. C. III. §. 226. ſqq. p. 90. ſqq. Hem verò, quanti heic hodie in vocantibus apparent defectus, cùm, ſi benè res agatur, ad capacitatem ſaltem & eloquentiam vel eruditionem naturalem reſpiciant, obſervante Spenero Th. Bed. P. 1. p. 455. vel aliâs agant ex motivis ſaltem carnalibus e. g. procurandi vocando ſtipendium &c. &c. etſi hoc vocantium vitium, ſi reliqua benè ſe habeant, ipſam vocationem haud vitiet. Vide Spenerum l. c. & Heſſ. Heb-Opfer P. 4. p. 465.

(*o*) Non ſaltem ad opus externum miniſterii eccleſiaſtici continuandum ſed ad miniſterium N. T. & ſpiritûs, quod magnum, ſpirituale & diviniſſimum opus eſt, gerendum. Vide tamen, quæ n. VI. *Si deſint ſubjecta* diximus.

(*p*) Vide eundem judicioſiſſ. Canzium l. c. C. III. §. 262. ſqq. p. 98. ſqq.

(*q*) Vinculum *naturale* eſt, quo quis patriæ & Principi, ut ſubditus, quo & Patrono ob beneficia & ſtipendia accepta, *civile*, quo ex pacto & fide datâ, *ſpirituale*, quo Eccleſiæ, cujus miniſterium gerere vix cœpit, quæ ex diſceſſu ipſius inſigne damnum caperet, & cui neceſſaria prorſus opera ejuſdem eſt, obſtringitur. Hinc Dannhavverus in Theol. conſc. T. 1. p. 750. ad legitimam vocationem, à merâ *tentatione* probè diſtinguendam requirit, ut vocandus ſit *liber à vinculis alligantibus & vocatio ſuaviter fiat ſine læſione decalogi de non concupiſcendo alieno.* Quæritur itaque jam de vinculis legitimè alligantibus, & primò quidem de *naturalibus*, quæ diximus, quo patriæ, quo Principi obſtringimur. Et verè quidem alligare hæc vincula contendunt JCti apud Bœhmerum in jure eccleſ. Proteſt. T. 1. p. 338. ſqq. & de Münchauſen in diſſ. de jure miniſtrorum exigendi à Principe dimiſſionem, quam ſententiam & defendit Willenbergius l. c. p. 161. 162. Ita & beneficia atque ſtipendia ejuſmodi inducere vinculum

culum ſupponunt Spenerus in lezt Theol. Bed. P. 1. p. 371. & Fechtius in inſtructione paſtorali C. 21. §. 3. p. 203. 204. Ita & ex pacto & fide datâ firmam eſſe obligationem iidem exiſtimant. Vid. Spenerus Theol. Bed. P. 2. p. 402. Argumenta, quæ huic ſententiæ opponuntur, ſunt 1. ita violari jus DEI illimitatum in doctores Eccleſiæ libertatemque vocandi, quos velit, quæ ſit reſervatum divinum, 2. violari & hoc reſervatum divinum per pactum, quo quis in ſe perpetuum huic vel illi ſtationi ſacræ addicat, & quod ipſo facto hanc ob cauſam ſit illegitimum, irritum & nullum, 3. ſecundam tabulam cedere primæ, & vocatione divinâ rumpi omnia alia vincula humana, cùm vinculum, quo Deus nos obſtringat, longè majus ſit. 4. miniſtrum Eccleſiæ vel candidatum miniſterii eſſe bonum totius Eccleſiæ, quod nulla particularis ſibi ſoli queat privativè vindicare. 5. beneficia vel ſtipendia accepta ejusmodi ligamen planè non poſſe inducere. Confer Conſil. Fac. Theol. Jen. apud Dedekennum Vol. 1. f. 774. ſqq. & Hartmannum in paſtorali Evangelico L. IV. C. 3. §. 14. Dannhavverum Theol. conſc. T. 1. p. 986. Spenerum Theol. Bed. P. 1. p. 460. ſqq. 473. 474. 476. 507. 516. ſqq. 536. lezt. Theol. Bed. P. 1. p. 378. 379. 383. Willenbergium l. c. p. 128. Klauſingium in diſſ. de vocatione ad munus ſacrum oblatâ temerè non recuſandâ §. 14. n. 4. qu. 2. & 3. ubi & ait, imprudenter agere ſtipendiatos, qui ſe ad certam Eccleſiam obſtringant, & Heſſiſch Hebopffer 4. Stück p. 464. 468. Præcipuum objectionum momentum redit ad quæſtionem: num divinitas vocationis *liquidò* oſtendi poſſit? de quâ n. (*ppp*) ſqq. agemus. Si argumentis ſaltem probabilibus probetur, quibus alia probabilia rurſus opponuntur, adeóque ad certitudinem & demonſtrationem res haud devolvi poſſit, prædicta vincula non ſolvuntur. Vid. Spenerum Theol. Bed. P. 1. p. 504. 525. & lezt. Theol. Bed. P. 1. p. 416. qui & lezt. Theol. Bed. P. 1. pag. 398. obſervat, Eccleſiæ, cui inſervit Paſtor actu, majus in illum jus eſſe, quàm novæ, ad quam vocatur. Adde Willenbergium l. c. p. 161. ſqq. & præcipuè Bœhmerum in jure eccl. Prot. T. 1. p. 334. 336. Aſt & objectiones, quas produximus, vacillant. Etſi enim libertas & jus Dei in vocandis hominibus illimitata ſint juxta Spenerum Theol. Bed. P. 1. p. 464. 510. & Willenbergium l. c. p. 116. quæritur tamen, num Deus contra ligamen naturale & civile vocare unquàm velit ordinariè & num talis vocatio non potiùs pro tentatione habenda ſit? Jam enim niſi hoc ſupponatur, & ad officium civile, qui vocatur ab extraneo,

 ſic

Digitized by Google

ſic contra ligamen naturale & civile vocare legitimè poſſet, quod nemo affirmat. Eadem enim utrobique ratio valet. Ita & Dei quidem & totius Eccleſiæ eſt vocandus. Aſt, ſi Deus vult, ut vincula naturalia & civilia ligent, aliâs enim ligare nunquam validè poſſent, argumentum & hoc nullum eſt. Quod de pacto ſtipendiatorum quidam dubitant, ficulneum eſt. Quis enim imprudentiæ accuſaverit ſtipendiatum, qui beneficii cauſa, ſine quo Theologiæ aliâs operam dare vix poſſet, Eccleſiæ patriæ ſe addicit, vocationi extranei pariturus, ſi dimittatur à Domino? *Spiritualia* denique vincula longè majora ſunt longéque fortius ligant. Si quis Eccleſiæ, cui ſervit, ſit oppido neceſſarius juxta Lutherum Op. Jen. Germ. T. 5. f. 508. & Mengering. ſcrut. conſc. p. 1347. vel quod exercitium religionis Evangelicæ ad ipſius vitam ſit reſtrictum, quem caſum vide in Spenero lezt. Theol. Bed. P. 1. p. 472. vel dignus Succeſſor haud facilè inveniri poſſit, judicante eodem Spenero Theol. Bed. P. 1. p. 450. 476. 477. & lezte Theol. Bed. P. 1. p. 373. 398. & Brunnemanno in jur. eccl. L. 1. C. 5. §. 13. Stryckioque ad h. l. quam tamen rationem invalidam reputat, ſi nempe id tàm exploratum haud ſit, Facultas Theol. Jen. apud Dedekennum Conſ. P. 1. f. 780. idemque Spenerus Theol. Bed. P. 1. p. 486. ſi brevi tempore quis Eccleſiæ ſervierit, ubi bona inſtituta, quæ cœpta ſunt, radicem nondum egere, juxta Brunnemannum l. c. p. 70. qui in ejuſmodi caſu refuſionem ſumtuum legitimè poſtulari poſſe putat, & Spenerum in lezt. Theol. Bed. P. 1. p. 387. 398. qui tamen aliter ferè ſed ex ratione valdè improbabili judicat in Theol. Bed. P. 1. p. 485. 486. ſi per conſequens inſigne damnum Eccleſiæ ex diſceſſu oriatur. Vide Spenerum Theol. Bed. P. 1. p. 492. 493. 500. 508. & Bœhmerum l. c. p. 334.

(*r*) Habet enim plebs eccleſiaſtica ad minimum votum negativum. Vide ſupra n. (*m*). Unde, ſi invitæ Eccleſiæ obtrudatur paſtor vel à Patrono vel ab Epiſcopo, tyrannis hæc ſacra eſt, mala Eccleſiæ peſtis. Opus tamen eſt, ut adſint cauſæ juſtæ & legitimæ diſſensûs. Vide Carpzov. l. c. L. 3. tit. 3. def. 30. n. 10. def. 31. 32. In Eccleſiâ antiquâ plebi Paſtorem obtrudere haud licuit. Vide Bingham. Orig. eccl. Vol. 2. p. 98. Vol 8. p. 57.

(*ſ*) Vid. Act. 1, 15. ſqq. 6, 1. ſqq. 14, 23.

(*t*) 1. Joh. 4, 1. Adde 1. Cor. 12, 10. Patet verò ex hiſce, quàm largâ chariſmatum ſpiritualium copiâ vocantes pollere debeant, & quanti hodie in vocantibus inveniantur defectus.

(*u*) Ve-

Digitized by Google

(*u*) Veritati Evangelicæ in ſacrâ Scripturâ traditæ & in libris ſymbolicis Eccleſiæ noſtræ repetitæ ſincerè addictus. Unde & ſubſcriptio eorundem poſitiva (hypothetica enim æquivoca eſt) rectè poſtulatur, ſubinde & cum juramento, quo teſtatur vocandus, ſe dogmata in libris ſymbolicis contenta pro veris agnoſcere eademque docere velle, quàm diu officio, ad quod vocatur, fungitur. Si aliam deinceps circa dogmata mentem ſibi induat, obſtrictus eſt ad id declarandum officiumque reſignandum. Vide cel. Möglingii noſtri diſſ. de juramentis publicis §. 15. ubi & autores hùc ſpectantes allegat. Cæterùm orthodoxiæ non officiunt errores minutiores, niſi quis illis Eccleſiam turbet. Vide Joh. 8, 31. Gal. 1, 7. 8. Eph. 2, 19. 20. 1. Tim. 6, 3. ſqq. 20. 21.

(*x*) In miniſtro Eccleſiæ velim, ut memoria, ut ingenium, ut judicium, ut eloquentia, ut vox adſit, quæ officio *ſufficit*. Qui ob defectum eloquentiæ ſufficientis aliarumque dotium naturalium animi ſui ſenſa exprimere, ut par eſt, haud valet, ineptus ad hoc negotium eſt. Sunt hæc dona, quæ vocantur, adminiſtrantia, ſed, uti ex n. (*y*) patet, ſanctificanda & cum donis adminiſtrantibus merè ſpiritualibus, quæ mox memorabimus, conjungenda.

(*y*) Chariſmata ſpiritualia ſunt I. notitia tùm theoriæ tùm praxeos ſacræ ſpiritualis, vivida, luminoſa, ſolida, II. experientia ſpiritualis, unde arceantur neophyti 1. Tim. 3, 8. III. ſpiritualis & præſtantiſſima cum hominibus ad converſionem ducendis & in illâ firmandis promovendisque eaque Evangelica agendi ratio, IV. eloquentia ſpiritualis, quâ in animos ſive caſtigandos, ſive monendos, ſive incitandos, ſive convincendos, ſive conſolandos involare cum fructu poſſit, in precibus fundendis atque in doctrinâ & praxi inſtillandâ, egregiè ſe exerens, V. facultas διακρίσεως πνευμάτων, ſine quâ & falſis converſionibus ſæpè falleretur ille nec verbum congruè diſpenſare vel applicare poſſet. Vide Arnoldi Geſtalt eines Evangeliſchen Lehrers &, quæ in diſſ. de vitiis eorum, qui ſacris operantur, atque de rectâ Theologiæ homileticæ conformatione diximus.

(*z*) Certè enim, ut pro ratione officii eruditio ſit comparata, opus eſt. Alia eſt Academica, alia Conſiſtorialis, alia Paſtoralis. Optârim hinc, ut pro capacitate ſuâ unusquisque totum Theologiæ curſum in Academiâ, quam frequentat, abſolvat. Quæritur hìc, num & laicus ſine ſtudiis academicis vocari poſſit? quod negat Fac. Th. Witt. apud Ded. Conſ. Vol. 1. p. 794. Conſ. Witt. P. 2. f. 31. ſqq. Sed vide infra n. (*lll*)

Digitized by Google

(*aa*) Hâc virtute abſolutè neceſſariâ, qui pollet, & amorem & fiduciam & æſtimium, & reverentiam auditorum facile ſibi conciliabit, capiet animos, ſuperabitque difficultates aliâs inſuperabiles.

(*bb*) De vocatione internâ in longum, latum & profundum hîc differere poſſemus, ſi ratio id pateretur brevioris inſtituti. Vox hæc æquivoca admodùm eſt. Vel enim deſignat ardorem, quo in genere ferimur ad Eccleſiam Dei ædificandam, prouti eandem hîc ſumimus, vel capacitatem ad miniſterium Eccleſiæ, vel inclinationem ad officium eccleſiaſticum aut præcisè ad vocationem, quæ offertur, acceptandam, vel perſuaſionem de divinitate vocationis denotat. Quocunque modo ſumatur, non eſt vocatio rigoroſa, id quod poſt Affelmannum monuit Oſiander in Theol. caſuali P. 5. p. 370. Ex variis autem vocis hujus acceptionibus facile liquet, quo ſenſu dici poſſit debeatque, vocationem internam prærequiri ante externam hujusque fundamentum eſſe, quod monent Theologi & JCti. Vide Tarnov. de miniſt. eccl. L. 1. C. 7. p. 69. Mayerum in Muſæo Miniſtri Eccleſiæ Vol. 1. p. 20. Carpzovium in Jurispr. Conſiſt. L. 1. tit. 5. def. 62. f. 76. Stryckium ad Brunnemannum p. 71. Bœhmerum de jure paroch. ſect. 3. C. 1. §. 5. pag. 101. & Willenbergium l. c. pag. 38. Rectè enim hoc dicitur de primâ & ſecundâ vocis acceptione, malè de tertiâ. Jam enim & ſine ejusmodi inclinatione vocatio legitima eſſe poteſt, cùm Deus & invitos vocet. Vide Bidenbach. Conſil. P. 9. p. 28. ſqq. Tarnov. de miniſt. Eccl. P. 3. p. 1292. Dedek. Conſil. T. 1. f. 779. Zieglerum in Clerico renitenti & Speneri Theol. Bed. P. I. p. 441. P. II. p. 402. lezte Theol. Bed. P. 1. p. 343. 351. P. 2. p. 111. & Willenbergium l. c. p. 122. 123. Adde exempla vet. Eccleſiæ apud Bingham. orig. eccl. Vol. 2. p. 99. 104. 189. ſqq. Nec tamen ad miniſterium eccleſiaſticum ſuſcipiendum interna ſufficit vocatio, ſed opus externâ quoque eſt. Vide ſupra n. (*d*) & adde Jodoci Andreæ Hillebrandti ſchediaſma de vocatione internâ p. 51. ſqq. cujus ſchediaſmatis Berolini A. 1715. editi continuatio ibidem A. 1721. prodiit, ubi, quæcunque in ſcriptis Theologorum & JCtorum de hoc argumentò inveniuntur, collecta exſtant. Confer tamen & Unſch. Nachr. 1715. p. 711. ſqq. itemque Fœrtſchii kurzen Unterricht vom innerlichen Beruff zum Lehr-und Predig-Amt, ubi terminum hunc in quartâ acceptione ſupra poſitâ ſumit, juxta quam rectè vocationis internæ veritatem ex vocationis externæ circumſtantiis dijudicari vult. Quod reſtat probè attendendum eſt, num inclinatio illa ex

principi-

principiis carnalibus vel ſpiritualibus fluat, cùm facile quis ſe ipſum fallere hic poſſit. Vide Platneri œconom. juris Conſiſt. p. 121. & von Rohr Ober-Sachſ. Kirchen-Recht p. 414. Cautelæ heic neceſſariæ ſunt, ad veram vocationem internam ab imaginariâ probè diſtinguendam, de quibus vide Arnoldum in der Geſtalt eines Evangeliſchen Lehrers P. 1. C. 2. §. 4. ſqq. p. 39. ſqq.

(*cc*) Licitum hoc eſſe patet ex 1. Tim. 3, 1. Adde Jeſ. 6, 9. 1. Cor. 16, 15. Conſentientia Theologorum teſtimonia conglomeravit Zeltnerus in diſſert. de legitimâ & illegitimâ miniſtrorum Eccleſiæ vocatione p 7. ſqq. Calculum huic ſententiæ & nos adjecimus in inſtit. juris eccleſ. p. 117. Adde Willenbergium p. 39. 84. 85. Nec objici poteſt I. ita libertati Dei vocantis præjudicari, cùm ſalvâ illâ deſiderandum miniſterium Eccleſiæ ſit. Vid. Spenerus Theol. Bed. P. 1. p. 445. II. curſum ambitumque illegitimum eſſe. Hic enim fit ex motivis carnalibus, ſed hìc de concupiſcentiâ miniſterii eccleſiaſtici ex motivo merè ſpirituali ſermo eſt. III. Oriri ejuſmodi concupiſcentiam ex nimiâ præſumtione capacitatis ſpiritualis, quæ militet contra 2. Cor. 2, 16. Ἱκανότητα enim Sp. S. confert 2. Cor. 3, 5. 6. IV. juxta placita antiquæ Eccleſiæ nonniſi renitentibus miniſterium eccleſiaſticum fuiſſe collatum, uti Zieglerus in Clerico renitente oſtenderit, itemque Arnoldus in der Abbildung der erſten Chriſten L. II. C. 8. §. 4. 5. Unde l. 31. Cod. de Epiſcopis & Clericis ita diſpoſitum legatur: *Tantum ab ambitione debet eſſe ſepoſitus, ut quæratur cogendus, rogatus recedat, invitatus effugiat. Profectò enim indignus eſt ſacerdotio, niſi fuerit ordinatus invitus.* Ut enim taceamus, verba hæc cum grano ſalis ſumenda eſſe & numerari facile poſſe iſta antiquitatis exempla, cùm & ad Epiſcopatum in primis temporibus provolaverint Chriſtiani, ut eò citiùs martyrii coronam adipiſcerentur, memorante Arnoldo l. c. §. 2. ſ. 224. haberi & exempla nullatenus adprobanda illorum, qui modis planè illegitimis effugere miniſterium Eccleſiæ tentârunt, ut Ammonii, qui auriculum mutilavit, ne ordinari poſſet, conditæ quoque deinceps leges fuere contra ordinationes invitorum. Vide Binghamum Orig. Eccleſ. L. IV. C. 1. de coactis ordinationibus Vol. 2. p. 189. ſqq. Peſſimè ſcilicet agunt, qui vocationi divinæ renituntur pertinaciter, prout latiùs demonſtravit H. Klauſingius, Theol. Lipſ. in diſſ. de vocatione ad munus ſacrum oblatâ temerè non recuſandâ ad Jer. 1, 7. puniantur que etiam à Deo. Vid. Tarnov. de miniſt. Eccl. p. 1292. 1293. ex Bidenbachii Conſil. Th. Dec. 9. Conſ. 1. p. 28. ſqq.

Digitized by Google

28. ſqq. Spenerus Theol. Bed. P. I. p. 472. 577. Mayerus Geiſtl. Reden p. 489. ſqq. & Willenberg. l c. p. 133. 134. 154. ſqq. V. ſecundùm jus divinum operarios ſacros eſſe extrudendos in vineam ſpiritualem Matth. 9, 38. ubi vox ἐκβάλλειν habeatur, vocationem itaque exſpectandam eſſe in quiete & paſſivitate ſine ullâ cooperatione, certè hoc eſſe præſtantiſſimum vocationis genus, quæ quæſita haud fuerit, juxta Lutherum, cujus verba hanc in rem ſunt valdè notabilia in der Kirchen-Poſtill W. Feſt-Th. f. 6. a. & T. V. Alt. f. 716. b. Müllerum in den geiſtl. Erquickſtunden n. 131. & Arnoldum in der Geſtalt. eines geiſtl. Lehrers P. 1. C. 2. §. 9. 11. ſqq. P. 2. C. 2. §. 9. Jam enim, etſi ſubinde Deus neceſſum habeat, ejicere operarios in vineam, tamen eò meliùs res ſe habet, ſi ſponte currant, ut taceamus, vocem ἐκβάλλειν iſtam ἔμφασιν ſecum haud ferre juxta Hombergium ad h. l. daturque exceptio à datâ regulâ, ſi ardor ille internus, quo ad rem ſacram agendam ferimur, ſit exſtantior & planè peculiaris, puriſſimus & idem, ſi chariſmata itidem præſtantia ſint & circumſtantiæ aliæ requirant, ut miniſterium noſtrum Eccleſiæ offeramus. Vide Luth. T. 2. Alt. f. 661. b. T. 2. Lat. Gen. f. 97. Mayerum in Muſæo Miniſtri Eccleſiæ P. 1. C. 1. de legitimâ ad miniſterium eccleſiaſticum vocatione p. 4. 82. ſqq. & Arnoldum l. c. P. 1. C. 2. p. 45. Quod reſtat, nolim nihilominùs tàm grandem ſcribere dicam illis, qui poſt longas exſpectationes vel ob defectum ſuſtentationis parochias quærunt vel & meliores concupiſcunt, ſi ſaltem idonei ſint. Aſt parochias pinguiores ex hâc ipſâ ratione eligere nach dem *Competenz Büchlein*, quale profectò in Eccleſiâ Apoſtolicâ vel primitivâ nullum exſtitit, hominis mercenarii opus eſt.

(*dd*) Nota, acceptationem vocationis ſubinde legitimam eſſe poſſe, ubi ipſa vocatio illegitima eſt propter defectum vocantium, dignè verò & quæritur & acceptatur, e. g. ubi Patronus hæreticus vocat, de quo ſuo loco.

(*ee*) Renitentes olim in primitiva Eccleſia fuiſſe vocatos jam diximus. De deſiderio & fuga ſacerdotali autores qui ſcripſère, cumulantur à Wolfio ad 1. Tim. 3, 1. Exempla vocatorum renitentium in ſacris Diptychis ſunt Moſes, Jeremias, Jonas. Jam verò opus eſt, ut hæc renitentia 1. ex humilitate procedat 2. cognitâ voluntate divinâ ſit docilis, 3. renitens cogatur non *phyſicè*, quod contra 1. Pet. 5, 2. & genium miniſterii ſacri foret, ſed *moraliter*. Si obrepat tædium & moroſitas, quæ miniſterium reddit inefficax, dimittendus eſt

miniſter

Digitized by Google

miniſter querulus. Vide Gerhardum de miniſt. eccl. §. 188. & Willenbergium l. c. p. 135. ſqq. ubi reliquos autores hùc pertinentes citat.

(*ff*) Ita communiter Caſuiſtæ noſtrates, à quibus ferè abludere hîc videtur Tarnovius de miniſt. eccl. C. 1. qu. 2. p. 1285. ſqq. ubi & reſponſum Hammerianum, quod in Bidenbachii Conſ. Dec. 9. n. 1. exſtat, refellit. Eandem ferè ſententiam ante Tarnovium tenuit Mattheſius, referente Porta in paſtorali Lutheri p. 23. Rationes in contrarium militantes facilè diluuntur. Etſi enim 1. grex ſacer haud ſit deſerendus Joh. 10, 12. nec deſerenda quoque vocatio ſed in ea manendum 1. Cor. 7, 20. Luc. 9, 62. quod argumentum videas urgeri apud Gerhardum l. c. §. 171. 172. 2. canones primitivæ Eccleſiæ prohibeant migrare ex unâ Eccleſiâ in aliam apud Schmidium in diſſert. de translatione Epiſcopi ab Eccleſiâ majore ad minorem occaſione primi canonis Concilii Sardicenſis Helmſtadii A. 1715. habitâ, Binghamum l. c. L. VI. C 4. §. 4. ſqq. Vol. 2. p. 487. ſqq. Duarenum de ſacris Eccleſiæ miniſteriis L. 5. C. 3. Carpzov. in Juriſpr. Conſiſt. L. 3. def. 125. Zieglerum & Thomaſium ad Lancellottum p. 224. & Bœhmerum in jure eccleſ. Proteſt. T. 1. p. 328. 3. miniſterium eccleſiaſticum ſit conjugium ſpirituale cum Eccleſiâ, quod divortium non patiatur juxta Evariſtum Papam ep. 2. & Calliſtum I. ep. 2. quorum verba referuntur in jure Canonico c. ſicut vir & c. ſicut alterius 39. C. 7. qu. 1. c 4. L. 21. qu 2. eademque ſententia ex mente Innocentii III. ſupponatur c. cùm inter x. de electione, c. inter corporalia 2. x. de translatione Epiſcopi & c. licet in tantum 4. l. c Ambroſius quoque de dignitate Sacerdotali idem affirmet C. 4. itemque Hieronymus, Athanaſius, Gregorius Nazianzenus & Concilium Rhemenſe apud Bœhmerum l. c. p. 499. ſqq. & Mattheſius ex noſtratibus l. c. Confer. quæ ſcripſimus in diſſ. de filiis thalami p. 45. Hinc & conſecratio Epiſcoporum traditione annuli & olim facta & nunc fit. Vide J. A. Schmidii diſſ. de annulo paſtorali. Unde & 4. Canoniſtæ ejusmodi translationes inter odioſa numerent, ut videre eſt apud Thomaſſinum in vet. & novâ Eccleſiæ diſciplinâ P. 2. L. 2. C. 60. ſqq. f. 513. ſqq. Eſpen. in jure Eccleſ. univ. P. 1. tit. 15. C. 4. f. 104. ſqq. Bœhmerum l. c. & Pertſchium in elem. juris canonici & eccleſ. L. 1. tit. 23. §. 354. p. 205. facilis tamen ad omnia reſponſio eſt. Nam 1. qui à Deo vocatus ad aliam Eccleſiam priorem relinquit, non eſt mercenarius, ſed rectè facit. Poſterior enim vocatio priorem abolet, uti re-

Digitized by Google

ctè pronunciant Spenerus Theol. Bed. P. 1. p. 483. 495. 507. & lezt. Theol. Bed. P. 1. p. 382. 397. & Heſſ. Hebopfer 4. Stück p. 477. 2. canones primitivæ Eccleſiæ maximè iis, qui per ambitum & curvas vias ad alias Eccleſias tranſeunt, & Presbyteris βακαντίβοις ſive vagantibus oppoſiti ſunt, uti ex laudatis autoribus patet, 3. falſum eſt, miniſterium eccleſiaſticum eſſe conjugium Miniſtri cum Eccleſiâ, ſolus enim Chriſtus eſt Eccleſiæ Sponſus in Cant. Cant. Hoſ. 2, 19.20. 2 Cor. 11,2. Eph. 5,24. 25. Miniſtri verò Eccleſiæ ſunt ſaltem paranymphi, φίλοι τοῦ νυμφίου Joh. 3, 29. uti rectè heic Marcus Anton. de Dominis de Republ. Eccleſ. L. II. C. 7. n. 25. & L. III. C. 6. n. 1. 22. 23. Baluzius ad Abogardum p. 45. 56. 68. 81. ad Regionem p. 584. & ad Lupum p. 427. Schilterus inſtit. jur. canon. L. 1. tit. 16. §. 12. p. 163. Fac. Theol. Lipſ. apud. Grübelium in appendice novâ Conſil. Dedek. f. 459. Dunte caſ. conſ. p. 662. König. Caſ. Conſc. p. 831. 832. Ziegler. ad Lancell. L. 1. tit. 18. §. 2. & Bœhmerus l. c. Jam & epiſtolæ illæ decretales Evariſto & Calliſto fuere ſuppoſitæ, uti conſtat, ab Iſidoro Mercatore, id quod demonſtravit Blondellus in Pſevdo-Iſidoro & Turriano vapulantibus p. 52. 259. Quàm pravas verò conſequentias Canoniſtæ ex falſo illo principio deduxerint, oſtendit Zieglerus in tr. de dote eccleſ. & ex illo Bœhmerus in jure paroch. ſect. 5. C. 1. §. 15. ſqq. p. 235. ſqq. 4. ipſi Canoniſtæ Pontificii translationes Epiſcoporum & Presbyterorum, ſi ſecundùm canones fiant, legitimas eſſe cenſent. Scilicet licet ab una Eccleſia ad aliam, Deo, cujus vocandi jus illimitatum eſt, vocante vel ſaltem, ſi circumſtantiæ ſint legitimæ, pro libertate, quæ heic Miniſtris Eccleſiæ competit juxta Conſil. Fac. Theol. Lipſ. apud Grübelium in append. Conſ. Dedek. f. 458. migrare. Jam enim 1. Apoſtoli virique Apoſtolici olim ab unâ Eccleſiâ ad aliam migravere, 2. dantur & βαθμοὶ inter miniſtros Eccleſiæ, h. e. promotiones ad gradum altiorem 1. Tim. 3, 13. 3. idem poſtulat diverſitas chariſmatum & 4 docet praxis Eccleſiæ antiquæ apud Grübelium l. c. Petrum de Marca de concordia Sac. & imp. L. 6. C. 8. Thomaſſinum l. c. Binghamum l. c. p. 393. Schmid. l. c. p. 7. ſqq. & Bœhmerum l. c. p. 329. Sed in quam quæſo prolixitatem in re planâ delabimur? Conferri hîc poſſunt Conſ. Bidenb. Dec. 9. n. 1. Dedek. Vol. 1. f. 774. ſqq. Grübel. f. 457. ſqq. Chemnit. loc. Theol. P. 3. de Eccleſiâ f. 125. 126. Gerhard de miniſt. Eccl. n. 173. Kesler in Theol. caſ. conſc. C. 8. p. 54. ſqq. Brochmand ſyſt. Theol. T. 2. art. 30. de miniſt. eccl. C. 3. caſ. conſc. 8. f. 373. Dunte caſ. conſc. p. 660.

ſqq.

Digitized by Google

ſqq. Mengering ſcrutin. conſc. p. 1350. König. caſ. conſc. pag. 738. 826. ſqq. Dannhavver Theol. conſc. T. 1. p. 750. 751. Oſiander Theol. Caſ. P. 5. p. 514. ſqq. Buddeus inſtit. Theol. mor. P. 3. C. 3. §. 3. p. 672. 673. & Carpzov. Jurispr. Conſiſt. L. III. def. 125. Adde noſtras juris eccleſ. inſtit. p. 131,

(gg) Hinc eſt, quòd in caſibus dubiis conſuli videas Facultates Theologicas vel Theologos privatos. Vide Mengering. Scrutin. conſc. p. 1398. & Oſiandrum in Theol. caſ. P. 5. pag. 450. Eſt hoc conſilium Speneri Th. Bed. P. I. p. 452. 454. 509. lezt. Theol. Bed. P. I. 415. idque eo fundatius, quoniam de propriâ capacitate aliis judicium relinquere conſultius eſt, eodem judicante Conſil. Theol. lat. P. 2. p. 24. Theol. Bed. P. I. p. 448. 449. Idem & hoc conſultum eſſe putat, ut ad totum Collegium negotium deferatur Theol. Bed. P. 1. p. 512. imò compromitti in ſententiam ejusmodi Collegii vel Theologorum ſigillatim reſpondentium poſſe, ut divinitas vocationis certò exploretur, qùod & ipſe in propriâ causâ fecit, cùm Francofurto Dresdam abiret Theol. Bed. P. I. p. 469. 509. 512. P. III. p. 688. etſi Theol. Bed. P. I. p. 451. 505. ajat, Conſilia Theologica non tranquillare mentem fluctuantem poſſe nec valere niſi pro momento rationum, unde & illa, in quæ compromiſſum haud fuit, ſaltem ſint informativa votorumque deliberativorum, non deciſivorum rationem habeant Theol. Bed. P. I. p. 451. quæ & Willenbergii mens eſt, qui putat, fundamentum hoc lubricum eſſe, nec alios eſſe idoneos, ut de aliis reſpondeant. conſcientiâ l. c. p. 90. quæ ferè & ſententia Bœhmeri eſt in jure eccleſ. Prot. T. 1. p. 333. 336. Quod tamen dicendum non videtur, ſi committatur deciſio vel Principi vel Conſiſtorio vel Patronis, jus vocandi habentibus, quod itidem ſuadet Spenerus, tanquàm tutiſſimum, ut ſic cognoſcatur voluntas Dei, vel ſaltem quid factu optimum ſit. Vide Spenerum Theol. Bed. P. I. p. 452. 453. 502. 525. & Bœhmerum in jure eccl. Prot. T. 1. p. 334.

(hh) Ita fert communis ſententia apud Buddeum Theol. mor. P. 3. C. 3. §. 3. notâ *, ita poſcit ſalus Eccleſiæ, ita paſſim Spenerus, qui tamen putat, ædificationem & neceſſitatem in alterâ Eccleſiâ, quæ ſperetur, & ſupponatur, debere eſſe multò manifeſtiorem atque planè evidentiſſimam Th. Bed. P. I. p. 522. & lezt. Theol. Bed P. I. p. 387. Quæ cùm dubia ſemper videatur, cùm & futurorum contingentium apud homines non detur determinata veritas, & vix ulla Eccleſia tàm benè conſtituta ſit, ut meſſis uberrima in eâ jam facta ſit & non potius

deſideretur, judicante Bœhmero l. c. p. 334. cùm porrò in Eccleſi minore major ſubinde quàm in majore ædificandi aperiatur campus cùm & de capacitate certum non detur judicium, & emergentes ir alterâ Eccleſiâ circumſtantiæ, quæ haud prævidentur, facile bonam intentionem poſſint ſufflaminare, res ad probabilitates vel majore vel minores, ubi facillimus eſt in judicio lapſus, reducitur juxta Spener. Th. Bed. P. I. p. 498. Sequenda itaque, cùm demonſtrativa argumenta haud dentur, major probabilitas. Vide Conſ Ded. Vol. 1 P. 2. f. 535. Spener Theol. Bed. P. I. p. 516. Neque enim deciſio cœleſtis heic poſtulari poteſt. Heſſ. Hebopf. 4. Stück p. 477. id quod contra Pet. Martyrem egregiè notârunt Balduinus Caſ. conſc. p. 761. & Oſiander Theol. caſ. P. 5. p. 450. Num verò divinam fidem probabilitas fundare poſſit, facile judicatu eſt.

(*ii*) Si quippe nullo ligamine vinctus ſit vocatus. Vide ſupra n. (*q*). U alia taceamus, ſupra jam dicta.

(*kk*) Vide 1. Cor. 4, 16. 11, 1. 1. Tim. 3, 1. ſqq. 4, 12. 2. Tim. 2, 1 Tit. 1, 7. ſqq. Adde Jeſ. 52, 11.

(*ll*) Vide ſupra n. (*x*) ſqq.

(*mm*) Si poſtulet e. g. vocans, ut vel falſæ doctrinæ proponantur vel ſatem haud refellantur, ubi exitioſæ ſunt, ut tolerentur abuſus in praxi exitiales &c. &c. Determinari hæc in genere vix poſſunt. Vid Mayeri Muſæum Miniſtri Eccleſ. Vol. I. p. 100. ſqq.

(*nn*) Saltem in tantum, ſi non in totum, ne ſubinde deſerta maneat Ecclesia.

(*oo*) Hoc probè notandum eſt. Vix enim datur vocatio, quæ ex omr parte ſit legitima, cùm vix detur, quæ omnia habeat criteria ſupr recenſita.

(*pp*) Nota, diſtinguendum eſſe inter vocationem ratam & legitimam. V de Dannhavveri Theol. conſc. P. I. p. 855. & Speneri Th. Bed. P. IV p. 521. ſqq. Poteſt enim vocatio eſſe rata & tamen illegitima, ubi pe curvas vias itum fuit. Rata tamen illa eſt α civiliter β eccleſiaſtice cùm efficaciæ verbi & ſacramentorum haud officiat, etſi non rata ſ in foro poli utpote illegitima. Ita e. g. vocatio Patroni quoque Pontificii vel alius hæretici ad miniſterium Evangelicum etſi ratione vocantis ſit illegitima in foro poli, non ſoli, rata tamen & in illo eſt, vocatus ſit idoneus & Eccleſiæ haud obtruſus, quo caſu & legitim hic illam acceptare poteſt, curvis viis haud emendicatam. Ita Balduinus caſ. conſ. L. 4. C. 5. §. 4. p. 758. 759. Oſiander Theol. Caſ. I

5. p. 38

Digitized by Google

5. p. 381. ſqq. Bechmannus de caſ. conſ. p. 23. 24. itemque Willenb. l. c. p. 94. 95. Aliter ſe res habet, ſi vocatio fiat invita & cum fundamento in renitente Eccleſiâ, id quod ex Æg. Hunnio demonſtravit Tarnovius de Miniſt. Eccleſ. L. 1. C. 14. calculum ſuum adjiciente Klauſingio in diſſ. de vocatione ad munus ſacrum temerè non recuſandâ §. 11. n. 4. Dn. de Ludevvig in diſſ. de nominatore hæretico ad parochiam vom Vorſchlagungs-Recht Halæ A. 1716. editâ demonſtrare contendit p. 34. ſqq. commendationem parochi ab Evangelico factam jure obligare patronum catholicum ad præſentandum nonniſi eum, qui ipſi ſit commendatus, nominationem ad Evangelicum, præſentationem ad Pontificium ſpectare. Quod ipſum tamen praxi contrarium eſt, uti idem obſervat p. 49. 50. imo & Inſtrumento pacis, quod quidem quoad Proteſtantes inter ſe invicem ita diſponit, ſed Pontificiis plenum Patronatûs jus in Eccleſiis Proteſtantibus, quod ſub initium anni decretorii habuere, relinquit, ſaltem cum hâc cautelâ, ne Paſtorem obtrudant alii religioni addictum, quo caſu nominatio ad Evangelicos devolvitur. Vide Bœhmerum in jure eccleſ. Proteſt. T. 3. p. 506. & inſtr. Pacis art. 5. ſect. 9. §. 26. ſect. 12. §. 31. art. 7. §. 1. Adde Wirtemb. Kirchen-Ordnung tit. vvie alle Pfarren beſezt vverden f. 153. edit. Tubing. de anno 1582. Cùm verò res planè incongrua ſit, ut Patronatus jus quis in Eccleſiam alîus religionis exerceat, nec fieri hoc ſalvâ poſſit conſcientiâ, detque anſam curſui & ſimoniæ, adeóque ſaluti Eccleſiarum ſit adverſum, longè melius foret, ſi de abolendo illo vel permutando cogitaretur, ſaltem non admitterentur nominati & præſentati, quos vitia, quos ſimonia polluit, eo magis, quòd & in ipſo Jure canonico electio & collatio ſimoniaca pro nullâ declaratur c. 5. C. 1. qu. 3. adeò, ut, ſi, ignorante & inſcio proviſo & electo nundinatio intervenerit, ea tamen ſubſiſtere non poſſit c. 27. x. h. t. juxta Eſpen in jure Eccleſ. univ. P. 2. tit. 30. C. 6. §. 14. ſqq. Patronus ob abuſum juris ſui eo excidere prorſus poteſt juxta Eckard ad L. 1. tit. 14. §. 23. p. 809. n. 12. qui Finkelthauſium & Stryckium conſentientes citat, Lynckerum reſp. 122. n. 4. Garciam de benefic. P. 5. C. 9. & Hildesheim. Unterricht von den Strafen der Simonie p. 21. n. 2. duplumque pretii accepti debet reſtituere l. 31. C. de epiſc. & Cler. Cap. 31. x. de ſim. Vid. idem Unterricht p. 25. 26. cum reſponſo Heydelbergenſi ibi citato. Ut taceam, Simoniacis in jure papali pœnam anathematis, depoſitionis &c dictari. Vide Pertſchium in elem. juris Canon. & Eccleſ. L. IV. tit. 2. §. 277.

 (qq) Quæ-

(qq) Quæritur heic I. num viventi paſtori legitimè dari poſſit adjunctus vel deſignari ſucceſſor, atque adeò num exſpectativæ, quæ vocantur, ſint legitimæ, II. num in locum illegitimè depoſiti paſtoris quis legitimè poſſit ſuccedere? Utrumque affirmamus, ſed non ſine cautelis. Etſi enim prius à Patrono regulariter & ſine conſenſu Epiſcopi aut Conſiſtorii fieri nequeat juxta Finkelthauſium de jure Patr. C. VI. n. 127. judicante Conſiſtorio tamen in caſu neceſſitatis & idoneitatis ſubjecti aliter pronunciandum, e. g. ſi infirmus ſit debiliſque paſtor nec amplius aptus ad miniſterium ritè gerendum, & ſi Eccleſiæ prudenter proſpiciatur. Vide Bœhmeri jus eccl. Prot. L. 3. tit. 6. de Clerico ægrotante vel debilitato T. 2. p. 544. ſqq. Jam & in primitivâ Eccleſiâ adjunctos primò & ſucceſſores ſubinde ſibi conſtituerunt vel potiùs Eccleſiæ commendârunt in articulo mortis conſtituti Epiſcopi, quod tamen deinceps in Concilio Antiocheno prohibitum fuit. Vide Thomaſſinum in vet. & novâ Eccleſiæ diſciplinâ iis in locis, quæ in indice voce *Epiſcopus* ſub finem, ubi quæritur: *Succeſſorem ſibi an poſſit Epiſcopus deligere?* occurrunt, Marc. Anton. de Dominis de Republ. Eccl. L. 3. n. 61. ſqq. f. 417. ſqq. Bingham. Orig. eccl. Vol. 1. p. 186. ſqq. & eundem Bœhmerum l. c. p. 526. 527. qui & ad tit. 8. de conceſſione præbendæ & Eccleſiæ non vacantis datâ operâ de expectativis agit, ubi oſtendit, 1. Patronos exſpectativas dare non poſſe p. 576. 2. evitandas illas eſſe, quòd curſui patrocinentur p. 577. 3. obligationem ſaltem imperfectam easdem producere atque à gratiâ ſuperioris perſeverante dependere p. 579. niſi titulo oneroſo, quod tamen illegitimum, ſint acquiſitæ p. 582. 4. morte concedentis exſpirare, ita ut ſucceſſor ad eas implendas haud adſtringatur, 5. in concurſu exſpectativarum mox hanc, mox illam præferri pro ratione circumſtantiarum p. 584. ſqq. Adjice Conſult. P. 1. f. 285. ſqq. & Pet. de Marca de Conc. Sac. & Imp. L. 6. C 9. ubi refert, quî Eccleſia Gallicana expectativis Papalibus contradixerit. Rejiciunt autem exſpectativas Theologi paſſim. Thummius in explicatione Decalogi p. 246. Winckelmannus in diſp. de jure vocandi miniſtros Eccleſiæ §. 67. ſqq. diſp. Gieſſ. T. 3. p. 19. ſqq. Hartmannus in paſtorali Evangelico L. 1. C. 6. §. 16. Oſiander in Theol. caſ. P. 5. p. 387. ſqq. Bechmann in caſ. conſc. p. 27. 28. & Klauſing l. c. §. 11. n. 5. Adde ex JCtis Leyſerum in diſſ. de iniquitate & recto uſu expectantiarum. Vide tamen & Stryck de jure papali Princip. Evang. C. 3. §. 6. & diſſ. de expectantiis itemque de conc.

Digitized by Google

conc. expect. gen. & ſpec. & Horn. de expectativis, qui earum ſaltem abuſum rectè damnant. Quæſtio ſecunda eapropter affirmatur, quia ſalus Eccleſiæ poſcit, ne relinquatur deſerta & ſine Paſtore. Videantur Thummius in diſp. de vocatione miniſtrorum Eccleſiæ & in explicatione Decalogi p. 245. 246. Spenerus Theol. Bed. P. 1. p. 591. 592. & Fechtius in inſtruct. paſt. p. 33. 34. Contrarium ſenſiſſe videtur Lutherus in paſtorali p. 45. ſqq. quia ſic ſuccedens peccati alieni ſe faciat participem, quod ſuppoſitum tamen falſum eſt, ſi ſucceſſor à judicio in anteceſſorem abſtrahat nec per calumnias adverſus ipſum viam ſibi ad ſucceſſionem ſtraverit. Ita & Joach. Mörlinus in judicio de hoc caſu, Dunte ex Tarnovio in caſ. conſc. p. 644. 667. 668. Kauffmannus in ἱεροδιδασκαλίᾳ p. 86. Bechmannus in caſ. conſc. p. 19. 20. Oſiander Theol. caſ. P. 5. p. 527. ſqq. Mayerus in Muſ. Min. Eccl. Vol. 1. p. 92. ſqq. & Klauſingius in diſſ. de vocatione ad munus ſacrum non recuſandâ C. 3. a. b. qui tamen cum Eckhardo & Hartmanno limitationes addit, aliter pronunciandum eſſe, ſi ſit periculum, ne vel heterodoxus ſuccedat, vel Eccleſia prorſus relinquatur ſine Paſtore. Adde Dedek. Conſ. Vol. 1. P. 2. f. 1037. Prücknerum l. c. p. 158. 491. 492. & Winckelmanni diſp. cit. p. 24. ſqq.

(*rr*) Vide ſupra n. (*dd*) (*nn*) (*oo*) Adde Heſſ. Heb. 4. Stück p. 476. 477. & Spen. Theol. Bed. P. I. p. 455. P. IV. p. 522. 523.

(*ss*) Quando officia & beneficia ſacra per ſollicitationes, queis Patroni fatigantur, vel immediatè vel mediatè, per interceſſiones amicorum, ſubinde & hominum nauci factas emendicantur. Non ſufficere autem ad divinam vocationem, ut quis ab ambitu ſit liber, per ſe patet. Vide Spener. Th. Bed. P. I. p. 488.

(*tt*) Quando mediante pecuniâ vel donis obtinentur eadem. Simonia vocatur ob analogiam quandam cum facto Simonis Magi Act. 8, 18 ſqq. ut adeò inanis ſit Virorum eruditiſſimorum opera, qui litem heic de voce tàm operoſam movent. Id quod ſcitè monuit Zeltnerus l. c. p. 16. Eſt autem Simonia vel *directa*, quâ formaliter tranſigitur de pretio pro munere ſacro dando vel & certum pretium olim jam ſtatutum ſolvitur, à taxâ tamen Cancellariæ minutiore & honorario, Superintendenti ordinanti quod datur, diſtinguendum, licet aliter videatur Mayero in Muſæo Miniſtri Eccleſiæ P. 1. p. 90. ſqq. vel *indirecta*, quando ſive magnum, ſive parvum pretium datur ſaltem pro recognitione vel *vor die Mühwaltung* ſive Patrono, ſive commendatori & promotori vel ante vel poſt actum. Eſtque ſimonia & vendi-

Digitized by Google

venditoris & emtoris, graviſſimis utraque pœnis coërcenda. Mireris, cel. Pertſchium, qui de crimine ſimoniæ ſingularem commentationem edidit, in elem. jur. can. & eccl. L. IV. tit. 2. §. 283. ſtatuere, quod ſimoniam nec Princeps committat, qui munera ſacra dato pretio confert, nec, qui miniſtro Principis pecuniam promittit, ut ſuffragio ſuo ipſum apud Principem adjuvet. Id quod ne quidem ex allegatis textibus juris civilis liquet. Cæterùm quam rationem veteres ad prævertendas ordinationes Simoniacas ſive χειροτονίας inierint, quænam & pœnæ eas propter ſtatutæ, exponit Bingham. Orig. Eccl Vol. 2. p. 140. ſqq. & Vol. 7. p. 321. ſqq De valore autem ordinationum ſimoniacarum juxta veteres conſulendus eſt Morinus de ſacris Eccleſiæ ordinationibus P. 3. Ex. 5. C. 2. f. 62. ſqq. Quod reſtat, ſubinde & juramentum de non commiſſa ſimonia à vocatis exigitur. Vide Bœhmeri jus paroch. ſect. 3. C. 1. §. 23. & T. 1. P. 1 Conſult. 34. n. 104. Ludewig. de nominat. hær. ad paroch. c. 4 § 7. not. f. & R. F. Sahme in diſſ de juramento Simoniæ à Candidatis miniſterii præſtando, itemque Pertſchium de crimine Simoniæ l 1. C. 6. §. 7. p. 90. ſqq.

(uu) Rejicimus ſaltum, per βαθμὸν enim eundum eſt 1. Tim. 3, 13. & *ars artium eſt animarum regimen* c. 14. x. de ætat. & qualit. & ordin præficiendorum, nonniſi multâ experientiâ diſcenda, ſaltusque utplurimùm per ambitionem & curſum fit in injuriam aliorum miniſterialium, nec tamen rejicimus eundem 1. ex mente Juris Canonici cap un. x de Clerico per ſaltum, h. e. neglecto ordine inferiore, promoto, nec 2. ſimpliciter & abſolutè, cùm nec ad ætatem nec ad gradus miniſterii attendendum ſit, ubi ſubjectum eſt prorſus idoneum ſed ſaltem in iis, qui experientiam & prudentiam debitam nondum adepti ad ſuperiores dignitates per ambitum promoventur. Conf Jo Fridem. Schneideri diſſ. juridica de promotionibus per ſaltum C. 2 ubi de promotionibus per ſaltum in ſtatu eccleſiaſtico agit quæ vel tales dicuntur ratione juventutis nimiæ, vel ratione neglectus graduum inferiorum miniſterii. Utrumque, ſi ſubjectum fuerat idoneum, in antiquâ Eccleſiâ non attendebatur, non ætas juxta 1. Tim IV. 12. & Ignat. in epiſt. ad Magneſ. non neglectus graduum inferiorum. Vide Arnold. Abb. der erſten Chriſten P. 1. p. 226 227. Ita Ambroſius & Nectarius ex Catechumenis, Joh. Cabilonenſi ex Diaconis, Felix ex Exorciſtis in Epiſcopos electi fuere. Vide Schneiderum l. c. p. 23. 24. Ita & Photius laicus ad Patriarchatum Antic chenui

Digitized by Google

chenum evectus eſt, exprobrante ipſi hunc ſaltum Nicolao I. Pontifice Romano, qui Can 13. Concilii Sardicenſis ipſi oppoſuit, Photio in contrarium ad conſuetudinem Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ & ad exempla Nicephori & Taraſii provocante. Vid. Bœhmerus in jure eccleſ. Proteſt. T. 1. p. 433. At verò farraginem exemplorum hanc in rem exhibet Bingham Orig. eccl. Vol. 1 p. 150. ſqq. ubi & p. 149. 150. referuntur ſtatuta antiquæ Eccleſiæ, quæ ordinationes per ſaltum prohibent, & in ordinationibus eccleſiaſticis rejectas, productis à Bœhmero l. c. p. 434 cum autoritatibus Lutheri, Brunnemanni & Stryckii. Certè Lutherus in paſtorali apud Portam C. 2. qu. 4. ita: *man müſſe nicht auf einmal in geiſtliche hohe Aemter hinein plumpen, ſondern man ſolle junge Geſellen nicht zum Predig-Amte verordnen, ſie haben ſich denn erſt in der Schule wohl verſucht und geübet.* Vide & Klauſingium l. c. §. 11. n. 5. ſub finem, & Bornii programma de promotione per ſaltum.

(*xx*) Solent has caſibus grammaticis indigitare. Ita enim vocatio ſpuria fit vel per *nominativum*, ubi vocandus per amicos falſis laudibus extollitur & commendatur, vel per *genitivum*, quæ via eſt nepotiſmi, affinitatis, nuptiarum, vel per *dativum* & ſimoniam, vel per *accuſativum*, ubi alii competentes calumniis poſcinduntur, vel per *vocativum*, ubi importunis precibus & per emendicationem urgentur vocantes vel per *ablativum*, ubi malis viis per remotionem miniſtri, in cujus locum quis ſuccedere cupit, via paratur. Aſt dantur & adhuc aliæ curvæ viæ e. g. per inſinuationem mediantibus concionibus alamodicis & oratoriis, mediantibus ſolicitationibus Principum, ubi Treuneri diſſ. de Clerico ad limina Principis conferenda, quæ ſollicitationes mox mediatè per concubinas, per Judæos, per alios miniſtros & officiales &c. fieri ſolent, de quibus Prücknerus in man. 1000. quæſt. ill. p. 156. 157. per ſervitia &c &c. Vid. Zeltnerum l. c. p. 6. ſqq. Ita porrò per promiſſionem de accipiendo minore ſtipendio Patronus ſubinde ſollicitatur, quod tamen ſub nullo prætextu diminuere is valet, cùm ſimoniam hoc ſapiat & in fraudem fiat Eccleſiæ, adeóque ipſo facto nullum ſit pactum hanc in rem cum parocho contractum. Vide Stryk. ad Brunnemanni Jus eccl. L. 2. C. 5. § 2. Horn. in obſerv. eccl. circa jus Patron. C. II. & in diſſ. ad tit. decretal. ut ec leſiaſtica beneficia ſine diminutione conferantur, von Vergebung der Geiſtlichen Aemter ohne Verminderung, & Bœhmerum in jure paroch. ſ. 6. C. 1. §. 28. & in jure Eccl. Prot. L. 3. tit. XII. ut

Digitized by Google

eccleſiaſtica beneficia ſine diminutione conferantur, T. 2. p. 669. ſq
T. 3. p. 528. 529. Ita denique ſuggeſtionibus artificioſis ſubinde plel
excitatur, ut poſtulet vel petat à Conſiſtorio vel Principe ejusmo
currentem. Vid. Bœhmeri diſputatio juris eccleſiaſtici de injuſti
vocationis factæ ad clamorem populi, ubi tamen probè diſtinguit i
ter electiones acclamante populo & ad ipſius clamores factas. Con
jus eccl. Proteſt. T. I. p. 279. ſqq. Adde Bingham. Orig. eccl. Vol.
p. 100. 111. ſqq. Quod reſtat, ratione genitivi controverti ſolet
num vocatio per nuptiarum adjectionem conditionata ſit legitima
qualis e. g. vi ordinationis eccleſiaſticæ eſt recepta in Ducatu Meg
politano, alibique in uſu eſt. In diverſa videas hìc abire & Theolo
gos & JCtos. Aſſirmant quæſitum ex Theologis Fac. Theol. Wit
teb. Tarnovius apud Dedekennum, Gerhardus, Dunte, Balduinus
Bechmannus, Miniſterium Hamburgenſe, Thummius, Prückneru
Kortholtus, Fridlibius, Volſchovius, Hartmannus & maximè Fecl
tius in inſtruct. paſt. p. 27. ſqq. ex JCtis Reinkingius, Carpzovius
Brunnemannus, alii quàm plurimi, ex quibus eminet Linckius in diſ
de impetratione officiorum per matrimonium, vulgò promotion
per matrimonium Altdorffii A. 1688. habitâ. Negativam tenent Wi
ckelmannus, Mengeringius, Dannhavverus, H. Müllerus, Quiſtor
pius, Oſiander, J. F. Mayerus, Spenerus, Klauſingius, Zeltnerus
Buddeus, alii, maximè, qui & ſententias variantes collegit, Licht
ſcheidius in medit. de jure vocationis miniſtrorum Eccleſiæ per nu
ptiarum adjectionem conditionatæ Lipſiæ 1697. 8. editâ. Add. e
JCtis Bœhmer de jure paroch. ſect. 3. C. 1. §. 24. Gottl. Slevogt i
med. jur. ſacr. de vocatione ad Paſtoratum unter der Schürze §. 8. n
2. §. 10. 11. & Stryk de jure liciti ſed non honeſti C. 3. n. 104. Spu
riam autem eſſe viam, per uxorem, ſive dein ſit vidua ſive filia an
teceſſoris, aut ancilla, aut nutrix, aut lotrix Patroni aut alius gene
ris, viam ſive directè ſive indirectè ſibi parare ad miniſterium ſanctius
ex eo patet, quia ejusmodi curſor ex præcipuo motivo utilitatis pro
priæ per miniſterium turpiter & indecenter promovendæ ſic agit
cùm, ut ſupra docuimus, ex motivo unico honoris divini promo
vendi & ædificandæ Eccleſiæ agere deberet.

(yy) Neque enim & ordo neceſſarius ſervatu eſt propter diverſitatem cha
riſmatum, capacitatis & ſtationum vacantium.

(zz) Non diffitemur, unanimitatem, ardorem & conſtantiam vocantium
quorum NB. ſcopus primarius eſt ædificatio ſpiritualis per vocatun

promo

Digitized by Google

promovenda, præſumtionem haud mediocritatem parere pro præſtantiâ vocationis. Vide Speneri Th. Bed. P. I. p. 455. 456. 489. ubi inter alia ille: *wenn das gantze Land nach einem ſeuffze, ſo müſſe man gleichſam gedencken, es ſtehe vor ihm und begegne ihm gleiches, wie dorten dem Paulo ein Mann erſchienen und ihm zugeſprochen*: Komm hernieder in Macedoniam und hilff uns „ Depromſit hoc Spenerus ex Conſ. Dedek. Vol. I. f. 761. Adde ejusdem lezte Theol. Bed. P. 1. pag. 270. 271. & Heſſ. Hebopfer 4. St. p. 466. Sed ſolitariè poſitum hoc criterium non ſtringere, ſed cæteris paribus, & res ipſa docet & affirmat quoque Spenerus.

(*aaa*) Bona quippe intentio, maximè ſolitariè poſita, nondum divinitatem vocationis parit. Vide Speneri Th. Bed. P. I. p. 454. P. II. p. 447.

(*bbb*) Quemadmodum defectus hujus inclinationis vocationis divinitati non officit juxta n. (*bb*) ita & illius præſentia eandem non demonſtrat, poſito quoque, inclinationem hanc non ex principio carnali & naturali, ſed ſpirituali (jam verò facile hîc falli poteſt vocatus) ortam eſſe. Vide Bœhmeri jus eccl. Proteſt. T. I. p. 336. Diſſentit Spenerus Th. Bed. P. I. p. 514. & Heſſ. Hebopf. 4. Stück p. 466. 469.

(*ccc*) Si e. g. nova quædam Eccleſia plantanda ſit, Spen. Th. Bed. P. I. p. 467. Heſſ. Heb. l. c. p. 472 vel in novâ ſtatione major ſit numerus auditorum Spen. lezt. Th. Bed. P. I. p. 373. 417. Th. Bed. P. I. p. 452. 478. 508. vel duplex ſit officium, & Paſtorali vel academico Conſiſtoriale quoque annexum Spen. Th. Bed. P. I. p. 465. 477. 496. 497. 528. 529. & lezt. Th. Bed. P. I. p. 373. 387. vel ſimplex ſaltem, ubi tanta diſtractio haud metuenda Heſſ. Heb 4 Stück p 474 vel in priore ſtatione ob duritiem hominum & contradictionem Collegarum nihil ædificari poſſit, in novâ verò ſtatione major docilitas hominum & Collegæ præſtantiores ſperentur, nova etiam ſtatio præcipuo chariſmati vocandi magis ſit congrua Spen. Theol. Bed P. I. p. 509. Heſſ. Heb. l. c. p. 466. 472. 473. vel poſt multa impedimenta contra omnem ſpem reaſſumta vocatio ſit, ſine ullo motu vocandi, vel tantus erga vocandum ſit vocantium amor, tantum æſtimium, tanta Eccleſiæ novæ neceſſitas. Spen. Th. Bed. P. I. p. 489. 503. &c. &c. &c. Jam enim patet, *primam* rationem haud ſtringere. Ponamus, vocari Theologum vel Superintendentem aut Paſtorem ad officium Paſtoratûs in Georgiâ gerendum & Eccleſiam ibi plantandam. Num hæc ipſa ratio ſufficiens erit ad veterem ſtationem deſerendam & novam amplectendam? Nec *ſecundam*, cùm, ut ſaltem hoc unicum tangamus, in

Digitized by Google

Eccleſiâ parvâ longè præſtantior poſſit introduci diſciplina eccleſiaſtica, & Univerſitates numero ſtudioſorum minore laborantes legitimè ſic ab Univerſitatibus numero majore ſuperbientibus Profeſſoribus præſtantiſſimis privari poſſent. Nec *tertiam*, duplex enim officium diſtractionem parere aptum eſt, cùm utrumque totum hominem requirat. Nec *quartam*, quia Conſiſtorialis & extra Eccleſiam, cujus Paſtor eſt, totam Diœceſin ædificare poteſt. Nec *quintam*, quia 1. ſæpius durities hominum accuſatur, ubi cauſa deficientis ædificationis in Paſtore latet, quæ niſi corrigatur, & in novâ ſtatione ædificationem impedire poteſt, 2. quia nunquam de ædificatione hominum deſperandum, quæ ſubinde differtur, non aufertur, à Deo per preces, per duplicatam induſtriam ſpiritualem ab hominibus impetranda, 3. quia ejusmodi contradictio ædificationem impedire non poteſt, ubi per vim verbi regno cœlorum fit violentia, nec adverſarii portam ad animas præcludere poſſunt Matth. 11, 12. 1. Cor. 16 9. contraria & juxta ſe poſita eò magis eluceſcunt & lucem ædificationis reddunt clariorem Spener Theol. Bed. P. I. p. 511. 4. quia caſus eſt valde dabilis, & in novâ ſtatione ut ejusmodi emergant circumſtantiæ, vel & emergant moleſtiores, 5. Deus etiam vocare poteſt & vocat ſubinde non ſecundum præcipium talentum noſtrum 6 exorandus eſt, ut chariſma ſpirituale, quo nos carere credimus, nobis ex abyſſo gratiæ & miſericordiæ ſuæ donet Marc. 11, 24. Luc. 11. 9. 10. 1. Cor. 12, 31. Nec *ſextam*, quia nec bona intentio vocantium licet conſtans rem conficit, atque ejusmodi reaſſumtio ex rationibus naturalibus & politicis facillimè fieri poteſt. Nec *ſeptimam*, vel enim amor hic, æſtimium hoc eſt naturale vel ſpirituale. Prius attendi non meretur, etſi legitima fundamenta donorum ſingularium, eloquentiæ, eruditionis &c in vocando inveniendæ habeat. Nec tamen & ſpirituale rem conficit nedum ſolitariè. Quemadmodum enim amor lachrymæ & ſuſpiria Eccleſiæ, à quâ avocamur, non abſolutè impediunt, quò minus ad aliam vocati migremus Act. 20, 37. Bidenbach Conſ. Dec. 9. p. 35. Dedek. Conſ. Vol. I. f. 774. Spener Theol. Bed T. I. p. 450. 460. 475. 484. 502. 536. ita nec Eccleſiæ vocantis, ſed, ſi utrobique inveniantur, compenſantur mutuò, rectè judicante Spenero Th. Bed. P. I. p. 552. & lezte Th. Bed. P. I. p. 398. & Fechtio in inſtruct. paſt. p. 26. Neceſſitas verò vel hujus vel alterius Eccleſiæ ſi ſubjectum ſit capax, ſed exſtantior illa & fundatiſſima ligamen ſpirituale eſt. Spener Theol. Bed. P. I. p. 489. 490. lezte Theol. Bed. P. I p. 377.

(*ddd*) Mo

Digitized by Google

(*ddd*) Monet hoc ſolicitè & ex vero Dannhavver Theol. Conſc. T. 1. p. 750 & Spener lezt. Theol. Bed. T. I. p. 387. Add. Dedek. Conſ. Vol. 1. f. 782.

(*eee*) Qualis eſt defectus capacitatis, ligamen, damnùm in Eccleſiâ certò emergens &c. &c.

(*fff*) Extraordinariam hanc vocamus, non quòd immediata ſit, ſed quòd opus extraordinarium, & vocandi ratio extraordinaria eſt, extraordinaria etiam chariſmata hic requiruntur. Certè generalis vocatio, quam unusquisque Chriſtianus ut Sacerdos ſpiritualis habet, unumquemque, ſi modo idoneus ſit, obſtringit, ut orto in Eccleſiâ incendio, ubi Epiſcopi, quorum munus hoc eſt, officio non funguntur, accurrat & ignem exſtinguat, quemadmodum in cœtu quodam Chriſtiano inter barbaros laici ex medio ſuo miniſtrum vocare poſſunt. Vide Oſiand. Theol. caſ. P. 5. p. 377. ſqq. Patet ergò jam, quid de vocatione Lutheri ad reformationem dicendum ſit, quam ſollicitant Pontificii. Erat hæc I. generalis, uti diximus. II. ſpecialis, erat enim Paſtor Wittebergenſis, Doctor & Profeſſor Theologiæ, juramento ad veritatem docendam erroreſque refutandos obligatus, III. Vocatus & fuit idem per tacitum Eccleſiæ conſenſum, quæ inde à multo tempore reformationem anhelabat, atque heroicis Lutheri auſibus paſſim applaudebat, ipſis quoque Principibus & Magiſtratibus adplaudentibus. IV. Neceſſitas Eccleſiæ ſumma cùm reformationem Lutheri legitimet, cum ſuccedens benedictio divina illam legitimet, quis dubitet, vocationem ejus ad hoc opus legitimam fuiſſe? Accedit V. inſtinctus ejusdem heroicus cum heroicis planè & extraordinariis χαρίσμασι ad tantum opus neceſſariis conjunctus. Vide Oſiandri Theol. Caſualem T. 5. p. 395. atque autores, de neceſſitate Reformatis atque de vocatione Lutheri qui ſcripſere, laudatos à Fabricio in Centifolio Lutherano p. 326. 771. & adde Walchii Einleitung in die Religions-Streitigkeiten p. 348. ſqq. & P. 2. p. 1061. ſqq.

(*ggg*) Neque enim Prophetarum & Chriſti ipſius & Apoſtolorum opera felicem ſemper effectum habuit, quem ſubinde obduratio hominum intervertit. Adcóque benedictio eſt quidem divinæ vocationis criterium, ſed defectus ipſius, ſi à nobis haud oriatur atque haud NB. totalis ſit, non eſt criterium illegitimæ.

(*hhh*) Vide noſtras de ſucceſſione Epiſcopali & de ejusdem in Eccleſias Proteſtantes reducibilitate diſſertationes.

(*iii*) Vide Grotii tr. de imperio ſummarum Poteſtatum circa ſacra & autores, qui de hoc argumento ſcripſere, maximè & Wernſdorfi diſſ. de jure magiſtratus civilis circa vocationem Eccleſiæ Miniſtrorum, & quæ contra Scheffmacherum ſcripſimus P. I. n. 5. Contra dicentes hîc habemus Pontificios, qui tamen in propria heic ſæviunt viſcera, cùm & Imperator & Reges & Patroni laici apud ipſos Epiſcopos nominent atque parochos, rebuſque ſacris vel directè vel indirectè autoritatem ſuam longè maximam interponant. Olim & in antiquâ republicâ Judaicâ Reges, & in antiquâ quoque Eccleſiâ Chriſtianâ Imperatores Regeſque itidem in conſtitutionibus Epiſcoporum utramque paginam feciſſe atque & in antiquioribus temporibus electiones per ſuffragia plebis factas fuiſſe conſtat. Vide ſaltem Bingham. Orig. Eccl. Vol. 2. p. 69. ſqq. noſtras juris eccleſiaſtici origines p. 173. ſqq. Mayerum in der Geſez-mäſſigen Beantwortung der Frage von der Juriſdictione Eccleſ. der Catholiſchen Landes-Herrn über ihre Proteſtantiſche Unterthanen ſtatim ſub initium & Eſtorem in delin. juris eccl. publ. Proteſt. p. 39. 40. autoresque ab his citatos, Reinhardum maximè, Ludewigium & alios, qui de jure Principum Germaniæ circa ſacra ante reformationem exercito egere.

(*kkk*) 1. Cor. 9, 5. & 1. Tim. 3, 1. Vide Calixtum de conjugio Clericorum, Bingham. Orig. eccl. L. IV. C. 5. Vol. 2. p. 152. ſqq. & autores citatos in Fabricii Bibliogr. ant. C. 20. §. 10. p. 603. 604.

(*lll*) In Eccleſiâ medii ævi ordinari haud poterant milites, ſervi, liberti, opifices, curiales, procuratores, cauſſidici, Energumeni, ſcenici comœdi, peregrini, fœneratores, ſeditioſi, ſponte ſuâ mutilati homicidæ, adulteri, apoſtatæ vel qui publicam egiſſent pœnitentiam. Vide Bingham. Orig. eccl. Vol. 2. p. 123. ſqq. 141. ſqq. Aliter in Eccleſia antiquiori, ubi opifices aliique ex dictis admiſſi. Vide Arnoldi Abbildung der erſten Chriſten L. 2. C. 8. §. 6. 7. f. 226. 227. Nunc verò & hodie laici vocari poſſint, alia quæſtio eſt. Si ſufficienti doctrinâ, licet in Academiis haud hauſtâ, inſtructi ſint, nullum eſt dubium. Vide Willenb. l. c. p. 46. ſqq. 54. ſqq. Num, qui annum ætatis. 30. in Vet. Eccl. ſtatutum nondum aſſecuti? Atqui verò & hîc eadem reſponſio valet, vocabiles & hos eſſe, ſi idonei ſint. 1 Tim. 4, 12. Jer. 1, 7. Vide cund. Willenb. l. c. p. 52. ſqq. An, qui ſecundas nuptias contraxere? Non dubitaverim. Vide Willenb. l. c. p. 48. 49. Ita nec extranei arcendi ſimpliciter juxta Willenb. l. c. p. 49. nec mutilati, ſi aliâs præſtantes & idonei ſint juxta eundem

p. 51

Digitized by Google

p. 51. 52. non tamen ſurdi vel balbi vel propter exilitatem vocis haud intelligibiles, nec androgyni aut hæretifices ſecundùm eundem p. 57. Nec facile admittendus, qui in juventute enorme commiſit flagitium, niſi magni exempli ejus ſit converſio & ſanctimonia. Vid. Dunte Caſ. conſc. C. 17. ſect. 2. qu. 2. p. 732. ſqq. Haud tamen excludendi ſimpliciter ſunt nothi juxta Spenerum, qui autoritates Theologorum cum cautelis producit lezt. Theol. Bed. P. 1. p. 364. ſqq. ubi ait, ejuſmodi nothum per regenerationem ex Deo legitimari. Nec, qui vitiatam duxere, Spen. Theol. Bed. P. I. p. 436. 437. Adde Dunte Caſ. Conſc. p. 652. ſqq. Oſiandri Theol. caſ. P. 5. p. 453. ſqq. & Mayeri Muſæum Miniſtri Eccleſiæ Vol. 1. p. 40. ſqq. Ded. Conſ. Vol. 1. f. 764. App. f. 455. ſqq. & Gerhard. de min. eccl. §. 184. ſqq.

(*mmm*) Ita ferè jam ſcripſimus in inſtit. juris eccleſ. p. 119.

(*nnn*) e. g. ſi nullum adſit ligamen. Vide ſupra n. (*q*). Plena itaque heic Miniſtro Eccleſiæ competit libertas, ita, ut non peccet, quamcunque eligat vocationem, ſive maneat in hâc Eccleſiâ ſive ad aliam migret. Ita decidit Facultas Theol. Lipſienſis in terminis apud Grübelium in app. Conſil. Ded. f. 457. ſqq. 473. ubi tamen dicitur, priorem Eccleſiam videri majus jus habere retinendi.

(*ooo*) Scilicet I. indifferens eſt ſupremo Numini, num hic vel ille ſacrum hic vel illic miniſterium gerat, modò rectè gerat. Hinc II. Deus vocantibus & vocatis plenam hic commiſit vocandi & vocationem acceptandi libertatem, ſaltem cum hoc additamento, ut III. vocent & vocationem acceptent juxta regulas ſupra poſitas, unde IV. concurrere ſubinde poſſunt plures vocationes, divinæ omnes, ubi optio vocato relinquitur. Deus enim & hic προσωποληπτης non eſt, niſi in caſu judicii in hanc vel illam Eccleſiam decreti. V. Hinc vocationes, quæ legitimæ ſunt, ſunt divinæ ſaltem in ſenſu latiore, non propter determinationem divinam ſpecialem, ſed quod ordini & legi à Deo præſcriptæ 1. Tim. 3. Tit. 1. ſint conformes. Vide de variâ hujus vocis acceptione Spenerum Th. Bed. P. I. p. 503. VI. Nec & certitudo determinationis divinæ ad hoc præciſè officium haberi poteſt, certitudo enim ex probabilitatibus meris ex utrâque ſubinde parte occurrentibus, earundemque comparatione non poteſt exſculpi, maximè, cùm VII nulla ſit vocatio, ubi non conſpiciantur defectus, ubi & de requiſitorum omnium præſentiâ certitudo haberi poſſit. Nec VIII. perpetuis conſcientiæ fluctuationibus & angoribus ſic exponitur

Digitized by Google

ponitur vocatus. Non enim talibus exponitur niſi ex falſo ſuppoſito, quod determinatio divina ad hoc præcisè officium neceſſaria ſit ad legitimam vocationem & haberi poſſit. Jam & IX. Conſiſtoriis ſic libertas aſſeritur, eligendi ſubjecta, parochias permutandi, quam tamen parochis ipſis non aſſerimus niſi conſentiente Eccleſiâ & Conſiſtorio juxta Spen. Theol. Bed. P. I. p. 565. & lezt. Theol. Bed P. I. p. 359 itemque parochos transferendi, promovendi &c. &c. ubi nulla determinari poteſt certitudo voluntatis divinæ ad has vel illas circumſtantias ſe præcisè & demonſtrativè determinantis, etſi X. in hiſce omnibus & vocantes & vocati non ex carnalibus, nec ex bonis ſaltem, ſed & ex præſtantiſſimis motivis agere, omnes circumſtantias probè conſiderare, regulas prudentiæ Chriſtianæ de maximè tuto & maximè probabili ſequi precibusque & affectu ſancto omnia diluere debeant. Quod reſtat, patet & ex his, quæ diximus, num & quî vocationem divinam, noſtro ſenſu talem, recuſare quis poſſit: num & vocationem ab officio altiore ad minus?

(*ppp*) Juxta canonem metaphyſicum: *futurorum contingentium non datu determinata veritas.*

(*qqq*) Fluit hoc ex poſito ſupra principio, quòd idoneitas Miniſtri ſufficia ad approbationem divinam, cujus vocatio olim illegitima ipſiu pœnitentiâ & converſione præſtantiſſimâ purificatur. Vide Spen lezte Theol. Bed. P. I. p. 352. ſqq. Unde in tali caſu nec opus ei nec licet reſignare.

(*rrr*) Sic in V. T. validitas ſacramentorum non dependebat à qualitat miniſtri, quæ ex naturâ rei dependet non à cauſâ miniſteriali ſed effic ente & inſtituente itemque ab adminiſtratione externâ ad mentem ii ſtituentis & Eccleſiæ facta. Etſi enim adminiſtratio per illegitim vocatos in foro poli ſit illegitima, tamen & in eodem eſt rata, cùi aliâs nemo de validitate ſacramentorum poſſet certus eſſe. Vide Can l. c. p. 93. ſqq. Efficacia verò veritati divinæ eſt intrinſeca, quam ore irregeniti haud poteſt perdere, niſi eam corrumpat.

(*sss*) Vide ſupra n. (*qq*).

(*ttt*) Fieri hoc poſſe, ut vocatio ſaltem fiat ad certum tempus, null dubito, ſi circumſtantiæ ſuaſerint, ut eò major dimittendi libert ſit. Vide tamen Prücknerum l. c. p. 159. 160. & autores ab illo citos, queis adde Crellii diſſ. de Clerico ob pactionem cum Patro Sacerdotio ſe abdicante.

(*uuu*) De translatione ad aliam ſtationem Eccleſiaſticam & permutatio

offic

Digitized by Google

officiorum ſacrorum vide Conſil. Ded. App. f. 461. ſqq. Conſ. Witt. P. 2. f. 52. ſqq. Bœhmerum in jure eccleſiaſt. T. 1. p. 328. ſqq. & Pertſch. in elem. juris canon. & eccleſ. L. 1. tit. 23. Si juxta n. (*ff*) licet ab unâ Eccleſiâ migrare ad alteram, & translationes ſunt licitæ.

(*xxx*) A translatione differt translocatio, quæ eſt translatio à Parochiâ pinguiore ad macilentam, auf eine Pœnitenz-Pfarre. Jam verò translocationes illegitimæ ſunt in caſu vel delicti vel alius ſcandali exſtantioris, dimiſſione vel remotione puniendi. Cur enim eapropter malo Paſtore punitur innocens Eccleſia? Si verò ſaltem ex prudentiâ quâdam eccleſiaſticâ ad tollendam hanc vel illam inconvenientiam emergentem, cujus Paſtor cauſa fuit, fiant, legitimæ ſunt. Confer J. S. Stryckii diſſert. de translocatione miniſtrorum Eccleſiæ, Titii Probe des geiſtl. Rechts L. 2. C. 4. §. 49. L. 3. C. 5. §. 10. & Bœhmerum l. c. De translocatione quærendâ ſubinde à Miniſtro Eccleſiæ vide Spenerum Th. Bed. P. I. p. 729.

(*yyy*) Remotionem præcedit ſubinde ſuſpenſio, utraque verò fit vel ob inobedientiam erga Epiſcopum, vel ob delictum, vel ob ſcandalum. Vide Caſuiſtas apud Prücknerum p. 167. ſqq. & Bœhmerum Conſult. P. 1. f. 415. ſqq. Eſt autem remotio vel verbalis, quæ eſt depoſitio ab officio, vel realis, quæ eſt formalis degradatio ab ordine clericali. Hæc verò fit ob delicta graviora, pœnam corporis afflictivam infamiamque ſecum vehentia. Vide Pertſch. elem. jur. can. & eccleſ. L. I. tit. 25. L. IV. tit. 13. 14. Hilligeri diſſ. de foro Clerici delinquentis & Krauſii diſſ. de jure degradationis Canonicæ in foris Proteſtantium, itemque Bœhmer. in Conſult. P. 1. f. 413. 414. Suſpendere autem, removere, dimittere eſt illius, qui jura ſacrorum & jurisdictionem habet, non Patroni. Vide Carpzov. Jurispr. Conſiſt. L. I. tit. 3. def. 41. qui & L. III. tit. 10. prolixè de hoc argumento agit. Adde tamen Oſiandri

Digitized by Google

dri Theol. caſ. P. 5. p. 519 ſqq. 533. ſqq. & Gerhard. de min. Eccleſ. §. 174. ſqq.

(zzz) Dimiſſio eſt vel *gratioſa* vel *minùs gratioſa*. Poſterior fit in caſu diſſeminationis contumacis dogmatum minùs ſymbolicorum, inobedientiæ aut exceſſus ſcandaloſi, vel incapacitatis voluntariæ, ubi ad remotionem, quæ delictum requirit, vel non procedere poteſt vel ex capite gratiæ non vult Magiſtratus ſed *honeſtam* dare dimiſſionem, vel etiam in caſu, ubi dimiſſio extorquetur cum damno præcipuo Eccleſiæ, cui quis hactenùs ſerviit, conjuncta. Habet enim & dimiſſio minus gratioſa ſuos gradus. Vide Conſ. Witt. P. 2. f. 19. *Gratioſa* eſt, ubi non ſaltem honeſta ſed & honorifica eſt dimiſſio, vel ob factam officii reſignationem vel ob vocationem ad aliud officium. Quæritur hìc 1. num Magiſtratus, qui jura ſacrorum habet, obligatus ſit ad dimittendum Miniſtrum Eccleſiæ ad aliud officium vocatum, 2. & num hìc denegationem dimiſſionis pro criterio vocationis minùs divinæ reputare debeat, vel, num 3. licet denegetur dimiſſio, tamen ſtationem ſuam deſerere poſſit? Primam quæſtionem affirmat poſt Fac. Theol. Jen. apud Ded. Conſ. Vol. 1. f. 779. ſqq. & Hartmann. in Paſtorali Evang. L. 4. C. 3. §. 14. ſqq. Spener Theol. Bed. P. 1. p. 510. 516. ſqq. 460. ſqq. 516. & lezte Theol. Bed. P. 1. p. 378. ſqq. 381. ſqq. aliis negantibus, ſi adſit ligamen. Vid. Bœhmer in jure eccleſ. Prot. P. 1. p. 337. & Fecht inſtruct. paſt. C. 2. §. 7. p. 26. Secundam quæſtionem affirmant Porta in Paſtorali Lutheri C. 2. qu. 11. p. 24. Tarnov. de miniſt. eccleſ. L. 3. p. 1294. ſqq. Conſil. Witteb. Vol. 2. f. 53. 1. Schilter inſtit. jur. can. p. 180. Carpzov. Jurisprud. Conſiſt. L. 3. def. 125. §. 12. ſqq. f. 884. Brochmand. Syſt. Theol. T. 2. f. 373. Spener lezte Theol. Bed. P. 1. p. 381. Bœhmer l. c. p. 334. ſqq. negantibus iis, qui priorem affirmant, vi conſequentiæ. Tertiam affirmat Fac. Theol. Jen. in Reſponſo citato & Spener in lezt. Theol. Bed. P. I. p. 383. negant

Digitized by Google

gant ajuntque manendum eſſe Fecht l. c. p. 26. & Bœhmer l. c. p. 315. 316. Datâ operâ quæſtiones has pertractat Willenberg. l. c. p. 157. ſqq. ubi putat, dimiſſionem dandam eſſe, ſi quis Principi vel patriæ tanquàm civis non ſit obligatus, ſecus, ſi non conſtet liquido, quòd nova vocatio ſit divina, ſi vocatus ad novum officium non ſit uſquequaque idoneus, ſi non liqueat manifeſtè, cum in novâ ſtatione plus ædificaturum, ſi denique prior Eccleſia non facile alium tàm fidum ac idoneum ſucceſſorem inventura ſit, facilius autem invenire queat vacans & vocans Eccleſia, quæ ſententia & Speneri eſt in lezt. Theol. Bed. P. 1. p. 398 qui ibidem putat, Eccleſiæ, cui quis actu ſervit, cauſam hîc favorabiliorem ſemper eſſe, *es habe allezeit die Gemeine, bey dero wir ſind, über uns ein mehrer Recht uns zu behalten als die andere uns zu ſich zu ziehen.* Alibi tamen aliter pronunciat Spenerus Theol. Bed P. I. p. 450. 451. ubi: *So wenig, da einer auch vorſähe, daß gar ein Wolff an ſeine Stelle kommen würde, ſolches ihn zurückhalten könnte, wo ihn der Herr gar durch den Tod abforderte, ſo wenig dörffte es ihn auch auf andere Art zurückhalten, wo er allerdings Göttlichen Raths wegen anderen Beruffs verſichert wäre, obwohl eben das gewiſſe oder ſtarck-vermuthliche Vorſehen einer zum Schaden der Gemeine vorſtehenden Erſezung als ein zimliches Argument anzunehmen wäre, daß Göttlicher Wille und Beruff der ſonſten alſo geſchienene nicht ſeyn würde, welches nicht anders als durch andere ſtärckere und unhintertreibliche aufgelöſet werden könnte.* Jam verò quæſiveris hîc meritò, quænam ſint vel dari poſſint heic argumenta demonſtrativa & inſolubilia, probabilitatibus enim ſemper probabilitates opponi videas, etſi argumentum de formidine ſucceſſoris minùs idonei itidem probabile ſaltem ſit nec ſtringat juxta Fac. Theol. Jen. apud Dedek. Vol. 1. f. 779. Quid ergò dicendum hic erit vel tandem? Reſpondemus I. Magiſtratui non competere jus civile dimiſſionem recuſandi, niſi dimittendus ſit ligatus liquido vel naturaliter vel civiliter juxta n. (q)

Vid. de Münchauſen vel potius Bœhmerus in diſſ. de jure miniſtrorum exigendi à Principe dimiſſionem, ubi & Reſponſum Fac. Jur. Hal. itemque Fritſch, de reſignatione C. 4. n. 12. ſqq. Mevius P. 2. deciſ. 12. & Lyncker reſp. 183. n. 3. allegantur, atque Antonius Faber & Matthæus Stephani, exiſtimantes, quod dimiſſio ſimpliciter ab arbitrio Domini dependeat, refutantur. Adde Bœhmerum in jure eccleſ. Prot. T. 1. p. 371. Neque tamen & quoad vinculum ſpirituale, quod merè Theologicum eſt, ligare Miniſtrum Magiſtratus poteſt, etſi is in conſcientiâ ligatus ſit, ſed debet dare dimiſſionem, etſi ad gratioſam non ſit obligatus, ſine qua tamen diſcedere indecorum eſt. II. Cùm Deus determinationem Miniſtri ad Miniſterium ſanctius in hominibus in ſolidum permiſerit, ſaltem hæc nunquam demonſtrari poſſit divinitùs facta, uti ſupra oſtenſum, ex capite vocationis divinitùs factæ ad aliam ſtationem dimiſſionem à Magiſtratu petere nemo poteſt, ſed ſaltem ex capite non intercedentis ligaminis. III. Rectè ajunt & Theologi & JCti, tutiſſimum hoc eſſe in conſcientia, ſi Magiſtratui & ipſius Conſiſtorio vel Eccleſiæ in ejuſmodi caſu dubio, ubi dantur rationes ex utrâque parte ſpecioſæ, judicium & deciſio relinquatur. Vide ſupra n. (*gg*). Jam & ſi uterque Magiſtratus vel utraque Eccleſia ita conveniant, ut vocans à vocatione ſuâ liberè deſiſtat, ex conſideratione damni aliâs in priorem Eccleſiam redundantis, divinitas vocationis ad poſteriorem factæ ſponte evaneſcit. Quod reſtat, dimiſſio Miniſtrorum Eccleſiæ non ſine cauſa fieri debet cum injuriâ ipſius. Neque enim mercenariorum inſtar habendi, qui Dei miniſtri ſunt. Vide Theologos apud Prücknerum l. c. p. 166. 167. Balduin. de caſ. conſc. p. 766. ſqq. Dedek. Conſ. Vol. 1. f. 662. 663. 681. ſqq. Si tamen fiat dimiſſio, vel cum vel ſine cauſis juſtis, conſultius fuerit, ſi haud querulum nimis ſe præbeat vel cœlum terramque moveat Eccleſiæ miniſter, cui

Digitized by Google

cui gloria patientiæ heic relicta eſt, nullus vindictæ locus. Certè enim Magiſtratibus Proteſtantibus juxta inſtrumentum pacis αὐτονομία juriſdictionis eccleſiaſticæ competit, maximè, ſi, prout in quibusdam locis obtinet, dimiſſionem arbitrariam ſibi reſervaverint. Aliter res habet, ubi ſuſpenſio vel remotio intervenit cum infamiâ innocentis facta. Conſtat, quid ante pluſculos annos hanc in rem Weſtfaliæ contra Hellmundum fuerit actum, quem in locum, quo dejectus erat, reſtituere neceſſum habuit magiſtratus, uti acta Hellmundiana impreſſa teſtantur. Motus dederat iſta controverſia & in Camera Imperii & in Comitiis Corporis Evangelici, Conſilia etiam Theologico-Juridica requiſita, inter quæ Tubingenſe eminet. Certè enim in negotium civile res degenerat, cum ſuſpenſio & remotio ſine cauſâ ſonticâ rectâque illius cognitione fieri non poſſit. Conſtat &, quid in causâ Händelii, Concionatoris quondam aulici Onolzbacenſis, ad carcerem perpetuum Wilzburgenſem condemnati, & in iſto priore demùm anno demortui diſputatum fuerit, qui cauſſatus eſt, non licuiſſe Principi ſuo, ipſum dimittere ſine dicta cauſâ, atque alium eligere Confeſſionarium, quo de argumento acta Händeliana legere ſcriptaque hanc in rem edita curioſum eſt. Conſtat denique, Georgium Klein-Nicolai A. 1706. 4. Halæ edidiſſe libellum ſub titulo: *der unabſezliche Diener JEſu Chriſti*, in quo ſtatuit, miniſtrum Evangelii injuſtè depoſitum characterem ſuum haud amittere ſed adhucdum ſacra etiam in conventu privato adminiſtrare poſſe. Quæ ſanè nimium exceſſum ſapiunt.

(*aaaa*) Quâ abdicatur vel munus eccleſiaſticum vel ordo eccleſiaſticus. Abdicatio hæc ſive renunciatio aut reſignatio muneris ex juſtis utique cauſis, conſentiente Conſiſtorio, fieri debet, non ob commoditatem, vel perſecutiones aut hoſtium Eccleſiæ aut adverſariorum aut alia tædia, ſed, ſi ad oculum pateat, propter debilitatem virium vel ob ſcandala, quæ quis dedit, vel alias ob rationes illum parum vel

 nihil

Digitized by Google

nihil amplius ædificare poſſe. Vide Spenerum Th. Bed. P. 1. p. 567. ſqq. lezte Th. Bed. P. 1. p. 374. ſqq. Conſ. Ded. Vol. 1. f. 787. ſqq. Brochm. Syſt. Th. T. 2. f. 374. Dunte Caſ. Conſc. p. 646. Hæberlinum in ſpecim. Theol. pract. p. 16. 17. Oſiandrum Theol. Caſ. P. 5. p. 535. ſqq. Balduinum de caſ. conſc. p. 764. ſqq. & Caſuiſtas Theologos citatos à Prücknero l. c. p. 160. ſqq. itemque Zieglerum ad Lancell. L. 1. tit. 19. §. 5. Thomaſium in diſſ. de deſertione ordinis eccleſiaſtici, ubi & diſquirit, num quis ſalvâ conſcientiâ à miniſterio Eccleſ. ad profeſſionem Academicam ſive Theologicam ſive Philoſophicam tranſire poſſit? & Bœhmerum in jure eccleſ. Prot. L. 1. p. 363. ſqq. qui p. 372. ſqq. & de reſignatione in favorem tertii diſputat, non admitttendâ niſi conſentiente Patrono & Conſiſtorio & quidem ob rationes prægnantiſſimas. Conferri & de hoc argumento poteſt Pertſch. l. c. L. 1. tit. 24.

(*bbbb*) Contrariam ſententiam tuetur cel. Bœhmerus l. c. p. 389. ſqq. quam & prolixius jam defenderat in diſſ. de renovatione vocationis reſignatæ. Ponit tamen & ipſe caſus, ubi hoc fieri poſſit.

(*cccc*) Quâ quis Eccleſiam deſerit, inſalutato Patrono & Conſiſtorio vel ex animi levitate vel ob delicti conſcientiam aut alias cauſas.

F I N I S.



INDEX

INDEX I.
DICTORUM BIBLICORUM
PASSIM OCCURRENTIUM.

Cap.	verſ.	pag.
	Geneſ.	
I.	28.	469
III.	19.	433
IV.	10.	411
-	15.	411
IX.	6.	407. 411. 412
XIV.	18.	468. 470
-	20.	430
XVII.		79
-	7.	451
-	13.	451
XXII.	17.	450
-	18.	450
XXIII.	13. ſqq.	430
XXV.	33. ſqq.	430
XXXVIII.	24.	407
XL.	22.	407
LXIX.	10.	450. 453. 462
-	27.	417
	Exod.	
III.	2.	164
-	4.	483
IV.	14.	483
-	16.	470
XII.	17.	451
XVIII.	21.	438
XXI.	6.	470
-	16. 17.	451
-	28. 29.	407
XXII.	28.	470

Cap.	verſ.	pag.
XL	9.	468
	Levit.	
VI.	13.	451
VII.	2.	468
XVI.	34.	451
XXIII.	14.	451
XXIV.	21.	411
XXVI.	40. ſqq.	450
XXVIII.	1.	483
	Numer.	
XI.	29.	2
XVIII.	31.	430
XXI.	14.	411
XXII.		430
XXIII.		430
XXV.	6.	458
XXVII.	18. 20.	40
XXXI.	50.	407
XXXV.	30. ſqq.	411
	Deuter.	
IV.	20.	56
-	30. 31.	450
IX.	29.	56
XIII.	5.	65
XVII.	7.	65
-	8.	458. 466.
-	18. 19.	185
XIX.	13.	411
-	19.	65
XXII.	21. 22. 24.	65

Deut. XXIII.

Digitized by Google

Deuter.

Cap.	verſ.	pag.
XXIII.	1.	67
XXIV.	7.	65
XXIX.	29.	451
XXX.	2.	451
-	3.	450
XXX.	8.	451
-	10.	451
XXXII.	35.	407
-	43.	450
XXXIV.	9.	40

Joſua.

Cap.	verſ.	pag.
I.	7.	185

Judic.

Cap.	verſ.	pag.
I.	3.	56

1. *Samuel.*

Cap.	verſ.	pag.
IX.	7. ſqq.	430
X.	1.	458
-	22.	324
XV.	33.	458
XVI.	13.	458

2. *Samuel.*

Cap.	verſ.	pag.
VII.	16.	450
VIII.	18.	164

1. *Reg.*

Cap.	verſ.	pag.
II.	5.	411
-	26.	466
-	28. ſqq.	411
V.	3.	407
VI.	7.	407
VIII.	25.	450
IX.	7. 8.	453
X.	10.	476
XIII.	33. 34.	430
XIV.	3.	430

Cap.	verſ.	pag.
XVII.	2.	483
XVIII.	40.	458
XIX.	15. 16.	458
-	19.	485
XXII.	24.	407

2. *Reg.*

Cap.	verſ.	pag.
IV.	42.	430
V.	19. ſqq.	430
XI.	12.	185

1. *Chron.*

Cap.	verſ.	pag.
XXVIII.	3.	407

2. *Chron.*

Cap.	verſ.	pag.
XIII.	9.	430
XV.	2. ſqq.	450
XXIII.		458
-	11.	185
XXVI.	16. ſqq.	458

Hiob.

Cap.	verſ.	pag.
XVI.	10.	407

Pſalm.

Cap.	verſ.	pag.
II.	6.	450. 461
-	8.	450. 451. 455. ſqq. 470
-	9.	450. 455. 458. 465. 470
III.	8.	407
VIII.	7. ſqq.	456. 470
XXII.	8.	469
-	28.	450. 451
-	29.	450
XXXII.	5.	23
XXXVII.	3-7.	323
XLV.	2. ſqq.	450
-	7.	450
XLVII.	3. ſqq.	450

Pſ. XLVII.

Pſalm.

Pſ.	verſ.	pag.
XLVII.	10.	451
LI.	6.	23
LXXII.	1. ſqq.	450 470
-	3.	450
-	5.	450
-	7.	450
-	8.	450. 451
-	9. 10. 11.	474
-	17.	450
LXXVIII.	5. 6.	451
LXXXII.	1. 6.	470
LXXXVI.	9.	451
LXXXVII.	4. ſqq.	451
LXXXIX.	5. 29. 30. 34. 37. 38.	450
XCIII.	1. 2.	450
XCVI.	3. ſqq.	451
-	10.	450
CII.	16.	451
CIX.	152.	451
CX.	2.	469
-	4.	470
-	5. 6.	450
CXI.	6.	450
CXVII.	1.	451
CXXXII.	12.	450
-	16.	104
CXLV.	13.	450
CXLIX.	7.	450

Eſaias.

Cap.	verſ.	pag.
II.	3.	451
-	4.	405. 450. 452
IV.	3. 4.	450
V.	26.	451
VI.	10.	466
IX.	1. ſqq.	451
-	5.	452
-	6.	449. 450
-	7.	450
X.	20. ſqq.	450
-	30.	466
XI.	1. ſqq.	449
-	6. 7. 8.	451
-	9.	450
-	10.	451
-	11. ſqq.	450. 453
XIII.		450
XIV.	1.	450
-	4. ſqq.	450
XVI.	12. ſqq.	450
XIX.	21.	451
-	23. 25.	451
XXII.	22.	10
XXIV.	21.	450
-	23.	451
XXV.	2.	450
-	6. ſqq	451
XXVI.	11.	450
XXVII.	9. 13.	450
XXIX.	8.	450
-	22. ſqq.	450
XXX.	18.	451
-	28. 31. ſqq.	450
XXXI.	8 9.	450
XXXII.	1. ſqq.	451
-	17. 18.	450
XXXIII.	1. ſqq.	450
-	12. ſqq.	451
-	24.	450
XXXIV.	1. ſqq.	450

Eſaias.

Cap.	verſ.	pag.
XXXV.	1.	451
-	10.	450
XL.	4. 5.	451
XLI.	25. 27.	483
XLII.	1.6. 11. 12.	451
XLIII.	5. 6.	450
-	25.	23
XLV.	1. ſqq.	450
-	17.	451
-	22.	451
-	25.	450
XLVI.	11.	450
XLVII.	1. ſqq.	450
XLVIII.	20.	450
XLIX.	5. 6. 7. 8. 9.	450
-	17. ſqq.	451
-	22.	476
-	23.	184. 473
L.	6.	407
LI.	3. 4.	451
-	11.	450
LII.	7. 8.	450
-	10.	451
-	11.	496
-	15.	451
LIV.	1. ſqq.	451
-	3.	450
-	11. ſqq.	451
-	13.	59
LV.	5.	451
LVI.	3. ſqq.	451
-	6. 7.	451
-	8.	450
LVIII.	12.	451
LIX.	19.	450

Cap.	verſ.	pag.
LIX.	20. 21.	450. 451
LX.		475
-	3.	451
-	6.	474
-	7. ſqq.	450
-	12.	476
-	14.	474
-	16.	476
-	17. 18. 21.	450
LXI.	1.	450
-	3. 4. ſqq.	451
-	5. ſqq.	450
-	6.	470
LXII.	1. 2.	451
-	3.	470
-	12.	450
LXIII.	6.	450
LXV.	1.	451
-	9. 10. 17. 25.	451
LXVI.	12.	450. 451
-	20.	450. 451
-	21.	104. 451
	Jerem.	
I.	1.	466
-	5. ſqq.	483
-	7.	491
-	10.	420. 458. 465
III.	9.	450
-	14. ſqq.	450
-	15.	484
-	17.	451
-	19.	451
IV.	2.	451
-	7.	417
XII.	14. 15. 46. ſqq.	466
XVI.	14. 15.	453

Jer. XVI.

Digitized by Google

Jerem.

Cap.	verſ.	pag.
XVI.	19.	451
XXII.	30.	462
XXIII.	3.	450
-	5. 6.	449
-	7. 8.	453
-	21. 32.	483
XXIV.	6.	450
XXIX.	14.	450
XXX.	3. 9. 10. 11.	
	16. 18.	450
-	21.	449
XXXI.	1. 8.	450
-	23.	450
-	31.	452
-	33.	59
-	34.	59. 450
-	38.	451
XXXII.	37. 39.	450
XXXIII.	7. 8. 11.	450
-	15. ſqq.	449
-	17.	450
-	18.	451
-	21. 25. 26.	450
XXXVII.	21.	430
XLVI.		450
XLIX.	19.	417

Lament.

Cap.	verſ.	pag.
III.	30.	407
XIX.		450
XX.		450

Ezech.

Cap.	verſ.	pag.
II.	3. ſqq.	483
X.	4	429
XVI.	53	450
XX.	40. ſqq.	450
XXV.		450
XXVIII.	25	450
XXXIV.	13.	450
-	23. 24. 25.	449. 450
XXXVI.	24. 27. 29.	450
XXXVII.		453
-	16. 21.	450
-	24.	449. 450
-	25. 26.	450
	28.	451
XXXVIII.		450
XXXIX.		450
-	25. ſqq.	450
XL.		451
XLIV.	24.	458. 466

Daniel.

Cap.	verſ.	pag.
II.	44.	450. 454
VII.		417
-	8. ſqq.	454
-	14. 18. 27.	450
VIII.		417
IX.	24. 26. 27.	453

Hoſeas.

Cap.	verſ.	pag.
I.	2. ſqq.	439
-	6.	450
-	7.	452
II.	14. ſqq.	450
-	18.	451
-	19. 20.	494
III.		455
-	4. 5.	450. 454
VI.	11.	450
IX.	15.	450

Digitized by Google

Joel.

Cap.	verſ.	pag.
III.	1.	453
-	6, 7. ſqq.	450
-	25.	451

Amos.

V.	2.	450
VIII.	14.	450
IX.	11. 12.	451. 453
-	14.	450

Obadias.

XV.		450

Jonas.

I.		483

Micha.

II.	13.	449
III.	11.	430
IV.	2.	451
-	3.	450. 452
-	7. 13.	450
V.	1.	450. 462
-	5.	450
-	14.	407. 450
VII.	12.	450

Zephan.

II.	1. 7.	450
-	11.	451
III.	8.	450
-	9. 10.	451
-	19. 20.	450

Haggai.

II.	8.	451
-	10.	450

Sacharias.

I.	17.	451
II.	11. 12.	451

Cap.	verſ.	pag.
IV.	6.	452
VI.	13.	470
VIII.	22. 23.	451
IX.	9.	450. 462. 468
-	10.	407. 450. 452
X.	6. ſqq.	451
-	10. ſqq.	450
XII.	3. ſqq.	450
-	8.	451
-	10. ſqq.	450
XIII.	9. ſqq.	450
XIV.	2. ſqq.	450
-	8. ſqq.	451
-	9.	450
-	16.	451

Malachias.

I.	10.	430
-	11.	450
II.	7.	58
III.	4.	104
-	11.	451

1. *Maccab.*

XIV.	41.	462

2. *Maccab.*

IV.	7. ſqq.	430
-	23. ſqq.	430

Matthæus.

I.	1.	461
II.	2.	455
-	11.	455. 477
III.	9.	261
-	19. 23.	79
IV.	19.	30
-	23.	88. 344
V.		405. 407

Matth. V.

Cap.	verſ.	pag.	Cap.	verſ.	pag.
Matthæus.					
V.	5.	467	XVII.	20.	460
-	10.	435	-	24.	4
-	22. 38. ſqq.	407	-	27. 28.	460
-	39.	409. 464	XVIII.	6.	81
VI.	10.	473	-	10.	81
VII.	6.	220	-	15.	6. 88
-	24. 25.	29	-	17.	458. 467
VIII.	4.	4	-	18.	9. 30. 72
-	23. ſqq.	231	XIX.	3. ſqq.	74
-	31. 32.	457. 463	-	28.	467. 470
IX.	6.	23. 25	XX.	21.	451
-	12.	362	-	25.	58. 469
-	27.	461	-	28.	460
-	35.	4	-	30. 31.	461
-	38.	427. 483. 492	XXI.	3.	457. 463
X.	1.	4. 30. 64. 72. 483	-	9.	457
-	8.	430	-	12.	4. 430. 443
-	14.	435	-	13.	430. 443
-	16.	417	-	15.	455. 461
-	17.	95	-	19.	463
-	23.	409. 435	-	23.	4
XI.	12.	504	XXII.	7.	407
-	27.	456	XXIII.	3.	4
XII.	1. ſqq.	4	-	8.	58
-	9.	4	-	11.	42
-	23.	461	-	34.	95. 452. 483
-	47. ſqq.	261	-	38.	453
XIII.	29.	407	XXIV.		454
XV.	1. ſqq.	4	XXV.		454
-	22.	461	XXVI.	14. 15.	430
-	24.	468	-	26.	6. 62
XVI.	18.	5. 28	-	29.	454
-	19.	9. 10. 17. 28	-	30.	60. 155
-	23.	29	-	46. ſqq.	430
-	27.	454	-	52.	407. 411. 413
			-	55.	4

Digitized by Google

	Matthæus.	
Cap.	verſ.	pag.
XXVI.	64.	454
-	67. 68.	407. 408. 409
-	69. ſqq.	29
XXVII.	3. ſqq.	430
-	25.	452
XXVIII.	18.	456. 459
-	19.	4. 6. 30. 38. 72. 79. 81. 354. 483
-	20.	354
	Marcus.	
I.	21.	4
II.	5.	25
-	7. 10.	23
-	18. ſqq.	149
III.	1.	4
VI.	2.	4
-	13.	13. 76
IX.	1.	454
X.	14.	81
-	16.	6. 81
-	42.	58
XI.	9. 10.	461
-	11. 15.	4
-	24.	504
-	27.	4
XIII.	1.	4
XIV.	22. ſqq.	6. 62
XVI.	2.	73
-	9.	73
-	14.	20
-	15.	72
-	16.	14
-	17.	64
-	18.	38. 40. 64

Cap.	verſ.	pag.
XVI.	20.	64
	Lucas.	
I.	32.	455. 461
-	33.	450. 455. 461
-	69.	455. 461
II.	11.	455. 461
-	36.	73
-	38.	451
-	46.	4
III.	2.	483
-	14.	404
-	23.	461
IV.	16.	4. 86
-	28.	87
-	29.	87. 91. 92
V.	20.	25
-	21.	23
-	33. ſqq.	149
VI.	6.	4
-	12.	32. 429
-	13.	429
-	22.	91
VIII.	3.	430
IX.	58.	468
X.	1. ſqq.	4
-	7. 8.	430
-	17. 19. 20.	64
XI.	9. 10.	504
-	13. 14.	460
-	52.	19
XII.	32.	454. 460
XIII.	32.	417
XIV.	31.	407
XVI.	24.	227
XVIII.	10.	7
XIX.	11.	451

Luc. XIX.

Lucas.

Cap.	verſ.	pag.
XIX.	40.	368
-	45.	4
XX.	1.	4
-	25.	469
XXI.	24. 25.	423
XXII.	19. ſqq.	6. 62.
-	24.	28. 29. 469
-	25.	28. 29. 58. 410. 460
-	26.	410. 419. 460
-	29.	460
-	30.	454. 467
-	36.	403. 413. 463
-	38.	457
XXIII.	2.	449. 460
-	3.	460
XXIV.	1.	73
-	21.	451. 462
-	32.	19
-	35.	62. 457
-	36.	20
-	47.	23
-	53.	4

Johannes.

Cap.	verſ.	pag.
I.	6.	483
-	49.	455
II.	15.	457 462
III.		79
-	17.	471
-	22.	6
-	27.	483
-	29.	494
IV.	1. 2.	6
VI.	15.	460. 462
-	45.	2. 59
VI.	59.	4
VII.	8.	4
-	14.	4
VIII.	4.	457
-	11.	407. 410.
-	20.	4
-	31.	489
IX.	22.	91
-	34. 35.	91
X.		417
-	22. 23.	4
-	34.	470
XII.	13.	455
-	30.	420
-	42.	91. 92
XIII.	3.	456
-	14. ſqq.	6. 42
-	24.	29
XIV.	27.	407
XVI.	2.	91. 92
-	7.	22
XVII.	2.	456
-	18.	5
XVIII.	8. 9.	404
-	11.	404. 457
-	22.	407. 409
-	23.	409
-	36.	56. 475
-	37.	460
-	38.	449
XIX.	11.	460
XX.	1.	73
-	19.	20. 73
-	21.	4. 5 30. 483
-	22.	4. 21
-	23.	4. 12. 14. 21

Joh. XXI.

Digitized by Google

Cap.	verſ.	pag.
	Johannes.	
XXI.	15 ſqq.	30
-	16.	458.465
-	17.	465
-	18.	483
-	21. 22.	29
XXII.		468
	Acta Apoſtol.	
I.	6.	462
-	7.	71.455
-	8.	451
-	13.	86
-	14.	60
-	15.	485 488
-	23.	71.483
-	24.	71.429.483
-	26.	40. 71.484
II.		453
-	1.	32
-	2.	11. 22
-	3.	11. 86
-	4.	22
-	11.	74
-	36.	455
-	38.	24. 38
-	41.	24. 38.370. 455.
-	46.	32. 62.
-	62.	60
III.	1.	32
-	6.	468
-	13. ſqq.	452
IV.	1. 3.	32
-	4.	370
-	18. ſqq.	354
-	19.	428

Cap.	verſ.	pag.
IV.	24.	32. 60.
V.	1. ſqq.	430
-	5. 10.	24
-	14.	330
-	20. 21. 25.	32
-	28. 29.	354
-	31. 32.	472
-	36. 37.	58
-	40.	58. 95.
-	42.	32. 75
VI.	1.	488
-	2. ſqq.	71. 73. 485
-	3.	43. 45. 429. 488
-	4.	45. 60.
-	5.	6. 41. 45. 60.
-	6.	38. 40. 45. 60. 71.
-	8.	41
-	10.	60. 64
VIII.	1.	72
-	4.	41. 55.
-	5.	72
-	7.	137
-	12.	38
-	14. ſqq.	71. 72. 136
-	15.	423
-	16.	38.
-	17.	24. 38. 72
-	20.	65.443
-	23.	71
-	26.	74
IX.	2.	72
-	10.	46
-	12.	38. 72
-	15.	30.303.483

Act. IX.

Acta Apoſtol.

Cap.	verſ.	pag.
IX.	17.	38.39.40.46. 72.303
-	18.	38
-	20.	303
-	22.	132
-	31.32.36.	72
X.	11.	74
-	13.	458
-	15.	74
-	36.	455
-	44.	24
-	46.	66
-	47.48.	38
XI.	19.	41. 55.
-	22.	72
-	28.	63
-	29.30.	44. 76
XII.	5.	60
-	12.	75
XIII.	1.	63
-	2.	60.483
-	3.	39.40.46.60. 71.303.483
-	4.	483
-	5.	32. 42
-	11.	24. 60
-	12.	404
-	14.	73
-	15.	61
-	24.	383
-	27.	61
-	38.	23
-	46.	452
XIV.	1.	32
-	23.	44.45.60.71. 429.483.488
XIV.	42.43.	32
XV.	2.	44. 72
-	4.	44. 71
-	6.	44
-	7.	30
-	12.	73
-	16.17.	453
-	19.	29
-	20.	74
-	21.	73
-	22.	44. 47. 316.
-	25.	32
-	29.	74
-	32.	63.316
-	36.	71
-	37.	63
XVI.	3.	32
-	4.	44
-	13.	32. 73
-	15.	38. 75. 81.
-	16.	32
-	25.	155
-	33.	38. 81
-	40.	75. 81
XVII.	1.	32. 57
-	2.	32
-	4.	57
-	10.	32
-	17.	32. 86
XVIII.	1.	32
-	3.	75. 76
-	4.	73
-	7.	32
-	8.	38
-	18.	32. 73
-	19.21.	32
-	24.	41

Acta Apoſtol.

Cap.	verſ.	pag.
XVIII.		26. 32. 73
XIX.	5.	38
-	6.	24. 38. 63. 64. 137
-	8.	32. 86
-	9.	32
-	22.	42
XX.	7.	62. 73
-	11.	62
-	17.	6. 44. 45. 47. 59. 483
-	20.	75
-	28.	6. 44. 45. 47. 59. 483. 488
-	31.	61
-	33. 34.	75. 430. 468
-	36.	154
-	37.	504
XXI.	4.	63
-	8.	6
-	9.	73
-	10.	63
-	18.	41. 44
-	20. ſqq.	32. 74. 455
-	22. ſqq.	73
-	24.	11
-	26.	32
-	30.	220
XXII.	17. 19.	32
XXIII.	2.	407
-	12. ſqq.	405
XXIV.	12.	32
XXV.	11.	405
XXVI.	11.	32
XXVIII.	8.	38. 72

Ep. ad Roman.

Cap.	verſ.	pag.
I.	3.	461
VI.	3. 4.	38
VIII.	9.	261
-	33.	23
X.	2.	385
-	15.	483
XI.	13.	41
-	25.	450. 453
-	26.	450
XII.	1.	59. 104. 382
-	5.	407
-	7.	42. 61. 63. 405
-	8.	58
-	18.	407
XIII.	2.	404
-	4.	404. 407
XIV.		74
-	3.	54. 73
-	5. 6.	73
XV.	14.	61. 64
-	16.	104. 483
-	25.	41
-	26.	76
-	27.	430
-	31.	41
XVI.	1.	42
-	3.	73. 75
-	5.	75
-	16.	63
-	17.	70

1. ad Corinth.

Cap.	verſ.	pag.
I.	1.	483
-	15.	38
-	16.	81
II.	4.	64. 483

Digitized by Google

1. ad Corinth.

Cap.	verſ.	pag.
II.	8.	452
-	14.	476
III.	5.	41. 59
-	9.	427.484
-	11.	28
-	14.	453
-	16.	104
IV.	1.	55. 427.483 484
-	11.	407
-	14.	61
-	16.	496
-	21.	458
V.		24
-	3. ſqq.	24. 60.322
-	4.	65
-	5.	65. 92.458
-	10.	228
-	11.	70
-	13.	65
-	20.	23
VI.	1. ſqq.	74 87.458.467
-	2. 3.	460
-	6.	7
-	9.	410
-	12.	228.360.
-	19.	104
VII.		74
-	5.	60
-	15.	407
-	17.	71
-	23.	169
VIII		74
-	6.	455
-	23.	38

Cap.	verſ.	pag.
IX.	4. ſqq.	430
-	7. ſqq.	75
-	12.	431
X.	2.	81
-	5.	506
-	16.	33. 62
-	19. ſqq.	74
-	23.	228
-	28.	6. 63. 64
-	30.	47
XI.	1.	496
-	2.	33
-	3. ſqq.	74
-	4.	63
-	5.	63. 73
-	10.	53
-	20.	62
-	23. ſqq.	6. 62. 67
-	34.	71. 73
XII.	4.	22
-	5.	42
-	8.	64
-	10.	63. 64.488
-	13.	38
-	28.	4. 47. 54. 64. 427.483.484
-	29.	4. 47. 54
-	31.	504
XIII.	2. 8. 9.	63. 64
XIV.		71. 73
-	1.	63
-	2.	64
-	3.	63
-	4.	63. 64
-	5. 6.	63. 64
-	13. ſqq.	60

Digitized by Google

1. ad Corinth.

Cap.	verſ.	pag.
XIV.	16.	60
-	20.	385
-	26.	62. 155
-	28.	59
-	29.	63. 64
-	31. ſqq.	55
-	40.	20
XV.	5.	20
-	24.	455.456
-	27.	456
-	29.	76
-	47.	455

2. ad Corinth.

Cap.	verſ.	pag.
I.	13.	61
-	24.	58.469
II.	6.	9
-	10.	24
-	16.	23.491
-	17.	430
III.	5.	491
-	6.	41.483.491
-	8.	483
IV.	1.	41
V.	18.	483
-	20.	23.427.483
VI.	4.	483
-	5.	60
-	6.	64. 69
-	16.	104
VIII.	1.	76
-	4.	42
-	7.	64
-	9.	468
-	19.	45. 71.485
-	23.	38
IX.	1.	42
-	2.	76
-	12. 13.	42
X.	4.	55.405.419. 460.469
-	6.	65
-	8.	458
XI.	2.	494
-	5.	69
-	6.	64
-	7. ſqq.	75
-	9.	430
-	20.	407
-	23.	41
-	27.	60
XII.	11.	29
-	13.	75.430
-	21.	65
XIII.	1. ſqq.	71. 74
-	10.	24. 65
-	12.	63
-	18.	458
XV.	6.	370

ad Galat.

Cap.	verſ.	pag.
I.	1.	483
-	7. 8.	489
-	17.	74
II.	6.	29
-	9.	29. 71
-	10.	76
III.	10.	73
-	27.	38
IV.	26.	452
V.	12.	67
VI.	1.	70
-	6.	430

Epheſ. I.

ad Epheſ.

Cap.	verſ.	pag.
I.	3.	448
-	8. 17.	64
-	21.	456
-	22.	30.456
II.	6.	448
-	19.	489
-	20.	29. 30. 489
-	21. 22.	104.452
III.	7.	41
-	10.	64
-	17.	104
IV.	5.	38.455.
-	11.	4.5.41.47.59 63.483.484
-	12.	20
-	15.	30
V.	11.	427
-	18.	440
-	19.	62.155
-	23.	430
-	24.25.	494
VI.	12.	407
-	17.	463
-	21.	41

ad Philipp.

Cap.	verſ.	pag.
I.	1.	47. 59
II.	9.	455
-	10. 11.	459
-	25.	38
III.	2.	428
-	14.	60
IV.	16.	430
-	18.	76

ad Coloſſ.

Cap.	verſ.	pag.
I.	7.	41
I.	9.	64
-	18.	30
-	23. 25.	41
-	28.	61
II.	12.	38
-	16.21.	73
III.	16.	61. 62.155
IV.	7.	41
-	15.	75
-	17.	484

1. ad Theſſal.

Cap.	verſ.	pag.
II.	13.	23
-	16.	452
III.	2.	41.483
V.	12.	54. 58.59.61
-	14.	61
-	20.	63
-	21.	64
-	26.	63

2. ad Theſſal.

Cap.	verſ.	pag.
III.	2.	370
-	6.	70
-	10.	433
-	14.	9. 61. 70. 229
-	15.	61. 70

1. ad Timoth.

Cap.	verſ.	pag.
I.	12.	41.483
-	18.	63.484
-	20.	24. 60. 65
II.	1.	60
-	2.	184
-	12.	73
III.	1.	54.74.427. 492.496.506

Digitized by Google

1. *ad Timoth.*

Cap.	verſ.	pag.
III.	2.	45. 47. 52. 61. 427
-	3.	419. 427. 440
-	5.	59
-	8. 12.	42. 44. 489
-	13.	507
-	15.	59
-	24.	58
IV.	1.	40
-	6.	42. 61. 483
-	12.	496. 500
-	13.	61
-	14.	38. 39. 46. 63. 71. 72. 484
-	16.	61
V.		64
-	8.	430
-	9. ſqq.	42
-	13.	61
-	17.	44. 45. 54. 58
-	19.	74. 87
-	20.	9. 61. 69. 229.
-	22.	38. 39. 40. 71
VI.	3.	489
-	5.	70
-	13.	459
-	20.	64. 489
-	21.	489

2. *ad Timoth.*

Cap.	verſ.	pag.
I.		73
-	16.	42
II.	2.	484
-	4.	394. 469
-	7.	461

Cap.	verſ.	pag.
II.	15.	496
-	24.	61
-	25. 26.	70
III.	5.	70
-	15.	73
IV.	2.	61
-	5.	41
-	11.	42
-	17.	417

Tit.

Cap.	verſ.	pag.
I.		507
-	5.	44. 45. 47. 52. 71. 484
-	6. ſqq.	74. 427
-	7.	45. 47. 52. 496
-	9.	45
II.	3.	74
-	7.	61
III.	5. 6.	38
-	10.	69. 70

Philem.

Cap.	verſ.	pag.
II.		42. 75

1. *Petr.*

Cap.	verſ.	pag.
II.	4.	29
-	5.	104. 452. 458
-	6. 7.	29
-	9.	59. 104. 470
III.	21.	38
-	22.	456
IV.	10. 11.	42
-	14. ſqq.	435
V.	1.	30. 44. 45
-	2	45. 56. 59. 427. 428. 492

Cap.	verſ.	pag.
	1. Petr.	
V	3.	56. 460. 469
-	4.	56
-	13.	75
-	14.	63
	2. Petr.	
I.	11.	450
II.	13.	62
-	14.	427
-	15.	427. 430
III.	13.	467
-	15.	64
	1. Johann.	
II.	12.	23
-	27.	60
III.	16.	410
IV.	1.	64. 429. 485. 488.
V.	4.	467
	2. Johann.	
	℣. 1.	45
	℣. 10.	70
	3. Johann.	
	℣. 9.	58
	ad Ebræos.	
I.	2.	456
II.	7. 8.	456
-	10.	472
III.	6.	104
IV.	12.	463
V.	4.	232. 483
-	5.	232
VI.	1.	29
-	2.	38. 137

Cap.	verſ.	pag.
-	10.	42
VII.		468
VIII.	8. ſqq.	452
-	10. 11.	60
IX.	28.	455
X.	16.	60
-	25.	33
XI.	22.	452
XII.	2.	472
-	16.	430
-	28.	473
XIII.	5.	427
-	7.	47. 59
-	17.	47. 58. 59. 64. 323
-	24.	47. 59. 323
	Jacobi.	
I.	5.	64
-	17.	448
II.	2. ſqq.	186
III.	17.	64. 385
IV.	12.	23
V.	13.	62. 155
-	14.	6. 44. 45. 55. 75
-	15.	76
	Judæ.	
	℣. 4.	455
	℣. 11.	430
	℣. 19.	70
	Apocalypſis.	
I.	5.	455
-	6.	59. 104. 458. 460. 470
-	10.	73

Apoc. I.

Digitized by Google

Apocalypſis.

Cap.	verſ.	pag.	Cap.	verſ.	pag.
I.	16.	407. 463	XI.	15.	450. 454
-	18.	10	XII.	5.	458
II.	2.	64. 69	-	10.	455
-	3.	49. 100	-	11.	467
-	7. 11.	467	XIII.	10.	228. 404. 407 411. 413
-	14. 15.	69			
-	17. 26.	467	XIV.	12.	228
-	27.	458. 467. 470	XVII.		454
III.	7.	10. 23	-	14.	455
-	12.	452 467	XVIII.		454
-	21.	460. 467	XIX.	6.	454
IV.	4.	467	-	10.	63
-	10.	456. 470	-	15.	458. 463. 470
V.	5.	461	-	16.	455
-	6.	417	XX.	4.	454. 460. 467
-	10.	59. 104. 458. 460. 467	-	6.	59. 470
			-	9.	452
VI.	1. ſqq.	417	XXI.		453. 454
-	10.	411	-	2. ſqq.	452
IX.	1.	10	XXII.		453
X.	10.	470	-	16.	461
XI.		454	-	20.	154
-	2.	452			

INDEX II.

AUCTORUM PASSIM ALLEGATORUM.

Abbotus, *Georg.* 278
Acoſta, *Hieron.* 85
Adelmannus 490
de Aguirre 30
Ainsworthus 79
Alanus 273
Albaſpinæus 107. 108. 130. 395. 406
Alethæus 414

Alex.

Alex. *Nat.* 29. 71. 128. 456
Alexander III. 416
Alixius 31. 148
Allatius 165. 250
Altingius 19
Ambianus, *Georg.* 108
Ambroſius 244. 414. 493
Amthor 422. 424
Ancillonius 422. 438
Andreæ, *Jac.* 329
Apollonius 328
Appelius 81
Arnaldus, *Ant.* 30. 128
Arnobius 408
Arnoldus, *Gotbofr.* 62. 63. 74. 76. 81. 98. 104. 111. 139. 143. 155. 388. 484. 489. 491. 492. 500. 506
Artopæus, *Jo. Chriſt.* 250
Athenagoras 388
Atterburius 180. 182
Audoulius 176
Auguſtinus 29. 241. 244. 269. 388. 401. 409. 414
Azpilcueta 422

B.

Bacchinius 30. 84
Bacmeiſterus 237
Bælius, *Petr.* 166. 250. 290. 291. 302. 350. 485
Bajerus, *Jo. Guil.* 234. 330. 332. 336
Balduinus, *Franc.* 139. 484. 496. 511. 512
Baldus 420
Balſamon 395
Baluzius 126. 160. 161. 162. 165. 494
Bandurius, *Ansb.* 247
Banniza 446. ſqq.
Barbeyracius 402. 403. 406.
Barclajus 464
Barlaamus 30
Barlow, *Guil.* 278
Barneſius 31
Baronius 79. 248. 465
Baſnage, *Jac.* 13. 21. 29. 30. 31. 54. 78. 90. 92. 95. 239. 246
- - Sam. 66. 67. 104. 131. 250. 258. 260. 262. 298. 395. 484
Baſſetus, *Joſua.* 307
Baumgartenius 148. 329. 335. 391. 400. 433
Baxterus, *Rich.* 80
Beauſobre 471
Bebelius 407
Becanus 273. 277
Bechai 68
Bechmann 482. 484. 497. 498. 499
Bellarminus 30. 40. 51. 83. 86. 232. 244. 245. 271. 273. 277. 365. 394. 406. 456. 457. 465. 467
Bellobrius 402. 424
Bennetus, *Th.* 181. 256
Benthemius, *Henr. Ludolf.* 94. 95. 143. 178. 290. 291. 302
Benvenutus 250
Benzelius, *Henr.* 283
Bernard 180
Bernhardus 464
de Sainte Beuve, *Jac.* 76. 137.
Beveregius, *Guil.* 52. 129. 138. 146. 147. 151. 152. 161. 395
Beza. *Theod.* 290
Bidenbach 490. 493. 494. 504
Bignonius 160

Bilſonus, *Th.* 46
Binghaamus 133. 272. 303. 388. 389. 390. 398. 410. 411. 429. 484. 488. 491. 493. 494. 498. 500. 501. 502. 506.
Blahoslaus, *Job.* 315
Blakhallus 182
Blondellus 31. 49. 51. 52. 87. 250. 260. 320. 329. 334. 485. 494
Bochatius, *Loyſius.* 399
Bœhmerus, *Juſt. Henning.* 7. 16. 25. 39. 46. 47. 53. 55. 66. 72. 99. 109. 114. 115. 129. 130. 131. 139. 143. 144. 160. 163. 199. 207. 208. 210. 211. 216. 270. 330. 338. 343. 351. 354. 358. 359. 361. 388. 392. 394. 410. 415. 417. 419. 421. 422. 430. 432. 442. 456. 461. 467. 468. 478. 482. 484. 485. 490. 493. 495. 496. 497. 498. 500. 501. 502. 503. 509. 510. 512.
Bœhmius 29
Bœhrenſceus 412
Bogermannus 291
Boileau, *Jac.* 29. 128
Bollandus 401
Bonacina 422
Bornius 501
Boſius, *Jo. Andr.* 164
Boſſuetus 180. 251. 252. 253. 273. 304. 456. 461
Botſaccus, *Barth.* 296
Boucat, *Anton.* 309
Bramhallus 253. 282. 292. 299
Braunius 79
Brenneyſenius, *Em. Rud.* 199. 348
Brentius, *Job.* 14. 210. 476
Brerewoodus 31
Brettius, *Th.* 296. 300. 301
Briſſonius, *Barnabas* 136
Briſtous 273
Brochmand 494. 510. 512
Brokesbæus, Fr. 181
Browerius 477
Browne, *Thom.* 309
Brun 309
Brunnemannus, *Jo.* 210. 222. 330. 431. 443. 488
Bruſkius 81
Bucerus, *Mart.* 290. 297
Buddeus, *Jo. Franc.* 18. 31. 53. 78. 85. 178. 210. 237. 255. 369. 495.
Bullus 31. 241. 272. 298. 299
Buonarruotus 247
Burhillus, *Rob.* 277
Burmannus 5. 12. 37. 54. 64. 79. 88
Burnetus 180. 181. 250. 253. 254. 278. 294. 295
Buxtorffius 9. 13. 22. 53. 54. 79. 90. 93
Bzovius 467

C.

Calderwoodus, *Dav.* 291.
Calixtus 31. 78. 506
Calliſtus, *Nicephor.* 37. 493
Calliſtus II. 441
Calmetus 424. 484
Calovius, *Abrah.* 16. 77. 297
Calvinus 46. 290
Calvoerius 417
Camerarius, *Joach.* 286. 311
Camero 12. 19. 238

du Cange

Digitized by Google

du Cange 62. 122. 132
Cantrellus 133.
Canzius 333. 336. 337. 338. 357. 359. 406. 413. 478. 482. 483. 486. 508
Capellus 30. 54. 88. 102
Caracciolus, *Jo. Anton.* 291
Caraffa 422
Caroli, *Andr.* 393.
Carpzovius, *Jo. Bened.* 15. 16. 41. 79. 199. 210. 237. 330. 392. 482. 488. 490. 493. 495. 509.
Cartwrightus 9
Caryophilus, *Jo. Matth.* 30.
Caſaubonns, *Iſ.* 37
Caveus 5. 37. 38. 62. 98. 148. 151. 160. 161. 246. 255.
Ceillierius 402.
Cellarius, *Chriſt.* 74
de la Cerda 393
Chamierus 461
Champnæus 273. 275. 278
Chemnitius 330. 494
Cherubinus 84. 467
Chifflerius, *Jo.* 250
Chriſtophorſonus 145
Chryſoſtomus, *Jo.* 241. 244. 414. 424.
Chytræus 286
Clarkſonius 61
Clemens *Romanus* 265
- . V 392
Claudianus 401
Clericus 14. 25. 37. 52. 77. 93. 95. 146. 157. 175. 201. 203. 204. 217. 260. 292. 302. 424
Cloppenburgius, *Jo.* 77. 87. 108. 109. 406
Coccejus 9. 93
Cœleſtinus, *Georg.* 286
Colemannus 329
Collinus 475
Collonius, *Ant.* 181
Colomeſius, *Paulus.* 148
Comberus 61
Comenius, *J. A.* 313. ſqq. 369
Committolus, *Paulus.* 459
Compton, *Henr.* 93. 288
Conringius. 210. 238. 238. 260.
Conſtans, *Petr.* 163
- - *Lucius Antiſtius* 329
Corvinus, *Arnold à Belderen* 210
Cotelerius, *Jo. Bapt.* 38. 132. 152
Courayerius 282. 303. 304. 305. 306. 308
Coverdalius, *Milo.* 278
Cragius 418
Crajus, *Jo.* 136
Cramerus 424
Cranmerus 274. 275. 297
Cranzius, *Alb.* 169
Crellius 508
Crenius, *Th.* 52
Crouſazius 399
Cruger, *Theod.* 93. 178
Cudworthus 87
Curcellæus, *Steph.* 24. 80
Cyprianus 24. 112. 117. 144. 154. 164. 166. 210. 244. 268. 299. 332. 352. 388. 391. 408
Cyprius, *Phil.* 246
Cyrillus, *Al.* 414

D.

van Dale, *Anton.* 62. 64. 77. 78. 86. 164

Dallæus, *Jo.* 12. 52. 76. 80. 102. 127. 128. 129. 130. 136. 138. 152. 155.
Dannhauerus 210. 238. 332. 359. 485. 486. 487. 495. 496. 505.
Danverſius 80. 136
Danzius, *Jo. Andr.* 79
David, *Jo.* 162
Dawſonius, *Th.* 181. 256
Deckerus, *Conr.* 250
Dedekennus 210. 307. 434. 511
Deutſchmannus, *Jo.* 16
Deylingius, *Sal.* 29. 77. 364. 366. 401.
Dionyſius, *Sammarthanus* 128. 272
Dippelius 81
Dodwellus 5. 17. 30. 31. 53. 57. 83. 84. 104. 107. 108. 109. 110. 115. 117. 134. 151. 154. 181. 239. 247. 254. 255. 256
de Dominis, *M. A.* 31. 37. 52. 269. 282. 461. 494. 498
Dornius, *Am. Chriſt.* 390
Dorringtonius 81
Dorſcheus, *J. G.* 104. 210. 307. 393. 414
Drejerus 52. 461
Druſius, *Jo.* 76
Duarenus 493
Dunte 484. 494. 499. 507. 512
Durellus, *Jo.* 299

E.

Ecchellenſis, *Abrab.* 50. 51
Eckhardus 390. 394. 433. 497.
Eckius, *Jo.* 128
Edzardi, *Seb.* 16. 301
Eiſenmengerus 66. 74. 92
Elmenhorſtius 389
Elsner 431
d' Enghien, *Franc.* 30. 456. 464
Epiphanius 244
Epiſcopius, *Sim.* 238. 291. 409
Eraſmus 414
Eraſtus, *Thom.* 6. 7. 8. 178
Erdmann, *Hect. Gottfr.* 351
Erpenius, *Th.* 50
Eſpenius 422. 426. 434. 437. 438. 440. 493. 497
Eſtor 364. 468. 485. 506
Eudæmon 273. 277
Evodius 37
Euſebius 123. 144. 400. 460
Euthemius 404

F.

Faber, *Ant.* 351. 352. 511
Fabricius 33. 41. 61. 62. 63. 76. 78. 86. 90. 110. 128. 132. 136. 138. 139. 143. 152. 154. 157. 160. 164. 165. 166. 246. 255. 400. 401. 415. 418. 421. 484. 506
Fechtius, *Jo.* 16. 19. 332. 336. 393. 414. 487. 499. 504. 510
zum Felde, *Alb.* 217
Fellus, *Jo.* 122
Fennel 308
Feuardentius 38
Finckelthauſ. 433. 443. 498
Fiſcherus, Jo. 128
Flacius 31
Fleiſcherus 330. 430. 431
Fleury, *Claud.* 160
Flœrkius 343
Fluddus 273
Fœrtſchius 490

Fontenel-

Digitized by Google

Fontenellus 295
Forbeſius 29. 52. 238
Forerus, *Laurent.* 237
Franciſcus *de Victoria* 422
Franzenicus, *Jo. Erneſt.* 76
du Freſne 37. 62. 122. 132. 246. 247. 390. 408. 419
du Freſnoy, *Langl.* 176
Frickius 401
du Friſch, *Jac.* 110
Frirſchius *Abaſv.* 210. 431. 511
Fullerus, *Sam.* 255

G.

Garcias 497
Garnerius, *Jo.* 80. 81
Gerhardus, Jo. 29. 31. 52. 165. 185. 210. 237. 238. 248. 330. 332. 406. 407. 412. 414. 419. 433. 457. 461. 465. 466. 475. 485. 493. 494. 507
à Gerſon 421
Geſnerus, *Sal.* 394. 395
Giballinus 422
Gibellinus, *Theodoſ.* 199
Giedda, *Nic. Petr.* 208
Gilbertus 250
Glaſejus 415
Glaſſius, *Sal.* 18. 466.
Gœbelius, *Matth.* 199
Goldaſtus, *Melch.* 30. 458
Goodwinus 79. 282
Gothofredus, *Jac.* 164
Gotti 462. 467
Gouldius 282. 305
Grabius, Jo. *Erneſt.* 106. 117. 136. 145. 151. 233. 234. 237. 252. 253. 295.
Gravina, *Jan. Vincent.* 165
Grævius 164
Gregorius *M.* 414
- - *Nazianz.* 243
- - IX. 440
- - *Thom.* 181
Grim, *Egbert.* 250
Grotius 8. 9. 19. 24. 39. 43. 54. 62. 67. 77. 80. 84. 87. 88. 107. 108. 109. 130. 164. 178. 292. 329. 395. 403. 404. 406. 407. 413. 467. 474. 486. 506.
Grübelius 494. 507
Guilielmi, *Guil.* 181. 256
Gundlingius, *Nic. Hier.* 200. 337
Guntherus 237

H.

Haberkornius, *Petr.* 237
Habertus, *Iſ.* 30. 247
Hæberlin 331. 512
Hahnius 422
Haimensfeldius 30
Hallus, *Joh.* 299
Hamfredus 181
Hammondus, *Henr.* 12. 43. 51. 52. 62. 77. 79. 80. 84. 316
Hanneckenius 412
Harder, *Phil. Gottfr.* 78
Hardingus 273
von der Hardt 415
Harduinus, Jo. 29. 77. 110. 131. 282. 306. 308. 395
Hartknochius, *Chriſt.* 284
Hartmannus, *Ph. Jac.* 38. 46. 61. 62. 72. 75. 77. 86. 98. 137. 487. 498. 510.
Hartungius 431

Havemannus 336
Havercampus, *Sigeb.* 147
Hedinger, Jo. *Reinh.* 217. 220.
Heerbrand, *Jac.* 288
Heideggerus, Jo. *Henr.* 17. 71. 176. 391. 399. 419.
Heineccius 431
Henniges 210. 351
Henrici, Jo. *Dan.* 412
Herbertus 273
Hermannus 297
Hertius, Jo. *Nic.* 351. 352.
Heshuſius 283
Heumann, *Chriſt. Aug.* 148. 393. 403
Heylinus 299
Hickeſius, *Georg.* 83. 133. 181. 252. 254. 256
Hieronymus 29. 241.
Hilarius 84. 240
Hildebertus 392
Hillebrandus 490
Hilliger 509
Hillius 180. 181.
Himmelius 433
Hoadly, *Benj.* 181. 182. 256. 471
Hobbes, *Thom.* 178. 329
Hochſtetter, *Andr. Ad.* 296
Hodgskinſus 278
Hodius 180. 181. 254. 255.
Hoe 461
Höberlinus 415
Hofmannus 81. 351
Holzfuſius 79
Holzmannus 431
Hombergius 492
Honorius III. 416. 440
Hookerus 181
Hooperus, *G.* 61. 79. 83. 85. 87. 93. 110. 152.
Hoornbeckius 436
Hornius 423. 499. 501
Hoſpinianus 419
Hottingerus 419
Houtuynus, *Adrian.* 179. 329
Howel, *Laur.* 181. 256
Huberus, *Ulr.* 165. 178. 199
Hülſemannus 52. 210. 238. 320. 330. 334.
Huldricus, Jo. *Jac.* 400
Hunnius, *Nic.* 237
Hutterus, *Leonh.* 238

J.

Jacobus, *Rex Brittann. M.* 277
Jægerus 210. 277. 422
à Jagow, *Matth.* 287
Janſenius, *Corn.* 238
Janus, Jo. *Guil.* 161. 170. 178
Ignatius 266. 500
Infantius 424
Innocentius I. 403
- - III. 416. 440. 458
Irenæus 80. 117. 233. 242. 266. 424
Iſelius, *Jac. Chriſt.* 260
Itter 393
Ittigius, *Thom.* 29. 37. 109. 148. 160. 161. 299. 401.
Juſtellus 161. 162. 398.
Juſtinianus 444
Juſtinus, *Martyr.* 121. 141. 152

K.

Kauffmannus 499
Kelliſonus 273
Kemmerichius 351. 468
Ken, *Thom.* 256
Keſsler, *Andr.* 435. 494

Kett-

Kettwigius 418
Keuffelius 338. 342. 343
Kingius 401. 402. 403
Kiörning 309
Klauſingius 487. 491. 497. 498. 499. 501
Knachtbullus, *Nortonus.* 79
Knorrius, *Jo. Frid.* 129
Kochius, *Chr. Gottl.* 38
Kœhlerus, *Henr.* 364
Kœnig 415. 475. 494. 495
Kortholtus, *Chriſt.* 237
Krakewizius, *Alb. Joach.* 17
Kranzius 420. 457
Kriegſmannus, *Guil. Chriſt.* 166
Kromayerus, *Jo. Alb.* 333. 336. 346
Krumholz 485

L.

Labat 390. 392
Lactantius 388. 389. 391
Lætus, *Job.* 311. 315
Lambecius, *Petr.* 38
Lamothe *de*, *Cl. Grot.* 289. 303
Lancelottus, *J. P.* 16. 129. 160. 199. 210
Langius, *Joach.* 16. 81
à Lapide, *Cornel.* 474
Larrejus 295
Larroquanus 31. 52. 176. 400
Laſitius, *Jo.* 311. 315. 316. 369
Latomus, *Jac.* 30
Laudus, *Guil.* 299
Launojus 30. 61. 152. 176. 422. 429. 456
Laurentius 133
Leger, *Johann.* 310. 312
Leibnitius, *G. G.* 300. 467
Lequienius, *Mich.* 168. 282. 303. 306
Lenſæus, *Job.* 130
Leo, *M.* 392
Leusdenius 79
Leyſerus 435. 442. 498
Lichtſcheidius 502
Liernur, *Chriſt. Adolph.* 364
Lightfootus 7. 9. 10. 11. 12. 15. 16. 19. 22. 24. 37. 47. 54. 55. 61. 66. 69. 79. 84. 86. 88. 91. 92. 219. 220. 224. 344
Lilienthalius, *Mich.* 234
à Limborch, *Phil.* 25. 415
Limburgius, *Phil.* 14. 424
Linckius 352
Lindenbrogius 160
Lintrupius, *Sever.* 296. 297
Lipenius, *Mart.* 132
Lockius 485
Lœſcherus 248. 297. 419
Logius, *Andr.* 237
Lombardus, *Eugen.* 30. 459
Lomerus, *Gottfr.* 250
Lubbertus 328
Lucius 416
Ludewig 394. 401. 417. 418. 419. 424. 432. 433. 436. 457. 484. 497. 500. 506
Ludolfus, *Jobus* 85
Ludovici, *Chriſt.* 160
Luprus 391
Lupus, *Chriſt.* 30. 395. 402. 456
Lutherus, *Mart.* 128. 138. 173. 208. 229. 232. 286. 287. 297. 394. 398. 433. 488. 492. 499. 501

Lyncke-

Digitized by Google

Lynckerus 336. 348. 443. 497
Lyſerus 444

M.

Mabillon, *Jo.* 76. 129. 148. 160. 250. 304. 443
Macer, *Dominicus.* 408. 429
Maffejus, *Scipio.* 105
Magni, *Petr.* 283
Maimburgius 30. 176. 461
le Maître, *Jo. Henr.* 358
Maldonatus 414
Mallinganus 147
Manutius, *Paul.* 128
de Marca, *Petr.* 29. 30. 57. 159. 161. 162. 165. 176. 424. 494. 498
Marcilius 393
Marckius, *Jo.* 77
Mareſius, *Sam.* 250. 415. 420
Martianæus, *Jo.* 50
Maſcovius 401
Maſius, *Hect. Gottfr.* 296. 393
Maſonius 253. 289
Maſonus, *Franc.* 272. 273. 274. 275. 276. 278. 279. 280. 281. 282. 485
Maſſuetus, *Renat.* 103. 106. 117. 118. 145. 146. 148. 180. 233. 251. 252. 273. 278
van Maſtricht, *Gerb.* 159. 247.
Matthefius 493
Mauritius 421. 431. 439
Mayerus, *Jo. Frid.* 38. 477. 478. 490. 492. 496. 499. 506. 507
Medus, *Joſ.* 143
Meiſnerus 31. 362. 461. 475
Mejerus, *Gebb. Theod.* 137. 160
Melanchthon, *Phil.* 50. 173. 174. 285. 286. 297
Mengering 488. 495.
Menius 81
Menzerus 296. 472
Mercerus 393
Meſſalinus, *Walo.* 52. 107. 108
de Metternich, *Wolffg.* 351. 358
Meuſchenius, *Jo. Gerb.* 238. 250
Mevius 511
Millius, *Jo.* 65
Minutius, *Felix.* 387. 388
Miſſonius, *Maxim.* 250
Mœglingius 489
Mœrling 499
Molinæus, *Ludw.* 329
- - Petr. 238
Montaltius 438
Montfauconius 247. 250
Morellus 422. 438
Morinus 12. 22. 29. 40. 49. 50. 71. 84. 129. 130. 165. 218. 249. 281. 303. 395. 500
Mortonus, *Tb.* 299
Moſer. *Jo. Jac.* 351. 352. 355. 468
Moshemius 400. 401. 403. 417
Moylius, *Waltber.* 400. 401. 402. 403
le Moyne, *Stepb.* 85. 408
Muller, *Mich.* 17. 20
Müllerus, *Henr.* 77. 414. 492
Münchauſen 486. 511
Mündenius 380
Münzerus, *Tb.* 81
Muratorius, *Lud. Ant.* 148

N.

Nævius 394

Nettel-

Digitized by Google

Nettelbladt, *Chriſt.* 386
Nicephorus 400
Nichols, *Guil.* 180. 295
Nicolai, Jo. 61. 152
Niemannus 332. 359. 485
Niemejerus, *Jo. Barthold.* 16
Nilus 30
Nourrius, *Nic.* 110. 139. 148. 154

O.

Odhelius 90
Oederus 370. 414
Olearius, *Gottfr.* 17. 77
Optatus, *Milevitanus.* 268
Origenes 103. 144. 150. 157. 391. 404
Oſiander, Jo. 206. 210. 332. 359. 406. 407. 421. 425. 431. 433. 456. 461. 485. 495. 496. 498. 499. 505. 507. 509. 512
Otto, Jo *Henr.* 88
Oudinus, *Caſim.* 234
Overkampff 393
Owenus, Jo. 51

P.

Pagius 164. 456
Pamelius 393
Panvinius 30
Paræus 68
Parkerus, *Matth.* 253. 274. 278
Parſonus 273
Paſcalius 438
Pearſonius, Jo. 52. 98. 102. 239
Peircius, *Jac.* 256. 295
Pelagius 269
Perronius 276
Pertſchius 364. 400. 401. 402. 422. 424. 430. 441. 478. 483. 485. 493. 497. 500. 509. 512
Peſarovius 17
Petavius, *Dion.* 30. 37. 47. 49. 55. 107. 108. 128
Peterſenius 474
Petitus 54
Pfannerus, *Tob.* 63. 122. 155. 156. 247
Photius 410
Pillonierius 256
du Pin, *Lud Ellies.* 13. 30. 61. 109. 110. 148. 152. 176. 456. 461.
Pinſſonius 176
Placcius, *Vinc.* 199. 277
Placidius, Jo. 164
Platnerus 491
Plinius 228
Pocockius, *Eduard.* 50
Polus 30. 441
Pompejus 61
Porta, *Joſ.* 160. 493. 510
Potterus 181
Prückнerus 499. 501. 508. 511
Pufendorfius 31. 87. 179. 199. 297. 330. 333. 343. 344. 345. 346. 347. 352. 354
Puteanus 30. 176

Q.

Quenſtedius 406
Quesnellus, *Paſch* 152. 162. 166

R.

Raithius 210
Raymundus, *de Penna forti* 422
- - Martinus 452
Rechenbergius 412

Zzz Redoa-

Redoanus 422
Regenvolſchius 246. 311. 315. 316
Reichenthal, *Ulr.* 415
Reinhard, Jo. *Ge.* 163. 166 506
Reinbeck 433
Renaudotius, *Euſeb.* 50. 51. 282. 305
Revius 165. 328
Rhenferdius 42. 43. 44. 54. 88. 90. 94. 95. 136
de Rhez 210
Richerius 30. 176. 393. 461
Rigaltius, *Nicol.* 57. 80. 107. 108
Riperus, *Albertus.* 329. 470
Rittershuſius, *Conrad.* 139
Rittmejerus 351. 352. 375
Rivetus, *Andr.* 108. 130. 238
Rocabertus, *Jo. Thom.* 30
von. Rohr 349. 491
Ruinartus, *Theod.* 110. 400
Ruſius 414

S.

Sagittarius 31. 137. 457
Sahme 442. 500
Salmaſius 31. 37. 49. 51. 52. 55. 78. 84. 102. 107. 108. 290. 393. 395. 398
Salmero 414
San croft, *Guil.* 254
von Sanden, *Bernb.* 234. 442
Sanderus 273
Sandius, *Chriſt. Chriſt.* 246. 316
Sarnellius 61. 152. 250
Sarpius, *Paul.* 30
Sarravius, *Claud.* 129
Saubertus, 88. 477
Schaffshauſen 472
Schardius 30
à Schelſtrate, *Eman.* 37. 128. 246. 272
Scherzer, Jo. *Ad.* 15. 16. 22. 86. 210. 332. 334. 359. 406. 407. 485
Schilter, Jo. 163. 330. 334. 433. 494. 510
Schmidius, Jo. *Andr.* 31. 38. 62. 63. 74. 132. 210. 457. 493. 494.
Schmidt, *Sebaſt.* 15. 77
Schneiderus 500
Schœttgenius 421. 448. 463
Schrœter, Jo. *Ernſt.* 335. 413
Schurzfleiſchius, *Conr. Sam.* 62
Schweder 351
Scory, Jo. 253. 278
Scultetus, *Abrah.* 394
- - Dan. Sever. 296
Seckendorffius 210. 286. 287. 288
Seebachius 81
Seizius 329. 349. 358. 470
Seldenus, Jo. 7. 9. 10. 12. 16. 18. 22. 39. 45. 46. 50. 65. 66. 67. 68. 69. 71. 79. 83. 84. 87. 92. 93. 123. 164. 178. 220. 221. 413.
Serarius 250
Sevilius 145
Sfondratus 30. 176. 459
Sherlockius 472
Siegmannus 237
Sigonius, *Car.* 83. 437
Simon, *Rich.* 14. 83. 85. 109. 273
de Simonville 85
Siricius 403
Sirmondus 30. 128
Sixtus V. 84

Skleran-

Sklerander, *P.* J. 107. 118
Slevogt 502
Smaldridgius 128
Smith, *Thom.* 62. 74. 102
Snape, *Andr.* 181. 256. 472
Sozomenus 168. 400
Spanhemius 5. 31. 37. 77. 93. 94. 99. 104. 164 170. 250. 272. 288. 289. 290. 291. 295. 302. 303. 316
Speidel, *Frid. Benj.* 393
Spencerus 84
Spenerus, *Phil. Jac.* 16. 79. 81. 234. 293. 295. 296. 298. 330. 347. 349. 360. 362. 364. 370. 478. 484. 485. 487. 488. 490. 491. 492. 494. 495. 496. 499. 503. 504. 507. 508. 510. 512
Spinoſa 329
Stapletonus 273
Steelius, *Rich.* 256
Stennetus 79
Stephani 307. 511
Stewechius 408
Stigelius 380 ſqq
Stilemannus, *Timoth.* 256
Stillingfleetus 31. 272. 289. 330
Stolzius 199
Strauchius, *Jo.* 160
Strimeſius, *Sam.* 77
Struve, *Burc.* Gottb. 160. 164
Stryckius, *Sam. & Jo. Sam.* 40. 166. 208. 210. 408. 431. 432. 443. 488. 490. 498. 501. 502
Strypius, *Jo.* 253. 290
Suarez, *Franc.* 282
Surenhuſius 408

T.

Talonius 176
Tarnovius 237. 490. 491. 493. 497. 510
Taylorius, *Jerem.* 79. 80. 299
Tertullianus 38. 73. 144. 147. 152. 154. 233. 242. 267. 387. 388. 391 400. 408. 428
Theodoretus 123
Theodoricus 308
Theophilus 388
Theophylactus 404. 410. 414. 471.
Thomaſius, *Chriſt.* 7. 16. 77. 129. 159. 160. 165. 178. 199. 208. 229. 330. 348. 352. 384. 411. 416. 422. 457. 482. 493. 512
Thomaſius, *Jenkinus.* 118
Thomaſſinus 30. 269 270. 388. 390. 392. 394. 416. 422. 429. 493. 494. 498
Thomſonius, *Rich.* 277
Thorndyckius 80. 84.
Thuillier, *Vincent.* 304
Thummius 402. 419. 498. 499
van Til, *Salom.* 13
Tilemannus, *Phil.* Jo. 62
Tilenus, *Dan.* 291
Tillemontius 148. 164. 400. 402. 424
Tillotſonius 257. 274. 279
Titius, *Gottl. Gerb.* 219. 221. 222 224.
Titus 404
Tollius 138
Tombius 80
Tournely 309
Tourneminius, *Joſ.* 148
Treuer 338. 342
Treuner 501

Zzz 2 Triglan-

Triglandius 328
Turnerus, Jo. 181. 256
Turretinus, Jo. *Alph.* 251. 298
Tyndallus 14. 133. 181. 329. 350.

U. V.

Valeſius 30. 84. 145.
Varenius 320
Vayra 30
Vedelius 165. 329
Vejelius, *Elias* 238
Velthuyſen 329
Ugolinus 422.
Virgilius, *Polydor.* 83
Vitringa, *Compeg.* 8. 12. 22. 83. 39. 42. 44. 45. 46. 53. 54. 55. 67. 70. 71. 72. 78. 83. 84. 86. 87. 88. 89. 92. 94. 95. 105. 474
Vivant, *François.* 308
Vives, Jo. *Lud.* 78
Voëtius, *Giſbert.* 178. 238. 291. 292. 328. 334. 421. 457. 461
Voigthius, *Gotb.* 52. 320
Volckmeyerus 81
Vorſtius, Jo. 52
Voſſius 329. 414
de Voyſin, *Joſ.* 83
Uſſerius 31. 53. 83. 239. 272
Uytenbogaertus 329

W.

Wæchtlerus, *Chriſtf.* 260. 422
van der Waeyen, Jo. 94. 290. 302
Wagenſeilius 86
Wakius 180. 298
Walchius 505
Wallius, *Guil.* 78
Wandalinus 210
Wardus, *Tb.* 305
Weiſſmannus 29. 348
Wengerſcius, *Andr.* 246. 318
Wernsdorf, *Theoph.* 17. 79. 210. 506
Whiſton 133. 134. 238. 245. 401
Whitby, *Dan.* 14. 423. 424
Wideburgius, *Chriſt. Tob.* 417
Wigandus 283
Wilkinſius 441
Willebrandus, *Alb.* 438
Wilkenbergius 432. 484. 485. 486. 487. 490. 491. 492. 493. 495. 497. 506. 510
Williams, *Dan.* 305
Willius 80
Winckelmannus 498. 499
Winckleruss 81
Wiſſenbachius, Jo. *Jac.* 210
Witaſſe, *Carol.* 129
Witſius 5. 37. 61. 64. 74. 79. 401. 402
Wolfius 139. 178. 277. 410
Wolzogenius, *Jo Lud.* 20
Woolſtonus 401
Wottonus 181. 401
de Wriesberg, *Rudol.* Jo. 351

Z.

Zechius 333. 336. 337. 351. 352
Zeidlerus 199
Zeltnerus 79. 423. 484. 499. 501
Ziegler, *Caſp.* 44. 62. 83. 84. 160. 210. 390. 395. 419. 422. 429. 433. 442. 490. 491. 493. 494. 512.
Zimmermann 352
Zonara 395
Zornius, *Petr.* 79. 175. 484
Zügel, *Georg. Frid.* 347
Zwickerus, *Dan.* 402
Zwinglius 232

INDEX III

Digitized by Google

INDEX III.

EXHIBENS MATERIAS IN HOC VOLUMINE PASSIM OBVIAS.

A.

Abſolutionis formulæ variæ 218. ſq. qualis debeat eſſe Abſolutio 213. ſq.

de Adiaphoris quid ſtatuendum? 383. ſq.

Æolus an Pontifex Romanus jure poſſit vocari? 446. ſq.

de Agapis quinam conſulendi? 62.

Alapa an injuria? 407. an pœnis affligenda? ib. ſq. quomodo taxanda? 408. variæ alaparum ſpecies. 408. ſq.

Alexandri VI. Bulla examinatur. 467.

Anarchia Eccleſiaſtica quid? 329.

Angelorum nomine, quinam in veteri Eccleſia venerint? 34. & 53. ſq.

Annexa in inſtr. Pacis quid? 377. quotuplicia. ib. annexa primi generis quænam? 378. inferioris ordinis. ib. ſq. annexa negativa quid? 379. civilia quid? ibid.

Anni regulativi vis. 374 ſq.

Antiſtites ſ. ἡγούμενοι quinam? 47.

Apoſtolorum prærogativæ. 37.

Argumentum negativum quid? 97. an ſemper valeat? ib. ſq.

Aſylorum origo. 414. eorum abuſus apud Pontificios. ib. ſq.

Audientia Epiſcopalis unde originem trahat? 74.

Auguſtana Confeſſio a Theologis Anglis paſſim laudata. 298. ſqq.

B.

Baptiſmus Apoſtolorum incertus. 37. ſq.

- - pro mortuis quid, & quinam hanc in rem conſulendi 76. ſq.

- - an ab Epiſcopo neceſſariò Sec. II. & III. adminiſtrari debuerit? 132. ſq. Patrum hac parte teſtimonia examinantur. ibid. Lis in Eccleſia Anglicana hac de re orta recenſetur. 133. ſq. Diſciplina Baptiſmi Sec. II. & III. uſitata. 134.

Belgæ, quomodo ab Anglis recedant? 182. ſq.

Bella, an ſint licita Chriſtianis. 403 ſq.

Bona Eccleſ. Principi relinquuntur adminiſtranda 207. ſqq.

Bonifacii VIII. conſtitutio de Majoritate & obedientia examinatur. 420. 457. coll. 463. ſqq.

Brachium ſæculare ad regendam Eccleſiam requiritur. 338. ſunt, qui contrarium ſtatuant. ib.

Brettius Th. unicus ex Anglis eſt, qui

qui contra A. C. addictos calamum ſtrinxit. 300.
Burnetus Gilb. reunionem inter Eccleſiam Anglicanam & Lutheranam optat. 294. ſq.

C.

Cæſaropapia quid? 329.
Cantica Evangelica an poſſint prohiberi? 380. ſqq. quid ſentiendum de quibusdam Canticis? ibid. an hæc pertineant ad Adiaphora? 383. ſq.
Catechumeni lapſi quomodo in ſinum Eccleſiæ fuerint recepti. 129. quinam fuerint. 132.
Cerimoniarum fundamentum & finis. 211.
Character indelebilis quid? 39.
- - - - rejicitur. ibid. ſq.
Chariſmata ſunt vel ordinaria vel extraordinaria. 34. ſq.
Chiliaſtæ quid ſtatuant? 454.
Chriſtiani cur olim a pœna ſanguinis abhorruerint? 387. ſq.
Chriſtus eſt Rex non vero mundanus, 449. coll. 461. id quod aſſeritur contra Judæos. 449. ſq. contra Chiliaſtas. 454. ſq. contra Eccleſiæ Romanæ filios. 455. ſq. contra Anabaptiſtas, Socinianos & Quackeros. 470. ſq. Manichæos. 471. & *Benj. Hoadly.* ibid.
Clavis ligans & ſolvens quid? 9. ſqq. 221. 224.
- - cuinam competat? 19. ſq.
Clerici a curis ſecularibus ſoluti ſint oportet. 468. ſqq. an ipſis liceat Medicinæ & Chirurgiæ operam dare? 416. illis vero non licuiſſe in cauſis judicare criminalibus auctoritate legum probatur. 389. ſq. iisdem interdicta fuit olim armorum geſtatio. 392. ſq.
Codices Canonum, unde orti. 159. ſqq. quinam circa eos conſulendi. 160. ſqq.
Collegiati quinam? 182.
Comenius J. A. quid de Waldenſium Hierarchia referat? 313. ſq. ej. Epiſtola ad Synodum de ordinatione Epiſcopali. 321. ſqq. mors ejus. 324.
Comitolus Paul. quid pro Poteſtate Papæ ſtatuerit? 459.
Communio bonorum quando & qua ratione orta. 34. 42. ſq.
Concilii Nicæni Canon. XII. illuſtratur. 394. ſq.
Confeſſio auricularis, quando orta? 127. quomodo diſtinguatur a confeſſione privata. ib. ulteriores hujus rei fontes ſuppeditantur. 128. ſq.
Conſiſtentes ſive ſtantes quinam? 19. 122.
Conſiſtorium, quomodo debeat eſſe bene conſtitutum. 194. ſq.
Courayer Franc. de validitate ordinationum Anglicanarum peculiari libello diſputat, eoque parit lites. 305. ſqq.
Cranmerus rite fuit ordinatus, 274. alios-

Digitized by Google

aliosque legitime ordinare potuit. 275. ſq. quis de eo ſit conferendus? 276.
Crucis ſignum, ſi absque ſuperſtitione peragatur, innocens. 138. fontes de hoc ſigno conſulendi. ib. ſq.
Cultus divinus, quibusnam olim partibus in Veteri Eccleſia fuerit abſolutus? 34. ſq.
Cultus publicus Sec. II. & III. exercitus. 119. fontes huc ſpectantes. 139. ſqq. quomodo ille inſtituendus? 217.

D.

de Decemviris otioſis quinam conſulendi? 94. ſq.
Diaconi quinam? 41. ſq.
Diaconia quosnam habeat ſignificatus? 42.
Diaconis an liceat Evchariſtiam conſecrare vel adminiſtrare? 109 ſq.
Dierum diſtinctio, feſtorumque obſervatio cur in primitiva Eccleſia obſervata? 36.
Dies feſti Sec. II. & III. celebrandi. 119. 143.
Dignitas Epiſcoporum an Sec. II. & III. jam obtinuerit? 99. ſqq.
Dimiſſio Miniſtri, qualis 510. ſqq. quando vel exercenda vel indulgenda? 511. ſq. quomodo fieri debeat? 512. ſq.
Diſciplina Eccleſiaſtica, quomodo in primitivo Chriſtianiſmo fuerit adminiſtrata? 35. quænam Sec. II. & III. viguerit? 118. ſqq.
Diſtinctio inter Clericos & laicos in N. T. ſenſu Pontificio nullibi fundata legitur. 100. 104. Patrum effata, quæ huc facere videntur, explicantur. ibid. quinam de diſcrimine Clericorum & laicorum ſcripſerint? 110.
Doctorum requiſita in Eccleſia. 190. 203. ſqq.
Donum Spiritus Sti Apoſtolis collatum, in quonam conſtiterit? 23.

E.

Eccleſia quid? 330. 355. a Chriſto eſt inſtituta. 353. ſq. ejusdem vera indoles. 36. ſq.
Eccleſia primitiva quomodo fuerit orta? 3. ſqq. ej. indoles. 36. Eccleſia prima fuit libera atque æqualis. 354. ſq. aliam vero ei formam induit Conſtantinus M. 355. unde qui hodienum dici poſſit æqualis, diſputatur. 361.
Eccleſia Orientalis an ſucceſſionem Canonicam ſibi vendicare poſſit? 251. an Anglicana? ib. ſqq. ſententiæ in utramque? 253. ſq.
Eccleſia an ſanguinem ſitire poſſit dici? 486. ſq. in quantum ſanguinem non ſitire videatur? 414. ſqq.
Eccleſia horret arma. 417.
Eccleſia Romana ſanguinem ſitit. 418. ſq.
Eccleſia ſanctorum diſtinguenda eſt ab Eccleſia vocatorum. 364. alia eſt viſibilis, alia inviſibilis. ib. ſq. porro eſt vel univerſalis vel particularis. 365. ſq. diſtinguitur ratio-

Digitized by Google

ratione hierarchiæ. 366. Eccleſia ſynthetica quid? quid repræſentativa? 366. ſq. varie porro diſtinguitur Eccleſia. 367. ſq. Eccleſia pura quid? 368. Eccleſia ſuis gaudet juribus. 370. ſq. Eccleſia Hieroſolymitana reliquarum quaſi mater, 35. & 72. ſq. ej. prærogativæ. ibid.
Eccleſiæ Apoſtolorum Virorumque Apoſtolicorum operâ plantatæ, quarum in libris canonicis fit mentio. 74. ſqq. Eccleſiarum communio mutua. 36. 76. Eccleſia Chriſti non ad formam Reipublicæ, quod Romanenſes volunt, efficta fuit. 81. ſqq. unde nec Monarchica nec Ariſtocratica, aut Democratica vocari poteſt, contra Romanenſes & *Dav. Blondellum.* 86. ſq. non ad formam templi Hieroſolymitani, non ſynedrii Judaici, ſed ad formam Synagogicam inflexa fuit. 82-96.
Eccleſiæ Anglicanæ erga Eccleſias A. C. addictas affectus. 298. ſq.
Eccleſiæ Danicæ Reformator quis. 283.
Eccleſiæ Evangelicæ veritatem Theologi paſſim iverunt ſcriptis demonſtratum. 237. ſq.
Eccleſiæ, Epiſcopis & Clericis an militia fuerit adprobata? 402. ſq.
Electio Epiſcoporum in prima Eccleſia quomodo peracta. 269. ſq. quomodo ſenſim ſenſimque corrupta fuerit? 270.
Eleemoſynæ erogatæ, 36. 76. de Electione per ſortem, quid ſit ſtatuendum? 484.
Epiſcopi non diſtincti ſunt a Presbyteris jure divino. 47. quinam hac parte ex Romanenſium caſtris diſſentiant? 47. ſqq. qui ex Theologis Anglicanis? 51. quinam ex Reformatis theſin ſtabiliant? 52. ex noſtratibus quinam? 52. ſq.
Epiſcopis an liceat judicia criminalia agere? & caſtra ſequi? 418. ſqq.
Epiſcopus an abſens Epiſcopatum gerere queat? 327.
Eraſtus, *Th.* una cum Th. Hobbeſio notatur. 178. ſq.
Euchariſtia non ſaltem eſt ſacramentum confirmationis, ſed & præparationis ad pœnitentiam 213. ſq. 224. ſq. an quoque impœnitentes ſint admittendi? 213. 219. ſq. 226. ſq. num Judas ad ſacramentum acceſſerit? 220. ſq. an rejectio impœnitentium Miniſtris jure divino ſit prohibita? 221. ſq.
Euchariſtia ſec. II. & III. quomodo celebrata fuerit? 119. ſq. 157. ſq.
Excommunicatio major in primitiva Eccleſia locum habuit. 35. & 65. ſqq. add. 122. ſqq. Præceſſit tamen eam admonitio & increpatio publica. 35. & 69. Ea ſolius eſt Magiſtratus. 207. competit ei nempe tum ut jus abſolutum tum ut collegiale. 214. & 227. ſq.
Excom-

Digitized by Google

Excommunicatio minor an Miniſtro Eccleſiæ competat? 221. ſqq. Titius hac parte notatur. 16. ſq.
Exercitii Religionis limites. 377.
Ἐξομολογησις quid? 124. ſqq. num omnis fuerit publica? 126. ſqq.

F.

de *Fontenelle Bernh.* litteræ ad Basnagium datæ, ubi, quid ſibi de ſucceſſione Epiſcopali videatur, exprimit. 262. ſqq.
Forma mixta plurimum obtinet in Eccleſiis. 182.
de Formulis precum quinam conferendi? 60. ſq.
Fratres Bohemi hierarchiam Eccleſiæ primævæ ſervarunt 369. utinam idem & noſtræ Eccleſiæ hodienum facerent. ibid.
Fratrum Bohemorum Hierarchia. 315. ſq.

G.

Gerticbius Nic. Senioris munus detrectans a Comenio caſtigatur 323. ſq. quando obierit 323.
Gladii geſtatio in Academiis unde orta? 393. ſq. ejus moralitas 394. cur olim in Academiis minus uſitata? 392
Grabius, Jo. Ern. quomodo primum de ſuæ Eccleſiæ αὐθεντίᾳ ob defectum ſucceſſionis Epiſcopalis dubitaverit, poſtea autem dubiis iſtis fuerit ſolutus? 233. ſq.
Grotii ſententia de eo, an Magiſtratibus Chriſtianis liceat bellum gerere, & ſupplicia capitalia ferre? 403 ſqq.

H.

Hæretici an occidendi? 417. ſq.
Hæretificina quid? 205. ſq.
Hammondus Henr. quid in Controverſia de diſtinctione inter Presbyteros & Epiſcopos ad Argumenta noſtratium regerat? 51. ſq.
Hierarchia Anglicana. 173. 179. ſqq.
Ecclaſiaſtica, num a Chriſto fuerit inſtituta? 25. ſqq. quænam obtinuerit poſt aſcenſionem Chriſti? 33. ſqq.
- - Epiſcopalis, quid de ea ſentiant Libri ſymbolici? 285. ſqq.
Hierarchiæ primitivæ vera indoles. 34.
Hiſtoria de Iohanna Papiſſa in incerto relinquitur. 250. ſq.
Hoadly Benj. an Arianiſmum ſpiret? 471. ſq.
Homicidium pœna capitali puniendum olim negarunt veteris Eccleſiæ Doctores. 410. ſq.
Hymni. 119. 155.

I.

Jablonsky Petr. quis, & quando obierit? 324. E. Iablonsky in Poloniam vocatus dubitat, an Ordinatio legitime ab uno Epiſcopo poſſit fieri? & an Epiſcopatum

Digitized by Google

ſcopatum ſalva conſcientia abſens gerere poſſit? 325. cui reſpondet Grabius ibid. ſq.

Jacobitæ in Eccleſia Anglicana quinam? 254.

de Jejuniis Patrum effata. 144. ſqq.

Immuratio Monachorum an cum Inſtrum. Pacis conveniat? 444.

Imperans ad Eccleſiam accedens fit membrum, non Dominus Eccleſiæ. 344. ſq.

Impoſitio manuum an ſit neceſſaria in ordinandis Miniſtris? 21. ſq. a quibusnam peracta? 39. unde repetenda? 40. nunquam fuit neceſſaria. 40. ſq.

Independentes quinam? 182.

Innocentius XI. an ſalva irregularitate potuerit evadere in Papam? 390.

Inquiſitionis tribunal injuſte ſanguinem ſitit. 418. ſqq.

Inſtrumenti Pacis Oſnabrug. pretium 374. ſq. ej. Art. V. §. 31. 32. illuſtratur 376. ſqq.

Irenæus Eccleſiæ Romanæ Primatum adſcribere videtur. 117. cujus effatum examinatur ibid. ſq.

Judæi an in captivitate detenti videantur? 475 ſq. negant Chriſtum eſſe regem, verumque Meſſiam, provocantes ad plurima S. ſcripturæ oracula. 450. ſq.

Jura collegii 192. ſqq. de eorum recta conformatione. 211. ſqq. quomodo adminiſtrari debeant? 211. ſq. 216.

Jura collegialia a Principibus merito adminiſtrantur, ſed caſu tyrannidis ſacræ retrahi jure poſſunt 177. ſq eadem ſubinde quoque paſſim in Eccleſiis exercent Presbyteri laici una cum Clero. 173. 178. ſqq. ratione circumſtantiarum ſunt varia. 173. ſunt vel abſoluta vel conventionalia 183. 189. ſqq. cuinam competant, in utramque diſputatur 161. ſqq. Auctores hic conſulendi. 199. ſqq. jura collegialia ubi vel a Clero vel a Magiſtratu adminiſtrantur, adminiſtrantur ex conſenſu vel præſumto vel tacito Eccleſiæ. 332. ſqq. cur ſummi Imperantes ejusmodi jura ſibi adminiſtranda ſumſerint? 334. ſq. cur id inprimis in Germania factum? 335. ſq.

Jura ſacrorum collegialia originarie in Eccleſia reſident, nec ex ſuperioritate territoriali manant. 345. ſq. jura ſacrorum ex ſuperioritate territoriali fluentia negativa magis quam poſitiva ſunt. 190. quatenus conveniant Magiſtratui. ibid. ſqq. jurium collegialium exercitium tacito conſenſu ab Eccleſia in Imperantes translatum eſt. 359. ſq. Eccleſiæ quæ jura collegialia ipſæ adminiſtrant, a quibusdam felices prædicantur. 349. ſqq. diſtinctionis inter jura ſacrorum majeſtatica & colle-

Digitized by Google

collegialia utilitas 348. ſq.
de Jure ſacrorum variæ Auctorum ſententiæ. 328. ſqq.
Jurisdictio Eccleſiaſtica quid? 100. penes quem ſit? 111. Patrum hujus rei teſtimonia. 112. ſqq. interna qualis. 195. ſq. qualis externa? ib. ſq.
Jurisprudentia Eccleſiaſtica quid? 1. qua ratione cum fructu addiſcenda. 209. ſqq.
Jus circa Sacra an quoque Principum eſſe poſſit? 163. ſqq.
Jus eccleſiaſticum triplex. 159. ſq. quale obtinuerit ante aſcenſionem Chriſti. 31. ſqq. poſt aſcenſionem undenam hauriendum? 31. ſq.
Jus reformandi a jurisdictione Eccleſiaſtica diſtinguenda. 375. ſq.

L.

Laici an in jura reformandi involare poſſint? 372. ſq.
Lapſi quinam? 122.
Lintrupii Sev. Anglia lutheranizans recenſetur. 296. ſqq.
Lis quondam de jure Laicorum Sacerdotali. 107. ſqq.
Litterarum commercium Comenium inter atque Bythnerum de quæſtione: an ordinatio legitime ab uno Epiſcopo poſſit fieri? 318. ſqq.
circa Liturgias & cerimonias ſacrorum quid obſervandum? 384. ſq.
Loyola Ign. an Salva irregularitate potuerit fundare ordinem? 390.
Lutherus Mart. vindicat Eccleſiæ ac Principibus priſtinam libertatem. 172. ſq. ej. vocatio qualis 505.

M.

Magiſtratibus Chriſtianis an liceat bellum gerere, ſuppliciaque capitalia ferre? 403. ſqq.
Magiſtratui in Eccleſiam ceu Societatem ſuprema competit inſpectio. 171. ſqq.
Magiſtratus Catholici vel Reformati jura ſacrorum 379. ſq.
Matrimonialia pertinent ad Magiſtratus. 208. ſq. quid circa ea obſervandum. 215.
Matrimonium apud Veteres ex Patrum teſtimoniis illuſtratur. 155. ſqq.
Mennonitæ, quinam? 182.
Militia num a Veteribus fuerit damnata? 391. ſq. 394. ſq. 400. ſq.
Miniſterium Eccleſiaſticum, undenam ortum? 4. ſqq.
Miniſtri Eccleſiæ dona naturalia 489, ſpiritualia. ibid.
Miniſtrorum Eccleſiæ requiſita. 212. pauci ſunt, qui iis gaudent, 217. ſq.
Morinus Jo. quid de diſtinctione inter Presbyteros & Epiſcopos ſentiat. 49. ſq.
Mulierum non eſſe, in Eccleſia docere, non omni exceptione majus eſt. 73. ſq.

N.

Nuncii Pontificii cauſſas civiles in Germania ad ſuum forum devolverunt. 467. ſq.

Nundinatio officiorum Eccleſiaſticorum quid? 422. ſq. quis de ea fuerit commentatus. 421. ſq. an idem cum Simonia? 423. ſq. ejus turpitudo. 427. ſq. tum ex parte vocantium, tum vocandorum, tum Epiſcopi Confirmatoris, tum ex parte Ordinatoris. ibid. ſqq. excuſationes fictæ circa eam diluuntur. 430. ſqq. palliationes circa eam multiplices retunduntur. 438. ſqq. repagula, quibus ea arcetur. 441. pœnæ ei infligendæ. 442. ſqq.

O.

Ordinatio an legitime ab uno Epiſcopo poſſit fieri? 326. ſq.

Ordinatio Epiſcopalis, quomodo rite peragenda? 270. ſq.

Ordo Eccleſiaſticus, qui in Eccleſia Romana obtinet, in ſe non eſt damnabilis. 171. 173. ſq.

Ordo in primitiva Eccleſia quinam obſervatus. 3. ſqq.

Origines juris Eccleſiaſtici undenam addiſcendæ? 3.

Oſculum ſanctum? 119. 155.

P.

Pacta inter Principem & ſubditos facta, paci Weſtphalicæ adverſa, an valeant? 445. ſq. Pacta ante pacem Weſtphalicam facta an valeant? 446.

Pædobaptiſmus in prima Eccleſia adoptatus. 36. 77. ſq. expilantur eapropter *Jac. Thomaſii* ſcrinia. ibid. ſqq. Judæi non niſi infantes à parentibus ethnicis natos baptizarunt. 79. ſq. Jer. Taylorii cum *Henr. Hammondo* de Pædobaptiſmo controverſia. 80. Teſtimonia Patrum huc facientia. ibid. Generale Argumentum pro Pædobaptiſmo. 81.

Pallium Muſarum ab antiquiſſimis temporibus veſtimentum. 392. ſqq. ejus origo an Apoſtolica. 393. ſq.

Papocæſaria quid? 329.

Parckeri, *Matth.* legitima Ordinatio vindicatur à *Fr. Maſſono.* 278. ſqq.

Paſtor an Eccleſiæ obtrudendus 479. coll. 488. in vocando quid requiratur. 479. coll. 489. ſqq.

Paſtori viventi an legitime dari poſſit adjunctus? 498. num in locum illegitime depoſiti legitime quis poſſit ſuccedere? 499.

Patrono quid competat circa denominandos aut conſtituendos Eccleſiæ Miniſtros. 435. ſqq.

Pedilavium Sec. II. & III. uſitatum. 119. 154.

Petavius Dion. omnes nervos intendit, ut demonſtret diſtinctionem Presbyterorum ab Epiſcopis

Digitized by Google

pis jure divino eſſe fundatam. 48. ſed ſolide refutatur. 49.
Petrus an reliquis Apoſtolis auctoritate præiverit? 27. ſq.
Pfaffii Chr. Matth. hypotheſes juris Eccleſiaſtici vindicatæ. 338. ſqq. contra *Treueri* & *Keufelii* objecta. 342. itemque contra *Bœhmeri* monita. 343. ſq.
Pœnitentes quinam? 119.
Pœnitentiæ gradus. 130. ſqq.
Pontifex Romanus an jure poſſit vocari Æolus? 446. ſq. an ipſi ceu Chriſti Vicario competat poteſtas in hunc mundum ejusque regna? 456. ſqq.
Præſentia Corporis & ſanguinis Chriſti in ſ. Cœna quænam? 300. ſq.
Presbyteri in primitiva Eccleſia quinam. 44. eorum munus. ibid. ſunt idem cum Epiſcopis. 45. 47. quomodo conſtituti fuerint. ib. & 35. quomodo ordinati. ibid. ſq. ordinare & alios potuerunt. 46.
Princeps an in cauſis ſpiritualibus Clero ſubjectus ſit? 197.
Princeps Eccleſiaſticus & Politicus an quis ſimul eſſe poſſit? 468. ſq.
Principi Catholico an jurisdictio in Eccleſias Proteſtantes competat? 352. ſq.
Principi competit ſuprema in Eccleſiam inſpectio. 354. ſq. 371. ſq.
Prophetæ in prima Eccleſia quinam? 63. Prophetam inter atque διδάσκαλον quale diſcrimen. ibid.

Q.

Quackeri quinam? 182.

R.

Reformatio Eccleſiæ cuinam competat? 371. ſq.
Reformationis neceſſitas unde pateat? 356. reformandi jus cui competat & unde fluat? 357.
Regiſtrorum Eccleſiæ Anglicanæ αὐθεντίαν probat Maſſonus. 180. ſq.
Regnum Cœlorum quid denotet? 448. ſq.
- - millenarium an ſtatuendum? 454. ſqq.
Religioni diverſæ addictis decedentibus num liceat ſuæ religioni addictos ſubſtituere. 444. ſq.
Remiſſio peccatorum, quo ſenſu vice DEI fieri poſſit dici? 131. ſq.
Remotio Miniſtri quotuplex? 509.
Renodautii ſententia de diſtinctione Presbyterorum & Epiſcoporum 30. ſq.
Reordinationes Epiſcopales an fieri poſſint. 302. ſq.
Reſignatio Miniſterii quid? 513. ſq. quomodo fieri debeat? ibid.

S.

Sabbati celebratio præter diem Dominicam 36. 73.
Sacramentorum efficacia an a qualitate Miniſtri dependeat? 481. coll. 508.
Satisfactionis vocabulum quid ſigni-

Digitized by Google

ſignificet ſenſu Eccleſiaſtico. 129. ſq.
Simonia quid? 433. ſq. 499. variæ dantur Simoniæ ſpecies 426. unde nominetur? 499. quotuplex ibid. ſq.
Simultaneum, quid de eo judicandum, 351. ſq. num Inſtr. Pacis Weſtph. contrarium? 374.
שליח צבור quid olim? quid hodie? 53. ſq.
Stationes precum quid? 119. 150 ſq.
Stipendium Apoſtolis, Miniſtrisque Eccleſiæ datum. 36. 75. ſq.
Subditis an jus circa ſacra poſſidere liceat? 380.
Subditorum inter Catholicos Evangelicorum jura. 378. ſqq.
SubſcriptioLibrorum ſymbolicorum poſitiva, an recte poſtuletur? 489.
Succeſſio quotuplex. 239. Canonica quænam ibid. ſq. localis nihil probat. 240. ſqq. ut & minus canonica. ibid. & 242. pariter ſucceſſio perſonalis, quæ ſucceſſionem doctrinalem non conjunctam habet. 240. 242. ſq. Effata Patrum hac parte examinantur. 242. ſqq. Succeſſio doctrinalis indubia veræ Eccleſiæ nota eſt. 240. 245. 258. 260. ſq.
Succeſſio perſonalis canonica tum quoad Electiones, tum quoad ordinationes in toto orbe Chriſtiano defecit. 245. ſqq. maxime in Eccleſia Romana 247. ſqq. teſte Baronio 248. ſq. ſucceſſionem canonicam quæ ſibi potiſſimum Eccleſia vindicare poſſit? 251. ſqq. cur ſucceſſio Eccleſiaſtica apud Romanenſes dubia reddatur? 257. ſq. πρῶτα ψεύδη, quibus Romanenſium ſententia de ſucceſſione ſua nititur. 259. ſqq. ſucceſſionem EPiſcopalem inter primos Chriſtianos in pretio fuiſſe, teſtantur Patres. 265. ſqq. ejus præſtantia apud Veteres tum in electione tum in ordinatione. 269. ſqq. an Eccleſia Anglicana ſemper ſervaverit ſucceſſionem Epiſcopalem 271. ſq. tum ante Reformationem, fatentibus id quidem ipſis Romanenſibus. 272. ſq. tum poſt Reformationem, negantibus Pontificiis. 237. ſq. veritatem hujus ſucceſſionis in Eccleſia Anglicana ſub Henr. VIII. Eduardo VI. & Eliſabetha incorruptam teſtatur Maſſonus. 273. ſqq. quid contra incorruptam Eccleſiæ Anglicanæ ſucceſſionem Epiſcop. Romanenſes cauſentur? 280. ſqq. ſucceſſio Epiſcopalis omnium Archiepiſcoporum & Epiſcoporum Anglorum unde haurienda? 280. num ſucceſſio Epiſcopalis fuerit ſervata in Eccleſia Danica? 282. ſq. num in Eccleſia Suecica. 283. de ſucceſſione Epiſcopali fratrum Bohemorum quid ſentiendum? 283. ſq. Errant Presbyteriani, Independentes & Quake-

Quackeri, qui ſucceſſionem Epiſcop. pro charactere Anti-Chriſtianiſmi habent. 284. ſq. quid olim Principes Evangelici de ſucceſſione Epiſcop. ſenſerint? 287. ſq. quomodo de ea ſentiat Spanhemius? 288. ſq. quomodo Theologi Reformati? 290. ſq. quomodo Clericus? 292. ſq. quomodo Spenerus? 293. ſq. Theologorum recentiorum in Eccleſia Evangelica hanc in rem effata. 293. ſqq. Remonſtrantes in Apologia ſua epiſcopaturiunt 291. ſq. Controverſia recentior inter Anglos Galloſque de ſucceſſione Epiſcopali. 304 ſqq. ſucceſſio epiſcop. in unitate fratrum Bohemorum ſervata. 313. ſqq. ſucceſſionis epiſcop. defectum ex probrant noſtræ Eccleſiæ Romanenſes. 231. ſq. ad iſtam ſucceſſionem provocarunt olim Patres. 232. ſqq.

Supplicia an a Chriſtianis exercenda? 407. ſqq.

Synagogarum apud Judæos conditio 86. ſqq. unde acerrima inter Viros eruditos ortalis fuit. 82. 93. ſq.

Συνεργοὶ Apoſtolorum quinam? 41. ſubinde fuerunt & ipſi Evangeliſtæ. 41.

T.

Templa an fuſione ſanguinis profanentur? 416. ſq.

Tillotſonius, *Jo.* quis fuerit, & unde ortus. 279. ſq an baptiſmo fuerit tinctus. ibid. ſq.

Timothei Cæſarini Baſilii politica Catholica ejusdemque Apologia, quæ ſub nomine Irenæi Hygiophili prodiit, refutatur. 338. ſqq.

Translatio & translocatio Miniſtri quo modo differant? 508. ſq.

Tyrannidis Papalis origo. 172.

Tyrannis ex Chriſtianorum ſacris exulare debet 214. ſq. coll. 229.

U

Unctio ægroti per Presbyteros adminiſtrata. 36. 76.

Unctio confirmatoria. 119. 136. fontes huc ſpectantes. ibid. ſq. cur eam in Eccleſ. Rom. improbemus. 137.

Unionis inter Eccleſiam Anglicanam & Lutheranam molimina. 295. ſqq.

Univerſitates Romano Catholicæ cur gladios ignorent? 392. ſq.

V.

Venetorum excommunicatio. 458.

Vinculum naturale quid, quid civile, quid ſpirituale? 486. ſq. an ejusmodi quoddam vocandum obliget? ibid. an naturale? 487. ſq. an Spiritualia? 488.

Vocatio Divina ad Miniſterium Eccleſiaſticum eſt vel mediata vel immediata. 479. vocationis deſcriptio. 482. cur dicatur divina? 482. ſq. ejus ad Miniſterium Eccleſiaſticum neceſſitas. 483.

Voca-

Vocatio mediata quid? quid immediata? 483. quid ad vocationem rite peragendam requiratur? 479. ſqq. Vocatio Miniſtri quando fiat? 481. cuinam competat jus vocandi? 485. quomodo hoc ad Clerum vel Magiſtratum fuerit devolutum? 485. ſq. Vocatio interna quid notet? 490. ſq. an liceat vocationem concupiſcere? 491. ſq. an reniti? 492. ſq. in concurſu plurimum vocationum quid agendum? 479. 481. 507. ſq. coll. 493. ſqq. Diſtinguendum inter vocationem ratam & legitimam. 496. ſq.

Vocatio per ſaltum quid? 500. an legitima? ibid. ſq. viæ curvæ circa vocationem quænam? 501. num vocatio per nuptiarum adjectionem conditionata ſit legitima? 502. quando vocationem aliam accipere & priorem ſtationem relinquere liceat? 403. ſq. Extraordinaria vocatio quænam? 480. coll. 505. quid de Vocatione Lutheri ſentiendum? 505. vocatio a Laicis peracta an irrita? 506. In Eccleſia medii ævi quinam ordinari non potuerint? 506. ſq. aliter in antiquiori. ibid. quinam vocabiles ſint? ibid. ſq.

W.

Waldenſes hodierni ubi degant? 112. deſtituuntur Epiſcopis. ibid. ſuos habuerunt Epiſcopos. 309. ſqq. de quorum inauguratione, quæ referuntur, fabuloſa ſunt. 310. ſq.

Z.

Zügelius Ge. Fr. originem miniſterii Eccleſiaſtici male repeti ex ſynagogarum regimine exiſtimat. 347

E R R A T A.

Pag.	*Lin.*	*Leg.*	*Pag.*	*Lin.*	*Leg.*
25.	32.	inquiramus.	284.	4.	ſucceſſionemque.
42.	18.	Diaconiſſarum.	312.	17.	reliquiæ.
35.	27.	prima.	335.	13.	iſtum.
ibid.	28.	Hieroſol.	377.	1.	Conſiſtoriorum.
82.	17.	cum.	380.	3.	poteſt.
139.	5.	atque.	*ibid.*	7.	exercita.
143.	32.	Dominico.	411.	19.	immediate.
146.	25.	jejunium.	412.	15.	hoc.
173.	5.	presbyterialem.	414.	22.	quum.
			420.	16.	ſpecimen.

F I N I S.

VA1 1530639

Digitized by Google

Digitized by Google

163
B
13.

Digitized by Google